

Tasavallan Presidentti Mauno Henrik Koivisto ja rouva Tellervo Koivisto toivat Pyhätä-vierailunsa yhteydessä 7.3.1989 kukkaseppeleen kunniakäynnillään Pyhännän kaatuneiden sankarihaudoille. Näissä henkensä kodin, uskonnon ja isänmaan puolesta antaneiden leposijoissa on kaksi Mauno Koiviston äidin Hymni Sofia Koiviston s Eskolan suvun sankarivainajaa: lääkkm Toivo Eskola (haavoittui väijytyksessä partiomatkalla 23.9.-42 Kontokin ja Kostamuksen välillä ja kuoli 24.9.-42 Kajaanin SotaS:ssa) ja kkm Heimo Eskola (kaatui Kannaksen Ala-Noskualla 23.6.-44). Tasavallan Presidentti Koivistolla on ollut jonkin verran muitakin sukulaisia näillä seuduilla ja myös veteraaneissa. Seurakuntaa, veteraaneja ja Tasavallan Presidentin sukulaisia oli tullut myös kauempaa tähänkin maanisän vierailun osavaiheeseen kunnioittamaan presidenttiparin läsnäoloa pienessä Pyhännän seurakunnassa ja kunnassa. Tasavallan Presidentin vas. puolella adjut. maj Kasurinen ja seurakunnan kirkkoherra Sulo Kautto. Presidentin rouva Tellervo Koiviston takaa näkyv kunnanjohtaja Seppo Tissari. -Raija ja Sulo Kauton kodin kuva-arkisto.

PYHÄNNÄN VETERAANIKIRJA II
KERTOMUSOSAN JATKE JA MATRIKKELI

PYHÄNNÄN
VETERAANIKIRJA II
1918 – 1922, 1939 – 1945
PYHÄNTÄ 100 V

KERTOMUSOSAN JATKE
JA MATRIKKELI

Sotaveteraaniliiton pj,
prof. Arno Strömmer
Oulu

Hyvää puodenjatkoa, Siunausta
elämään ja antoisia lukuhetkiä
myös tämän Pyhännön veterani-
kirja II:n kuvien, tekstien ja kartto-
jen äärellä!

Teoksen osat I ja II ovat yksi koko-
naisuus, joten henkilöhaekemisto
(II ss 180-205) liittyy molempiin.

Myös matrikkeli (II ss 208-322) kokoa
henkilöt molempiin liityen.

Toimittajan matrikkeli-tutkimuksen osit-
tain korjatut ja täsmennetyt tulokset
näkyvät pääartikkelissani (II ss 15-51),
osittain myös henkilöhaekemistossa ja mat-
rikkelissa sekä karttojen jälkeen sijoi-
tuissa uusissa lisähuomioissa.

Pyhännällä 31.3.2011

Kunnioittaen

Juho Kaulo
rovasti
res. vdr.

PYHÄNNÄN VETERAANIKIRJA II

Kertomusosan jatko

MATRIKKELI

OMISTETAAN PYHÄNTÄLÄISILLE SOTIEMME
VETERAANEILLE
JA KOTIRINTAMALLA AHERTANEILLE

PYHÄNNÄN VETERAANIKIRJA II

Kertomusosan jatko

MATRIKKELI

TOIMITTANUT

Sulabonni

Sisällys

Maaherran tervehdys (vuodelta 2005), maaherra Eino Siuruainen Oulu	7
Piispa Samuel Salmi Oulu	9
Tervehdys Pyhännän veteraanikirja II:n lukijoille (vuodelta 2005), Oulun sotilas- läänin komentaja ev Timo Suutarinen	11
Kaveria ei jätetty, jätetäänkö nyt? Raahen rovastikunnan lääninrovasti, Siikalatvan seurakunnan kirkkoherra Erkki Pirin tervehdys kansallisena veteraanipäivänä 27. huhtikuuta 2009	13
Pyhännän veteraanien matrikkeli - Pyhännän seurakunnan (nyk. kappeliseurakunta) ja Pyhännän kunnan 100-vuotisjuhlavuoden 2009-2010 huipentumana Siikajokilatvan vaiheitten perspektiivissä (artikkelin lopussa kuvaliite), Pyhännän seurakunnan vuosien 1978-2005 kirkkoherra ja vuosien 2006-2008 kappalainen, rovasti Sulo Kautto	15
Pyhännän ortodoksien elämä, Kiuruveden ortodoksisen seurakunnan kirkkoherra, rovasti isä Antero Petsalo	52
Tervehdys Pyhännän veteraanikirjan lukijoille, Pyhännän kunnanjohtaja Jussi Salo ja Pyhännän kunnanvaltuuston puheenjohtaja Juhani Mahosenaho Pyhantä	54
Kunnia isänmaan puolesta palvelleille, veteraanien matrikkeli-toimikunnan kuntajäsen, Pyhännän sotainvalidien po:n sihteeri, rajavartiomestari evp Urho Kamunen Lamujoki	55
Pyhännän poikana Vienan Heimosoturipataljoonassa, veteraanien matrikkeli-toimi- kunnan jäsen, myymälänhoitaja alik Aimo Turunen	58
Soturina, rajamiehenä ja kouluttajana, kirvesmies alik Ensio Leiviskä Pyhantä	60
”Huitovan Hukkasen” sotamuistoja, pv kauppias, alik ja sotainvalidi Reino Hukkanen Oulu	64
Uhtuan Horsman, Karjalan kannaksen ja Lapin sotamuistoja, autoilija, matrikkeli- toimikunnan jäsen korpr Heimo Viio Pyhantä	72
Jatkosodan taistelulähtetä ja PST-tykkimiehenä, mv korpr Yrjö Arbelius Oulu/ Lamujoki Pyhantä	78
Taistelulähtetä III/ JR 11:n jääkärijoukkueessa, katkaisulaitosmies korpr Valde Jussila Tampere	83
Sitä punnittiin, onko poika kelvollinen, puuseppä korpr Uuno Kaipainen Jyväskylä	94
Pyhantäläisenä kolmessa sodassa. Viitamäkeläisen rautaristin miehen muisteluksia, työmies stm Onni Moisanen Pyhantä	97
Palvelin kapteeni Ensio Siilasvuon komppaniassa, maalari ja rakennusmies korpr Sulo Kilpeläinen Oulu	123
Mukana rintamalla kivääri- ja hevosmiehenä, maa- ja metsätyömies stm Johan Leiviskä Pyhantä	125
Rintamamuistoja talvisodan sankarivainajasta, velimies Fransista ja omista talvi-, jatko- ja Lapin sodan poluista, pv, sekatyöm. ja korpr Heikki Pellikka Tavastkengältä 127	
Isänmaan, omaisten ja oman sotapolun vaiheita. Jatkosodan ”Sinisen prikaatin” jääkärijoukkueessa, Tavastkengän kirvesm. ja stm Eino Turunen, Kestilän sotainvalidien pj Hyvölänranta	129

PK-miehenä Rukajärven suunnan sotahommissa, muurari, mv stm Kaarlo ("Kalle") Leiviskä	132
Sehän oli vähän sellaista vihanpitoa, mv stm Olavi Rimpeläinen Tavastkengältä Lapinlahti	135
Yrjö oli jatkosodan sotavanki ja Heimo kaatui uskovaishenkinä Lapin sodassa, Kajaanin Sotasairaala 31:n A-osaston kanttiinien muonituslotan muistelu, Mirjam Koskelo o.s. Ahonpää Ahokylästä sairaala-apulainen Kajaani	138
Muistoja pyhätäsistä aseveljistä ja rintamamiehistä. Kertomuksia Eetusta, Kaarlost, Eskosta ja Toivosta, mv, pk-mies korpr Veikko Nissinen Hyvölänranta Kestilä	142
Muistoja veljeni Antin ja mieheni Väinö Pääkön sotavaiheista, sotainvalidin leski Anni Pääkkö Pyhätä	147
Sotilaspoikatoiminta Pyhännällä, OK Siikalatvan hallipäällikkö Veikko Knuutinen Pyhännän kirkonkylän sotilaspoikaosastosta	149
Sotilaspoikamuistoja Pyhännän Ahokylästä, konttorinjohtaja agrologi Pentti Nissinen Ahokylän sotilaspoikaosastosta	151
Haavoituin Krivillä sissipataljoonassa 7.1.1942, kiuruvetinen sotainvalidi alioik Reino Autio Pyhätä	154
9/ III/ JR 11:n kp-miehenä korsutaisteluissa ja muissa vaiheissa. Marskin ritarin taistelutoveri kertoo. Kestinen mv korpr ja sotainvalidi Pauli Lotvonen Tavastkenkä ja Pyhännän kirkonkylä	156
Eräs vuorokausi kenttäsairaalassa, maaninkalainen terveydenhoitaja, rintamalotta ja pyhätäsien sotaivalidin leski Vilma Marjomaa s Virtala Pyhätä	159
Kenraali Laguksen jääkäri ja omana lähettinä, kiuruvetinen mv korpr Vilho Vartiainen Viitamäki ja Pyhännän kirkonkylä	162
Karjalan evakkotyttöinä isänmaan palveluksessa, pyhätäläistynyt ja rintama- palvelustunnuksen saanut vanhaemäntä ortod. Mirjam Autiola Pyhätä	170
Lisäaineistot Pyhännän kunnan ja (kappeli)seurakunnan 100-vuotisjuhlavuoden 1.5.2009 – 30.4.2010 johdosta:	172
Pyhännän uuden kunnanjohtajan Jouko Nissisen tervehdys 5.7.2010	172
Itsenäisyys 2001. Teollisuusneuvos Veijo Sydänmetsän juhlapuhe itsenäisyyspäivänä 6.12.2001 Pyhännän seurakuntatalossa liittyen sotiemme veteraanien ja sotainvalidien kirkkopyhään	173
Rukous sovinnon ja rauhan puolesta, Siikalatvan seurakunnan ja Pyhännän kappeliseurakunnan kappalainen Perttu Kyllönen	179
Henkilöhakemisto	180
Lyhenteet	206
Pyhännän veteraanimatrikkelin kronologia	208
Kartat	323
Lähde- ja kirjallisuusluettelo (teoksen artikkeleita ja historianäkemyistä tukevaa aineistoa)	326
Uusia lisähuomioita	334

Maaherran tervehdys

vuodelta 2005

Maaherra
Eino Siuruainen

Tänä vuonna tulee kuluneeksi kuusi vuosikymmentä sotiemme päättymisestä. Pienen kansakunnan viiden vuoden taistelu ja kotirintaman ponnistelu itsenäisyyden säilyttämiseksi oli lähes ylivoimainen tehtävä. Rintamalla oli enimmillään noin 700 000 miestä ja 200 000 naista, mikä oli lähes neljännes koko väkiluvusta. Pitkällinen ponnistelu kotirintamalla puutteen ja epävarmuuden vallitessa kosketti koko kansaa. Vuosien 1939-1945 sotien koettelemukset ja tammenlehvän kansan suuri uhri ei saa koskaan painua unholaan. Vapautemme ja itsenäisyyden lunastaneen ikäluokan uhrauksien pitää säilyä kansan muistissa ja arvomaailmassa.

Vaikka sodan päättymisestä on kuusi vuosikymmentä, monet kantavat edelleen sodan taakkaa sisimmässään. Rintamalla kaatui ja katosi yli 90 000 henkilöä. Sodan päättyessä joka 16. mies oli sotainvalidi, joka 17. nainen oli soteleski ja joka 25. lapsi oli sotaorpo. Seitsemässä vuodessa oli maksettava 300 miljoonan kultadollarin määräiset sotakorvaukset ja asutettava lähes puoli miljoonaa Karjalan evakkoa. Jälkeen päin katsottuna selviytyminen ja hyvinvoinnin rakentaminen oli pieneltä kansalta todellinen voimannäyte. Tämä historiamme poikkeuksellinen jakso tulee tallettaa aitona ja monipuolisena elämään myös tulevien polvien keskuudessa.

Oulun läänissä olemme erityisen iloisia siitä, että kaikissa kunnissa / seurakunnissa on saatu valmiiksi veteraanimatrikkelit. Uusimmat niistä sisältävät myös kuvauksia kotiseudun sota-ajan tapahtumista. Matrikkeliä kokoamisen jälkeen on huomattu, että kotiseudulla on niin paljon ker-

rottavaa tuon ajan tapahtumista, että on syytä koota kotiseudun veteraanihistorian II osa. Kuten tässä kirjassa Pyhännän osalta. Toisessa osassa pystytään korjaamaan myös niitä puutteita, joita vääjäämättä on henkilöidenkin osalta jäänyt ensimmäiseen osaan. On kiitettävää, että harrastuneisuutta riittää tälläkin tavalla maksaa veteraanimme ja kotirintaman vastuunkantajien kunniavelkaa.

Veteraani-ikäluokka on rakentanut raskaalla työllä ja viisailla päätöksillä meille hyvän maan elää. Nyt on meidän vuoromme maksaa kunniavelkaa koko veteraani-ikäluokalle. Tehtävää on paljon hyvän elämänillan toteuttamisessa. Iäluokka tarvitsee aineellista, henkistä ja hengellistä tukea. Heidän on hyvä tietää, että poistuttuaankaan heidän ponnistuksiaan ei unohdeta. Tämän vuoksi juuri parhaillaan käyn-

nistetään Tammenlehvän perinneliiton toiminta ottamaan vastaan veteraanijärjestöiltä veteraaniperinteen elävänä pitäminen tuleville polville. Siirto toteutetaan Kansallisena veteraanipäivänä 27.4. 2005 Torniossa.

Oulun lääninhallituksen, Oulun läänin veteraaniasiain neuvottelukunnan ja omasta puolestani tervehdin ja kiitän Pyhännän veteraanikirjan II osan tekijöitä ja taustavoimia. Olette oikealla asialla oikeaan aikaan. Ehdimme saada sota-ajan tiedot ja muistot talteen sekä samalla osoitamme kunnioitustamme vuosien 1939-1945 sotiemme veteraani-ikäluokkaa kohtaan. He ovat kalliisti lunastaneet Isänmaan vapauden sekä rakentaneet viisaudellaan ja työllään hyvinvointivaltion. Siitä olemme heille kiitollisia.

Oulussa 31. päivänä tammikuuta 2005

Piispa Samuel Salmi

Runoilija Eino Leino maalaa teoksessaan Elämäni kuvakirja isänmaan- ja lähimmäisenrakkauden maiseman: "On juureton puu isänmaanrakkaus ilman vastaavaa kotipaikkarakkautta. On helisevä vaski ja kilisevä kulkunen koko ihmiskuntaa syileivän sympatian tulisinkin tunnustus, joka ei leimua aina kiihkeämmästä kiintymyksestä lähimpään ympäristöön ja siihen kuuluvien ihmisten elämäntaloihin." Nämä sanat sopivat erinomaisella tavalla myös Pyhännän veteraanien matrikkeliin.

Vailla suomalaisen jäyhyyden alla leimuaavaa kiihkeää kiintymystä lähimpään ympäristöön ja sen ihmisiin olisi niin tämä matrikkeli kuin sen omaa kieltään puhuva sisältö jääneet toteutumatta. Nimet, kasvot ja näiden myötä muistettavat teot eivät ole vieraiden vaan juuri lähimpien ja heidän elämäntaloihinsa kietoutuvia. Siksi tässä teoksessa kohdataan matkakumppanien kasvot. Merkittävällä tavalla näissä kasvoissa paljastuu elämän ja siihen kätkeytyvän yhteyden viesti.

Elämän matkalla olemme matkakumppaneita. Vaikka sisäisesti voisimmekin hahmottaa matkamme pään ja tehtävän tällä matkalla, tarvitsemme toistemme tukea selviytyäksemme eteenpäin ajoittain paikkaamme hämärtävien elämäntaipaleen osuuksien yli. Menettäessämme yhteyden toisiin ajautumme eksyksiin. Säilyttäessämme yhteyden säilyttämme kirkkaana myös käsityksen sijainnistamme elämän suurella karttalehdellä. Tästä seuraa vapaus ja rauha, mahdollisuus toisiin tukeutuen tarkastella koko kartan lehdillä päilyvää värikirjoa. Rauha, niin sisäinen

kuin ulkoinenkin, syntyy yhteydestä, jonka kiintymys paljastaa.

Tämä kiintymys on side jokaisen ihmisen ja hänen muistojensa kertaa-man rakkauden kokemuksen lähteiden kanssa. Sellainen maa on pyhä maa, joka kätkee sisäänsä kokemamme rakkauden juuret ja missä myös aavis-tamme heidän lepäävän, jotka ovat vai-kuttaneet siihen, että olemme saaneet kasvaa ja varttua matkakumppaniem-me lailla kohti elämämme tarkoitusta. Elämäni kuvakirja, jossa Leino tuo itselleen julki oman kiintymyksensä tunnon lähteet, peilaa näitä tunteiden sävyjä pyhiinvaeltajaksi julistautuen: ”Paikka, jossa seison on pyhä. Ja vanha pyhiinvaeltaja siinä kumartuneekin. Tuossa ovat lehdot, joissa liikuin, tuos-

sa kivet, joilla kiikuin. Täällä tuntee jokainen kynnyks minut, täällä jokainen aidanseiväs minua vieläkin tuttavanaan tervehtää.” Tämän kiintymyksen tunnon ääressä saadaan kohdata rukous, joka nykyisessä sotilaan virsikirjassa on sijoitettu otsikon Isänmaa alle:

Kaikkivaltias Jumala, kansojen hallitsija. Tänään kiitämme sinua tästä hyvästä maasta, jonka olet meille antanut. Kiitos armosta, jolla olet johdattanut kansamme monien vaikeuksien ja taisteluiden läpi tähän päivään. Anna meille intoa ja kestävyyttä pitää huolta toisistamme ja taitoa toimia yhdessä. Ohjaa meitä sanallasi, niin että pysyisimme tahtosi tiellä ja pääsisimme perille taivaalliseen isänmaahan.

Tervehdys Pyhännän veteraanikirja II:n lukijoille

Oulun sotilasläänin komentaja
ev
Timo Suutarinen

Kunnioitetut sotiemme veteraanit, Hyvät Pyhännän veteraanikirja II:n lukijat

Kirjoittaessani tätä tervehdystä olen saanut olla kahden vuoden ajan Oulun sotilasläänin komentajana. Olen viihtynyt tavattoman hyvin tehtävässäni ja tänä aikana olen paljolti katsonut puolustusvoimia uudesta näkökulmasta – yhteiskunnan kannalta. Puolustusvoimat on osa yhteiskuntaamme; erityisesti Suomessa, jossa puolustusjärjestelmämme, kuten viime sodissakin, perustuu yleiseen asevelvollisuuteen ja koko yhteiskunnan tukeen ja voimavarojen käyttöön.

Puolustusvoimat voi katsoa varsin luottavaisesti tulevaisuuteensa. Veteraanien arvostuksen myötä puolustusvoimiin luotetaan instituutiona. Puolustusjärjestelmä on hyvässä kunnossa. Puolustusvoimia on voitu kehittää viimeisten vuosikymmenien ajan pitkäjänteisesti myönteisessä parlamentaarisessa ilmapiirissä.

Yleinen asevelvollisuus toimii meillä maailman parhaalla tavalla. Veteraanien perinteen pohjalta maassamme on vankka maanpuolustustahto ja valtaosa sen miespuolisesta väestöstä on valmis isoisiansä tapaan puolustamaan isänmaatamme tarvittaessa aseina. Asepukua, jossa vasemmassa hihassa on siniristilippu, arvostetaan niin koti- kuin ulkomaanpalvelutehtävissä.

Turvallisuustilanteemme on parempi kuin koskaan aikaisemmin Toisen Maailmansodan jälkeen eikä Suomeen kohdistu välitöntä sotilaallista uhkaa.

Tosin Suomi on, kuten muutkin länsimaat, haavoittuvampi kuin aiemmin liit-

tyen globalisaatioon ja uusiin uhkiin kuten kansainväliseen terrorismiin. Puolustusvoimilta ja muilta viranomaisilta vaaditaan yhä nopeampaa kykyä reagoida ja varautua poikkeustilanteisiin niin kotimaassa kuin rajojemme ulkopuolella kriisinhallintatehtävissä.

Hyvät lukijat!

Kuluneen kahden vuoden aikana olen kokenut monia uusia asioita ja saanut olla myös lähellä veteraanityötä ja mukana monessa mieleenpainuvassa juhlassa. Olen iloinen siitä, että Oulun läänin kuntien veteraanikirjat ovat toinen toisensa jälkeen ilmestyneet ja veteraanien perintöä on runsaasti kerätty talteen. Työ onneksi ei ole vielä loppunut.

Olen sotiemme veteraaneille kiitollinen siitä tuesta, mitä puolustusvoimat edelleen saavat ikääntyneeltä sukupolvelta. Erityisen koskettavia minulle ovat olleet veteraanien sanomat nuorille ikäpolville kutsuntojen yhteydessä.

Itse olen aloittanut kutsuntapäiväni eri pitäjissä käymällä paikkakunnan sankarihaudalla. En niinkään siksi, että osaisin yhdistää paikkakunnan miehiä sotahistoriaan vaan saadakseni käsityksen siitä, mikä oli kunkin paikkakunnan uhraus sodissamme.

Kaiken kaikkiaan Oulun läänin alueella on yli kymmenen tuhatta kylmää kiveä tai ristiä muistuttamassa nuorempia sukupolvia veteraanisukupolven raskaimmista muistoista. Minulle tuo määrä on tullut konkreettiseksi, kun olen saanut vieraila kaikilla hautaustoilla.

Nuo kauniilla paikoilla olevat kirkkomaat ovat panneet minut yhä uudelleen miettimään sanomisiani nuorille kutsunnan alaisille miehille. Sanoma on hyvin yksinkertainen ja pelkistetty: "Hyvät nuoret, toivottavasti Te kaikki ymmärrätte sen miten onnellisessa asemassa tämän päivän suomalaiset nuoret ovat saadessaan suorittaa asevelvollisuutensa itsenäisen Suomen armeijassa. Veteraanit ovat 60 vuotta sitten taistellen varmistaneet, että armeijassakin nuoria käsitellään suomalaisina miehinä, alokas ja kenraali ovat ihmisenä tasa-arvoisia ja nuorten turvallisuudesta ja hyvinvoinnista pidetään hyvä huoli".

Kiitos koko veteraanisukupolvelle itsenäisestä isänmaasta, kiitos Pyhännän veteraanikirjan toisen osan tekijöille ja tukijoille. Veteraanit ovat historiateoksensa ansainneet.

Hyviä lukuhetkiä
Oulussa 20.1.2005

Kaveria ei jätetty, jätetäänkö nyt?

Raahen rovastikunnan
lääninrovasti,
Siikalatvan seurakunnan
kirkkoherra
Erkki Piri

**Tervehdys kansallisena
veteraanipäivänä
27. huhtikuuta 2009**

"Veljeä ei jätetä" -lausahdus on jäänyt elämään sodan veteraanien perintönä. Lausetta käytetään yhä mitä erilaisimmissa yhteishenkeä vaativissa toimissa. Siikalatvan seurakunnan syntyvaiheessa pidettiin seminaari seurakunnan ja kunnan luottamushenkilöiden kesken. Tuon seminaarin teemana oli "Kaveria ei jätetty - jätetäänkö nyt?"

"Veljeä ei jätetä" syntyi alun perin sodan karmeissa tilanteissa. Kun aseveli haavoittui vakavasti niin että hän ei päässyt omin avuin suojaan tai hän jäi kuolleen makaamaan taistelutantereelle, aseveljet raahasivat usein haavoittuneen tai kuolleen veljensä oman henkensä uhalla omien puolelle, joukkosidontapaikalle.

Sodan veteraaneja - aseveljiä ja sisaria, lottia ja kotirintaman naisia elää vielä keskuudessamme. He ovat kaikki vanhuksia, monet sairaita ja huonokuntoisia. Yhteiskunnan palveluorganisaatioiden, valtion, kunnan ja seurakunnan velvollisuus on huolehtia kaikin tavoin, että veteraanien kokonaisvaltainen hoito on parasta mahdollista. Kokonaisvaltaiseen hoitoon kuuluu fyysinen, psyykkinen ja hengellinen huolehtiminen. Moni vanhus viettää liian yksinäisiä päiviä. Yksinäisyyttä helpottaa toinen ihminen, lähimmäinen, joka käy tervehtimässä ja tarvittaessa auttamassa. Jokainen meistä voi olla nyt rauhan aikana käytännössä toteuttamassa sodan rintamalla syntynyttä periaatetta "Veljeä ei jätetä." Meidän velvollisuutemme on kantaa veteraanisukupolvea hellin käsin.

Mutta mitä tapahtuu veteraanien perinnölle, kun viimeiselle aseveljelle on huu-dettu iltahuuto? Maassamme keskustellaan

paljon siitä, miten veteraanien perintöä siirretään tuleville sukupolville. Veteraanipäivien juhlaikä on varsin korkea. Nuoria näkee harvoin isänmaallisissa juhlissa.

Mutta kasvattamalla ja opettamalla voidaan vaikuttaa lapsiin ja nuoriin. Tämän päivän lapset ja nuoret oivaltavat kun heitä motivoivasti opetetaan, että veteraanien perintö on rauhan asiaa, vapauden ja itsenäisyyden asiaa, oman identiteetin ja paikan löytämisen asiaa omassa, rakkaassa isänmaassa, Suomessa. He ymmärtävät että ilman

sodan raskaita uhrauksia meillä ei olisi isänmaata. Lapsemme ja nuoremme käsittävät myös, että nimenomaan henkinen perintö on sitä, että kun suurimman uhan ja hädän hetkellä kaveria ei jätetty, kaveria ei saa nytkään jättää eikä hylätä.

Toivotan Jumalan siunausta kaikille Pyhännän veteraaniveljille ja -sisarille! Hyvä Jumala suokoon, että veteraanien perintö siirtyy ja elää sukupolvesta toiseen täällä Siikalatvalla niin kuin koko isänmaassamme tässä hengessä: ”Kaveria ei jätetä.”

Pyhännän veteraanimatrikkelitmk:n jäseniä Pyhännän palvelukeskus Nestorissa 7.4.2009 Pyhännän kunnan ja nyk. kappeliseurakunnan silloisen ikäpresidentin ja Sotainvalidien Veljesliiton Pyhännän po:n entisen pj:n Väinö Arbeliuksen luona, joka täytti 95 vuotta 21.3.2009. Edessä v-o matr.tmk:n 4 edustajaa Laina Lehtola, Martta Mäki, Väinö Arbelius ja Aimo Turunen. Takana v-o Pyhännän kunnan veteraaniasiam. Marja-Leena Moisala, Pyhännän Rintamaveteraanit ry:n siht. Mauno Leppikangas ja pj Irma Leppikangas, Pyhännän srk:n itsenäisyysajan viim. kirkkovaltuuston pj ja kunnan vanhus- huollon joht. diakonissa Mervi Karttunen ja oik. Pyhännän veteraanien matr.tmk:n pj, Pyhännän srk:n viim. ja pitkäaikaisin kirkkoherra Sulo Kautto (khrana 1978-2005; kappalaisena 2006-2008), jolla oli edellisten papinvirkojen jälkeen 30 ja ½ vuotta aktiivipalvelusta vakin. papinvirassa Pyhännällä ja päättötyönä Pyhännän veteraanikirjan (Osa I v. 2002, Osa II v. 2010) toimittaminen. Kuva skannattu alkuper. kuvasta Foto: Markku Tuuli, Pyhäntä. - Kuvasta puuttuvat matr.tmk:n elävistä jäsenistä kunnan edustaja rajavart.mestari evp Urho Kamunen ja pitkäaikainen Pyhännän kirkonkylän kansakoulunopett., matr.tmk:n vara-pj (95v) U. K. Ylä-Jussila (olivat sillä kertaa estyneitä pääsemästä kuvaan).

Pyhäsentäläiset 1900-luvun sodissa Välähdyksiä esihistoriasta ja historian kauko-objektiivista

Sulo Kautto rovasti

Pyhännän seurakunnan kirkkoherra
1978 - 2005

Pyhännän kappeliseurakunnan/
Siikalatvan
seurakunnan kappalainen
2006 - 2008

Pyhännän veteraanien matr.tmk:n
pj 1994 - 2010, res. vänr
Pyhännän veteraanikirja I - II:n
toimittaja

Pyhännällä Talvisodan päättymisen
70-vuotismuistoissa,

Pyhännän seurakunnan/ kunnan
100-vuotisjuhlavuoden
jälkitunnelmissa.

Maanantaina tyttären Miina Aino
Tellervon syntymäpäivänä
15.11.2010

Pyhännän 100-v. juhlavuoden 2009 johdosta on tässä veteraaniemme matrikelin päätösosan alussa hyvä avata pieni esihistorian ja historian perspektiivi. Lähes 1000 vuotta sitten sukulaishemomme idän ja Vienan karjalaiset käyttivät Pohjanmaan jokia, Siikajokeakin, vero- ja eräherruusalueinaan liittolaistensa novgorodilaisten kanssa, joiden alaisiksi he olivat joutuneet. Pohjanrantaa sanottiin 1200-luvulla karjalaisrannikoksi, jolla idästä tulijat myös sotisovassa esiintyen korostivat oikeuksiaan. Mutta muidenkin heimojemme eräkulkijat kilpailivat alue-eduista ja vähitellen pohjoiseen vetäytyvien lappalaisten verotuksesta. Eri heimojen eräsamoilijoita perheineen asettui kohta asumaankin kullemilleen kairoille. Pohjanmaan ja pohjoisen kalaisat jokivarret ja riista-alueet olivat kiistanaihe. Suhteisiin vaikutti myös uskonnollinen puoli. Ristiretkijällä 1100 - 1300 -luvuilla idän ja lännen kirkot koettivat vahvistaa vaikutustaan myös Pohjanmaalla ja laajemmin Suomessa.

Lounainen Varsinais-Suomi tuli liittosuhteeseen Ruotsin kuningasvalan kanssa katolisen Henrik-piispan ja Ruotsin Eerik-kuninkaan n. v. 1157 tekemän pienen ristiretken myötä. Toisaalta ristiretkiä tehtiin idästä kreikkalaiskatolisena missiona Karjalaan. Ruotsi oli vastaavasti ristiretkellä 1240-luvulla Nevalle Tuomas-piispan, germaanisten ja suomalais-hämäläisten joukko-

jen kanssa, jolloin Venäjän Aleksandr Jaroslavinp. Nevski (Nevalainen) voitti hyökkääjät. Koska venäläiset olivat tehneet tuhoretkiä Hämeeseenkin, Ruotsi teki Karjalan ristiretken suomalaisten kanssa kesällä 1293 valtakunnanmarski Tyrgils Knuutinpojan ja Västeråsin piispan johdolla, jolloin myös rakennettiin Viipurin linna lännen etuvartioksi. Tästä seurasi sotaa 30 vuotta ja venäläiset tekivät kostomatkan ja tuhoretken aivan Turkuun saakka.

Kristinuskon alustavaa vaikutusta oli tullut idästä ja lännestä jo I. vuosituhannen loppupuolella jKr. Mutta kun Satakunnan pirkkalaiset, hämäläiset ja pohjalaiset vanhoivat 1300- ja 1400-luvulla Pohjanmaan kiistelyjen lohijokien, kuten Siikajoenkin, kuuluneen yli sata vuotta Turun hiippakuntaan, se oli sitoutumista Ruotsi-Suomen kruunun sekä läntisen kirkon hallinto- ja veroyhteyteen. Etelä-, lounais-, länsi- ja pohjalaisheimot, maamme keskiosiin levittäytyvät uudisasukkaat ja Ruotsin kruunu koettivat torjua idän vaaraa. Salon pitäjän omat eri seutujen pohjalaiset ja talonpoikaiset nostomiehet koottiin tarvittaessa keskinäisessä solidaarisuudessa aika-ajoin torjumaan idän vainolaisia omilla Pohjanmaan kylillä ja lähiseuduilla.

Pieni Pyhäntä on ollut osa vanhaa Suomenselkää ja harvaanasutua Pohjois-Pohjanmaata, Kainuun ja Savon porstuaa sekä 1500-luvulla Siikajoen latvoille ja varsille vähitellen ulottuneen Siika-Savon riistaseutua. V:sta 1329 alkaen Turun katolisen hiippakunnan kirkkopitäjä Salo oli vanhin emäpitäjä Siikajoen latvuksille ja Tavastkengän takamaille eli perukoille saakka ja pohjoisempana oli v:sta 1329 Kemin läntinen kirkkopitäjä. Ruotsi-Suomen esivallan ja Turun piispan alaisina elettyä Ruotsin kruunu alkoi v. 1344 kutsua Suomea valtakuntansa Itämaaksi. Nimitys korosti Suomen asemaa idän etuvartiona sieltä tulevien vaarojen vuoksi. 1300-luvun puolivälissä tehty Maunu Eerikinpojan johtama

ruotsalaisten ja suomalaisten ristiretki Venäjää vastaan oli huono-onninen, koska mustasurma eli kauhea rutto lopetti sen v. 1350-51. Koska venäläiset ja vienalaiset pitivät muinaisten rajakäsitysten vuoksi edelleen Pohjanmaan joki- ja eräalueita ominaan, he tekivät ankaria kostomatkoja 1300-luvun jatkuessa. Novgorod yllytti vienalaiset näille retkille osoittamaan idän vihaa yli Koillismaan ja Pohjanmaan ja joskus laajemminkin. Verilöylyjä aaltomaisin väliajoin. Kuitenkin Ruotsi-Suomen asema lujittui Pohjanmaalla Korsholman linnan ja Oulun linnan kautta 1370-1380-luvuilla. Ruotsi ei halunnut enää missään nimessä perua valtaansa entisellä "karjalaisrannalla".

Oli surullista, että katolisen ja kreikkalaiskatolisen kirkon välinen jännite jyrkensi suhteita myös 1400-, 1500- ja 1600-luvuilla. Vaikka viennankarjalaiset ja venäläiset kauppiat tekivät sosiaalista kanssakäymistä Pohjanmaankin suomalaisten kanssa laukkukauppa-asioissa, idän kirkko ja siihen kuuluva Vienanmeren luostariinkin kiihotti Solovetskin saarelta käsin vienalaista ortodoksikansaa ja venäläisiä viha- ja vainotoimiin Pohjanmaalla. Vihanpitoon liittyi myös ortodoksinen käännytystyö. Vähän väliä tapahtuikin tuhopolttoja, tappoja, kidutuksia Itä-Savossa ja Pohjois-Pohjanmaalla 1400-luvun lopulla. Olavinlinna eli Savonlinna rakennettiin v. 1475 Viipurin linnanisännän toimesta savolaisten suojaksi idänvaaraa vastaan. V. 1478 vienalais-venäläinen sotajoukko ryösti Pohjois-Pohjanmaan seurakunnista 8 kirkonkelloa Solovetskin luostariin vietäviksi. Valituskirje lähetettiin Ruotsin kuninkaalle v. 1490: "Sitä vahinkoa, mikä on tullut meidän pyhiin kirkkojemme ja köyhien vanhempiemme osaksi, armahtakoon taivaan Jumala".

Kalmarin unionin aikana vv. 1397 - 1521 Pohjolan 3 kuningasta torjuivat saksalaisekspansiota ja idän vaaraa, mutta unionin loppuaika oli melko

onnetonta. Venäjä ja Tanska päättivät Suomen pohjois- ja itäosien jaosta, mm. Savon ja Pohjanmaan antamisesta Venäjälle. Tanskan Hannu-kuningas teki juonikkaan sopimuksen tsaari Ivan III:n Vasiljevitshin kanssa hyökkäyksestä Ruotsi-Suomea vastaan. "Koko Venäjän herra" vaati silloin, yli 500 vuotta sitten vv. 1495-97, rajantarkistuksia Pähkinäsaaren rauhan mukaan ja lisäyhteyksiä Pohjanmerelle sekä aloitti suuren venäläisvihän ajan. Viipurin ja Savonlinnan suomalaispuolustus oli lujilla. Turun piispa Maunu Särkilähti tuki linnan puolustusta ja lähetti Upsalaan ensiviestin Viipurin ihmepelestuksesta. Vaikka sen puolustajia oli vähän, venäläiset olivat nähneet suuren sotajoukon ja taivaalta "loistavan pyhän Andreaan ristin", jonka nähtyään vainolaisen "oli pakko paeta". Kansantarinassa mainitaan myös linnan komentajan Knuut Possen Andreaan päivänä 30.11.1495 aiheuttama tarunomainen "Viipurin pamaus", joka karkotti piirittäjät pakoon.

Vaikka myös Olavinlinna piti puoliaan, sota levisi. Tuhot ulottuivat Pohjolaankin, Tornioista Kalajoelle ja Savoon, Saloon sekä Siikajoen varteen ja Siikalatvalle. Tanskalle tuolloin kuuluneen Ruijan kautta tuli Lappiin ja Pohjois-Pohjanmaalle yllätyshyökkäyksellä Ivan III:n venäläis-karjalainen sotajoukko "Kainuunmaan" 10 virralle, viritti vainovalkeat, poltti taloja, ryösti karjaa ja viljaa, tappoi ja vangitsi väestöä vietäviksi ja myytäväksi idän orjamarkkinoille. Vihollisen sotapeli toteutti mongoleilta opittua totaalista terroria. Hirmutyöt jatkuivat myös Karjalassa ja osassa Hämettä. Yli 7000 ihmistä tapettiin ja monet vietiin orjiksi. Harvaan asutun Pohjanmaan puolustajia oli liian vähän eikä Ruotsin armeijalta yltänyt apua tänne periferiseen itärajan korpeen ja karuille kitumaille. Ruotsi oli apuna etelän rajariidoissa, mutta Pohjanmaalla se jätti tämän köyhän alueen rajakansan oman onnensa nojaan. Mutta kuinka kävi? Maanpuolustushenki vahvistui

kovia kokeneissa pohjalaisissa: kostonretki tehtiin kesällä 1496 Narvajoelle Iivananlinnaan saakka; tuli torjuntavoitto toistaiseksi. Ruotsalaiset tekivät myös noin v. 1500 väärennöksen Pähkinäsaaren sopimuksesta tilanteen helpottamiseksi, mutta rajakiistat Salonkin pitäjän jokialueista, kuten Siikajoestakin, jatkuivat edelleen 1500-luvulla.

Venäjän kanssa käytiin välillä enemmän kauppaa kuin sotaa. Jo keskiajalla ortodoksi-karjalaiset kulkivat Suomessa reppuineen ja jokivarsilla haapioveneineen. Pohjanmaan itärajan pinnassa eläneet talonpojat tekivät joskus paikallisia ja lähialueittain "naapurirauhjakin". "Laukkuryssinä" Laatokan ja Vienan kulkukauppiat - joskin ilmeisesti vain osa heistä - olivat silti joskus veljiensä kavaltajia, jopa tehokkaita vakoojia Venäjän hyväksi, joten idän sissit pääsivät heidän vinkkiensä opastamina iskemään Pohjanmaalle juuri puolustusvalmiuden ollessa heikko. Kun asia alkoi näkyä läpi, alettiin vähitellen järjestää vartioita jokivarsille. Silti Siika-Savoon ja Siikalatvalle livahti väkivaltaisia sissiryhmiä vartiosteemien heikkouden vuoksi, koska vartiomiehiä ei ollut saatu tarpeeksi. Vainolaisen oli helppo soluttautua läpi rajan valtavissa erämaissa.

Kalmarin unionin loppuaika oli Suomen kansalle onnetonta varsinkin maamme lounaisilla rintamailla, Turussa ja rannikoilla: rahvas kärsi myös tanskalaisten eli "julmien juuttien" miehitysjoukkojen, teloittajien, tuhopolttajien ja rosvojen julmuuksista, kuten piispa Paavali Juusten kertoo piispainkronikassaan. Kristian II:n tyrannia oli tuona aikana kaiken onnettomuuden huippu juuri ennen Kustaa Vaasan kesällä 1523 tapahtunutta valtaantuloa. Hän oli maanisä, joka halusi Ruotsin kuninkaana rauhaa Venäjän kanssa. Rajakiistat venäläisten ja karjalaisten kanssa Pohjanmaan ja Oulujärven omistuksesta sekä lappalaisten verotuksesta toivat neuvotte-

luvaikeuksia ja rajasotia myös Salon pitäjän ylämaahan, Siikalatvalle.

Karjalan kannaksella syttyi ankarra venäläissota maaliskuussa 1555 Ivan IV:n eli Iivana Julman aikana. Kivennavan Joutselässä käytiin "kuin talvisodan esinäytös" venäläishyökkäyksen torjunnassa ja motitustekniikassa. Vihollinen teki kostoretkiä Savoona ja tappoi Oulujärven takamailla 300 savolaista. Turun piispa Mikael Agricola tiedotti tästä ja pohjoisen Suomen kurjista oloista kuninkaalle. Vainolainen ryösti ja poltti kyliä ja Itä-Suomi autioitui, kuten jo suuren venäläisvihan aikana 1400-luvun lopulla. Suomalaisia vankkeja vietiin taas paljon orjiksi idän orjemarkkinoille. Kustaa Vaasa joukkoineen lähti syksyllä avuksi Viipurin suunnan taisteluihin. Tammikuussa 1556 venäläinen hyökkäsi suurin joukoin Viipuria vastaan. Kustaa Vaasa nimitti Ruotsin arkkipiispa Laurentius Petrin ja Turun piispa Mikael Agricolan suureen diplomaattiseen delegaatioon, joka lähti Viipurista kohti Moskovaa loppiaisen jälkeen 1557. Maaliskuun lopussa Moskovassa solmittu rauha vahvistettiin paluumatkalla Novgorodissa 2.4.1557. Seurueen päästyä Suomen puolelle tauti tarttui Agricolaan; uupunut piispa kuoli 9.4.1557 Uudellakirkolla, Karjalan kannaksen Kuolemajärven Kyrönniemellä. Rauhaneuvottelut olivat rasittavia, mutta solmittu rauha ei tuonut selvyttä tilanteeseen. Näin tämä Martti Lutherin oppilas, Suomen uskonpuhdistaja, Uuden Testamentin suomentaja ja muutamien Vanhankin testamentin osien suomennosten tekijä ja kirjakielemme isä sai antaa itsensä myös rauhandiplomaattina maansa ja kansansa hyväksi. Hänet haudattiin Viipuriin.

Pyhäntä sai suurpitäjien yhteydessä elää osittain omaakin korpi- ja eräelämää Pohjanmaan harvan asutuksen ja pitkien etäisyyksien takia. Mutta koska Pohjanmaan itä- ja koillisraja, Oulujärven itäpuolitse läpi korpien pohjoiseen kohti länttä ja Ruotsia

kaartuva, oli Venäjää vasten epäselvä, sekin tuotti pelokasta arkuutta vähälukuisten asukkaiden keskuudessa. Vielä uuden ajan ja siis 1500-luvun alussakin Pyhännän ja koko Siikalatvan asutus oli harvaa, vähäistä ja siksi jotenkin turvatomman tuntuista. Se kasvoi vähitellen luterilaisen uskonpuhdistuksen kaudella Salon emäseurakunnan ja pitäjän hoivissa. Kustaa Vaasa halusi pohjalaisen ja savolaisen asutuksen leviämistä ylemmäs pohjoisen jokivarsille ja lähemmäs Venäjää valtakunnan turvallisuuden parantamiseksi. Erityisesti savolaiset lähtivät siksi laajasti liikkeelle ja heitä asettui runsaasti Oulujärven ja Pohjanmaan jokilatvojen väliselle kannakselle eli vedenjakajalle erityisesti 1560-1570 -luvuilla Piippolan, Pulkkilan, Pyhännän, Kestilän ja Tavastkengän kylille, Siika-Savoona eli Siikajoen varsille, Siikalatvaan, myös Lamun järviselälle ja Lamujoelle. Juuri tämä "sudeettisavolainen" asutus kärsi verisesti venäläisten ja vienalaisten tuhotuksista 1500-luvun viimeisellä neljänneksellä. Vihollinen tuhosi Siikajokilaaksoa monta kertaa. Aika oli todella vaikea. Tsaari Iivana IV Julma vangitutti kesällä 1569 Juhana III:n Moskovaan lähettämän Turun piispa Paavali Juustenin johtaman rauhanlähetyksen lähes 3 vuodeksi ja aloitti 25-vuotisen Venäjän sodan (= Pohjoismainen sota) 1570-95. Näin alkoi nyt ns. vanha vaino eli pitkä viha. Tällaisena aikana Siikajoen kirkko n. v:sta 1590 alkaen palveli Salon alaisena kappelina myös uutta Siikalatvan savolaisasutusta ja samoin sittemmin Rantsilan Punkerinkankaalle 1620-luvulla rakennettu Sipolankylän saarnahuone. Sen nykyiselle muistokivelle on matkaa Pyhännän kirkolta 50 km.

Katsomme lähemmin pitkän vihan aikaa, jolloin vihollisen sissit kylvivät terroria myös Pohjanmaan jokilatvoilla. Silloin venäläisillä ja vienalaisilla oli päätös tuhota kokonaan tämän "Seitsemän kymen Karjalan" asutus, koska suomalaiset eivät enää suos-

tuneet idän verovaatimuksiin. Salon pitäjän pohjoispuoliskon jokilatvojen, Siikajokivarren eli Siika-Savoona ja Siikalatvan kärsimys oli silloin jatkuvasti erittäin suuri. Oulujärven takamaiden totaalinen hävitys oli samalla 1000 asukkaan surma. Suuri tuho tuli Utajärvellekin. Talonpoikien nostoväki lähti kostoretkelle Vienan Karjalaan v. 1579-80 Paltamon kautta. Mutta kosta seurasi vastakosto Perämeren rannoille, Siikajoellekin. Molemmipuolisen kostokierteen sekä vainon ajat ja kirot painuivat kansan muistiin sekä Pohjanmaalla että Vienanmeren rannoilla jättäen sielullisia traumoja. Kuningas Juhana III antoi v. 1581 Suomelle suuriruhtinaskunnan arvon ja vahvisti Suomen leijonavaakunan, osaksi kiitoksena entisen herttuakuntansa suomalaisille Venäjän sodan aikana jo kauan osoitetusta urheudesta.

Käsite Suomi alkoi vahvistua kansamme heimoja yhdistävänä tekijänä, kun idän vihollisuudet ja tuhotyöt toistuivat toistumistaan. Valtionarkiston eli Kansallisarkiston kokoelmista näkyy vakavien hirmutekojen todisteita. Vihollispartio tappoi syksyllä 1584 Siikalatvalla Lamujärven rannoilla asuvan Pekka Lappalaisen. Salolaiset nousivat aseisiin ja virittivät puolustusvalmiuttaan. Vihollisen hävittäessä Oulujokivartta syksyllä 1585 sen sivustapartio iski myös Salon takamaille, Siikalatvoille. "Vihovenäläinen" poltti Matti Parkkisen talon Tavastkengällä, kesällä 1586 Mikko Kärkisen talon Kestilässä ja Pekka Luttisen kodin Lamujärvellä, Juho Havanan kodin Pyhännällä ja Pekka Turuisen talon Tavastkengällä. Vainovalkeissa tuho kohtasi lähistöllä muitakin koteja. Tällaista oli aseellisesti varustetun "Solovetin monasterin" kiihotus seurauksineen. Limingan kirkkoherra Henrik Lithovius lähetti kuninkaalle valituskirjeen tapahtuneista. Hävitys jatkui, vaikka välirauha oli solmittu Venäjän kanssa joulukuussa 1585. V. 1589 vainolainen poltti myös Kärsämäen taloja Suur-Pyhäjoen pitäjän latvoilla. Kirkkoherra

Lithovius ihmetteli venäläisten tuhovimmaa Pohjanmaalla ja pyysi aseapua pohjoispuhjalaisille Kemin, Limingan, Salon ja Pyhäjoen ym. seutujen puolesta.

Ruotsin kuningasvallan sotaväenotot rasittivat 1500-luvun loppupuolella ja vielä enemmän 1600-luvulla myös Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan väestöä. Kotikontujen puolustajia, joita olisi tarvittu suojaksi näilläkin seuduilla venäläisten ja vienalaisten tuhotöitä tai Käkisalmen talonpoikien hyökkäyksiä vastaan, vietiin maakunnasta Liivinmaalle ja kaukaisemmillekin Euroopan sotakentille. Kruunu ei antanut riittäviä suojajoukkoja näille lakeuksille, vaan Pohjois-Suomen suojelu Siikalatvallakin jäi pääosin omien talonpoikien nostoväen varaan Salon pitäjässä. Kun armeija ei tullut avuksi, vähälukuiset talonpojat eivät voineet tehdä riittävän kovia vastahyökkäyksiä Venäjälle ja Vienaan. Lopulta Pohjois-Pohjanmaan maakunnan suuren venäläispelon rauhoittamiseksi ja terrorin lopettamiseksi piti tehdä v. 1589 kova vastaisku Iin ja Kuumingin kylän (nyk. Ylikuumingissä) sissipäällikkö Pekka Vesaisen johdolla Vienaan, Vienanmeren ja Jäämeren rannoille asti sekä myös Kannanlahden (=Kantalampi) kaupunkiin eli pogostaan. Vesaisen iskujoukko palasi Vienan Kemijoen kautta kotiin. Idän väki järjesti pian uudet tuhotukset, joten pohjalaiset joutuivat tekemään toisenkin vastahyökkäyksen entistä suuremmin joukoin Venäjälle, Petsamoon ja Kuolansuuhun. Vesainen oli noina aikoina koko Pohjanmaan talonpoikaispuolustuksen suuri johtaja († n. v. 1626).

Sota ja rauha ovat olleet ammoisista ajoista Pohjanmaankin lakeuksilla elämän kipeän vaihtelevuuden peruskysymyksiä. Sikäli näiden alueiden asukkailla on ollut jo muinaisuudesta laaja-alaista kohtalonyhteyttä. Pyhäntäkin sijaitsee lähellä keskiajalta asti vaihteittain eri tavoin vedettyä

maamme itärajaa, joka oli sydänkeskijällä näillä ja lähiseuduilla osittain epäselvä. Vainolaiset hyökkäilivät rajan takaisille erämailla ja salokylille jo esi- ja varhais historian hämäristä asti. Itärajan epäselvyys suuren Venäjän naapurisuudessa oli osittain tukala, myös hätää ja traagisia yllätyksiä aiheuttanut asia. Ruotsin ja Novgorodin solmimassa Pähkinäsaaren rauhassa 12.8.1323 valtakunnan raja kulki kaakosta halki Karjalan kannaksen jatkuksen luoteeseen kohti Pohjanlahtea eli Kainuunmerta. Novgorod, jolle sopimus oli edullinen, piti lohivero- ja nautintaoikeuden Pohjanmaan lohijokiin Kemijoen Pyhäjokeen saakka. Venäläisiä ja karjalaisia kiinnostivat paljon myös riistamaat ja turkisverotus. He tulkitsivat Pohjanmaan lohijokien, myös Siikajoen, seudut venäläisalueeksi, Seitsemän Kymen Karjalaksi (Semidesatskaja Korela) vanhan Novgorodin venäläiskronikan mukaan. Raja vedettiin Varkaudesta luoteeseen Pohjanlahteen Salon pitäjässä, Pyhäjoen tai Petajoen eli Pattijoen kohdalla. Mutta Pähkinäsaaren rauhassa "ikuisiksi ajoiksi" vedettyä rajaa, jonka mukaan Pohjanmaakin kuului suurelta osin venäläisille ja heidän alaisille idän karjalaisille, tulkittiin monin tavoin.

Pähkinäsaaren rauhansopimuksessa Salon ja Siikajokivarren alueet ja latvat, pieni Pyhäntäkin, kuuluivat venäläisen Novgorodin etupiiriin, mutta Salon ja Siikajoen mailla oli myös varhaisia Ruotsin vallan ja läntisen kirkon vaikutteita, jotka laajentuivat ja vahvistuivat. Historiallinen muutos oli tosiasia, jota osoitti myös ristiretkien historia idän ja lännen vaikutteiden välisenä maallisenakin kalpojen kalskeena. Ristiretkistä eri puolten välillä todisti sekin, että venäläiset polttivat isonvihan aikana 1700-luvun alkupuolella Sipolankylän saarnahuoneen nuotiopuikseen, joskin tämä kokoontumistila oli jo 1650-luvulla varsin huonokuntoinen. Rantsilaan oli rakennettu kirkko jo v. 1658-63. Piippola, Pyhäntä ja Siikajoen muut

latva-alueet kuuluivat v:sta 1689 alkaen Siikajoen kirkkopitäjään eli pastoraattiin, mutta pyhäntäsetkin olivat myös jo v. 1671 Lamujoen varteen Pulkkilan rakennetun kappelin ja sen papin yhteydessä. Maallisessa pitäjähallinnossa Siikajoki myös latvoineen kuului Salon ja Raahen pitäjään jopa v:een 1768 asti, mutta kirkolliseen lähiyhteyteen kuului, että Siikajoen seurakunnassa Pyhäntä on kuulunut v:sta 1702 alkaen Pulkkilan kappeliseurakuntaan.

Koko Pohjanmaa kärsi katovuosien, suurten nälänhätä- ja kuolonvuosien sekä sota-ajan kurjuutta vuosina 1695 - 1721. Suuri Pohjan sota 1700 - 1721 vaati myös näiltä vähäväkisiltä seuduilta miehiä Ruotsinvaltan rivistöihin ja aseisiin. Isonvihan aikana kärsittiin Venäjän väkivallasta ja tuhoisista myös Siikajoen varsilla ja latvoilla. Vainovalkeat paloivat taas, asukkaita surmattiin ja vaivattiin. Oli myös erämaiden piilopirtteihin paenneita. Nälänhätä pani ajan ristiriidoista ja peloista huolimatta useita pohjois-pohjalaisia perheitä muuttamaan myös itärajan taa, missä oli eri uskonto ja Venäjän valta. 1700-luvunkin alkuvuosina pohjalaisia nuoria miehiä myös Salon pitäjästä ja Siikajoen seurakunnasta rekrytoitiin Ruotsin kruunun palvelukseen Pohjanmaan rykmenttiin Riikaan, taistelemaan saksilaisen hyökkäyksiä vastaan Liivinmaalla. Myös Siikajoen latvoilta otettiin jonkin verran miehiä em. etäisille sotakentille, joilta vain harvat palasivat, vaikka omilla Pohjois-Pohjanmaan kairoilla olisi kipeästi tarvittu turvamiehiä idän vainolaisia vastaan. Kajaanin linnalääni vastasi erikoisasemassaan itse puolustuksestaan. Kun tsaari iski Inkeriin ja Venäjä laajensi toimiaan sodassa Kaarle XII:n karoliiniarmeijaa vastaan, myös pohjoinen ja koillinen suunta vaati suojavartioiden lisäämistä. Limingan, Salon ja Siikajoen seudun talonpoikia joutui lähtemään myös Koillismaalle Pudasjärven vartiouseudulle Pohjanmaan lakeuksia suojaamaan. Jonkin verran myös paikallinen talon-

poikaisdiplomatia suojeli rajaa Vienan suunnasta uhkaavia idän vainolaisia vastaan, mutta Pohjois-Suomen rajarauha oli välistä altis paikallisille keskinäisen sovun ja rauhan vastaisille väkivaltaisuuksille.

Tieto Narvan taistelussa Viron Itärajalalla 20.11.1700 saadusta loistovoitosta nosti mieltä ja turvallisuuden tuntua, mutta jo lähivuosina sotaonni muuttui raskaaksi tappioiksi. Ruotsin valta oli laskusuunnassa, myös Pohjanmaan rykmentillä oli vaikeuksia ja tappioita. V. 1703 tsaari Pietari Suuri valtasi ruotsalaisten Nevan suulle rakentaman Nevanlinnan. Ruotsi-Suomi menetti koko Suomenlahden pohjukan. Tsaari rakennutti v. 1703 sinne Pietarin kaupungin, josta tuli kohta Venäjän pääkaupunki. Tsaari käytti pakkotyöjoukoissaan myöhemmin myös Siikajokivarresta ja Siika-Savosta tuotuja vankeja. Hän eristi nyt maamme Itämeren maakunnista. Kansa aavisteli, miten koko Suomelle kohta kävisi.

Laajassa Kotiseutuni -teoksessa (Malmö 1969) on mm. Pyhäntän pitkäaikaisen opettajan U.K. Ylä-Jussilan artikkeli Pyhäntästä. Hän kertoo, miten Suomen sodan 1808-1809 aikana venäläiset sotilasosastot ahdistivat ev Sandelsin joukot perääntymään Savosta päin Sotasaaren ja Pyhäntän kautta kohti Oulua. Pyhäntän keskustassa hävitettiin vihollisen kuormasto ja jo Ahokylän - Pyhäntän välillä oli käyty pieni aseellinen kahakka, josta Sotasaari (tai Sotisaari) on saanut nimensä. Piippolan kirjassa II Eeva Kronqvist mainitsee, että Pyhäntällä kapt Fahlanderin osasto tuhosi 40 -hevosisen venäläisen kuormaston 6 1/2 km Peipon majatalosta (= Pyhäntän kievarista) Ahokylään päin. Siitä nimi Sotasaari. Piippolan Kangaskylässä ja kirkonkylässä venäläisen ev Pulatovin 500 sotilasta aiheuttivat väestölle majotus- ja ruokkimisrasitusta (mm. karjaa teutastettiin ja otettiin muita elintarpeita) ennen Pulkkilan taistelua, jossa

Pulatovin joukot sitten lyötiin. Rippeitä palasi Kangaskylään, missä venäläiset hautasivat kaatuneitaan myöhemmän Kangaskylän koulun lähellä sijainneeseen sorakuoppaan.

Tiedämme, miten Pulkkilassa, Revonlahdella ja Siikajoella käytiin suurempia taisteluita ja saatiin voittoja. Ev Adlercreutzin johdolla lyötiin Siikajoella 18.4.1808 kenr Kulnevin joukot: Siikajoen lounaisrannalla v. Döbeln suojaasi miehineen pääjoukkojen vetäytymistä ja siirtyi sitten joen yli päävoimien taa. Kulnev yritti saarrostusta, mutta Adlercreutz pani päälle suoran hyökkäyksen joen yli ja löi vihollisen. Revonlahdella 27.4.1808 J.A.Cronstedtin 4.Pr voitti ev Bulatovin venäläisosaston. Voitoista saatiin uutta hyökkäysintoa vihollisen lyömiseksi pitkällisten perääntymisten jälkeen, mutta jatkuvaa strategista menestystä ei saavutettu ja kohta v. 1809 olikin edessä Venäjän vallan aika. Näin 200 vuotta sitten koetut taistelutkin osaltaan kertovat siitä laajasta kohtalonyhteydestä ja elämän yhteisyydestä, joka myös nykyajassa leimaa historiallista muutosta koko Siikalatvalla ja laajemmin. Toivomme vain, ja pyydämme elävältä Jumalalta sitä armoa, että saisimme elää tässä Siikalatvan, Kairanmaan, Koillismaan ja koko laajan Pohjois-Pohjanmaan sekä rakkaan pohjoisen isänmaamme Suomen historian Euro-integraatioissa rauhaan siunauksen ja Jumalan hyvän käden johdatuksen aikoja.

Kun alkoi autonomian aika Venäjän keisarillisen tsaarinvallan alaisuudessa, kansamme sai ensin nauttia yllättävän monistakin perusoikeuksista ja kehittää suomalaista kulttuuriaan, toteuttaa uskonnonvapautta ja kasvattaa omaa kansallista identiteettiä, kun luvattiin lojaalista uskollisuutta Venäjän keisarille ja myös rukoiltiin keisarivallan ja Venäjän puolesta. Niin kuin Ruotsi-Suomen suurvalta-aikana oli rasisitukseksi myös sotaväenotto emämaan vaatimille kaukaisillekin sotakentille, tällais-

ta alkoi vähitellen ilmetä myös Venäjän keisarin suurarmeijan tarpeitten vuoksi; mutta Siikajokivarren ja Siikalatvan miesten Venäjän armeijan vakinaiseen väkeen ja keisarin sotaoffensiivien kaukaisille verikentille joutumisen määrään en ole varsinaisesti tutkinut: lähdeaineistoni ja kielitaitoni ovat siihen riittämättömät.

Kuten historiasta olemme lukeneet, Venäjän keisarihovin jalohenkinen valanpito suomalaisiin nähden ei kestänyt loputtomiin, vaan sen politiikkaan alkoi myöhempien tsaarien juhlasaattossa liittyä ylimielistä kansallista sortoa, pakkovenäläistämistä ja korrupitiota. Siksi tuli vahvistuvan itsenäistymiskaipuun aika. Suomen kansa pääsi toteuttamaan itsenäistymismurrostaan, jossa ei enää tyydytty pelkkään autonomiaan, vaan päästiin luomaan omaa valtiollistakin itsenäisyyttä. Olihan kypsettelyaika jo ollutkin pitkä.

Suomen valtiollisen itsenäisyyden aamunkoiton vuosina Pyhännälläkin oli suojeluskuntatoimintaa, joka liittyi pienen paikkakunnan rauhalliseen tilanteeseen. Pyhännän suojeluskunta perustettiin 3.2.1918. Ensimmäisenä paikallispuhailijana oli opettaja Albert E. Vannekoski ja toisena kirkonkylän yläkansakoulun opettaja Juhon Tukkimäki. Tukkimäet muuttivat Haapajärvelle keväällä 1919 ja Vannekosket Kiuruvedelle talvella 1922. Johannes Kurkela Tavastkengän Perukalta oli kolmas paikallispuhailijaksi kesäkuulle 1920 asti. Täl. Antti Leiviskä jatkoi muutaman kuukauden vt. puheenjohtajana. Väinö Kangasniemi valittiin pj:ksi jaksolle 3.10.1920-1.9.1921. Heikki Leiviskä hoiteli pj:n tointa vt:nä 1.9.1921-1.2.1922. Kers Mikko Meriläinen valittiin pj:ksi ja hän hoiti paikallispuhailijaksi tehtävää vähän pitempään 1922-1926. Kirkonkylän Kalle Haapalainen oli paikallispuhailijaksi 1926-27. Seuraajaksi pj:na tuli joksikin aikaa Vilho Rasi. Jo samana vuonna hänen tilalleen valittiin sk-upseeri Iivari Valtanen, ja vasta 1.9.1928 Pyhännän

suojeluskunta sai pysyvämmäksi pj:kseen ja paikallispuhailijaksi Teodor Kiiskisen 1928-1944. Alkuvuonna 1918 skj:n esikuntaan kuuluivat jäseninä Paavo Komulainen, Antti Leiviskä, Kusti Puurunen, Risto Makkonen, Jussi Rajala, Aappo Mäläskä, Heikki Viio, Edvard Haataja, K. Koskinen ja Ville Järvelä. Pyhännän suojeluskunnan alkuvuodet sujuivat siten, että tapahtumissa kokoonnuttiin usein talojen pirtteihin, mutta suuri edistys oli oman suojeluskuntatalon, Suojalinnan, valmistuminen Tavastkengän kylän keskustaan syksyllä 1937, samana vuonna, jolloin Pulkkilan suojeluskunta otti käyttöön Honkalinnan toimitalokseen.

Varsinaista punakaartia ei Pyhännällä ole perustettu. Tästä on kirkkoherra J. Vilhelm ("Ville") Virkkunenkin raportoinut seurakuntakertomuksissaan tuomiokapitulille. Pyhäntäläiset osoittivat kohtalaisen maltillista ja rakentavan lainkuuliaista käytöstä Suomen laillista valtiollistakin esivaltaa kohtaan. Tosin Pyhännällekin perustettiin, kuten Harri Turusen suojeluskuntahistoriasta ilmenee, yleislakon päättymisen ja kansalaissodan syyttymisen välisen, runsaan kahden kuukauden aikana työväestön kaarti, kuten myös Haapavedellä, Pulkkilassa, Rantsilassa ja Rautiossa, mutta Pyhännän työväestön kaarti ei ollut varsinaisen punakaarti, vaikka se myöskin oli "paradeerannut" esim. Tavastkengällä.

Pyhännän veteraanien uhraukset "kodin, uskonnon ja isänmaan" turvaamisessa tulevat tässä artikkelissa kokoaivasti esille vähän myöhemmin ja konkreettisesti lopulta teoksemme loppuosan aakkosellisessa matrikkelisäätössä, joka kirkastaa yhteistä tuntemustamme sota-ajan raskaista kärsimyksistä. Kirjamme aihepiireihin kuuluu myös tiivistetty yleiskatsaus rauhan vuosikymmenten aikana Pyhännän seurakunnan ja kotipitäjän tasolla toteutettuun veteraanijärjestöjen toimintaan, jossa on pidetty yhteyttä entisiin aseveljiin ja lottasisariin. Heidän kanssaan on ennen

jaettu yhteiset kärsimykset sekä sota-että kotirintamalla. Veteraanijärjestöt eivät ole sotakiihotus- tai poliittisia elimiä, vaan ne hoitavat keskinäistä muistamista ja solidaarista yhteyttä, jotta huomattaisiin ajan pitkässäkin kulussa, että "kaveria ei jätetä". On halu muistaa ja auttaa toinen toistaan elämän saatossa ja kuorman kantamisessa loppuun asti. SIVL:n Pyhännän po:n vuosikymmenten pöytäkirjat ja niihin liittyneiden avainhenkilöiden haastattelut ovat avanneet minulle, miten monet vaikeat sotavuosien muistot voimakkaasti yhdistävät. Se veljeys ja sisaruus, joka silloin koeteltiin läpi monien tuskavuosien, on osoittautunut kestäväksi. Se on todella arvokasta elämän kärsimysten keskellä. Älköön tämä totuus unohtuko myöskään kansamme lapsilta ja nousevalta nuorisolta, että hädässä todellinen ystävyys ja uskollinen rakkaus tunnetaan. Niiltä ajoilta, joitten sotainvaliditoiminnan pöytäkirjat olen saanut tutkia, olen havainnut monia pyhäntäläisiä, jotka ovat hyvinkin pitkään palvelleet SIVL:n Pyhännän osastossa.

Ahokylän Väinö Arbelius oli pitkän linjan mies: SIVL:n Pyhännän po:n johtokunnan jäsenenä 1952 ja 1955 ja sitten 2 pitkää jaksoa 1960-72 (13 vuotta, joista 4 vuotta pj:na 1969-72) ja 1982-98 (17 vuotta) eli yhteensä 32 vuotta. Toinen luja esimerkki pitkänlinjan uskollisista oli Feliks Mäki kirkonkylästä. Vaikka mies oli sodassa kolmesti haavoittunut 90 %:n sotainvalidi, hän palveli po:n johtokunnassa yht. 28 vuotta 1946-82 (ko. jakson useimpina välivuosina). Tästä jaksosta ainakin vuodet 1946-47, 1952, 1957-58 ja 1964-68 Feliks Mäki toimi osaston pj:na yht. 10 vuotta ja lisäksi sihteerinä 12 vuotta (1969-80). Varhaisjakson merkkimies oli myös Ahokylän Veikko Knuutinen, joka oli johtokunnan jäsenenä vuosien 1946-69 välillä yhteensä 15 vuotta (ko. jakson useimp. välivuosina), vaikka hänellä oli sotavammoinhinsa liittyvä näön menetys ja SI-% 80 kohosi lopulta 90:ään. Todella paino-

kas oli myös kirkonkylän Eino Lehtolan palvelus: hän johti SIVL:n Pyhännän osastoa pj:na 21 vuotta 1976-96, vaikka hänellä oli jo aikaisemmin alkanut ja vielä pitempi pj:n tehtävä Pyhännän Rintama(mies)veteraanit ry:n johtokunnassa (ks. jällempää). Lamujoen Ludvig Pitkänen toimi SIVL:n Pyhännän osaston johtokunnassa 18 vuotta (1981-98) ja siitä osaston sihteerinä noin 15 vuotta 1981-95. Hän palveli myös SIVL:n Pohjois-Pohjanmaan piirihallituksen jäsenenä 1986-88 eli 3 vuotta. "Luksan" sihteerintehtävät siirtyivät v. 1996 rajavartiomest. evp Urho Kamuselle. Kirkonkylän Reino Autio oli Pyhännän osaston johtokunnassa 16 vuotta (1953,1955,1973-76, 1978-87), josta ajasta 3 vuotta pj:na (1973-75). Ahokylästä kirkolle muuttaneen Erkki Ahonpään ollessa vuorostaan po:n johtokunnassa 13 vuotta (1988-2000) hän toimi SIVL:n Pyhännän po:n johtokunnan viimeisenä rintamamies-pj:na 1997-2000 (4 vuotta). Kirkonkylän Johannes Pitkälä oli johtokunnassa 16 vuotta vuosien 1943-77 välillä (pitkä jakso, jonka vuosien saatossa oli välissä myös näitä johtokuntavuotia 16 kpl). Tavastkengän Johannes Moisalan johtokuntaosuus oli 15 vuotta (vuosien 1947-63 väliltä useimmat vuodet). Samoin Kamulan kylän Samuli Koistinen oli osaston johtokunnan jäsen 15 vuotta (1972-74, 1976-87), kuten myös Tavastkengän Yrjö Makkonen n. 15 vuotta (1980-94) kuolemaansa (19.7.94) asti. Lamujokinen Taito Ågren ollessaan jo korkeassa iässä toimi osaston johtokunnassa 15 vuotta ja sen loppuun saakka (1993-2007). Toistakymmentä vuotta johtokunnassa toimineita ovat olleet myös Ojalankylän Väinö Härmä (14: 1946-47, 1956-67), Tavastkengän Oskari Jussila e Kilpeläinen (14: 1946-47, 1958-67,1969-70), Maaralankylän Paavo Pesonen (14: 1948, 1950, 1959-67, 1969-71) sekä edelleen tavastkengäset Veikko Hukkanen (12: 1976-87), Veikko Pitkälä (12: 1943, 1945-52, 1955-57) ja Arvi Pitkälä (11: 1988-98).

SIVL:n Pyhännän osaston toiminnan lyhytaikaisemmistakin toimihenkilöistä on kerrottavaa. Kirkonkylän Armas Kaleva oli tämän Pyhännän "alaosaston", kuten alkuaikoina sanottiin, I. puheenjohtaja 4 vuotta (pj 1942-45) ja toimi johtokunnan jäsenenä myös 1946 ja 1953 eli yht. 6 vuotta. Hänen Aino-puolisonsa hoiti Pyhännän sotainvalidien po:n sihteerin tehtäviä 1948-51, 1953-54 eli 6 vuotta. Kirkonkylän Lauri Kumpulainen toimi johtokunnassa 1952-56 ja 1958 ja sen pj:na 1953-56. 1950-luvun alkuvaiheen vuosilta ei ole löydetty aivan kaikkia pöytäkirjoja, joten en osaa hahmottaa tarkemmin tätä murroskautta. Vuosikokous Lauri Kumpulaisen talossa (pj:na L.K.) 12.6.1955 totesi, että 1950-luvun alkupuolen muutamana vuotena oli toiminta ollut vähän lamaanuoksissa ja katkonaista. Tästä oli kuitenkin päästy uuteen nousuun, jota yhdesä suunniteltiin. Aunuksen Karjalasta pyhättäläistynyt salmilainen sotainvalidi Petter eli "Pekka" Suvala oli po:n johtokunnassa 1946-52 (siht. 1952) ja 1955-56 eli 9 vuotta ja niistä 1948-51 pj:na 4 vuotta. SIVL:n po:n johtokunnan uuteen virkistymiseen vaikutti mm. sodassa vaikeasti invalidisoitunut Mauno Korsulainen, joka nimettiin jk:n jäseneksi 1953-66. Pöytäkirjojen mukaan 10 vuotena hän oli tällä jaksolla jk:ssa ja sihteerinäkin 1955-56, 1959-66 kuolemaansa saakka (29.7.1966) eli noin 10 vuotta ja välillä pj:na 1958. Pöytäkirjojen löytymisen osittaista katkonaisuutta oli osastossa kuitenkin hieman edelleen. Pyhännän seurakunnan suntio-haudankaivaja ja taloudenhoitaja Samuel Lehtola jatkoi sihteerin tehtäviä Maunun kuoleman jälkeen vuodet 1966-68. Lehtola oli ollut johtokunnassa jo 1959-60 aluksi pj:na 2 vuotta ja hän toimi johtokunnassa n. 10 vuotta 1959-69. Sananpalvelijana "Samppa" kylvi virkistävää ja siunaavaa hengellistä herätystä ja evankeliumin sanomaa sotainvalidien keskuuteen, kuten myös erityisesti kirkkoherra Hj. Carlson sekä kenttäpappina että seurakunnan pit-

käaikaisena sielunpaimenena. Näitä herätysaikoja oli osittain sekä rintamalla sotavuosina että kotiseurakunnassa esim. 1950-luvulla, kuten rintamamiesten, sotainvalidien ja naisjaostojenkin keskuudessa on muisteltu allekirjoittaneelle.

Vielä lyhyesti eri vuosikymmeninä toimineita SIVL:n Pyhännän po:n johtokunnan jäseniä pienemmiltä jaksoilta: Antti Meriläinen oli alkuvuosien johtokunnassa 5 vuotta Armas Kalevan kanssa 1942-46 (Armas myös 1953). Myös Tauno Mäläskä kuului po:n alkuvuosien johtokuntaan 1942-43, 1947-49, 1952 ja myöh. 1979 yht. 7 vuotta. Reino Heiskari oli alkuvaiheen jk:n siht. 4 vuotena 1942-45. V:n 1943 johtokunnassa oli Kalevan, Meriläisen, Mäläskän ja Heiskarin lisäksi myös Heikki Kurkela ja Kuoppalan Väinö Leiviskä (molemmat Perukalta), Tavastkengän Johannes Kröger (myös 1949-50) sekä tavastkenkäset Pitkäkosken Johannes ja Veikko, jotka jatkoivat pitempäänkin johtokunnassa. Kanttori Urho Lehtinen toimi johtokunnan sihteerinä 1946. Kirkolta poliisikonst. Antti Alapere oli johtokunnassa 1948 ja samoin Väinö Knuutinen Maaralasta. Erkki Mankolanaho Tavastkengältä oli johtokunnan jäsen 2 vuotta (1946 ja 1953). Melko vaikeasti sodassa invalidisoitunut Ahokylän Vilho Huuskonen palveli johtokunnassa 6 vuotta (1946-47, 1953, 1956-57 ja 1973) ja Ahokylän Viljo Rajala 6 vuotta vähän myöhemmin 1975, 1977-1981. Jokiperän Yrjö Arbeliuksen 6-vuotisvuoro johtokunnassa oli vuosilta 1949-50 ja 1968-71. Lamujoen Toivo Pirttisalo oli varhaisvaiheen johtokunnassa 6 vuotta 1945-47 (siht. 1946-47), 1953 ja 1958-59. Antti Karppinen Perukalta oli johtokunnassa yht. 5 vuotta 1947-48 sekä 1971 ja 1973-74. 1950-luvun johtokunnassa olivat myös kirkonkylän miehet Eino Moisala 2 vuotta (1953 ja 1955) ja Toimi Hynynen 3 v (1956-58, josta siht. 1957-58 eli 2 v) sekä Ville Saaranen Kamulan kylän Jokelasta 2 vuotta (1957-58). Ojalankylän Tuomas

Luttisen johtokuntapesti oli 5-vuotinen 1960-63 ja 1967, mistä 2 vuotta myös pj:na 1962-63. Tavastkengän Antti Kesti Majalasta oli johtokunnassa 5 vuotta 1988-92. Myöhäisvaiheista vielä esimerkit: Kirkonkylän Ensio Leiviskä toimi johtokunnassa 8 vuotta 1970-75 ja 1977-78 ja Ahokylästä kirkolle muuttanut Kalle Mahosenaho 8 vuotta 1999-2006. Pyhännän po:n johtokunnan loppuvaiheen jäseniä olivat mm. kirkonkyläläiset Toivo Korsulainen 3 vuotta (1995-97), Pauli Lotvonen 3 vuotta (1998-2000) ja Väinö Myllylä 2 vuotta (2005-2006).

Viettäessämme juhluvuotta 2009-2010 Pyhännän seurakunnan ja kunnan 100-vuotistaipaleen muistotissa saatoimme samalla todeta, että sodanjälkeisten rauhan vuosikymmenten saatossa on jatkunut jo peräti 40 vuotta Pyhännän Rintamaveteraanien oman paikallisosaston yhdistystoimintaa. Kunnantalossa pidetyssä Rintamamiesveteraanien Pyhännän osaston vuosikokouksessa 8.3.1970 toimi pj:na Eino Lehtola ja sihteerinä Antti Järvelä. Paavo Saastamoinen esitti kokoukselle vuosikertomuksen vuodelta 1969 ja totesi toiminnan olleen vilkasta ja asiarikasta, minkä toteamuksen kokouskin hyväksyi. Pyhännän Rintama(mies)veteraanit ry:n pj:na toimi pisimpään Eino Lehtola 1969-1994 eli 26 vuotta ja v:ksi 1995 hänet nimettiin kunniapuheenjohtajaksi. Seuraavana ja viimeisenä "juoksuhaudattaisena" puheenjohtajana toimi herastuomari Veikko Kiiskinen 1995-2001 eli 7 vuotta. Hän oli ollut varapj:na 9 vuotta eli eniten ja johtokunnan jäsenenä hänelle kertyi kaikkiaan 23 vuotta.

Rintama(mies)veteraanien järjestösihteerinä ovat palvelleet Paavo Saastamoinen 1969-73 eli 5 vuotta, Vilho Partanen 1974-1982 eli 9 vuotta ja pisimpään Erkki Sorvari 1983-2002 eli 20 vuotta. Alkuaikoina Pyhännän rintamaveteraanien rahastonhoitajana palveli lähes 15 vuotta jo mainittu pankki-

mies, pitäjänneuvos Antti Järvelä, joka oli pyhättästen komppanian talous-aitalvisodassa ja komppanian väepelinä jatkosodan alkuvaiheet asemasodan talveen 1942 saakka, kunnes siirtyi samoihin tehtäviin toiseen yksikköön. Antti on mainittu myös johtokunnan jäsenenä rintamaveteraaniiyhdistyksen jk-pöytäkirjoissa 1971-72 ja 1979-83. Kun Järvelä oli laatinut Pyhännän Rintamamiesveteraanit ry:n v:n 1982 toimintakertomuksen ja se hyväksyttiin yhdistyksen kevätkokouksessa kunnantalolla 25.2.1983, se oli Antin kynästä viimeinen vuosikertomus. Siinä hän ilmaisi iloa Kainuun piiriltä saatavista tukivaroista ja naisjaoston (ent. nais-toimikunta) vireästä liikkeelle lähdestä veteraaniiyhdistyksen toiminnan ja tavoitteiden palvelemisessa, iloa yhä useamman veteraanin tulosta mukaan yhdistyksen toimintaan ja myös iloaan siitä, että hengellisessä veteraanityössä on päästy seurakunnan kanssa saman pöydän ääreen ja kertomusvuonna viettää 2 suurta seurakunnallista juhlaa, sankarivainajien seinälaattojen paljastusjuhla itsenäisyyspäivänä 6.2.1982 ja myös SIVL:n Pyhännän po:n 40-v.juhla 12.12.1982.

Pitäjänneuvos ilmaisi veteraanien kiitollisuutta kuntaa, seurakuntaa ja nuorta Pyhännän Lions Clubia kohtaan kaikesta tuesta juhla- ja kutsu-asiassa. Hän totesi veteraaniosastolla v. 1982 olevan 87 maksanutta jäsentä ja mainitsi - kuin mukaan haastaen - 55 ei-jäsen-veteraania, joiden hän yliväpelin sydämellä toivoi tulevan mukaan järjestötoimintaan, koska veteraanien ja sotainvalidien määrä oli alkamassa nopeasti vähetä pitkälle ehtineen ikäkaaren vuoksi. Tässä viimeisessä läsnäolo-kokouksessaan, ennen samana keväänä tapahtuvaa iäisyyskutsuaan, Antti-veli totesi, että rintamamiehille/ sotainvalideille on hyvä järjestää vesistön äärelle yhteistä kesävirikistystä rupattelun ja saunomisen merkeissä. Hän ilmaisi jo 1970-luvun lopulla Pyhännän uuden pappilan kartanolla, kirkkoherrojen vanhan vilja-aitan nur-

kalla, toivomuksensa, että tulisin vuorollani toteuttamaan myös Pyhännän sotainvalidien ja veteraanien keskuudessa hengellistä yhteistyötä. Antti-vanhuksen ajatukset enteilivät lähi-vuosien runsasta ja myös leiritasoista yhdessäolon ja virkistymisen kautta, joka sijoittui erityisesti vuosien 1984-1996 jaksolle. Kun ilmeni myös pyrkimystä vastustaa veteraanien ja seurakunnan keskinäistä leiri- ja muutakin yhteistyötä, aloin tuntea ahdistusta, joka vaikeutti pitkään myös matrikelityössä jaksamista. Hengellisessä veteraanityössä olen kuitenkin saanut sisäistä apua monilta kannustajilta ja haluan kiittää heitä siitä.

Rintama(mies)veteraanien paikallisessa johtokunnassa on ollut monia pitkäaikaisia jäseniä vaikuttajina: Antti Piippo 28 vuotta (samalla myös vara-pj 1990-92), Eino Lehtola 26 vuotta, Veikko Kiiskinen 23 vuotta, Erkki Ahonpää 23 vuotta, Aimo Turunen 21 vuotta, Kaarlo Leiviskä 21 vuotta, Erkki Sorvari 20 vuotta, Hilarin Yrjö Mahosenaho 19, Veikko Hukkanen 17, Jooseppi Kiiskinen 17, Vilho Partanen 17, Yrjö Haataja (Tävastkengän Järvenpäästä) 14, Väinö Laitinen 13 (samalla vara-pj 2002-2010), Kalle Mahosenaho 13, Heikki Rönkä 12, Vilho Vartiainen 12, Uuno Turunen 12, Antti Autio 11 (samalla vara-pj 1995-98), Yrjö Makkonen 11, Olli Saimila 11 (samalla vara-pj 1999 ja jonkin verran myöhemmin), Aukusti Puurunen 10, Erkki Arbelius 9, Aappo Pääkkö 9 (samalla vara-pj 1977-80), Yrjö Leiviskä 8, Heimo Viio 7 (7. vuosi jk:ssa oli alullaan, kun Heimo sai iäisyyskutsun), Aarne Haapalainen 6, Väinö Pääkkö 5 (5. jk-vuosi oli alullaan Väinön saadessa kutsun viim. iltahuutoon), Antti Alapere 4 (samalla vara-pj 1987; muutamina vuosina myös tilintark.), Erkki Knuutinen, Kujansuusta 4 (4. vuosi jk:ssa oli alullaan Erkin saadessa iäisyyskutsun), Erkki Keränen 4, Viljo Niiranen 4 (4. vuosi jk:ssa oli alullaan, kun iäisyyden kutsu aukesi Viljolle), Lauri Moisanen 4, Aarne Nygren 4,

Ensio Leiviskä 3, Kalle Tikkanen 3 (Kallen 3. vuosi jk:ssa oli menossa, kun hän sai Perttulin kotiseutujuhlien sunnuntaina kutsun viimeiseen iltahuutoon), Tauno Puurunen 2 (Taunolla oli menossa 2. vuosi jk:ssa, kun hän sai kutsun viim. iltahuutoon), Väinö Myllylä 2, Taito Ågren 2, ja 1 vuoden seuraavat: Veikko Kervinen, Samuel Lehtola ja Niilo Makkonen. Useat näistä veteraaniveljistä ovat olleet esimerkiksi sotainvalidien johtokunnassa enemmänkin, jotkut enemmän tällä rintamamiesyhdistyksen puolella, toiset taas paljon molemmissa. Näitä osuuksia on hyvä rinnastaa, koska ne on koottu tähän samaan artikkeliin.

Veteraanijärjestöjen yhteistoiminnassa ja jäsenistön keskinäisessä avustamisessa ja piristämisessä Siikajoen latvoilla ja Kärsämäellä oli hyvänä virikkeenä Kestilän, Kärsämäen, Piippolan ja Pyhännän sotainvalidien paikallisosastojen yhteisen virkistysmajan ostaminen Metsähallitukselta 1977-78 Pyhännän kunnan alueelle Isolamujärven rantaan ja sen toimintakausiin liittyviin tapahtumiin kokoontuminen. Maja saatiin 1977 saunoineen Metsähallituksen vuokratontille ja lunastettiin jatkossa itsenäiseksi, missä asiassa myös Tasavallan Presidentti Urho Kaleva Kekkonen oli avuksi. Pyhännän seurakunnan hengellinen palvelu sotiemme veteraanien hyväksi helpottui myös Lamun virkistysmajan läheisyyden vuoksi, kun paikka on sijainnut seurakunnan alueella. Useitten virvoittavien yhdessäolojen muistot liittyvät kesäleireihimme vv. 1984-1996 ja muihinkin vuosiin ja siellä vietettyihin tapahtumiin. Lähes 20 vuoden muistot ehtivät karttua muidenkin yhteistoiminta-alueemme seurakuntien kokemuksiin Kairanmaan ja Siikalatvan yhteisen sotainvalidien ja koko veteraaniväen Lamun virkistysmajan yhdessäoloistamme. Siellä virittyi kiitosmieli. Isänmaata on kannattanut yhdessä puolustaa. Kiitämme taivaan Jumalaa kauniista kansalliskodistamme Suomesta. "On kaunis synnyinmaam-

me!"

SIVL:n Pyhännän osastolle huomionosoituksina on saatu esim. kunnia- ja ansiomerkkejä seur. henkilöille: Feliks Mäelle Sisu-kunniakirja v. 1981, SIVL:n Marskin tunnustuspalkinto Eino Lehtolalle v. 1985, SIVL:n suuri ansiomerkki Ludvig Pitkäselle 1994 ja Erkki Ahonpäälle 1999. SIVL:n kultaisella ansiomerkillä on muistettu Erkki Ahonpäättä, Väinö Arbeliusta, Reino Autiota, Veikko Hukkasta, Tauno Hynystä, Antti Karppista, Antti Kestiä (Majalan Antti), Veikko Knuutista

(Ahokylän sotainv.), Samuli Koistista, Toivo Korsulaista, Eino Lehtolaa, Ensio Leiviskää, Pauli Lotvosta, Yrjö Makkosta, Feliks Mäkeä, Tauno Mäläskää, Väinö Myllylä, Paavo Pesosta, Eino Pirttisaloo, Arvi ja Johannes Pitkäkoskea, Ludvig Pitkästä, Veijo Sydänmetsää (tukija), Yrjö Turusta ja Uolevi Ylä-Jussilaa.

Sekä sotainvalideille että yleisesti sotiemme veteraaneille on aikojen saatossa myönnetty monenlaisia kunnia- ja ansiomerkkejä, joita emme saa tähän teokseen edes mahtumaan.

Yli 40 vuotta on kulunut Karjalan kannaksen suurhyökkäyksestä. Kesäkuussa 1984 pidettiin veteraanileiri Lamun majalla. Oli myös juhla Pyhännän seurakunnassa ja kunnassa kirkosta ja sankarihaudoilta lähtien yhdessä rippinuurten, veteraanien ja sotainvalidien kanssa. Kuvassa Aune Sivonen, joka on tullut veteraaninaisten pj:ksi Anni Myllylän jälkeen. Aunen vierellä oik. Kerttu Myllylä ja herastuomari, myöhemmin myös Pyhännän veteraanien "viimeinen juoksuhautatasoinen pj" Veikko Kiiskinen, rintamaveteraanien Kainuun piirin hengellisen toimikunnan yhdyshenkilö. Aune ja Kerttu olivat monena kesänä palvelemissa veteraanileirien väkeä yhdessä srk-sisar Aune Puurusen, myöhemmän srk-sisar Hannele Teivaisen ja pappilanäiti Raija Kauton kanssa. Kuvassa vas. olevat kaksi miestä ovat Aune Sivosen sukulaisia, Juntusia Michiganista. -Kirkkoherra Sulo Kauton kuva.

Pyhantä Pro Patria - in memoriam

Pieni Pyhännän seurakunta ja kunta on usein ollut esillä melko vähin äänin isänmaamme suuremmissa alueellisissa ja valtakunnallisissa juhlissa, kuten veteraanijuhlissakin. Tiedämme tosin, että pienen seurakuntana, kuntana ja pitäjänä sen väestön osuus isänmaamme ja kansamme taistelussa ja kaikissa 1900-luvun viime sotiemme taisteluvaiheissa oli pienehkö absoluuttisen luku- ja väkimäärävertailun kannalta koko kansamme kohtaloiden, sotasurmien ym. menetysten täydessä kokonaisuudessa. Kuitenkin tämä projekti, 2-osainen Pyhännän veteraanien matrikkeli osoittaa, että Pyhännän pieneen väkimäärään eli talvisodan alkuvaiheissa, v:n 1939 lopussa, läsnäolleet väestöpohjaan verrattuna pyhantästen suhteellinen uhri väestötappiona on ollut varsin melkoinen toisessa maailmansodassa kaatuneina; se on toisaalta ”maamme suurin” sen alustavan näkökulman eli metsätalousins. Taito Kososen käyttämän paikkakuntakoh-taisen koko läsnäolevan väestöpohjan vertailun mukaan, jonka sain tietooni v. 1999: Pyhännältä kaatui koko läsnä-ol. väestöstä 2. maailmansodassa 5 % (tai Perinnealbumi-kirjan mukaan 5,2 %), mikä oli tässä taulukoinnissa tappiollisin esimerkki koko maassamme. Lisäksi sain tutkimusaikanani tiedot myös toisentyypisestä tappiovertailusta eri seutujen välillä: Pyhännän raskaan uhrin kuvaa verrattuna muihin paikkakuntiin tasoittaa ja relativoi myöhemmin ilmestynyt Tarmo Metsälän 30-vuotinen tutkimus (”Isänmaan puolesta. Suomalaisten taistelujen tiet ja tappiot 1939-1945. Jyväskylä 2002”). Olin leikannut itselleni talteen tästä tutkimuksesta kertovan kirkollisen tiedotteen, mutta kun niinä aikoina olin vielä täysillä kiinni työurallani pappina työelämässä, en aivan hetikään huo-

mannut Tarmo Metsälän tarjoamassa pitkällisessä tutkimuksessa olevaa eri paikkakuntien tappiovertailun tarkempaa näkökulmaa, jossa keskitytään nimenomaan läsnä olevan miesväestöpohjan vertailuun kaatuneissa.

Olin välillä jotenkin kuin sumussa, kunnes pyhantäläinen yliopistomies ja sotahistorian tutkija Lauri Haataja lähetti minulle analyttiset vertailunsa, joissa hän viittasi siihen huomaamaansa tosiasiaan, jo v:n 1918, mutta myös 2. maailmansodan sotatappioitten vertailun kannalta, että eri seurakuntien tai paikkakuntien tappiovertailuissa oli esiintynyt yllättäviä ja toistuvia virheitä. Haatajan sähköpostikirje toimi minulle herättäjänä tammikuulla 2005 samantapaisiin perustoteamuksiin, jotka avautuivat allekirjoittaneelle myöhemmin myös Metsälän pitkällisen ja täyslaajan tutkimuksen tarkastelussa. Sen mukaan talvi- ja jatkosodassa (molempien vaiheitten tappiot kaatuneina yhteensä) prosentuaalisesti raskaimmat menetykset paikalliseen miesväestöpohjaan verrattuna kokeneeseen kymmenikköön luetaan Längelmäki (ehdoton ykkönen: pienessä väestöpohjassa lähes 400 kaatunutta), Taipalsaari, Kylmäkoski, Somerniemi, Kesälahti, Virtasalmi, Humppila, Pyhantä, Ristiina ja Pihlajavesi. Talvisodan tappioissa Pyhantä on sijalla 227 (1,55 %). Vertaillen talvi- ja jatkosodan yhdistetyt tappiot seurakuntien kesken Pyhantä on valtakunnallisessa tappiollisuudessa 8. sijalla (miesväestä 8,43 %). Seitsemän seurakuntaa on tämän raskaimpien surujen luettelon kärjessä ennen Pyhantää; Längelmäen 388 kaatunutta oli miesväestöstä siellä koettu 9,82 %:n tappio. Tämä raskaan surun %-aste laskee vähitellen seitsemän seurakunnan taulukossa, kunnes tul-

laan Pyhännän kokemaan 8,43 %:iin. Kärämäen vastaava prosentti oli 5,41 %, Kestilän 5,28 % ja Piippolan 5,19 %.

Ystävämme, tavastkenkänen Lauri Haataja totesi Espoosta tullessa sähköpostissaan, että pitkälliset puheet Pyhännän suurimmista tappioluvuista saattavat perustua JR 11:n sisäiseen tilanteeseen, kieltäytymisiin ja kapiinointiin, joiden perusteena olivat v:n 1941 suuret tappiot. Wolf H. Halstikin oli muistellut, ilmeisesti Pyhantään viitaten, että oli sellainenkin pitkä, josta kaatui niin paljon poikia, että ”ei hänen muistinsa mukaan tainnut jäädä siementäkään kotiutettavaksi”. Halstista tuli JR 11:n komentaja vasta kesällä 1944. Haatajan lähetteessä allekirjoittaneelle oli lopuksi hieno ja melko osuvan tuntuinen luonnehdinta: ”Pyhännän miesten tappiot toisessa maailmansodassa olivat siis JR 11:n ja ehkä 3.D:nkin kanta-alueen kunnista suurimmat, erityisesti Uhtuan suunnalla.” Myös Harri Turusen laatimassa Raahen suojeluskunta- ja sotilaspiirin historiassa ”Kaikki isänmaan puolesta”(Raahen 1999) on esillä kiintoisa taulukointi eri paikkakuntien miestappioista talvi-, jatko- ja Lapin sodan vuosina 1939-45 Oulun kolmen eteläisen jokilaakson ja Raahen seudun osalta. Tässä hieman erilaisessa tilastotarkastelussa on pantu väkiluvun pohjaksi kunkin kunnan keskimääräinen henkikirjoitettu väestö em. vuosina. Tälläkin tapaa tilastovertailu tämän aluekokonaisuuden laajuudessa osoitti, että kunnan asukaslukuun suhteut- taen suurimmat menetykset koettiin Pyhännällä, jonka väkeä kaatui näissä 2. maailmansodan taisteluissa 4,7 %. Tosin teoksen sivulla 195 näkyy, että ko. taulukkovertailun aikana käytetyt tiedot Pyhännän kaatuneista olivat aivan vajaat ja virheelliset (ts 17, jatko- ja Lapin sota 77), kun Pyhännän kirkkoherranvirastossa olisi ollut senkin tutkimuksen aikana jo oikeat tiedot (ts

19, jatko- ja Lapin sota 80. Siis erotus jo melkoinen 94 – 99). Valtakunnallisesti oli julkaistu jo pian talvisodan jälke- keen perusteos, jossa myös Väinö Nissinen oli haluttu lukea Pyhännän kaatuneeksi, koska Petsamo menetettiin Venäjälle. Pulkkilan mies Niilo Laitinen, talvisodan sankarivainaja, oli tuona aikana jo kirjoilla Pyhännällä ja kotipaikka sijaitsi Viitamäen kylällä. Ilmeisesti sotilaspiirissä ei ollut tietoa siitä, että myös Lappajärvelle haudattu Veikko Ruuskanen oli Pyhännän seurakunnan kirjoilla elänyt sankarivainaja, kuten myös Kestilään haudattu Heikki Ojantakanen, Ouluun haudattu Tuure Peltomaa ja Pulkkilaan haudattu Niilo Laitinenkin olivat kaatuessaan täysiä pyhantäisiä. Inhimillinen tilastointi tahtoo olla milloin mitenkään hataraa, koska me olemme ihmisiä.

Muistan, miten tullessani uutena kirkkoherrana Pyhännän seurakuntaan kesäksi 1978 kansan seassa oli liikkeellä supinaa siitä, että Pyhännän tappiot kaatuneina erityisesti jatkosodassa olivat ”toiseksi raskaimmat, elleivät peräti kaikkein suurimmat”. Nyt matrikkelimme valmistuttua kyseinen pyhantästen sotatappiomeditaatio elää osittaista muutosaikaa asettuen laajemman kontekstin tietoisuuteen ja tasoittuu kansamme yhteisten sotahistorian kärsimysten ja muistojen taikinaan suhteellistuvana. Matrikkelitoimikuntamme vara-pj, opettaja U.K. Ylä-Jussila mainitsi kokoomateoksessa Kotiseutuni (Malmö 1969) julkaisemassaan Pyhantä-aiheisessa artikkelissa, että väkilukuunsa nähden Pyhantä joutui jatkosodassa antamaan raskaimman uhrin. Nytemmin, kaikkien seutujen sotakärsimysten vertailevan tutkimuksen mentyä enemmän eteenpäin, tiedämme aihepiirit jo laajemmin. Ja näin on hyvä. Kun ajattelemme nykyistä Siikalatvan seurakuntaa, johon nyt kuuluvat Kestilä, Piippola, Pulkkila, Pyhantä ja Rantsila, näiden - sota- vuosiemme aikana itsenäisinä eläneiden

ja kärsineiden - seurakuntien alueella menetettiin koko II maailmansodassa (talvi-, jatko- ja Lapin sota) yhteensä 480 seurakuntiemme jäsentä sankarivainajina. Jos kokonaisuuteen liitetään lähialuevertailussa myös Kairanmaan Kärsämäki, jolla oli Siikalatvan alueen väestön kanssa paljonkin yhteistä taistelua viime sodissamme, vertailualueemme sankarivainajien määrä kasvaa vielä 144:llä eli 624:ään. Jos edelleen ynnäämme koko lukemaan näitten lähialueitten vapaussota/kansalaissodan aikaiset sankarivainajat, yhteinen Siikalatvan ja Kärsämäen Kairanmaan sotaturmien kärsimys 1900-luvun kailta vaiheilta oli n. 670 kaatunutta. Kyllä kansamme sotavuosien kärsimys on ollut suuri ja sankarivainajien johdosta koettu suru aivan erityisesti, ja se on koko Suomen kansalle yhteinen.

Vapaus- ja kansalaissodan vaiheissa pyhäntäset olivat yhdessä puolustamassa Suomen valtiollista itsenäistymistä sekä laillisen esivallan oikeutta ja yhteiskuntajärjestystä ylipäällikkö Carl Gustaf Emil Mannerheimin johtamassa Valkoisessa armeijassa. Silloin kaatui Pyhännän vapaussoturien riveistä onneksi vain 4 Pyhännän sotilasta, heistä ensimmäisinä Tavastkengän Niemelästä Turusen veljekset Heikki ja Antti Kyröskoskella kapinajoukkojen kiduttamina sotavankeina 19.3.1918, sitten pitkäperjantaina tavastkenkänen Antti Niilekselä kaatui 20.3.1918 Tampereen valtaustaistelussa Epilän mäellä ja vielä Pyhännän kirkonkylän miesten edustajana Vilho Kyllönen pohjoisrintamalla kaatui (seurakuntamme merkintöjen mukaan) Sallan eli Kuolajärven joukoissa 17.4.1918 Kilislammella kuulan osuttua reiteen. Vapaussodan sankarivainajiemme lisäksi jo pian taisteluvaiheiden tauotua kuoli Pyhännällä viideskin sotilas, pyhäntänen, vapaussota-kansalaissodassa Tampereella haavoittunut ja sairastunut vapaussoturi, poliisikonstaapeli Heikki Viion poika Yrjö Heikki Viio,

joka oli itsekin poliisi ja Viljam-veljensä tavoin kuului Vöyrin kaartin sotapoiikkiin. Yrjö kuoli sodan vammoissaan Pyhännällä sairastellessaan 16.12.1919 ja on myös haudattu Pyhännälle.

Vapaussotaamme, johon myös liittyi ikävä ja valitettava kansalaissodan luonne, osallistuneiden pyhäntästen lisäksi toteamme kokoavasti, että heimosodissakin, jotka kuuluivat samaan aikakauteen, oli muutamia pienen Pyhännän poikia: metsätyömiehestä Saksan jääkäreihin koulutautunut Antti Kesti Tavastkengän Perukan Sileäkankaalta, taisteltuaan ensin Saksan riveissä I maailmansodassa ja Suomen vapaussodassa aliupseerina, lähti edelleen pyhäntäsenä vääpelinä, 26-vuotiaana Viron vapaussotaan vuosiksi 1918-1919 kuuluen Ps-junaD:n suomalaiseen P:aan, jossa hänelle merkittiin tst-paikat Mustajoki, Mentzen (Möniste) ja Rosenhof (Vana Roosa). Hän lienee ollut tällä Viron vapaussotaretkellä ainoa pyhäntänen. Viron vaiheen jälkeen Kesti muutti Pyhännältä 29.10.1919 Hämeenlinnaan ja yleni luutnantiksi js:ssa 1942.

Pohjoisen Petsamon heimosotaretki tehtiin ensin v. 1918 lähes 100 miehen pienellä joukolla; Pyhännältä mukana 2 tai 3 heimosoturia: tal.p, krenatööri, 20-v värvätty tavastkenkänen sijkmies, vs:ssa haavoittunut Suur-Suomen luomisen kannattaja Perukalta, Eeli Heikkinen (tosin hänen nimeään ei jostakin syystä löydy Petsamon kumankaan heimosoturen nimiluettelosta ?!) ja toisena tal.p, heimosoturi, v. 1892 Piippolassa (Pyhännällä) syntynyt n. 26-vuotias tavastkenkänen "Fredrik" Luttinen, hyvin ilmeisesti sama vapaussoturi kuin Veeti Luttinen, jonka nimen muoto kirkonkirjoissa on Veeti ja joka oli ollut Tampereen valloituksessakin tavastkenkäsen Matti Tapani Viion kanssa. Veeti Luttisen nimi esiintyy Petsamon retkikunnan 1918 virallisessa nimiluettelossa

Lapin Jääkäreitten joukossa muodossa "Luttinen Verti.- Tal.poika, Pyhäntä, s. 1891." Pieni merkintöjen epätarkkuus ei silti aiheuta epätietoisuutta henkilöllisyydestä. Pieni Petsamon retkikunta 1918 taisteli Petsamon, Parkkinan ja Trofinan kylissä toukokuulla ja erityisesti 12.5.1918 englantilaisia vastaan. Valtausoperaatio ei onnistunut; retkikunta vetäytyi Suomeen Norjan kautta. Ilmeisesti Petsamon retkellä 1918 on ollut kolmaskin pyhäntänen eli juuri Veeti Luttisen vapaussotakaveri Matti Tapani Viio, tal.p. Tavastkengältä, s. 26.12.1888 Piippola (Pyhäntä). Vuoden 1918 luettelossa tällä heimosotaretkellä on näet mainittu Lapin Jääkäreissä "Viio, Matti.- Talonpoika, Vihanti, s. 1888." Nimi on sama, syntymävuosi sama kuin Tavastkengän kylän Matti Viio. Ilmeisesti virkailija, joka merkasi osallistujien nimiä tällä heimosotaretkellä, on kirjannut Matti-soturin kotipitäjän väärin! Tavastkenkänen Hannu Viio Oulusta muisteli allekirjoittaneelle isästään, että "Eksylän Veeti" ja Matti-isä olivat olleet Petsamonkin retkellä. Myös tavastkenkänen Veikko Kurkela Heiskalasta antoi vinkkejä tästä. Eeli Heikkisen mukanaolosta Petsamon retkellä 1918 tulee mieleen myös vaihtoehtoinen mahdollisuus: olisiko hän ollutkin mukana vasta vuoden 1920 yrityksessä, jossa oli väkeä enemmän taisteluissa venäläisiä vastaan Petsamon omistuksesta. Tällä myöhemmällä retkellä oli useita kestisiäkin Kajaanin SissiP:n asevelvollisina. Petsamon alue liitettiin Suomeen Tarton rauhansopimuksella 1921.

Eteläisemmällä kaakkoisrintamalla, Aunuksen suomalaisen heimoavun laajemmalla heimosotaretkellä 1919 oli Piippolan mies, myöhempi (v:sta 1921 alkaen) Pyhännän tavastkenkänen asutustilallinen, 28-vuotias (Kärsämäellä syntynyt) Heikki Ollanketo Tuuloksen alueella. Vienan heimosotaretkelle 1921-1922 Itä-Karjalaan löytyi Ahokylästä n. 30-vuotias lähtijä Matti

Kinnunen, työmies-pv ja kylän suutari. Mitä nämä 6 eri heimosoturia kukin eri heimosotapoluiltaan kertoisivat, jos heitä olisi ehditty aikanaan kirjallisestikin haastatella heimosotaretkien muistoistaan vuosilta 1918-1922 ?

Viron vapaussodasta k. Kuussaari Eero, Vapaustaisteluiden teillä. Sotahistoriall. katsaus Suomen rajantakaisilla heimoalueilla 1900-luvun alkupuoliskolla käytyihin sotatoimiin. Loviisa 1957 ss 206-210; Sillanmäki Jouni, Pohjois pohjalaisista Viron vapaussodassa 1918-1920, Pohjan Poika 2/2001 s 4; Sillanmäki Jouni, Näkökohtia suomalaisten osuudesta Viron vapaussotaan (Sotahist. Aikakauskirja 22, 2003 s:lta 37 alkaen. -Petsamon heimosotaretkestä 1918 k. Kuussaari ss 70-71 (ja myöhemmästä Petsamon retkestä 1920 k. sama teos ss 146-150). -Aunuksen heimosotaretkestä v. 1919 (mukana Tuuloksen suunnalla Heikki Ollanketo) k. Kuussaari Eero, Loviisa 1957 (e.m. teos) ss 107-124. Aunuksen heimosotaretkä bolshevistien mielivallan kukistamiseksi kesällä 1918 ei saatu vielä järjestymään, k. e.m. Kuussaaren teos ss 58-60, 81-85.

Talvisodan 1939-1940 uhreja on hiljattain muisteltu myös talvisodan 70-vuotismuiston merkeissä marraskuun 30. päivästä 2009 alkaen maaliskuun 13. päivään 2010 saakka eli eläytyen "105 kunnian päivän" 70-vuotismuistoon. Jälleen olemme muistelleet talvisodan 19 sankarivainajaa, jotka uhrasivat henkensä ja elämänsä "kodin, uskonnon ja isänmaan puolesta" pyhäntäsinä sotilaina juuri Suomen kansan kattavimman, vahvimman ja kauneimman yksimielisyyden taisteluissa. Heitä ovat Niilo Ahonpää, Reetrikki Huovinen, Antti Kamula, Pekka Konola, Niilo Laitinen (hänkin oli Pyhännän seurakunnassa kirjoilla), Paavo Leiviskä, Antti Luttinen, Matti Luttinen, Einari Mahosenaho (Heinäniemestä), Matti Makkonen,

Isakki Nissinen, Väinö Nissinen, Väinö Ojapelto, Frans Pellikka, Aimo Rasi, Samuli Saaranen, Tauno Turunen, Edvin Vahtera ja Verner Vartiainen.

Näiden talvisodan 19 sankarivainajan lisäksi on syytä vakavasti mainita myös jo välirauhan aikana talvisodan vammoihinsa ja niihin liittyneeseen sairaustilaan Pyhännällä 3.3.1941 kuollut pyhäntäläinen rintamasotilas Tavastkengän Perukan Humalniemestä, 9/ III/ JR 65:n sotainvalidi Väinö Johannes Rytinen. Hän haavoittui vaikeasti vihollisen kiväärin luodista pyhäntäisille keskeisissä Kuhmon talvisodan taisteluissa 25.2.1940 läpi vasemman kätensä ja sairastui jo seuraavana päivänä haavoittumansa seuraamuksista. Väinö oli pitkään SotaS-hoidoissa. Hänen terveytensä ei palautunut, vaan hän kuoli talvisodan jälkivaivojensa uuvuttamana. Hänetkin haudattiin Pyhännän sankarivainajien kentälle sankarivainaja-aseveljiensä keskelle. Kuhmon taistelut olivat keskeisiä myös useimmille pyhäntäisille isänmaan puolustajille 1939-1940. Pohjoisen Maanpuolustusalueen komentaja kenrl Heikki Tilander korosti näiden Kuhmon taisteluiden suurta merkitystä sotahistoriassa myös puhuessaan talvisodan taistelujen muistojuhlissa Kuhmon Kilpelänkankaalla sunnuntaina 10.8.2003: "Kuhmon taistelut kuuluvat sotahistoriamme merkittävien, kunniakkaiden taisteluiden joukkoon".

II maailmansodassa tapahtuneiden runsaiden kaatumisten eli sotakuolemien lisäksi voimme kokoavasti todeta Pyhännällä II maailmansodan taisteluittensa aikana kirjoilla olleiden rintamamiesten ruumiillisesti haavoittuneen runsaslukuisesti: talvi-, jatko- ja Lapin sodassa haavoittui yhteensä 173 Pyhännän miestä, joista muutamat monessakin taistelussa.

Myös pyhäntäisten kenttäpostikirjeissä on rintamamiesten ajatustenvai-

toa omaisten kanssa siitä masentavan karusta ja surullisesta todellisuudesta, että pienen Pyhännän sotilaista joutui viimeiseen iltahuutoon jo nuorena soturi-ikässä suhteellisesti harvinaisen paljon oman seurakunnan ja pitäjän miehiä kaatuneina. Asiaa oli aprikoinut esimerkiksi III/ JR 11:n hyökkäysvaiheen kenttäpappi Hannes Leinonen, ja vielä piispanakin. Samantapaisia oli miettinyt jo rintamalla ollessaan myös Tavastkengän Kotilan pojista alik Lauri Haataja, joka itsekin kaatui Korpijärven taistelussa 24.7.1941. III/ JR 11:n viestiau, alik Matti Arvid Karppinen ilmaisi omassa sotapäiväkirjassaan 14.7.1941 luontonsa masentuneen oman kotikylänsä Tavastkengän poikien kaatumisista, kun he olivat saaneet kokea "kohtalonsa raskaimman uhrin". Niinpä kävi lopulta Matillekin 8.9.1941 sankarivainajaksi joutuessaan aselajitoverinsa, korpr Ahti Henrikin Turusen kanssa sotaturmansa paikalla Kiestingistä n. 20 km itään. Sodassa ollessaan Matti kirjoitti taskupäiväryönsä jo 9. elokuuta -41 olevansa "täällä missä ihmiselämällä ei ole mitään arvoa". Matti näet mietti sitä, että sodassa kukin voi herkästi menettää henkensä. Totta se on, mutta Jumala voi ja tahtoo sodasakin varjella ihmishengen, jos tämän iäisyyskutsun hetki ei ole vielä silloin saapuvaksi säädetty.

Mainittu Matti-alikersantin sotapäiväkirjan kommentti ei suinkaan tarkoita sitä, ettei maamme ja kansamme vapauden ja itsenäisyyden puolesta annetuilla uhreilla olisi mitään arvoa. Nämä uhrin ovat olleet todella järkyttävän kalliit ja raskaat koko maamme ja kansamme sekä kaikkien tässä asiassa menetyksiin joutuneiden perheiden kohdalla. Isänmaa sekä sen vapaus ja rauha ovat Jumalan ajallisista lahjoista suurin. Ja siksi "Uhrin ansiosta lippu liehuu". Mutta tässä isänmaamme ja kansamme rauhassa ja vapaudessa on kaikkein korkein, suurin ja kallein Jumalamme hengellinen lahja syn-

tiemme anteeksiantamisen ihana armo Jeesuksen Kristuksen, Vapahtajamme, nimessä ja pyhässä, viattomassa sovinto-veressä.

Tähän armoon uskossa turvautuen pääsemme Jumalan valtakuntaan ikuisen elämän perillisinä. Tarjotkaamme ja kirkastakaamme tätä iloa ja pelastuksen lahjaa muillekin kansoille, sillä kaikkivaltias Luoja on luonut kaikki kansat, kaikki ihmiskunnan rodut ja kaikki ihmiset ja Jeesus on koko maailman Vapahtaja uskolla omistettuna. Näin kirjamme ajallinen aihe, kansallisen olemassaolon taistelu johtaa meidät myös koko ihmiskunnan yhteisen hyvän laajempien visioiden äärelle, perimmäisten kysymysten ja vastausten opetuslapsiksi. Siinä onkin meille kaikille koko elämämme laajuinen superseminaari!

Historian yleiskatsauksessani koen yhtyvänä akateemikko Pekka Jauhon artikkelissa "Suomen suhde Saksaan jatkosodan aikana" (Kaleva 23.3.2005 s 2) painottamaan katsomukseen ja Berliinin suurlähetystössä toimittajana vaikuttaneen Kimmo Kiimalaisen Kaleva-lehdessä 5.12.2006 julkaisemassaan artikkelissa mainitseman saksalaisen historiantutkijan Klaus Reichelin näkemykseen Saksan ja Suomen jatkosodan ja Lapin sodan aikaisesta aseveljeydestä. Suomi ei ollut aseveljeydessään Hitlerin kansallissosialistisen natsismin tai arjalaisen rotuopin kannattaja. Koska Suomi oli pienenä kansana ja valtiona joutunut historian suurten megatrendien väliseen puristukseen, "puun ja kuoren väliin", se joutui tarttumaan tarjolla olleeseen tilaisuuteen. Reichel kuvasi osuvasti käsitystään arvostetussa Die Welt -lehdessä maaliskuussa 2006: "Ainakin yksi asia on selvä: suomalaiset aseveljet olivat kaukana sellaisesta 'maailmankatsomusodasta', jota Hitler kenraaleineen kävi. Mannerheim, Risto Ryti ja muut yrittivät 1941 revanssia saadakseen takaisin

sen, mitä Stalin oli ryöstänyt. Toisin kuin Wehrmacht he eivät käyneet tuhoamissotaa 'slaavilaista rotua' vastaan. Kuten Jauho toteaa, Suomi ei ollut sotilasliitossa, vaikka se taisteli Stalinin Neuvostoliiton mielivaltaisuutta vastaan. Suomella oli omat vakavat intressit. Niihin se pyrki Saksan rinnalla, jolla oli melko erilaiset perustavoitteet. Lopulta Mannerheimin täytyi toteuttaa sotataidon "vaikein operaatio" eli rintaman kääntäminen.

Kaiken kaikkiaan tästä Pyhännän veteraanien 2-osaisesta matrikkelistasta tuli noin 70 vapaussodan/kansalaissodan aikaisen pyhäntäisen ja II maailmansodan (talvi-, jatko- ja Lapin sodan) osalta noin 490 pyhäntäisen henkilön teos, jonka taikinaan on liitetty höysteeksi ja mausteeksi noin 40 lisähenkilön matrikkeliäsiä; tässä vm. osiossa on muutama erityisesimerkki sotien aikana jo muualla kirjoilla olleista pyhäntäisistä ja toisaalta sotien jälkeen pyhäntäläistyneistä, joiden elämäntyö ja veteraanivaihe painottuvat Pyhännälle, paikallisiin veteraanijärjestöihin ja pyhäntäläiseen identiteettiin.

JR 11:n komentaja evltn Wolf Halstin viimeisen päiväkäskyn 26.10.1944 sisältö ja sanat aseveljille olivat syvällisen kauniit. Niistä heijastui avoin kärsimysten yhteisyyden tunto, aseveljeys ja kohtalotoveruus, mutta myös vakaa ja sydämellinen luottamus Jumalan oikeudenmukaisuuteen ja hyvyyteen, vaikka aivan kaikki kansalliset toiveemme eivät toteutuneet uhrauksissa kodin, uskonnon ja isänmaan puolesta. "Taistelussa ja kuoleman edessä solmitut siteet eivät milloinkaan katkea. Niinkuin olemme kuuluneet toisillemme taistelukentillä, kuulumme toisillemme myös tulevaisuudessa. ... Rykmenttimme nimi sammuu, mutta sen henki ja sen muistot elävät ja jäävät elämään meidänkin kuoltuamme. Jumala Suomea suojele!"

Pyhännän veteraanien matrikkeli-toimikunnan poisnukkuneet jäsenet IN MEMORIAM:

Kiitän vielä elossa olevia ja poisnukkuneita Pyhännän veteraanien matrikkeli-toimikunnan jäseniä työpanoksesta, jota he toivat vaihetuspöytäamme projektijaksossa. Veteraanijäsenet Aukusti Puurunen 15.3.1997 ja Pyhännän rintamaveteraanien ja sotainvalidien pitkäaikaisin pj Eino Lehtola 11.8.2000 saivat jo iäisyyskutsun, kun teoksemme I osa saatiin painosta vasta joulukuun alkuun 2002. Matrikkelin II osaa koottiin vuosina 2003-2010. Silloin toimikunnasta nukkui pois 9 jäsentä: veteraaneista Jooseppi Kiiskinen 23.9.2003, veteraaninaisista Helvi Puurunen s Heikkinen 19.3.2005, rintamamiehen viimeinen juoksuhautatasoinen pj Veikko Kiiskinen 29.3.2005, sotainvalidi Toivo Korsulainen 21.8.2006, Pyhännän rintamaveteraanien Matti Pennanen Oulusta 13.10.2006, Pyhännän lottien toinen ent. pj ja rintamalotta Naimi Korsulainen s Kaipainen 4.11.2006, rintamaveteraani Heimo Viio 29.1.2008, sotainvalidien ent. pj Väinö Arbelius 95-vuotiaana 12.1.2010 ja toimikuntamme vara-pj, sotaveteraanien res.kapt Uolevi Ylä-Jussila 29.8.2010 samoin 95-vuotiaana. Muistamme heitä ja heidän työtään siunaten ja kiittäen. He olivat hyviä auttajia neuvotteluissamme, antoivat arvokkaita tietoja, keräsivät runsaasti valokuvia minuakin tukien ja kannustaen tutkimuksen vaivaa tuntiessani.

Veteraanikirjamme II osaa nyt kirjapainoon vietäessä matrikkeli-toimikunnasta ovat vielä elossa 6 jäsentä: allekirjoittaneen lisäksi Pyhännän kunnan edustaja ja sotainvalidien sihteeri edustaja, rajavart.mest. evp Urho Kamunen Lamujoelta (neuvonpitoimme ja yhteistyömme on ollut runsasta ja rakentavaa), alkuvaiheen siht. koulunjoht. Erkki Keskitalo (Kajaanissa), rintamaveteraaniedustaja Aimo Turunen Tavastkengältä (hän antoi sotavuosien pyhäntästen rintamamiesten nimisarjat tarkistusta varten hyväksi avukseksi) sekä veteraaninaisten edustajista

kirkonkyläläiset Martta Mäki ja Laina Lehtola (joka paneutui toimikuntamme projektiin varsin kestävästi antaen runsaasti keskustelu- ja materiaaliapua, koska hän on toiminut veteraanijärjestöjemme pitkäaikaisimman pj:n Eino Lehtolan puolisona tärkeissä lähiyhteisissä). Yhteiset suuntaviivat ja perusratkaisut koottiin tämän savotan alkuvuosien suurissa neuvottelukokouksissa, mutta jatkovuosina olen joutunut usein kyselemään lisävinkkejä teiltä, ryhmämme jäljellä elossa olevilta. Kiitos teille kaikille yhteisestä työstämme ja myös Pyhännän paikalliselle sotilaspoikaedustaja Veikko Knuutiselle, joka on antanut meille tärkeitä oikaisujakin sotavuosien paikallishistoriaa tuntevana. Kiitoksen paikka on myös apu, jota nykyinen Pyhännän rintamaveteraanit ry:n sihteeri Mauno Leppikangas on antanut tiedotteillaan nykytilanteesta paikallisjärjestössä. Toimikunnan puolesta kiitän Pyhännän kuntaa ja seurakuntaa sekä uutta Siikalatvan seurakuntaa, LC-Pyhäntää ja Pyhännän teollisuuslaitoksia pitkäikäisen matrikkeliprojektin tukemisesta sekä monien ev.lut. seurakuntien ja maistraattien sihteereitä joustavasta virkatodistusavusta. Virkatodistuksia onkin tilattu paljon ja todelliseen tarpeeseen, koska vuosikymmenet ovat vierineet ja useat veteraaniperheet muuttaneet muualle moneenkin suuntaan. Kiitoksemme kuulukoot myös Raahan Sotilaspiiriin/ ja Oulaisten sotilastoimiston henkilökunnalle, Kansallisarkiston, Oulun Maakunta-arkiston, Mikkelin Maakunta-arkiston, Helsingin yliopiston ja Oulun yliopiston kirjaston ja monien paikalliskirjastojen virkailijoille, Puolustusministeriön virkatodistuspalvelulle, sukulaiselleni kenttäpiispa Hannu Niskaselle sekä myös toisen kristillisen kansankirkkomme ortodoksisille seurakunnille ja Joutsen Median Painotalon henkilökunnalle hyvästä avusta ja projektiyhteistyöstä teoksemme tärkeissä asioissa. Kiitän myös puolisoani Raija Tellervoa ja koko kotiväkeäni avusta ja tuesta pitkäikäisen tutkimuksen arkipaineissani. Hyvä Jumala siunatkoon teitä ja meitä kaikkia!

Kuva suuren adressin lähetystöstä vuodelta 1899, jolloin kautta autonomisen Suomen suuriruhtinaskunnan koottiin kansalaisten 522931 allekirjoitusta Venäjän keisarivallan tsaari Nikolai II:n harjoittamaa venäläistämistä ja sortovaltaa vastaan. Toinenkin protestiadressi koottiin vähän myöhemmin. Kuten tunnettua, myös Piippolan emäpitäjistä lähti edustajaksi ent. pitäjänkirjuri Daniel Piipponen-Piippo viemään suuressa lähetystössä vastalausesterveisä keisarille Pietariin. Pyhännänkin kyliltä oli koottu runsaasti allekirjoituksia, kuten olen tutkinut alkuperäisistä asiakirjoista Helsingin yliopiston kirjastossa. Toim. S.K.

Suomen senaatti valmisteli Suomen itsenäisyysjulistuksen P.E. Svinhufvudin toimiesä puheenjohtajana. -Kuva teoksesta "P.E. Svinhufvud 1861-1936".

Suomen kansallisen ja valtiollisen itsenäisyyden avainhenkilöt Carl Gustaf Emil Mannerheim ja Pehr Evind Svinhufvud. -Kuva em. teoksesta, joka julkaistiin Helsingissä Tasavallan Presidentti P.E.Svinhufvudin 75-v. syntymäpäivän kunniaksi.

Punakapinan kukistamisen jälkeen Oulusta lähti paljon miehiä vapaussodan rintamalle. Tässä Oulun 1. vapaaehtoisen rintamakomennuskunnan vapaussoturit lähtömarssillaan. Edessä komennuskunnan päällikkö hammaslääkäri T. Ekman. -Kuva teoksesta Hannula J.O., Suomen vapaussodan historia. Toinen painos. Porvoo 1934. Pyhännän kirkoherran "Ville" Virkkusen vanhin poika, 15-vuotias Paavo Virkkunen oli mukana Oulun taisteluissa ja muitakin pyhäntäisiä. Paavo oli myös jo tässä 1. vapaaehtoisten lähdössä Oulusta. Hän haavoittui vaikeasti Satakunnan rintaman taisteluissa.

Kun Ylipäällikkö Carl Gustaf Emil Mannerheim tervehti Vaasassa Saksasta kotiin palannutta jääkäripataljoonaa 25.2.1918, tässä ryhdikkäässä joukko-osastossa oli yksi pienen Pyhännänkin edustaja, sepän ja kruununtorpparin poika väep Antti Kesti Tavastkengän Sileäkankaalta, joka myöhemmin yleni luutnantiksi. Hän oli taistellut Preussin Kuninkaallisessa Jääkäripataljoona 27:ssä I maailmansodassa, tuli osallistumaan Suomen vapaussotaan ja vv. 1918-19 myös Viron vapaussotaan, minkä jälkeen hän muutti Pyhännältä Hämeenlinnaan. Kuva G. Mannerheimin muistelmien I osan sivulta 291.

"Se opetus, minkä ennen kaikkea tahtoisin painaa tulevan sukupolven tietoisuuteen, on tämä: eripuraisuus omista riveissä iskee tuhoisammin kuin vihamiche miekka, ja sisäiset riidat aukaisevat oven ulkoalle tungetteliijalle. Suomen kansa on itse osoittanut kahdessa viime sodassaan, että yksimielinen kansa, vaikka se on pienikin, voi kehittää aavistamattoman iskuvoimaisuuden ja siten torjua kohtalon tuomia mitä raskaimpiakin koettelemuksia." Ylipäällikkö, Suomen Marsalkka Carl Gustaf Emil Mannerheim teoksessaan Muistelmat. Toinen osa s 513. Helsinki 1952.

Suojeluskunta teki arvokasta maanpuolustustyötä kodin, isänmaan, Suomen kansan turvallisuuden ja rauhan puolesta levottoman ajan keskellä. Järjestö ei ollut poliittinen, vaan toimi isänmaanrakkauden, Jumalan sanan kunnioittamisen, hyvien tapojen, kansankasvatuksen sekä taistelu-, työ- ja urheilukunnan parantamiseksi. Kuvassa sjk-johtajia Piippolassa 3.4.1927. Vas. Pyhännän pitkäaikaisin paikallispääll. Teodor Kiiskinen Tavastkengältä. Oik. aluepäällikkö Kaarlo Pyhtilä, vieressään aluepääll. Helge Lassila (kohosi myöh. majuriksi). Eero Hankonen 2.vas. ja keskellä Veikko Huttunen. -Herastuom. kers Veikko Kiiskisen kuva.

Pyhännän johtavia lottia v:lta 1938. V-o: Elsa Myllylä (m. myöh. Ouluun), Maria Katajamäki (myöhempi Knuutila), Ilmi Kavander, I puheenjohtaja Rauha Järvelä s Kavander (edellisen sisko) ja oik. Martta Makkonen (myöhempi Junnonaho). Lotta-Svärd -yhdistys aloitti toimintansa epävirallisesti jo vapaussodan/ kansalaissodan aikaan, jolloin avustettiin Valkoisen armeijan joukkoja muonittaen ja ompeluilloissa varusteita tehden. -Lottien seuraavan pj:n Naimi Kaipaisen (= myöh. Korsulainen) kuva. Sulo ja Raija Kauton kotiarkisto.

Pekka Karikoski (4.6.1914-28.10.1997) oli yksi Pyhännän miesten Kuhmon rintaman talvisodan jjoht:ista, vänrikki, jonka joukkueeseen kuului mm. eräs matrikkelimme Il osan kertoja Heikki Pellikka. Joukkue sai ensimmäiset tulikosketukset Saunajärveltä päin edenneeseen viholliseen Rastin tienhaaran t:st:ssa. Myöhemmin, kun oltiin jo lepäilemässä Lieksassa ts:n jälkeen kevättalvella -40, vänr Karikoski sai tehtäväkseen pitää aseveljille esitelmän hyökkäyksestä Kuhmon Pirttimäkeen. Isommassa kuvassa hän tutkailee konepistoolia Raahessa talvisodan päätyttyä. Hänet ylennettiin luutnantiksi 5.7.1940. Karikoski toimi vt-aluepääll:nä Raahen sk-piirissä Vihannissa 15.9.1940-6.11.1944 ja js:ssa kpääll:nä

Uhtuan suunnalla. Js:n alussa Karikosken useat lähimmät miehet olivat ilmeisesti vihantilaisia. Hän haavoittui jo 16.7.41 Loskujärvellä: luoti meni oikealta kaulasta läpi, ja talvella -42 luoti lävisti oikean reiden 20.3.42 Röhö-Malviaisen maastossa. Lapin sodassa Tornion valtauksessa hänellä oli taas oma komppania. -Pekka Karikosken lasten Maijan ja Ollin perheiden kuvia, Saarijärvi ja Oulu.

Lottia ja sotilaita Pyhännän kirkolla 1940. Lotista 2. vas. voisi olla Siiri Kokko s Karhunen, 3. eli keskimm. lotta Kerttu Jussila, 2. oik. Helvi Korhonen ja oik. Saimi Kaipainen. -Saimi Kaipaisen kuva.

Neuvostoliittolaisia "piipalakkisia" 54.D:n miehiä talvisodan päättymistä seuranneena päivänä 14.3.1940 Kuhmon Saunajärvellä. Neuvostodivisioona jäi mottiin. Tässä keskustellaan suomalaisten piirittäjien kanssa. - Kirjasta Tuntematon Sota. Valitut Palat. Helsinki 1991. Portugali 1991.

Kuva Kamulankylän Autiosta Isolamujärveen laskevan Huuhmarpuron varrelta. Vas. edessä kainalo-sauvoineen perheen aikuinen poika Vilho Kangas jalkansa loukanneena. Hänen ei olisi tarvinnut heti lähteä rintamalle. Jalan parantuminen oli kesken. Silti Vilho tahtoi tulla yhteiseen lkp:oon. Hänestä tuli Kursmajoen ylitystaistelussa 9.7.1941 vähän ennen vuorokauden vaihtumista Pyhännän js:n 1. sankarivainaja kran-keskityksessä. Takana Matias Matinaho vierellään vaimonsa Helmi s Lutinen. Vilhon takana hänen vaimonsa Aini ("Aino") s Karppi. Aution mummon Tiina Kankaan sylissä Vilhon ja Ainon vauva Antti. Asparagus eli unelmakukka kohoaa taustalla. Johan-papan sylissä Aution Hilma-tyttären esikoisvauva Maija. -Maija ja Ilmari Moisanan kuva.

Sankarihautajaiset Pyhännän kirkkomaalla. Kunniarivistössä sk-esimiehiä, sotilaita ja kaatuneiden omaisia. Eturivissä v-o ilmeisesti Jaakko Kesti, vapaussoturi Sylvesteri Kesti, vapaussoturi Johannes Karppinen, vapaussoturi Juho Lutinen ja oik. Heikki Kurkela Perukan Mäkelästä. Takana v-o opettaja Arvo Hovi, paik.pääll Teodor Kiiskinen, Sylvesterin takana vas. myym.hoit. Arvo Hentilä, Sylvesterin takana oik. Oskari Rimpeläinen ja Heikki K:n takana vas. Eino Järvelä. Rivistössä melkein kaikki ovat Tavastkengältä ja Perukalta. T. Kiiskinen, A. Hovi ja E. Järvelä olivat Pyhännän suojeluskunnan esikunnan jäseniä. Foto julkaistu osittain pienennettynä matr:n I osan s 152. -Herastuom. kers Veikko Kiiskisen kuva.

"Armeija marssii vatsallaan". Soppajono Uhtuan suunnalta kesällä -41. Kolmas oik. Heikki Kamunen Lamujoelta ja neljäs Ville Saarinen Kamulankylästä. - Rajavart mest evp Urho Kamusen kuva

Yhtenä keskeisenä esimerkkinä sankarivainajien väliaikainen kenttähaudausmaa Pistojoella Vienan Karjalassa. Se oli laajasti sururistien peittämä jo kesäsodan 1941 H-vaiheen henkilötappioitten johdosta, ettei se varmasti jättänyt tekemättä mitä syvintä vaikutusta aseveljien, lottien ym. kenttä-armeijan palvelijoiden mieliin. Sota on mitä vakavin asia tässäkin mielessä. Kunpa kansat oppisivat sopimaan riitansa ja konfliktinsa rauhanomaisin keinoin! -Rajavartiomest. evp Urho Kamusen kuva.

Pyhäntästen nimikkokomppanian 10/ III/ JR 11 pitkäaikaisin kpääll Antti Patokoski komentokorsusaan (oik.) siellä jossakin. Kuvassa näkyy hyllyillä ja pieluksilla monenlaisia korsutarvikkeita. Varulta on seinällä muuan missinkuvakin ja piippu palaa. Kenpä lienee "komppaukon" eli "Pato-Antin" juttusilla kuvassamme? -Antti Patokosken kuva, jonka tämän leski Pirjo Patokoski antoi Kajaanissa matr:n toimittajalle lahjaksi kirjaamme.

Suomen armeija ja kristillinen kirkko auttoivat kaikki kodin, uskonnon ja isänmaan puolesta henkensä menettäneet sankarivainajat kotiseurakuntien sankarihautoihin viime lepoonsa, jos soturien maalliset jäännökset vain löydettiin. Kadonneet sankarivainajat siunattiin kotiseurakunnan kirkkomaahan poissaolevina. Kuvassa 20.11.1941 jälleen useita taisteluisa hiljennettä Pyhännän poikia, jotka tuotiin alustavasti myös kotiseurakunnan sankarihautoihin. Tässä erottuu muista Fredrikki eli "Rikki"

Mikkosen valkea arkku. Hän katosi kesällä kuulovartiosta Uhtuan Vuonnississa vartionvaihdon aikana 17.7.41 vanginsiippauksen uhrina. Rikki kärsi kidutusta. Hänet löydettiin vasta syksyllä jostakin muualta, kun häntä oli kuljeteltu. Omaisista vaivasi tietämättömyys, kunnes löydetty Rikin ruumis siunattiin alustavasti 25.9.41 Mustajärven sotilashaamahan ja marraskuussa kotikirkon sankarihautaan. -Toivo ja Annikki Leiviskän kuva.

Pyhännän soturi Veeti Koivuhuhta kokeili välillä hanuria Turistikukkulalla. Lieneekö Veetikin ollut soittotaitoinen, vai oliko kyseessä poseeraus? Varulta Vienankannel- nimisellä ohjelmavallalla, missä oli myös vierailijan naisväen ohjelmaa, esiintyi viihdytyskiertueen hanuristejakin, kun koetettiin piristää sotaoloissa olevien miesten mieltä "ikäväntorjunnalla". -Ulla-tyttären kuva isän rintamamuistoista.

Reino Nissinen lähdössä js:n lomalta kotoa Ahokylästä. Vieressä sotainv. Veikko Knuutinen (menetti näkönsä Uhtuan taisteluissa -43). Vas. sank.vain. Antero Karhusen leski Kirsti ja poika Mauno K. Oik. Reinon sisko Rauha N. ja Anja Eskelinen. - Reino ja Eedit N:n kuva.

Alik Tauno Luttinen toimi SissiP 3:n esikunnan kirjurina Kiestingin suunnalla Pääjärven pohjoispäässä Kankahaisissa kesällä -42. Tässä myöhempi välähdys Syvärin Kuutilahdesta kesä-heinäkuun vaihteesta -43 ent. SissiP:n eli I/15.Pr:n komentopaikan toimiston edustalta. Oik. väep Väinö Jakkula takanaan komentopaikan pyhäntänen kirjuri alik Tauno Luttinen (myöh. sankarivainaja), Taunosta vas. P-adj ltn Bertil Veijalainen ja vas. kirjuri alik Yrjö Lämsä Lumijoelta. Myöhemmin edesmennyt väep Jakkula ehti muistella matr:n toimittajalle ODL:n veljeskodissa suurella lämmöllä sankarivainaja Tauno Luttista hyvänä rintamapalveluksen ali-upseerina ja lahjoitti valokuvansa tähän teokseen.

Vas. kuvassa pst-rj alik Edvin Partanen pst-ryhmänsä kanssa 1942 (istuvista 2. oikealta). Oik.p. kuvassa saatetaan sankarivainaja Edviniä viime lepoon. Hän kaatui saatuaan koko alakehon halvaantuvan ja tuskaa tuovan luodin selkäänsä Itä-Karjalan Krivillä aamulla 18.1.43. Edvin otti osansa tyynesti eikä valittanut. Hänelle annettiin myös morfiiniapua kipujen hillitsemiseen. Edvin kuoli vammansa seuraamuksiin 28.1.1943 Äänislinnan (Petroskoin) SotaS:ssa aamuvuoruhaisella. Sair.hoit. Maija Mikkilä lähetti 5.11.43 Karhumäestä Anna Mäelle kauniin ja omaisia tukevan kirjeen osoitteesta 8328. Kpk 1. Sank.hautajaiset olivat Pyhännällä lumituiskusäässä 1.3.43. Saattokuvassa v-o Reino Partanen, Laina Mäki, Helmi Partanen, äiti Anna Mäki (jolle Edvin oli paljon kirjoittanut kenttäpostia), Martta Mäki (myöh. Autio), Juho Mäki (ent. lukkari, suntio ja haudankaivaja), Eino Mäki, Feliks Mäki ja Vilho Partanen oik. -Vilho P:n kuvasto, omist. Jouko ja sittemmin Juha Partanen.

Antti Patokoski
* 24.11.-12 Merijärvi,
† 11.3.-82, Kajaani,
rak.mest.

Pataljoona III/ JR 11:n vanhimpia upseereita. Istujat v-o ltn Lauri Saario ("Lasse", myöh. kapt ja kirurgi), kapt Olli Eskola (KKK:n pääll, myöh. maj), maj Ruben Nummi P-kom, kapt Osmo Vuorialho 9/ III/ JR 11:n kpäällä ja ltn Antti Patokoski 10/ III/ JR 11:n kpäällä (kapt:ksi Kannaksella Lietsaaren valtauksen jälkeen kes -44; kirjassaan "Lapin sodassa" JR 11:n komentaja Wolf H. Halsti viittaa s 134 Antti P:een "erinomaisena kapteenina"). Antti tuli Lapin sodassa komppaniansa kanssa Ounasjokivartta Patokosken kylään saakka (sij. Marrasjoen ja Marraskosken pohj.p.). Seisomassa v-o ltn Pentti Pernu (JääkJjoht, myöh. kaukopartiassa), ltn Olavi Junnila (KKK:n jjoht, myöh. pääll, sankv), ltn Erkki Hedmansson lti-ups (myöh. suurkonsuli), ltn Mauno Hentunen myöh. Haankylä P-adj, ltn Erkki Hurtig 9.K:n jjoht, vänr Erik Herlitz KrhJ:n vänr, talousups Ruoppa ja v-ups Pajulinna. (Puuttuvat ltn Adolf Helin, ltn Pentti Impola, vänr Paavo Maunula ja vänr (myöh. kapt) Urpo Hakkarainen. -U.H:n kuva.

Antti Järvelä oli erityisesti pyhäsentien huolto-ai-jo talvisodan 6/ II/ JR 25:n talous-ai:na. Jatkosodan H-vaiheessa hän oli Pyhännän nimikkoyksikön, komppania Simeliuksen kvääp 8/ III/ JR 11:ssä (lyhyemmin: 8/ JR 11) ja jonkin aikaa myös asemasodan alkuvaiheessa talvella 1942, kun sama yksikkö oli uudella nimellä 10/ III/ JR 11 eli 10/ JR 11. Antista tuli helmikuussa -42 9/ III/ JR 32:n kvääp, kun hän siirtyi "Röhöön vanhojen joukkoon". Hekin olivat aseellisia isänmaan puolustajia, mutta nyt vähän varttuneempien ikäluokkien joukko-osastossa. Kevästä -44 alkaen se muuttui nimeltään Er.P 13:ksi, jonka 1.K:ssa Järvelä toimi kvääp:nä myös Lapin sodassa Tornion, Rovaniemen ja Kittilän vaiheissa 25.11.44 saakka. Yliv ja pitäjänneuvos Järvelä vetosi tämän matricelin tulevaan toimittajaan 1970-luvun lopulla henkilökohtaisesti, että tulisin mukaan veteraanityöhön ja siinä myös sen hengelliseen vastuunkantamiseen. -Antin tyttären, Ulla Karikosken s Järvelän kuva, Tavastkenkä.

Kun Pyhännän miesten jatkosodan komppanian pitkäaikaisemman väpelin Viljo Rajalan ruumiinsiunaus ja hautaus 16.12.2006 oli toimitettu, seurakuntasalissa muistotilaisuuden adressipöydällä oli muistokuva Viljon leppoisasta myöhemmän vanhuusiän veteraanikuvas- ta (ohessa aiheesta pieni skannaus-osa). Viljo tapasi hymyillä iloisesti myös yhteisissä veteraanitapahtumissa Pyhännällä, Siikalatvalla, lialmessa ja laajemminkin kokoavissa isänmaan vapauden juhlissa.- Viljon pojan Pauli Rajalan kuva.

Pyhännän veteraanien matricelitoimikunnan veteraanijäsenissä oli erittäin taitavia sanaseppöjä, syvällisiä kansanmiehiä ja samalla isällisen leikkisiä maaseudun ja vanhankansan isäntämiehiä. Tällainen oli mm. tavastkenkänen Aukusti Puurunen, joka sai ensimmäisenä iäisyyskutsun "viimeiseen iltahuutoon" matricelitoimikuntamme jäsenistössä 15.3.1997. Skannaus Aukustin kodin kuvasta.

Kanttori Juho Mäen poika Felix Mäki palveli pitkään SIVL:n Pyhännän po:n puheenjohtajana ja sihteerinä. Hän oli luonteeltaan seurallinen ja myös laulamistensa kautta musikaalinen veteraani. Hän koki sodan ja rauhan aikana, että laulu koskettaa ja puhuttelee ilmaisukeinona. Sillä voi tulkita elämäniloa, rakkautta, kärsimystä ja surujenkin tuntoja. Pitkänä aikana Pyhännällä on saatu kuulla pitäjänjuhliissa sekä sotainvalidien ja veteraanien juhlissa myös Felixin laulua, joka kaikui kantavasti vielä veteraanijäissä ja 90 %:n sotainvalidinakin. Kopialeikkaus Siikajokilaakso 4.1.-79 s. 3 lehtiartikkelista, jossa "Veeles" oli laajemminkin lehti-toimittaja Juho Rissasen kuvaamana. Vahinko vain, ettei kirjan toimittaja löytänyt kuvan originaalikappaletta.

Sota-aikana omaisten, ystävien ja lähimmäisten keskinäinen tapaaminen, yhteishenki ja avuliaisuus oli hyvin runsasta sotilaiden ja kotirintaman siviilien kesken myös Pyhännän kaikilla kylillä. Kuvassa pieni tuokiovälähdyks Tavastkengän ja Perukan suunnalta. Takana v-o Kaarlo ("Kalle") Leiviskä, Kalle Luttinen, Johannes Haataja ja oik. Toivo Niilekselä. Edessä v-o Lilja Kervinen (myöh. Kumpulainen) ja Vieno Partanen (myöh. Mäläskä). -Rauha ja Olli Sainilan kuva.

Mauno ja Naimi Korsulainen s Kaipainen olivat aviopari, jota yhdisti myös yhteinen kristillinen usko ja toiminta maanpuolustusjärjestöissä. Naimi oli lottatyössä 16-17-vuotiaasta alkaen, toimi Lotta Svärd Pyhanta-järjestön 2. pj:na vv. 1937-1944, sai myös rintamapalvelustunnuksen osallistumisesta lottatyöhön Karjalan kannaksella. Sotien jälkeen hän sai suojeluskuntataustaisen aviomiehen sotainv. Maunosta, joka oli vaikeasti haavoittunut vihollisen räjähtävästä luodista pyhäsentien erittäin tuhoisassa heidän oman nimikkokomppaniansa 8/ III/ JR 11:n osallistumisessa Korpjärven mottitaisteluun ("Komppania Simelius") torstaina 24.7.1941. Mauno toimi SIVL:n Pyhännän po:n sihteerinä 1950-60-luvulla yht. 10 vuotta ja myös pj:na v.

1961. Naimilla ja Maunolla oli koti keskellä kirkonkylää. Mauno on haudattu Pyhännän sankarivainajien kanssa samalle kentälle vaikean sotavammansa johdosta. Naimi toimi vireästi myös Pyhännän veteraanien matricelitoimikunnassa vv. 1994-2006.

Pyhännän Rintamaveteraanit ry:n kokous Yrittäjätalolla 1.3.2002: Seisomassa v-o Jooseppi Kiiskinen, Mauno Leppikangas (siht.), Väinö Laitinen (vara-pj.), Timo Ylönen (pj), Erkki Ahonpää, Antti Piippo, Erkki Arbelius, Aarne Nygren ja Heimo Viio. Istumassa v-o Veikko Kiiskinen, Olli Sainila (2. vara-pj.), Kaarlo ja Maria Leiviskä. Iän painaessa tehtiin hallintomuutos: Timo ja Mauno tulivat apuvetäjiksi LC-Pyhännän edustajina. Timo pj 2002-04, Risto Harju pj 2005-2008. Mauno jatkaa edelleenkin sihteerinä. Irma Leppikangas tuli pj:ksi Risto Harjun jälkeen v. 2009 ja jatkaa. - Foto: Mirja Iinatti.

Kapt. Rainer Simelius (etualalla) ryhmäkuvassa pyhätäläiskomppaniansa ym. läsnäolleiden upseerien ja veteraanien kanssa Pyhännän keskuskoululla 6.8.1978 III/JR 11 asevelijuhlissa. Simelius oli pidetty upseeri pyhätästen ja muidenkin aseveljien keskuudessa. Hänestä oik. kvääp ja yliv Antti Järvelä. Kuvassa muita pyhätäsiä Mikko Ahonpää, Väinö Arbelius, Joeli Haataja, Yrjö Haataja, Veikko

Hukkanen, Tauno Hynynen, Erkki Kesti, Jooseppi Kiiskinen, Samuli Koistinen, Väinö Leiviskä, Einari Mahosenaho, Niilo Makkonen, Onni Moisanen, Felix Mäki, Viljo Nissinen, Eino Pehkonen, Heikki Pellikka, Matti Pennanen, Antti Piippo, Aappo Pääkkö, Väinö Pääkkö, kvääp Viljo Rajala (Simeliuksen ja Järvelän takana välissä), Aku Turpeinen ja Yrjö Turunen. Kuvassa näkyvät myös upseerit kapt Urpo Hakkarainen Lahdesta, yllil Timo Tervo Pudasjärveltä ja ltn Mauno Haankylä e Hentunen Kouvolasta. (Rainer Simelius, metsänhoitaja, ltn 1940, kapt 1942, haav. sodassa 3 kertaa, Kotkan Puutarhaopiston joht. s 6.2.1908 Hki, † 11.5.1985 Kotka.)

JR 11:n komentaja ev Wolf H. (Rolf) Halstin viim. päiväkäskyssä on lämpimät sanat aseveljille (ks. matr.:n II:n osan s 33). Kuva Kannakselta 1944 ennen Lapin sotaa kirjasta Tuntematon sota, Helsinki 1991. Portugal 1991.

Eino Lehtola oli Pyhännän veteraanijärjestöjen hallinnossa puheenjohtajuuksien maratoonari vv. 1969-1996, siis yht. 28 vuotta ja niistä useimmat vuodet yhtäaikaan sotainvalidien ja rintamaveteraanien pj:na. Kuvassamme Eino matrikkelitoimikuntamme jäsenenä. - Foto: Mirja Iinatti.

Pyhännän sotainvalidien pitkäaikaisin sihteeri Ludvig Pitkänen iloitsi seurakunnan kanssa yhteisistä Lamun majan leireistä sekä veteraanien ja sotainvalidien leirijuhlilla. Tässä Ludvigin leiriryhmä kesältä 1988.

Sotien jälkeisinä vuosina Pyhännän seurakunnan sankarihaudoilla oli valkoisten puuristien kenttä kotiseurakunnan multiin siunattujen ja haudattujen sankarivainajien muistoa korostavana. Kuvassa kunniaseppeleen laskussa Pyhännän rintamamiesten jatkosodan alkuvaiheitten kvääp, myöh. yliv ja pitäjänneuvos Antti Järvelä (oik.), keskellä pyhätästen jatkosodan myöhempien vaiheitten ja pitkäaikaisin kvääp Viljo Rajala ja vas. sankarivainajien paaden lähellä korpr, myöhempi alik Vilho Partanen. -Laina ja Eino Lehtolan kuva.

Itsenäisyyspäivä 6.12.1982 (Suomen itsenäisyyden 65-v.juhla): Seurakuntatalossa paljastettiin Pyhännän sankarivainajien nimilaatat ja kenrl Otto Ylirisku puhui. Edessä vas. Pyhännän veteraanien ja sotainvalidien pitkäaikaisin pj Eino Lehtola, tak. vas. Arvi Pitkäkoski, Vilho Partanen, Ludvig Pitkänen (SIVL:n Pyhännän po:n siht), Väinö Arbelius (SIVL:n Pyhännän po:n ent. pj), Vilho Vartiainen, Aarne Haapalainen (Vilhon takana), Veikko Kiiskinen (Pyhännän rintamaveteraanit ry:n myöhempi pj), edessä oik. juhlatoimik. pj, keskuskoulun johtaja Erkki Keskitalo, takana Johan Leiviskä ja oik. Toivo Korsulainen. Edessä keskellä SIVL:n Pohjois-Pohjanmaan piirin toim.ohj. Heikki Kaikkonen Oulusta. -Pyhännän rintama(mies)veteraanien albumi II.

Pistojoen taistelun 44-v.muistopäivänä 21.7.1985 kirkkoherra Sulo Kautto vihki SIVL:n Pyhännän po:n lipun kotikirkossa. Sen jälkeen Pyhännän rintama(mies)veteraanien ja sotainvalidien pj Eino Lehtola piti juhlapuheen seppelenlaskussa sankarihaudoilla. Lippuvartiossa sotainv. johtokunnasta vas. Yrjö Makkonen ja oik. vara-pj Samuli Koistinen. Taustalla suntio Jalmari Visuri, kanttorina Eila Toikka, papista oik. kunnanjoht. Seppo Tissari, 90 %:n sotainv. Feliks Mäki ja sotainv. siht. Ludvig Pitkänen. -Pyhännän Rintama(mies)veteraanit ry:n albumi II.

Lamun virkistysmajalla 13 kesänä Pyhännän seurakunnan parokiaaliperiaatteella (seurakunnan alue; jolla on tässä tapauksessa sijainnut 4 pitäjän sotainvalidien yht. virkistysmaja) vietetyissä sotainvalidiemme ja kaikkien sotiemme veteraanien leireillä oli kalleinta se, että saimme myös hiljentyä elävän Jumalan sanan kuuloon ja silläkin tavoin hoidettaviksi. Useitakin pappisveljiä ja muutama maallikkovelikin palvelivat meitä Herran sanalla. Viidennen virkistysleirimme päätösjuhlissa 15.6.1988 oli päätöshartautemme pappina Kärsämäen kirkkoherra Jorma Niinikoski. Hänestä leivottiin v. 1993 SIVL:n Pohjois-Pohjanmaan piirin eteläisen alueen luottamuspappi. Tälläkin kerralla, kuten useina kesinä, leirin päätösjuhlaan oli tullut paljon veteraaniväkeä ja seurakuntaa Kärsämäeltä, Kestilästä, Piippolasta, Pyhännältä ja muualtakin Siikalatvan alueelta ja tänä juhlaillana myös Kainuun rintamamiesveteraanipiirin hengellisen jaoston retkeläisiä. Foto: Sulo Kautto. -Pyhännän Rintama(mies)veteraanit ry:n veteraanialbumi II.

Lapin sodan päättymisen 50-v.juhlaa Pyhännän srk-talolla kansallisena veter.päivänä 27.4.1995. Juhlapöydässä v-o Toivo Korsulainen ja Pyhännän veteraanien "viimeinen juoksuhautatasoinen" pj Veikko Kiiskinen, juhlapuhuja maj Juhani Hemilä, kunnanjoht. Seppo Tissari ja oik. Pyhännän sotainvalidien "viimeinen juoksuhautatasoinen pj" Erkki Ahonpää. Taustalla mm. Helvi Puurunen, Lauri Kumpulainen ja Pudasjärven veteraani Atta Stenius. Hemilä: "Menneiden sukupolvien työ isänmaan itsenäisyyden hyväksi ansaitsee kansakunnan kiitoksen tulevinakin aikoina". Foto: Mirja Iinatti. -Pyhännän srk:n kuva-arkisto.

Juhlapäivän veteraaniveljiä ja -sisiä yhteiskuvassa 27.4.1995: taustalla seisovat v-o: Toini Malinen, Uuno Kaipainen, Heimo Viio, Lauri Ahonpää, Erkki Ahonpää, Veikko Kiiskinen, Arvi Pitkäkoski, Heikki Pennanen, Taito Ägren, Antti Piippo, Eino Kesti, Viljo Piippo, Yrjö Turunen ja Erkki Arbelius. Eturivissä istuvat v-o: Kerttu Kurkela, Vilho Vartiainen, Eino Lehtola, Helvi Puurunen, Martta Mäki ja Naimi Korsulainen. Eturivin takana istuvat v-o: Atta Stenius (Pudasjärveltä), Jooseppi Kiiskinen, Antti (Ensio) Kesti, Lauri Kumpulainen, Olli Sainila, Kaarlo Kurkela, Aukusti Puurunen, Väinö Myllylä, Toivo Korsulainen, Ensio Leiviskä, Vilma Marjomaa, Samuli Malinen, Anna Suomela ja Väinö Arbelius. Foto: Mirja Iinatti.

Kynttilänpäivänä 27.1.2008 Pyhännällä oli kotikirkon 100-v.juhla. Juhlamessun saarnan piti Siikalatvan srk:n khra, lääninrov. Erkki Piri, liturgina toimi rov. Pyhännän srk:n pitkäaikaisin kirkkoherra, myöhemmin kappalainen Sulo Kautto (nyk. eläkel.), joka laski kunnanhallituksen pj:n, (nyk. vakinainen kunnanjohtaja) Jouko Nissisen kanssa Pyhännän sotainvalidien, rintamaveteraanien, kunnan ja kappelisrk:n sepeleen II maailmansodassa kaatuneiden Pyhännän sankarivainajien paa-delle. Juhlalounaan jälkeen Sulo Kautto liitti juhlaesitelmäänsä tiedotteen veteraanimatrikelin II osan valmistelun etenemisestä ja lausui tavastkenkäsen opettaja Saimi Kaipaisen Pudasjärveltä lähettämän runosikermän juhlivalle kotikirkolle, Satavuotiaalle. Foto: Anneli Laukkanen myöh. Virtanen.

Kuvan juhlapäivään liittyy läheisesti Ahokylän sankarivainaja Antero Karhusen pojan Maunon runo Pyhännän Perttulin päiviksi Pyhännän seurakunnan ja kunnan 100-v.juhlavuonna 2009:

1. Risteyskohdassa vaakunan aita vietämme hetkiä riemukkaita.

2. Kirkko ja kunta, pitäjän ääri, Eskolan Samppa isänä hääri.

3. Takana sata vuosien juoksua, kunnassa yhä elämän tuoksua.

4. Sodissa kannoimme raskaimmat raasteet, itse myös hoidamme tulevat haasteet.

5. Juhlapäivänä kerromme varmaan: muistot on rakkaat parrankin harmaan.

Pyhännällä 23. elokuuta 2009
Mauno Karhunen
lehtori, Äänekoski

Kuva Pyhännän seurakunnan ja kunnan 100-v.juhlista Perttulin sunnuntaina 23.8.2009. Sankarihautoilla v-o Joonas Tölli, kappalainen Perttu Kyllönen, Siikalatvan srk:n kirkkoherra lääninrov. Erkki Piri ja oik. Susanna Lahti. Kunnioituksen viesti veteraanien sukupolvea kohtaan jatkuu: "Sana rintama on teille, rakkaat ja kunnioitetut sotiemme veteraanit, tuttu termi. Yhä puhutaan rintamamiehistä ja rintamanaisista, joilla tarkoitetaan teitä veteraaneja, jotka olitte yli 65 vuotta sitten yhtenä miehenä puolustamassa isänmaatamme, ja rintamanaisilla tarkoitetaan teitä, jotka olitte lottina rintamaoloissa, sairaaloissa ja huoltojoukoissa, tai kotirintamalla vastaamassa jokapäiväisestä leivästä. Te olitte kaikki samalla puolella, yhdessä rintamassa, johon sitoi ja velvoitti kuuliaisuus ja uskollisuus puolustaa kaikkea sitä, mikä liittyy käsitteisiin koti, uskonto ja isänmaa" (ote Siikalatvan seurakunnan kirkkoherra, lääninrov. Erkki Pirin saarnasta Pulkkilan kirkossa toimitetussa Jokilaaksojen Tammenlehväsukupolven kristillis-isänmaallisen kesäjuhlan jumalanpalveluksessa 1.8.2010. Ks. Sotainvalidi 5/2010 Anneli Virtasen artikkeli "Yhdessä veteraanien perinnön puolesta" s. 30). Diafoto: Foto Magister, Pulkkila/Pekka Lämsä.

Yo kuvassa näkyy Pyhännän seurakunnan (nyk. kappeliseurakunta) sankarihautojen vanhin monumentti, johon on merkitty tiedot Vapaussodan sankarivainajista. Pyhännän suojeluskunnan esikunta asetti patsastoinikunnan 21.10.1920. Siihen kuuluivat kirkkoherran rouva Hilma Virkkunen, neiti Sofia Vitander, neiti Helmi Kangasniemi, opettaja A.V. Lahtinen, mv Paavo Komulainen, mv Antti Leiviskä ja silloinen suojeluskuntapäällikkö Väinö Kangasniemi. Vs:n sankarivainajien muistopaaden paljastus oli 12.6.1921. Sen toimitti opet. A.V. Lahtinen sk:n edustajana. Muistopatsaan tilannut seurakunnan kirkkoherra J. Vilhelm Virkkunen vastaanotti sen Tuomaisen Kiviveistämöltä. Sankarihautoilla on lähempänä kirkkorakennusta II maailmansodan sankarivainajien muistomonumentti, jonka ylälaidassa olevan tekstin suunnitteli kirkkoherran rouva Karin Carlson: Työnnä elää sukupolvesta sukupolveen 1939-40 † 1941-44

Oikaisu erääseen kuvatiedotteeseen: Jostakin on tullut virheellinen kuvaseloste SVL:n Pohjois-Pohjanmaan piirin v. 1994 ilmestyneen 50-v.julkaisun s. 108 alaosan kuvaan. Se on pienennetty leikkaus Pyhännän rintama(mies)veteraanien veter.albumi II:n alkuperäisestä värikuvasta. Ko. leiriryhmä ei ole 1980-luvun alkupuolelta, vaan se liittyy veteraanileiriin, joka pidettiin Lamun majalla 20.-21.7.1987 (ko. kuvamme on alkuperäisissä väreissään matrikelimme I osan s 408, alempi kuva. -Toim. huom.)

Pyhännän ortodoksien elämä

Rovasti, isä
Antero Petsalo
Kiuruveden ortodoksisen
seurakunnan kirkkoherra

Herra, meidän Jumalamme, taivaallisten voimien Jumala, joka hävität vihollisuudet väkävällä kädelläsi ja joka ainosyntyisen Poikasi ja Vapahtajamme Jeesuksen Kristuksen sanoin kuvaamattomassa ihmiseksi tulemisessa ja vapaaehtoisessa kärsimyksessä edeltä kuvasit ja osoitit meille, että uhria aina seuraa voitto ja ristiä ylösnousemus, kuule meitä, kun me rukoillen turvaudumme voimaasi ja ihmisrakkauteesi, jotta varjelisit ja ohjaisit kansaamme ja saattaisit uskon ja isänmaan puolesta kunniakkaasti kaatuneitten sielut valittujen joukkoon. Heidän henkensä ympäröi meitä täällä kuin pilvi ja heidän hautakumpunsa vartioivat isänmaamme rajoja, heidän kallis verensä kastelee vapautemme puuta. Niin kuin he maan päällä muodostivat valittujen taistelujoukon, niin muodostakoot he taivaassa pyhien marttyyrien joukon, ja niin kuin he ovat ihmisten joukossa tulleet kunnioitetuiksi, niin säilyköön heidän muistonsa myös Sinun luonasi, sillä he ovat hyvän taistelun taistelleet ja jaloina kilvoittelijoina voittoa käyneet tiensä päätökseen. Anna siis heille vanhurskauden sepele, oi vanhurskas Tuomari, ja meille jotka heidän kuolemansa kautta elämme vapaina, tee, oi Jumala, heidän uhrinsa muisto häviämättömäksi, että me muistaen heidän vaelluksensa päätöstä seuraisimme heidän miehuutensa esikuvaa. Herra, katsahda taivaasta ja valtakuntasi kunnian istuimelta ja anna esivallallemme siunauksesi, vahvista isänmaamme kunniakaita puolustajia ja heidän johtajiaan ja ohjaa meidät kaikki meitä puolustavan taivaallisen sotajoukon johtajan avulla voittoon, sillä Sinä olet pelastuksemme Jumala, ja Sinulle, Isä,

Poika ja Pyhä Henki, me ylistystä kohotamme nyt ja aina ja iankaikkisesta iankaikkiseen. Amen.

Karjalaiset miehet, naiset ja lapset, suuret perheet, antoivat mittaamattoman uhrin isänmaamme puolesta, Miehet taistelivat tutuilla paikoilla kotiseuduillaan voitokkaasti, mutta hyvin monet heistä kuolivat heti ensimmäisissä taisteluissa. Heidän tietonsa ja taitonsa olivat arvokkaita Karjalan taisteluissa.

Perheitten oli vaikeaa lähteä kodeistaan vieraisiin paikkoihin jättäen kaiken rakkaan taakseen. Ja tämän surun he joutuivat kokemaan kaksi kertaa. Eikä heitä joka paikassa otettu vastaan rakkaudella. Kärsimys jatkui evakossa. He saivat kokea pilkkaa köyhyyden tähden, vieraan uskonnon tähden, erilaisen kielen tähden. Nämä ennen rikkaat karjalaiset, omastaan luopuneina Suomen hyväksi, olivat köyhiä, mutta sydämeltään rikkaita. He toivat kaikille, minne asettuivat, oman kansansa elämän kokemuksen ja viisauden sekä uudet geenit. Myös Pyhännälle tulleet evakot toivat monenlaista rikkautta, henkistä ja hengellistä.

Kiuruveden seurakunnan keskus on Kiuruveden Pyhän Nikolaoksen kirkko. Pyhännän ortodoksit eivät käyneet sotien jälkeen kovin usein kirkossa jumalanpalveluksissa, vaan papit kävivät heidän kodeissaan toimittamassa palveluksia. Papit ja kanttorit tulivat lauantaina ja toimittivat kasteita, hautajaisia, häitä jne. ja illalla oli vigilia jumalanpalvelus. Aamulla seurakunnan hengellinen isä toimitti pyhän jumalallisen liturgian ja kaikki kylän ortodoksit kokoontuivat osallistumaan Herran Pyhään Ehtoolliseen. Itsekin olen hyvin monesti toimittanut ehtoollisjumalanpalveluksen Autiolan perheen kodissa tai Sepän perheen kodissa.

Karjalaiset ortodoksit ovat suuria rukoilijoita. Elämän vaikeudet ovat kirkastaneet heissä olevaa Jumalan kuvaa, he ovat pyhittyneet kohti taivaan ihaanutta ja moni heistä on saanut siirtyä Jumalansa luo valmiina ja kypsänä viljana. Kärsimystä seuraa voitto, ristiä ylösnousemus. Karjalaisten elämä jatkuu ympäri Suomen ja he ovat tietoisia omasta kielestään ja perinteistään. Karjalaisuuden toivoisi jatkuvan ja voimistuvan rikkautena koko maaillemme.

Tervehdys Pyhännän veteraanikirjan lukijoille

Pyhännän kunnanjohtaja
Jussi Salo

Kunnanvalt. pj
Juhani Mahosenaho

Pyhännän kunnan historian vaikeimmasta ja ahdistavimmasta koettelemuksesta on kulu-
nut kuusi vuosikymmentä. Taistelu Suomen
itsenäisyydestä vaati pyhantäläisiltä lopulta
raskaan uhrin. Sankarivainajien suhteellinen
osuus Suomen paikkakuntien läsnäolleesta
väestöstä oli miltei suurin Pyhännällä - noin
viisi prosenttia paikallisesta koko väestöstä.
Sankarivainajat ja sotiemme veteraanit loivat
ponnisteluillaan sodassa ja maan jälleenra-
kennuksessa tuleville sukupolville vankan
ja turvallisen perustan, jolle on ollut hyvä
rakentaa niin omaa elämää kuin yhteiskun-
taakin.

Myös nyt syntynyt Pyhännän veteraani-
kirja II on kunnianosoitus sankarivainajien
ja sotiemme veteraanien työlle. Käsillä on
ollut viimeinen hetki saada talteen kootuksi
arvokkaat kokemukset välitettäväksi tuleville
sukupolville. Meidän nykyisten ja tulevien
sukupolvien tehtävänä on kunnioittaa ja vaa-
lia tätä kalliisti lunastettua perintöä ja toimia
sitä, että Suomi myös tulevaisuudessa saa
olla vapaa maa.

Kiitämme kaikkia tämän arvateoksen
toteuttamiseen osallistuneita henkilöitä.
Pyhännän veteraanikirjaan (I - II) on ansiok-
kaasti koottu tärkeä osa Pyhännän historiaa,
joka näin välittyy tuleville sukupolville vielä
kauan meidän jälkeemmekin.

Kunnia isänmaan puolesta palvelleille

Veter. matrikkelitoimik. kuntajäsen,
Pyhännän sotainvalidien
po:n sihteeri, rajavartiomestari evp

Urho Kamunen

1.10.2003 Lohenpolvi/ Lamujoki,
Pyhäntä

Lisäaineistot 6.8. ja 23.8.2009
Pyhännän kunnan ja seurakunnan
(nyk. kappeli-srk) 100-v. juhlan
Perttuli-sunnuntaina
Pyhäntä U.K./ S.K.

Sotainvalidien Veljesliiton Pyhännän osasto
perustettiin jatkosodan aikana 3.11.1942 yli
60 vuotta sitten. Sotainvalideja on ollut tässä
paikallisessa Pyhännän osastossa yhtäaikaan
enimmillään 37 henkeä. Nyt tällä hetkellä
1.10.2003 heitä on varsinaisina jäseninä
elossa 13. Keski-ikänsä he ovat jo yli 80-vuo-
tiata. Lisäksi entisiä Pyhännän sotainvalideja
on muutamia elossa myös muualle muut-
taneina. Vääjäämättömästi lähestyy aika,
jolloin sodan vammauttamia veljiämme ei
enää ole keskellämme. Mielissämme on vain
muisto heidän menneestä elämästään ja kär-
simyksestään.

Se tarmo, jota sotainvalidimme ovat vam-
moistaan ja vaivoistaan huolimatta osoitta-
neet sodan jälkeisinä vuosikymmeninä, on
ihailtavaa. He ovat osallistuneet yhteiskun-
nan toimintoihin sen kaikilla saroilla sekä
kunnallisissa että seurakunnallisissa tehtävis-
sä, kuten muutkin veteraanit. Näin heidän
toiminnastaan jää meille esimerkiksi kel-
paava muisto, muisto siitä, että asioihin voi
paneutua vaivoista huolimatta. He eivät ole
valitelleet.

Nyt on tullut aika, jolloin meidän, nuo-
rempien, on jatkettava tästä eteenpäin.
Osastossa on tullut eteen sukupolven vaihto.
Pyhännänkin osastossa on johto jo vaihtu-
nut. Uusi puheenjohtaja ja sihteeri ovat "ei
sotainvalideja". Tällä hetkellä puheenjohta-
jana toimii Timo Ylönen Erkki Ahonpään
jälkeen ja sihteerinä allekirjoittanut Urho
Kamunen Ludvig Pitkäsen jälkeen. Lähes 10
vuotta sihteerinä palvelen minulla on ollut
ainutlaatuinen paikka saada hoitaa ja seurata
sotainvalidien toimintaa Pyhännällä. Olen

usein ihmetelty, miten he jaksavat olla vieläkin aloitteellisia, vaikka sodan kipeät tai tuskalliset traumat ja vammat kehossa ja mielessä muistuttavat olemassaolostaan.

Olen sanonut joskus juhlapuheisani: "Teidän ansiostanne minulla on ollut mahdollisuus palvelulla rajalla, joka on nykyään rauhan raja. Teidän nuoruudessanne ei ollut näin." Kenrtn Otto Ylirisku, joka oli Rajavartiolaitoksen päällikkönä sotien jälkeen, oli myös sotainvalidi. Muistan, kun hän tuli laitoksen johtoon ja vierailulle Miehikkälään ja kun esittäydyin hänelle mainiten olevani Pyhännältä, hän heti perään kertoi, että hänellä on ennenkin ollut alaisina Pyhännän poikia, jo sotavuosinakin.

Tässä kirjoituksessani en ole puuttunut muiden veteraanien toimintaan, vaikka yhteistäkin toimintaa on ollut paljon juhlien ja retkien muodossa. Myös kirkolliset eli seurakunnalliset tilaisuudet ovat olleet veteraanijärjestöjen kanssa yhteisiä myös Pyhännällä.

Yhteistoiminnasta vielä yksi myönteinen viimeisin esimerkki: Kotirintamanaiset. He ovat olleet yksi unohduksiin jäänyt ryhmä. Nyt on mahdollisuus muistaa heitäkin anomalla heille kotirintamamitalit. Tähän tuli aloite veteraaniniaisilta ja Sotainvalidien Veljesliiton Pyhännän osasto otti asian hoitaakseen. Näin osastomme on tehnyt anomukset n. 60 naisen osalta ja mitalitoimikunta on ilmoittanut, että ne on myönnetty. Luovutusajankohta voisi olla sama kuin veteraanimatrikelin II osan julkaiseminen tai aikaisemminkin (kuten sittemmin kävi; toim. lisäys).

Lopuksi haluan kiittää kaikkia sotainvalidityössä mukana olleita siitä tuesta, jota minä olen ulkopuolisena teiltä saanut tehtävässäni.

Viimeisenä kolmena vuoteen

2005-2007 Pyhännän sotainvalidien po. toimi edelleen fysioterapeutti Risto Harjun puheenjohtajuudessa ja allekirjoittaneen jatkaessa sihteerinä. Vielä lopussakin oli vuosina 2005-2007 mukana johtokunnan viimeisenä juoksuhautatasoisena sotainvalidijäsenenä Taito Ågren Lamujoelta ja vuosina 2005-2006 samoin Pyhännän kirkonkylän sotainvalidit Väinö Myllylä ja Kalle Mahosenaho († 5.12.2006 Pyhäntä). V. 2007 valittiin Väinö Myllylän ja edesmenneen Kalle Mahosenahon tilalle Aino Ahonpää ja Laina Lehtola, joka on myös Pyhännän veteraanien matrikelitoimikunnan jäsen, molemmat sisaret myös Pyhännän sotainvalidien ent. puheenjohtajien leskiä. Laajempi kuvaus Pyhännän veteraanijärjestöjen hallintojäsenistä eri aikoina on matrikelin toimittajan pääartikkelissa.

Sotainvalidien Veljesliiton Pyhännän po. teki vuosikokouksessaan 22.2.2008 Pyhännän kunnantalon auditoriossa päätöksen liittyä SIVL:n Haapaveden osastoon. Tämä liittyminen vahvistettiin SIVL:n Pohjois-Pohjanmaan piiripäivillä Oulussa 19.11.2008 ja Haapaveden sotainvalidien po:n johtokunnassa 24.11.2008 SIVL:n Haapaveden palvelutalolla Rauhankalliossa Kaivotie 3 (ptk:n 11 §). Haapaveden sotainvalidien pj Seija Ristimaan ilmoituksen mukaan nykyisiä virallisia Pyhännän sotainvalidijäseniä on elossa 4: Väinö Arbelius (kuoli 95 vuotiaana 12.1.2010, entinen Pyhännän po:n pj), Väinö Myllylä, Taito Ågren ja Pauli Lotvonen.

Seuraavalla sivulla on luettelo niistä pyhäntäläisistä, joille on myönnetty v. 2003 kokoavasti ja yhteisesti Kotirintamanaisten mitali.

Kotirintamanaisten mitalin pyhäntäläiset saajat:

Aino Ahonpää
Tilda Arbelius
Mirjam Autiola
Rauni Haapalainen
Elsa Haataja
Hilma Haataja
Aino Heikkinen
Taimi Huovinen
Anna Liisa Järvelä
Saimi Kaipainen
Lyyli Kamula
Rauha Karjalainen
Marjatta Keskinen
Taimi Kesti
Elsi Kinnunen
Taimi Knuutinen
Helvi Konola
Lyyti Konola
Kerttu Kurkela
Elma Kärenlampi
Maija Lehto
Martta Lehto
Laina Lehtola
Anna Leiviskä
Hilma Leiviskä
Senja Leiviskä
Tyyne Leiviskä
Hilja Lotvonen
Aune Mahosenaho
Eeva Mahosenaho
Olga Mahosenaho
Saimi Mahosenaho
Eliina Makkonen

Anni Myllylä
Saimi Myllylä
Martta Mäki
Aune Niilekselä
Mirjam Pennanen
Katri Piiponniemi
Hanna Pirttisalo
Senja Pirttisalo
Toini Pitkäkoski
Tyyne Pitkäkoski
Eliina Puurunen
Helvi Puurunen
Kirsti Remes
Anna Sainila
Rauha Sainila
Aune Sivonen
Anna Suomela
Tyyne Tervola
Taimi Tikkanen
Bertta Turunen
Helga Turunen
Aino Törmälä
Eeva Viio
Eeva Viitanen
Raakel Ågren

Valitettavasti muutamat ovat pyytäneet nimensä poistettaviksi luettelosta, koska he arvelivat itsensä tähän riittämättömiksi. Silti heidätkin on todettu sota-aikana palvelleiksi. Osa luetteloon merkityistä on palvellut myös rintama-alueella tai ollut vielä sotavuosina kirjoilla muualla ja/tai eri sukunimellä. Henkilöt ovat Pyhännällä yleisesti tuttuja.

Pyhännän poikana Vienan Heimosoturipataljoonassa

Myymälänhoitaja alik
Aimo Turunen
Veteraanien matrikkeli-
toimikunnan jäsen
17.12.1994 Tavastkenkä

Olen vuoden 1924 ikäluokkaa Pyhännän Tavastkengän Kankaalta. Muutamia pyhännäisiä oli jatkosodassa jonkin aikaa myös Vienan heimosoturipataljoonassa, kuten Olli Sainila, Antti Niiranen, Alfred (eli ”Reeti”) Piipponniemi ja minäkin. Yrjö Makkonen oli siinä pitempäänkin. Olin Ollin kanssa ensin Oulussa varusmiehenä talvella 1943 alkaen, kunnes lokakuussa lähdimme Hyrynsalmelle. Sieltä HTK:sta meidät sijoitettiin 3.D:n rintamalle ja marraskuussa Vienan HSP:hen ts-lähetiksi. Nostomiespalveluni jälkeen 1.1.44 alkaen jatkoin rintamapalvelustani vakinaisessa väessä.

Uhtuan rintamalinjalla oli vasemmassa laidassa kuulu Hevosenkentä. Pataljoonamme oma kenttävartiolinja jatkui siitä vasempaan aina Röhöön saakka. Röhöstä vasemmalle jatkoi linjavastuuta Rajajääk.P 7, maj Wetterstrandin joukko-osasto.

Vienan HSP:ssä eli heimosoturipataljoonassa oli kolme komppaniaa ja lisäksi jääkärijoukkue. Tehtiin partioretkiä vihollisen puolelle. Minä olin tässä jääkärijoukkueessa ts-lähetinä. Minulla oli tosi hyvä joukkueenjohtaja Vasse (= Viljo) Nykänen (s. 1.5.1917, † 23.11.1994 Oulussa). Hänen isänsä oli tullut aikoinaan Vienasta Suomussalmelle. Vaikka Vasse ei ollut käynyt upseerikoulua, hän sai ylennyksen kapteeniksi, kun pääsi siviiliin, ja hän kuoli majurina.

Kun sakemannot ottivat rintamavastuun Uhtuan suunnassa kevättalvella 1944, me siirryimme kesäksi Suomussalmelle. Sieltä alettiin partioida Vuokkiniemen suuntaan, joka on Uhtuan eteläpuolella sijaitsevaa Vienan osaa. Kun peräännyttiin Uhtuan

”Tule Röhön rantaan!” Röhön maisemassa vas. Vasse Nykänen ja oik.kertoja Aimo Turunen. -Aimo ja Manda Turusen kuva.

suunnalta, Kenttjärvi oli meillä itäisin paikka, mistä poistuimme. Tultiin Vuokkiniemeen, sitten Vuonniseen ja Juntusrantaan sekä Suomussalmen ja Hyrynsalmen kautta Kajaaniin.

Oman joukko-osastomme osuus Uhtuan suunnalla oli sikäli myöhäisvaihetta, että kun iso rytkäkki alkoi Karjalan kannaksella 9.6.1944, vastavasti Uhtuan suunnalla oli meikäläisistä enää vain meidän joukkomme, Vienan HSP. Mutta pitihän tämäkin puoli jonkin porukan varmistaa. Sain

1.7.44 ”korpini” jäivät.

Asemasodan ajalta muistan, miten silloiset aseveljemme saksmannot olivat niin viekkaita, että he olivat itse painattaneet Suomen valuuttaa miehistölleen. ”Kameraadeilla” oli Suomen rahaa seteleinäkin kuin roskaa. Myöhemmin, syksyllä -44 jouduin olemaan mukana Pohjois-Suomen taisteluissa Lapin sodassa entisiä aseveljiämme karkottamassa.

Kuntoni todettiin edelleen A I:ksi 27.2.-45. Vapauduin palveluksesta II/JR 2:ssa ja pääsin siviiliin 3.3.1945. Vasse kutsui minut tuttuna Toppilan metsäyhtiön piiripäällikkönä Kuhmoon metsäsavotan kasööriksi. Metsätyöthän olivat tärkeitä puuhankintoja siihen aikaan. Moni Suomen mies tulikin sotavotoltaan suoraan metsätöihin, kuten olen maininnut Mirja Iinatn haastattellessa minua Siikajokilaakso-lehdessä (No 64, 18.8.1992 s. 11). Myöhemmin pääsin rauhanajan töissäni kotitilan hommien jälkeen myymälänhoitajaksi eri paikkakunnille. Lopulta tulin Tavastkengällekin samoihin töihin ”tiskin taa”, ikään kuin näköalapaikalle. Sain katsella kansamme ja kovia kokeneen kotikylämme toipumista sodan suruista ja haavoista nykyajan hyvinvointivaltioksi. Vaikka välillä oli kankeitakin aikoja, niin ettei isänmaallisuudesta juuri puhuttu, sain silti kuulla joskus 1960- ja 1970-luvulla ja 1980-luvun alkupuolella tavastkenkästen kotikyläläisteni rintamamuistojakin. Mieltäni lämmitti sekin, että myös Vasse Nykänen, esimieheni, rintamatoverini ja ystäväni, kävi edelleen vielä rauhan vuosina luonani Tavastkengällä.

Soturina, rajamiehenä ja kouluttajana

Kirvesmies alik
Ensio Leiviskä
Pyhäntä † 1.7.1997

Olen syntynyt vapaussodan jälkeen joulukuussa 1918. Kuuluin pari vuotta Pyhännän suojeluskuntaan 19-vuotiaasta saakka ja astuin vakinaiseen palvelukseen Kuopiossa Pohjan Rykmentin KKK:ssa 4.1.1939. Sain tst-lähetin koulutuksen. Tavastkengän pojat Kaipaisen Niilo, Pennasen Heikki ja Myllylän Yrjö olivat jo Kuopiossa kanssani samassa komppaniassa. Heikki Koskenkangas ja Aimo Rasi saapuivat siihen vähän myöhemmin. Sotilaspassissani on ltn Yrjö Massan allekirjoitus. Hänestä tuli myöhemmin Suomen puolustusvoimien kenttäpiispa. Olin mukana talvisodan alkujaksossa jo vakinaisessa väessä KKK:n päällikön kadetti-ltn Mauri Ervamaan tst-lähetinä. Hän oli pohjoisen poikia Tervolasta. Kuuluin Pohjan Rykmentin suojajoukkopataljoonan, III/ 3.Pr:n miehiin Karjalan kannaksella, kuten Hynysen Tauno ja muutamat muut pyhäntäset. Olin taisteluissa Nurmijärvellä 3.12.1939, Muolaassa, 23.12.1939 Leipäsuolla, Munasuolla ja Kiltteessä, Kämärässä 22.-27.2.1940 ja Karisalmella 1.-13.3.1940. Taistelimme myös kuuluisalla Summan lohkolla. Kenr-ltn Mikko Sisto on kirjoittanut lyhytkuvauksen pataljoonamme talvisodasta. Sen loppujaksolla olin mukana reserviläisenä, III/ 3.Pr:n ajomiehenä.

Meille tuli suoraan Kuopion vakinaisesta väestä lähtö yöllä Kannaksen rajavyöhykkeelle. Pataljoonamme meni Raudun ja Valkjärven välille. Kaivoimme juoksuhautoja sotaa aavistellen ja keskustellen, mekin pyhäntäset Heikki Pennanen, Niilo Kaipainen, Yrjö Myllylä, Iikka Kurkela ja minä. Kun maj Vilho Lindén kutsui pataljoonan komppanianpääl-

liköt käskynjakoon Antin päivää edeltäneenä iltayönä 29.11.1939, mukana olivat myös tst-lähetit ja siis minäkin ltn Ervamaan mukana. Sodan arveltiin alkavan jo aamulla, ja niin tapahtuikin. Kun KKK:n joukkueita sijoitettiin eri komppanioihin, jouduin Ervamaan tst-lähetinä pitämään niihin yhteyttä ja samoin pataljoonaportaaseen.

Kun palasimme käskynjaolta yksiköihin, vihollispartio yllätti meidät pimeässä. Tuliylläkössä haavoittui 3.K:n päällikkö ja hänen rantsilalainen tst-lähetinsä Reinikka kaatui. Olin vain muutaman kymmenen metrin päässä heistä saadessamme talvisodan tulikasteemme. Prikaatimme ja siinä suojajoukko-P:mme eli III/ 3.Pr joutui peräännyttämään jo Antin päivästä 30.11. alkaen vihollisen suurten hyökkäysjoukkojen sekä tykistö- ja krh-keskitysten vuoksi. Kun vetäydyttiin Nurmijärvelle, siellä otettiin 3.12. yhteen vihollisen kanssa. Muolaakin oli viivytysasemamme.

Kun veljeni Paavo kaatui Kuhmon talvisodassa 2.2.1940, sain talvisodan loppupuolella hautajaisloman. Karisalmelta pääsin Jsp:ltä haavoituneiden ja sairaiden kuljetusautolla Imatralle. Piti kysellä eri kyytejä. Junalla tulin Iisalmeen. Pyhännällä oli nyt ehkä 6 kaatuneen sankarihautajaiset. Paavon arkku oli ensin kotimme, kirkonkylän Uutelan, aitassa. Pihalla laulettiin ennen kirkkoon menoa. Vanhantalon Marjomaitten hevosella veljeni tuotiin kirkon eteen. Ohjaksissa oli Eino Marjomaa. Muutkin sankarivainajat tuotiin hevosilla. Kannoin Paavon sisälle kirkkoon veljeni Laurin ym. omaisten kanssa.

Ltn Yrjö Massan (myöh. kenttäpiispa) kk-joukkueeseen kuuluivat pyhäntäset Niilo Kaipainen, Ensio Leiviskä ja Yrjö Myllylä. Massastakin tuli yksi III/ 3.Pr:n kpäälliköistä. Erkki Laukka

III/ 3.Pr:n adjutantti, vänr, myöh. ltn Lauri Oravainen (†7.8.1967) kuului K:mme joukkueenjohtajiin. Pyhännän veteraanit muistavat häntä myönteisesti esimiehenä ja aseveljenä. Mm. Kurkelan likka ja Pennas-Heikki olivat hänen kk-joukkueessaan. Oravainen haavoittui Munasuolla, ei mielellään paljon muistellut sotaa ja lähti lukemaan papiksi. Näin "pappi oli tehty pieksämällä". Hän oli myöhemmin Limingan kirkkoherra ja Oulun seurakuntien keskusrekisterin johtaja. - Lauri ja Anna-Liisa Oravaisen kuva.

Pyhännän Perukan Koistilasta, myöhempi "Hemmin Erkki" Hyvölänrannalta, kuului ehkä Perttalan joukkueeseen. Hynys-Tauno ja Antti Piippo olivat samalla rintamalla samassa pataljoonassa. Tauno eri komppaniassa, Antti Ville Lindénin ratsulähetinä pataljoonassa. Kun prikaati ja pataljoonamme peräännytti etelästä Vuoksen pohjoispuolelle, osa porukasta pääsi yli virran Oravaniemen kautta. Osa jäi mottiin Vuoksen taa, kun jouduttiin räjäyttämään rautatiesilta. Heikki Pennanen

Karjalan kannaksen talvisodan III/ 3.Pr:n metsäinen tilannekuva upseerin ja tst-lähetin toimintayhteydestä. Kuvassa oik. Ensio Leiviskä. – Ensio ja Reino Leiviskän kuva.

ja Iikka Kurkela muistanevat näistä paremmin.

Välirauhan aikana 5. heinäkuuta 1940 saamani lomautuksen jälkeen menin helmikuulla 1941 vapaaehtoisena palkkasoturina rajavartioujoukkoihin. Sijoituin liikekannallepanoa varten perustettaviin rajajääkärijoukkoihin. Jatkosodassa taistelinkin 11.RajaK:ssa Hangon rintamalla 11.6.-24.7.1941. Haavoituin lievästi kyynärvarteeni 24.7.1941 Junnholman saaren valtaustaistelussa (saaren nimi oli jotenkin suunnillen näin), samana päivänä, jolloin raskas 13 pojan kaatumisen kohtasi pyhätäsia Uhtuan suunnalla Korpjärven mottitaistelun helteen ja metsässä käryvien sodan savujen keskellä. Vihollinen tulitti meitä syösyessämme veneillä kohti saarta. Tuli osuma, veneemme särkyi, jouduimme mereen uimasilleen. Tämä meritaistelu ja pelastumiseni siitä tapahtui niissä

historian maisemissa, joihin kuuluu muutamia pikkusaaria, mutta myös ”Hankoniemen silmä”, Hangon edustalla 5 km:n päässä näkyvä Russarön majakkasaari ja majakkakallio, osa tsaari Pietari Suuren vanhaa merilinnostusta. Sen seuduilta avautuu lounasta kohti 800 km:n avomeri, jonka aalloilla monet Amerikan kuumeeseen joutuneet ulosmuuttajat loivat viime silmäyksensä vanhan kotimaamme Suomen rannoille. Paikka on nykyisin sekä puolustusvoimille että turisteille tärkeä ja kiinnostava.

Merikokemukseni jälkeen olin toipumassa 4. SotaS:ssa. Tuona pyhätäsille vaikeana sotapäivänä, jota jo muistelin, 24.7.41 kaatuneitten monien pyhätästen joukossa oli myös siskoni Ainon aviomies, Ahokylästä jatkosodan rintamalle lähtenyt ltn Simeliuksen lähetti, korpr Heikki Makkonen. Hän oli jo edellisenä vuonna 1940 vaimonsa kans-

Rajajääkäri ”Enska” lomareissutunnelmissa kirkonkylän Kervisten kartanolla. Oik. Siiri, Enskasta vas. maatalouskerhoneuvoja Kaino Pitkänen. Lierihattuinen mies talonisäntä, vapaussodan vartiomies Heikki Kervinen, joka oli myös talvisodan huoltojoukoissa. - Ensio ja Reino Leiviskän kuva.

sa menettänyt kuoleman kautta kaksi lasta, ja nyt oli perheenisälle tullut sankarivainajan osa. Syksyllä 1941 olin Tauno Hynysen kanssa toipumislomalla Pyhännällä. Silloin olimme kantajien joukossa Onni Karhusen sankarihautaisissa. Rajajääkäriä olin iskuryhmän miehiä. Vuosina 1941-42 kuuluin myös JR 26:een ja 7/ JR 5:een.

Osallistuin Viskajoen taisteluihin 24.11.- 4.12.1941. Tulin II/ JR 5:ssä korpraaliksi 5.2.1942 ja 19.6.1942 JR 5:ssä alikersantiksi. Alikessuna palvelin Karhumäen valtauksessa 5.12.1942. Haavoittumiseni jälkeen olin jo pitkään ollut kouluttamassa alokkaita. Tätä hommaa tein myös maaliskuulla -44 JvKoulK 29:ssä ryhmänjohtajana. Olin myös uudestaan rajoja turvaamassa Neuvostoliiton kanssa saadun aselevon ja 19.9.44 solmitun Moskovan välirauhansopimuksen jälkeen. Palvelin RjP3:ssa 16.10.1944-31.5.1945.

Pohjan Rykmentin talvisodan pataljoona III/ 3.Pr piti Oulussa asevelijuhlansa yhteydessä 10.6.1972 perinnekokouksen, jonka kutsui koolle kenrltn Mikko Sisto. Myös metsänhoitaja Martti Perttala Oulusta kuului järjestelytoimikuntaan. Kenttäpiispa Yrjö Massa lähetti juhlaamme terveiset ulkomaanmatkan vuoksi. Asevelijuhlaan saapui 68 talvisodan pataljoonamme soturia, joista pyhätäsina oli mukana Heikki Pennanen Tavastkengältä, allekirjoittanut Ensio Leiviskä Pyhännän kirkolta ja entinen perukkalainen Iikka Kurkela Kannuksesta. Asevelijuhlamme jatkui varuskunnan upseerikerholla. Myöhemmin meidän P:n aseveljet ovat kokoontuneet muutaman kerran 2-3 vuosien väliajoin. Väki vähenee jo melkoisesti. Meitä koko ajan vuoro vuorolta kutsutaan viimeiseen iltahuutoon.

"Huitovan Hukkasen" sotamuistoja

Pv, kauppias alik
sotainvalidi
Reino Hukkanen
Oulu

Koottu R.H:n arkiston kirjoituksista ja
toimittajan henkilötietomerkinnoista
Pentti Hukkasen avustaessa

Kertoja † Oulussa 22.11.1988

Synnyin Pyhännällä kesällä 1907. Kasvoin isättömänä pienessä valtion vuokratortpassa. Köyhästä kodista jäi mieleen pettuleipä. Kansakouluun oli 9 km. Kengättömänä en voinut lähteä opintielle. Kesällä kävin avojaloin Ahokylän lainastossa ja pääsin kirjojen makuun. Sain ensimmäiset kengät 12-vuotiaana paimenpoikana Ahokylässä. Lähdin jo 13-vuotiaana metsätöihin. Tukkisavotassa vedin justeeria toisesta päästä. Työpäivä kesti pimeään asti. Elämä oli kovaa "Nälkämaan" kairoilla, kuten piippolalaiset nimittivät Pyhääntä. Metsätyöstä tuli toinen ammattini Tavastkengän Perukalla karun ja niukkasatoisen pienviljelyksen ohessa. Paras ikäni meni metsissä ja uitossa. Peltojen raivaaminenkin oli kovaa työtä sen ajan välineillä. Avioituin Ainon kanssa jo ennen sotia. Säästyin talvisodasta, mutta sen jälkeen minulle alkoi jvkoulutus ja AuK.

Perheenisänä jouduin heti jatkosotaan kp-mieheksi ja ryhmyriksi Uhtuan suunnan pyhääntästen komppaniaan. Rauhan tultua olin kunnanvaltuustossa ajaen pienviljelijäin etua, kuten myöhemmin kansanedustajaehdokkaanakin. Luovuin maanviljelystä tilani hallaisuuden takia. Muutin perheineni v:n 1958 navetta- ja lammaskarjapalon ym. vaiheiden jälkeen 1965 Ouluun pienviljelijäksi. Olen kynäillyt nimimerkillä "Huitova Hukkanen" Kalevassa ja muutenkin, muistellut Pyhääntäkin sekä sota-aikojani pyhääntäsenä rintamamiehenä ja sotainvalidina.

Läksimme "pyhään" sotaan

Kairanmaalla oli kiire ja kesähelle, sunnuntai 15.6.1941. Koottiin joukkoja ja jaettiin käs-

kyjä. Miesten piti lähteä kodeistaan ja rauhan töistä pelloilta, metsistä ja uitopuroilta ja pukeutua kenttäharmasiin. Sain itsekin kutsun sotapalvelukseen Pyhännän komppaniaan 8/ III/ JR 11. Tultiin Kestilään totisin naamoin. Siellä koottiin JR 11:n III pataljoona Uhtuan suunnalle. Tiesin, ettei sota ole leikkiä. Vanhemmista miehistä tehtiin eri joukko-osasto, jolle annettiin nimi "Koukkupolvisten komppania". Nämä miehet toimivat hevosemiehinä ym. rauhallisissa tehtävissä Suomussalmen Juntusrannassa ja Lonkassa.

Kestilässä oltiin muutama yönseutu. Saimme varusteita. Alkoi marssi radanvarrelle Nuojuaan. Jo siinä oli kärsimystä. Tien pöly peitti kaiken. Saappaat hiersivät jalkoja. Usea ajatteli: "Miten vaimo selviää kotitöistä? Heinänteko lähellä eikä työvoimaa!" Nuojualla meidät lastattiin junaan ja vietiin Hyrynsalmelle. Sieltä alkoi taas pitkä marssi. Aurinko porotti ja hiki virtasi. Itikat pistelivät. Juhannusaattona tultiin Suomussalmelle. Talvisodan jäljet näkyivät. Palaneiden talonraunioiden piiput töröttivät pystyssä. Joukossa oli miehiä, jotka olivat olleet Suomussalmen kirkonmäen kovassa sotamyllerryksessä Kemin pataljoonan hyökätessä sinne. Oliko hyökkäys sotiemme raivokkain, mitä nähtiin? Armoa ei annettu eikä pyydetty. Tämä tapahtui 1939 joulun jälkeisellä viikolla. Nyt juhannussa olimme Haukiperrän lossilla.

Muutama päivä ja sitten taas eteenpäin. Paikoitellen oli murroksia, joihin oli raivattu aukkoja. Rykmentin joukkoja siirrettiin kohti rajaa, minne se majoittui alkupäiviksi. Tultiin Raatteen tielle. Näkyi sodan pirstomia metsiä, särkyneitä ajoneuvoja, joukkohautoja, poteroita ja juoksuhautoja. Puroihin oli tehty sillat, joiden yli kuormastot menivät kitisevin pyörin. Nimenhuudosta

puuttui joukossa olleita, häipyneitä miehiä. Pieni ryhmä kaivoi piilokorsua myös jossakin Kairanmaan liepeillä, Karhukankaalla. Siinä nämä miehet piileksivät koko kesän. Korsu oli kätetty niin, ettei löytynyt. Nuori nainen kantoi heille ruokaa kylästä. Kun käpykaartilaiset tulivat näkövälle, heidät vietiin rintamalle ja nainen linnaan. Palattuaan hän kertoi olleensa "lotta-työssä" ja joutuneensa siitä lusimaan.

Kuultiin radiosta sodan alkaneen. Sen jälkeen oli paljon vihkilomalle menijöitä. Osa miehistä pelasi korttia. Sivulta kuului, kun jossakin veisata hincaistiin nuotin vierestä virttä "Jumala ompe linnamme". Sodan myrsky jyrähti käyntiin. Pataljoonan sotilaspastori Hannes Leinonen kertoi jutun, jonka olen aina muistanut. Hän oli sotaan lähtiessään vihkinyt seurakunnassa 4 avioparia ja sanoi, että avioliitto ja -parit ovat kuin kalat ja katiska. Kun kalat huomaavat katiskan, ne koettavat löytää sisäänmenoaukon. Sinne päästyä voi käydä, että ne alkavat etsiä ulospääsyä. Leinosesta tuli myöhemmin piispamme. Edetessämme meille luvattiin Vienan sotaretkemme kestävän 2 viikkoa. Pääsisimme kotiin jo heinäkuuhin.

Rajanpinnassa illalla 27.6.1941 kuuntelimme komppaniamme radio-uutisia. Oli kuin kylmää vettä olisi kaadettu päällemme. Tasavallan Presidentti Risto Ryti selitti, että olimme jälleen sodassa. Puhe ei kovin rohkaissut, vaikka presidentti valoi meihin voitontahtoa. Saimme ylipäällikkö Mannerheimin päiväkäskyn 1.7.1941. Siinä korostui, että kävimme "pyhää sotaa". Sotamarsalkka viittasi kodin, uskonnon ja isänmaan vapauden arvoihin, kunniakkaan talvisodan sankarivainajiin ja katkeriin rauhannehtoihin, koettuihin rajaloukkauksiin ja kaupunkiemme pommituksiin. Hän vetosi:

”Kutsun teitä kanssani pyhään sotaan kansakuntamme vihollista vastaan ... Saksan mahtavien sotavoimien rinnalla ja asetovereina vakain mielin ristiretkelle ... , kun Karjalan kansa jälleen nousee ja sarastaa Suomen uusi huomen”. Kävellä jyketyttiin kesähelteessä, kunnes vainovalkeat alkoivat palaa Vienan korvessa. Tuonen viikatemies korjasi lohdutonta satoaan. Omia kaatui monin paikoin, mutta piti myös haudata naapurin kaatuneita. Kesähelteessä oli voimakas kalman haju, jota ei loputtomiin voitu kestää. Meistä ei myöskään tuntunut, että sotamme olisi pyhää.

Joukkueemme sai käskyn mennä sivustapartioon Tollojoen kylään, pienen salokylään tien itäpuolella ennen Vuokkiniemeä. Tulimme Tollojoelle yömarssin jälkeen. Tavattiin vanhuksia ja vanhoja taloja, rakennukset lintalaaan. Nuoria miehiä ei näkynyt, ties minne heidät oli viety. Kylän hallintomiehet olivat poistuneet eikä naapurin sotilaita näkynyt. Joukkueemme majoittui kylään muutamaksi päiväksi. Metsästä alkoi palata naisia, lapsia ja vanhuksia. He pakisivat ystävällisesti suomea Vienan murteella. Pääsimme väleihin. Siviilit pyysivät meiltä tavaroita kyläkolhoosin kaupasta. Jaoin kaikille tasaisesti varastonkin tyhjäksi. Kolhoosin pieni jyvavarastokin pantiin jakoon. Näin teimme tasajaon Tollojoella. Mahorkan otimme kuitenkin sotasaaliiksi, 1/2 säkkiä. Komppanialla oli kova tupakanpuute. Karjakin jaettiin, lehmä jokaiselle, joka tuli hakemaan. Joukkueemme miehet teurastivat kolhoosin suuren sonnin. Siitä saimme lihasoppaa ja jäipä sonnista tollojokisillekin pataanpantavaa.

Kolhoosin toimihenkilöiden nimet olivat venäjänkielisiä, vaikka väestö oli suomensukuista, vienalaista. Kolhoosin seppä oli parhaassa iässä, mutta

väestö jotenkin vieroksui häntä. Vanha laukunkantaja Kuikka-Jussi oli kauppianaan paljon kierrellyt Suomessa. Hän oli meistä mielenkiintoisin kylän asukkaista ja toivotti meidät tervetulleiksi Tollojoen kylään. Kun kerroimme olavamme Pyhännän Tavastkengältä, hän sanoi paljon käyneensä siellä ja kysyi, keitä vanhoja tuttuja tavastkenkisiä vielä eli. Tuo virkeä ja sanantaitava ukko olikin monelle tuttu laukunkantoajoilta ja myöhemminkin tulleiden joukkujemme kanssa hyvissä väleissä. Mutta talvella tuli venäläispartio metsässä olevalle myllylle Kuikka-Jussin jauhaessa kylän viljaa ja tappoi hänet, vaikka ei Kuikka-Jussi tahtonut pahaa kellekään. Kolhoosin seppä häipyi Tollojoelta partion mukana toimittuaan vihollisen tiedottajana. Seppää alkoi poltella paikalla olo Kuikka-Jussin tapon jälkeen.

Palasimme Tollojoelta mahorkan kanssa Simeliuksen komppaniaamme. Sittenpä sätkät savusivat, kun mahorkka oli jaettu. Kävipä kohta pataljoonan pappi Hannes Leinonen, myöhempi Oulun hiippakunnan piispa, pitämässä jumalanpalveluksenkin Tollojoella. Oppaana oli pyhäntäläinen stm Väinö Pellikka. Leinonen kertoi reissun jälkeen: ”Vedet ne pyöri Tollojoen asukkaitten silmissä, kun puhuin heille Vapahtajasta”. Opas Pellikka sanoi vähän myöhemmin: ”En minä seurannut heidän vesittelemistään, mutta kintaan (kintaat ?) ne varastivat pastorilta saarnan aikana”. Tollojoella olomme loppui. Lähetti toi käskyn, että joukkueemme on lähdettävä yksiköitten jälkeen. Sotaliike jatkui Uhtuan suuntaan.

Tykit jylsivät, varsinkin omat. Välistä huolto jäi jälkeen etenevistä jv-joukoista. Leivänpuute heikotti sotilaita, keitto ja makkara pilaantui kesähelteessä. Kerran kun päästiin soppajonoon, hernekeitto haisi hyvälle, mutta samassa

alkoi venäläisten tykistökeskitys, kranuja lensi sillekin alueelle, missä soppajonomme odotti ruoka-annosta. Puolet miehistä säntäsi pakoon ja keitto jäi. Paikalle jääneet söivät sen. Keskityksen lakattua muutkin palasivat, mutta heti nousi meteli; keittoa ei enää ollut. Muutamat meistä palasivat jälille leivänhakuun. Sitähän löytyi, sillä kaikkialla oli joukkoja ja kun eräs porukka oli huudettu kokoon, siltä oli jäänyt vanikkapaketti maastoon. Siitä heti täytimme leipälaukut ja povemmekin. Me 4 leivänhakijaa palasimme kiireesti omaan porukkaan. Komppaniassa alkoi lihapurkkien jako, johon liittyi leipien tasaus. Lähtö odotti taas, osasto valui tielle. Poikien marssiessa tykit jylsivät edessä ja takana. Vuonnisen kylän aava jo lähestyi. Joukkomme poikketieltä metsän suojaan. Edestä kuului taistelun rätinää ja jossain vonkaisi tiedustelukone.

Vesaikko loppui. Edessä pieni joki, rannassa aukeaa ja vene. Vuonnissa tulikin ensimmäinen joenylitys: osastomme piti ylittää Kursmajoki illalla 9.7.1941. Kaksi ensilastia ehti hyvin yli. Veneeseen noustessani sanoin: ”Jos tämä on sotaa, on vaarallista mennä näin suurella joukolla aukealle”. Lahden takaa 2 km:n päässä näkyivät vihollisen hallitsemat kukkulat, joilta oli hyvä tähyttää liikkeitämme. Kohta saatiinkin ensimmäiset tappiot pyhäntäsille kaatuneina ja haavoittuneina. Tosin edessämme olevan mäen näkötorjussa hulmusi sinivalkolippu, jonka etujoukkomme olivat jo ehtineet nostaa. Mutta kun veneemme oli ylittänyt joen ja kiiruhdimme maihin, repesi helveti, hirmuinen kranaattiryöppy. Olimme aivan tähtäimessä. Osa kranuista meni jokeen, osa rantaliejuun, mutta muutama räjähti lähellä. Kuului huuto: ”Auttakaa minua, minulta katkesi jalat!” Se huuto oli sotilaan vii-

meinen. Siinä oli monenkin huutoa, sillä usea haavoittui pahasti. Monet juoksivat ruispeltoon. Kranuja ja haavoittuneita tuli lisää. Pahoin vammautuneiden sota päättyi ja alkoi matka kotimaahan. Ne haavoittuneet, jotka pystyivät liikkumaan, menivät takaisinpäin.

Minäkin haavoituin ruispellossa heti joenylityksen jälkeen: lähelläni räsähti kranu. Lensin korkeassa kaaressa yli katajan. Sain sirpalehaavoja molempiin reisiini, vasempaan polveeni ja käsivarteeni sekä niskaani. Kaulastani suihkusi verta. Varsinkin vasen jalkani oli pahoin kranaatin sirpaleiden repimä. Kaivoin repusta ensiapupakkauksen. Painaen harsoa verisuihkun haavaa vasten sain vuodon lakkaamaan. Metelin tauottua tuli lääkintämies. Lähdin hänen avustamana kohti Jsp:tä paarinkantoporukan kanssa. Metsän suojusta meidät tuotiin hevosilla Ponkalahden kenttäsaairaalaan paikattaviksi. Sieltä sain passituksen sotasairaalaan Suomeen. Olin jo samana päivänä, torstaina 10.7. perillä. Matka tehtiin 3 muun haavoittuneen kanssa aamulla vesitasoisella pikku lentokoneella, koska sillä osalla Karjalaa ei ollut kunnan teitä korprien poikki. Vesitaso otti korkeutta Ponkalahden yllä. Sinne Vienan Uhtuan korpiin jäivät sukuni miehet sotimaan - veljeni, enoni, serkkuni, hyvät ystävät ja kylänmiehet, joiden kanssa olin askarrellut rauhan töissä metsissä, pelloilla ja uittopuroilla. Niihin aikoihin oli alkanut JR 11:n raskas sota. Satoja Siikajokilatvan ja Kairanmaan miehiä jäi sille reissulle. Kun vesitasomme laskeutui Oulujärvelle, tunsin tehtäväni rykmentissä olevan ohi.

Makasin viikkoja sairaalassa. Sain toipumislomankin. Rintamalta meni miestä turpeen alle jatkuvasti. Syksy lähestyi ja loma loppui. Piti lähteä ilmoittautumaan Oulun suureen sai-

raalaan. Oli harmaa päivä 30.8.1941 ja liput nostettiin salkoihin. Radiot pauhasivat avoimista ikkunoista yli katujen: Suomi oli vallannut takaisin Viipurin! Saksalaisten puukengät kopisivat kaduilla. Kahvilat olivat täynnä vihreäpukuisia sotilaita. Luotiin uutta Eurooppaa. Riemua riitti suuren sairaalan sisälläkin. Sodan luultiin pian loppuvan. Rauhan työt alkaisivat. Minä tukkijätkä, uittopurojen kasvatti, nyt armeijan korpraali, menin yllääkärin vastaanotolle jäykin, sirpaleiden silpomin jaloin. Potilaita oli paljon. Monet toipuneet pääsivät kotiin tai maataloustöihin, toiset joutuivat taas rintamalle. Sairaalassa tarvittiin tilaa sodan myllyn yhä jauhaessa. Meni käsiä, jalkoja ja silmiä. Piti paikata haavoittuneita. Moni paikattu joutui jälleen rintamalle ja lopulta tykinruuaksi. Mietiskelin näitä asioita. Sirpaleiden repimä vasen jalkani oli turvonnut ja vielä jäykkä.

Keskustelin korpraalina lääkintämajurin kanssa. Taistelija kokeneena sotainvalidina yllätyin, kun sain osakseni kireää ja kovaa puhuttelua. Jäykkäpolvisena ja kipuilevana sain merkinnän "Kelpaa rintamalle" ja litterat. Sain muutaman lomaviikon, mutta heti perään myös määräyksen ilmoitautua rintamalle Porokylän kokoamispaikassa. Nilkutin Oulun katuja. Kaupungilta kuului ilon ääniä Viipurin palautumisesta, puistoista nauruja ja vierasta kieltä. Siellä rakennettiin uutta Eurooppaa tai ehkä lisättiin arjalaista rotua? Ajassa oli outoja piirteitä. Kaupungilla kulki toki paljon Suomenkin solttuja. Joillakin oli apusauvat tai käsi hihnassa, jollakulla riippui tyhjä hiha tai lepatti tulessa tyhjä housunpunti kuin variksen pelätin. Sodan runtelemia miehiä.

Porokylästä koottiin joukko taas rintamalle. Ei sanottu, minne veturi vie. Juna luikersi pitkin Pohjois-Karjalan

epätasaista maastoa. Lieksassa jäätiin pois kyydistä ja käveltiin Märjälahden kokoamiskeskukseen. Parakkihenkilöstö oli pitänyt kurissa alokkaita, jotka oli myöhemmin viety rintamalle. Nyt parakin upseerit ja aliupseerit saivat kaittavikseen kirjavan sotilasjoukon, monenlaista nilkkaa, sodassa jo haavoittuneita. Joitakuuta oli määrätty taas rintamalle, vaikka paraneminen oli kesken. He eivät olleet alokkaita, vaan sodan myrskyt kokeneita. He eivät taipuneet mallimuotoiseen kunniantekoon tai sotilaalliseen kurinpalautukseen.

Kirjoitin kirjeen kotiin 28.9.-41 Märjälahden kokoamiskeskuksesta. Kotona olivat silloin 11-, 10-, 8-, 6- ja 4-vuotiaat lapset, joiden äiti, vaimoni Aino, oli sairastunut ja kuollut kesällä. "Rakkaat lapset siellä kotona. ... tahtoo olla vähän teitä ikävä. ... olisi se mukava Aimo-poikaa kylvettää siellä kotisauvassa, samoin kaipaen kovin Anteroa ja te kaikki olette mulle rakkaat, teidän luona olisi minun paikkani. Kun tulen joskus kotiin, ... elämme oikein sovinnossa, te kai olette minulle kuuliaisista, ... koetan olla teille hyvä isä - teiltä puuttuu paljon, kun teillä ei ole enää sitä, joka on lapsille rakkain, jonka kätkimme kesällä sinne Pyhännän (kirkko) niemeen. ... me olisimme tarvinneet aina Äitin, mutta toisin oli Luojan tahto - olette kovasti odottaneet minua lomalle, en ole saanut lomaa ... tulen joskus varmaan sitten, kun sota loppuu - te Tytöt, hoitakaa hyvin sitä pikku poikaa, sitä Aimoa, ja paikatkaa sen Anteron housut ja ommelkaa sen vaatteisiin napit. Onko Tyyne saanut kengät? Kuka siellä nyt on asiain tekijänä, kun sen Tyynen ja Lempin olo meni niin heveliksi, vaikka oli puhe, että ne on vuorotellen ... on teillä aikaa kirjoittaa useamminkin ... kirjoittakaa jokainen tänne, olen senlaisessa osastossa, että

täältä miehet menee sottaan, olen täydennyspaikassa. Luulen, että en mene linjalle, kun jalkani on kipeä. Olen saanut senlaiset lääkärin lausunnot, että olen marssivapaana. Kuulkaahan juttua, kun saatte rahkaa, niin pitäkää siitä hyvä huoli. Olisi se parempi, jos veisitte sen vaikka Köhisevän mummon talteen, ne ei pysy teillä - pian aikaa olisi ne liiat eläimet tapettava ne kaksi vasikkaa ... pian loppuu sotakin, jospa pian olen teidän luona - voikaa hyvin, teitä kaivaten Isä".

Olin merkitty palvelukseen 18.9.-41 JR 31:een Rukajärvelle, minulle uudelle rintamasuunnalle. Sieltä 29.9.-41 lähettämässäni pikku kirjeessä oli viesti: "Rakkaat lapset ... eilen matkustimme 300 km kuorma-auton lavalla, nyt ... maa tärähtelee tykin ammunasta, tuntuu että tiestäni tuli jälleen taistojen tie. Älkää olko huolissanne, minä palajan teidän luo heti kun sota on loppunut. Kutsukaa Alpreti tappaamaan ne vasikat ja koettakaa jotenkin pärjätä. Lomalle tulosta ei ole tietoa. Muistakaa lapset, että minä olen teidän isä ja olette minulle kaikki kaikessa. ... Voikaa hyvin. Isä".

Parakeilta lähdettiin syysrintamalle. Välillä sattui kovaa ammuskelua vastalauseena eniten räyhänneille kapiasisille. Vihdoin 700 miestä nousi tykinammuksin lastattuihin kuorma-autoihin. Raja-alueella ylitettiin Kivivaaran puolustuslinja, rajan takana kolonnamme jyräsi kohti Repolaa yli Tuulivaaran. Vastan tuli kuorma-autoja lasti kuusenhavujen peitossa; hiljaisia sankareita palasi kotirintamalle. Repolassa oli kolonnan ruokailu. Matka jatkui ohi palaneiden, sodan raiskaamien korprien ja sataromujen. Ohitimme Omelian motin seudut, tykistön repimää metsää, särkyneitä sotakaluja ja kaikenlaista motista saatua saalista. Ylitimme Tsirkka-Kemijoen. Taakse jäivät Tiiksjarvi,

Ontrosenvaara ja suuri suoalue. Niin tulimme Rukajärvelle. Joukko laahusti alakuloisen näköisenä määräpaikalle. Maj Möttönen jakoi miehet yksiköihin. Keväällä meidät siirrettiin etulinjasta sivustavarmistukseen. Edessä olivat myös sissikorprien partiovaarat.

Rukajärven rintamalla komppanian toimistossa sain jo muutaman palvelupäivän jälkeen kehotuksen mennä divisioonan sairaalaan Tiiksjarvelle, koska päällystö huomasi vasemman jalkani kipeyden. Sotilaslääkäri kertoi, ettei vasen jalkani tervehdy kunnolla koskaan, koska se oli niin pahoin sirpaleiden repimä. Lausunnon mukaan minut vapautettiin liikkuvasta sodankäynnistä eli sain marssivapauden. Kelpoisuusluokkani putosi vammojeni vuoksi luokasta A luokkaan B. Tein sen mukaisia palveluksia, mutta hevostien hommiin en olisi halunnut. Tiesin, miten hevonen-mies -yhdistelmä oli iso maali. Minut kotiutettiin vihdoin 9.7.-42, mutta sen yhteydessä oli pape-reistani unohtunut merkintä siitä, että olin vammautunut sodassa. Kuitenkin ennen kotiuttamistani tapahtui muuan erikoinen aliupseerien ja miehistön adressiasia, josta kerron vähän jälempänä.

Rukajärveltä vapautettiin 1905 ja aiemmin syntyneet siviiliin helmikuussa 1942. He hiihtivät Sotkamoon vapautettaviksi; 1908 syntyneet ja vanhemmat siirrettiin "Joulupukkipataljoonaan". Siirryimme siis linjoista 10 km taaksepäin Rukajärven kauppalan lähelle. Joukko-osasto, johon liityimme, oli ollut jo levossa ja tehnyt mahdavat hirsikämpät joukkueiden majoitukseen. Vänrikki pahoitteli kaminan puuttumista kämpästä ja kysyi, voisinko alikersanttina evakuoida sen jostakin. Aioin yrittää, jos saisin hevosen. Vänskä lupasi hepan ja miehen klo 20:ksi kämpän eteen. Sain 2 pielisjärveläistä

kavereikseni. Tiesin Rukajärven rannasta huoltoväen yhteissaunasta ison, komean kaminan. Lähdin evakuointiretkelle yrittämään jekkua pielisjärvis-ten kanssa. Siellä oli saunoja. Keksin äkkirohkean konstin ja syytin miehiä ankarasti karjuen, "minkä ...keleen" käskystä he olivat "luvatta" panneet tulen kaminaan?! Sehän oli tarkoitettu "huomenna kuormastossa Suomeen vietäväksi". Tempaisin kovalla tohinala tulipunaiset torvet ja kaminan ulos, niin että savu nousi kintaista. Hangesta saimme nopeasti kaminan torvineen rekeen ja häivyimme. Toimme värkit perille. Kun esikunnasta tuli huomenna tarkastajia kyselemään kadonneesta kaminasta, kämpän pojat ihmettelivät heille, missä kummassa sellaistaikin voi sattua.

Kainuun miehistä oli perustettu jatkosodan JR 31 etenemään kärkeenä Repolan, Rukajärven ja Sorokan suunnassa. Rykmentin sotaliike pysähtyi vajaan 10 km:n päähän Rukajärven pikku kauppalasta. Alkoi asemasota. Kun kohta kotiutettiin vanhoja ikäluokkia ja vaihdettiin tilalle uusia ja eri puolilta, syntyi ongelma. JR 31 joutui pitkään olemaan syyskuusta -41 lähtien tauotta linjoilla helmikuun loppuun -42. Vaikka oli asemasota, sekin kulutti hermot. Miehiä suututti, kun muiden joukko-osastojen samanikäiset miehet olivat jo kuukausia olleet siviilissä. Kuultiin myös, että Kajaanissa levossa ollut JR 54 oli aseellisesti ryöstänyt viinakaupan, minkä jälkeen se tosin siirrettiin Karhumäen rintamalle.

Maaliskuussa -42 siirrettiin JR 31:n rippeet pois rintamalta. Nuorempia sijoitettiin toisiin rykmentteihin. Lopuista tehty "Joulupukkipataljoona" aiheutti murheita ylimmälle johdolle. Linjoilta poistuttua sattui raju kohtaaminen jo majoitusalueella. Joukot ampuivat lähes kaikki panoksensa muutamassa

tunnissa ja rähinöivät. Johto oli tehnyt virhearvion, koska vastaavat joukot muista rykmenteistä olivat olleet jo kuukausia siviilissä. Tästä tuli kriisi. Kenr Raappana piti puhuttelun, mutta sai vastaansa vain huutoa ja vihellystä. Kesällä osa pataljoonaa oli kenttävar-
tioissa Rukavaaran EV:n ympäristössä. Oli liikkeellä huhu, että miehistö jo kokosi nimienkeruudressia. Kaikki sitten panivat siihen nimensä vaatien, että oli oikeudenmukaisesti vaihdettava rintamalle ne miehet, jotka olivat saaneet olla jo pitkään siviilissä ja päästettävä sinne vuorollaan rintamalla pitempään olleet vanhat vastuunkantajat.

Kp-miehet suojelivat adressin eteenpäin- ja perillemenoja, koska divisioonan ym. upseerit vastustivat hanketta pitäen sitä kapinana. Mutta siinä ja oheiskirjelmässä 4242:n miehistö ja aliupseerit vetosivat nöyrimmästi Suomen Armeijan Ylipäällikkö Marsalkka Mannerheimin oikeamielisyyteen ja esittivät asian hänen ratkaistavakseen. Koska jo 1/2 vuotta sitten oli armeijasta kotiutettu miehistöä 1911 syntyneisiin saakka ja suurin osa joukko-osastomme oli vanhempaa ja yhä palveluksessa, luotimme siihen, että Ylipäälliköltä tulee apu. Viimeinen välikohtaus tapahtui komppaniamme toimistossa, kun I joukkueen johtajavänrikki yritti napata adressin sitä allekirjoittamaan ryhtyneeltä kirjurilta. Olin tullut parakkiin. Kp:ni liikkuvat loksahdivat taakse, kun vaadin vänrikkiä palauttamaan vetoamusadressin joutuen kohottamaan tulivalmiin kp:ni piipun häntä kohti. Näin estin adressin oton ja saimme sen takaisin.

Pääsimmäkin adressin avulla siviiliin ja saimme joukkojen vaihdon. Mannerheim käski kiireesti kotiuttaa 3 vanhinta ikäluokkaamme. Tosin saimme olla siviilissä vain vähän aikaa. Kun oli kesäkuun 15. päivän ilta 1944,

istuin illalla ulkona raukeana rankan työpäivän jälkeen ja yksin valveilla. Tieto oli jo saatu, että linjat Kannaksella olivat murtuneet. Aavistin, että kohta olisi jälleen lähtö rintamalle niillä miehillä, jotka olivat olleet välillä kotiutettuina. Etäällä rämähti portin salpa. Tulipa lähtö taas sotapolulle, sillä sanantuojia "Sattu-Janne" eli Knuutisen Janne ajeli polkupyörällä kartanolle ja esitti asian. Kuittasin käskykortin ja jäin yksin. Menin maata ja valvoin. Olihan minun aamulla oltava kylällä klo 8 lähtevässä kuljetuksessa. Valvoin yön. Aamulla 16.6.-44 olin taas ulkosalla, kartanoilla. Olin jotenkin kuin kaikkeen turtuneena, kun taas etäinen portinsalpa rämähti. Nyt tuli käskyn saaneena ja surunsa hyvin kätkenäänä työ- ja sotakaverini Pellikka. Hän tuumasi, että eipäs taaskaan tarvinnut ruveta heinätoihin, kun tuli "kesälo-ma". Ilahduin, että on taas kaveri, joka osaa ottaa asiat vähän löysin rantein.

Jouduin taas lähtemään, nyt kolmatta kertaa rintamalle. Olin jo toisessa avioliitossa, josta oli vasta yksi tyttövuava syntynyt. Saimi jäi kotiin pienen kanssa. Sain vielä lapsiparvelleni näkemiin. Niin lähdimme ajaa kitkuttelemaan Tavastkengälle, Pellikka ja minä. Välillä otimme pullosta "lääkettä". Tavastkengällä oli nytkin muutamia rintamalle lähtijöitä. Kyytiauto vei miehiä kohti Raahea ja reitin var-

relta poimi lisää. Raaheen tultuamme jotkut miehistä juoksivat suoraan Alkoon. Moni Raahesta Kannakselle lähtijä joutui valitettavasti myöhemmin tykinruuaksi, sellaista on sota. Varusteita jaettiin miehille, jotka olivat entuudestaan sotaan väsyneitä ja olleet monessa myrskyssä. Illalla tuli sotilasjuna, jossa oli härkävaunuja lavereineen. Ystäväni Pellikka lohdutti junassa olijoita, ettei sodassa kaikki kuole, mutta siviilissä kuolee jokainen. Juna meni läpi Hämeen. Metsistä ilmaantui myös sissejä, jotka koettivat estää junien menon Kannakselle ja saada lisää väkeä puolelleen.

Karjalan kannaksella nähtiin pape-reistani, etten ollut enää rintamakelpoinen. Minut komennettiin takalinjaan Ylivieskan asemakomennuskuntaan. Sieltä mies laitettiin siviiliin 26.11.1944. Jalasta ei tullut tervettä. Vasempaan leukaniveleen tuli vuosien myötä jatkuva kipu. Noiden leukasara-noiden takaa löydettiin röntgen-kuvassa pieni rautasiru. Sitä ei voitu leikata, koska aivovammasairaalassa todettiin sirun sijainti kirurgisesti liian vaikeaksi. Olisin toivonut saavani tapaturmavirastolta runsaamman sotainvaliditeettiprosentin kuin vain 10 %, koska kehossani on useita sodan sirpaleita ja vanhetessaan sotavammat kipuilevat entistä enemmän.

Uhtuan Horsman, Karjalan kannaksen ja Lapin sotamuistoja

Autoilija,
korpr
Heimo Viio
Veteraanien matrikkeli-
toimikunnan jäsen
Pyhäntä

(† 29.1.2008 Pyhäntä;
Pulkkilan v-o)

Olen v:n 1923 lopulla syntyneitä paljasjal-
kaisia pyhäntäläisiä Tavastkengältä, vapaus-
soturi Matti Viion poika. Isäni Matti ja Veeti
Luttinen (Eksylän Veeti) lähtivät Oulusta v.
1918 Tampereen vapautussotaan vapaaeh-
toisina. Hekin olivat ensin Oulussa vapa-
ussodan vanginvartijoina varusmiesaikana.
Oulun vankien vartiomiehiä oli myös tavast-
kenkänen Nestori Kilpeläinen. Turusen vel-
jekset Antti ja Heikki kaatuivat vapausso-
dassa Kyröskoskella 19.3.1918 jouduttuaan
punaisten vangeiksi ja häpäisevän kidutuk-
sen uhreiksi, mutta Kestin Sylvesteri ehti
paeta haavoittuneena tästä vangitsemises-
tä, väkivallanteosta ja teloittamisesta, kuten
Hyvös-Jussi on muistellut Pyhännän vete-
raanikirjan I osan sivulla 157. Vapaussodassa
kaatuneiden Turusen Antin ja Heikin veli,
suutari Matti Turunen Tavastkengältä, kävi
tunnistamassa näiden, Kajaaniin valkoisten
kaatuneiden varastoon tuotujen veljiensä
ruumiit. Matti vahvisti asian myös veljilleen
tekemistään saappaista, jotka olivat edelleen
näiden hänen kaatuneiden vapaussoturivel-
jiensä jaloissa. Ruumiit tuotiin Tavastkengän
Autiomäen riiheen ennen hautausta koti-
kirkon multiin. Myös Jussilan Olli ja Ville
Törmälästä ovat itse kertoneet, että he olivat
Autiomäen riihessä arkut avattuaan toden-
neet Turus-veljesten ruumiit vapaussodassa
kovin runneltuiksi. Sama kaatuneen kohtalo
oli Tampereen valtauksessa serkullani Kusti
Viiolla Pulkkilasta.

Vanhempi veljeni Jahvi lähti sotaan syk-
syllä 1941. Hän palveli AJP:llä eli ammus-
tenjakelupaikalla Juntusrannassa koko sodan
ajan. Itse toimin 2. maailmansodan alkuvai-

heitten aikana ensin Pyhännän suoje-
luskuntapojissa kotikylälläni ja sitten
jatkosodan rintamalla suojeluskuntalai-
sena kp-miehenä, kiväärimiehenä ja tst-
lähettinä. Kun ensin talvisota alkoi, olin
vasta 17-vuotias. Sain nuorena suojelus-
kuntalaisena suojeluskuntaveli Veikko
Kiiskisen kanssa yhteisen kunniatehtä-
vän koota pyhäntästen kodeista luvalli-
sia aseita talvisodan armeijalle, jolla oli
puutetta aseistuksesta. Kerroin ja muis-
telin tätäkin myös 5.12.2002 Pyhännän
veteraanikirja I:n julkistamisjuhlassa
Pyhännän keskuskoulun juhlasalissa,
minne Veikko Kiiskinen ei silloisen
vointinsa vuoksi valitettavasti päässyt.
Olin tilaisuudessa Pyhännän koululais-
ten haastateltavana Matti Pennasen ja
Antti Piipon kanssa. Kaikki Pyhännän
rintamamiehet ja -naiset oli kutsuttu
sinne kunniavieraksi valtiollisen itse-
näisyytemme 85-vuotisjuhlaan, jota seu-
rasi myös varsinaisen itsenäisyyspäivän
6.12. yhteydessä Pyhännän veteraanien
ja sotainvalidien kirkkopyhä.

Minulle tuli maaliskuulla 1943
Uuno Kaipaisen kanssa lähtö alokkaak-
si JvKoulK 15:een Ouluun. Muistelen
reservin korpraalina 2. maailmanso-
dan polkujani Uhtuan pohjoispuolen
asemasodasta Karjalan kannakselle ja
aina Lapin sodan kokemuksiini asti.
Minustakin on tiedot ja sotilaskuva jo
3.D:n matrikkelissa, mutta siinä suku-
nimeni Viio on vahingossa muuttunut
muotoon "Viro". Kesästä 1943 asti kuu-
luin 3.D:aan (5000) ja siinä 29.7. alka-
en 11/III/ JR 11:een. Välillä olin toipu-
massa pienen jakson 32. Sotasairaalassa
joulun edellä -43.

Oulusta olin lähtenyt Uunon kanssa
vapaaehtoisesti Uhtuan rintamalle pyy-
täen päästä sellaiseen komppaniaan,
jossa on myös pyhäntäläisiä. Väepelin
luvalla se oli järjestynyt. Kpääll Lauri
Saarion lähetti kyseli kahta vapaaeh-
toista, joiksi ilmoitin Uunon ja itse-

ni, ja neuvoi meitä varttomaan illan
hämärtymistä, koska meillekin varat-
tuun "Horsma-tukikohtaan ei pääse
päivän aikaan". Tämän kuultuaan
Uuno torui minua: "Olisit pitänyt
suusi kiinni. Miksi menit ilmoittamaan
meitä? Varmaankin joudumme pahaan
paikkaan eikä nähdä huomista päi-
vää." Niin sitten mentiin Horsmaan,
joka sijaitsi Uhtuan päätien varrella,
Makkarakukkulan vierellä ja pohjois-
puolella. Mutta ei Horsma ollut paha
paikka, sillä jos mies varansa piti, saat-
toi siellä elää.

Korsunkatolta poseeraamisen piti
käydä pian, koska tarkka-ampujat olivat
nopeita. Meillä oli tulisuoja aseistuk-
sen ja maavallien lisäksi runsaat hiek-
kasäkkivallit, korsumme antama lisä-
suoja ja kypärät. Horsmassa oli paljon
vartiohommia, mutta piti varoa visusti
vihollisen tarkka-ampujia, ettei menet-
täisi nuppiaan. Isommat kapiaiset eivät
käyneetkään Horsmassa, joten saimme
itse järjestää olomme. Saimme sinne
erityisen hyvät sissimuonat: MILK-
purkkeja, lihasäilykkeitä, juustoa, isot
tupakka-annokset, voiannokset, jos-
kus kahviakin. Muualla oli sotapojilla
14 vrk vuorolomaa, meillä Horsman
pojilla jopa 16 vrk. Muistanpa senkin,
että jo heti tultuamme Uhtuan jouk-
koihin oli ilo tavata mm. Eetu Visuri,
josta sukeusi minullekin paras rinta-
makaveri. Mutta hän taisi pitää meitä
ensi alkuun vähän poikasina, kun torui
minua kouhakeeksi. Minähän "olisin
ehtinyt rintamalle myöhemminkin".

Pyhäntäsistä oli KKK:sta
Makkarakukkulalla sinä kesänä kes-
tisten K:lle alistettuina mm. Heikki
Kurkela (Heiskalan H.), Pentti
Leiviskä, Toivo Katajamäki ja Olavi
Rimpeläinen, eli v. 1922 syntyneitä
kk-miehiä Tavastkengältä. Vihollisen
asemat olivat Munakukkulalla, jonka se
oli vallannut takaisin.

Kevät -43: Velimies Jahvetti (vas.) tuli Heimoa tervehtimään Uhtuan linjoihin lähelle Horsmaa.

Uhtuan Horsman tukikohdan poikia v. -43, vas. Kauko Roininen Pohj.-Karjalasta kp, Heimo Viio kp, Uno Kaipainen venäl. puoliautomaatti ja oik. Paavolan mies Veikko Arffman venäl. Emma-pikakiv. Arffman kaatui -44 Antreassa. Horsman tukikohdassa käynti vain yöllä. Söimme sissimuonaa. Huom. varsikäsikranaatit.

Etulinjamieskurssi Eldangan tienhaarassa, syksy -43. Oik. yläosassa mm. Uno Kaipainen, vas. yläosassa mm. Johannes Kesti (Hyvölänrannan Pojolasta), hänestä takaviistoon Tauno Hynynen ja tästä hieman oikeaan kertoja Heimo Viio (metsän varjo osuu kasvoille). Maastossa kaikkien keskellä kasvot suoraan kohti on Lenni Viitala, Lontoon olympialaisten (v.1948) kev. sarjan kultamitalipainija. Moniko näistä etulinjan miehistä menetti henkensä tai terveytensä isänmaan hyväksi sota-aikana?

Syksyllä 1943 öitten jo pimennyttyä minulle tuli mieli tehdä kepposia. Menin öiseen vartiovuoroon ja rustasin kasapanoksen 7-8 varsikäsikranaatista. Halusin räjäyttää välimaastossa kummittelevan tervaskannon. Hiivin pimeässä ja panin paukkuni kannonpähkään. Ilmoitin seuraavalle vartiomiehelle, että nyt jysähtää ja laukaisin kiväärillä kohti kasapanosta. Sehän jysähti! Komppaniamme päällikön lähetti toi ensi yöksi terveiset, että Viion pitää heittää kujeet pois.

Maaliskuussa -44 olin Uunon kanssa mukana, kun III/ JR 11 hiihti Kiestinkiin ja Kananaisiin saksalaisten reserviksi. Hiihdon ajaksi vaihdoin kp:n rumpulippaat tankolippaisiin, jotka asettuivat hiihdettäessä paremmin selkää vasten. Saksan pojat olivat motissa Kiestingin ja Kananaisten välillä. Onneksi motti jo laukesi ennen avuksi

Tavastkengän sotureita Uhtuan Makkarakukkulalla, vas. Heikki Kurkela Heiskalasta, vierellään Pentti Leiviskä Kalliosta. Heikki ja Pentti kunnostautuivat kk-miehinä erityisesti Heinjoen järvikannaksen taistelussa heinäkuulla -44 Viljo Korhosen kaatumisen jälkeisinä päivinä, vihollisen koettaessa hyökätä yli vehnäpellon.

tuloamme ja niin pataljoonamme sai levätä 2 viikkoa Kananaisissa, korjata varusteitaan ja nauttia hyvistä ruuista. Kun tulimme jälleen Kuusamoon, sieltä lähdettiin marssimaan Kemijärvelle. Tällä P:n marssilla katseltiin kauan Rukatunturia, joka näkyi kauan edestä ja takaa. Minulle jäivät mieleen Eetu Visurin jalat. Häneltä hiertyivät kanta-pääät pahasti rakoille ja vereslihallekin ja hän sai autokyydin Rukatunturin lähettäviltä JSp:n lääkärin luvalla.

Karjalan kannaksen vaiheissa kokemukseni kulkivat VT-linjalta Kivennavalta ja Vihtananmäeltä Muolaan, Heinjoen, Noskuan ja Vuoksen lohkon sekä Vuosalmen ja Ihantalalan kautta. Antreassa näin 26.6.-44 kaatuneen Kaarlo Korsulaisen. Eetu Visuri käänteli häntä katsoen, miten Kaarlolle oli käynyt. Korhosen Viljon kaatuminen 4.7.-44 oli minulle läheltä koettu järkytys niin kuin myös Koskenkankaan Veikon 5.7.-44. Nämä menetykset olivat osa onnettomuudesta, jossa omien lyhyeksi jäänyt viallinen kranaatti surmasi omia 7 sotilasta. Viittaaan vain Väinö Leiviskän ja Tauno Hynysen muisteluihin matriikkelimme I osan sivuille 300 ja 347. Muistan Karjalan kannaksen taisteluistamme erityisesti ltn Albert Jylhän, silloisen joukkueenjohtajamme. Hän oli reilu ja täsmällinen esimies ja aina suika päässä. Heinjoen järvikannaksella Visurin Eetu täytti kp-lippaita ja Jylhä tutkailli etumaastoa, kun tulitin lähestyviä vihollisia konepistoolilla. Siinä Eetu hoki: "Oot sinä hurja!"

Kun ajattelen nuorena varusmiehenä käymiäni sotapolkuja Uhtuan, Kannaksen ja Lapin sodan alueilta, muistan hyvin, kuinka monet Arvi Korhosen kuvateoksen Viisi sodan vuotta kuvakohteet liittyvät itsekini kokemiini tapahtumiin, mutta tila ei riitä kaiken kertomiseen.

Ensimmäisenä aselepopäivänä Ihantalassa piti yöllä korjata asemia tai monttuja, mutta hiljaa, ettei ryssä kuullut. Minä hakkasin hakulla maata pimeässä ja luulin, että olipas pehmyntä maata. Mutta siinä tuli yllätys; olin tietämättäni hakannut kaatunutta vihollista. Kalman haju sai minut antamaan ylen. Töpinän hevospies tuli hakemaan kaatuneen pois. Pysäytin kärryt ja katsoin, oliko siihen läjätty tuttuja kaatuneita. Kärryssä oli 4 miestä, mutta ei oman kylän poikia. Ratas hankasi kaatuneiden käsiä, joten korjasin niiden asentoa. Ihantalassa oltessa oli siis tullut aselepo. Siellä puitiin viljaa ja olin itsekini syöttäjänä. Voi sitä tunnelmaa! Mutta kohta alkoi saksalaisten ajo. Piti marssia Simolaan. Meidät lastattiin härkävaunuihin; sitten soturit tuotiin junalla Oulun Tuiraan. Siellä teltailltiin 3 vrk. Minä matkustin veturissa koko tuon matkan.

Edessämme olivat Pohjois-Suomen ja Lapin sodan savotat. Marssimme 1.10. Toppilaan, alkoi lastaus laivoihin. Olin lähetti, ja kapteeni käski nousta voileipiä kahvilasta. Kiivetessäni pimeässä yli piikkilangan uudet housuni repesivät. Yötä myöten mentiin merta pitkin kohti Röyttä. Kapteeni sanoi meille laivassa, ettemme tiedä, millainen vastaanotto meitä odotti. Laivamme tyhjenikin äkkiä Röytässä; pelättiin näet saksalaisten pommitusuhkaa. Kapu tähdensi lääkintähenkilöille, että piti olla valmius, 15 minuutin kuluttua tulisi haavoittumisia. Niin kävikin.

Tornion taisteluissa tuli kerran määräys vihollistuleen liittyen ottaa selvää, mitä sakemanni meinasi. Meitä lähti partioon 7 miestä, Kaipaisen Uno, minä ja 5 muuta. Oli iltayö, mentiin kosken kohdalta yli joen, pitäen toisiamme kädestä. Oltiin läpimärkiä ja tultiin lähelle maantietä. Siellä lasket-

tiin lehmiä ulos ja kuului naisten ääniä. Nuori vänskä sanoi, että nyt mennään tielle, kun sakemanni on lähtenyt. Minä tokaisin, että saksalainenhan menee kohti Torniota. Tähän vänskä tokaisi: "Mitä Viio hermoilee?" Mutta tosiaan, meidän pikkupartiolle tuli kiire takaisin samoja jälkiä. Sakemanni koetti saada tieyhteyden Tornioon, mutta sen hyökkäys ei tuonut siinä tulosta. Kun päästiin takaisin lähtöpaikkaamme, vänskä tuli kiittämään minua kädestä pitäen ja sanoi: "Kuule, olitpa, Viio, oikeassa!" Kun aamulla alkoi taas sakemannin hyökkäys kohti Torniota, Uno haavoittui selkään aika pahasti ja hätäili, mihin panisi kiväärinsä. Minä otin sen ja heitin menemään, hoivasin ja talutin Unon pois tilanteesta, mutta reppu jäi piikkilankaan. Siihen loppui Unon sota. Hän joutui sotasairaalaan Ouluun. Selkä oli kova märkimäänkin. Uno parani ja hänellä oli edessä jo siviili.

Tornion-Kemin tielinjalla katkaistiin saksalaisilta yhteys eräässä kohdassa, jossa tieura eteni maastoleikkauksen kautta. Muuan täyteen postia lastattu sakemannin postilinja-auto miehineen (2 henkeä) tuhottiin tässä kohdassa ja jäi kumolleen. Kun saksojen juna tuli taaksepäin ja siinä oli paljon miehiä, meille huudettiin kovasti, ettei saanut tulittaa neuvottelujen ollessa käynnissä. Meitä Pyhännänkin miehiä oli juuri siinä linjassa lähellä rataa. Myös kk-miehet Heikki Kurkela, Toivo Katajamäki,

Pentti Leiviskä ja Olavi Rimpeläinen, - ja suuri läjä sakemanneja edessämme kuin tarjottimella. Me pysyimme aivan hiljaa sen huudon aikana.

Oma Lapin sotani jatkui Tornioista Laurilaan, Rovaniemen koukkaukseen, Kittilään ja Muonioon. Kotiuttamiseen pääsin Raahen kautta 22.11.1944. Kun Lapin sodasta oli 27.4.1995 jo 50 vuotta, myös vuoden 1923 ikäluokan aseveljiä oli mukana Pyhännän seurakuntatalossa kansallisen veteraanipäivän juhlassa; sain silloin usean muun pyhäntäsen veteraanin kanssa Sinisen ristin miekan kera muistoksi nuoruusajan toimistani maanpuolustusjärjestössä. Sain tavata entisen esimieheni Albert Jylhän Raahessa 1990-luvun lopulla III/ JR 11:n veteraanijuhlissa. Hän oli kaivannut tätä näkemistämme. Niin siellä tavattiin ja muisteltiin taistelutilanteita.

Kun me pyhäntäset olimme 5.12.2002 mukana Pyhännän veteraanikirja I:n julkistamisjuhlassa, tämän suuren juhlamme hetkellä lauloivat veteraanikuorossamme kanttori Veijo Kinnusen johdolla veteraaniveljemme Antti Autio, Väinö Laitinen, Kaarlo Leiviskä, Väinö Myllylä, Antti Piippo, Vilho Vartiainen ja Taito Ägren. On hieno asia, että saamme nämä muutamat viimeiset Pyhännän veteraanimuistelukset sekä myös veteraaniveljemme ja -sisartemme matriikkelikuvat ja -tiedot teoksen II osaan jälkipolviemme muisteltaviksi ja luettaviksi.

Jatkosodan taistelulähetin ja PST-tykkimiehenä

Mv korpr
Yrjö Arbelius
Oulu/ Lamujoki Pyhäntä

Olen syntynyt savusaunassa joulukuussa 1919 kruunun metsänvartijan poikana Pyhännän Kurkipurolla. Vedet laskevat sieltä syntymäpaikoiltani Huhmarpuron kautta Isolamujärveen. Kotiväkeni muutti Kurkipuron korvesta 1930-luvulla Ahokylään, jossa oli paljon asukkaita pitkästi yli sota-ajan. Nuorena kävin Yrjö-isäni hevosilla savotoissa. Hänellä oli hyviä hevosia, kun hän oli myös vanhan ajan hevoskauppias. Hyvä hevonen oli parempi kuin nykyajan Mersu. Meidän perheestä oli sotarintamalla 4 veljestä ja hevonen. Myöhemmin 1950-luvulta alkaen olen asunut pitkään mm. Ojasteessa Lamujoella ja sittemmin Oulussa.

Menin kutsuntoihin syksyllä 1939 ja anoin tykistöön. Talvisodan aikana olin siviilinä mukana ensimmäisissä sankarihautajaisissa Pyhännällä. Kotikylämme poika, alik Niilo Ahonpää saatiin viimelepoon loppiaisen pakkasessa 6.1.1940. En ehtinyt olla talvisodassa. Palvelin tykistön vakinaisessa väessä 15.2.1940 alkaen, ensin Huittisten Lauttakylässä ja sitten Taivalkoskella, missä oli sotilasvalani 30.7.1940. Huittisista muistan, miten marssimme Risto Rytin kotitalon ohi. Väli rauhan keväänä 1940 olin alokaana kantamassa Huittisten pitäjän talvisodan uhreja, joiden sankarihautajaiset olivat Lauttakylän kirkossa. Kalman haju haittasi meitä, silloin kun ei ollut nykyajan ruumiskylmiöitä. Tällaista kokemusta oli saattoväellä kesäisissä sankarihautajaisissa muuallakin, kuten myös koti-Pyhännällä. Kesken Huittisten Lauttakylän tilaisuuden muuan lipunkantajänrikki pyörtyi nurin. Vakinaisessa väessä sain taistelulähetin eri-

Pyhännän poikia kutsunnoissa syksyllä 1939. Vas. Veikko Piippo, kertoja 2. vasemmalta. Lieneekö seuraava Tauno Turunen, joka kaatui. Keskellä mm. Antti Konola. -Yrjö ja Vieno Arbeliuksen kuva.

koiskoulutuksen, joka oli tarpeen rintamatehtäviin.

Pst-tykistön tst-lähetiksi

Vakinainen palvelukseni jatkui rintamalla. Minulle tuli 16.6.1941 sotaanlähtö Kuusamon Kurkijärveltä JR 53:n pst-tykkikomppaniaan. Keväällä -41 tehtiin Raahan, Ylivieskan ja Oulun ym. pojista Pst-tykkiK Taivalkosken kansakoululla. Komppaniolla oli 4-6 pst-tykkiä. Tämän pst-tykkyksikön, Tykk/ II/ 11.Pr, päällikkönä oli ltn, myöh. kapt Tynkkynen. Olin hänen toinen tst-lähetkinsä. Pyhäntäläinen Tauno Hyvönen, Veeti Hyvösen poika, tuli pst-tykkiväkeemme Taivalkosken Maijalammella. Hän avioitui erään rintamalotan kanssa.

Pst-tykkiK kulki JR 53:n mukana Louhen suunnalla Sohjanan rajataisteluiden, Kapustajoen (=Kapustnajoen) mottitaisteluiden, Kiestinki-Louhi-maantien 25 km:n läpimurtotaisteluiden ja Kangasvaaran rautatien puolustustaistelun aikana. Meidän kpäällä

Tynkkynen haavoittui Kapustajoen motissa räjähtävästä luodista vasempaan jalkaansa. Motissa ollessamme näin tavastenkäsen Niilo Makkosen. Hän kävi luonani. Tapasimme Pst-tykkiK:n komentoteltalla. Keitin kaminalla saikat. Juodessamme ne pihalla tarjosin nälkäiselle kotipitäjän pojalle myös vanikkavoileipiä. Niilo on muistellut tätä kiitollisena vielä veteraaninakin. Motissa oli ruuanpuute. Kapustajoen motissa kaatui ja haavoittui paljon miehiä, olikohan se menetys jotakin n. 1500 miestä.

Kun kuljin kpäällä:n kanssa tst-lähetinä linjoissa, venäläinen kuulutti kovaäänisin, että maantien suunnan saksalaiset olivat pettäneet meidät ja että venäläinen tappaisi kaikki suomalaiset, ellemmme antautuisi. Näin aseveljien rukoilevan Jumalaa vetisten ampumapesäkkeiden pohjalla kuusenhakojen päälle polvistuneina. Me elimme kovaa aikaa. Motista tultuamme näin kotikyläni pojan Erkki Knuutisen, Toinin veljen, joka makasi paareilla vatsaan haavoittuneena. Siinä vähän juttelim-

Korsusta Vienan Karjalan saloilta 1942. Vas. suikka päässä kertoja. -Yrjö ja Vieno Arbeliuksen kuva. -Lumipukuisista oikeanpuolinen Eino Hyvönen, joka kaatui talvella -43. -Olli ja Rauha Sainilan kuva.

mekin. Näin siellä päin myös tavastenkäsen jv-miehen, Väinö Turusen, joka oli Anttomista. Kun peräännyttiin Kapustajoen motista, Kiestinki-Louhi-maantien linjallakin tuli taistelut. Seuraava kpääll:mme oli ltn Reino Niiranen Oulusta. Kun oltiin rautatienlinjalla, meidän yksi pst-tykkiryhmä oli maantien puolella. Luutnantti käski minun viedä viestin pimeässä yli väli- maaston. Polku oli miinoitettu, enkä edes tiennyt sitä, mutta minä selvisin. Pääsin takaisin, vaikka ensin eksyin polulta pimeässä. Se kai olikin pelastukseni. Seuraavana iltana Niiranen lähti itse samalle polulle toisen tst-lähetin kanssa ja pojat kävelivät miinaan. Lähetin sai 2 sirpaleita reiteen, mutta ltn Niiranen pelastui sirpaleiden osuessa hänen rinnallaan roikkuneen pitkän pistoolin tammiperään. Kangasvaarassa kävin sen suunnan rautatien asemasodassa puolustustaistelun aikana kpääll:n kanssa pst-tykkiryhmien luona.

Minulle myönnettiin Vm 2 marraskuussa 1941. Sotani jatkui Uhtuan länsipuolen puolustuksessa. Vaimoni Vienon († v. 2002) veli Johannes Hyvärinen oli Uhtuan suunnalla Vaaralan töpinässä. Alkuvuodesta 1942

menestyin Vienan Karjalan saloil- la hiihtokilpailuissa. Ev Kiira ja vänr Saarikivi luovuttivat minulle II lk:n hiihtomerkin kunniakirjoineen. Sain myös juoksupalkintoja. Reserviin siirrettäessä 14.2.1942 olin panssarijääkäri. Sotapalvelukseni jatkui reserviläisenä. Tauno Hyvösen veli, hankin pyhän- tänen Eino Hyvönen kaatui 24.2.1943 tarkk´ampujan luodista ollessaan, niin kuin hän muutaman kerran teki, hiihtäen käymässä veljeään tervehtimässä Malviaisen tien suunnassa pst-komppaniamme komentokorsulla. Taunokin asui tässä korsussa, koska oli meidän kpääll:mme hevosestus. Eino oli lyhyt ja tanakka, punakkaverinen ja hiljainen mies.

Pst-tykkimieheksi Kannakselle

Louhen ja Uhtuan suunnan jälkeen sain vaihdon tst-lähetin tehtävistä pst-tykkimieheksi Karjalan kannakselle 9.4.1944 alkaen. Palvelin Pajarin div:ssa 45.TykK:ssa Kivennavalla, Kanneljärvellä, Muolaalla ja Heinjoella. Pst-tykkiK:ssamme oli myös Aappo Hammar, pitkä isomies Piippolasta, joka oli minulle jonkinlainen tukija. ”Aapo” haki Kivennavan OK:sta veh-

näjauhosäkin pst-komppaniamme räiskäleittenpaistoon. Minä hain munapulveria kenr Pajarin teettämästä uudesta Kivennavan kirkosta, ”Pajarin kirkosta”, jossa oli tarvikkeita.

Kun lähdimme perääntymään Kivennavan pitäjässä alkuperäisestä Lintulan luostarista, edellisenä iltana oli tullut eräs sulkeutuneen hiljainen täydennyskokelas pst-tykkiryhmämme pst-tykin johtajaksi. Olisiko hän aavistanut jotakin? Kun huomisaamuna vihollinen alkoi kovasti tulittaa meitä piiskatykillä, me perääntyjät juoksimme mutkille ja vedimme samalla pst-tykkiämme. Yhtäkkiä kokelaamme katkesi poikki piiskatykin kranaatin osu- masta ja jäi maahan kahtena pätkänä. Emme ehtineet ottaa hänen ruumistaan, mutta saimme tykkimme autoon ja läksimme tormaamaan seuraavaan asemaan.

Perääntyessämme Kannaksella panimme kerran pst-tykkimme haavoittuneiden sitomista suojaamaan. Hommassa oli Pyhännän Juutisten Leppiperältä Johannes Myllyniemi eli Leppiahon Johannes. Hän sitoi verisiä, sodan vammauttamia poikia muutamien muiden kanssa suuren kivinavetan tyhjän sontakourun suojassa. Paikalle juoksi hengästyneenä Ville Hukkanen eli Köhisevän Ville huutaen, että olimme vaarassa. Lähistöllä ei ollut enää jv-linjaa, vaan pojat olivat jo joutuneet sieltä hötkään. Katsoin aukean takana näkyviä venäläisjoukkoja, jotka olivat taikotulilla manttelit levällään. Olin vähällä taas ruveta vihollista tykittä- mään, koska maali oli helppo, mutta pojat toppuuttivat ja estivät aikeeni. Vihollisen tulenjohtue oli näet ison kivipaaden suojassa lähellä meitä ja vastapuolella oli myös runsas miesvah- vuus ja tulivalmius. Tulenavaukseni jäl- keen olisimme olleet sillä kertaa ehkä tuhon omat.

Kannaksen perääntymistaistelujen aikana Aappo Hammar sanoi minulle kerran: ”Oo sinä tässä tykillä jonkin aikaa. Minä hommaan lisämuonaa ja katton, miten sulle käy!” Aapo tappoi lehmän ja suolasi lihat saaviin auton- lavalle. Meille oli näet tullut lepovuoro, meidän pst-komppania meni isoon talonpirttiin lepäämään ja Aapo nave- tan vintille samaan hommaan. Sillä aikaa panin halot uuniin, paistoin suolalihat komppaniamme herkuiksi ja toin ne jälleen eteisen saaviin. Mutta varas iski nukkuessamme: krh-miehet kolusivat puukoillaan paistilihamme luita myöten suihinsa ja leipälaukkui- hinsa. Arvaatte varmaan, ketkä olivat ne pst-tykkimiehet, joita tämä erityi- sesti harmitti.

Haavoittumiseni 26.6.1944 Heinjoella

Karjalan kannaksen viivytystaisteluista ja koko 2. maailmansodasta minulle kovin paikka ja viimeinenkin taisteluni oli Heinjoki. Ammuimme pst-tykillä niin paljon, että sen putken päällä olisi voinut saikat keittää, putki oli niin kuumana. Kun asemamme kävi liian vaikeaksi, kiskaisimme tykin auton perään ja läksimme ajamaan. Mutta piiskatykin kranaatti lensi auton laval- le, ja me kaikki haavoituimme paitsi kuljettajan vieressä istunut oulaistelai- nen Niilo Miettälä. Kuljettajan haavoit- tuessa käteen automme suistui ojaan. Ryömin mättäälle istumaan yltäpäältä verissäni ja pyysin, ettei Miettälä jättäisi minua. Veri lensi suihkuna oikeasta ranteestani valtimon katkettua ja suuni- kin oli veressä. Sirpaleita oli iskeytynyt vasempaan polveeni sekä hartioiden ja selän puolelta oikeanpuoleiseen keuh- kooni. Miettälä tuli sitomaan haavojeni. Myöhemmistä tapahtumista muistan vain pätkiä, koska olin jo hengenvaa-

rassa. Miettälä sanoi vereni värjänneen hänet aivan punaiseksi. Hän muisteli myöhemmin siviilissä, että hänen leipälaukkinsakin oli sotkeutunut vereeni. Eri komppanian mies, Pyhännän Isolamujärven Viitaniemen poika Heikki Laukka tuli Miettälän kaveriksi kantamaan minua, ja kolmanneksi kantajaksi tuli jo mainitsemani Aappo Hammar. Pojat sanoivat kantaneensa minua 2 km. Sitten löytyi sairaauto, johon he työnsivät minut ”kuin pöllin pinoon.” Auttajinani olleet aseveljet olivat nähneet kypäräni hihnan olevan liian tiukalla, kun olin tukehtumaisillani. He katkaisivat remmin linkkuveitsellä.

Kohta sain karun herätyksen: heräsin haavoittuneiden ja kaatuneiden kokoamispaikalta ruumisläjystä, kun muuan mies, liekö ollut lääkäri, kulki ohitseni ja tökki meitä pinoon pantuja pitkällä, terävällä rautakepillä. Sillä hän kai nopeutti läjystä vielä elävinä löydettävien erottelua kuolleista. ”Älkää tökkikö minua, tekee kipeää!” Tämän huutoni jälkeen tuli hoitajainainen. Minut nostettiin paareille ja vietiin lämpöiseen huoneeseen. Olin kai kylmettynyt, koska rakkoni ei toiminut. Kun tuotiin lämmin kumipussi, se helpotti.

Vaasan sotasairaalaan siviiliin

Meidät haavoittuneet lastattiin junan härkävaunuihin, joissa oli ylä- ja alapeitejä. Minut nostettiin yläpetille. Junan jyskyttäessä eteenpäin verta valui edelleen keuhkoista suuhuni. En voinut sylkeä sitä, joten nielin vereni. Keskiyöllä juna tuli Vaasan asemalle, missä oli satoja ihmisiä meitä vastassa. Kaikki naiset itkivät, koska edellisenä iltana oli tullut n. 500 potilasta ja nytkin meitä oli 450. Minut otettiin 27 SotaS:aan Vaasaan 28.6.1944. Siellä ollessani sain 6.7.1944 myönnetyn jatkosodan 1. luokan vapaudenmitalin eli Vm 1:n. Lääkäri sanoi minulla olevan hyvä veri. Vastasin: ”Olen junassa maattessani juonut oman vereni.” Se lienee ollutkin henkeni pelastus, sillä suuri neste- ja verivajaus oli vaivannut minua pitkään. Oltuani sairaalassa kuukauden pääsin lomalle. Kun käveleskelin hitaasti Turun kaupungin katuja eteenpäin, nuoret naiset tulivat kyselemään syytä tähän. Vastasin heille: ”Minua on ammuttu TYKILLÄ.” Loppukesästä kävin Raahen Skp:ssä ja marraskuun lopussa 1944 minut kotiutettiin. Tässä sotavaiheeni lyhyesti. Jos kaiken kertoisin, siitähän tulisi vaikka kuvaraamatun kokoinen kirja.

Komentoryhmän miehiä vas. Yrjö Arbelius, Unto Hurtig, kpt (myöh. kapt) Tynkkynen. Oik. ase-au Yrjö Leppikangas Ylivieskasta (ei kuulunut ryhmään, mutta kuului korpussamme.) – Yrjö ja Vieno Arbeliuksen kuva.

Taistelulähetinä III/JR 11:n jääkärijoukkueessa

Katkaisulaitosmies korpr
Valde Jussila

Korpjärven mottitaistelun
57-vuotismuistopäivä 24.7.1998
Tampere

(† 14.6. 2002)

Isäni Ville Jussila Tavastkengän Törmälästä oli vapaussodassa Pohjois-Pohjanmaan I jääkäripataljoonasta tulleena, taisteli Lapin rajavartioston Kuolajärven pataljoonassa Sallassa. Villen taistelupaikkana mainitaan Kilislampi. Vapaussodan aikana 1918 käytettiin apuna Ruotsin vallan ajan lakia, kun järjestettiin itsenäisen Suomen I asevelvollisuuskutsunta lisäjoukkojen saamiseksi taisteluun. Vuosina 1892-1894 syntyneet perheettömät nuoret miehet tulivat kyseeseen. Isä-Ville joutui mukaan silloin vielä perheettömänä ja jatkoi palvelua vapaussodan jälkeen vakinaisessa väessä. Mm. Risto Makkonen oli noina aikoina Pyhännän kutsuntalautakunnassa. Isäni veljet Tapani, Matti ja Antti Jussila menivät vapaussodan vartiomiehiksi Ouluun. Myöhemmin Antti on ollut Kanadassa. Talvisodassa isäni palveli rannikon vartiointissa 5/ ErP 37:ssä Virolahdella vanhemmassa reserviporukassa sekä jatkosodan aikana Pyhännän suojeluskunnan esikunnassa ja kotiseudun ilmalvontatehtävissä. Hän oli osaltaan myös kyläpäällikkönä. Kirkkoherra Hj. Carlson määrättiin jatkosodan aikana Pyhännän suojeluskunnan ilmasuojelupäälliköksi.

Veljeni Heimo Jussila, joka kuului eversti, myöh. kenrmi Laguksen jääkäriin, taisteli jatkosodassa Laatokan ja Aunuksen Karjalassa, Syvärillä, Äänislinnassa, Karhumäessä, Poventsassa ym. paikoissa sekä kaatui 10.1.1942 Poventsan Sungunniemellä. Heimo oli krh:n tulenjohtueen tähtystäjä. Hän joutui iltahämärissä mukaan viimeiseen vastahyökkäykseen ja sai vihollisluodista kuolettavan osuman lähietäisyydeltä jo monta päivää naapurin maihinnousua torjuneissa

Vapaussoturi, talvisodan vartiomies ja suojeluskuntalainen Ville Jussila Tavastkengän Törmälässä kotipihallaan. -Tyyne Leiviskän e Jussilan kuva.

taisteluissa, joissa kentälle kaatui 168 suomalaista. Tästä paikka sai lisänimen Tapponiemi. Luoti oli repinyt auki suuren valtimon sydämen yläpuolelta. Viranomaisen ilmoitus kranaatin sirpaleesta kuolinsyynä ei vastaa todellisuutta. Heimon paras sotakaveri, rantsilainen "Arttu" (Artturi) Rahko, joka oli hänen kanssaan edellisenä yönä vartirossakin neljäntäkymmenen -C -asteen pakkasessa ("hirveän väsyneinä", mutta "toivorikkaina" ja "silmä tarkkana") ja haavoittui sen jälkeen päivällä 10.1. ennen Heimon kaatumista, lähetti minulle surunvalittelukirjeen Turun sairaalasta 2.2.42 ystävänsä kaatumisen johdosta.

Kun Heimon jäänyt ja taisteluissa jo aiemmin nokeentunut ruumiin tuotiin kotiin ennen sankarihautajaisia, äiti Taava pesi poikansa savusau-nassa ja sankarivainaja pantiin pes-

tynä Olli Jussilan eli sedän tekemään uuteen arkkuun. Kuljetusarkku oli näet pahasti rikkoontunut pään puolelta. Heimon kanssa samoissa sankarihautajaisissa 10.3.1942 haudattiin myös ahokyläläinen jääk Kalle Nissinen, joka oli kaatunut 14.7.1941 Loimolassa. Serkulleemme Viljo Jussilalle, joka oli Olli Jussilan poika, oli varattuna Kallen ja Heimon viereen paikka sankarihautausmaahan Salmassa. Mutta Viljon ruumista ei ehdittykään saada Heimon kanssa samoihin sankarihautajaisiin, vaan vasta myöhemmin kevättalvella 1942. Isä-Olli haki Viljon ruumiin hevosella Kestilästä ja sitten poika tunnistettiin miesväen toimesta

Heimo Jussila pistää kranua putkeen. Tämäkin on yksi keino torjua vihollista sodassa. Kuvan alaosassa valotushäiriö. -Tyyne Leiviskän e Jussilan kuva.

Tavastkengän Törmälän kotirihissä.

Tampereella myöhemmin kauan asuttuani tulee mieleen, että vapaussodassa kotikyläni Tavastkengän Heikkilän poika, suojeluskuntalainen ja vapaaehtoinen vapaussoturi Antti Niilekselä kaatui Tampereen valtauksessa pitkänäperjantaina 29.3.1918 Ylöjärvellä, nykyisen Tampereen Lamminpään kaupunginosassa, Epilänharjun länsipään mäkimaastossa. Hän kuului 1. krenatööriyrykmentin Oulun pataljoonaa, joka oli III P.

Omalle sotapolulle

Olen 1924 syntyneitä Tavastkengän poikia. Ville-isäni tuli tilalleni savottaan Pyhännän Juutisiin talvella 1943, kun läksin hevosella kutsuntoihin Piippolaan. Ajelin 4-vuotiaalla varsalla. Suojeluskunnan paikallispäällikkö "Teukko" Kiiskinen oli jo palannut sotareissultaan. Hän istui kyydissäni. Jonkin ajan kuluttua meitä lähti keran maaliskuun alussa Tavastkengältä

viisi poikaa Oulun koulutuskeskukseen. Siinä oli Korhosen Viljo - hän myöhemmin kaatui - oli Turusen Aimo, Sainilan Olli, Viion Heimo ja Karjalaisen Olavi. Ensio Laakko istui kuskina. Hän joutui vasta seuraavan kutsunnan kautta rintamalle ja on asunut myöhemmin Rantsilassa. Hevosemme oli Tavastkengän Leiviskän vanhan suojeluskuntalaisen Kusti Puurusen ori "Hitleri", jonka nimestä laskettiin leikkiä. Ajoimme oriilla postiautolle, jolla matkasimme Ouluun.

Elokuulla pääsimme armeijan kuorma-autolla maatyöolomalle. Rantsilan, Pulkkilan, Piippolan ja Pyhännän pojat jäivät omille pysäkeilleen. Ilmoittauduimme loman jälkeen KouluK:ssa. Heimo Viio, Uno Kaipainen, Lauri Ahonpää ja Lauri Moisanen eivät saaneet maatyöolomaa. Heidät määrättiin rintamalle ennen meitä. Menimme myöhemmin samaan yksikköön heidän luokseen. Lauri Ahonpää oli Kannaksella JR 7:ssä.

Oulun kasarmilla koulutuskomppanian aikoina kevättalvella 1943. Takana seisoo ryhmän kouluttaja alik Kauko Piippo Vieremän Nissilästä. Valde Jussila takana oik. Onko ed. vas. Vilho Pellikka? Toinen vas. edessä huumoriveikko Jaakko Pulju Ranualta. -Tyyne Leiviskän e Jussilan kuva.

Syyskuussa -43 tulimme Hyrynsalmen Kangasjärven HTK:hon eli harjoitustäydennyskeskukseen. Siellä olivat Viljo Korhonen, Kaarlo Korsulainen ja Esko Marin, jotka kaatuivat, siellä myös Väinö Hyvönen, Enska Leiviskän veli Lauri ja Olli Karjalainen. Meidät pantiin omaan pataljoonaan, III/ JR 11:een. Olli Haataja joutui JR 53:een, Olli Sainila ja Aimo Turunen Vienan heimosoturipataljoonaan (VHSP).

Muutaman viikon jälkeen saimme passituksen rintamalle. Menimme Eldangan tienristeykseen, rykmentin esikuntaan. Risteyksestä johti päätie Uhtualle ja toinen Röhön. III/ JR 11 vastasi rintamalohkosta Uhtuan tien molemmin puolin Kis-Kisjärven ja Turistikukulan välillä. Tämä oli viimeinen kukkula oikealla puolen tietä ja pääasiassa pyhätysten komppanian miehittämä.

Meistä tehtiin reservijoukkue. Viikkoja vierähti saadessamme linjoilla rintamakokemusta lomalaisten tuuraajina vartiopalveluksessa. Vanhempi aseveli oli oppaana. Olin 2 viikkoa myös erinomaisen opastajamme Niilo Makkosen ryhmässä. Kun tulimme vartiosta, hänellä oli janoisille valmiina kuuma römpsä vettä tai korviketta. Hän antoi minulle luotetun kaverin, jämsäläisen Eilo Hyppölän öiseen parivartioon. Kullakin 1/2-joukkueella oli oma vartiopaikka. Eräänä yönä yläpuolellamme oleva toinen vartio hälytti meidät vakuuttaen vanjan partion liikkuvan edessämme, laskevassa rinteessä. Joukkueen pojat hälytettiin korsusta linjaan. Joukkueenjohtaja oli vänr Leo Meripirtti. Mutta pikakivääri ja konepistooli olivat jäässä. Eilo rassasi aseita kuntoon, kun minä heittelin käsikranuja tungettelijain peloksi. Tämä oli sotapolkuni ensimmäinen viholliskosketus. Tilanne rauhoittui toistaiseksi.

Syksyn tilapäisjoukkueemme hajoi-

tettiin. Meidät jaettiin P:n komppanioihin. Minut pantiin ahokyläläisten tuttujen, Syrjälän pojan Väinö Hyvösen ja huutolaispoika Esko Marinin kanssa EK:n jääkärijoukkueeseen. Olli Karjalainen, Viljo Korhonen, Veikko Koskenkangas ja Kaarlo Korsulainen pantiin 11.K:aan (alkuaan kärsämäkisten 9.K). EK:ssa oli erillisjoukkueita: viestijoukkue, jääkärijoukkue, talousjoukkue eli töpinä, ammustäydennyspaikka, komentajan komentoryhmä ja Jsp. Jääkärijoukkue oli patalj. komentajalle suoraan alistettu käsikassara. Se iskettiin sinne, missä oli tuliset paikat. Johannes Hyvärinen Tavastkengän Märylästä oli EK:ssa meidän kolmen lisäksi ja palveli postimiehenä. Ennen Uhtualta lähtöämme II P vaihdettiin linjaan tammikuulla -44. Kenrm Aaro Pajari oli vaihtunut 3D:n komentajaksi ja piti meille katselmuksen Eldankajärven jäällä. Paikka on tuttu myös rintamamiesten laulusta. Kun I ja II P olivat linjassa, meidän oma pataljoona III P osallistui muistoisan paraatiin.

Uhtuan päätien ja Röhön tien risteyksen tuntumassa oli rykmenttimme komentopaikan lisäksi Uhtuan suunnan suurin ja komein, Messuhalli-kanttiini. Kun III/ JR 11 eli me olimme lähdössä "Eldangan rististä" hiihtääksemme koti-Suomeen, vasemmalta Hevosenkengästä tuli hälytys. Venäläinen oli ottanut osan tukikohdasta haltuunsa saksalaisilta. Mutta suomalainen I/ JR 53 löi venäläiset takaisin vastaiskulla. Lähtömme keskeytettiin kaiken varalta toistaiseksi. Veikko Kiiskinen, Lauri Sainila ja Toivo Katajamäki olivat KKK/ II/ JR 53:ssa ja Toivo Karjalainen eli Heiskalan Toivo oli Jääk/ II/ JR 53:ssa, jos oikein muistan.

Hiihtomarssimme alkoi. III/ JR 11:n komentaja maj Nummi ajeli komeasti

hevosella meidän hiihtäessämme. Jääk. J:n johtaja ltn Pentti Pernu siirtyi D:n kaukopartio-osastoon. Saimme RajaP 8:sta uuden joukkueenjohtajan, Veikko Merisalonen. Jääk.J:mme avasi latua hiihtäen aivan Kuusamoon asti. Meillä jääkäreillä oli kulloinkin myös majoituspaikan tiedustelutehtävät Uhtualta hiihtäessämme. Maj Pentti Valkonen, myöhemmin kuulu Tornion sankarivainaja ja Mannerheim-ristin ritari, tuli pataljoonamme III/ JR 11:n komentajaksi ensimmäisen juuri hiihtämämme päivämarssin jälkeen, Kursman seutuvilla. Hän ei ajellut hevosella, vaan rupesi hiihtämään niin kuin muutkin miehet. Jääkärijoukkue pystytti hänelle teltan sekä haki havut ja polttopuut joka päivä.

Juntusrannasta hiihdimme Näljänkään ja Kuusamoon, Vanttajan saksalaisten parakkimajoitukseen. Muut pataljoonat menivät Kannakselle jo ennen III/ JR 11:ä. Kuusamossa oltiin suunnilleen hankiaisten eli hangenkuorten alkuun asti. Varmistimme sillä suunnalla saksalaisten sivustaa vihollispartioiden varalta. Hiihtokelillä P meni Kuusamosta Kiestinkiin päin Kananaisiin varmistustehtäviin ja reserviksi. Kananaisten ja Röhön välillä oli ollut jatkosodassa suomalaisten kenttävartioita. Kun lumet olivat jo osittain sulaneet eikä enää hiihdetty, majoituimme taas Vanttajaan.

Uhtuan jälkeen Karjalan kannas

Toukokuun lopulla sain 2 viikon loman. Palasin sen jälkeen Kuusamoon. Ilmoittauduin seurakuntatalolla III/ JR 11:n jo marssiessa kohti Sallan Joutsijärveä. Tavoitimme marssikolonnan Rukatunturin ja Posion rajoilla. Joutsijärveltä nousimme junaan. Alkoi matka kohti Kannasta. Suuntaa ei heti sanottu. Junataipaleen aikana jääkäri-

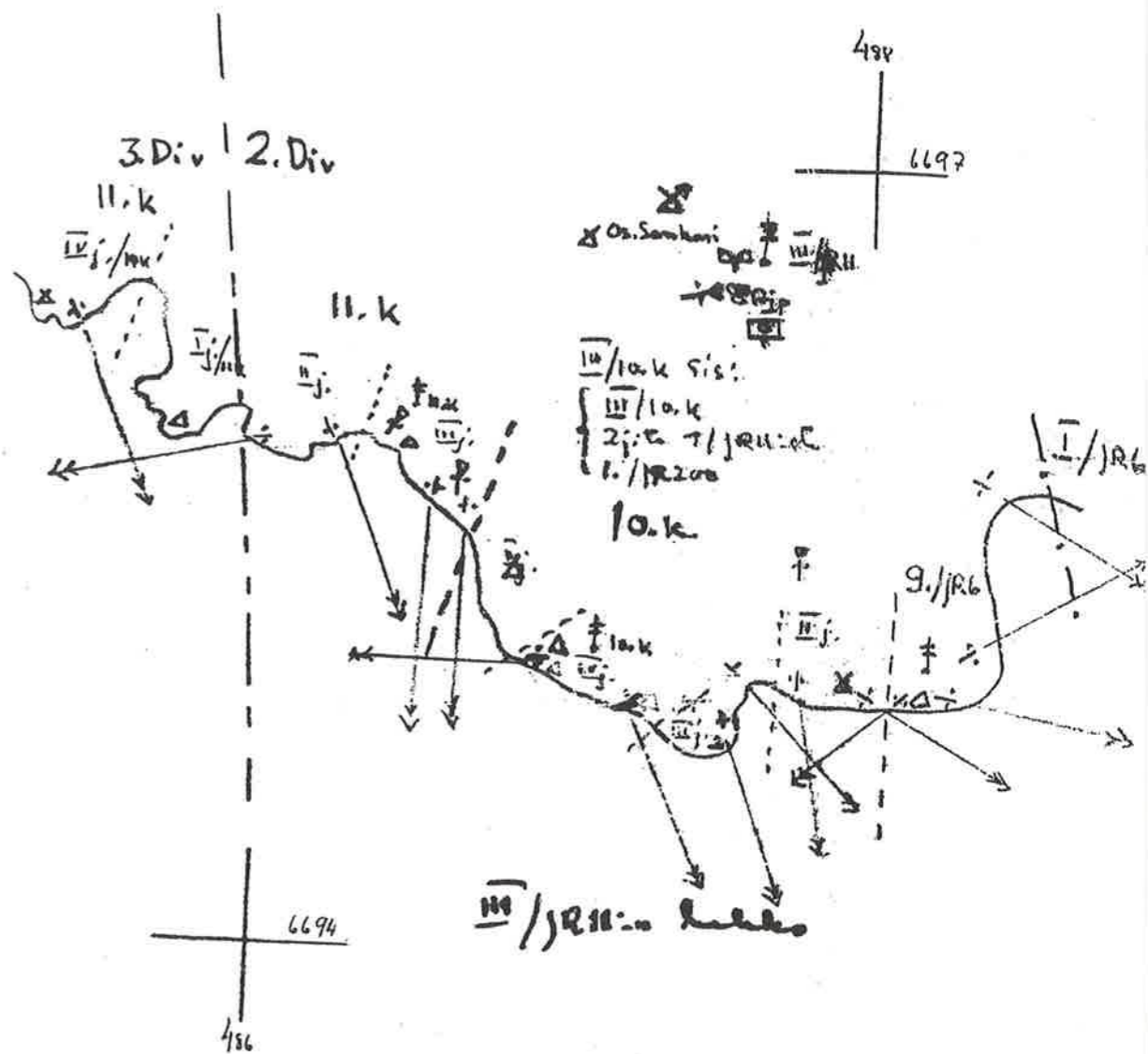
Jääkärimajuri, III/ JR 11:n komentaja Pentti Valkonen, jota esittävän valokuvan hänen veljensä lahjoitti kertojalle myöhemmin, vaihtui komentajaksi Uhtualta lähdön aikana yhden päivämarssihiihdon jälkeen. Pentti Valkonen oli myös pyhätysten keskuudessa pidetty upseeri. Hänen osansa oli antaa henkensä isänmaan puolesta Tornion taisteluissa 6.10.1944 ja seuraavana päivänä Ylipäällikkö antoi hänelle Mannerheim-ristin ritarin arvon. Kuvan takana on teksti: "Aseveli Valde Jussilalle muistoksi. Kiitollisuudella Mauri Valkonen."

joukkueen partio hoiteli järjestystä väli- asemilla. Kaikki ei ollut ongelmatonta alkoholi-ongelmaisten tähden. Viipurin jälkeen pataljoonamme purkautui junasta Valkjärven asemalla. Kesäkuun 8. ja 9. päivän välisenä yönä marssittiin pimeässä Kivennavan Vuottaan kylään, lähelle Siiranmäkeä. Yövyimme telttoihin.

Aamulla herättiin jo isoon rähinään. Päällämme pörräävät maataistelukooneet tulittivat kaikkea liikkuvaa. III/ JR 11 alistettiin kenrm Martolan 2D:lle. Kenrm Blick komensi sitä heinäkuun

+Jsp
Peitepiirros 1:200000 kalleen 66907300-36400/900 Kivennava
Liite n:o II

15.6.44 Ltn E. Hedmansonin

III/ JR 11:n etulinjan lohko kesällä 1944 Kivennavan maastokartalla. 10/ III/ JR 11:n asemat näkyvät hyvin. "Pyhännän komppania", johon myöhemmin oli tullut paljon täydennysmiehiä muualta, nojasi vasemmalla JR 6:n 9.K:aan ja oikealla JR 11:n 11.K:aan. Ltn Erkki Hedmansonin peitepiirros ed. s. karttaan. Päiväys 15.6.44. -Valde Jussilan arkisto. Kuvat perustuvat sota-arkiston originaaleihin.

puolivälistä lähtien. Emme siis olleet Pajarin komennossa Kivennavalla, vaan 2D:lle alistettuna.

Vuottaalta marssimme Kivennavalle Ahijärven tielle. Pyhätästen kompania 10/ III/ JR 11 joutui Kolomäen ja Vihtananmäen väliselle alueelle. Vihtananmäellä oli se oikeanpuoleinen raja, josta 11.K jatkoi asemien miehitystä. Pataljoonan komentopaikka oli Kenkkulinmäellä. Ahijärveltä johti tie Vihtananmäen kautta Kivennavan kirkolle. Pyhätästen K:n eli Patokosken komppanian linjalla oli 3. joukkueena vänr Lyytikäisen joukkue. Vihollinen valtasi sen tukikohdan. Jääkärijoukkueemme otti asemat taistellen takaisin, mutta ko. joukkueen tukikohtaa ei jatkossa pystytty pitämään omilla. Me kolme pyhätästä jääkäriä - Väinö Hyvönen, Esko Marin ja Valde Jussila - olimme näissäkin III /JR 11:n Jääk.J:n taisteluissa.

Aselepo

Kun olin edelleen Väinö Hyvösen ja Esko Marinin kanssa Jääk./ III/ JR 11:ssä ja koitti 4. syyskuuta 1944, n. klo 6 aamulla tuli ilmoitus, että aselepo astuu voimaan klo 7.00 eikä sen jälkeen saa sotia, ellei veli venäläinen tule asemiimme. Olin joukkueenjohtajamme vänr Keijo Koskelinin tst-lähttinä, joten sain tehtävän viedä ilosanoman rintamalinjaan eli vitjaan. Jääkäri-joukkueesta oli ryhmä kerrallaan tutkimassa etumaastoa, ja oli tarkoitus tehdä aamuyöstä 5.9. väkivaltainen tiedusteluisku hyvin lähellä sijainneisiin vanjan asemiin. Aselepon jälkeen selvisi vihollisen lähimpien asemien olleen vain 40-50 m:n päässä meistä.

Kannaksella 1944 on otettu tunnettu TK-kuva Patokosken komppanian kahdesta SS-upseerista ja vänrikistä Keijo Koskelinista (kaatui Torniossa) ja

Paavo Maunulasta (Uhtua ja Kannas). Paavosta tuli myöhemmin pappi, ja 10/ III/ JR 11:n asealiups. Matti Pennanen nimitti Paavon aseveljellisesti Eldangan rovastiksi III/ JR 11:n juhlissa Kärsämäellä. Paavo sanoi: "No hyväksyn sikäli, että olen sitten Eldangan rovasti", kun oli paljon muistoja Uhtuankin suunnalta.

Muistelen vielä tilannetta, jossa vein Keijo Koskelinin tst-lähttinä pojille vitjaan aselepo- viestiä. Etumaastoa tutkiva ryhmä oli ison kiven suojassa alarinteessä. Sen luo oli päivisin vaikea mennä. Piti kiirehtiä, mutta aselepo- viestin tuominen pojille onnistui hämärässä hyvin. Vaikka tein saman matkan päivällä vielä kahdesti, ei jv-aseilla tulitettu kertaakaan. Kai vanjakin oli oppinut varomaan päätään. Tosin sen tykistö ja krh ampuivat harvaksen P:n komentopaikalle johtavan polun suuntaan, mutta kranut eivät onneksi osuneet aivan lähelle. Aselepo- uutinen tuntui kaikille silloin uskomattomalta, mutta totta se oli!

Kun vetäydyimme Ihantalasta Nuijamaalle, koko JR 11 lähti aselepo- ehtojen mukaan uuden rajan taa muistaakseni syyskuun 19. päivänä 1944. Rykmentin jääkärijoukkueista muodostettiin jääkärikomppania. Se jäi yöksi Ihantalaan, n. 1 km:n linjasta vetäytyneenä, koska välimatkaa toveri venäläisiin tuli olla 2 km. Jääkäri- komppania ei ollut elimellinen yksikkö, vaan se koottiin tarvittaessa erityistehtäviin eikä sen vahvuus ollut kiv- komppanian vahvuutta. Jääkärijoukkuehan on 3-ryhmäinen eli sen vahvuus n. 30 miestä, mutta en muista sen koskaan olleen täydessä vahvuudessa. Meitä oli siis rykmentin jääkärijoukkue ja pataljoonista I P:n, II P:n ja III P:n Jääk.J. kustakin.

Tuntui vähän haikealta jäädä linjan lähelle pienellä porukalla, jota tosin

lohdutti sissimuona I päivän annokse- na. Kpällikköksi tuli kapt O. Vuorialho, joka oli jossain vaiheessa ollut III P:n 9.K:n päällikkönä, Kestilän miesten pomona. Tuosta 19. päivän illasta tuli riehakas, kun porukka oli pääasiassa 19-24 -vuotiaita ja joku lempo keksi illan pimetessä syyttää naavakuusen. Tuli hurautti naavassa aivan latvaan - montakin kuusta ehti naavansa menettää ennen kuin "ilonpilaajat" estivät tulileikin. Yö meni vähin nukkumisiin, mutta eipähän tuo ollut ensimmäinen kerta.

Aamun valjettua lähdettiin klo 9 pyöräillen kohti ensimmäistä pysähdyspaikkaa aikataulun mukaan. Välimatkan puna-armeijaan piti olla 2 km. Aluksi se olikin. Mutta sitten yhdessä kohti pysähdyttiin lepo- ja ruokatauolle. Siellä oli varattu ns. espanjalainen ratsu, että tästä lähdettäisiin aikataulun mukaan klo 12 matkaa jatkamaan. Mutta kun espanjalainen saatiin tien poikki, esteen molempiin päihin vartiomies ja joukkue ruokailuun taaemmaksi, paikalle jo ajoi venäläinen maastoauto. Siitä tuli esteelle 3 venäläistä: kuski, tulkki ja majuri. Vänr Koskelin lähti heti vastaan ja minäkin sain käskyn tulla mukaan.

Menimme esteelle. Naapurin majuri, valkoinen side päässä, huusi kuin hinaaja syyttäen meitä siitä, ettei heille ollut annettu miinakarttoja kaikista miinoista. Hän ja eräs heidän kapteeninsa sekä autonkuljettaja olivat ajaneet suomalaisten viivytystaistelun aikana virittämään miinaan. Kapteeni ja kuski olivat kaatuneet ja hän haa- voittunut. Hänen mukanaan olivat nyt esteellä venäläisten suomenkielentaitoinen tulkki ja aliluutnantti. Majuri ei halunnut keskustella alempien sotilashenkilöiden kanssa. Sain tehtävän kutsua paikalle kapt Vuorialhon. Majuri rauhoittui ja keskusteli suo-

malaisen kapteenin kanssa. Vuorialho soitti jonnekin. Pioneeriemme evers- tiluutnantti tuli paikalle ja tutki asiaa venäläisten kanssa. Nämä olivat ajaneet suomalaismiinaan, sillä viivytys- sodassa tehdyistä lisämiinoitteista ei ollut karttoja.

Puna-armeijan majurin osasto otti asemat kaaren muotoisesti. Sillä oli aseita konekivääreistä piuskatykkeihin, jotka se asetti näyttävästi paikalleen. Kellonajastakin oli erimielisyys. Vanjat vaativat meitä heti jatkamaan matkaa. Meillä oli tuntia myöhempi aikataulu, jonka mukaan jatkettiin matkaa sillä seuraamuksella, että venäläiset seura- sivat meitä näköetäisyydessä rajan pin- taan saakka.

Lapin sodassa

Kapt Antti Patokoski, pyhätästen pitkäaikainen jatkosodan ja Lapin sodan alkuperäisen komppanian jatkovaihei- den päällikkö, sai nimen "Antti Valtava", koska hän aina joskus käytti tätä huu- dahdusta saatuaan erityisiä kokemuk- sia. "Voi valtava!" tai "Valtavaa!". Näistä kommentista johtuen alettiin puhua Antti Valtavan komppaniasta.

Kerron vielä Lapin sodan Tornion taisteluiden kokemuksiani syksyltä 1944. JR 11:n jääkärijoukkueista oli tehty jääkärikomppania, päällikkönä kapt Hatara. Hän kaatui Rovaniemellä. Joukkueina olivat rykmentin Jääk.J. ltn Mettomäki (kuoli saksalaisten vankina Norjassa), I P:n Jääk.J. vänr Valsta, II P:n Jääk.J. ltn Peltomaa ja III P:n eli III/ JR 11:n Jääk.J. johtajanaan esimieheni vänr Keijo Koskelin (kaatui Ala-Raumolla 1.10.). Röytystä lähties- sämme II P:n Jääk.J. eteni keulassa ja kävi ensimmäisen mihinousjouk- kujen ja saksalaisten välisen taistelun 1.10. Torniossa, Kirkkoputaalla rauta- tiesillan maastossa.

Jääk.K/ JR 11 joutui taisteluun 1.10. Ala-Raumolla. Palvelin JR 11:n III P:n Jääk.J:n johtajan vänr Koskelinin lähettinä. Ensimmäisen päivän yhteentottomme saksalaisten kanssa oli jo kova taistelu Tornion Raumojoella kohdatun siltavartion kanssa, jossa meistä olivat tullessa 3. ja 4. Jääk.J. Kirkkoputaalta kuuluivat taistelun äänet, joita me muiden jääkärijoukkueiden pojat hetken kuuntelimme. Eräs talonemäntä toi pojille hinkillisen maitoa, joka maistui meille hyvältä. Jääkärijoukkueet ylittivät Kirkkoputaan maantiesiltaa pitkin ja kääntyivät sitten Kemiin päin, mutta II P:n Jääk.J. ltn Peltomaa lähti suoraan pohjoiseen.

Jääkärikomppania ylitti Raumojoen erään kylätien sillalla ja tuli Kemin tielle Vuohenmäessä. Tiellä oli meidän vänr Koskelinin joukkue lähdössä ajamaan Raumolle päin, kärjessä Antero Hautala, Eero Mutka ja Kaarlo Åberg. Kemin suunnalta tuli saksalaisten auto, ja meidän pojat oli huomattu. Sakemanni ei totellut pysähtymismerkkiä, joten ajoneuvo pysäytettiin sotilaallisesti ampumalla kuljettaja. Muussa tapauksessa auto olisi vienyt omilleen tiedon suomalaisten tulosta Kemin tielle. Pysäyttämämme auto oli ns. "myrkkybussi", ilman Punaisen Ristin merkkiä haavoittuneita kohti Tornion sotasairaalaan kuljettava. Emme tienneet haavoittuneista mitään, sillä tielle päin ei näkynyt Punaisen Ristin tunnusta, joten reagoimme sotilaiden tavoin. Joukkomme tulittivat myös kuomuilla katetuissa kuorma-autoissa olleita saksalaisia haavoittuneita, kuten JR 11:n komentaja Halsti kertoo kirjassaan. Kaikki johtui siitä, että Punaisen Ristin merkkiä ei näkynyt. Se oli hyvin valitettava tapaus tässä taistelussa, jossa en tosin haavoittunut, mutta sairastuin. Laukausten ääni hälytti saksalaiset. He olivatkin varuillaan meidän suomalais-

ten tullessa Ala-Raumolle.

I/ JR 11:n Jääk.J. vänr Valsta jäi varmistamaan Kemin tien suuntaan. Hänen jääkäriensä pysäyttivät tulella saksalaisen ylil Schiffin kolonnaosaston. Muut jääkärijoukkueet ajoivat kohti Ala-Raumoa. Jo J. Jukkolan talon luona kärkemme näki saksalaisten kiirehtivän aseisiin. Joukkueemme syöksyi äkkiä maantien ojiin kahta puolen tietä ja asetui ketjuun pellon ja lännen puolella näkyvän rautatien väliin. Taistelut alkoivat n. klo 10.30. Joukkueenjohtajan toinen lähetti Hannes Lesonen haavoittui kk-suihkusta jalkaan. Jäin sitomaan häntä eloseipäiden suojaan. Jukkolan talon pihalla näin kapt Hataran viittaavan vänr Koskelinin luokseen ja tämä syöksyi sinne eloseipäiden suojassa. Siinä näin Koskelinin viimeisen kerran elävien kirjoissa. Ainoa ensiapusiteeni ei riittänyt Lesosen verenvuodon sitomiseen. Siksi syöksyin eloseipäiden suojaa käyttäen J. Jukkolan talon pihaan juuri siellä näkemäni kolmen aseveljen luo saadakseni lisää sidetarpeita. Hämmästyin, kun en nähnyt kukaan pihassa enää omia miehiä, vaan saksalaisia. Nämä eivät onneksi ehtineet huomata minua, kun syöksyin äkkiä piiloon navetan päädyssä olleen heinäladon alle kivijalan vieressä näkemästäni aukosta. Tästä Ala-Raumon ladosta on kuva Osmo Hyvösen kirjassa "Tornio 1944". Piilopaikkamme näkyy myös ko. kirjan piirroskartasta. Ladon alla oli jo 3 jääkäriä ennen minua: Matti Miettinen Kuopiosta, Valo Högfors Porista ja Veikko Märsy Ylikiimingistä. Itse pujahdin piiloon heidän jälkeensä neljäntenä. Kuvassa näkyvän ladon oikeasta päästä ryömimme rakennuksen keskikohdan alle. Sieltä havaitsimme murhenäytelmän: piilostamme 3-4 m:n päässä saksalaiset teloittivat suomalaisia sotavankeja. Saksalainen upseeri ampui yli puoli päivää van-

gittuina pidetyt joukkueemme jääkärit Antero Hautalan, Eero Mutkan ja Kaarlo Åbergin illan alkaessa hämärtaa. Lähinnä ollut Valo Högfors näki ampumiset, me muut ladon alla olijat vain kuulimme. Värjöttelimme koko koleaan syysyön ladon alla ja mietimme, oliko myös Silvennoinen ja pyhäntäläinen Esko Marin ammuttu. Aamulla kuulimme iloksemme maj Valkosen äänen. Hän sanoi jossakin lähellä oleville sotapojille: "Viekää Patokoskelle sana: varovasti eteenpäin." Olimme pelastuneet! Ryömin esiin kuin peikkona piilostamme heinäsilppuisin vaattein ja ilmoittauduin komentajalle. Valkonen kysyi, missä olin ollut. Näytin latoa, jonka alta toverinikin juuri ryömivät. Kerroin majurille joukkueemme kohtalokkaat miesmenetykset. Pataljoonamme komentaja harmitteli: "Pitikin minun antaa jääkärijoukkueeni."

Tuomaan talon luona kedolta löydettiin päähän haavoittunut vänr Koskelin kaatuneena. Hän oli lähtenyt hakemaan 1. ryhmää pois motista, jossa jäin sitomaan Lesosta, ja kuollut 1.10. verenvuotoon. Me olimme siis motissa maantien ja rautatien välissä. Joukkueeni johtajan kaatumispaikka ei ole J. Jukkolan talon luona, kuten Osmo Hyvösen muutoin erinomaisessa kirjassa "Tornio 1944" kerrotaan. Tutkijalle oli annettu osittain virheellisiä tietoja ja muistinvaraisesti piirretty Ala-Raumon taistelun 1.10. kartta kirjan sivulla 92 ei ole mittasuhteissaan oikea. Tämä näkyy osittain myös Silvennoisen ja Pyhännän poika Esko Marinin kaatu-

mispaikkojen sijoittamisessa karttaan. Esko löytyi J. Jukkolan pihapiiristä päähän ammuttuna. Hänet oli jätetty navetan ja asuinrakennuksen keskivälille, jalat maantien ojaan vastaten. Silvennoisen ruumis löytyi Marinista vain n. 10 m pohjoiskoilliseen, navetasta Kemiin päin. Molemmat olivat ammuttuina maantien länsipuolella, melko lähellä sen itäpuolista ladon-alueen piilopaikkaamme.

Alik Talonen ja joukkueen varajohtajan tst-lähetti Lesonen haavoittuivat. Tämän lähetin saksalaiset korjasivat samaan taloon, missä oli heidän haavoittuneitaan. JR 11:n Jääk.J:sta kaatuivat radan lähellä mestarihihtäjä, väep Martti Kaikkonen, joka oli voittanut Ounasvaaran pikamatkan 1941, ja eräs sotamies. III/ JR 11:n oma Jääk.J:mme menetti 1.10., tänä Lapin sotamme ensi taistelun päivänä 6 miestä kaatuneina, 4 kadonneina ja 2 haavoittuneina eli 12 miestä. Se oli melko lovi iskujoukkueeseemme, joten maj Valkosen harmi oli ymmärrettävää. Kaatuneista 5 miestä oli juuri niitä, jotka joutuivat sotavankeina saksalaisten ammuttaviksi. Itse en haavoittunut tässä taistelussa, mutta sairastuin ja olin haavoittuneiden kanssa Ruotsin puolella sairaalahoidossa. Itseäni on harmittanut, että tutkija Osmo Hyvöselle antamissani Lapin sodan muisteluvaiheissa oli epätarkkuuksia, jotka ainakin osittain johtuivat veteraani-iässä kokemastani aivoinfarktista. Muistikuvat olivat vaurioituneet.

Sitä punnittiin, onko poika kelvollinen

Puuseppä ja korpr
Uuno Kaipainen
Jyväskylä

(† 31.12.2001 kotona
Jyväskylän Palokassa)

Olen Tavastkengän Välilän poikia vuodelta 1921. Meillä oli kotikylämme kansakoulussa hyvin isänmaallinen opettaja Arvo Hovi. Kun suojeluskunta toimi, hän perusti siihen poikaosaston, johon voi liittyä jo nuorempana. Minäkin liityin tähän jo kansakoulupoikana. Meihin kylvettiin isänmaallista mieltä. Meidän ikäluokkamme arvostaakin suuresti sitä työtä, minkä jouduimme tekemään sota-vuosina isänmaamme ja Suomen kansan hyväksi. Minut kylläkin ensin kahdesti hylättiin kutsunnassa Suomen armeijaan liian kevyenä. En painanut viittäkymmentä kiloa. Poika jätettiin kasvamaan. Näin oli hyväkin, kun kotona oli miehistä puute, mutta minulla oli paha mieli. Ikäkaverit lähtivät sotaan, kun jäin vielä kotiin. Veljeni Niilo oli kaatunut Vuonnissa Uhtuan ja Pistojoen suunnan hyökkäysvaiheessa kesällä -41. Kun poikia tuotiin Pyhännän kirkkomaan multiin talvella 1942, niissä sankarihautajaisissa olin mukana Niiloa ja muita kaatuneita saattamassa.

Minäkin pääsin maaliskuun alkupuolella 1943 armeijaan. Nuorempi veljeni Vilho lähti viemään minua hevosella Piippolan asemalle, mistä sain autokyydin. Meitä alokkaita äkseerattiin Oulun kasarmilla JvKoulK 15:ssä 3 kuukautta. Harjoiteltiin ase- ja sotatemppeja. Minut vietiin JR 11:n rintamalle 15.6.-43. Meitä silloin sotaan lähteviä oli mm. Heimo Viio ja minä, joka siis kuuluin jo vanhempaan ikäkaartiin. Lähdin Uhtuan suunnan asemasotaan. Jouduin kiväärillä ampuvaksi jv-mieheksi. Sijoituin hyvän rintamakaverini Heimon kanssa kestisten kompaniaan, 9/ III/ JR 11:een, jossa oli myös pulkkilalaisia. Olin uskovaisen kodin poika,

kuitenkin epäuskoisella sydämellä vielä silloin. Tahtoi olla vaikeaa, kun kuolema pelotti taisteluissa eivätkä sisimpäni asiat olleet kunnossa. Välistä uskonkysymykset unohtuivat. Äitini Katri kirjoitti minulle rintamalle ja muistutti tärkeimmästä. Uhtuan asemasodassa kaipas nähdä uskovaisia aseveljiä. Ei siellä minun aikanaani myöskään juuri ollut hartautilaisuuksia eikä kenttäpappia näkynyt ainakaan meidän yksikössä. Aluksi oli outo ja järkyttynyt olo, kun joutui tekemisiin kaatuneiden sotakaverien kanssa.

Uhtuan asemasodassa oli meidän lohkolla melko rauhallista eikä siellä siinä vaiheessa järin montakaan taistelua käyty. Tarkka-ampujia ja keskityksiä piti kyllä varoa, kuten esim. ollesamme Horsman tukikohdassa. Mutta sitä jotenkin tottui eli turtui kuoleman läheisyyteen, kun miesten kaatuminen oli myöhemmin erityisesti Kannaksen perääntymisvaiheessa ja välistä Lapinkin sodassa lähes jokapäiväistä. Lupasin kyllä hiljaa Jumalalle, että jos rintamalta hengissä selviän, käännyin parannukseen. Näin oli erityisesti kesällä 1944 Karjalan kannaksella. Siellä oli kerran Vuosalmella sellainenkin päivä, ettei edes tiedetty, oltiinko vihollisen edellä vai jäljessä. Tilanne oli erityisen vakava ja sekava. Vaikutti siltä, ettei sieltä hengissä selvitäisi. Rintamakaveritteni porukka oli niin jäyhää, että meillä ei korsukeskusteluissakaan yhteisesti ollut puhetta perimmäisistä asioista, Jumalasta ja uskon kysymyksistä. Perääntymisvaiheessa meillä oli paljon univelkaakin. Uni piti ottaa kunnolla, jos sitä sai. Meno oli niin kovaa, ettei siinä juuri päässyt laajempiin keskusteluihin. Loma veti aina 3 kuukauden välein. Minäkin ehdin käydä kotilomilla muutaman kerran. Mutta kesällä -44, kun olin siinä kuuluisassa Pajarin porukassa, se oli ainoa joukko-osasto,

josta ei perääntymisen aikana päästetty joukkoja lomille. En saanut edes sankarihautajaislomaa, vaikka oma nuorin veljeni Vilho kuoli sotasairaalassa tuona kesänä ja anoin tätä hautajaislomaa kahdesti. Vasta aselevon tultua pääsin lomalle Ihantalasta.

Oulun Toppilassa oltiin majoitetuina ennen Lapin sotaretkelle menoa. Minä olin Viion Heimon kanssa siinä porukassa, joka teki ensimmäisen maihinnousun Röytän satamaan. Jännitti, kun ei tiedetty, millainen olisi vastaanotto. Laivassa meidän kpäällä, muuan kapteeni, piti tiedotustilaisuuden. Hän korosti yllätyksen tärkeyttä maihinnousun onnistumisessa. Saksalainen ei ehtinyt tietää tulostamme, joten yllätyksemme onnistui hyvin. Mutta minulle ja monelle muulle tuli erityisen vaikea tilanne silloin, kun ensin motitettiin saksalaiset Torniossa ja katkaistiin Tornion-Kemin tie. Sitten naapuri yritti tulla ulos motista. Me olimme aukealla kedolla. Kaivoimme siihen poteroa yöllä, jotta saisimme vähän päätä piiloon. Silloin aamun valjettua saksalainen alkoi ampuu päällemme kestotulta "rapnellilla". Minulle tuli tunne, että tästä ei hengissä selvitä. Pääsin kuitenkin niin vähällä säikähdyksellä, että kranaatinsirpale raapaisi selkääni. Vakavampaa vammaa ei tullut.

Olin saksalaisia ajamassa Rovaniemelle asti. Kun lähdettiin illalla koukkaamaan Rovaniemelle ja minulla oli jalassa maalaissuutarin tekemät saappaat, huomasin, että toisen saappaan pohjat olivat kuluneet pois. Vain repaleet olivat niistä jäljellä. Leikkasin ne pois ja niinpä toisessa saappaassa oli minulla marssilla jalkarätti tietä vasten. Pojat varoittivat minua lähtemästä rämpimään soille noin huonoin saappain. Menin räntimikolta pyytämään parempia kenkiä. Hänellä ei ollut

sellaisia annettavina. Menin kpäällä: n puheille. Hän käski minun mennä töpinäkärriyn kuormaston mukaan, ettei minun tarvitsisi enää lähteä koukkaamaan. Olihan sota vienyt minulta hautaan jo kaksi veljeäkin. Sirpaleen polttaman kolohaavan arpi alkoi märkiä Rovaniemellä, kun siihen ei ollut Torniossa pantu sidettä sirpaleen pudottua haavasta asetakkia ja vaatteita JSp:llä riisuessani. Lääkäri passitti minut Oulun lääninsairaalaan, jossa olin 2 viikkoa ja sitten sain 2 viikon kotiloman. Tuli tieto, ettei minun tarvinnut enää mennä uudestaan Lapin sotaan. Raahesta kävin vain hakemassa siviilikamppeeni. Silloin taisi olla marraskuu -44. Niin vanhemmat ikäluokat kotiutettiin.

Kun sain rauhan aikana käsittää uskon ja Jumalan armon kohdallani,

olen joskus puhunut sananpalvelijan tehtävään asetettuna nuoremmillekin siitä, miten paljon meillä suomalaisilla on kiitoksen aihetta. Pelastuimme sotien myllerryksestä. Kun Pyhännän seurakuntatalossa vietettiin kansallisen veteraanipäivän juhlia 27.4.1995, ne olivat samalla II maailmansodan päätymisen 50-vuotismuiston juhlat sikäli, että myös Lapin sota loppui tuona päivänä 1945. Sain olla tässä Pyhännän juhlassa mukana Jyväskylästä tulleen monien muistojen äärellä. Saamme kiittää Jumalaa, kun meillä on oma koti ja vapaus tehdä työtä. Meillä on enemmänkin, on myös kristillisen uskon ja evankeliumin vapaus ja vapaa isänmaa. Jumala siunatkoon synnyinmaatamme ja pientä kansaamme, että säilyisimme hänen armossaan ja turvissaan.

Välähdyksiä Uhtuan Horsman tukikohdasta. Vas.p. kuvassa oik. Heimo Viio, hänestä vas. Uuno Kaipainen, Veikko Arffman Paavolasta ja reunimmaisena vas. Kauko Roininen, joka on oik.p. kuvassa reunimm. oikealla, vieressään kenttälakki päässä Uuno Kaipainen. Kpäällä oli Lauri Saario (ei kuvassa). -Uuno ja Anna Kaipaisen kuvat.

Pyhäsentäläisenä kolmessa sodassa

Viitamäkeläisen rautaristin miehen muisteluksia

Työmies stm

Onni Moisanen

Pyhäntä 22.4.1996/ 22.4.-98

(† 3.7.1998)

Läheisten sotayhteyksiä

Isäni Aatu Moisanen oli niin vanha, ettei ollut sodassa. Hän oli Tavastkengän Saarelta, asui sitten kirkolla Aholassa ja muutti Viitamäen Kiviperälle Kivimäkeen. Minulla oli vanhempi veli Pekka, 1904 syntynyt. Pekka Moisanen oli talvisodassa Sallan rintamalla. Siinä porukassa taistelivat myös Pekka Konola Suksikankaalta, Ville Saarinen Kamulankylästä, Einari Mahosenaho Isolamujärven Heinäniemestä, Aappo Pääkkö Viitamäen Saarialasta ja muitakin pyhäntäsiä. Kun ruotsalaiset ottivat vastuun Sallan rintamalla, pojat lähtivät Virolahden suunnalle. Veljeni Pekka oli jatkosodassakin, ensin 8/ III/ JR 11:ssä, pyhäntästen omassa K:ssa. Kun hän haavoittui Pistojoen ylityksessä, hänet vietiin Kiuruveden sairaalaan. Sitten hän oli toisessa porukassa rintamalla, talvella -42 taas siviilissä, mutta -44 kesällä hän joutui jälleen sotaan, nyt Rukajärven lohkolle.

Mukaan talvisotaan

Minä olin v:n 1915 ikäluokassa vakinaisessa väessä Kuopiossa 1937. Sain erikoiskoulutuksen pikakivääriin, pk-mieheksi. Kertausharjoituksissa 1939 erikoistuin kiväärimieheksi. Osallistuin talvisotaan kiväärimiehenä ja kp-miehenä. Palvelin Prikaati Wuokon mukana Kuhmon suunnalla 4.12.1939-13.3.1940. Kuuluin JR 25:n 5.K:aan. Se oli Pulkkilan komppania, johon kuului pyhäntäsiäkin n. 20 miestä. Komppaniamme päällikkö oli opettaja, res. ltn Ville Taskila Tuirasta. Pekka Lusti Pulkkilasta oli koko talvisodan ajan ryhmänjohtajani. Kestisten komppani-

assa oli Pyhännän Ahokylästä esim. Viljo Rajala ja Mykkäs-Jussi Viitamäeltä. Talvisodan piipposten komppaniassa oli paljon pyhätäisiä: Väinö Pääkkö, Matti Rönkä ja Reino Ahonpää Viitamäeltä, ja monta muutakin eri kyliltä. He olivat olleet vakinaisessa väessä Kuopion KKK:ssa. Talvisodassa pyhätäsillä ei ollut erityistä omaa komppaniaa; osa meistä oli kestisten, osa pulkkisten ja osa piipposten komppaniassa, joka oli KKK.

Pyhätästen lähtö talvisotaan

Pyhätästen lähtiessä talvisotaan kokoonnuttiin 15.10.1939 kirkolle kansakoulun luo. Lähtijöitä oli toistasataa miestä. Kutsukortit oli tuotu meille Pyhännän suojeluskuntatalolta Tavastkengältä. Taksimies Onni Kangas ja muuan Jokiperän työmies, Luttis-Tuomas, jakoivat näitä kortteja koteihin. Perukkalaiset Sattu-Janne ja Nygårdin Joppe olivat paikalla kansakoululla suojeluskunnan johtomiehinä. He puhuivat saatesanoja meille lähtijöille koulun pihalla.

Joukkomme lähti pitkänä hevoskollonnana Kiuruvettä kohti. Remeskylässä pysähdyimme syömään. Yövyimme Paaranmäen koululla ja sen jälkeen Kiuruveden Suojantalolla. Juna toi meidät Ouluun. Majoituimme Lkväkenä yhteislyseolla, Pokkitörmän mäellä. Tätä jatkui puolitoista kuu-kautta. Ollessamme Antin päivän aamuna 30.11.1939 Intiön kankaan maastossa ratsulähetti tuli kutsumaan meitä. Hän ilmoitti sodan syttyneen Neuvostoliiton ja Suomen välillä. Joulukuun 2. päivän iltana lähdettiin junalla Oulusta. Lähellä Nurmesta mentiin Porokylään, josta kuorma-autot toivat meidät Kuhmon rintamalle. Sinne tultuamme alkoi sataa runsaasti nuoskalunta. Jouluna sitä oli

jo paljonkin.

Kuhmon talvisotaa

Aluksi oltiin ltn Tönkyrän joukkueessa. Se oli JR 25:n 5.K:n 1. joukkue, 1/ 5/ II/ JR 25. Siinä olivat myös Ahokylän pojat Reino Nissinen ja Antero Karhunen sekä tavastkenkäset Yrjö Haataja Järvelästä ja Reino Pitkäkoski. K:n muissakin joukkueissa oli pyhätäisiä. Hermann Mykkänen, Piipon poikia Viitamäeltä, oli lääkintämies, ehkä 2. joukkueessa. Itsenäisyyspäivänä 6.12.1939 otimme haltuumme Rastin tienhaaran. Sillä kohtaa meitä oli pari joukkuetta, Tönkyrän ja Nykäsen joukkue. Venäläisiä hyökkäysvaunuja, samoti jalkaväkeä, tuli 7.12. aamulla. Komppaniamme perääntyi ja levittäysi aseisiin Pirttimäen talon kahta puolta. Rastin tienhaaran seudulla vihollisjoukot ruuhkausivat nuotioiden ympärille pakkasessa. Jjoht Tönkyrä kyseli vapaaehtoisia ampumaan venäläisiä nuotioporukoita. Antero Karhunen oli näihin sissihommiin ensimmäisiä lähtijöitä. Taistelukosketus viholliseen saatiin 8. joulukuuta. Mukaan tuli puolet kärsämäkisten komppaniaa, kun läksimme katkomaan vihollisen yhteyksiä Mämmelän talon luona. Kestisten 6. komppania meni samalla valtaamaan Rastin tienhaaraa. Kuhmon kirkolta päin oli hyökkäämässä evl Ilomäen porukka, jossa oli kuhmolaisten pataljoonan komentajana kapt Murole.

Hyökkäsimme Juurikka-ahon talolta Mämmelän suuntaan. Evl Vuokko kysyi kolmea vapaaehtoista. Näitä ei ollut. Hän käski ltn Taskilan määrätä itse. Taskila valitsi Karhusen Anteron, minut ja erään Hyytisen, joka oli opettaja Pulkkilasta. Saimme tehtävän toteuttaa harhautusliikkeen hiihtämällä suoaukeaa tien suunnassa, jotta Kuhmon ja Lieksan välillä oleva vihollinen luuli-

si porukkamme tulevan suoraan tien suunnassa. Tällöin päävoimiemme - puolentoista komppanian - hyökkäys pysyisi salassa. Ehdimme hiihtää aavaa vain 30 m, kun venäläiset jo ampui- vat meitä kiväärein. Löimme maihin lumeen. Koetimme kääntää suksemme takaisin päin. Lumipukuinemme pääsimme lopulta kuusikon suojaan. Siinä Hyytinen yritti setviä konepistooliaan. Hän luuli sen liikkuvien jäätyneen jumiin. Ase laukesi hänen jalkaansa. Ukkovarvas meni luusta poikki. Sain Hyytiseltä joukkueemme ainoan kp:n mieskohtaiseksi asekseni.

Välillä päästiin lepovuoroon. Von Essenin komppania, kevyt osasto, saapui Nurmijärvelle meidän 5.K:n vahvistukseksi. Se olikin tarpeen, kun venäläinen vahvistettu pataljoona oli marssinut Kuhmon ja Lieksan väliselle tielle. Kivivaarassa oli Raappanan joukkoja torjumassa lähestyvää hyökkäystä, joka tulikin kaikkien teiden kautta samana päivänä. Lepovuoromme jäi lyhyeksi. Komppaniamme oli mentävä Tolkkeen tien kautta Lieksan tielle. Pidimme sen poikki, ettei vihollisia päässyt sinne lisää.

Saimme myöhemmin yhteyden Raappanan joukkoihin Heinijoen linjalla. Sieltä palasimme Nurmeksen tienvarteen joulunpyhiksi. Unna vuonna mentiin aseisiin Rastin tienhaarasta 2 km Nurmekseen päin. Siellä olivat Koistilan talo ja Koistilanharju. Edellinen porukka oli joutunut luovuttamaan venäläisille Maunuvaaran ja Pirttimäen. Latvajärvi oli pääpuolustuslinja. Latvajärven linjat olivat takempaa Nurmeksen suunnassa. Koistilasta päin oli näköyhteys Maunuvaaralle. Joulun jälkeen oltiin Maunuvaaran asemassa Nurmeksen tien varressa. Ville Taskila antoi meille tehtävän käydä partiona polttamassa Lapiovaaran talo erällä mäellä. Se oli joutunut

viholliselle. Porukassamme oli yhdistettynä kaksi vajaata ryhmää. Meitä vetivät alikersantit Veikko Haapala ja Pekka Lustig, pulkkisia molemmat. Mukana oli myös Reino Nissinen Ahokylästä ja itse olin toinen pyhätänen. Puuaidan takaa havaitsimme liikkuvia vartiomiehiä ison päärakenuksen ympärillä. Iskupartiomme Emma-pikakivääri asetettiin tulittamaan rakennusta eri suunnasta kuin mistä itse tulitimme. Yritimme antaa vihollisille sen vaikutelman, että meitä oli enemmän. Venäläisiä oli kuitenkin maastoasemissa niin paljon, että emme saaneet taloa tuhotuksi. Talvisodassa olin monella partioreissulla ottamassa yhteyttä toisiin joukko-osastoihin. Useimmiten olin näiden alikessujen, Veikon ja Pekan, reissukaverina. Meitä muita oli toisinaan kolme, joskus neljä. Kerrankin olin partiomatkalla ottaessamme yhteyttä JR 54:ään. Hiihdimme Saunajärven oikealta puolelta kaartoen JR 54:n aseisiin ja varmistimme, näkykö välimaastossa vihollispartioiden jälkiä. Tavastkenkäset Yrjö Haataja Järvelästä ja Reino Pitkäkoski olivat usein pyhätäsinä partiokavereinamme talvisodassa.

Tammikuun 27. päivänä 1940 II pataljoona lähti lähemmäs Saunajärveä. Vihollisen huoltotieyhteys katkaistiin. Kuuluisa "Römpsäkangas"* oli lähellä tätä seutua. Alueella oli myös venäläisten tukikohta 101, jonka tieyhteydet me katkaisimme. Tämä tukikohta jäi sen motin yhteyteen, joka oli Nurmeksen ja Kuhmon välisen tien varressa. Komppaniamme 5/ II/ JR 25 oli 4-5 vrk asemassa Römpsäkankaalla. Paikka oli mäntykannokkoa. Se oli saanut nimensä siitä, minkä mekin koimme: siihen tuli runsaasti "römpsiä", kranaatteja eli ranuja. Pyhätänen Laitisen Niilo kaatui 30.1.1940 juuri siellä. Kerron tämän vähän tarkemmin.

Kun Taskilan 5.K katkaisi vihollisen yhteydet Kuhmon Römpsäkankaalla, sen jälkeen lähti helsinkiläisen vänr Ahlan porukka yrittämään tukikohta 101:n valtausta. Ahla oli tullut ltn Aaro Oravan tilalle joukkueenjohtajaksi. Joukkue ehti edetä vain 100 m, kun kuolema tavoitti Niilon vihollisen luotiseesta. Näin pulkkilalaisten lääkintämiesten, Junno Topin ja erään toisen, hakevan Niilo Laitisen ruumiin pois ahkiolla. Maantien ojasta vahtasimme hyökkäysvaunuja, kun tankki kerrallaan kävi mäen alla vihollistulta johtamassa. Panssarien lähemmäksi tulon varalta pojilla oli myös polttopulloja eli "Molotovin cocktaileja". Meidän jälkeen Römpsäkankaan aseisiin tuli kestisten 6. komppania. Siinäkin oli useita Pyhännän miehiä.

Saunajärvelle saapui Keski-Suomesta maj Ruotsalaisen pataljoona. Se koetti vallata venäläisten korsuja. Komppaniamme talvisodan loppuosa oli lähinnä asemassa oloa ja mottien vahtaamista, vaikka aina silloin tällöin oli pikku kahakoita. Kerronpa välillä, miten Nissis-Iikka eli Koppelokankaan Iikka kaatui Römpsäkankaalla 1.2. 1940. Hän ja muuan Pirttimaa Haapavedeltä olivat tehneet monttuni molemmille puolille omat suojamontut, Iikka vasemmalle alemmas kankaan rinnettä ja Pirttimaa oikealle puolelleni. Kumpikin poika kaatui ihan ympäriltäni tuona pakkaspäivänä. Viitamäkin Hermann Mykkänen ja muuan pulkkilalainen lääkintämies noutivat poikien ruumiit kranaattien jäljiltä. Sen jälkeen rupesin montussani panemaan tupakaksi. Työmiestä holkille. Ranu tulikin lähelle. Routapaakku heitti askini maahan. Tuomasin, että menipä liian pitkälle, kun tupakkiaskin särkivät. Sain kootuksi vajaan 1/2 askia takaisin. Seuraavana päivänä 2.2.1940 Leiviskän Paavo, kilpahihtäjä

Pyhännän kirkolta, kaatui Kuhmossa vartiopaikalleen, ollessaan vihollismotkia vahtaamassa.

Rintamalle koottiin lopulta vanhempiakin miehiä. Raahen sotilaspiiristä lähetettiin 40-45 -vuotiaista koottu "joulupukkipataljoona", jonka oli määrä tulla aseisiin Kuhmon Saunajärvelle, vihollisen tukikohdan pohjoispuolelle, ja tuhota sen korsuja. Tässä joulupukkiporukassa haavoittui mm. pyhantänen Saarasen Samuli koostamistaistelussa muurmanskilaisen hiihtopataljoonan kanssa. Sen vahvuus oli n. 1500 miestä. Samppa kuoli 10.3.1940 Sallan sotasairaalassa. Joulupukkipataljoona joutui tulitaisteluun tämän joukko-osaston kanssa eikä ehtinyt saapua tavoitteeseensa, kun tuli välirauha. Matti Jussila, velipuoleni Aatu Moisanen ja moni muu pyhantänen oli tässä porukassa. Talvisodan viime päivinä n. 4 päivää ennen aselepoa Kuhmon suunnalle tuli uusi vihollisdivisioona, jota venäläiset nimittivät motinavaajadivisioonaksi. Se antoi ankaraa tykkitulta Männistökanan tukikohtaan, jonka miehet olivat asemassa kahteen suuntaan, Saunajärven mottiin päin ja myös rajalle päin. Nämä olivat Suomussalmelta tulleita aseveljiä.

Ainakin Koskenkankaan Heikki oli taisteluissa Suomussalmen kirkolla, samoti Puurus-Aukusti ja Väinö Arbelius. Kun elettiin talvisodan kahta viimeistä vuorokautta, vihollisen tykkituli ja ilmavoimien toiminta olivat vahvimmillaan. Tosin Kuhmonkin suunnalla tätä oli koettu jo sodan aiemmissa vaiheissa, esim. mottisodan alkaessa, kun katkottiin vihollisyhteyksiä. Olimme asemassa Saunajärven länsipuolella talvisodan päätöspäivinä. Pidimme poikki venäläisyhteyksiä Saunajärven ja tukikohta 101:n välillä. Sieltäkin muistan elävästi saman ryhmän pyhantäset rintamakaverit: Yrjö

Haatajan Tavastkengän Punaperältä, tavastkenkäsen Reino Pitkälä ja Karhus-Anteron Ahokylästä. Lääkintämies Mykkäs-Hermann Viitamäeltä oli siellä, joskin eri joukkueessa.

Myös pulkkilalainen kers Ahti Iso-Junno (myöhempi maj) oli meillä talvisodassa joukkueenjohtajana. Hän tuli tehtävään, kun Tönkyrä joutui 6.K:n päälliköksi ja oma alkuperäinen kpäällikkömme Taskila asetti Iso-Junnon. Myöhemmin majurina Iso-Junno on muistellut esim. Koppelokankaan Iikkaa, että vaikka Nissinen oli vähän hidas joissakin toimituksissa, hän oli erittäin hyvä sotilas.

Aselepo ja välirauha

Aselepo saatiin 13.3. klo 10. Venäläiset vaativat irtautumiseensa kaksi vuorokautta. He lähtivät linjoistaan 15.3. klo 10 alkaen ja perääntyivät 7 km päivässä. Tähän vetäytymiseen meni 4 päivää. Meidän, tienvarressa mottihommissa olleiden suomalaisten, piti mennä 2 km:n päähän Saunajärven tiestä jo 12.3. klo 24:een mennessä. Talvisodan loputtua ev Vuokko puhutteli rintamamiehiä Inarin rajavartiokämpällä Pielisjärvellä. Hän puhui minullekin toivoen, etteivät kaikki menisi heti kotiin, vaan miehiä jäisi riittävästi myös sodanjälkeisen rajan vartiointiin välirauhan aikana. Eversti ennusti meille pian koittavasta Saksan ja Neuvostoliiton välienselvittelystä. Jäinkin rajavartiioon toukokuun 15. päivään saakka. Vartiopalvelukseen pyydettiin erityisesti niitä, joilla ei ollut talonpito- ja maanviljelyshuolia.

Huumorimuistoja

Ruokahuollossa koettiin yllätyksiä. Kun katkaistiin vihollisyhteydet Saunajärven tännimmäisessä päässä, se oli tammi-helmikuun vaihdetta tai

helmikuun alkua 1940. Kahta puolen hevosen selässä heiluvissa astioissa tuotiin hernesoppaa komppanian linjoihin. Haatajan Yrjö, Nissis-Reino, Pitkäläsen Reino, Mykkäs-Hermann ja muut pojat söivät tolkusti. Pakkasta oli komppanianpäällikön radion mukaan -40 C -asteen molemmin puolin. Keitto lämmitettiin uudestaan ennen linjoihin tuontia. Mutta kaikki keittoa syöneet saivat ankaran ripulin. Metsähallituksen metsätekn Hermann Alhonsaari oli porukassa. Hän mallasi vielä siviilissäkin, miten Saunajärven talvisodassa piti panna jalat ristiin, ettei keitto syöksy housuun. Minuun ripuli ei pystynyt-, koska söin vain keiton sattumia eli lihapaloja. Tosin lihansyöntini oli väkinäistä, koska paikalla näkyi sekä venäläisten että omien kaatuneita.

Uusi sodanvaara ja Lkp

Välirauhan aikana kesällä 1940 olin halkometsässä Kymi Oy:n mailla lähellä Viitamäen Kiviperää. Kun Saksa miehitti Tanskan ja Norjan, tuntui, että toinen sota oli tulossa. Kesällä Suomeen saapui saksalaisjoukkoja. Ruotsi oli antanut kauttakulkuvoimaa. Kesällä 1940 maahamme oli tullut 200 000 sakemannia. Heitä oli myös Rovaniemellä, Kemissä ja Oulussa. Kesällä -41 olin Kiuruvedellä Gutzeitin metsissä pöllihommissa, Jylänkäperällä. Sunnuntaina 15.6.1941 oli iltamat Viitamäen nuorisoseurantalolla. Sinne tuotiin Lkp-kutsukortteja. Koska olin savotassa, sain tiedon vasta maanantaina. Savottatilin saatua tulin levähtämään Suksikankaalle, mistä pyöräilin Kestilään pataljoonan kokoamispaikalle. Ensin poikkesin Tavastkengälle suojeluskuntatalolle. "Kurkelan Teukko" eli Teodor Kiiskinen oli sk-päällikkönä. Hän soitti Kestilään ja ilmoitti meille,

että klo 18 lähdetään sieltä marssille kohti Nuojuaa. Hyvinpä ehdin mukaan ja lepäilin pyöräilyni jälkeen pari tuntia Kestilän kirkolla ennen lähtöämme.

8/ III/ JR 11 - Pyhännän komppania

Meidän komppaniamme - 8/ III/ JR 11 - oli koottu lähes yksinomaan Pyhännän miehistä. Upseerit olivat muualta. Ltn Rainer Simelius oli komppanianpäällikkömme, Toppila-yhtiön metsänhoitaja. K:imme sai kk-joukkueen lähinnä Piippolan pojista. Järvelän Antti Tavastkengältä oli oma vääpelimme, aivan kunnan mies. Metsätekn Valde Paananen oli komppanian kirjuri, Sainilan Ville muonamestari, joka tilasi ruuat. Asealiupseerina tavastkenkänen Matti Pennanen jatkoi samoja hommia kuin talvisodassa, korjaili vioittuneita aseita ja hankki uusia. Jatkosodan alkuvaiheessa olivat Simeliuksen tst-lähetteinä tavastkenkänen Eino Myllylä, Heikki Makkonen ja myöhemmin Antti Piippo Ahokylästä.

Kesäkuun 17. päivänä 1941 klo 18 koko pataljoona, III/ JR 11, lähti marssille kohti Nuojuaa. Olin K:imme 4. joukkueessa, jota johti "pikkuvänskä" Hurnasti. Alkaneessa kesäsodassa eli jatkosodassa olin ahokyläläisen Viljo Rajalan kanssa tässä joukkueessa. Viljo sen varajohtaja. Kun vänr Hurnasti haavoittui Vuonnississa, Viljosta tuli joukkueenjohtaja Pistojoen toiselle puolelle saakka, kunnes hän vaihtui vääpeliksemme vanhemman Antti Järvelän tilalle Hevosenkengän talvessa.

Alik Antti Mäläskä, Taunon veli, oli ryhmänjohtajamme. Ryhmässämme oli 2 kp:tä, 2 pk:ta ja loput kiväärejä. Kiväärimehet olivat myös patruunankantajia. Mäläskän Antti oli tosi mies. Meillä pelasi hyvin. Saaras-Ville Maaralanperältä oli kanssani samassa

ryhmässä, samoin Koistis-Antti, Sampan veli, ja Konolan Paavo. Hänellä ja minulla oli kp. Myös Einari Nikkinen Tavastkengältä oli aluksi ryhmässämme, mutta hän kaatui Korpijärvellä. Sama kohtalo ja samassa tilanteessa oli myös Antti Mäläskän, Ville Saarasen ja Antti Koistisen osana, joten Korpijärvi oli meidänkin ryhmälle kova paikka. Pk-mies Aaro Koskenkangas kaatui jo Pistojoen ylityksessä ja minä haavoituin Korpijärvellä noin minuutti ennen neljän ryhmäkaverin yhteistä kaatumista. Oli siinä isku yhdelle jv-ryhmälle, mutta kaikkea ei voinut edes aavistaa edeltäpäin.

Sotaretki alullaan

Jatkosodan alussa olimme pari viikkoa leirissä Suomussalmen lentokentän laidassa. Sen jälkeen siirryimme kohti Raatteen tietä ja vihdoin kohti rajaa. Alkuviikkoina tuli esille, että muutamat uskavaiset miehet menivät vähän syrjemmälle rauhalliseen paikkaan, jossa heillä oli lauluryhmä. Tätä johti Joeli Haataja eli Kosken Jojeli Tavastkengältä. Mukana olivat kvääp Antti Järvelä sekä Perukan Mäkelästä Ville ja Heikki, ehkä muitakin. Miesten keskuudessa oli semmoista herätystä. Heinäkuun 1. päivää vasten yöllä klo 2.20 tykistöimme pommitti Vasovaaran kasarmia, venäläistä rajavartiostoa. Saksalaiset Stuka-syöksypommitajat tulivat klo 2.40. Sitten jv ylitti rajan klo 3. Vasovaaran kasarmi oli Vuokkiniemeen johtavan tien vasemmalla puolella. Siinä yksi nuori poika antausi meille vangiksi. Kun oli päästy 5 km eteenpäin, Latvajärven kylässä sattui tragedia. Saksalainen tankki ampui erehdyksessä 10 pioneeria ja sen jälkeen syttyi itse rinteessä räjähtäneestä isosta miinasta.

Tollonjoen kylä

K:imme 4. joukkue, jossa olin, teki mutkan 2.7. auringonlaskun lähestyessä. Muu osa komppaniaa jäi vielä Ponkalahteen. Vänr Mauno Hurnasti meni kanssamme kompassin ja kartan avulla Vuokkiniemen alueeseen kuuluvaan Tollonjoen kylään 7 km Vuokkiniemestä etelään. Siinä oli toistasataa karjalaista siviiliä. Heitä kerääntyi luoksemme suuri joukko 3.7. aamulla. Osa väestä oli mennyt veneillä Uhtualle Kuittijärven kautta. Sinne poistuneita sanottiin johtomiehiksi. Aukaisin erään kodin oven. Sisällä oli muuan opettaja yksinään. Vänskämme Hurnasti tuli samaan paikkaan ja kyseli ammattia. Lähellä taloa oli kyläyhteisön osuuskuntakolhoosi. Meillä ei ollut ruokaa eikä tupakkaa, joten teuras-tettiin suuri sonni ja iso sika. Näistä saimme ruokaa, kuten siviilitkin. Kylän naiset tekivät meille rieskaa. Siviilit myös lämmittivät meille saunat, ja niin saimme kylpeä. Kun väki lypsi osuuskuntansa lehmiä, pääsimme juomaan maitoa. Neuvoimme karjalaisia viemään taloihinsa kaikki sikalan pormaat. Naisten lähtiessä viemään niitä ne huusivat kovasti heidän sylissään. Me yllytimme siviilejä ottamaan muutakin tavaraa osuuskunnan varastosta, koska tämä olisi kohta joutunut Suomen valtiolle armeijan edetessä.

Tollonjoella oli parrakas kauppias, joka oli ennen kulkenut myös Pyhännän Itämaässä kaupaten vaatteita ja rihkamaa savottaväelle. Heikki Pellikka, saman joukkueen miehiä kuin minä, tunnisti partaukon. Heikki sanoi, ettei meillä ole ruokaa eikä tupakkia. Ukko haki tupakat, jakoi meille monet töp-sät mahorkkaa ja pillitupakkaa askin mieheen. Me olimme, koko Hurnastin joukkue, 3 vrk Tollonjoen kylässä. Olimme kaikki pyhäntäsiä, paitsi itse Hurnasti ja piippolalainen Ojakosken

Topi. Muonapartio tuli Tollonjoelle siellä olomme kolmannen päivän aamu-yöstä klo 3-4. Pataljoonamme pastori Hannes Leinonen oli partion mukana ja piti hartaushetken kylän osuuskunnan pihalla. Karjalaisasujamet saivat kutsun tilaisuuteen kylän tyttöjen juoksu-jalkaviestinä. Paikalle kertyi kaikenikäisiä vienankarjalaisia 132 henkeä. Pappimme puhui kuulijoilleen tämän seudun ihmisten elämäntilanteen muutoksesta: kun heillä ei ollut pitkiin aikoihin ollut tilaisuutta kuulla elävää Jumalan sanaa, nyt heillä oli jälleen tämä mahdollisuus. En ehtinyt pitkään kuulla pastorin puhetta. Jouduin ahokyläläisen Veikko Knuutisen kanssa vartioon Kostamokseen johtavan tien varrelle.

Illalla palasimme Vuokkiniemessä komppaniamme yhteyteen. Vaikka Vuokkiniemi oli itse pitäjän nimi, kirkonkylässä näkyi vain muutamia kymmeniä ihmisiä. Jututin kylällä kahta karjalaismummaa, jotka muistelivat talvisodan aikoja. He kertoivat muistavansa tältä vuosisadalta peräti 5 sotavaihetta. Sotajoukkoja oli kulkenut heidän seuduillaan puolin ja toisin. Vuosina 1919-1921 oli liikettä. Mummat muistelivat ev Villamon miesten retkiä ja kyse-livät, oliko sama eversti nyt porukois-samme. Olimme yötä Vuokkiniemessä. Venäläistä sotaväkeä ei näkynyt.

Vuonnisten taistelut

Kun komppaniamme lähti pataljoonamme III/ JR 11:n joukoissa marssille kohti Vuonnista, jonne oli noin 5 km, keskitaipaleella venäläistyktön ensi kranaatit jysähtivät ympärillemme. Kun pataljoona lähestyi Vuokkiniemeltä päin Vuonnisten kylää, tämän edustalla oli edessämme poikkisuunnassa Kursmanjoki ja sen takana vasemmalta Juntusrannasta päin johtava parempi

tie. Se johti myös kylän peltojen läpi oikealle kohti Uhtuaa. Komppaniamme tuli joenrantaan. Vuonnisten kyläaukea oli näkyvissemme. Rannassa omalla puolellamme näkyi pari venettä. Kun 1. joukkueen ensipurukat ehtivät soutaa yli, ranuja ei vielä tullut. Mutta tilanne muuttui. Ehkä vihollisen tulenjohto näki joenylityksen alkaneen. Oliko tähystäjä oikealla, Uhtuan suunnasta näkyvän tienvarren näkötorjissa vai Vuonnisten kylän peltorinteillä? Kuulin kranaattien räjähdykset. Koitti Pyhännän sotapoikien jatkosodan ensimmäisten uhrien kuolonhetki: Ville Kangas, Kamulan Aution poika, kaatui melkein heti ja Knuutisen Aaro haavoittui niin pahoin, että menehtyi Ponkalahden kenttäsairaalassa. Väinö Arbelius joutui makaamaan reidestä haavoittuneena joenpenkalla kauankin ennen kuin hänet saatiin noudetuksi. Kalevan Armaalta tuli suolet ulos sirpaleiden avaamasta haavasta, mutta hän pelastui lääkintämiesten avun kautta. Nämä tapahtuivat heinäkuun 9.-10. päivien vaihteessa.

Kun joukkueemme istui vielä maastossa ennen joenylitystä, kävin yläjuoksulla vasemmalla metsikössä tutkimassa aluetta. Löysin myllypadon päällä olevan kapean sillan. Ilmoitin Hurnastin joukkueelle, että meidän oli turha odottaa venettä, kun päästään sillasta yli. Näin joukkueemme pääsi rauhassa eteenpäin. Saimme odotella K:n kokoontumista joen toisella puolella. Pataljoona kiersi kohta Vuonnisten kylän pohjoisesta metsiä myöten. Niin mekin. Ohitimme Juntusrannan venäläisen rajavartiokasarmin. Muistelen porukkamme joutuneen kolmeen joenylitykseen Vuonnisten seutuvilla ennen kuin ehdimme Hevoslamille. Kun pyhätysten piti ylittää joki kolmannen kerran, samat ylitykset oli myös Kestilän komppanialla,

ja siinä vaiheessa Taskilan komppania kärsämäkisineen eteni Uhtuaa kohti Vuonnisenjoen alkuperäisellä puolella.

Vuonnisissa erehdyttiin ampumaan omiakin edettäessä mutkaisia jokivarsia. Kerran katosi yhteys pyhätysten ja kestisten välillä. Seudulla oli pieni puro, jonka molemmin puolin näkyi avoin niitty. Kun reitillä tuli vastaan metsälampi, kestisten komppania kiersi sen eri puolelta. Tunnustelijat eivät muistaneet pyhätysten komppanian jääneen etenemään lammen toista puolta. Kestiset alkoivat kohtaamislanteessa lähellä puronvartta ampua pyhätäsiä. Rainer Simelius vastasi isosti: "Täällä on 8. komppania!! Onko siellä seitsemäs, että alkää ampuko!!!" Onneksi huuto kuultiin, mutta pian venäläiset antoivat niskaamme kranaattikeskityksen.

Vuonnisissa kannettiin hevosenselässä keikkuvilla astioilla hernekeittoa linjoihin, kun töpinät olivat vielä Vuokkiniemen tien varressa. Kerran oltiin korkealla kivikankaalla loikoilemassa. Otin ensin suuhuni kuivaa vanikkaa. Soppa tuntui happamelle ja pahanmakuiselle, joten kaadoin annokseni maahan haavanlehtien päälle. Seuraavana aamuna Tuure Peltomaa tuli lusikalla riipimään siihen kaatamiani herneitä. Vaikka monilla oli ripuli vatsanväänneineen, nälkä oli ankara, kuten Tuurellakin, koska joskus sattui häiriötä ruoka-aikataulussa. Huoltokin oli vaikeuksissa. Saaren Erkki veteli puukolla koivun tuohipintaa auki, leikkasipa syvemältä kovempaa ja ruskeaa kerrosta, kunnes tuli esiin se valkoinen, tuore kerros, josta puu kasvaa. Tästä Erkki leikkasi viipaleita suuhunsa. Myöhemmin Luttis-Topi muisteli savotoissakin sodan jälkeen, miten Saaren Erkki "haukkasi kuin hirvi" siitä koivun kupeesta syötävää ja jyrsi koivun kylkiä. Sodassa sattui erälle

pojille sellaistaakin mielenhäiriötä, että he ampuivat käteensä tai jalkaansa, kun yrittivät paniikkimaisesti päästä sodasta. Tämä oli moraalien kannalta ikävää, vaikkakin inhimillistä.

Kun tultiin taas puronvarteen, Saaras-Ville ja Koistis-Antti kysyivät vettä keittääkseen kahvit. Otin römpsäni ja noudin kahvivettä puroilta. Sillä reissulla huomasi venäläisasemat ja miehenpäitä ihan niityn takana, metsän laidassa. Yksityistä vedennoutajaa ei yleensä ammuttu, sehän oli venäläistenkin sääntö. Sama oli myös tunnustelijoiden laita. Tulenavaus tehtiin useimmiten vasta isomman joukon tultua näkyviin. Keitin kahvit ja niin joimme kolmestaan, Ville, Antti ja minä. Vasta sen jälkeen alkoivat sotahommat sillä kertaa, heinäkuun 14. päivänä 1941. Tilanne oli sekava. Ltn Laaksonen kaatui. Kuula osui keskelle otsaa. Mäläskän Tauno väitti nähneensä luodin tulleen hänen joukkueenjohtajansa päähän kestisten puolelta metsää. Toiset arvelivat sitä vihollisen tarkka-ampujan tai viivytysspartion luodiksi. Puronvarressa Vuonnisissa kuultiin vihollisen viivytysspartioiden laukauksia monin paikoin. Olin tunnustelijana koko puronvarsivaiheen ajan, minulla kun oli konepistooli. Rantalehviköissä etenemisessä oli kuin viidakkosodan tuntua. Hyökkäyksessä kaatuivat sinä päivänä Matti Kesti ja myöhemmin Kaipaisen Niilo. Hän menetti paljon verta reisihaavastaan. Sinä päivänä, 14.7., satoi kovasti, ukkonen jyrisi ja oli myös krh-keskityksiä. Ahonpään Mikko kertoi minulle, että hän kantoi Sulo Luttisen kanssa paareilla Niiloa kohti Vuonnisjoen pussisillan päätä, linjoista erilleen, ja että Niilo kuoli jo välille. Illalla Ahonpään Einari haki havuja asemapoteron kätteeksi ja palasi havut kainalossa. Eräs kk-vänrikki luuli häntä viholliseksi ja ampui Einarin,

laukasi toisenkin kerran, jolloin Juhani Hyvärinen haavoittui olkapäähän. Vänrikki huomasi erehtyneensä, nakkasi pistoolinsa jalkoihini ja pyysi, että ampuisin hänet. En tietenkään ampunut, mutta upseeri kaatui loppukesästä Kiestingin Kangasvaarassa, kun III /JR 11 oli mennyt pelastamaan motista ev Turtolan porukkaa. Sodassa sattui kaikkea. Upseerienkin väsymys ja jännitys joskus ilmeni kohtalokkaasti. Erityisesti silloin muutamilla heistä oli välistä liipaisin herkässä väärellä kohtaa.

Laaksonen kaatumispäivänä K:mme menetti kaksi muutakin joukkueenjohtajaa. Hurnasti kysyi minua kaveriksi tutkiakseen puronvarren taustaa vihollisen puolella. Pikkuvänskä tiedusteli, uskallanko mukaan ja epäili vihollisen perääntyneen maantienvarteen. Olimme kahden menossa puron taa ja nousemassa kumpareelle ison laattamaisen kivipaaden päälle. Kranaatti iski lähelle kallioon Hurnastin eteen. Hän haavoittui päähän. Veri vuoti molemmin puolin kasvoja. JSP oli lähellä. Neuvoin joukkueenjohtajani sinne sidottavaksi. Sen enempi en ole nähnyt Hurnastia. Pitempi vänskä Hurtig oli 3. joukkueen johtaja. Hän haavoittui jalkaan samana päivänä. Sekin vamma tuli kranaatista. "Hurttingin" joukkueessa olivat Pyhännältä mm. Väinö Pääkkö, Mahosenahon Yrjö Tölppäästä ja Hynysen Tauno, Turusen Yrjö eli Junnun Yrjö, monia muitakin tietysti. Pikkuvänskämme Hurnastin jälkeen Rajalan Viljo oli väliaikainen joukkueenjohtajamme Vuonnisista aina Pistojoen toiselle puolelle saakka. Ainoastaan Mauno Hentunen jäi tähteeksi komppanian upseereista. Viljo Rajala, Yrjö Turunen ym. alikessuja joutui joukkueenjohtajiksi upseerimenetysten vuoksi.

Rikki Mikkonen katosi kuulovar-

tiosta Vuonnisissa. Kerrottiin jopa sellaista, että hänen ruumiinsa löytyi myöhemmin Koivistolta asti, kun Kannas oli vallattu takaisin viholliselta. Mahtaa olla mielikuvitusta? Rikki Mikkonen ja Heikki Makkonen, joka kaatui Korpijärvellä 24.7.1941, olivat isoja miehiä, löivät siviilissä painia aika tasaväkisesti. Rikin katoamispäivänä, 17.7.1941, Laukka Ville Koistilasta kaatui pienoishiekkien ammuksista hyvin kivisessä paikassa. Turusen Yrjö oli ihan lähellä asemissa ja minä Villen toisella puolen. Villen kaaduttua Mykkäsen Hermannin tuli kaverin kanssa hakemaan häntä pois. Minulla oli juuri sillä hetkellä hyvät unenlahjat. Hemmu luuli minun haavoittuneen tai kuolleen poterooni. Hän kokeeksi nyki minua jaloista, ja tähän heräsin.

Seuraavan päivän iltana III /JR 11:n väkeä oli paljon Vuonnisissa kivikan-kaalla. Meidän käskettiin tehdä nuoti-
oita, kun oli viileää ja yö edessä. Niin tehtiin. Kohta alkoi vihollisen keskitys. Se kohdistui kangasrinteen eteläosaan, Vuonnisten kylää vasten. Muistelen kranaattien tulleen kanuunoista. Ne eivät olleet vain heittimen ammuksia. Tässä tuliylläkössä kaatuivat samasta ammuksista tavastkenkäset Antti Kamunen ja Jussi Konola, polulle peräkkäin. Ales Laakko Viitamäeltä haavoittui samassa keskityksessä. Väinö Pääkkö kertoi minulle, että hän kantoi Aleksin sidontapaikalle, joka ei ollut kovin kaukana. Uhtualle joltavalle maantielinjalle mentiin 19.7. Pataljoona eteni tietä neliömuodossa, josta voitiin helposti levittäytyä ketjuun ja maastoutua. Hevoslampi jäi meistä vasemmalle. Pioneerit kulkivat edellämme laittaen varoitusmerkkejä tielle ja ympäröiville miinojen varal-
ta.

Pistojoen taistelut

Venäläisten viivytysojoukko suojasivat heidän pioneerejaan, jotka miinoillaan koettivat vaikeuttaa etenemistämme kohti Pistojokea. Lähestyimme 20.7. Pistojoen siltaa, kun kuului kova räjähdys. Komppaniamme näki matalan rantametsikön yli valtaviin sillankappaleiden lentävän korkeuksiin. Venäläinen oli pannut isot rotulipanokset sillan molempiin päihin. Tulosta näytti syntyvän. Vähän ennen puoltayötä tykistöme antoi Pistojoella vihollisille kovan keskityksen. "Oulun Peesto" antoi tulta 62 tykillä ja krh pommitti lähemmäs joenpenkkaa, jotta pioneerimme olisivat paremmin saaneet asetetuiksi tukkiportaantien joenylityslinjalle. Tämä suunniteltiin matalaan ja kivikkoiseen koskiuomaan. Ylityskohdan keskellä oli pieni, parin aarin metsäsaareke.

Rykmenttimme I pataljoona ylitti Pistojoen miltei ilman vaurioita. Keskityksen jälkeen savu ja usva suojasi poikien menoja. Seuraavana oli III pataljoona. Ilma oli jo selkiintymässä. Se oli paha enne. Usva ei suojannut meitä. Päivä paistoi helteisesti. Kestilän komppania meni ensin - miehiä kaatui ja haavoittui. Tykistöme tulenjohtaja oli lähellä jokea. Pataljoonamme komentaja kapt Valto Ylönen seisoi pistooli kädessä portaan päässä ja sanoi: "Siitä vain yli!" Hän varoitti, ettei saa katkaista ketjun jonoyhteyttä omaan porukkaan. Kuitenkin se katkeili, koska jo portaanpäähän lähestyminen oli hyvin vaikeaa. Miehiä haavoittui pahasti jo tässä maastossa ennen tukkiportaiden ylitystä. Vihollisen kk-, piiskatykki- ja krh-tuli teki ylityslinjan lähestymisen vaikeaksi. Toiset joutuivat haavoittuneiden kantamiseen, joten kaikki eivät voineet kulkea ketjussa. Kun painelimme läpi Pistojoen saarekkeen, sielläkin oli kaatuneita ja haavoittuneita, mutta piti mennä lujaa eteenpäin vihollisen

tulen alta. Kun olin jo ylittänyt toisenkin tukkiportaan ja olimme jo Pistojoen toisella puolella, saareke näkyi lähellä takanamme.

Skantsin Villeä ja minua janotti kovasti. Kumarruimme käsillemme kiviin. Joimme virtavaa vettä. Ville tarjosi pilliklupia. Panimme tupakaksi Pistojoen penkalla. Tupakkataulun jälkeen Uno Piipponniemi tuli paikalle. Läksin hänen kanssaan eteenpäin. Varoitin Villeä paikan vaarallisuudesta. Ympäri jysähteli kaikenlaisia ammuksia. Skantsin Ville arveli: "Eiköhän vedetä toisetkin tupakit?" Kohta hän kaatui siihen rantaan. Piiskatykin ammus tappoi rintamakaverini. Juoksin Uno Piipponniemen kanssa suoraan erään talon luokse. Saimme niin oikaistuksi kulkumme kohti 8. komppanian kokoontumispaikkaa. Monet pojat etenivät oikealla pitkin jokivarren mutkaa. Vedimme savut ja levähdimme talon suojassa. Sitten piiskatykki jysäytti talon päädystä ylähirsä, jotka lensivät alas, mutta kappaleet eivät osuneet meihin. Läksimme juoksemaan kohti Pistojoen rantaa joenmutkan toiselle laidalle. Siinä vauhdissa näimme niityllä keskikiraskaan kranaatinheitin, jonka miehet olivat hiiltyneet ja kärventyneet mustiksi. Emme ehtineet tarkemmin tutkia, olivatko nämä kaverit omia vai vihollisia. Ehkä miehet olivat panneet putkeen toisen kranaatin edellisen ehtimättä vielä lauetta, jolloin putki oli hajonnut, tai sitten tykistöme oli tehnyt osuman heittimen asemaan.

Tullessani Unon kanssa K:mme kokoontumispaikalle siellä oli jo 6-7 miestä jokivarren kaarteesta ehtineinä. Päällikkömme Rainer Simelius laski, montako meistä pääsi paikalle yli Pistojoen. Ylityspäivän, 21.7.1941, iltana hän ehti vasta lukemaan 28. Leiviskän Väinö eli Kuoppalan Väinö oli tässä alkuporukassa. Neljä pyhän-

tästä oli kaatunut Pistojoella ja monta, monta oli haavoittunut. Minulle sanottiin, että Aaro Koskenkangas putosi ensin tukkiportaalta jokeen, mutta varsinainen kaatuminen tapahtui hänen jälkeen toisessa kohtaa. Peltomaan Tuurekin putosi Pistojokeen. Hän pääsi ylös, mutta kk-luoti haavoitti häntä joelta tullessa. Tuure oli vuoden poissa rintamalta, kun oli pahasti haavoittunut. Myöhemmin hän joutui kiuruve-
tisten kanssa Kostamoksen suunnalle Rukajärven joukkoihin, joissa hän kaatui 6. elokuuta 1944.

Korpijärvi - kuka vielä elää!

Veikko Knuutinen Ahokylästä kuului kanssani samaan ryhmään. Hän lähti vihkilomalle Pistojoelta. Joenylityksen jälkeen komppaniastamme lähti montakin poikaa vihkilomalle, kun siviilistä oli postitettu vihkiloma-anomukset. Näitä lähtijöitä oli toistakymmentä. Siten Veikko Knuutinen ja muutamat muut vältyivät Korpijärven kohtalok-
kaalta mottitaistelulta, joka oli pyhän-
täsille melkoinen tappotanner. Koko pataljoonasta lähti vihkilomalle n. 30 sulhaspoikaa Pistojoen ylityksen jälkeen. Joen takana rintamatoimet jatkuivat. I pataljoona asetui ketjuun joen suunnassa. Sen jatkeeksi tuli kestisten 7/ III/ JR 11. Kapt Ylönen jäi johtamaan tähän tilanteeseen kestisten väkeä ja I P:n 3. komppaniaa, jossa oli paljon vakinaisen väen poikia lisänä reserviläisiä.

Korpijärvelle lähtivät I ja 2/ I/ JR11 sekä 8 ja 9/ III/ JR11. Enin osa 9. komppaniaa oli kärsämäkisiä. Maj Raninen sairastui, joten hän ei lähtenyt Korpijärven vaiheitten vetäjäksi. Osastoa johti ltn Valkonen, I/ I/ JR11:n päällikkö. Simelius veti Korpijärvelle mentäessä omaa, pyhän-
täsien 8. komppaniaa ja Taskilan Ville kärsämäkis-

ten 9. komppaniaa. Korpijärvelle läh-
täjöiden matka alkoi yötä vasten illalla.
Aamulla oltiin perillä ja makailtiin en-
simmäinen päivä. Illalla lähdettiin kat-
kaisemaan vihollisen yhteyksiä eli teke-
mään mottia. Tämä tehtiin Korpijärven
ja Pistojoen linjojen välille. Venäläisten
syttyttämää metsää paloi Korpijärvellä
tullessamme sinne aseisiin. Kun vihollinen
myöhemmin ryntäsi motistamme
ulos Uhtualle päin, venäläisiä näyt-
ti olevan melko paljon, useita satoja,
kun pojat katselivat heidän peräänsä
asemistaan, sidontapaikan kukkulan
suunnalta.

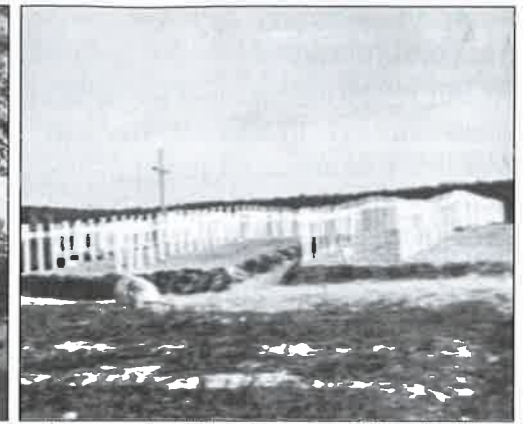
Heinäkuun 24. päivänä 1941 olin
komppanianpäällikön puheilla. Ar-
velin tässä motinpidossa ehkä käyvän
samoin kuin talvisodassa, jolloin vihollinen
antoi kestisten aseisiin niin kovan
keskityksen, että näiden oli peräännyt-
tävä, jolloin vihollinen pääsi murtautu-
maan ulos. Simelius sanoi maj Järvisen
osaston olevan tulossa meille avuksi.
Korpijärven tilanne kehittyi kuitenkin
seuraavasti: Muuan I P:n mies
tuhosi ensin pieniä vihollistankkeja.
Saimme asemissa päällemme ankaraa
krh-keskitystä. Apuosastoa ei näkynyt.
Kranaatinsirpale repi auki vasemman
kämmentseini ja pienempi osui oikeaan
käsivarteeni. Haavoituttuani tup-
pasin konepistoolini Saaras-Villelle ja
vein hänen kiväärinsä talteen lääkintä-
aliupseeri Väinö Leiviskän luo, bunkke-
ria vasten pystyyn. Ehkä minuutin jäl-
keen haavoittumisestani neljä meidän
ryhmän poikaa kaatui juoksuhautaan
samassa tilanteessa: ryhmänjohtajam-
me alik Antti Mäläskä, Ville Saaranen,
Einari Nikkinen ja Antti Koistinen,
joka huusi kovasti apua tuskissaan.
Hän huusi myös veljeänsä Samppaa
aivan nimeltä. Ankara keskitys ja ps-
vaunujen suorasuuntaustykkiä tuli sai
aikaan sen, että samalla aikaa venäläiset
jv-miehet ehtivät murtautua suurin

joukoin meidän takapuoleltamme ulos
motista ja vihollinen tulitti sieltäkin
päin. Omat ja viholliset olivat välillä
sekaisin. Taistelussa oli paljon savua ja
aseitten meteliä, niin että moni avun-
huuto jäi kuulematta eikä kaikesta saa-
nut selvää. Tunnin sisällä kolmetoista
Pyhännän miestä kaatui ja haavoittui
suunnilleen yhtä monta. Kun olimme
menossa sidontapaikalle, maj Järvisen
osasto tuli reitillä vastaan. Hän sanoi
minulle: "Me myöhästyimme!" Järvisen
miehet olivat siis vihdoon Korpijärvellä
vahvennuksena, mutta liian myöhään.
Ratkaiseva käänne oli jo tapahtunut.

Pesosen Paavo haavoittui Korpijär-
vellä kantapäähän. Sama kantapää oli
talvisodassa paleltunut Suomussalmella.
Mäläskän Tauno ja minä haavoituimme
Korpijärvellä melkein samalla hetkel-
lä. Saimme vamman vasempaan käm-
mentseiniin. Taunolle se tuli hieman
myöhemmin, mutta syvempänä. Juuri
ennen haavoittumisia me vaihdoin
asemia. Tauno kavereineen meni niihin
asemiin, joista Antti Mäläskän ryhmä
tuli pois. Tauno taisi mennä minun
äskeiseen poteroon. Olin nyt uusissa
asemissa, kuten koko ryhmämme, rin-
tamasuuntana Uhtua, ja sillä ryhmällä,
jossa oli Tauno, oli tuore suunta ase-
missaan venäläiseen mottiin päin.

Haavoittuneena ja toipumislomalla

Kun haavoituin, lääk.alik Väinö Leiviskä
satoi alustavasti vasemman kämmeniin
ja oikean käsivarteni ahtaassa, venäläis-
ten tekemässä kivibunkkerissa. Sitten
läksin polkua pitkin JSP:lle päin. Koko
matkan oli puhelintapsit polunvarressa
JSP:lle ja komentopaikalle asti. Sillä
reitillä asetuin välillä mäenharjalle ison
kiven suojaan. Panin istualleni tupa-
kaksi. Siihen tuli lähes 10 haavoittuma-
tonta poikaa, vakinaisen väen miehiä

Väliaikaisia sankarivainajien leposijoja. Vas. Hevoslammen kenttähaudausmaa, -Eino ja Vieno Pehkosen ja tytär Vappu Väreen e Pehkosen kuva. Oik. Pistojoen kenttähaudausmaa, -Onni ja Martta Moisanen ja tytär Hilikka Längin e Moisanen kuva.

1. komppaniasta. He kertoivat ryssien
pääseen läpi linjoista Uhtuan maan-
tien ja Korpijärven välimaastossa. He
varoittivat minua etenemästä rinnepol-
kua alas, koska harjanteen takana oli
nähty vihollispartion liikettä.

Pian tuli kannettavia haavoittuneita
takaamme. Mäläskän Tauno tavoitti
minut ja muut ison kiven luota. Hän
ehdotti lähtöä eteenpäin. Sammutin
Työmiehen tumpin, ettei tulisi metsä-
paloa. Lähdimme sakilla JSP:lle. Kpääll
Simelius ja Mäläskän Tauno tulivat
jalan, mutta loppumatkasta Taunoa
piti kantaa kovan huimauksen vuoksi.
Pääsimme Korpijärven joukkojen JSP:
lle, joka oli järvenläheisistä tst-aseis-
tamme n. 1/2 km ylös rinnettä metsään
päin, korkealla kankaalla. Täältä sidon-
tapaikalta jouduimme kävelemään yli
10 km sekä reitin että vihollisilta suo-
jautumisen vuoksi. Meitä haavoittu-
neita oli n. 50 miestä. Kantajat olivat
eniten vammautuneita varten. Tauno
Mäläskää kannettiin moneen ottee-
seen. Välillä huilattiin ja taas kannet-
tiin. Meno oli sellaista, kun Pistojoelle
oli pitkä matka, reilut 10 km. Kpääll
ltn Simelius oli haavoittunut vihollisen
kp:n luodista hartioihin. Luttisen Toivo
Pyhännän kirkolta oli hoitamassa häntä

tässä saattueessa.

Äskeisen haavoittumiseni jälkeen
olin 4 1/2 kuukautta poissa rintamalta,
toipumassa. Pistojoelta pääsimme pus-
sisilta pitkin joen yli. Siellä oli isom-
piakin sairaankuljetusautoja. Minut
vietiin Hyrynsalmen kenttäsairaalaan.
Myöhemmin meitä haavoittuneita
vietiin junalla Pietarsaaren, kokonai-
nen junalasti. Rukajärven suunnalta
tuli vaunuja, jotka yhtyivät junaamme
Kontiomäessä.

Korpijärveltä Uhtualle päin seu-
raava taistelupaikka oli Pinkojoki.
Pataljoonamme komentaja, kapt
Valto Ylönen kaatui siellä. Kun olin
Pietarsaaren ruotsal. kansakoulul-
le rakennetussa sotasairaalassa, sinne
tuotiin Pinkojoen hyökkäystaistelussa
haavoittuneita kotipitäjänikin poikia,
jotka kertoivat Ylösen kaatumisesta.
Näitä haavoittuneita kertojia olivat
mm. Jussi Marjomaa, Jussi Mykkänen
ja Tuomas Luttinen. Pahemmin haa-
voittuneita vietiin Pietarsaaren Malmin
sairaalaan. Puurusen Ollikin oli yhtä-
aikaan Pietarsaaren sairaalassa, samoin
Aarne Puurunen. Kuula oli mennyt
Ollin käden läpi kyynärtaipeen ylä-
puolelta.

Pastori Leinosen haavoittuminen

Visurin Eetu usein muisteli meille elokuun alun -41 hyökkäystä Hevosenkengään. Kaatuneita oli pantu pinoon kankaalle. Porukkamme joutui vihollisen vastarinnan vuoksi perääntymään välillä Hevosenkengän mäeltä, jotta voitiin antaa sinne tykistö- ja krh-keskitys. Eetu oli erään kaverin kanssa viimeisiä perääntyjiä. Välillä hän joutui kantamaan keskityksessä haavoittunutta past Hannes Leinosta. Eetu kertoi kantaneensa hänet Kiestinkiin johtavan tien toiselle puolelle, mistä hänet toimitettiin eteenpäin. Toisena parien kantajana oli alik Paavo Ojakoski Piippolasta. Saattoipa olla muitakin kantajia auttamassa, kun oli monen kilometrin taipaleet sinne tielle. Näin pelastui haavoittunut pataljoonan pastori ja tuleva piispaamme Hannes Leinonen.

Takaisin rintamalle

Pietarsaaresta pääsin 14 vrk:n lomalle ja kävin Pyhännällä. Sain myös 10 vrk:n kotiloman. Ilmoitauduin kohta Raahen sp:n esikunnassa. Sain lähteen Porokylään lähelle Nurmesta. Porokylästä meitä laitettiin 6 miestä Rautavaaran alueelle eräälle talvisodan aikana ruotsalaisten tekemälle lentokentälle. Olimme vartiossa venäläisten desanttien laskeutumisen estämiseksi. Kaverini olivat Lapin läänistä ev Turtolan rykmentistä Kiestingin suunnalla haavoittuneita. Olin Hennalan kasarmilla lääkärin ”komisyynissä”. Minut määrättiin Lahteen Kärpäskylän kansakoululle. Siellä minut merkittiin A II:ksi. Aloin kelvata taas linjoille. Lappeenrantaan määrätyn käyntini jälkeen läksin Hevosenkengään pyhätäs-ten komppaniaan.

Oltuani kauan pois rintamalta oli 9.9.-41 Kangasvaarassa tarkk'ampujan luodista päähän haavoittunut ja 11.9.1941 Kuusamon KS:ssa kuollut myös Antero Karhunen, joka oli lahjakas juoksija, kuten Väinö Myllyläkin on muistellut. Anterolla olisi ollut lahjoja huippumaileriksi. Hän oli ollut talvisodassa ryhmätoverini. Hän taisi olla talvisodan aikana kaukopartioissakin yhteensä toista kuukautta.

Hevosenkengää ja lisää sotavammoja

Tammikuun 3. päivänä -42 olin jälleen pyhätäs-ten komppaniassa. Pojat olivat tehneet alkuaikoina Hevosenkengässä erikoisia pikkukorsuja: neljä miestä sopi sisään pitkäkseen, kun riisui ovi- aukosta tullessaan suojamanttelinsa. Patruunalaatikosta oli tehty kamina ja lihapurkeista savutorvi, joka ohjasi kivien raosta savut ulos. Korsun aukolla heilui säkkikangas, ja muuta ovea ei ollut. Tuli oli kaminassa aina pakka- silla. Minäkin menin yhteen tällaiseen pikkukorsuun. Siinä oli Kiiskis-Joosepin ryhmän poikia. Tähän ryhmään tulin itsekin. Kaikki ryhmäläisemme eivät tähän minikorsuun mahtuneet, mutta oli meitä siinä sentään neljä miestä reilun kuukauden: Uno Piipponniemi, Eetu Visuri, Veeti Pellikka ja minä. Kun tulin Hevosenkengään, Kiiskis-Joosepin ryhmällä oli kaksi korsua. Toinen näistä oli siis isompi. Se oli 6-7 miehen puukorsu, jossa majailivat itse Jooseppi, Onni Piippo Perukan Jänikselästä ja muuan Lohvansuu, joka kaatui vartiossa, sekä joitakuita täydennysmiehiä.

Talvella -42 tuli se tilanne, että v. 1912 syntyneet ja vanhemmat siirrettiin JR 32:een, Röhön porukkaan, jossa oli kenttävartiohommia ja jonkin verran kiinteääkin linjaa. Nuorempia tuli täy-

dennyksenä näiden JR 11:stä muuanne siirrettyjen tilalle. Meidän ryhmästä Veeti Pellikka joutui lähtemään Röhön joukkoihin, samoti kpäällä Simelius ja väapelimme Antti Järvelä. Ltn Antti Patokoski tuli uudeksi päälliköksi me ja Rajalan Viljo uudeksi väapeliksi. Viitamäkiset veljekset, Mykkäsen Hemma ja Jussi, joutuivat hekin Röhön puolelle, samoin Pesosen Ilmin mies, komppanian keittäjä Eetvi Pesonen, sekä hänen kaverinsa, keittäjä Jussi Ruotsalainen, joka oli Kamulan kylästä. Kun Rukajärven suunnan vanhempi väki pääsi siviiliin jo joulun kahta puolta, Hevosenkengässäkin ollut ikäporukka luuli, että heille tulee pian lähtö pois rintamalta. Silloin Veeti Pellikka harmitteli ja surkeili tätä tietoa. Hän sanoi, että kyllähän tämä rintamalla olo sentään kotiolut voittaa. Kun pojat lähtivät, seuraavana päivänä kuulimme heidän menneen vain Röhöön.

Nuorempien määrääminen Hevosenkengään ja yleensäkin JR 11:een, kuten myös vanhempien vapauttaminen linjasta, johtui siitäkin, että sodanjohdolla oli suunnitelmia Vienan merelle ja Vienan Kemiin hyökkäämiseksi. Tämä oli saksalaisen johtoportaan päätös, johon kenr Hj. Siilasvuo III AK:n komentajana ei suostunut. Hän katsoi, ettei meillä ollut riittävästi aseita eikä miehiä. Samat sanat hän rohkeni myöhemmin lausua Mannerheimillekin.

Hevosenkengän kärkeen, keskuskangasta alemmas, oli tehty parempi hirsikorsu. Ehdimme olla siinä jonkin aikaa. Maaliskuun 2. päivänä 1942 Uno Piipponniemi, Paavo Turunen, Jussi Marjomaa ja Joppe Myllyniemi menivät lähelle Eldankajärveä rakentamaan pyhätäs-ten omaa asevelitaloa. Siellä oli töpinäkin Hevosenkengän aikaan. Seuraavana yönä tuli kuunpimennys, joka kesti melko kauan.

Siihen mennessä olin ollut Hevosenkengän tukikohdassa pari kuukautta. Jouduin nyt, 3.3.1942, Eetu Visurin kanssa 2 tunnin yövartioon etulinjoille kovassa pakkasessa. Vartiopaikkamme sijaitsi Hevosenkengän kärjessä, joka oli semmoinen tukikohdan huippu. Pimennyksen aikana venäläiset järjestivät krh-keskityksen ympäri Hevosenkengää. He ehkä epäilivät hyökkäystämme. Tykistöemme vastasi vihollistuleen läheltä Eldankajärveä patterin kanuunoilla. Valitettavasti poikien kanuunakeskitys jäi tällä erää lyhyeksi; ammuksiset räjähtelivät jo omien puolella. Tulenjohton laskuvirheet olivat ikäviä erehdyksiä, jotka maksettiin verellä, joskus omien miestemme hengelläänkin. Nyt toistakymmentä miestä haavoittui, joskin lievästi.

Itsekin haavoituin tuon kuunpimennyksen aikana. Kanuunan kranuja räjähti yläpuolellamme puunrungoissa. Isompi sirpale iski oikeaan reiteeni ja 3 pienempää oikean käteni kynnärvarteen. Jaksoin kävellä komppanianpäällikön komentopaikalle, joka oli kohtalaisen lähellä. Ensin noudin korsulta reppuni ja tavarani. Sitten jälleen Leiviskän Väinö antoi minulle ensiavun ja satoi haavani komentopaikalla. Myöhemmin en enää pystynyt kävelemään. Minut vietiin hevosella Kiestinkiin johtavalle tielle, jolla oli jo auto. Se vei minut Vaaralan JSP:lle, jolla oli tuttu III/ JR 11:n lääkäri P. Halonen. Hänestä tuli myöhemmin professori ja Urho Kekkosen toinen lääkäri. Halonen puhdisti reisihaavani ja kiskoi siitä palaneen lihan pois. Hän sai tongilla 2 sirpaletta kynnärvarrestani, mutta kolmas jäi kiinni ja se lähti pois vaikean tulehduksen tehneenä vasta Vuonnisten sairaalassa. Vuonnisten lääkäri Savola sanoi reiteen osuneen sirpaleen vieneen lihaani yli 100 g. Myöhemmin sain hoitoa Hyrynsal-

men sairaalassa, josta pääsin kahdesti lomalle Pyhännälle.

Lääkäri Lumme antoi minulle suljetun kirjeen ja käski viedä sen 3. D:n huoltouseeri maj Marnolle. Tämä avasi sen ja sanoi: "Näkyvä olevan niin, että joudutte apupalvelukseen. Eikö ala miellyttää, kun tässä kaksi nättiä tyttöä kirjoittelee?" Tähän totesin: "Kyllä kai tämä miellyttää, mutta missä se todellinen paikka on, mihin sijoittuisin?" Marnokaan ei tiennyt muuta kuin, että jos jossakin hevosmiestä tarvitaan. Vastasin, etten hevosmieheksi lähde. "Näissä oloissa on tietämistä, että pärjää yksinään ja ettei ole hevonen huollettavana". Majuri totesi tämän miehen puheeksi; en näet halunnut eroon komppaniastani. Ennen kuin palasin Uhtuan suunnan asemasodan komppaniaamme, muutama päivä aikaisemmin 30.5.1942 sukulaiseni stm Uno Pellikka Maaralan kylästä kuoli kenttä-sairaalassa. Syynä oli pään haavoittuminen ohimoon kimmonneesta harhaluodista. Leikkaus ei enää auttanut. Olin Unon setä. Hän oli Hevosenkengän oikeanpuoleisen sakaran mutkassa korsunedustalla puita pilkkomassa. Siinä oli osunut luoti päähän. Uno oli tullut

linjaan vasta v:n -42 alussa.

Kestisten 7. K oli Hevosenkengässä, kun palasin 3.6.1942 sinne. Siinä oli päällikkönä Tönkyrä, joka kaatui seuraavana päivänä 4.6.-42 Vihollinen oli ampunut tukikohtaan palavia raketteja, joista syttyi tulipaloja. Tönkyrä meni linjoille tutkimaan paloja silloisen III/ JR 11:n pastorin kanssa. Päällikkö sai silloin kuulusta surmansa. Samalla reissulla pappi haavoittui miinasta. Tullessani Hevosenkengään tällä erää, 8. K:mme oli lepovuorossa. Kun Ylipäällikkö Mannerheim täytti 75 vuotta 4.6.1942, miehille jaettiin annosviinat. Jotkut miehet eivät halunneet annostaan, vaan möivät sen tupakista toisille. Samana päivänä Heikki Laukka, Viitaniemen Heikki, astui miinaan ja loukkasi jalkansa.

JR 11:n kaksi pataljoonaa, I ja II, oli saksalaisten apuna torjumassa venäläisten keväthyökkäystä Kiestingissä 1942. III P:n komppaniat vuorottelivat linjoilla Hevosenkengässä. Aikaisemmin, syksyllä -41, oma P:mme oli ollut apuna Kiestingin ja Kangasvaaran suunnalla. Kun saksalaiset lähtivät Uhtualta kesäkuun alkupuolella -42, he rupesivat marssimaan sitä mukaa kuin suomalaiset

ottivat asemia vastaan. Marssiessaan kaikki saksalaisosastot lauloivat Lili Marlenia, niin että metsä raikui.

Rakennustalkoita ja kenttävartioita

Kun kesällä -42 komppaniat vuorottelivat levossa, tehtiin hirsirakennuksia. Meidän komppaniaamme 10. K, siis entinen 8/III/ JR 11 oli myös rakentamassa 3. D:n komentokeskusta Mustajärvellä. Erkki Kestin kanssa naulasin kattolaudoituksen ja tervapahvipeitteen tähän pitkään komentorakennukseen. Kestisten komppania oli sillä aikaa Hevosenkengän asemassa. Kestisten kanssa meillä oli pitkäänkin lepovuoron vaihtoa. Divisioonan kartanoita nikkaroidessamme kuulumme sakemanniin lauluna Lili Marlenia ja muuta, kun he marssivat ohitsemme. Kenraalin komentokartanoille oli tehty jo 2 saunaa, toinen sisään- ja toinen uloslämpölämpö. Niitä yhdisti parveke. Uloslämpölämpö oli varsinainen pesusauha.

Pian taas olimme koko komppania pari viikkoa Hevosenkengässä. Läksimme 15.7. marssimaan Vuokkiniemen ja Tollonjoen kautta Kostamukseen. Siellä oli meidän kypäällä Antti Patokosken komentopaikka. Komppaniaamme nimike muuttui tätä ennen 10/III/ JR 11:ksi, kun kk-miehet muodostivat oman komppanian. Siitä alistettiin kk-joukkueita jv-komppanioille. Meidän K:lla oli kenttävartioita, joihin nyt läksimme, 4 paikassa: joukkue Kontokissa, toinen Suojärvellä, kolmas Koivasjärvellä ja Kostamos eli Kostamus oli pääpaikkamme. Täältä muona kuljetettiin hevosten selässä Kontokkiin ja Suojärvelle. Koivasjärvelle muonahuolto kulki lähinnä vesitse Vuokkijärven kautta. Esim. Jooseppi Kiiskinen eli Juuso, Eetu Visuri ja Knuutisen Väinö

eli "Kämpän Väinö" olivat Koivasjärven porukassa. Siellä vartiosta Väinö oli joutunut ampumaan karhun, joka oli ryntäillyt ihan eteen. Kontio nyljettiin porukalla. Lihapantiin syötäväksi. Mutta kun Eetu Visuri oli nähnyt nyljettyn karhun kämmenten rystyset ja varpaat, ne näyttivät hänestä niin paljon ihmisen sormilta ja varpailta, että hän ei voinut syödä karhunpaistia.

Kerran alik Kiimala lähti Kostamuksesta Kontokkiin yhteydenottoon ryhmänsä kanssa, johon kuuluivat mm. Ahokylän pojat Veikko Ruuskanen ja Toivo Eskola sekä muutamia muita. Ryhmä sai avukseen 5 polkupyörää. Feliks Mäki oli ollut juuri mukana kahden päivän ja yön reissulla lähellä Jyskyjärveä. Nyt hän innostui Kiimalan pyöräpartion mukaan. Tämä partio kohtasi vihollisvääjytyksen, jossa sen viimeisinä polkevat miehet joutuivat maalitauluiksi. Veikko Ruuskanen kuoli haavoitukseensa melko pian, Toivo Eskola vähän myöhemmin. Feliks Mäki haavoittui päähän. Veikko oli pahasti haavoittunut, hänellä oli monessa kohti luodinreikiä kehossaan. Silloin tuli paikalle Kostamusjärven rantaan vesitasoinen lentokone. Veikko puhalteli vielä viime henkäyksiään. Hän sanoi minulle: "Anna, Onni, mulle tupakki!" Minä pistin Työmiehen uuteen loppiin ja annoin Veikolle savut. Mutta sitten huomasinkin, että hän ei pysty enää puhaltamaan niitä ulos. Otin lopin Veikon suusta. Äskeiset olivat hänen viimeiset sanansa. Ruuskanen Veikko oli haavoittunut ensin, kuten minäkin, Korpijärvellä pyhäntästen kovimpana kohtalonpäivänä, 24.7.1941, jolloin 13 oman pitäjän poikaa heitti siellä henkensä. Tullessa Kostamuksesta vänr Erkki Hedmansson tuli 2. joukkueen johtajaksi. Kun hän lähti III/ JR 11:n adjutantiksi, hänen tilalleen tuli syys-

Vas. kuvassa v-o sankarivainajat Martti Madetoja ja Uno Pellikka talvella -42 Hevosenkengässä. Martti kaatui 9.4.42 Kis-Kisjärven luona ja Uno 30.5.42 Hevosenkengän oikeanpuoleisessa sakarassa. Oik. p. kuvassa saman ryhmän poikia, joista Uno toinen vas. -Urho Pellikan kuvat.

talvella -43 metsänhoitaja, suomussalmelainen ltn Meripirtti.

Kun K:mme tuli kenttävartiosta lokakuun puolivälin maissa -42, menimme Vaaralaan, Eldankajärvestä joitakin kilometrejä Suomeen päin. Vaaralassa oli reserviparakeja. Niissä asui työkomppanian miehiä. K:mme oli siellä levossa. Asuimme pahviteltoissa. Teimme sinne asuinrakennuksen, hevostallin ja saunan. Patokoski oli rakennusmestari ja pani miehet 3 viikon töihin. Joulunpyhät oltiin pahviteltoissa. Joulukuun lopulla -42 komppaniamme lähti Jyvälahteen, Kuitijärven rannalle, pariaksi viikoksi vartioon. Majoituimme taloihin, ja siellä meni tammikuun alku -43.

Turistikukkula

Kun tulimme Jyvälahdesta, 10/ III/ JR 11 asettui Turistikukulalle Uhtuaan johtavan tien oikealla puolella. Se oli melko korkea ja kivikoinen kukkulakangas, jolla sakemannot olivat olleet asemissa -41 syksyllä ja -42 alkuvuotta. He olivat lähteneet Kiestingin taisteluihin. Kun 10. K oli tulossa kohti Turistia, Patokoski halusi ensin tutustua tukikohdan maastoon joukkueenjohtajineen. Hiihdimme sinne suoraan umpea. Olin ladunaukaisijana. Turistilla oli asemissa jo ennen meitä ehkä I P:n 2. K. Kävimme kpäällä: n komentokorsussa. Hän kertoi Patokosken tiedusteluun, että kukkulalle tuli useina päivinä vihollisen kranaatteja. Antti vastasi, että hänen mielensä paloikin semmoisiin paikkoihin, missä rähinä käypi. Pyhännän komppania oli melkein päivälleen vuoden Turistikukulan asemissa, kunnes saksalaiset tulivat taas helmikuun alkupäivinä -44 ottamaan asemat vastaan. Talvella -43 Turistikukulan tukikohdassa, Uhtuan päätien varrella, saimme korsuumme

Lumipukuiset rintamakaverit lepovuorossa Kostamuksen vaiheen jälkeen. Oik. Onni Moisanen (kp), hänen vieressään Ilmari Tuominen Jämsästä (pk). Kuva otettu lähellä Eldankajärveä v. 1943, ennen Turistikukulalle lähtöä. -Onni ja Martta Moisanen ja tytär Hilikka Långin e Moisanen kuva.

terveisiä sotavangeilta Venäjän radion uutisten välityksellä. Siinä ei sanottu, kenelle terveiset olivat. Taisimme kuulla mainittavan toistakymmentä vanginnimeä. Pyhättäisistä sotavangeista Mikko Järvelän nimi tuli kuultavaksi. Tätä viestiä olivat vastaanottamassa Knuutisen Veikko, Kokko Niilo ja minä.

Turistilla ei tapahtunut erityistä, mutta 6.6.1943 oli hirmukova tykistö- ja krh-keskitys. Tykistömme laskelmien mukaan vihollinen ampui 10.

komppanian aseisiin 2 tunnissa n. 6000 tykin kranaattia. Samana päivänä K:mme 1. joukkue, ltn Yrityksen joukkue, ja I P:n 2.K:n kaksi joukkuetta määrättiin peräytymään asemista, koska oma tykistö ja krh ampuivat 3000 ranua välimaastoon ja omiin etuasemiimme vihollishyökkäyksen torjumiseksi.

3.D:n komentajan esikunta oli Kiestingin tien varressa Mustajärvellä. Kuultuaan 6.6.-43 kovaa jylinää Turistilta hän arveli mottivaaran uhkaavan esikuntaa ja se siirrettiin Eldankajärvelle, kun oli myös tullut tieto, että osa väestämme oli poistunut asemista. K:mme muut joukkueet olivat silti yhä poteroissaan. Kuuluin asemissa olevaan Hedmanssonin joukkueeseen. Viholliskeskitystä seurasi omien vastaava. Osaksi tuli molempia yhtäaikaan. Klo 12.30 Suomen radion päivä-uutisissa sanottiin 3 vihollispataljoonan hyökänneen Turistilla ja vihollisia kaatuneen noin 500. Emme nähneet kolmea pataljoonaa. Löysimme yhden kaatuneen vihollisotilaan. Saman havaitsi lääk.alik Väinö Leiviskä, joka tutki venäläisvainajan.

Uhtualle vievän tien vasemmalta puolella Makkarakukulalla olivat pataljoonamme 9. ja 11. K. Kestisten 7. komppania oli muuttunut 9. K:ksi, ja kärsämäkisten 9. oli nyt 11. K. Vihollinen valtasi takaisin Munakukulan jo -41 syksyllä. Sieltä oli hyvät näköalat. Kun pyhättäiset olivat tulleet Turistikukulalle I P:n 2. K:n entisiin aseisiin, tämä porukka siirtyi uusiin aseisiin Turistikukulan oikealle puolelle. Se väki lähti pois tästä tukikohdastaan ja samoin JR 53:n miehet vähän ennen meidän lähtöämme. He saivat hiihtää suoraan Hyrynsalmeen ja menivät sieltä junalla Kannakselle.

Kuusamon suunnalle saksalaisten avuksi

Helmikuun alussa 1944 omallekin komppaniallemme tuli siirto pois Turistilta, ja saksalaiset ottivat siellä vastuun asemista. Koko III ja samoti I pataljoona hiihtivät Juntusrantaan ja sieltä Kuusamon tietä Lämpän kylään, jonka toinen nimi on Vanttaja. Kylä on Vanttajajärven rannalla. Hossasta Lämpään tullessa oikaistiin läpi paksuhankisen korven. Etenimme tieuraa, jota ei ollut kuljettu sinä talvena. Pataljoonien kuormahevoset kahlasivat paksussa lumessa, talvi -44 oli näet runsasluminen. Kun venäläisillä oli taipumus hyökätä kelirikon aikaan, saksalaiset panivat meidät tälle reissulle heidän pohjoisrintamansa sivustasuojaksi. Kuusamon Lämpässä eli Vanttajassa oltiin kesäkuun alkupäiviin -44 saakka.

Talvella -44 kelirikon aikaan kävimme Kananaisten kylällä. Siellä oli punamäntyiset rakennukset, ravintola ja elokuvateatteri. Saksalaiskenraali tarkasti pataljoonat ja tervehti: "Hyvää päivää, satulat!" Se tahtoi vähän naurattaa poikia. YK-kenr Ensio Siilasvuo, silloinen kapteeni, on muistellut tätä, että monilla teki humoristisesti mieli vastata: "Hyvää päivää, hevonen!" Ravintolaan oli järjestetty jäähyväisjuhla. Kannakselle lähtö lähestyi, josta emme tienneet vielä, mihin päin meidät siirrettäisiin. Olimme olleet kenr Hj. Siilasvuon porukkana alistetut saksalaisille. Erkki Hedmansson toimi juhlassa pataljoonamme komentajan maj Pentti Pekka Valkosen adjutanttina. Erkki oli varannut minulle paikan herrojen pöydässä. Olin näet saanut taitavana ampujana saksalaisen rautaristin kesällä -43. Niitä oli jaettu eri komppanioissa, ja mietiskelin, lieneekö sellaista annettu kenr Aaro Pajarin divisioonassa ennen minua muille tällaisille tavallisille sotamiehille. JR 11:n

Vas. 3 Pyhännän miestä Turistikukkulalta kesällä 1943. Vas. Niilo Kokko Pyhännän Jokiperältä, keskellä kertoja, oik. Veikko Knuutinen Ahokylästä. Oik. puoliosessa kuvassa ryhmäposeerausta Turistilla. Kertoja seisoo keskellä, oik. Veikko Knuutinen. Kuvan vas. reunassa Pekka Puhakka Raahesta ja Ilmari Tuominen Jämsästä. Onnin vieressä oik. muuan Vähäsarja Ruukista ja istumassa Erkki Pynnönen Keski-Suomesta. -Onni ja Martta Moisanen ja tytär Hilkan kuvat.

Pyhantäsiä Turistilla kesällä 1943. Erkki Kesti edessä käsi nyrkissä, hänestä vas. Niilo Kokko, koivun tyvessä Paavo Turunen, takana oik. Jooseppi Kiiskinen, edessään Veikko Knuutinen, koivun takana Väinö Leiviskä, hänestä oik. Uuno Piiponniemi. Taustalla kertoja, jolle upseerit Antti Patokoski ja Erkki Hedmansson olivat korsussa ojentaneet tunnustuksena saksalaisen rautaristin. -Oik. puoliosessa kuvassa rintamakaverit Turistilla samoihin aikoihin. Vas. Uuno Piiponniemi, oik. kertoja, jonka rinnan keskellä näkyy rautaristiin kuuluva viistoraitainen nauha. -Onni ja Martta Moisanen ja tytär Hilkan kuvat.

komentajana juhliemme aikaan oli ev Vuokko.

Johtava lotta istui maj Valkosen ja minun välissä. Saksalaiskenraali oli JR 11:n komentajan, ev Vuokon, ja meidän kanssamme samassa pöydässä. Vuokko ja kenraali kävivät usein lentokoneella Vanttajassa, kun I ja III/JR 11 olivat siellä saksojen reservinä. Kenr Eduard Dietlillä oli esikuntansa Rovaniemellä, mutta tämä juhlassam-

me ollut mies oli kenr Egelseer, kuten YK-kenr Ensio Siilasvuo tiedotti tarkistuksena 22.4.1998 tätä matrikkelin artikkelia varten, lähettäen samalla terveiset pyhantäläisille veteraaneille. Myös Egelseer oli Suomen ystävä. Ehkä Kananaisten juhlassa oli yksi mies kutakin joukkuetta tai komppaniaa kohti. Sinne oli kutsuttu pyhantäsisistä myös Eetu Visuri ja Tauno Hynynen. Eetu oli siinä vaiheessa jo siirretty 11. komp-

paniaan. Tauno oli 9. komppaniassa. Vääpelinä Rajalan Viljo hommasi minulle uudet housut ja asetakin juhlaa varten. Erkki Hedmansson otti valokuvia tilaisuudessa. Olisipa mieluisaa joskus nähdä niitä kuvia. Erkki oli myöhemmin mm. Suomen suurlähetystön virkailijana ulkomailla. Muistuu mieleen vielä toinen asia saksalaisista. On sanottu, että jos kenr Dietl olisi saanut jatkaa komentajana Suomen suunnalla, Pohjois-Suomea ei olisi poltatettu, niin kuin kenrev Rendulic teki syksyllä 1944. Dietl oli upseerina monien ihailema suuri Suomen ystävä.

Karjalan kannakselle

Kesäkuun alussa lähdettiin, molemmat pataljoonat, I ja III, marssille Kuusamoon ja Kemijärvelle. Täältä juna toi meidät Valkjärven asemalle, jolta mentiin Vuottaan kylään. Sen yläpuolella oli linnoituksineen Siiranmäki, joka oli Ehrnroothin joukkojen aluetta. Ehrnroothin rykmentti oli pataljoonamme linjojen jatkona vasemmalla puolellamme eli Siiranmäen suunnassa. Siiranmäen ja Kivennavan väli oli sikäli keskentekoista, ettei ollut bunkkereita, vaan tavalliset poterot eli montut. Itse Siiranmäessä ja Kivennavalla oli vahvoja rautabetonisia bunkkereita ja korsuja. Kivennavalla ollessamme pyhantäsiä ei kaatunut. Meillä oli melko lujat bunkkeriasemat ja kk-pesäkkeet. Oma 10. komppaniamme asetui Kivennavan asemaan yöllä kesäkuun 10. päivän jälkeen. Vihollisen suurhyökkäys Valkeasaassa oli alkanut 9.6.1944 aamulla. Hannulan rykmentti oli torjumassa ja viivytämässä.

Kivennavan tukikohdassa kaatui komppaniastamme muuan Karjalan poika Vatikainen ja haavoittui muiden pitäjien poikia. Pessararin Ville eli Luttis-Ville Pyhännän Isolamujärveltä kunnostautui meidän asemien oikeal-

la puolella tuhoten kolme suurta ps-vaunua. Mielestäni hänestä olisi saanut tehdä vaikka Mannerheimristin ritarin. Tosin Ville jo kaatui 19.6.1944 tässä taistelussa. Villellä oli korkonimi ”verk-koukko”, hän kun oli Pessararin poikana Isolamujärven kalastajia.

Siirtyminen viivytykseen

Komppaniamme tuli 16.6. käsky vasta-hyökkäykseen, mutta lähitunteina Antti Patokoski sai käskyn lähteä perääntymään. Tämä koski koko Siiranmäen ja Kivennavan suomalaisrintamaa. Ollessamme Kivennavalla vihollinen ahdisti meitä pommituksilla, tykkituella ja hehtaarihyökkäyksillä, jotka nostivat kuusikossa jonkinlaisen myrskyn. Sen jälkeen oli asemissamme jonkin aikaa rauhallisempaa. Vihollinen oli silti noussut maihin Vammelsuussa ja kiertänyt linjojemme ohi. Asemiimme jääminen liaksi aikaa olisi johtanut meidät mottiin.

Pataljoonamme vetäytyessä Kivennavalta huoltokuormastot olivat jossakin Muolaan tien varressa. Moni kuljetushevonen kaatui. Huoltoupeeri maj Marno käski, että ne kuormastot, joita ei voi saada mukaan, on poltettava. Onko jotakin senhetkisistä III/JR 11:n kuormastoista ja niissä olevista tiedoista säästynyt tulelta? Se lienee epätodennäköistä. Ensin peräännyimme n. 7 km ja teimme viivytysasemat pienen joen varteen. Parin tunnin jälkeen alkoi tulla neuvostojoukkoja ja ps-vaunuja, joitten mukana oli myös ponttoonisillat joenylityksiin. Suuret ps-vaunut pääsivät pienten jokien yli vaivattomasti. Ollessamme peräänny-mässä Kivennavalta, jossakin puolimat-kalla Kivennavan ja Muolaan kirkonkylän välillä ev Wolf H. Halsti vaihtui JR 11:n komentajaksi. Kun pelloilta näkyi vihollisjoukkoja, aloimme taas

vetäytyä. Tulimme Muolaan kirkolle. Jokin komppania viivytti vihollista tulikosketuksilla, kun 10.K vuorostaan perääntyi. Pojat kaivoivat monttuja eli moteroita asemiksi Muolaassa. Oli sateinen kesäyö. Minulla oli asemat Muolaan kirkon kivijalustassa jämsäläisen Ilmari Tuomisen kanssa. Saimme kirkon alta sateensuojan. Muolaasta lähdettiin 18.6. aamulla. Tulimme III pataljoonan mukana Heinjoen tienristeykseen. Kylän takana ylitimme Heinjoen sillan, jonka sitten pioneerimme räjäyttivät. Venäläiset tulivat Raivolan tien kautta Heinjoelle ihan jäljessämme. Heinjoella K:mme piti lepoetken tienhaarassa.

Näimme toisten suomalaisjoukkojen perääntyvän Viipurin suuntaan, toisten kohti Antreaa. Mukana oli hevosia-kin, joista oli kova puute. Moni heppa oli kaatunut. Niinpä "Oulun Peeston" tykkejäkin oli jätettävä Kivennavan ja Siiranmäen välille. Menimme Antrean tietä Heinjoen kirkonkylän läpi. Joen takaa johti oikealle oikotie Kuparsaarelle. Kun oma 10.K:mme vetäytyi tätä reittiä, samassa yhteydessä oli koko JR 53:n porukka, jossa oli mm. Mykkäs-Jussi Viitamäeltä. Hän kaatui pian 8.7. -44 Kuparsaassa. Osa JR 11:n III pataljoonaa oli asemassa Antrean tien varressa. Kun 10.K oli Kuparsaassa, keitin korviketta Uuno Piiponniemen kanssa. Juotuamme saapui paikalle Mykkäs-Jussi ja muita JR 53:n poikia sille montulle ja linjoille, joissa olimme olleet. Kehuin tilanteen rauhallsuutta, kun olin saanut nou-
taa puroilta korvikevettä välimaastosta ilman laukauksia. Kun komppaniamme jatkoi marssia kohti Käkisalmeen johtavan tien risteystä, kohta vihollinen alkoi ampuu JR 53:n miehiä äskeisillä paikoillamme, ja siinä Jussi kaatui.

Maj Valkonen tuli luoksemme ollessamme asemassa Kuparsaassa.

Hän aprikoi, tulisiko rauha ollessamme juuri nyt samoissa asemissa, joissa hän oli ollut talvisodan kpääll:nä rauhan tullessa. Kun K:mme oli edelleen levossa Kuparsaarella, lähellä Käkisalmen tietä, 9. ja 11. K olivat asemassa Antrean tien varressa. Juhannusta vasten yöllä menimme niiden asemien taa reserviksi vastahyökkäystä varten. Juhannusaamuna palasimme lepopaikallemme Kuparsaarelle. Puoliltapäivin tuli hälytys. Venäläiset olivat hyökänneet Vuoksen Mustasaareen, joka säilyi heidän hallussaan. He nousivat maihin myös Lietsaassa juhannussa ja valtasivat sen.

Lietsaaren taistelut

Meidän 10.K valtasi takaisin Lietsaaren, joka oli Kuparsaaresta koilliseen pienen joen takana. Yritimme hyökätä sinne ensin ilman keskitystä. Meidän täytyi peräytyä. Uusimme hyökkäyksemme tykistö- ja krh-valmistelun jälkeen. Haravoimme sitten koko saaren, koska siinä oli pitkiä metsäniemekkeitä. Löysimme alueelta vangeiksi muutamia venäläisiä, lisäksi vielä venäläisen upseerin eräästä ladosta. Hän oli riisunut vaatteensa. Arvelimme miehen aikoneen uida omiensa puolelle Mustasaareen. Hän ei ensin tunnustanut upseeriasuja omikseen. Kpääll Antti Patokoski oli puhelinyhteydessä III/ JR 11:n komentajaan. Sillä aikaa ltn Soini, silloisia joukkueenjohtajiamme, johti Lietsaaren haravoinnin. Hän osasi jonkin verran venäjää ja tuli tuliksi, kun olimme vanginneet alastoman upseerin. Johdettuaan Lietsaaren valtauksen Antti Patokoski sai kohta kapteenin arvon.

Upseerin vangitsemisesta kului 2 viikkoa, kunnes tuli muuan latotilanne. Miehet havaitsivat valkoisen antautumislipun Mustasaarta vastapäätä sijain-

neessa ladossa lähellä Vuoksen rantaa. Alik Niilo Kokon ryhmä, joka oli asemassa meidän ryhmästä katsoen ladon toisella puolella, meni ottamaan vastaan ladosta 10 vankia. Mutta sisällä oli 11. mies, joka ampui latoa lähestyneen paavolalaisen Pehkos-Toivon lähellä ladonovea, vaikka venäläiset olivat näyttäneet valkoista lippua. Ampuja räjäytti itsensä heti laukauksen jälkeen käsikranaatilla. Komppaniamme oli vielä 2 viikkoa asemassa Vuoksen rannalla eräässä Lietsaaren pitkässä niemessä, jossa oli oikein komeaa rantalepikköä.

Pajarin D:n jääkärikomppaniaan

Olin ltn Meripirtin joukkueessa, joka oli komppaniamme 2. joukkue. Se sai tehtäväkseen jäädä Lietsaareen kenr Aaro Pajarin alaiseen 3.D:n jääkärikomppaniaan. Sen kpääll oli Mannerheim-ristin ritari Veikko K. Leskinen. Minäkin kuulin nyt tähän kenraalin alaiseen iskurukkaan, jossa olivat Pyhännän pojista myös Niilo Kokko, Niilo Makkonen ja veljeni Lauri Moisanen. Leskisen komppaniassa oli samoti useita entisiä 10. komppanian miehiä Paavolasta, Ruukista ja Merijärveltä.

Kohta JR 11 lähti Vuosalmelle päästämään Ehrnroothin rykmenttiä. Jääkärikomppaniamme lähti sinne pari päivää myöhemmin reserviksi vastahyökkäyksen varalta. Olimme 1/2 km linjojen takana. Paikalla oli valmiit poterot. Vuosalmi oli venäläisten sillanpääasema, n. 7 km pitkä. Jo Lietsaaresta näimme tuon sillanpääaseman päällä käytävän lentotaisteluita. Saksalaiset ja venäläiset ottivat yhteen. Koneita putosi. Siellä oli venäläisillä vahva it-patteristo. JR 11 oli Vuosalmella asemassa n. 2 viikkoa. Ev Halsti vaati vaihtoa ja sanoi, että jos se ei tule ajoissa, lähdetään nostelemaan. Kun vaihtojoukot

saapuivat, pääsimme lepoon Antreaan elokuun alkupuolella.

Antreassa oli suuria kartanoita. Pajarin komentopaikka oli jossakin sellaisessa. Siinä pidettiin myös sota-oikeuden istunto. Vuoksen yli tehdyn pitkän kaarisillan molemmissa päissä pidettiin parivartioita. Olin 2 tuntia vartiossa tällä Kuukaupin sillalla. Siltavartio oli jääkärikomppaniamme tehtävä. Minäkin kuulin yhteislaukauksen, jolla rintamakarkurit teloitettiin lähistöllä toisille peloksi. Karjalan kannaksen ym. alueiden sekä Viipurin, Käkisalmen ja Sortavalan kaupunkien menettäminen oli vaikea kokemus kansallemme. Kuitenkin raskaiden viivytystaisteluiden jälkeen Talissa ja Ihantalassa koettiin, että voimia keskittämällä voidaan saada torjuntavoitto sekä säilyttää maan ja kansan itsenäisyys.

Rauha ja Lapin sota

Kun 3.D lähti Ihantalaan, näin menivät myös sen jääkärikomppania ja JR 11. Aselepo saatiin 4.9. Valtuuskunta neuvotteli Moskovassa rauhasta. Rauhansopimus solmittiin 19.9.1944. Läksimme luovuttamaan maata venäläisille 7 km päivässä. Meripirtin joukkue, jossa oli myös neljä pyhääntä, osallistui rajapuomin siirtoon kautolla Viipurin-Lappeenrannan tietä pitkin. Tämä oli 21 km:n matka v:n 1940 rajalle. Upseerit kätelivät aina aamulla uudella puomilinjalla sitä mukaa kuin se oli siirtynyt. Kun v:n 1940 raja oli saavutettu, puomi jätettiin siihen. Ajoimme polkupyörin Konnunsuon vankilan peltojen kautta Joutsan asemalle. Sieltä tulimme junalla Lappeenrannan ja Kouvolan kautta Tampereelle ja 26.9. -44 aamuksi Ouluun. Siihen päättyi Kannaksen retkemme.

Rauhanehtoihin kuului raskaita tehtäviä. Sotavelkojen lisäksi saksalaiset piti asein karkottaa Suomesta. Myös 3.D:n jääkärikomppania lähti 27.9.-44 aamulla Oulusta ajamaan takaa saksalaisia, jotka olivat juuri vetäytyneet sieltä, viimeiset Tuirasta. Kuulimme Haukiputaan sillan räjäytyksen, jonka saksalaiset tekivät lentopommeilla. Sekä maantie- että rautatiesilta oli tuhotu. Ylitimme veneillä Kiiminkijoen. Saavutimme sakemannit Yli-Iin Tannilassa eli Tannikylässä Siuruanjoen takana. Kpääll:mme Leskinen ja tied. joukkueen johtajaluutnantti neuvottelivat heidän kanssaan. Saksalainen viivytysjoukko sanoi, että sillä oli lupa lähteä perääntymään vasta 4. lokakuuta. Tannikylässä olimme yötä isossa pirtissä. Sitten Leskinen käski K:mme kiertää harvassa avojonossa puronvartta pohjoista kohti. Kun Saksan pojat näkivät maastossa liikkuvan paljon miehiämme, he sanoivat Tannikylän väelle joutuvansa lähtemään kylältä, koska siellä olivat "metsät täynnä ryssiä". Leskinen sai Tannikylään sähkösanoman, että komppaniamme piti olla vrk:n kuluttua jälleen Oulussa. Tämä liittyi Tornion maihinnousun valmisteluun. Lähdimme veneellä yli Siuruanjoen ja alkoi jääkärimarssimme polkupyörillä kohti Oulua.

Viitamäen poika, lääkintämies Hemmu Mykkänen koki erikoisen kohtalon. Hän oli Lapin sodan jo alettua tulossa junalla rintamalta ja olisi päässyt siviiliin, mutta sotilaiden kesken syntyi "junariita" ja joku kiihtynyt soturi iski Hemmua puukolla sydämeen 22.9.1944. Näin hän kuoli, kun iski-jän sanottiin luulleen Hemmua erääksi toiseksi mieheksi. Hemmu on täten tilastoissa Lapin sodan sankarivainaja päiväyksen mukaisesti.

JR 11 lähti 1.10. illalla laivaan ja oli 2.10. aamulla perillä Tornion Röyttään

satamassa. Sieltä juna vei rykmentin Tornioon. Vastaavasti 3.D:n jääkärikomppania meni laivaan 2.10. illalla. ErP ja Järvisen osasto tulivat silloin samaan lastiin. Muuan toinen laiva kulki perässämme. Olimme Röyttään satamassa 3.10. aamulla.

III/ JR 11 pääsi sakemannia ajaes- saan Kemin suunnalla Kyläjoelle, kunnes tilanne muuttui. Uhtuan suunnalta saapuneet saksalaiset tulivat omilleen avuksi Tornioon. Niinpä pataljoona joutui perääntymään n. 2 km:n tai alle 2 km:n päähän Tornioista. Kun sakemannit tulivat uudestaan Uhtualle -44 helmikuussa, he menivät mm. meidän pataljoonamme III/ JR 11:n aseisiin, jotka maj Valkonen luovutti heille. Nyt vastaavasti, oltaessa Lapin sodassa, sama saksalaispataljoona tuli Valkosen pataljoonan kanssa vastakkain muutama kilometri Tornion pohjoispuolella. Tästä on myös ev Halsti kertonut. Maj Valkonen tuli ampuneeksi siellä jossakin lepikkoalueella vastaavan saksalais komentajan. Hän oli sitten kovin murehtinut tätä asiaa. Kun pataljoona perääntyi saksojen painostaessa, Valkonen jäi kokeilemaan poikien jättämää suomalaisten suorasuuntaustykkiä. Hän ehti ampua sillä lepikkoon joitakin laukauksia. Majuri pyysi miehiä avuksi antamaan lisää ammuksia. Pyhännän pojista Jooseppi Kiiskinen oli yksi näistä kavereista. Kohta iso kranaatti räjähti aivan tykin lähellä. Suuri sirpale surmasi näin 6.10.1944 maj Valkosen, III/ JR 11:n komentajan, joka oli 7.10. saava Mannerheim-ristin ritariarvon. "Juuson" käsi haavoittui samasta kranaatista.

3.D:n jääkärikomppania teki erillisen hyökkäyksen saksalaisia kohti Tornionjoen itäpuolella jokivartta ylöspäin. ErP liittyi erään everstin johdolla koukkaavana jatkeena tähän vastahyökkäykseen. Tornion opistolta eteenpäin

oli peltoaukeaa. Syöksyimme ojasta ojaan poikki sarkojen ja jokivartta pohjoiseen päin. Joku aina välillä haavoittui. Tornion opisto ja rautatien läheisyys jäi mieleen. Opiston kiviaidan lähellä ErP:n eversti seurasi tilannetta. Aukean takana oli iso vesaikko pajuja ja lehtipuita. Vesaikon takana oli ratapenkka, jota kohti hyökkäilimme. Kun venäläiset olivat miehittäneet Pohjois-Norjaa ja Petsamon-vuonon rannalle johtavaa Liinahamarin tietä, sakemannien ainoa perääntymistie oli Suomen käsivarsi. Syöksyessämme yli peltojen he panivat jo kovasti hanttiin, tulittivat jv-aseilla ja it-tykkien suorasuuntauksella. Koneita lensi ylitsemme. Saksalaisilla oli lähellä veturitallissa varastoja ja kymmeniä parakkeja. Heillä oli ase-, muona- ja viinavarastot. Varastoalueen nimi oli Pikku-Berliini. Saksalaiset ampuivat piiskatykeillä tuleen muutamia varastoistaan.

Tornioon oli tullut ehkä 3. lokakuuta huomattava joukko saksalaisupseereja neuvottelemaan rauhasta ev Halstin kanssa. Rykmentinkomentaja Halsti torjui neuvottelut todeten, ettei puseronväri tullut kyseeseen, vaan saksalaisten pitäisi antautua vangiksi. Heillä oli vastaavasti Rovaniemen kauppalan hallintoviranomaisia ym. merkkihenkilöitä panttivankeinaan. Torniossa oli ollut ensimmäinen yhteenotto saksalaisten kanssa. Kun heitä perääntyi Sallasta ja muualta, taisteluja syntyi kohta toisaallakin. Jääkärikomppaniastamme sanottiin haavoittuneen n. 70 miestä ja muutamia kaatuneen äskeisessä taistelussa, jolla ajettiin saksalaiset pois Tornion kaupungin ja opiston edustalta. ErP:n tappioita en osaa sanoa.

Sotapolkuni päättyminen

Kun haavoituin 6.10. iltapäivällä vasempaan korvanlehteeni, luoti oli tosiaan

käynyt lähelle päätäni. Olin sen jälkeen Torniossa erällä koululla. Siellä työskenteli kaksi lääkäriä ja paikalle tuotiin haavoittuneita. Vaikeimmat tapaukset vietiin ambulansseilla Ruotsiin, lievemmat laivalla Ouluun. Koululla näin pari K:mme joukkueenjohtajaa. He kertoivat haavoittuneensa jalkoihin, kun yrittivät syöksyä kohti ratapenkkaa Tornion vastahyökkäyksessä. Ennen kuin lähdettiin laivalla Ouluun, JR 50 saapui iltayöstä Röyttääseen. Se lähti hyökkäämään suoraan Kemin tietä kohti. Se ampui krh:illa, ja taisipa pojilla olla myös pieniä suorasuuntaustykkejä. Saksalaiset karkotettiin, niin etteivät he enää himoinneet varastojaan. Kun kenr Hj. Siilasvuo uhkasi sulkea heiltä viimeisen perääntymisreitit, he vapauttivat rovaniemeläiset panttivankinsa. Oltiin yö Oulussa, mistä meitä lievästi haavoittuneita vietiin Uuteenkaarlepyyhyn. Sieltä pääsin 10 vrk:n lomalle ja lomalta Pietarsaaren yli viikon ajaksi.

Pohjois-Suomen alueelta oli lähtenyt perääntyvien saksalaisten matkaan n. 30 suomalaista naista, jostakin Oulun-Haukiputaan-Iin seutuvilta. Nämä taistelivat Suomen armeijaa vastaan Lapissa. Saksalaiset antoivat heille aseistuksen, jopa konekivääreitä ja mantteleita. Naiset ampuivat mm. jostakin navetasta ja navetan ylisiltä kkl:lla suomalaisia sotilaita, mutta lopulta heidän oli antauduttava Muonion lähellä. Myös Pyhännän miehet joutuivat osaltaan taisteluun näiden naisten saamiseksi kuriin. Oli erikoista, että naisosasto joutui marssimaan meidän komppaniamme, 10/ III/ JR 11:n, perässä Ouluun, missä isänmaan karurit annettiin esivallan huostaan.

Kun saavuin Raaheen, sieltä oli jo osa rintamamiehistämme tuotu Pyhännälle. Joukkoja kokoontui kaupunkiin, lääkärit tutkivat sotamiehiä.

Kotiin pääseville annettiin 1000 mk kotiuttamisrahaa. Minunkaan ei enää tarvinnut mennä Lappiin sotimaan saksalaisia vastaan. Olin käynyt läpi toisen maailmansodan kiirastulen, talvi- ja jatkosodan sekä Lapin sodan. Olin

haavoittumisistani huolimatta hengissä ja työkyntoinen mies. Mikäpä oli tulla kotiin vapaana sotapaineista ja vapaassa isänmaassa. Nyt veteraanina asun vanhustentalossa ja minulla on vain 15 %:n sotainvaliditeetti.

Myös oululainen Erkki Hedmansson (s. 25.9.1921) oli pyhäntästen nimikkokomppanian 10/ III/ JR 11 (= ent. 8.K) joukkueenjohtaja jatkosodassa ja esim. asemasodan Turistikukulalla v. 1943 oltaessa. Kuvassa Hedmansson kenttälakki vas. katonreunaa vasten oman joukkueensa kanssa Turistilla. Hän otti kuvia kev. -44 Kananaisten juhlissa, kun artikkelin kertoja Onni Moisanen oli saksalaiskenraalin ja oman upseerijohdon kanssa samassa pöydässä ennen Kannaksen kovia vaiheita. Hedmansson, myöh. yll., oli myös Suomen valtion ulkoasiainhallinnossa tärkeissä tehtävissä lähetystöneuvoksena ja suurlähettiläänä († 16.7.76). Kuvassa osa joukkueesta. Etualalla oik. p. seisovien 3. ja 4. miehen takaa katsoo kenttälakki päässä ilmeisesti ryhmänjohtaja alik Veikko Knuutinen (Ahokylästä), joka myöhemmin, eli syksyllä -43 haavoittui Uhtuan pohj.puolella saaden 90 %:n sotavamman ja menetti näkönsä. -Niilo ja Salli Makkosen kuva.

Palvelin kapteeni Ensio Siilasvuon komppaniassa

Maalari ja rakennusmies korpr
Sulo Kilpeläinen
Oulu 31.1.1995

Syksyllä 1923 syntyneenä tavastkenkäläisenä jouduin sotaan Uhtuan suunnalle 1942 syyskesällä. Yksikköni oli JR 11:n I pataljoonan 2. komppania, kapt Ensio Siilasvuon komppania. Silloin oli asemasotavaihe. Olin ensi kertaa linjassa Sirnijärven ja Kuittijärven välisellä kannaksella. Tehtiin varusesteitä, kuten piikkilankaesteitä, ”espanjalaisia ratsuja”, korsuja ja puhdetöitä.

Komppanian kannasmaastossa oli meillä myös Pello-niminen tukikohta. Olimme vuo-rojemme mukaan vartiossa ja välillä myös partioissa. Siihen tottui, niin että sitä piti jo aivan jatkuvasti pysyvänä olotilana ...

Kunnes alkoi todellinen helvetti Karjalan kannaksella. Sieltä selvisi kuin ihmeen kaupalla. Oli tuuria, taitoa ja varjelusta. Näistä on kirjoissakin kerrottu. Valitan, ettei minulla ole enää kovin hyviä kuvia rintamalta, koska reppu ja ne hyvät kuvat katosivat viivytystais-teluissa kesällä 1944 Kannakselle jääneen armeijan kuormaston mukana. Näin on silloin käynyt monellekin sotilaalle.

Ja sitten oli Lapin sota. Sieltä muistan nälkää, märkää - vaan ei janoa. Niin me kantapään kautta oppineet ja sodista hengissä palanneet veteraanit yhdyimme vanhan virsikirjan sanoihin ”Suuruutta emme halua, vaan pienuuteen me tyydymme”. Myös Pyhännän lottien viimeinen puheenjohtaja Naimi Korsulainen varmaan muistaa ne vanhan virren sanat.

Myös rauhan aikana Ensio Siilasvuon palveli suomalaisena upseerina pitkään ja ansiokkaasti. Hän toimi YK:n rauhanturvatyössä 1957 alkaen ja 1970-1979 YK:n johtavissa rauhanturvatehtävissä Lähi-Idässä

Vas.yläk. kpääll kapt Ensio Siilasvuo tarkastaa kivääreitämme. Oik. kuva-ssa kertoja siellä jossakin, puolittain lumipuvussa. Vas. alak. tehdään v. -42 Uhtuan suunnan Kappeli-tukikohdassa piikkilankaestettä ja ratsua Sirnijärven ja Kuittijärven välikannaksella, lähellä Sirnijärven eteläpäättä. Kuvassa myös kertoja ja kers Heikkilä Oulaisista. Kamusen Sulo oli samalla alueella kk:ssa. -Kertojan kuvat.

(Sotainvalidi 1/2003 s.11). Kenraali Ensio Siilasvuo, joka lähetti viime vuosiin terveisiä myös Pyhännän vete-

raaneille veteraanikirjan toimittajan kautta, kuoli 10.1.2003 Kaunialan sotavammassairaalassa.

Kertojan isä Nestori (mukana kuvassa) oli vanhemman ikäluokan miesten porukassa eturintaman takana Lonkan hevoskenttäsairaalassa. Siellä Nestori muisteli olleen myös Pentti Haanpään jatkosodan aikana. Ryhmäposeerauksessa (loppuvuosi -41) myös tavastkenkäset Lähtevänojan Jussi ja Johannes Mankolanaho. -Kertojan kuva.

Mukana rintamalla kivääri- ja hevostmiehenä

Maa- ja metsätöyhmies stm
Johan Leiviskä
Pyhanta 9.3.1995

(† 7.3.2000 Oulunsalo)

Minä voisin yhtenä 1915 syntyneenä Tavastkengän Leivisköitten edustajana kertoa vähän toisenlaistakin sotamiehen muistelua, kun tulirokko ja kurkkumätä olivat vieneet minulta kuulon huonoksi jo ollessani vasta noin 3-vuotias lapsi. Tämä seikka myöhemmin rajoitti armeijassa palvelukelpoisuuttani; minulta puuttui kuulon osalta terävä huomiokyky. Kun talvisota alkoi, yritin päästä vapaaehtoisena rintamalle. Kävin Raahessa, mutta minua ei huolitettu kenttäarmeijaan huonon kuuloni vuoksi. Varusmiehenä palvelin vasta talvisodan jälkeen Oulun kiväärijoukoissa ja tein siellä sotilasvalan 2. toukokuuta 1940. Sain 9.5. siirron 2./JR 25:een. Kesällä menin Nurmekseen lähelle valtakunnan rajaa nostoväen II luokan asevelvollisena. Jussilan Oskari oli samassa porukassa. Teimme juoksuhautoja lähellä valtakunnan rajaa. Nurmeksessa sain välillä vapautuksen palveluksesta sairastarkastuslautakunnan kautta 30.7.1940.

Oskari Jussila lähti kesällä 1941 Uhtuan suunnan armeijaan, jossa hän kuului Aku Turpeisen kanssa samaan ryhmään. Minulle tuli vihdoinkin kesällä 1944 meno Raahen ja sieltä Lappeenrantaan. Sijoituin 6. elokuuta 11.K.Hev. S:aan ja 27. lokakuuta 12.K.Hev. S:aan. Minut koulutettiin kivääri- ja hevostmieheksi.

Kun alkoi saksalaisten vetäytyminen, tulittiin sotilasjunalla Ouluun. Toppilansalmessa lastattiin porukka laivaan. Meillä oli mukana hevosia, joita myös piti hoitaa, ja henkilökohmainen kivääri. Nousimme maihin Tornion Röyhtäessä. Sieltä lähdettiin seuraamaan saksalaisia. Meidän ei tarvinnut mennä tulikoske-

Kesäkuun 1984 veteraanileirin toinen ryhmäkuva otettiin kauniissa Isolamujärven maisemassa, Lamun majan rannassa. Taustalla kirjailija Pentti Haanpään kohtalonmaisema. Takarivissä v-o Yrjö Leiviskä, Aappo Pääkkö, Lauri Kumpulainen, Veikko Kiiskinen, Eino Pehkonen, Toivo Korsulainen ja Antti Leiviskä. Edessä v-o Erkki Kesti, Pauli Lotvonen, Väinö Arbelius, Ludvig Pitkänen, pj Eino Lehtola ja kertoja Johan(nes) Leiviskä. Kuvasta puuttuvat leiriläiset Reino Autio ja Aku Turpeinen. Myöhemmin leirin Maanpuolustusjuhlassa illalla 12.6.1984 oli hyvin runsaasti veteraaniväkeä, miehiä ja naisia laajalta alueelta. Raahen sotilaspiirin tervehdyksen toi maj Seppo Haario ja mus.kapt Martti Mattilan johdolla kuultiin Oulun varusk.soittokunnan juhlevaa sotilasmusiikkia. -Foto: Sulo Kautto. Pyhännän rintamamiesveteraanien Veteraanialbumi I.

tukseen asti, mutta silti tässä porukassa seurattiin. Edellä oli muita omia, jotka hoitelivat tulikosketuksen. Tornion komentopaikalla olin hevoskenttävar-tiossa jonkin aikaa. Meidän porukka meni länsirajaa pitkin Kolariin. Siellä tuli v. 1925 syntyneiden joukkoja, jotka ottivat meiltä hevoset. Me saimme sit-ten palata takaisin. Pyhääntäsiä ei ollut minun porukassa. Meidät tuotiin kuor-ma-autolla Kemiin ja sieltä Raahen sp:iin junalla. Minun kotiuttaminen tapahtui 29.11.1944. Tähän kotiutet-tavien joukkoon tuli Raahessa myös Heikki Pennanen. Vaikka palvelukseni jäivät erityisyyistä vähäisiksi, kuitenkin myös minä sain rintamasotilaan lei-man sotilaspassiini. Joka sota-aikana vain jotenkin kynnelle kykeni, joutui lopulta mukaan, kun jotakin osasi ja kun paljon miehiä tarvittiin. Vaikka olin vähäkuuloinen, olihan minulla mieskuntoa, kun olin paljonkin ollut maa- ja metsätöissä. Ja niin kävi myös

sotien jälkeen. Parhaina aikoina sainkin sahatuksi pokasahalla yhdessä päivässä kokoon 9 m³:n halkopinon.

Olen ollut usein läsnä Pyhännän veteraanien tapahtumissa kotiseura-kunnassa ja kunnassa. Erityisesti mie-luisia kokemuksiani ovat olleet veteraanileirit sotainvalidien Lamun majal-la Isolamujärvellä kesäkuusta 1984 alkaen. Silloin oli Karjalan kannaksen torjuntataisteluiden 40-vuotismuiston aika. Rintamaveteraaniemme ja sotain-validiemme pitkäaikaisin puheenjoh-taja Eino Lehtola on pitänyt tärkeänä veteraanityössä myös hengellistä puol-ta. Näin koen itsekin. Sitä myös Antti Järvelä ja Veikko Kiiskinen ovat juh-latervehdyksissään korostaneet. Näitä virkistysleirejä on pidetty kirkkoherran johdolla joka kesä siitä merkkivuodesta lähtien tänne 1990-luvun puolivälin tuntumaan, vaikka kaikki veteraanit eivät enää ole yhtä lailla leirikuntoisia.

Rintamamuistoja talvisodan sankarivainajasta velimies Fransista ja omista talvi-, jatko- ja Lapin sodan poluista

Pv, sekatyöm. ja korpr

Heikki Pellikka

Tavastkengältä 7.1.1979.

Haastattelurtikkelin toimittaja
lisännyt ja tarkentanut hieman
siihen kuuluvaa
dokumenttitietoa. S.K.

Kotitaustani on Kamulan kylä ja Tavastkenkä. Olen köyhän mökkiläisen ja kruununtorpparin poika. Meillä pyhääntäsil-läkin oli syksyllä 1939 lähtö YH:n kautta tal-visotaan. Suomi kokosi voimia puolustukseen. Venäjän Neuvostoliitto uhkasi maatamme. Sodan vaaran tuntu oli voimakas. Lokakuun puolivälissä tultiin suojeluskunnan talol-ta Tavastkengältä kirkonkylän kansakoulun pihalle ja Tiehaaran paikkeille. Kutsukortteja oli jaettu. Khra Carlson piti hartauden. Silloin isokin mies liikuttui. Tulevan talvisodan vai-keat "105 kunnian päivää" olivat suomalaisia yhdistävän kansallistunnon aikaa. Nyt vei-sattiin - minkä me jäyhät maalaismiehet vir-rensyrjästä ehken irti saimme ja toiset hiljaa jurottaen - saattoväen kanssa monelle lapsuu-desta asti tuttu Lutherin virsi "Jumala onpi linnamme ja vahva turva aivan". Virsiäni kai-kui koulun luona ja vissiin Pyhännänjärven ja kirkonkylän peltoaukeidenkin yli. Silloin koettiin kautta Suomenniemen voimakasta kansallista hartausmieltä. Sapuskan ohella kansakoulun liepeillä oli muutakin ohjelmaa.

Meitä oli moniaita lähtijöitä ja eri mallin tamineissa. Maanläheisiä työmiehiä, mök-kiläisiä, ojankaivajia, uittojen vonkamiehiä, savotta-ukkoja, poikamiehiä, sulhasia ja ren-kipoikia, maata viljeleviä talokkaita, jokunen orponakin varttunut. Kaikilla yhteinen tahto: Suomen täytyi nyt puolustautua. Olihan meillä sisimmän oikeus sortajan väkivaltaa vastaan, "Talvisodan henki." Talvi tulossa, koko elämä uhattuna. Oudolta tuntui maa-ilman mahtivaltojen sotavimma minunkin pääkopassani ajatellen. Olin varttunut maa-seudun luonnon keskellä kruunun metsän-vartijan Frans Pellikan poikana Pyhännän ja

Kainuun välikorvessa Itämaen metsäkämpällä ja Tavastkengän Nevalassa. Nyt Pyhännän miehet lähtivät valmistautumaan puolustussotaan lottien tarjottua YH-joukkoihin kutsutuille ruokaa. Ajettiin välietappien kautta pitkässä vaikuttavassa hevossaattueessa Kiuruveden juna-asemalle. Paikallinen pastori Elias Simojoki piti isänmaallisen puheen. Juna jyskytti meidät Ouluun. Sieltä mentiin harjoitusten jälkeen ja jos oikein muistan, Nurmeksen Porokylän kautta Kuhmoon. Monikohan Pyhännän mies aavisti tulevan sankarivainajan osansa, niin kuin ahokyläläinen alik Niilo Ahonpää. Hän sanoi sotisopaan sonnustauduttuaan: ”Minulla on nyt kuolinpaita päällä.” Hänestä kohta tulikin Kuhmon Pirttimäessä koko talvisodan ensimmäinen Pyhännän uhri kaatuneena, kun panssarivaunun piis-katykki ampui hänet KK-asemaan.

Talvisotamme alkoi Saunajärvellä ja muualla Kuhmossa. Ins.-ltn Einar Tönkyrä oli komppaniamme 6/ II/ JR 25:n päällikkö evltn Vuokon prikaatin eli Pr W:n mukana. Tavastkenkänen Antti Järvelä oli yksikkömme talous-au. Olin vänr Pekka Karikosken joukkueessa. Ryhmyrimme oli Tavastkengän Aappo Moisala (muutti myöh. Haapajärvelle) ja kohta myös 1/2-j:n joht. Myös Turusen Paavo Pyhännän kirkolta ja Aappon veli Väinö Moisala olivat ryhmäämme. Surukin tuli meille sotapojille, kun kaatui läheisiä rakkaita: vaimoni Lyylin veli, suojeluskuntamies korpr Verner (”Veikko”) Vartiainen 18.12.1939 Pelkosenniemen taistelussa 6/ II/ JR 40:ssä ja veljeni, isäni kaima, hyvä työmies ja pkm Frans Iivari, ”Itämaen Ransa,” 17.1.1940 Ilomantsin Ontrasenvaarassa koettuaan jo talvisodan ankaruuden myös Aittojoella, Ägläjärvellä ja Tolvajärvellä. Kirkonkylän urheilija Paavo Leiviskä oli samoissa talvisodan porukoissa, mutta kaatui jo Kuhmon Klemetissä 2.2.1940.

Kirkkoherra Hjalmar Carlson toimitti välirauha-kesänä 1940 vaimoni veljen, talvisodan sankarivainajan, suojeluskuntalaisen ja korpr Verner Eliel Vartiaisen ruumiinsiunauksen Pyhännän kirkkomaahan. Kirjassa ”Vapautemme hinta” on ”Veikon” sotilasarvo virheellisesti stm.-Sankarivainajan tyttären Aune Nissisen s Vartiaisen kuvasta skannattu foto.

Minulla oli kiväärin torrakko ja kiviryhmän varajohtajuus.

Antti Järvelälle tuli vääpelin vakanssi pyhântästen 8/ III/ JR 11:n jatkosotaan menossa hellekesänä -41. Kestilästä marssittiin Nuojuaan ja juna vei Hyrynsalmelle. Monilla oli huoli kotiin heinätöihin tai elonkorjuuseen pääsystä sotasavotan jatkuessa. Suomussalmella vietettiin juhannusaattoyötä Haukiperän lossin korvassa. Raja ylitettiin talvisodasta kuulun Raatteen tien kautta. Oli outoa talsia sotaherrojen kanssa ”ulkomaille.” Mutta käsky kävi ja mennä piti. Minut pantiin eri yksikköön 9/ III/ JR 11. Se kuului silti samaan pataljoonaan III/ JR 11, jonka H-vaiheen komentaja kapt Ylönen oli tiukka mies. Pyhântäsille tuli lopulta harvinaisen suuri suhteellinen mieskato kaatuneina ja haavoittuneina. Tälvella -42 sijoituin 10/ JR 32:een. Keväällä -43 alkaen olin yhä kivm, nyt myös pst-m 2/ Er.P 13:ssa. Uhtuan, Kiestingin, Karjalan kannaksen ja Lapin sodan kautta pääsin siviiliin 26.11.1944. Kannaksen Jännesjärvellä 22.6.44 sain muistona lievän sirpalevamman päähäni. Myöhempi kotiinpääsy oli hieno asia sodasta paljon kärsineille.

Isänmaan, omaisten ja oman sotapolun vaihteita

Jatkosodan ”Sinisen prikaatin” jääkärijoukkueessa Tavastkenkänen stm ja kirvesmies
Eino Turunen
Kestilän sotainvalidien pj
Hyvölänranta 24.9.2001

Rupesin muistelemaan tämän meidän Pyhännän ja isänmaamme kohtaloita jopa vapaussodasta lähtien. Sukumme on kokenut kovia taisteltaessa Suomen vapauden hyväksi, mutta silti toteamme tyydytyksellä ja iloiten, että olemme kauan saaneet elää vapaassa maassa. Tätä toivonkin jatkuvan sukupolvesta toiseen.

Pyhântästen uhrit kaatuneina 1900-luvun sodissa alkoivat ensiksi meidän, Tavastkengän Turusten kohdalla, joista kaksi veljestä kaatui ensimmäisinä vapaussodan pyhântäläisinä sankarivainajina eli ”wapaussankareina”, kuten vuoden 1918 uhreja nimitetään Pyhännän kirkon pihalla nähtävässä muistokivessä. Olemme näin menettäneet vapaussodassa Tavastkengältä kaksi setäämme, mökkiläinen Jörkki Turusen pojista Heikki ja Antti Turusen, joilla on omaakin jälkikasvua. Heikin ja Antin sotasurma oli iso menetys senaikaisessa sodassa, jossa koko Pyhännältä kaatui vain 4 miestä. Antti oli naimisissa (vaimo pyhântäsiä Saimi e Pellikka) ja sai yhden lapsen, Siviä-tyttären. Heikkikin oli jo avioliitossa (vaimo pyhântäsiä Hedvig eli Heta e Marjomaa) ja hänellä oli perheessään 4 lasta, Heikki, Matti, Saimi ja Anni. Monet näidenkin vapaussodan sankarivainajien lapsista ovat jo kuolleet eri paikkakunnilla. Muistot elävät nuorempien sukupolvien ja meidän, heidän muiden omaistensa keskuudessa. Kirkkoherra Vilhelm Virkkunen on merkinnyt kaatuneiden Turusen veljesten kohdalle vanhan kirkonkirjan lehdelle ”kaatunut Suomen vapautustaistelussa Kyröskoskella 19/3 1918”. Loput pyhântäset vapaussankarit kaatuivat myöhemmin kevättalvella.

Ollessani 1925 syntyneenä vielä nuori en ehtinyt talvisotaan enkä jatkosodan alkuvaiheisiin. Sain tietoa esim. Kuhmon rintaman talvisodasta sekä jatkosodan Uhtuan ja Kiestingin suunnilta lomalla kävijöiden kertomana, mutta myös sankarihautajaisissa, joissa saateltiin pyhääntäisiä ja suhteellisesti hyvin monia Tavastkengän kylän poikia kotiseurakunnan kirkkomaahan. Minäkin olin joskus talvisodan ajan hevoskyytimiehenä, kun silloinen komppaniansa talousaliupseeri Antti Järvelä oli lomavuorossa ja kertoi minulle kyydissäni istuessaan Kuhmon suunnan talvisodan juttujaan. Olimme myös sotien jälkeen paljon tekemisissä Antti Järvelän perheen kanssa Tavastkengällä.

Toisen maailmansodan aikana meiltä Selkälästä kaatui jatkosodassa 8.9.1941 velimies Ahti Henrikki Turunen Kiestingin Kangasvaarassa. Silloin oli kotiseudullamme kauniita ja aurinkoisia päiviä. Kun oli jo 12. syyskuuta ja olimme isäni Yrjön kanssa puimassa viljaa Tavastkengän Koivulassa, Antti Järvelän talossa, isäni ajoi viljaa omalla hevosellaan puimakoneelle ja minä olin puintiavustajana. Puolenpäivän aikaan ajoi kuorma-auto Koivulan kohdalle ja pysähtyi. Kuljettaja käveli työpaikalle ja jutteli puintiväen kanssa. Viimein mies tuli isäni luo ja kysyi häneltä, oliko hän Yrjö Turunen. Myönteisen vastauksen kuultuaan kuljettaja kertoi, että hänellä oli 2 ruumisarkkua autonlavalla. Hän kutsui isäni tunnistamaan, olisiko vainajista toinen hänen poikansa eli minunkin veljeni. Itsekin läksin isäni mukaan auton lavalle. Toisen arkun päässä oli lappu, jossa luki: "Ahti Henrik Turunen Pyhääntä". Kun avasimme arkun, koimme suuren järkytyksen, sillä siinä oli todella selvästi tunnistettavana meidän perheemme poika Ahti, jonka kaatumisesta ei ollut ehtinyt tulla virallista eikä muutakaan tietoa kotiväelle.

Isäni haki hevosensa puintipaikalta ja niin läksimme lyhyen keskustelun jälkeen yhdessä viemään Ahdin ruumista kotiimme Selkälään, joka oli vähän syrjässä päätiestä. Isämme teki siihen aikaan ruumisarkkuja myös muille. Niin hän teki meidän Ahdillemmekin sankarivainajan arkun, jonka hän maalasi valkoiseksi ja teki myös huntraalin siihen päälle, joten hautakumpu säilyi vähän korkeampana muutamia vuosia. Suruaika oli äiti Emmalle, isä Yrjölle ja koko perheellemme todella raskasta, niin kuin hyvin monen pyhääntäsen perheen oma suruaika sotavuosina.

Omalta kohdaltani tämä suursota kolhaisi sillä tavoin, että ollessani 3. Prikaatin eli "Sinisen prikaatin" jääkärijoukkueessa haavoituin Talissa 21.6.1944 oikean jalkani polven yläpuolelle. Sotavamma hoidettiin myöhemmin leikkauksella ja todettiin nivelrikko. Tästä rintamamuistostani minulla on 20 %:n sotainvaliditeetti. Oltuani sotavammani johdosta Oulun sairaalassa jouduin vielä heinä-elo-kuun vaihteessa 1944 takaisin linjaan, samaan jääkärijoukkueeseen kuin aikaisemminkin. Heti ensimmäisenä yönä meidät komennettiin kahdeksi viikoksi Kilpisaaren vartioon. Soutumatkaa oli noin 2 km. Menomatalla veneemme sattui miinaan. Jouduimme veden varaan, jolloin soutaja hukkui. Olisimme varmaan kaikki hukkuneet, elleivät ennen meitä saareen ehtineet olisi tulleet avuksi. Joukkueessa oli Hyvölänrannalta Kauko Kyllönen, joka oli yksi pelastajistamme.

Kotini on lähellä synnyinpitäjäni Pyhännän rajaa ja aivan alkuperäisen kotikyläni Tavastkengän vierellä. Muistelenpa tässä vielä, että esim. Tavastkengän pojista myös mylläri Ensio Laakko on taistellut hänkin "Sinisessä prikaatissa". Komentajamme ev Joose Hannula kaatui 12.6.44

Sallan vanhalla rautatieasemalla ennen lähtöämme Kannakselle ja seuraava komentajamme maj Toivo Kopra, myöhempi kenrtn, haavoittui vaikeasti Kannaksen Kärstilänjärvellä. Nämä olivat huippuhyviä komentajia. Enskakin haavoittui jonkin verran joskus 1944 ja nykyisenä ranttisena hän on kuulunut jo pitkään Rantsilan veteraanikuoroon.

Nykyisin toimin Kestilän sotainvalidien puheenjohtajana ja laulan Kestilän mieskuorossa, jossa on paljon myös meitä veteraaneja. Ohjelmamme on myös veteraaniaiheisiin ja isänmaamme juhliin liittyvää ja onhan se hyvä, että "Suomen laulu soi" vapaassa maassa.

Vapaussodan aikana oli yleinen tapa, että vapaussoturit mielellään kuvattiin pareittain, välistä kolmen miehen tai ryhmäkuvissa. Matriikkelimme I osassa tällainen parikuva oli Veeti Luttisesta ja Matti Viiosta (I osan s 161). Tässä II niteessä ko. systeemikuvamme vapaussoturit ovat v-o Antti Heikkinen ja Ville Jussila eli Törmälän Ville, josta on varttuneemmalla iällä yksittäiskuva tämän II osan s 84. Ville antoi "korkonimenkin" kirjamme seuraavalle kertojalle. - Reeta ja Aarne Turusen kuva.

PK-miehenä Rukajärven suunnan sotahommissa

Muurari ja maanviljelijä stm
Kaarlo ("Kalle") Leiviskä
Pyhäntä 18.12.1994/ 31.7.2003/
3.5.2004

Olen alkujani Pyhännän Tavastkengän Pinoniemestä, syntynyt savusaunassa heinäkuussa 1922. Veteraanina annoin myös lehtihaastattelun vaiheistani Mirja Iinatille Siikajokilaaksoon (22.7.2002), kun 80-vuotispäiväni lähestyi. Olen ollut paljon työelämässä miesten ja hevosten hommissa aivan 11-vuotiaasta pojankossista alkaen. Ensin jouduin tietoihin Tavastkengän Parkuanperälle. Työstä olenkin aina pitänyt kotona ja työreisuillanikin.

Työtä se oli varusmies- ja sotapalveluskin, vaikka erilaista kuin siviilissä. Olin kutsunnoissa syyskuussa 1941 ja palveluni vakinaisessa väessä alkoi kesällä 1942. Minusta tehtiin sotamies. Sain kiväärikoulutusta ja myöhemmin erikoistuin pikakivääriin. Asemasotaan jouduin täydennysmiehenä Rukajärven suunnan rintamalle lyhyen pikakoulutuksen jälkeen. Kun menin linjoihin, minulle heti tupattiin suomalainen Lahti-Saloranta-pikakivääri. Sitä käytin aina siihen saakka kunnes luovutin sen pois Nurmijärvellä 8.11.1944, 3 päivää ennen kotiuttamista. Olin siis sotahommissa koko ajan pk-miehenä lokakuulta 1942 marraskuulle 1944 ltn Osmo Rasilan komppaniassa, 7/ JR 10:ssä Rukajärven korpisoturiin suunnalla. Sotakokemukseni olivat taistelua Ontajärven asemassa, sitten Ontrosenvaarassa, myöhemmin Ontajoen asemassa sekä partiointia, johon kuului myös yhteyksien pito hiihtopartioiden Ontajokivarressa ja sieltä Uhtuan suuntaan.

Meillä oli ensin pitkään asemat Ontajärvellä. Ontrosenvaarana taistelut tulivat 4.8.-44. Aluksi kuultiin vihollispartion

hyökkäyksen Raappanan 14.D:n ison huoltokolonnin kimppuun ja katkaisseen Rukajärvelle johtavan huoltotien elokuun 4. päivää vasten yöllä. Meidän joukkue oli silloin lepovuorossa. Hälytys tuli puoliyön aikaan. Joukkueemme lähti aseineen hopusti kuorma-autoilla Suomeen päin, kaartuen ohi vihollispartion aseveljiemme jo hyökkäysesänään -41 tekemää toista tietä. Suomi sinänsä oli kyllä meistäkin vielä kaukana. Kohta yöllä meidät yllätti maataistelukone. Se hyökkäili autokolonniamme kimppuun julmalla stormoviikillä tyylillään. Jouduimme hajaantumaan maastoon, missä oli paljon vedentäyteisiä suo-ojia. Tätä koukkausosastoamme johti ltn Pekkala, joka kaatui jo Ontrosenvaarana taistelussa. Aamulla klo 4:ää käydessä saatiin yhteys vihulaiseen. Joukkueemme johtaja oli Toivo Pyykkö Juuasta Pohjois-Karjalasta. Minä (peekoo käsissäni) olin ensimmäisenä tunnustelijana ja toisena Antero Lehtoranta Turusta koopeensä kanssa. "Ryssä" oli jo kaivautunut Ontrosenvaaraan. Sehän oli tunnetusti vireä kaivautumaan, joten alkutilanne siellä oli sikäli hankala. Tarkka-ampujakin oli meitä vastassa. Aurinko paistoi selkäpuoleltamme, kun hyökkäsimme. Vihollinen oli mm. lypsämässä lehmiä siellä vaaralla. Koukkausosastomme valtasi nuo Ontrosenvaarana asemat, joissa naapurin talostelut loppuivat. Mutta kun osa vihollisista karkasi, lähetettiin takaa-ajopartio heidän peräänsä. Kuuluin myös tähän partioon, jonka etenemistä vaaransivat esim. puissakin olevat tarkka-ampujat.

Pitihän sitä mennä leppasta soti-sovassa, olla asemassa, syöksyllä ja marssia paljonkin metsä- ja suosissien karuilla partiopoluilla pitkin korpikairoja. Pyhäntäsistä myös Niilekselän Toivo, Luttisen Kalle (Eksylän Kalle) ja

Moisalan Matti (Siirtolasta; kuoli myöh. Lieksassa) sijoittuivat Rukajärven rintamasuunnalle, kuten Erkki Laukka (Koistilasta) ja hänen serkkunsa Jukka Laukka (Viitaniemestä Isolamujärven rannalta), samoin Komulaisen Iikka (Aili Luttisen isä) ja enoni Johannes Kesti, Väinö Myllylä (haav. Omelian taisteluissa) ja Tuure Peltomaa, joka kaatuikin Rukajärven suunnalla 6.8.-44, muutamat pikaesimerkit tässä mainitakseni.

Meidätkin oli aiottu syksyksi 1944 myös Lapin sotaan, mutta sinne ei meidän rykmentti ja pataljoona ehtinytkään. Marssimme Rukajärveltä pois linjoista toistasataa kilometriä ja saavuimme Nurmijärvelle Suomen puolelle. Se oli 182 km:n marssi. Jalkapohjat olivat hiertyneet rakoille ja verille. Jouduimme nyt hoitamaan jalkojamme ja muita marssihietymiämme viikon ajan. Sitten vielä marssia patikoimme ja lippasimme Lieksaan Partalan mäelle. Siellä pystytimme telttaleirin. Aloimme odottaa kyytijunaa eli härkävaunuja siirtoa varten. Mutta koska saksalaiset katkaisivat Kiehimänjoen rautatiesillan Paltamossa, rykmenttimme juna ei tullutkaan.

Varusmiesaikani oli kestänyt 2 vuotta vakinaisessa väessä, jonka ajasta melko suuri osa oli jo rintamapalvelustani. Reservin sotamiehenä olin rintamalla vielä yli 4 kuukautta, 6.7.-11.11.1944. Joukkojemme kotiuttaminen alkoi Nurmijärvellä, minne palasimme Lieksasta. Minulle koitti ehyenä A I -kuntoisena rintamamiehenä siviiliin pääsy 11.11.-44 Raahessa, joten oma sotareissuni oli sillä siunaamalla ohi. Riittähan sodasta palaaville siviilitöitäkin, minullekin talvisia savottahommia ja vuodesta 1947 alkaen myös muurarin, sitten nuohoojan ja erilaisia rakennustöitä Pyhännällä tai muualla. Perukan kylältä löytyi aviopuolisoni

Maria ("Maija") Kurkela. Menimme avioliittoon kesäkuussa 1948. Häämme vietettiin Tavastkengällä nuorisoseuran talossa (ent. suojeluskunnan talo). Rakensin Kytöpelto eli Hommala -nimisen kodin metsämaalle. Törmälän Ville (Ville Jussila) antoi minulle korkonimen "Homma-Kalle". Perheellämme Tavastkengällä oli myös karjaa ja maanviljelystä. Peltojakin tulin raivanneeksi kotimme ympärille. Vuodesta 1984 olen veteraanina asunut vaimoni

Maijan kanssa kirkolla (Maija-puoliso nukkui pois 3.7.2010 Pyhännällä). Olen kuulunut lähes kaksi vuosikymmentä Pyhännän Rintamaveteraanit ry:n johtokuntaan ja kuulun edelleen. Olen myös seurakunnan veteraanikuoron laulajia ja osallistun Pyhännän rintamaveteraanien kuntoutuslomiin, retkiin ym. tapahtumiin. Puolisoni Maija sai hiljattain kuluvalle vuodelle iäisyyskutsun, odotellessamme matrikelin ilmestymistä painosta.

Pyhännän nuorukaisia kutsunnassa asemasodan aikana 10.2.1943: Takana v-o Vilho Pellikka, Valde Jussila, Esko Marin (kaatui Torniossa 1.10.44), Viljo Korhonen (kuoli 4.7.44 KS:ssa tai matkalla Antreasta KS:aan) ja oik. "Olli" Karjalainen (haavoittui 23.6.44 Antreassa ja kuoli 5.7.45 toisen kätensä menettäneenä sotavammojensa tulehdusvaikeuksiin 32.SotaS:ssa). Edessä v-o Olli Sainila, Heimo Viio, Uuno Kaipainen, Aimo Turunen ja oik. Tauno Kamunen. - Aimo ja Manda Turusen kuva, Tavastkenkä.

Sehän oli vähän sellaista vihanpitoa

Mv stm

Olavi Rimpeläinen
24.10.1996 Lapinlahti

(† 16.11.1999 Lapinlahti)

Kotikylältä Raaheen jv-koulutukseen

Olen tavastkenkäksiä joulukuulta 1922, Tervolan Oskarin jälkikasvu. Pyhätästen komppanian jatkosodan alkuvaiheen väepeli Antti Järvelä oli enoni. Liityin nuorena suojeluskunnan poikaosastoon, että saisin pyssyntorrakon käyttööni. Harrastin kovasti ampumista ja metsästystä. Myöhemmin isä ostikin minulle haulikon. Syksyllä 1941 olin JvKoulK 15:n alokasporukassa Raahessa yhtäaikaa Veikko Kiiskisen ja Lauri Sainilan kanssa. Muitakin pyhätäsiä oli mukana.

Täydennysmiehenä piipposten KKK:ssa

Lyhyttä koulutustamme seurasi lähtö kaverien kanssa 3. Divisioonaan Uhtuan rintamalle Hevosenkengän asemasotaan tammikuussa 1942. Sijoitukseni oli JR 11:n 3. KKK: olin siis konekiväärikomppaniassa, jossa oli erityisesti piipposia naapuripitäjästä. Ei se asemasotakaan ollut hääviä. Mutta kyllä siellä ilo eli, kun oli joukossa paljon tuttuja Pyhännän nuoria poikia. Meidän komppanianpäällikkö oli ltn, myöh. kapt Eskola. Joskus korsu- porukoissa vähän kiusattiin toisiaan, usein leikillään, kun kepposetkin osattiin. Sain myös erikoiskoulutuksen pst-mieheksi, mutta jatkoin kookoomiehenä koko jatko- ja Lapin sotani ajan.

Keväällä 1942 kävin kerran Hevosenkengän vasemmalla puolella, Jääkärikukkulalla, Kiiskisen Veikon luona kylässä korsulla. Huomasin äkkiä paljon teeriä, jotka lensivät lähistölle koivuihin tauolle. Innokkaana metsämiehenä lojautin sieltä teeren alas. Joskus muulloinkin järjestettiin tällaista vaihtelua,

kun riistaa oli tai paisteja tuli hyvälle hollille. Muonatäydennys ei ollut sotapoijille pahitteeksi.

Semmoisiakin oli, jotka menettivät henkensä tarkka-ampujan luodista kurkistellessaan asemista vihollista ilman periskooppia. Se oli tärkeä laite tähystyksessä, ja sen avulla sai tarkkailla naapurin kujeita paljon suojatummin. Usein oltiin yölläkin konekivääriaseman vartiossa. Venäläiset kytät tulivat pimeässä yllättävän lähelle konekivääriä. Joskus piti pimeälläkin roimia menemään Rokan Antin malliin. Kerran, kun eräs rintamakaveri oli juuri tullut vaihtoon päästämään minut kk-vartiosta ja kun nousin korsuamme kohti, vihollinen ampui minua kiväärillä niin liki oikeaa korvaani, että korvanlehti kuumeni hipaisusta. Kiväärimiehet olivat takempana mäellä vartioasemissa, mutta meidän kookoo oli laskevassa rinteessä, eteentyönne-tyssä pesäkkeessä, ison kiven suojassa. Hipaisin kädellä korvaani luodin tekemän yllätyksen jälkeen, ja minulta pääsi kirosana. Sehän oli vähän sellaista vihanpitoa.

Lomilla ilossa ja surussa

Asemasodan aikana olin joskus lomilla kotona, Tavastkengän Tervolassa. Kun sotapoikia tuli rintamilta, käytiin tytöissä ja hipoissa. Erästäkin Tavastkengän tyttöä kuljetin likietuisesti pyöräni rungolla. Pojilla oli joskus väkeviä. Kotikylän taloissa ja riihissä pidettiin nurkkatansseja, kun niitä ei voinut pitää yhteistiloissa sota-aikana. Tansseista muistan monta poikaa, mutta erityisenä kaverina Yrjö Makkosen. Meillä oli nuoruus hyvin rapsakkaa aikaa. Mm. Tervolan kotiriihessä tanssittiin. Lomalaiset ja muut nuoret kokoontuivat myös Heiskalan kankaalla. Heiskalan Heikki, sukuaan

Sotapoijat ottivat Luojan aitoista särpimenjatketta. 10/ III/ JR 11:n kpäällä Antti Patokosken tst-lähetä, vihantilainen Olavi Kantola († 19.1.1995 Pyhäjoella) tuomassa hymysuin Uhtuan suunnan lintu- ja kalaherkkuja muonanhöysteeksi. Olavi ja Lyyli Kantolan kuva, Pyhäjoki.

Kurkela, oli mukava jurokki. Hänellä oli omia sanontoja, jotka tahtoivat naurattaa. Toisaalta aika oli vakava. Moni sai vaikeita sotavammoja. Olin jonkun kerran sankarihautajaisissakin, kun oli kaatunut kotikylän poikia, ja niitähän meni usein.

Kannaksen ja Lapin sodan vaiheita

Kenttävartioista ja asemasodasta Uhtuan suunnalla tuli meidän osalta loppu. Talvella 1944 Eldankajärven paraatin aikoina sakemannit olivat meille vielä "kameraateina" ja ottivat

meiltä vastaan Uhtuan asemat lähtiesämme Kuusamoon ja uusiin vaiheisiin. Kannaksen reissulla -44 olin III/ JR 11:ssä Kivennavalla, Lietsaassa ym. paikoissa. Kivennavan mahtavista kk-bunkkereista oli pakko luopua rintaman laajan vetäytymisen vuoksi. Vihollista silti viivytettiin paikoitellen. Perääntyessämme konekiväärin jalustat heitettiin pois. Minäkin kannoin kookoon varsinaista pitkät taipaleet Kannaksella. Kun piti panna kk papattamaan, iskin sen kannolle, mättäälle tai puun viereen. Siitä alkoi rallatus. Avustajat syöttivät konekiväärin vyötä, kun olivat hollilla, ja kantoivat patruunalaatikoita, mutta joskus erityistilanteissa joutui pelaamaan yksinkin.

Lapin sodassa olin saksmanneja ajamassa konekiväärimiehenä Tornion liepeille asti. Joskus heitä oli kookoon tulesa montakin. Ei oltu enää "kameraateja" eikä aseveljiä, kun venäläinen oli pannut ankaraksi rauhanehdoksi Saksan joukkojen aseellisen karkottamisen Suomesta. Eräessä kohdassa olimme Tornionjoella vähäisin joukoin niin ahdistavassa pinteessä, että tuntui kuin meidät painettaisiin mereen.

Poikia oli taas kaatunut ja haavoittunut. Tilannekin oli sekava. Meitä muutamia pakeni asemista pimeässä aamuyössä Ruotsin puolelle, eräiden puomien kohdalta yli virran, sotaväsymyksen ja joukkojemme vähyyden vuoksi. Näin ei olisi ollut lupa tehdä, joten asiat sovittiin jälkeen päin. Ajattelen, ettemme olisi lähteneet yli, jos olisimme tienneet apujoukoista.

Loppusuoralla

Kumma kyllä, selvisin sodasta haavoittumatta, oltuani etulinjassakin. Paljon siitä on jo aikaa, kun nyt Lapinlahdella muistelen lähes 74-vuotiaana entistä pyhäntäläistä nuoruuttani ja sotapolkuani. Muistista katoaa monia asioita ja välistä muistikuvat sekoavatkin. Monet sotakaverini ovat jo kuolleet. Viimeistenkin rintamaveljien iltahuuto lähestyy. On matrikkelin aika nuorten, lasten ja lastenlasten tiedonsaannin vuoksi. Onhan tätä isänmaata monesti paljonkin puolustettu. Hyvä on, että saatiin kertoa näitä tärkeitä, tosin kaukaisiakin, nyt jo hataria muistoja.

Korjaus (lisäys) Olavi Rimpeläisen lapsiluetteloon: Antero 47 (+ 2004), Vesa 53, Tapio 54, Leila 56, Hilka 57, Kari 58.

Yrjö oli jatkosodan sotavanki ja Heimo kaatui uskovaisena Lapin sodassa

Kajaanin Sotasairaala 31:n A-osaston kanttiinien muonituslotan muistelus
Mirjam Koskelo
o.s. Ahonpää sairaala-apulainen
Kajaani 9.1./ 25.3./ 15.-16.7.2003

Ajattelinpa minäkin kertoa repriisin sota-ajan muistoistani ja jo edesmenneitten veljeni kokemuksista. Vanhimman veljeni Mikko Alfred Ahonpään (s. 1909 Pyhäntä) muistelus hänen sotapoluistaan ja ylenemistään reservin lääk.ylikersantiksi on Pyhännän veteraanikirjan I osassa.

Olen syntynyt 16.7.1916 Pyhännällä, vähän yli vuoden ennen Suomen itsenäistymistä. Muutin nuorena kodistani, Pyhännän Ahokylän Rapakkolasta, Kajaaniin ennen toista maailmansotaa. Palvelin sotavuosina muonituslottana jo talvisodasta alkaen Kajaanin SotaS. 31:n A-osaston kanttiineissa. Olin vuorotöissä Kajaani Oy:llä ja vapaaajat lottapalveluksessa. Mieheni Pentti oli autokorjaamo- ja väestösuojeluhommissa. Jo Moskovan diplomaattineuvottelujen aikana veimme esikoistyttäremme Sirkan hoidettavaksi ja pommitusuhan varalta suojaan Rapakkolaan. Lottahommissani riitti paljon höykyä. Vuoksen JP:ssa vakinaisessa väessä palvelut Mikko-veljeni kävi talvisotaansa Kuhmon suunnalla sairaankantajana JR 25:ssä, Prikaati Vuokossa. Kun Kajaani oli 13 päivänä pommitusaaltojen kohteena talvisodassa, helmikuun 7. päivä 1940 oli näistä tuhoisin. Minusta näytti, että silloin koko Kajaani meni melekeen silleeksi. Sotasairaalan harjoituskoulun osasto paloi pommituksissa.

Kun kotipitäjän poikia kaatui suhteellisesti erityisen paljon, itsekin olin mukana jo talvisodan aikana serkkuni Niilo Ahonpään sankarihautauksessa Pyhännällä. Koska palvelin SotaS. 31:n A-osastolla, missä oli vaikeimmin haavoittuneita, tulin käyneeksi pyhäntästen

ja kotikyläni Ahokylän sotavammaisten luona. Erityisesti muistan, että jatkosodan aikana omista näkemistäni kotikylän pojista olivat pahiten haavoittuneita Mauno Korsulainen Korpelasta ja Vilho Huuskonen Erkkolasta.

Veljeni Yrjö Johannes Ahonpään (s. 1919 Pyhäntä) vaiheet olivat erikoiset. Hän oli ensin ratsuväessä vakinaisen palveluksen aikana. Jatkosodassa Yrjö joutui kokemaan myös sotavankeuden Neuvostoliitossa Stalinin puna-armeijan vangitsemana kaukopartiomiehenä. Partioporukan miehet olivat kulkeneet ties minkä aikaa. Yrjön jalat hiertyivät pahasti verille kesähelteessä pitkään marssiessa. Hän sopi toisten kanssa, että jäisi levähtämään, hoitamaan itseään ja jalkarättejään, yrittäen pärjätä itse. Yrjö kertoi partiokaverille kotiosoitteensa ja käski tämän kirjoittaa terveiset sinne. Hän koettaisi selviytyä omien puolelle. Yrjö samoili kauan, koetti pysyä viholliselta salassa, piileksi rakennuksissa, luonnon näkemäesteiden suojassa varjopaikoissa, maakuopissa ja metsän puissakin.

Nälkä ei tullut Yrjölle liian kovaksi vielä silloin. Löysihän mies majoitustiloja, ruokaa ja tulitikkuja savukkeisiin suomalaisten jouduttua kiireesti jättämään kotinsa Kannakselle suurvalta-armeijan hyökätessä. Kerran Yrjö meni yönilleen talon vintille. Vihollisen partiomies kuuli talosta rapsahduksen, ehkä kuorsaustakin. Niin tuli yksinäiselle finskipojalle kolkko yllätysherätys. Samoilu loppui. Yrjön piti astua alas portaita kädet ylhäällä. Pihalla odotti iso porukka pyssymiehiä, joiden aseet olivat jo häntä kohti. Välähti mieleen, että nyt elämä oli lopussa ja kohta hänet ammutaan. Yksi mies osasi suomea. Alkoi tuima kysely, oliko Yrjö desantti. Hän koetti selostaa olevansa kaukopartiomies ja jääneensä kovien jalkavaivojen takia jalat verillä pois porukasta.

Häneltä tiukattiin, miten kauan hän oli vaeltanut yksin. Yrjön täytyi itse kysyä, mikä päivä nyt oli. Kävi ilmi, että hän oli samoillut yksin jo kuukauden. Alkoi matka tuntemattomaan. Aina välillä oli jossakin pysähdys ja uudet kuulustelut ladattu ase ojennettuna kohti.

Yrjö joutui 13.7.1944 Kämärältä Volosovon sotavankileirille Hatsinan piirin alueelle noin 20 km Hatsinasta Narvaan päin. Myöhemmin Yrjön sotavankisavotta jatkui toisaalla, Pietarista n. 500 km itään, Moskovasta 600 km pohjoiseen eli Tsherepovetsin sotavankileirillä. Se oli suomalaisten sotavankien pääleiri Neuvostoliitossa jatkosodan aikana ja samalla suuri kokoamisleiri, minne suomalaisia kohtalotovereita koottiin ennen kotiutusta. Sotavankileireillä, nälän, kulkutautien ja riuduttavan kurjuuden savotoissa, moni sotavanki ehti kuolla ennen kotiuttamista. Yrjö kertoi, että ”Serpfin” vankileirillä oli monikansallistakin vankiporukkaa ja valtavan suuri puutarha, jossa oltiin työssä. Siellä moni aivan väsähti elämänsä loppuun.

Syksyllä alkoi kuulua jotakin, että suomalaiset sotavangit vapautettaisiin. Minä, Yrjön Mirja-sisar, näin täällä Kajaanissa aamu-unen: oltiin Pyhännän Ahokylässä lapsuuteni kotipihassa ja -veljeni Yrjö käveli unessani siinä kartanolla kuin nuorena poikana hinkselit olkapäillään! Unen jälkeen sanoin miehelleni Pentille, että Yrjö onkin elossa. Radiossa luvattiin, että saman päivän iltana lueteltaisiin ensimmäisen vapautettavan vankiryhmän miesten nimet. Odotimme iltaa jännityksen vallassa. Ja todellakin, Yrjön nimi sanottiin, ja jo ensimmäisenä! Se oli meille suuri ilo siellä Kajaanissakin. Oliko mainittu myös tavastkenkänen Heikki Viljam eli Ville Makkonen?

Yrjö pääsi Tsherepovetsista 22.11.1944 sotavankien ensimmäisen

palautuserän ja sen kokeman Hangon 3-viikkoisen toipumis- ja suojakaran-teenileirin kautta takaisin isänmaan vapaalle kamaralle. Monet vankitoverit olivat jo niin heikkoja, etteivät he enää kestäneet karanteenileirin aikana toteutettua ravinnon lisäämistä, jonka Yrjö tosin kesti myöhempien siviilisavotoiden vasta odottaessa häntä. Näimme hänen olemuksensa kuihtuneen järkyttävään kuntoon. Luut ja nahka toisiaan vasten! Yrjön silmät painuneina silmäkuoppiin! Sieltä syvältä ne välähtelivät oudosti hänen katsellessaan ympärilleen melko vaitonaisena. Hän oli laihunut ja riutunut jopa 36-kiloiseksi Volosovon ja Tsherepovetsin sotavankireissuillaan, vaikka itänaapuriin sotavangeiksi joutuneiden on kerrottu laih- tuneen keskimäärin 38-42 -kiloiseksi. Näin Yrjö-veljelleni oli käynyt suuren aatteen neuvostomaassa, joka mainosti hyvää kohteluaan sen puolelle loikanneita tai muuten sen sotavangeiksi joutuneita rintamamiehiämme koh-

taan. Yrjö oli vasten tahtoaan joutunut vangiksi. Oliko suurvalta sittenkään hoitanut sotavankiveljeäni ja hänen kohtalotovereitaan riittävien ihmisoi-keuksien ja perustarpeiden mukaisesti vai oliko henkinen tuska ja kaipaus kuihduttanut hänet näin minimiinsä? Nälkäleireillä kuoli paljon sotamiehiä nälkään, ikävään ja tauteihin, kuten osittain vielä karanteenileirilläkin.

Kun Yrjö eli ”Jörkki”, kuten veteraani- ja savottakaverit häntä nimitivät, kertoili juttuja vanhoillaan, hän ei kuitenkaan kovin kuvaillut sotavankettaan. Varsinkin sodanjälkeisen ajan alkuvuosina hän oli erityisen hiljainen. Yrjö myöhemmin ihmetteli elämäänsä köyhän ahokyläläisen perheen poikana, näyttäen avoimia työmiehen kämmeni-ään: ”Sitä ei uskosi, että kerjuuleivällä on kasvanu näin terhakka mies”. Näin Perukan veteraani Olli Sainila on ker- tonut veljeni tarinoineen. Serkkumme Lauri Ahonpää on muistellut Yrjön puhuneen ihmiselon kirjavuudesta ver-

Entinen sotavanki Yrjö Ahonpää (vas.) ja res. lääkintäylik Mikko Ahonpää. Veljekset kuvattuina Mikon 75-v.päivänä 29.9.1984 Pyhännän Nestorissa. -Mirja ja Pentti Koskelon kuva.

raten sitä ”mettälinnun” kirjavuuteen, viitatessaan lyhyesti myös sotavankesuai-koihinsa. Ahokylässä muistetaan, miten Mikko-veli surkutteli rauhan vuosina vielä paljon myöhemminkin Yrjö-veljeään, ettei ”Yrkyä” saa panna koviin töihin, kun ”se on nähny niin kovan elämän Neuvostoliiton sotavankina”.

Veljeni Heimo Ahonpää (s. 1922 Pyhääntä) palveli jatkosodassa tst-lähtettinä sairastuen keuhkokuumeeseen. Hän joutui vesikeuhkon johdosta Tukholman sotasairaalaan pitkäksi aikaa. Kun hän oli Kangasalan Pikonlinnan keuhkosairaalaan toipilaana, kävin häntä katsomassa. Hän toipui, oli (12.K/ JR 11) jälleen jatkosodassa ja Lapin sodassa tst-lähtettinä, mutta kaatui 7.10.1944 Tornion taisteluissa. Hän oli viemässä viestiä tai käskyä yli peltoaukean. Tehokkaasti tulittaneen saksalaisen, kevyen sotilaskonekiväärin luotisuihku osui häntä vatsaan. Tornion rintaman suruterveisiin liittyen aseveljiltä tuli myös iloviesti, että Heimo kuitenkin sai nukkua pois uskovaisena. Vanhin veljemme Mikko oli saanut yhteyden Pyhännän

aseveljiin ja kyselty, oliko Heimo-veli vielä joukossa. Mikolle sanottiin totuus. Heimon ruumis ja samalla tuntolevy oli nähty eräässä risteyksessä. Marraskuulla hänen tomumajansa saatiin Pyhännälle. Sellainen suru kohtasi uskovaiset vanhempani, ”Rapakkolan Annin ja Reetin” (Anna ja Alfred). Isä oli tunnistanut Heimon tukasta ja kasvoista. Mutta mikä ilo, että Heimo sai Jumalan armosta parannuksen synneistään ennen sankarikuolemaansa: pohjanmaalainen uskovainen aseveli oli julistanut hänelle synnit anteeksi Jeesuksen nimessä ja veressä. Heimo uskoi evankeliumin ja kuoli sankarivainajana. Hänen valoisa muistonsa ja valokuvissa meillekin säilynyt iloinen hymynsä lohduttavat meitä lähio- maisia surussamme. Vaikka en päässyt Heimon sankarihautajaisiin Kajaanista, toivomme tapaavamme toisemme koto- na taivaassa. Kun turvaamme uskossa loppuun asti Herraan Jeesukseen, koh- taamme toisemme kirkkauden kodin ilossa, johon myös puolisoni, sanan- palvelija Pentti on myöhemmin rauhan aikana päässyt.

Muistoja pyhätäsistä aseveljistä ja rintamamiehistä

Kertomuksia Eetusta, Kaarlosta, Eskosta ja Toivosta

Mv, pk-mies korpr
Veikko Nissinen
Hyvölänranta, Kestilä 20.8.2002

Eetu

Kirjoitan ensin muistoisasta persoonasta, joka tavallaan on jokainen sotiemme veteraani. Kukapa ei pataljoonassamme III/ JR 11:ssä olisi tuntenut tai kuullut Pyhännän rintamamies Eetu Visurista. Hänen äitinsä oli sotkamolainen "Sohvia", joka palveli nuorena piikasena Tavastkengän taloissa. Eetu syntyi hänen ja Visurin Jaakon poikana, josta varttui iso, voimakasvartalainen, kevyesti liikkuva, herkkäsilmäinen, puhelias ja leikkipuhevainen kansanmies. Hänen äänensä nousi tarvittaessa kimakaksikin. Rintamamuistoja kertoessaan hän sai joskus kyneleetkin "räystäille" ja varsinkin muistellessaan olleensa Uhtuan suunnalla omalta osaltaan myös kantamassa haavoittunutta kenttäpappi Hannes Leinosta, myöhempiä Oulun hiippakunnan piispaa, takempiin portaisiin saamaan lisäapua sotavammoihin.

Eetu oli Pyhännän Tavastkengän Punaperältä. Hän kolusi nuoruudessaan savotat ja uitot; kunto tuli ajan oloon lyömättömäksi. Tansseissa tytöt kilvan pistivät polkaksi Eetun kanssa; hän näytti silloin vain vähän hipaisevan lattiaa. Kaikissa viime sodissa Eetu oli etulinjassa. Talvisota kului Kuhmossa 2KKK/JR 25:ssä amp.apulaisena. Jatko- ja Lapin sodassa hänen olalleen pantiin peekoo, venäläinen "Emma"-pikakivääri. Pk ei ollut tehty selässä pidettäväksi. Panipasen miten vain, aina jokin kohta painoi hankalasti ja ase oli raskas kantaakin lippaineen. Kiestinki-Louhen suunnan hyökkäyksessä Eetu haavoittui käteen 8.K:n oikealla siivelä.

Viimeisenä suurena sotavuonna 1944 jouduimme kulkemaan jalan tavattoman paljon. Aluksi kahnuttaamaan entivanhoilla mäystinsuksilla ja sitten juoksemaan, kaivautumaan, marssimaan ja syöksylemään Karjalan kannaksen kunnailta ja lopulta Lapin kairoillakin. Enimmiltä menivät jalat rakoille. Eetu hieroi kämmeniään ja sanoi jalkojen kestävän. "Vaan kun nuo kämmenet tulevat täyteen rakkoja". Pitkällä kokemuksellaan hän näki, mistä talosta vihollista viivyttävä, janoinen sotajoukko saisi maitoa Kannaksella. "Navetan katto jos on ketkolla, niin ei tartte turhaa kysyä". Kun 11.K perräysi Kivennavalta, se jostain syystä kulki kahdessa osassa. Ne pari joukkuetta, joiden matkassa Eetukin oli, ehtivät Muolaaseen johtavalle kannakselle. Me sitä vastoin jouduimme kiertämään Punnusjärven. Näimme Punnuksen asemalla suuren kuormapaljouden: ainakin 400 metrin pituisesti oli kerätty tavaraa Karjalan suurpitäjistä - kaikki jäi sinne eikä piisannutkaan. Kun päätettiin takaisin suuret järvet kierrettyämme, tultiin Muolaan kirkolle muiden ja Eetunkin kanssa yhtä aikaa. Paikallisen

kannaksen kautta saapunut miehistö oli joutunut vaikeuksiin omien kanssa. Nämä olivat ampuneet heitä eivätkä millään olleet uskoa sieltä tulevan vielä omia. Tuskin lienee Karjalan suuren emäpitäjän mittavan kivikirkon raunioilla otettu asiaan niin raittiisti kantaa kuin Eetu silloin sanoessaan: "Kyllä minä sen ymmärrän, jos ryssä ampuu kohti, vain sitä en ymmärrä alakuunkaan, kun omat ampuvat eivätkä meinaa millään lopettaa!"

Kun raskas Lapin sota oli jo käyty ja palattu omille kylillemme, Eetukin kotimökkillään Punaperän Kuusisalossa äitipuolensa Anna Liisan ja isänsä Jaakon kanssa ollessaan tai myöhemmin metsäkämpillä tai asuessaan Perukan Lummenevan mökissään arvioi monivuotista sotareissua rintamakaverieineen. Kaipa häneenkin oli lopulta iskenyt sotaväsymys, koskapa hän sanaili tähän tapaan: "Jatkosotaan kun oltiin lähössä ja Tavastkengällä Pyhännän suojeluskunnan vintti-ikkunasta nakeltiin varusteita, minäkin koppasin ne ilmasta käsilläni. Mutta nyt jos vielä sota puhkeaisi, niin minä antaisin niiden pudota maahan ennen

Vas. Eetu nuorena "soltuna". -Oik. hattupää Eetu vanhana veteraanina Pyhännän keskuskoulun pihalla III/ JR 11:n aseveljijuhlissa elokuussa 1978. Foto: Pentti Impola. -Kertojan kuva.

kuin ne ottaisin”.

Viimeiset elämänsä vuodet Eetu asui hyvässä asunnossa edelleen poikamiessä ja veteraani-iässä hieman pyylevänä Perukan koululla. Hän oli syntynyt 6.1.1913 ja jäänyt äidistään orvoksi jo talvella 1916. Eetu-veteraani kuoli Pyhännällä 8.11.1983 reservin alikersanttina. Tätä räväkkää Vm 2:n saanutta Eetua, iloista rintamakaveriamme, me aseveljet jäimme syvästi kaipaamaan. Isona ja jyrkänä hän raataili kanssamme sekä liikituksen kyyneleet silmissään ja lierihattu eli ”nallihattu” lujasti päässään tervehti asetovereitaan kenraali Otto Yliriskua ja piispa Hannes Leinosta, kun olimme Pyhännän seurakuntasalin kirkkokahveilla pataljoonamme muistoisten asevelijuhlien yhteydessä elokuussa 1978.

Tehtailija Pentti Impola tuli Helsingistä juuri näille em. III pataljoonan juhlille Pyhännälle. Eetu oli ollut jatkosodan alkupuolella III/ JR 11:n 8.K:ssa hänen joukkueessaan. Käyntinsä yhteydessä Impola otti valokuvan, josta Eetukin on skannattu hattuineen tämän kertomuksen yhteyteen. Minäkin olin Uhtuan suunnalla ensin 10.K:ssa Turistilla. Joukkue, jossa palvelin, oli erillinen, pataljoonan alainen joukkue, jossa täydennysmiehiä opetettiin olemaan linjassa. Eetu oli Välikukkulalla, silloin jo 11.K:ssa. Myöhemmin olin Eetun kanssa Karjalan kannaksella ja Lapin sodassa, molemmissa vaiheissa aseveljinä 11.K:ssa. Meillä on ollut hyvin paljon läheisiä rintamamuistoja, koska olen ollut Eetun aseveli.

Kaarlo

Seuraavaksi kerron ahokyläläisestä sankarivainajasta, Kaarlo Korsulaisesta. Olimme III/ JR 11:n 11.K:n 3. (kiv)joukkueessa (se oli ltn Pentti Impolan j.), vieläpä samassa eli 3.

kivääriryhmässä, jossa toimin pk-miehenä. Kaarlolla oli mukanaan harvinaista lukemista ja ristisanatehtäviä. Tulimme varsin hyvin toimeen keskenämme ja rakentelimme yhdessä suojapoteroita.

Oli pilvipoutainen päivä, 26.6.1944. Ei enää satanut. Teimme Antrean Noskualla viimeistä edellisiä asemia. Minulla oli aina mukana pieni kenttälapio. Sain monttuni melko syväksi. Kaarlo pyysi lapiota lainaksi sitten, kun se joutaa. Nakkasin sen hänelle ja rupesin ottamaan kiveä montustani. Äkkiä tuli kranaatti muutaman metrin päähän. Kaarlo ehti vain kerran voikaista ja meni heti tajuttomaksi. Ltn Pentti Impola käski minun mennä lääkintämiehen kanssa viemään Kaarlo sidontapaikalle. Lääkintämies käski minun jäädä katsomaan, selviääkö Kaarlo. Vieressä itse 9.K:n päällikkö, kapt Otto Ylirisku makasi paareilla käsi pystyssä. Meidän 11.K:n päällikkö kapt Toivosta, joka hänkin oli aivan loistava upseeri, sidottiin juuri teltassa ja ltn Punttala, kk-päällikkö, makasi jo kuolleenä. Koettelin juuri Pyhännän Ahokylän pojan, Kaarlon, valtimoa, kun se herkesi sykkimästä. Hän oli ensimmäinen käsiini kuollut ihminen. En voinut mitenkään auttaa häntä.

Sodan jälkeen näin Kaarlon isän, Kallen. Hän kertoi menneensä kesäisenä sunnuntaina saunaan levähtämään. Unen aikana jysähti äkkiä niin kuin olisi lekalla lyöty saunan seinään. Hän koki tapahtuman niin, että jostakusta hänen pojastaan tulee rintamalta kuolinsanoma. Kun hän kysyi Kaarlon kaatumisen tarkkaa kelloaikaa, hän huomasi tämän täsmäävän sen kovan jysähdyksen kanssa. Kaarlon ruumis oli välimaastossa 2 päivää. Impola haetti kaatuneen sitten yöllä pois.

Kun ltn Impola totesi meidän oikealla puolellamme olleiden linjojen mur-

tumisen, jouduimme perääntymään III P:n komentopaikalle. Maj Valkonen oli vielä silloin siellä, yksin teltassa ja ryhtyi taas johtamaan. Sidotut kompanianpäälliköt oli jo viety pois.

Esko

Äskeiseen tilanteeseen tuli kallion päälle puoli jääkärijoukkuetta. Meiltä rupesivat ammuksot loppumaan. Välimaastossa näkyi 20 m:n päässä 600 kiv-patruunan laatikko ja pikkuisia 150 kp-patruunan laatikoita. Pohdittaessa, miten ne sieltä saisi, nousi esiin Tavastkengältä kotoisin oleva hyväryhtinen Esko Marin, joka kuului jääkärijoukkueeseen, ja lähti hakemaan näitä patruunalaatikoita. Me tuumasimme, että ihme on, jos Esko palaa tuolta. Hän pani kiv-patruunalaatikon käsitaapeeseensa ja latoi päälle pikkulaatikat. Kranaatti iski ihan Eskon lähelle ja mies kippasi aivan täyden voltin. Hän nousi vain rauhallisesti, latoi laatikot kuten ennenkin ja toi ne perille. Me, jotka näimme kaiken, koimme, että Esko teki tosi miehen työn.

Seuraavan kerran näin Eskon Tornion Raumon kylässä paljon murheellisemmissä merkeissä. Jääkärijoukkue oli tunnetuin seurauksin joutunut rautatien leikkauksen takapäällä saksalaisten tuleen. Kaatuneet oli kerätty riviin. Kymmenen jääkärijoukkueen miestä ja vanha siviilimies. Olin vartiossa lähistöllä ja kävin monta kertaa katsomassa sitä hiljaista rivistöä. Kaikki olivat parhaassa iässä olleita miehiä. Niskaan ammuttu Esko oli 4. mies tieltä katsoen. Niin tuli hänestäkin sankarivainaja.

Toivo

Vielä kertoisin lyhyesti Tavastkengän kelpo sepästä Toivo Piiposta, joka oli vuoden 1909 miehiä ja nukkui täältä

ajasta 5.10.1979. Hänellä oli aseesepän erikoiskoulutus. Talvisotaan hän osallistui res. ”alikkessuna” Kuhmon taisteluissa. Jatko-sodassa Toivo oli Kiestingin-Louhen suunnan hevosten kengityssepä-äu:na Lonkassa (yleni kersantiksi kev. -42). Jatkosodan alettua 1941 hän siis joutui III AK:n Lonkassa sijainneen huoltokeskuksen ja kenttähevossairaalan sepäksi ja sähkömoottorin käyttäjäksi. Näistä ajoista hän kertoi minulle monia kiinnostavia tapahtumia, joista minua on pyydetty kirjoittamaan veteraanikirjaan. Toivo sai res. ylikersantin arvon v. 1968.

Pojat olivat Lonkassa saaneet sota-saaliiksi venäläisen haitarin, jossa oli äänet toisinpäin kuin suomalaisessa. Ihan hyvät soittajat vinguttivat ja revittivät sitä jatkuvasti eikä siitä tullut mitään kunnollista. Toivoa rupesi tämä vingutus ottamaan hermoon pahemman kerran. Parakissa, jossa miehet asuivat, oli 200 litran vesitynnöri tulipalon varalta. Kun paikalla ei ollut muita, Toivo nosti kantta ja alkoi upottaa hanuria tynnöriin. Siitä kuului erikoista lurinaa ja kurlutusta, välillä ikään kuin voitotusta, jopa huokauksiakin. Viimein hanurin keuhkot täytyivät vedellä ja Toivo sai kannen paikoilleen. Kohta moni alkoi etsiä soittopeliä, mutta kukaan ei huomannut kurkistaa tynnöriin. Vasta viikkoja myöhemmin joku lempo sattui kohottamaan kantta ja - sieltähän se peli nousi, oli kasvanut pituuttakin monta metriä.

Lonkan väki rupesi epäilemään väärää miestä tihutyöstä. Toivoa otti päähän ja hän uhkasi erästä kaveria kaminaapuita pilkkoessaan, että hän puuttuu asiaan, jos väki rupeaa väärää miestä hakkaamaan; sen koommin kukaan ei hiiskunutkaan sen onnettoman soittopelin kohtalosta.

Toivo-sepällä oli erinomainen mieskaveri erilaisten koneiden korjauksessa

Lonkan miehiä tauolla. Lieneekö tullut uutta kenttäpostia? Seppä Toivo penkin oikeanp. päässä. Väki vahvana hän pärjäsi hyvin voimavedossakin. - Toivo, Riitta-Liisa ja Raimo Piipon kuvat.

- Yrjö Tammela Kärsämäen Ritomäestä. Heidän tehtävänsä oli mm. käyttää ja hoitaa aggregaattia, joka kehitti sähköä huoltokeskukseen. Toiminnan laajetessa lamppuja lisättiin. Toivo sanoi herroille, ettei "akrikaatti" kestä lisäkuormitusta. Eräänä iltana se kuumuikin niin, että kollektorin johdot sulivat. Toivo laittoi Tammelan Yrjön Juntusrannan korjaamolle korjauttamaan vian. Sovittiin, että ellei sieltä saa apua, Toivo ja Yrjö voisivat katsella "akrikaatin" sisukset itse. Kumpikaan ei ollut ennen katsonut "keneraattorin" sisuksiin. He joutuivatkin nyt itse tähän toimeen ja rupesivat tinailemaan irti sulaneita johtoja. Niinpä "akrikaatti" alkoi tuottaa sähköä niin kuin ennenni.

Yrjö ja Toivo ryhtyivät myös karsimaan liikoja lamppuja, mutta oli nöyriä miehiä, jotka pyysivät: "Heittäkää edes yksi lamppu, että vähänni näkis!"

Vuonna 1944 armeijakunnan mennessä Karjalan kannakselle Toivo sai ylimääräisen luottamustoimen. Armeijakunnan sprivarasto oli miehenmittainen puulaatikko. Esimiehet pelkäsivät, että yöllä kävisi varkaita, koska aineelle varmasti oli kysyntää. Viinanhimo poltteli joitakuuta kovastikin. Kun sota loppui, Toivo-seppä sai tunnustuksen hyvästä työstä: ei puuttunut yhtään grammaa ko. ainetta. Eipä sinne olisi päässytäkään; Toivo nukkui yöt arkun kannella.

Muistoja veljeni Antin ja mieheni Väinö Pääkön sotavaiheista

Sotainvalidin leski
Anni Pääkkö
Pyhäntä 10.2.1995

(† 5.8.2000)

Olen Pyhännän Koistisia ja synnyin 25.3.1917 ennen Suomen itsenäistymistä. Lapsuuskotini oli Pyhännän Rytiniemen Lehdonperän Rämälehto, metsänvartijan paikka. Vanhin veljeni Antti Koistinen kaatui jatkosodassa 24.7.-41, Korpijärven taistelussa. Aseveljet panivat haavoittuneen Antin kivenkupeelle odottamaan, että kovan taistelun jälkeen hänetkin otetaan hoitoon. Toinenkin veljeni Samppa oli mukana samassa pyhätäsille ja kestisille tuhoisassa taistelussa. Antti ei pystynyt olemaan kauan hiljaa. Hän huusi apua tuskissaan. Niinpä motista ulos vyöryvät viholliset löysivät miehen helposti ja tappoivat hänet.

Aviomieheni, mv Väinö Pääkkö oli 1915 syntynyt Viitamäen pyhätäsiä. Hän oli alik:na Prikaati Vuokon talvisodassa Kuhmossa JR 25:ssä 4.12.1939-13.3.1940 kiv.ryhmän johtajana ja jatkosodassa Uhtuan suunnalla 8/ III/ JR 11:ssä alusta asti, haavoittui lievästi 25.8.41 Kiestingin Louhen radalla ja toimi joukkueen varajohtajana 30.10.41 alkaen. Väinö oli välillä vihkilomalla 24.7.41 eli samana päivänä, jolloin kaatui 13 Pyhännän miestä ja oli paljon haavoittuneita. Vihkilomalla olivat myös tavastkenkänen Haatajan Yrjö ("Ameriikan Yrjö") ja 2 aseveljeä Ahokylästä eli Veikko Knuutinen ja Viljo Rajala. Kun kirkkoherra Hj. Carlson oli 27.7. vihkinyt nämä kolme pyhätäläistä sotilasta, hän vihki sitten myös Väinön ja minut eli yhteensä 4 paria pappilassa samana sunnuntaina. Juuri kun meidät oli vihitty, pappilan puhelin soi. Olimme vielä paikalla, kun kirkkoherralle tuli surusanoma 13 pyhätäsen 24.7. tapahtuneesta kaatamisesta. Kohta ilmeni, että tuona torstaina kaatuneista monet olivat olleet samasta jouk-

Kiantajärven kautta tultiin Juntusrannasta Haukiperän lossille esim. lomille päästessä. Tässä taitaa olla sellainen tilanne. Kertojan mies Väinö Pääkkö istuu laidalla (2. oik.). -Anni ja Väinö Pääkön ja Eeva Karppisen kuva.

Väinö Pääkkö muutamien rintamakaverien keskellä. Lieneekö tämä poseeraus tapahtunut Jyvälahdessa v:n 1942 lopulla tai 1943 alkupuolella vai Kiiskisjärven oikealla puolella Etukukkulan alueella, minne kestisten komppania asetui talvella -43. -Anni ja Väinö Pääkön ja Eeva Karppisen kuva

kueesta kuin Väinö.

Väinö sai 4.8.1942 siirron II/ JR 53:een ja yleni kersantiksi 7.10.42. Hänelle myönnettiin VM 1 asemasodan aikana 1.3.43. Väinö oli joutunut kesällä -42 muutamien läheisten pyhääntästen rintamakaverien kanssa siirtymään kestisten komppaniaan. Kun välillä upseereita kaatui tai haavoittui, hänestä tuli käytännössä kersanttina joukkueenjohtaja. Kun ltn Erkki Jansson haavoittui Kannaksen Mustassamäessä Kivennavan ja Siiranmäen oikealla puolen, näin Väinöllä oli koko joukkueen johtajan hommat. Siinä vaiheessa hän haavoittui vaikeammin Kannaksen tor-

juntataisteluissa Antreassa 25.6.1944 kranaatin sirpaleista molempiin jalkoihin ja rintaan. Tästä Väinön viimeisestä haavoittumisesta, jota hän aina joskus muisteli, myös Erkki Keskitalo kirjoitti muistiin kuvauksen. Väinö oli lähtenyt Antreassa välillä asemista muutaman rintamakaverin kanssa, kun heille järjestyi pieni lepo hetki ison kiven luona. Siinä mieheni oli ehdottanut kavereille: ”Eikö keitetä römpsellä saikkaa?” Toiset vastasivat, ettei nyt uskaltanut keittää vihollisen ollessa liian lähellä. Väinö oli sanonut, että hänellä oli huono olo ja hän tahtoi ottaa voileipää. Hänellä olikin vanikkavoileipä molemmissa käsissä. Äkkiä vihollisen kranaatti räsähti kiveen (tai kiven lähellä sijainneeseen mäntyyn), josta sirpaleet iskeytyivät Väinön jalkoihin ja rintaan (tai jalkoihin ja käsiin). Toisen jalan pohkeeseen tuli suuri reikä. Väinön reppu, jossa oli keittorömpsä, oli osaltaan suojellut miestä, niin ettei sirpale tullut läpi siltä kohtaa. Pojat veivät Väinön JSP:lle. Hynysen Tauno kanto häntä (tai hänen reppuaan, kun Väinö yritti vieläkin kävellä). Siinä olivat myös Partasen Johannes ja Tölppään Yrjö. Sidontapaikalta Väinö vietiin Loimaan sotasairaalaan. Hänen sotansa oli kyllä nyt sodittu ja jalka oli ollut jo kovassa tuskassa. Hoitaja ei ollut ottanut auki sidettä, mutta Väinö oli itse aukaissut sen kovan kirvelyn vuoksi ja lääkäri todennut aukaisun olleen oikein. Kuusamon, Oulun, Loimaan ja Oulaisten sotasairaalat ehtivät tulla Väinölle tutuiksi. Hänelle myönnettiin VR 4 mk, VM 1, VM 2 sekä talvi- ja jatkosodan muistomitalit. Mieheni kuoli torstaina 18.2.1982 Pyhännällä 66-vuotiaana reservin ylikersanttina, joksi hänet oli ylennetty 6.12.1968.

--
V. Pääkön Kannaksella haavoittumisen kuvauksessa yllä on sulkeissa muistikuvien vaihtelua. K. ja vertaa veteraanikirja I, Tauno Hynysen muistelun ss. 344-347. -Toim. huom. S.K.

Sotilaspoikatoiminta Pyhännällä

OK Siikalatvan hallipäällikkö
Veikko Knuutinen
Pyhääntä 16.1.2005

Pyhännän kirkkoherra Hj. Carlson (vt. 1932-, vakinaisena 1935-54) oli myös sk-päällikön sijaisena ja sot. poikaohjaajana Pyhännällä. Myöh. Ylikiimingin khra. (+ 15.11.1987 Oulu). (Raahen museon kuvasta)

Suojeluskunnan ja lottatoiminnan lisäksi oli sota-aikana Pyhännälläkin myös sotilaspoikatoimintaa, eli poikaosasto. Olen tarkistanut arkistoyhteydet sota-arkistoa myöten, mutta Pyhännän poikaosaston toiminnasta en ole tavannut muistiinpanoja. Muistelen siis, mitä siitä on jäänyt mieleeni. Kirkonkylässä, Tavastkengällä ja Ahokylässä oli sotilaspoikaosastot. Pyhännän pitkäaikainen kirkkoherra Hjalmar Carlson oli kirkonkylän poikaosaston johtaja. Hän oli myöhemmin Ylikiimingin seurakunnan kirkkoherra ja rovasti v:sta 1954 lähtien. Sivukylienkin osastoilla oli ehkä keskuudestaan nimetyt johtajat.

Kirkkoherra Hjalmar Carlson oli erittäin innostunut ja innostava johtaja. Hänellä oli aina harjoituksissa suojeluskuntapuku päällä. Meilläkin olivat vihertävät sotilaspuvut. Niiden sanottiin olevan avustuksena Englannin armeijan ylijäämävarastosta saatuja. Kun Pyhännällä toimi v:sta 1941 alkaen Pyhännän suojeluskunnan alainen poikaosasto, jossa myös allekirjoittanut oli mukana nuorimmasta päästä, meillä oli oppitunteja, marssiharjoituksia, hiihtokilpailuja ja pienoiskivääriammuntoja. Nämä ammunnat olivat kaikkein mieluisimpia, mutta patruunoita oli vain niin vähän, ettei niitä kaikille halukkaille aina riittänyt. Kerrankin, kun Pyhännän koulun maastossa oli nämä harjoitukset, kaikki eivät päässeet kokeilemaan panosten niukkuuden vuoksi. Koska olin nuorimmasta päästä, en minäkään olisi päässyt ampumaan, mutta menin pyytämään Carlsonilta. Hän lupasi, ja sain osumanumeroksi 8, josta Carlson oli innoissaan ja kehaisi. Hän antoi tunnustusta pojille ja kan-

nusti toiminnoissa. Muistan, että otimme osaa Haapajärvellä pidettyihin sotilaspoikahiihtoihin, osanottajina Sulo Ryttilä ja Reino Leiviskä. Pyhännällä olimme mukana myös ilmalvalvonnassa.

Poikaosastona otettiin lottien kanssa osaa myös venäläisten vankikarkurien tai desanttien jahtiin. Reino Leiviskä muisti olleensa veljeni Arvon kanssa Kivimäen tienhaarassa kiväärit olalla vahdissa, koska oli tullut tieto, että tällaisia kulkijoita oli liikkeellä. Yrjö Partanen eli Perojan Yrjö oli mennyt heiniä hakemaan pellolla olevasta ladosta ja sieltä heinien sisästä oli

hypännyt venäläinen vanki. Yrjö oli kerennyt huitaista häntä hangonvarrella selkään. Seuraavana yönä oli koulun saunan eteisestä varastettu polkupyörä ja pellosta perunoita. Tämä vankikarkuri saatiin seuraavana päivänä kiinni Ahokylästä Periahon talon heinäladosta. Kirkolta oli kiinniotossa mukana Eino Mäki. Silloin oli kesä 1941, jolloin Eino ei ollut vielä rintamalla.

Muistan, että Pyhännän kirkonkylän osastossa olivat jäseninä ainakin Sulo Ryttilä, Tauno Ryttilä, Urho Haapalainen, Oskari Hyvönen, Reino Leiviskä, Reino Knuutinen, Niilo Partanen ja Pentti Partanen.

Sotilaspoikamuistoja Pyhännän Ahokylästä

Konttorinjohtaja agrologi
Pentti Nissinen
15.4. 2003 Mikkeli

Suojeluskunnan toiminta painottui Pyhännän kunnassa Tavastkengän kylälle. Toisaalta Pyhännän kirkonkylässä oli innokas suojeluskuntapoikien vetäjä, kirkkoherra Hj. Carlson (vt-khrana v. 1932 alkaen, vakin. kirkkoherrana v. 1935 alkaen). Suojeluskunnan poikaosastot muuttuivat v. 1941 sotilaspoikajärjestöksi. Ensimmäinen ja ainoaksi jäänyt suojeluskunnan harjoitus Ahokylässä oli varhaiskevällä 1941, yli 2 kuukautta ennen jatkosodan alkua. Ahokyläänkin perustettiin sotilaspoikaosasto heti sk-harjoitusten jälkeen. Olimme 11-15 -vuotiaita ja osastomme vahvuus lienee ollut n. 10 poikaa. Kotikylällämme innostuneen vetäjän puuttuessa toiminta oli haparoivaa ja muistikuvani siitä jonkinlaisia hajakuvia. Sulkeisharjoituksia pidettiin ja maastossa ehdittiin toimia muutama kerta. Mutta pian miehet kutsuttiin tänä uhanalaisena aikana suurempiin tehtäviin, joten me sotilaspojat jäimme vaille laajemmin ohjattua toimintaa.

Isämme Hermannin ja minua vanhempi 17-vuotias Viljo-veljeni oli nimetty kylän IV-miehiksi ilmalvalvontaan. Heille oli luvattu suojeluskunnalta kiväärin kotona säilytettäväksi. Sain 13-vuotiaana sotilaspoikana tehtävän hakea nämä aseet Pyhännän suojeluskunnasta Tavastkengältä. Kun pyöräilin sinne, oli myöhäissyksyn pikkupakkanen. Suojalinnassa eli Paukkulassa tapasin suojeluskunnan paikallispäällikkö Teodor Kiiskisen. Hän antoi pojalle pyssyt. Taisin joutua ne kuittaamaan. Köyttelimme aseet pyörän vaakatasossa olevan tangon kahden puolen. Sain myös 30 kiväärinpatruunaa. Alkoi matka kohti Ahokylää. Koin luottamustehtäväni tärkeäksi.

Rasitus ei tuntunut ylivoimaiselta, vaikka matkaa oli edestakaisin 60 km.

Aseita säilytettiin tuvan seinällä. Me pojat harjoittelimme muutaman keran "tarkkuusammuntaa" ilman lupaa. Ohjaajan eli vetäjän puuttuessa sotilaspoikatoiminta hiipui kylällämme. Talvella 1942 kyseltiin, oliko Ahokylän sotilaspojissa halukkaita ryhmänjohtajakurssille. Pyhantä kuului Raahen sk-piiriin ja kurssit järjestettiin Paavolan Ruukissa. Kuntamme edustus tuli Ahokylästä, sillä kaksi sotilaspoikaa, Erkki Eskola (pienemmästä Eskolasta) ja kertoja, me osallistuimme näille kurseille. Oli mieluisaa istua tällä reissulla ensi kertaa junassa 14-vuotiaana salokylän poikana. Matka sinänsä oli elämys, muttei meistä kummastakaan tullut "vetäjää" toisille pojille. Kylien välinen tietokin kulki huonosti noina aikoina. Olimme Pyhännän sotilaspoikien joukosta ainoat sillä kertaa pidentyille kurseille osallistuneet. Niitä kyllä järjestettiin useitakin vuodessa.

Työvoimastakin oli puute varsinkin sesonkiaikoina. Lähes kaikissa taloissa naiset joutuivat tarttumaan myös miesten töihin. Useista talouksista puuttui työmies ja hevonenkin monista pienemmistä paikoista. Mekin teimme isän kanssa keväiset peltotyöt arviolta viidelle pienemmälle talolle omien peltotöiden lisäksi. Kaipa se oli sotilaspoijan parasta kotirintamatyötä. Täytettiin paikka siinä, mihin resurssit riittivät, ehkä joskus ne ylittäenkin. Jälkeenpäin olen kysellyt, miten kotirintaman ihmiset jaksivat elämässään ja tehtävissään eteenpäin suruviestien saapuessa, milloin puolison, pojan tai jopa molempien kaaduttua. Ehkä joka päivä edessä odottanut kova työ jotenkin auttoi jaksamaan. Elämä jatkui sittenkin, vaikka suruja jouduttiin ainakin osittain myös kätkemään omaan sisimpään.

Asemasotavaiheessa elettiin kotirin-

tamalla vuosina 1942-43 rauhallista aikaa. Vain jokin poikkeava tapahtuma kohahdutti paikkakuntaa hetkellisesti. Sellainen oli syksyllä -42 Kokkolan sotavankileiriltä karanneen venäläisvangin kiinniottaminen Pyhännän Ahokylässä. En tiedä, paljonko vangin pidättämiseksi oli tehty töitä ennen hänen kuntamme alueelle saapumista. Pyhännälle oli kuitenkin ilmoitettu, että - niin väitettiin - kyseessä oli vaarallinen politrukki.

Ensihavainnot miehestä olivat Pyhännän kirkonkylästä. Vanki oli paennut Partasen Yrjön hätyyttämänä ladosta Periojalta. Sitten oli murtauduttu ikkunasta kansakoulun ulkorakennukseen; sisältä oli silloin heti kadonnut polkupyörä. Epäilykset kohdistuivat kyseiseen vankikarkuriin. Arveltiin, ettei hän uskaltanut liikkua valoisana aikana. Niinpä asetettiin vartiot seuraavaksi yöksi kirkonkylästä pois johtaville teille. Mukana oli myös pyhantäsiä miehiä ja sotilaspoikia. Itse tunsin vain Ahokylän suunnan, minne johtavalle tielle asetettiin parivartio. Vartiopaikka oli n. 4 km kirkolta Ahokylään päin. Tuo mäki tunnetaan Sotasaaren nimellä, joka on peräisin vuosien 1808-1809 Suomen sodan ajalta. Silloin "Sotisaaressa" oli käyty pieni taistelu tai kahakka suomalaisten peräytyessä vihollista viivyttyäen kohti pohjoista. Sotasaaren pieni saareke on soiden keskellä ja entisaikojen maantie kulki tämän kumpareen yli. Nykyinen maantie sijaitsee Sotisaaren lähellä sen länsipuolella.

Vankikarkuria kytänneet vartijat olivat vanhempien ikäluokkien mukana rintamalta vapautettuja, nyttemmin jo kuolleita ulkopitäjäläisiä. Nämä vartijat olivat pimeässä syysyössä pitkästyneet, panneet tupakaksi ja alkaneet jutella. Vihdoin alkoi kuulua vanhan polkupyörän ääntä. Vartijoilla ei enää

ollut yllätysmahdollisuutta; karkuri oli havainnut heidän läheisyytensä tupakanpoltosta ja kuultavista puheäänistä. Vanki jätti polkupyörän tiepuoleen ja pakeni pimeässä metsiä pitkin kohti Ahokylää ja ennen kylän keskustaa 2 km Juutisiin päin. Vanki oli sillä suunnalla osunut Aliina ja Heikki Ahonpään asunnolle, jonka lukitusta kesävarastosta hän varasti säkkiinsä kaikki eilen leivotut leivät ja Antin sukat sekä jatkoi matkaansa piiloutuen naapuritalon, Periahon, heinälatoon.

Leipävarkaus paljasti vangin olevan jo Juutisiin johtavan tien varressa. Heti aamulla oli pienin joukoin alettu tutkia mm. heinälatoja. Periahossa erään ladon ovi oli huonosti suljettu. Miehet menivät latoon ja pistelivät hangoilla heinäkasaa, jolloin vankikarkuri joutui paljastamaan itsensä. Myös leipäsäkki, jossa oli karkurille matkaevästä useiksi päiviksi, löytyi heinäkasasta kätkestä. Vanki teljettiin tilapäisesti latoon ja pääkylälle ilmoitettiin vangin löytyneen. On kerrottu, että vankikarkurin pidättämisessä syksyllä -42 oli mukana myös Eino Mäki Pyhännän Kivimäestä. Myöhemmin noin v. 1943 muuan sotilaskarkuriksi arveltu hiippailija (oliko hänkin ehkä myös vankikarkuri?) varasti sodanaikaisista Kivimäen maa-kuopista Martan hillapurkin ja perunoita talon pellosta, mutta häntä ei saatu kiinni. Kylien laitamilla tapahtui yhtä ja toista.

Ahokylän osuuskaupan puhelimella, joka oli syksyllä 1942 kylän ainoa sellainen, pyydettiin ohjeita suojeluskunnasta. Piippolan paikallispäällikkö, kunnallisneuvos Johannes Partanen oli

silloin Pyhännän sk-päällikön tilapäisenä sijaisena. Hän tuli henkilöautolla Piippolan kirkkoherra Eino Sepon kanssa, joka oli tunnetusti kova IKL:n kannattaja. Herrat olivat sk-puvuissa, pistoolit vyökoteloissaan. Periahon Jussi-isäntä (Juho Karhunen), vakava-henkinen mies, luuli pidättäjillä olevan pahat mielessä vankia kohtaan. Ukko sanoi jyrkästi, ettei hänen tanhuvillean saa miestä ampua. Ei liene ollut sitä meininkiä pidättäjilläkään. Vanki tuotiin pidättäjien autossa Ahokylään ja laitettiin tilapäisesti maantien tuntumassa olevaan Kujansuun saunaan. Vartiomieheksi Partanen määräsi Uhtuan suunnalta lomalla olevan kk-mies Erkki Ahonpään. Tällä välin Partanen ja Seppo kävivät soittamassa ja hakemassa lisäohjeita. Palattuaan Ahokylälle he ottivat vangin saunasta autoonsa ja lähtivät ajamaan pohjoista kohti. Näin oli päättynyt venäläisvangin karkumatka Pyhännän Ahokylässä. Tiedossani ei ole, mikä oli pidätetyn kohtalo. Kylä palasi muutaman päivän kohahduksen jälkeen pelloilleen syksyn sadonkorjuutöihin.

Sotilaspoikajärjestö lakkasi samanaikaisesti suojeluskunnan lakkauttamisen myötä loppuvuonna 1944. Viimeisen 10 vuoden aikana on sotilaspoikaperinnettä herätelty henkiin perustamalla alueellisia sotilaspoikien perinnekiltoja. Itsekin kuulun Suur-Savon sotilaspoikien perinnekiltaan, jonka pääpaikka on Mikkelissä. Toiminta on järjestäytynyttä. Kiloja on 28 ja niissä jäseniä n. 6000 entistä sotilaspoikaa. Sotilaspoikien Perinneliitto toimii kattojärjestönämme.

Haavoituin Krivillä lähellä Karhumäkeä sissipataljoonassa 7.1.1942

Sotainvalidi
Reino Autio
kaatuneitten muistopäivänä
16.5.1982 Pyhännällä

(† 5.5.1988 Pyhäntä)

Pyhännän sankarihaudoilla on yli sata graniittilaattaa muistona pyhäntästen erityisen suuresta uhrista, minkä Pyhännän parhaat pojat antoivat isänmaan hyväksi 1900-luvun sodissa. Itse olen ollut talvi- ja jatkosodassa kiuruvetisenä ja saanut Vm 1:n ja Vm 2:n. Sotainvalidinä ja veteraanina olen toki ollut pyhäntäläinen jo vuodesta 1945 saakka. Sikäli elämäntyöni liittyy myös Pyhäntään, joten kerron omat sotamuistoni. Vuoden 1941 viimeisinä päivinä osastomme, sissipataljoona, johon minäkin kuuluin, eteni Vienan korpia. Päädyimme Muurmannin radalle Kriville, jossa oli sillä välin aika rauhallista. Lunta vain enemmän kuin nykyään täällä Suomessa. Pidimme vartiota, kunnes uunna vuonna 1942 rauhallisuus loppui. Alkoi venäläisten suurin voimin hyökkäys Karhumäen takaisin valtaamiseksi. Sissi P 2:n 1.K:n 1. joukkue, johon kuuluin, oli majoittunut hirsimökkiin. Muonamiehet toivat pakkiimme riisivelliä, mutta samalla viholliskoneet pudottivat pommit niskaamme. Minunkin annokseeni karisi hiekkaa ja soraa eikä siitä ollut enää ruuaksi.

Lähdimme ennalta katsomiimme asemiin. Joukkueemme asemat olivat Taalinkanavalle ja Merimaaselkään johtavien rautateitten yhtymäkohdassa. Pikakivääri oli radan tuntumassa, niin että se pystyisi tulittamaan rautatien suuntaan. Venäläiset tulivat ”uraata” huutaen ja melkein pystyssä; he olivat nauttineet vodkaa uudenvuoden kunniaksi. Maalista ei silloin ollut puutetta. Pidimme asemiamme. Ketjumme alkoi kuitenkin käydä hiljaiseksi eikä kuulunut enää pikakiväärin ääntäkään. Oikealla puolellani oli nuori kp-mies Muroma. Meillä oli huoli, riittivätkö ammuksemme.

Kaveri sanoi, että hänellä oli menossa viimeinen lipas. Niin oli minullakin. Päätimme vetäytyä rautatien toiselle puolelle, mistä olimme tulleet. Tuntui, että olimme jääneet aivan kahden. Aina vuoron perään meistä toinen tulitti, kun toinen syöksyi. Kun pääsimme radan toiselle puolelle, näimme pk-ampujan olevan verissään. Otimme hänet mukaamme, mutta meitä alettiin ampua sieltä, missä piti olla omia. Huiskutimme, että älkää ”helkkarissa” ampuko. Nämä olivatkin naapurin poikia!

Asemamme siirtyi ns. Sahakylän laitaan. Vihollinen painosti. Pidimme siinä viikon puoliamme, kunnes tuli loppiainen 1942. Naapuri ampui kranaattitulta asemiimme. Saimme melkoisia tappioitakin. Kuitenkin vihollishyökkäys kilpistyi tyhjiin. Kohta minäkin aloin silti aavistaa haavoittuvani. Vihollinen osui kp:ni lippaaseen. Vähän ajan päästä tuli kohtalokas kranaatti, joka katkaisi sotani 8 kuukaudeksi. Tästä samasta ammuksesta kuoli neljä sotilasta ja minä haavoituin. Olin liikuntakyvytön. Lähelläni oli lääkm Matti Laukkanen Kiuruvedeltä. Hän auttoi minut ahkioon ja alkoi vetää pois. Oli kai siinä muitakin, mutta en muista, kun olin jotenkin sekaisin. Matka jatkui kentäsairaalaan. Jouduin leikkauspöydälle ja minut kipsattiin. Kun minut kannettiin sieltä vuoteeseen, käytävältä kuului tuttu ääni. Mattihan se oli! Sanoi, että kun sai minut tuotua pois ja lähti toisia hakemaan, ei ehtinyt aivan asemiin asti, kun häneltä ammuttiin jalka poikki. Niin jatkui yhteinen matkamme. Kentäsairaalassa olomme jälkeen meidät tuotiin Mikkeliin. Siellä valkoiset sisaremme ottivat meidät haavoittuneet vastaan. Meidät pestiin ja laitettiin puhtaisiin vaatteisiin. Kyllä silloin meidän monen mieleen tuli ajatus, että isänmaa ei hylkää poikiaan. Kiitos teille, silloiselle sairaalan hen-

Sotainvalidi Reino Autio esittämässä Lamun majan historiikkiä Pyhännän veteraanien virkistysleirillä 25.6.1985. -Foto: Sulo Kautto. Pyhännän rintamamiesveteraanien Veteraanialbumi I. Vas. Aappo Pääkkö, kertojan takana Lauri Kumpulainen ja oik. Yrjö Turunen.

kilökunnalle siitä uhrautuvasta työstä, jonka jouduitte meidän vuoksemme tekemään itseänne säästämättä.

Nyt olemme saaneet rauhassa rakentaa maatamme monet vuosikymmenet ja varmaan meillä kaikilla on harras toivomus, että tämä rauhantila jatkuisi, sillä sota tuo vain tuskaa ja kyyneleitä. Meistä entisistä rintamamiehistä on tullut jo vanhoja harmaapäitä. Kun käymme kaatuneiden aseveljiemme suurten uhrien muistopaikoille, syvä kiitollisuus täyttää mielemme. Nuortenkin on tärkeää muistaa, miten kalliit uhrit on annettu. Meillä on edelleenkin itsenäinen isänmaa, josta saamme olla iloisia. Vaikka pieniä epäkohtia olisi, ne voidaan poistaa yhteistyöllä ja yhteisymmärryksellä. Siunauksellista jatkoa kaikille invalidiveljille ja -sisarille, veteraaneille ja kaikille nuoremmillekin sukupolville. Itsenäinen Suomi on yhteinen asiamme edelleenkin.

(Artikkelin ainekset yhdistetty R.A:n kirjoituksesta Sotainvalidi-lehdestä Nro 1/78 s.24, hänen itsenäisyysjuhlamuisteluistaan Pyhännän keskuskoululla 6.12.79 ja puheestaan kirkkovaltuutettuna Pyhännän sankarihaudoilla 16.5.1982; Pyhännän srk:n arkisto)

9/ III/ JR 11:n kp-miehenä korsutaistelussa ja muissa vaiheissa

Mv, korpr ja sotainvalidi
Pauli Lotvonen
Pyhäntä 5.8. 2002

Marskin ritarin taisteluveri kertoo

Olin vielä sotavuosina kestiläläinen ja muutin Pyhännälle melkein heti sotien jälkeen. En siis ollut pyhäntänen sotilaana. Silti elämäntyöni liittyy erityisesti Pyhännän Tavastkenkään ja veteraanina olen pyhäntäläinen. Koska taustani on Kestilästä, olen kertonut sotapoluiltani jo Kestilän veteraanien matriikelin artikkelissa "Sinä yönä oli lähtö lähellä" ("Muistamme sankarit seudun tään" ss. 129-131; k. myös kuvat ss.143, 204 ja 306).

Kaikissa vaiheissa toimin taisteluissa kp-miehenä. Jouduin yöllä hengenvaaralliseen korsusotaan taistelutoverini, Mannerheim-ristin ritarin N:o 41 eli haapavetisen jääk Taavi Törmälehdon ja muiden korsukaveriemme kanssa 8-9 "ryssän" hyökättyä käsikranaatein, konepistoolein ja kasapanoksin korsullemme 2-tuntisen (klo 02-04) yövartioni jälkeen Uhtuan suunnan Saarisen kukkulalla. Se oli 17.-18.10.1943 välinen yö. Sain käydä myöhemmin veteraaninakin tällä unohuttumattoman korsutaisteluni paikalla kesällä 1994. Muistelurekkestämme lähes 51 vuotta aikaisemmin olimme asemasodassa kestisten komppaniaa 9/ III/ JR 11 ja sen 2. joukkuetta (ltm Hyryn j.). Kuuluin siinä kers Toivo Kangasniemen ryhmään. Kirjeen kirjoittaminen karbidilampun valossa Pyhännän tavastkenkäselle tyttöystävälleni Hilja Jussilalle, tulevalle vaimolleni, jäi kesken, kun ryminä alkoi ja sain käsikranaatin räjähdyksessä pienen korsuikkunan sirut naamalleni. Tilanteen kuvaus on Kestilän matriikkelissa. Viisi miestä haavoittui minua lievemmin tässä taistelussa, joka jatkui maastossakin. Tiemme jatkui JSp:ltä Vaaralan KS:aan. Olin saanut kranunsirpaleita vasempaan jalkaani polvesta ylöspäin ja kp:n

osumia molempiin jalkoihini. Olin aivan kannettava paaripotilas. Jalastani otettiin 2 sirpaleta jo Vaaralassa. Myöhemmin olin Vuonnisen KS:ssa ja Oulun lääninsairaalassa.

Sotakaverini Taavi Törmälehto, jonka kanssa olen myöhemminkin pitänyt yhteyttä ja jonka kanssa istuin samassa pöydässä hänen muisteluteoksensa julkaisemispäivänä, kertoo yhteisistä taistelukokemuksistamme kirjassaan "Marskin ritarin tilitys" (Vammala 2001). Omat kokemukseni ovat siinä esillä mm. sivuilla 254-256 (luku "Hyökkäys korsulle"), 259 (paluuni hoidon jälkeiseltä toipumislomalta linjaan em. korsutaistelussa pahimmin haavoittuneena), 289 (eräs kp-tulitustilanteeni ja vartiotehtäväni luvussa "Kaukolassa ja Kuparsaareissa"), 290-292 (kuvaus Kannaksen Noskuan Riikolanvuoren Noitaympyrän taisteluista ja keskityksistä sekä kaatuneiden evakuoinnista juhannuksen jälkeen 1944, jolloin ryhmän miehistä jäivät henkiin vain Taavi Törmälehto ja allekirjoittanut Pauli Lotvonen, ja jolloin III/ JR 11:n 9.K:sta, johon kuului monien kestisten ym. lisäksi myös monta pyhäntästä, haavoittui 32 miestä, sen kpäällä kapt Otto Yliriskukin peräti vaikeasti ja vaihtomiehiäkin kaatui nopeaan) ja 295-296 (luku "Haavoittuneiden hakeeminen"). Kun oli kova helle ja paljon kaatuneita, oli rankkaa taistella kalman hajun ja hirmuisten keskitysten alla. Mutta me kestimme, vaikka moni heitti henkensä tai menetti terveytensä. Noskuan Riikolanvuoren asemista muistan senkin, että Marskin ritari Taavi Törmälehto, jolla oli ihmeellinen taistelutaito ja nopea inspiraatio-kyky yhä uusissa tilanteissa, laski joskus leikkiä kovimmissakin paikoissa. Hän otti peilin ja tokaisi minulle: "Pitäpä katsoa, miltä mies näyttää, kun pelottaa." Kuvatessaan kovaa taistelupäivää

26.6. 44 Törmälehto mainitsee kirjassaan myös pyhäntäsen ja ahokyläläisen stm Kaarlo Korsulaisen kaatumisen Antreassa.

Olin 9.K:ssa myös Lapin sodassa Tornion uhkarohkean maihinnousun 1. laivasta alkaen Rovaniemen ja lähes Kittilän vaiheisiin asti. Kun olin jatkossakin mukana v:n 1924 porukassa Kilpisjärvelle saakka ja 3.3.1945 asti, tässä pohjoisen jatkovaiheessa kuuluin jo uuteen JR 1:een. Reittimme eteni Kittilästä Paljakkavaaran, Enontekiön, Karesuvannon, Lätäsenon, Saarenpään, Mukkavaaran ja Pikkuvaaran kautta. Erityisesti jäi mieleeni jo Tornioista tilanne, jossa saksat olivat suurella tulivoimallaan saartaneet meidät jokea ja Pohjanmerta vasten. Silloinen kpäällä ltn Jansson, jonka tst-lähetinä olin, antoi tehtäväkseni viedä komppaniamme pojille tiedon kapt Viljo Vierimaan (myöhemmin maj) komppanian tulosta apuun. Kun menin kertomaan viestiä saarretuille pojillemme, se teki niin hyvää, että joku heistä huudahti: "Voi, puhu vielä!" Vierimaasta tulikin kapt Karasmaan jälkeen nopeasti jo 11.10. 44 oman pataljoonamme III/ JR 11:n uusi komentaja.

Rauhan tultua solmin avioliiton Hiljan kanssa 30. syyskuuta 1945 ja kasvatimme perheemme Pyhännän Tavastkengän Jaakolassa eli "Huovisessa". Elämäni ehtoon vuosina olen jo pitkään asunut kirkonkylässä. Rintamakaverini kenr Otto Ylirisku vaimonsa kanssa kävi monet kerrat kodissamme Tavastkengällä ja Pyhännällä, varsinkin pataljoonamme juhlien aikaan. Olen ollut mukana veteraanina Pyhännällä hallinnossa mm. sotainvalidien johtokunnassa ja hengellisessä toimikunnassa. Kun Pyhännän seurakunta ja Pyhännän rintamaveteraanien/ sotainvalidien hengellinen toimikunta alkoivat yhdessä

kirkkoherra Kauton johdolla järjestää veteraaneillemme virkistysleirejä kolmenatoista kesänä Lamun majalla, olin veteraanileireillä monena kesänä alusta eli kesästä 1984 asti, jolloin ensileirimme pidettiin Kannaksen suurhyökkäyksen 40-vuotismuiston kesäkuuisina päivinä. Pyhännällä rintamamiesveteraanien lipun vihkiäisiä ja III/ JR 11:n

pataljoonajuhlia vietettäessä 3.8.1986 olin uuden, juuri vihityn Pyhännän Rintamamiesveteraanit ry:n lipun kantajana siirryttäessä kirkosta Pyhännän sankarihautoille ja sieltä keskuskoulun juhlahoumaalle. Kuulun nykyisin myös seurakunnan kanttori Veijo Kinnusen vetämään veteraanikuoroon. Olen 30 %:n sotainvalidi.

Asemasodan aikana saattoi päästä kotilomalle helpommin kuin esimerkiksi kriittisempinä H-vaiheen 1941 tai Kannaksen puolustus-, viivytys- ja torjuntavaiheen 1944 aikoina. Tässä kotoisan leppoisa ja iloinen lomakuva elokuulta 1943. Ahokylän solttu Yrjö on saanut mitä parhaita kuvaseuraa läheisiltään ja rakkailtaan. Lapset ja nuoretkin kaipasivat omaisiaan ja läheisiään kotilomille ja antamaan työapua esim. heinätoissa ja viljankorjuussa elopelloilla. - Yrjö ja Vieno Arbeliuksen kuva.

Eräs vuorokausi kenttäsairaalassa

Terveystenhoitaja, rintamalotta

Vilma Marjomaa

Pyhäntä

s Virtala Maaningalta

(† 20.2.2004 Pyhäntä;
Pieni Pelakuu, Kempele)

Jatkosodan aikana palvelin ensin Kuopion sotasairaalassa Männistössä. Anoin rintamalle ja sain komennuksen kenttäsairaalan lääkintälotaksi Syvärin suunnalle. Tämä sairaala sijaitsi Pangostrovin kylässä Pitmajärven rannalla n. 20 km:n päässä Tokarin asemalta. Osa potilaista oli sijoitettu kirkkoon ja osa suomalaisten rakentamiin parakkeihin. Henkilökunta ja tarvittavat toimitilat olivat karjalaistaloissa, joiden asukkaat olivat lähteneet sotaa pakoon. Kuuluin 6-7 lotan ryhmään. Meillä oli majoitus tyhjentyneen karjalaistalon pirtissä. Sängyiksemme oli järjestetty pukkien päälle viereen asetetut parit. Meillä kullakin oli repussa tai pahvilaatikossa omien tavaroiden ainoa säilytyspaikka parien alla. Kaukaa rintamalta päin harvakseltaan kuuluvat tykkien laukaukset säestivät arkitöitämme asemasodan aikana. Lähistöllä oli vankileiri, jossa oli venäläisiä sotavankeja.

Oli ollut tavallinen aurinkoinen keskikesän päivä. Me päivävuorossa työskennelleet lotat olimme menneet nukkumaan työpäivän päätyttyä ja hyvin me nukuimmekin. Mutta yöllä heräsimme, kun tupaamme tuli vartiomies kuuluttaen kovaäänisesti: ”Vihollispartio on kylässä. Pukeutukaa, mutta kukaan ei saa mennä ulos ilman eri käskyä.” Vartiomies jätti lähtiessään kiväärin pystyyn ovensuuhun. Katselimme asetta kunnioituksella, sillä kukaan meistä ei olisi osannut käyttää sitä. Koetimme kurkistella ikkunasta yön hämäryyteen, mutta emme nähneet mitään liikettä. Talo näytti palavan kylän toisessa päässä. Aamulla selvisi, että vihollispartio oli syyttänyt muonavarastona olleen talon ja paennut

Kaunista Pitmajärven eli Pangostrovin kylää Syvärin suunnalla. Vilma Marjomaan kuva.

vartiomiesten ajamana enempiin tihuihin ehtimättä. Muonavarastossa asuneen lotan luultiin kuolleen, mutta hän löytyi shokkitilassa rantapensaikkoon piiloutuneena. Hänet toimitettiin heti toipumaan koti-Suomeen.

Taas aamulla aloitimme tavalliset työt: potilasvuoteiden huoltoa, pesuja, ruokkimista, siteiden vaihtoa ym. Uutta oli rintamalta kuuluvan tykkien jyllän voimistuminen. Kesän 1942 hyökkäys Syvärillä oli alkanut ja se toi muutoksen sairaalammekin elämään. Jo iltapäivällä alkoi tulla haavoittuneita poliklinikalle linja-autoittain. Me kaikki jouduimme töihin ilman vapaavuoroa. Osa potilaista siirrettiin välittömästi ensiavun jälkeen juniin ja sotasairaaloihin. Minäkin jouduin erään potilasryhmän saattajaksi. Potilaat oli pantu paareille kuorma-auton lavalle vieriviereen. Automatka Tokarin asemalle kesti tavallisesti pari tuntia, mutta nyt oli asia toisin. Huono tie ei ollut kestänyt kovaa liikennettä ja autot upposivat sille akseleita myöten. Traktorit vetivät autoja liejusta ja niin sentään lopulta päästiin perille. Matka kesti puoli vuorokautta. Mukaan ei arvattu ottaa suuhunpantavaa, paitsi mehua. Ei edes ”kuikkaa” ollut mukana. Ainoa apu,

mitä voin antaa, oli muuttaa potilaan asentoa, antaa juotavaa ja vastata toistuvasti kysymykseen: ”Onko vielä pitkä matka?” Tämä sairaalalotan vuorokausi päättyi potilasryhmän kuljetukseen Tokarin asemalle.

Oltuani välillä kotona lähdin lääkintälötaksi myös Karhumäen suunnalle Mäntyselkään ja lopuksi Karjalan kannaksen Joutsenoon, minne sotasairaalamme muutti. Sinne tuotiin haavoittuneita Talista ja Ihantalasta. Me sota- toimialueella eri oloissa toimineet lotat täytimme velvollisuutemme isänmaata kohtaan rintamalottina. Kuitenkin tiesimme kotirintamanaistenkin tekevän raskasta päivätyötä kotimaan hyväksi. He huolehtivat yksin perheestä ja tekivät miestenkin töitä. Palasimme sodan loputtua normaaliin elämään, opintoihin tai työelämään monia kokemuksia rikkaampina kuin ennen. Haavoittuneiden hoidossa oli monia järkyttäviä kokemuksia, mutta rintamalla mekin lotat ihmeesti totuimme kaikenlaiseen. Työ tehtiin työnä ja sitä kyllä riitti.

Ankarasta työstä oli välillä vapaata, mutta joskus ei ehtinyt vapaillekaan. Henkilökuntaa laiturilla Pitmajärven rannassa. Kertoja oikealla. -Vilma Marjomaan kuva.

Pangostrovin kylää talviasussa.

Lotta Vilma Virtala karjalaiskylän sotasairalan työssä oikealla, taustalla Pitmajärvi. Vilma Marjomaan kuvat.

Vilman tuleva aviomies v:sta 1952 alkaen oli Veikko Marjomaa († 21.7.1999) Pyhännän kirkolta. Kuvassa Veikko kotilomalla rintamalta. Keskellä Veikon sisko Anna Suvala (myöh. Suomela), joka oli avioitunut syksyllä 1941 syntyisin salmilaisen Pekka (Petter) Suvalan kanssa. Anna ehti jonkin aikaa asua ensimmäisten lasten kanssa myös Salmin pitäjän Käsnäselän kylässä miehen ollessa rintamalla. Pekka tunnettiin myöhemmin yhtenä Pyhännän kirkonkylän sotainvalideista († 1.8.1962). Veikon sylissä Annan ja Pekan 1. lapsi Marja (Maria). Oik. vanhamummo Helli Marjomaa. Taustalla vas. osa Pyhännän pappilan kartanoista. Anna Suomelan ja Marja Kallionpään kuva.

Kenraali Laguksen jääkärinä ja omana lähettinä

Mv korpr
Vilho Vartiainen
Pyhäntä 15.7.2002

(† 11.5.2005)

Olen syntynyt Kiuruvedellä 1919. Kävin jatkosotani ja Lapin sotani kiuruvetisenä, mutta elämäntyöni ja perheeni kasvatusta liittyy v:sta 1945 alkaen Pyhännän Viitamäkeen. Veteraanina minusta tuli pyhäntänen ja myös Pyhännän kirkonkyläläinen jo kauan sitten. Alkukotini oli Kiuruveden Tihilänkankaan Jussilassa.

Kuopion sotilaspiirin kutsunnoissa olin syksyllä 1939. Vakinaiseen väkeen menin talvisodan aikana 15.2.-40. Sain jääkärinä tst-lähetin ja kss-miehen erikoiskoulutuksen. Palvelin 2./ Er.P 42:ssa. Keväällä siirryin 2./ JP 2:een. Jatkosodassa alkoi minunkin sotani; minut määrättiin vakinaisen väen jääkärinä 17.6.-41 JP 2:n EsikK:aan. Siitä alkoi sotapalveluni tst-lähetin. Tämä hommani jatkuikin monta vuotta. Sain kohta siirron Osasto Laguksen EsikK:aan, jolloin minusta tuli Mannerheim-ristin ritarin N:o 1 eli eversti Ruben Laguksen tst-lähetin. Sain kuulua hänen lähettiryhmäänsä. Hän oli hyvä mies ainakin meille, hänen lähipalvelukseensa oleville. Hän johti tehokkaana komentajana Jääkäriprikaatinsa ja Osasto Laguksen nopeat hyökkäykset Syvärille, Petroskoihin ja Karhumäkeen. Hän oli minullekin aina kohtelias. Lagus poltteli Klubi 7:ää ja kysyi usein aamuisin: "Onkos Vartiainen tupakkaa?" Kyllä hän lähettinsä tupakissa piti, määräsi minulle annettavaksi paljon enemmän tupakkaa kuin sotilaat yleensä saivat. Olinhan minä välillä rivimiessäkin tst-lähetin, mutta pääsin uudestaan kenraali Laguksen tst-lähetin ryhmään.

Kansa taisteli -lehdessä 9/1986 Unto Uotin artikkelissa (ss. 304-306) on mainittu, että

Laguksen Jääkäriprikaatin nopea hyökkäys polkupyörin Tuulosjoelta Syvärille läpi Aunuksen kylien sekoitti täysin vastustajan suunnitelmat. Laguksen motorisoiduissa hyökkäysjoukoissa, joissa palvelin nuorena ja vielä iskukuntoisena Aunuksen kannaksella ja myöhemmin muuallakin, minullekin kertyi paljon rintamamuistoja. Ne ovat vanhaksi ehdittyäni paljon unohtuneet. Siellä olisi paljon tapahtumia, hyvinkin kirjan verran. Sotatieni kulki sellaisen paikkojen kautta kuin Muuanto, Kartosjärvi, Leppäsyvä, Tulemajärvi, Palalahti, Suurmäki, Vitele, Tuulos, Tuuksi, Aunus, Syväri, Latva, Petroskoi (Äänislinna), Karhumäki, Poventsa ja Karjalan kannas. Osa näistä kuului myös asemasotavaiheeseen. Myöhemmin Lapin sotaani sisältyivät Ranua, Ylimaa, Sodankylä ja sen alueella Vuotso.

Kerran jouduin hyökkäysvaiheessa tst-lähetin erittäin vaaralliseen tilanteeseen. Vihollinen oli ottamassa minua vangiksi. Ajattelin, etten antaudu, laskin kp:lläni kovan sarjan ja pääsin pakoan. Muistan myös erikoisen tapauksen Viteleestä. Siellä meille "Laakusen" jääkäreille joutui hyökätessämme paljon ryssiä vangeiksi. Kerran aamuyöstä niitä oli kertynyt jo 164 henkeä. Meidän kp:llä ltn Iskala käski minun viedä nämä kaikki jonkin matkan päähän Aunukseen. Otin tehtävän vastaan. Minullahan oli suuri joukko komennossani, melko komppania pelkkiä venäläisiä. Aseenani oli kp ja olin täyttänyt 2 lippaallista panoksia eli 144 paukkua. Ketään toista en saanut kaveriksi tähän arveluttavaan marssiin. Taipaleellemme sattui purojorppakko. Vangeilla oli kova jano. Venäläinen upseerivanki pyysi minulta, että porukka saisi kumartua juomaan vettä purosta. Komensin miehet jonoon ja valvoin järjestystä toimituksen aikana. Koko vankijoukko totteli komentoani ja eleitäni, vaikken osannut

venäjää. Kohta tuli kuin tilauksesta tietä pitkin "Moloja" eli "Molotohveiksi" kutsuttuja sotasaalisautoja. Yhdestä hyppäsi nuori vänskä kysyen, olinko porukan johtaja. Vastasin olevani. Hän vapautti minut. Pääsin taas pian yksiköön. Olikohan kp:llä ltn Juho Iskala tullut katumapälle ja pelännyt vankien karkaavan minulta? (Iskala kaatui elokuun lopulla Perkjärvellä). Tämä minun porukkan oli liian iso yhdelle kp-jääkärille. "Laakus" kyseli minulta, miten meni. "Vartiainen taisi olla mukava tehtävä!" Vangit olivat totelleet minua, mutta olipa hyvä, että pääsin jo takaisin komennukseltani. Sen näin kohta yövartijana.

Hommailin välillä Laguksen teltalle ruokaa ja juomaa, huolsin hänen vuoteensa ja olin vartiassa. Jo 22.7. eli 2 päivää ennen Viteleen valtausta Lagus sai em. Marskin ritarin arvonsa. Jouduin Viteleessä yöllä myös Laguksen teltanvahdiksi suojavartioon. Noina päivinä eversti oli melko rasittunut, koetti piristystä "koffeiinitableteilla" ja yöuntakin hänen piti saada. Kohta kuulun pöpeliköstä aivan läheltä oudon rapsauksen. Karjaisin "Ruki verh!" ja ojensin konepistoolini. Ryssä nousi pensaasta tassut ylhäällä, toisessa kädessään munakäsikranaatti, joka ei ollut vielä heittovalmis. Hiippari yritti tappaa Laguksen. Pidin piippalakkia yövankinani ja kutsuin aamulla upseerit avuksi miehen viemiseksi muualle. Kun olin vapautunut vankilauman viennistä, olin ehtinyt tärkeään vartiovuoroon pelastamaan esimieheni, Mannerheim-ristin ritarin ja everstin, joka yleni jo pari päivää Petroskoin valtauksen jälkeen, 3.10. 1941 kenraalimajuriksi.

Kun Laguksen jääkärit hyökkäsivät kesällä ja syksyllä 1941 ps-vuonujen, tykistön ja krh:n tukemina, mukana näissä Aunuksen kuvioissa oli saksalaisiakin. Välillä oltiin yhteydes-

sä Päämajaan. Sieltä kysyttiin, missä asti menttiin. Laguksen käytäntö oli, ettei pakenevalle viholliselle saa antaa lepoa. Tämä miellytti kovasti myös VI AK:n komentajaa kenrmi Talvelaa (Marskin ritari N:o 2, myöh. jalkaväenkenraali). Oli oltava tulta ja liikettä. ”Iskumiesten” oli painettava armoittoman nopeasti päälle, ettei vihollinen ehtisi organisoida sotapeliään. Lagus sanoi vastuksen olevan heikko ja etenemisen helppoa. Vihollinen oli välillä Lehmivaaran kylässä miestenpuutteessa pannut poikasiakin ampuma-aseisiin, joihin he kaatuivat. Surullista nähtävää! Karu kenraali Lagus ei ollut rento huuliveikko, mutta hän laski ehkä välillä vähän leikkiäkin kertoessaan hyökkäyksen etenemisestä, kun oltiin motorisoituna osastona menossa jv-linjasta melkoisesti edempänä ja päästiin nopeasti Tuulosjoelle. Päämajasta annettiin jyrkkä pysähdyskäsky 24.7. viikoksi, ettei vihollinen asettuisi Laguksen 1.JPr:n ja 5.D:n takempana etenevän jv-rintaman väliin. Ajattelin usein, kun etenimme talvisodan jälkeisen pakkorauhan rajoilta eteenpäin, että kyllä meillä oli yläpihan Isäntäporukassa, kun monet sadat tuhannet suomalaiset olivat menettäneet kotinsa ja nyt asiat olivat kääntymässä toisinpäin. Ei tämä olisi muuten onnistunut niin hyvin. Tosin nyt oltiin jo menossa kauempanakin, Aunuksen Karjalan heimosukulaistemme alueilla.

Tuulos tuo mieleen erään jääkärikohtalon, pyhäntäsen jääkäri Mikko (Vilho Mikael) Järvelän Kamulan kylästä, Viitamäen tien varresta. Hän oli Laguksen jääkärien 2/JP3:ssa ja katosi Tuuloksessa taistelun aikana joko kaatuen tai joutuen ryssän vangiksi. Hänet julistettiin kuolleeksi. Myöhemmin myös Mikon veli Aimo sai jääkäri sankarikuoleman kaatuen saksalaisten miinaan Lapissa.

Tuulosjoen etulinjoilla koin vaarallisen tilanteen. Vihollinen oli joen takana ruispellossa heittimineen. Korohoron römpä syöksyi aseimime, kun olin tuomassa pojille sapuskaa pakeilla. Ehdin juuri hypätä monttuuni, kun hiekkamurat lensivät jo päähäni. Pelastuin täpärästi. Pakit, sapuskat ja murat sinkoilivat niin, ettei ruokailu onnistunut sillä kertaa. Vihollinen ei pitänyt etulinjassa aterioistamme. Se ei antanut meille ruokarauhaa. Kenttäkeittiömme oli kuusikossa lähellä niityn laitaa. Siihen tuotiin joka päivä autolla muonaa lähellemme ja vihollinen tiesi tarkoin ruoka-aikamme (klo 12-13). Hyvin usein se aloitti kovat keskitykset juuri täksi ajaksi. Opimme varoittelemaan toisiamme: ”Nyt pojat poteroon, tuolta rukkiista alakaa kohta tulla ranuja!” Olimme kaivautuneet pysyäksemme hengissä. Teimme kivikorsunkin siltä varalta, jouduttaisiinko olemaan linjalla kauemmin. Pidimme vartioita yötä päivää, jotta itänaapuri ei yllättäisi meitä sillä kohtaa joessa olevan tukkisuman yli hyökätessään. Se kun monesti antoi kovia keskityksiä, koetti käydä päälle ja harrasti myös väkivaltaisia tiedusteluhyökkäyksiä.

Tuulosjoella koin myös muistoisan yllätyksen ja historiallisen hetken. Kun olin päivällä omassa poterossani siinä miestemme vitjassa, kohta yllättäen astua porskutteli läheisestä metsiköstä suikka päässään itse Ylipäällikkömme, sotamarsalkka Carl Gustaf Emil Mannerheim ja muuan koppelakki, korkea saksalaisvieras, jota me pojat montuisamme luulimme ensin aivan Saksan diktaattori ja valtakunnankansleri Hitleriksi. Sotaherrat tulivat komeasti astellen asemiamme kohti, lähestyivät poteroani, minusta katsoen saksalainen vasemmalla, Marsalkka oikealla. Eli hänestä katsoen korkea vieras oikealla. Heillä ei tainnut olla siinä saattajia-

Kenr Erwin Engelbrecht ilmoittautui Mannerheimille Päämajassa jo 3.7.1941. Käyttikö Ylipäällikkö saksalaisen divisioonan komentajaa joskus myöhemminä viikkoina myös tutustumassa Tuulosjoen etulinjoihin ennen hyökkäyksen jatkamista? -Kuva teoksesta ”Puhtain asein”. Suomen Marsalkan päiväkirjoja vuosilta 1918-44. Toim. E.Kaskimies. Helsinki 1970. Joka tapauksessa kuva on edustava näyte korkeista saksalaiskomentajista, joita rivimiehet saattoivat nähdä montusta.

kaan. Panssarivaunu oli ehkä taustalla. Meidän poteroita oli noin 3 m:n välein. Saksalaisherra tuli lähelleni ja hymyili. Hänellä oli aivan kiiltävät saappaanvarret, kuin peili, josta näin omat kasvoni. Mannerheim oli tasaisempi, kumartui puoleeni hieman hymyillen ja kysyi minulta, joka olin montusani kp kädessä: ”Jaha, mitenkäs se hurisee?” Vastasin Herra Marsalkalle lyhyesti hyvin hurisevan ja kiitin kysymästä. Kuitenkin varoitin, että kohta oli taas alkava vihollisen korohoron hurina sieltä rukkiista, koska itänaapuri Tuulosjoen takana tiesi lähestyvän ruoka-aikamme. Ylipäällikkö puhui vielä jotakin tälle Hitlerin Saksan sotaherralle. Kohta he kääntyivät ympäri ja kävelivät pitkin, komein askelin takaisin metsikköön. Niin lähellä ja aivan edessäni he äsken olivat! Pojat tulivat sanomaan: ”Sulla kävi suuria herro-

ja!” Oliko vierailija Laatokan Karjalan hyökkäystoimiin Suojärven suunnalle saadun ja myös Marskin reserviksi ajatellun saksalaisen, supistetun 163.D:n komentaja kenr Erwin Engelbrecht vai joku muu? Liittyikö koppelakin mukanaolo ehkä epävirallisena johonkin Marskimme tarkastuskäyntiin, joita hän välillä teki? Tätä tapausta en ole unohtanut, vaikka se jäi meille Tuulosjoen vitjamiehille osittain sotasalaisuudeksi. Historian mukaan todellinen Hitlerin vierailu armeijamme Ylipäällikön luona tapahtui vasta 4.6.1942, Marskin täydessä 75 vuotta ja saadessa Suomen Marsalkan arvon.

Osasto Lagusta odotti edelleen tärkeä tehtävä Karjalan Armeijan hyökkäysten jatkamisessa. Laguksen Vahv. 1.JPr:n ”valkobandiitit” aloittivat 5.9. varhain aamulla etenemisen 5.D:n läpimurtoalueelta Aunuksen kaupunkiin.

Suomalaisten ja saksalaisten yhteinen hirmuinen tulivalmistelu kesti 5 tuntia. Alkoi prikaatin ps-vaunujen vahvistamien jääkäripataljooniemme salamahyökkäys Aunuksenjoen kahta puolen. Vihollisen torjunta-asetat murrettiin ankarin ottein. Joen pohjoispuolella meidän JP 2 (Tst.Os. Häkkinen) tunkeutui kaupunkiin klo 18.20 ja valtasi sen illalla klo 20. Itsekin olin Häkkisen pataljoonassa. Joen eteläpuolta hyökännyt JP 3 (Hynninen) tuli kaupunkiin puoliyöllä. Tst.Os. Hynninen saavutti ensijoukkona Syvärin rannat Rutsin suunnalla. Mekin Häkkisen miehet JP 2:ssa olimme jotenkin keulilla silloinkin, kun tämä Laguksen jääkäriepäily jatkuu Syvärille Lotinanpellon tien suunnassa, joskaan en muista kokonaisuutta tarkemmin. Olavi Antila kertoo kirjassaan "Suomi suursodassa" Jyväskylä 1988 s. 146, että Syvärille etenevät Suomen joukot ohittivat aamulla 7.9. Syvärin rappeutuneen luostarin Troitsankonnussa, JP 2 etunenässä. Kyllä mekin Häkkisen pojat "iskumiehinä" olimme niitä kärkihyökkääjiä monesti silloin, kun oli viimeisen tingan tuntu ja kovempi paikka. Muistaakseni olin mukana

myös valtausparaatissa 1.10.-41 tapahtuneen Petroskoin valtauksen jälkeen. Maj Toivo Häkkinen (†15.5.-44) ja maj Jouko Hynninen (myöh. kenrm) ylenettiin jo 14.1.-42 Mannerheim-ristin ritareiksi N:o 46 ja 47.

Lähellä Stalinin kanavaa talvella 1943 luin rintamalehdestä venäläisten murtaneen aukon saksalaisten rautaiseen saartorengaaseen Stalingradin motissa ja myös voittaneen Saksan armeijan suurtaistelussa. Sanoin pojille, että käänne oli tapahtunut ja kohta tulossa aika, jolloin Suomen poikia vietäisiin takaisin päin ja aika kyytiä. Näistähän me rintamilla ainakin joskus aprikoiden keskustelimme, vaikka paniikkia ei lietsottu. Mutta tuumimme kyllä, mitä tuleman pitää.

Kun neuvostoarmeijan suurhyökkäys vyöryi vastaan Kannaksella, oli edessä viivytystaistelu, vaikka Suomen armeija on luja pitämään asemansa ja vaikka panssarikenraali Laguksen "nyrkki" teki välillä raisuja vastahyökkäyksiä. Kannaksen sotakäsänä 1944 sain siirron JP 2:n Esikk:aan 24.7.44. Kun olimme kesän ja alkusyksyn 1944 vaiheissa Viipurinlahdella, vähän ennen rauhan tuloa,

Mikäpä on panssarikenraalin operaatioajatus? Lagus komensi perustamaansa Panssaridivisioonaa 1942-45. Hän koulutti sitä Äänislinnassa ja 1944 Karjalan kannaksella, missä kovat taistelut olivat edessä, kuten myös Ryhmä Laguksessa Lapin sodassa. Elämäkertaa voi lukea Erkki Käkelän kirjoista v:ilta 1992 ja 1994. -Vilho ja Olka Vartiaisen kuva.

Teuvan Tiltu pauhasi meille, kenraali Laguksen miehille: "Nyt ensin kaikki Laguksen verikoirat tapetaan, suomalaiset ajetaan pois rintamilta ja voittoa puna-armeija etenee yli Suomen. Vasta Ruotsin rajalla tarkistetaan, mitä tehdään. Kiuruvedelläkin jätetään henkiin vain Reino Remes, puolakkalainen". Ihmettelin Tiltun huutoa, sillä tunsinhan Reino Remeksen. Mies eli erikoisena isäntänä, ruokki kaikki köyhät kulkuritkin ja sattui paolemaan vähän minun sukulinainenkin. "Laakuksen verikoirat" olivat ensisijalla Stalinin ja Tiltun tappolistalla. Se meitä nauratti, vaikka tilanne oli painostava. Suurvalta-armeijan vyöryä ei voitu paljon estää Kuuterselässä, Kivennavalla, Viipurin edustalla ja Vuosalmella, mutta sittenkin tapahtui vielä Talin-Ihantalan ihme. Tässä suurtaistelussa lyötiin viholliset jättitankkeineen kaikineen. Kannaksella elettiin Laguksen jääkäriepäilyä, Ehrnroothin Tyrjän rykmentin ja Pajarin joukkojen, mutta myös Suomen tykistön kunniaa. Torjuntavoitto suurvihollisesta oli todella ihme. Toinen ihme oli diplomaattinen. Se oli rauhan tulo 25-vuotispäivänäni 4.9.1944.

Sodan lopulla sairastuin kovaan yli 41 asteen kuumetautiin. Jouduin junaan, joka oli täynnä haavoittuneita ja sairaita solttuja. Veturi oli sekä edessä että takana junamme suuren miehistin voiksi. Minut vietiin Rauman sotatairaalaan. Toivuttuani paluu omaan porukkaani alkoi Joensuun HTK:sta. Kerroin olevani Laguksen miehiä. Kun etsin yksikköäni, minut opastettiin Lahteen. Sieltä sain litteran Ouluun. Arveltiin Laguksen porukan menneen pohjoiseen. Apukyytiäni avulla ehdin käydä kotonani Jussilassa isä-Jussin (Juho) ja äiti-Hannan (Kaisa Johanna) luona 3 vrk:n lomalla. Isäukko patisti poikaa eteenpäin, etteivät "ampuisi

minua käpykaartilaiseksi epäilytynä". Läksin tavoittamaan yksikköäni, jonka tavoitinkin Ranuan-Kemijärven suunnalta.

Kun oli Lapin sota syksyllä 1944, Laguksen jääkärit hälytettiin motittamaan saksalaisia. Ensin oli vaihe, jolloin upseerit neuvottelivat saksoiden kanssa sopuajasta, jolloin nämä voisivat rauhassa edetä Norjaan ja pelastaa sotakalustoaan. Mutta kun määräaika oli menossa, niskaamme alkoi sataa ranuja. Sopupeli loppui. Siirryttiin täyteen sotaan ja takaa-ajoon, mitä myös itänaapuri ja valvontakomissio vaativat. Sakemanneille tuli kiire. He putoivat Lapin jokiinkin paljon pommeja, kranaatteja ym. ammuksia ja panoslaatikoita, kun niitä ei voinut välttää nopeasti edetessä. Eipä me kyllä ehditty paljon motittaa saksanneja, mutta kun kuitenkin saimme vankeja, ne toimitettiin esimestemme puheille ja sitä kautta venäläisille. Jääkäriosastomme koukkasi Kaunispään tunturi-seudun jänkiä ja nevoja 31,5 km. Olin eräällä saarroitus suunnalla osaston keulilla, kun saimme vangituksi saksalaisupseerin muiden vankien lisäksi. Kun olin äkkiä kp:llä yllättäen upseerin edessä, tämä sanoi minulle selvällä suomenkielellä: "Mistä te tulitte?" Saksan upseeri ehdotti, ettei häntä vangita. Viittasimme hänet herrojemme puheille.

Kun olimme kenraali Laguksen Ryhmän JP 2:ssa karkottamassa suurta saksalaisosastoa Kaunispäällä, germaanit keskittivät kranaattitulen meitä vastaan tien suunnassa ja imaisivat kärkiryhmämme sille tuhoisin seurauksin. Emme silloin päässeet eteenpäin, koska saksoilla oli tuliylivoima. Minut pantiin viemään sanaa ja pyytämään apua prikaatin komentoportasta, kun emme saaneet muuta yhteyttä. Poljin pyörällä nämä vaaralliset, mii-

noitetut 27 km, kun komentoporras oli siellä jäljessämme. Minulla oli varjelus. Ilmoittauduin: "Herra eversti, mulla olis JP 2:n komentajalta viesti!" Apua järjestettiin. Levähdin prikaatin komentopaikassa saamani määräajan ja palasin levänneenä takaisin Kaunispään tunturille. Siellä olikin alkamassa omien uusi hyökkäys. Muistelen, että JP 4:n oli määrä saartaa saksat oikealta ja JP 3:n vasemmalta tunturin taakse kiertäen ja muodostaen sinne yhdessä vastaanottosulun saksalaisille. Meidän JP 2 oli saanut tehtävän hyökätä tien suunnassa yli Kaunispään iskien päälle. Kun läksimme höökimään, tunturin rinteessä tuli meitä vastaan loputon lentolehtien paljous. Kaunispään rinne oli niistä aivan valkeana, ikään kuin miljoona tai puolitoistakin miljoonaa tervehdystä olisi jätetty meille. Tekstissä oli mm. viesti: "Heittäkää aseenne, olette aseveljiä!"

Kun kärkiryhmämme vänrikki haavoittui ensin, hän huusi maantien ravista: "Olen haavoittunut, paetkaa!" Siihen tämä vänskä jo kuolikin. Löysimme vielä kärkiryhmän 2 kaatunutta ja toiset 2, jotka sakemanni oli tappanut tunturin kupeeseen pistimillä rinnasta lävistäen. Kolme pioneeriamme oli karannut vihollisen käsistä. Vietiinkö loput kärkiryhmästä vangeiksi vai upotettai-siinko Jäämereen, sitä me mietimme. Kun etenimme tunturin rinnettä, siellä oli paljon saksalaisten konjakkipulloja. Saksan pojat olivat ryypänneet konjakkia ja lähteneet ilmeisessä hiprakassa Norjaa kohti monilla saksalaisilla "syn-tappi"-mallisilla 3-pyöräisillä moottori-pyörillään alas tunturin rinteitä. Meno oli hurjaa, niillä oli kuski sarvissa, toinen syötti kk-vyötä ja kolmas painatteli liipaisimella kk-sarjatulta. Sitä tuli niin sakeaan, että vastaanottoportaamme sulku joutui väistymään eikä voinut estää saksalaisten menoa tuossa rauta-

sateessa kohti Norjaa. Semmoinen peli se pelattiin siellä Kaunispään tunturilla. Saksalaisiakin kaatui jonnii verran ja pitkin tunturin selkää myös heidän muulejaan. Se oli meidän viimeinen ottelu entisen asevelikameraatin kanssa.

Kaunispää oli sotaretkemme kaunispää maisemiltaan ja siinä mielessä, että sieltä saimme lähteä marssille alas tunturia ja kohti siviiliä. Upseerit keräyttivät polkupyörämme kuorma-autoihin. Marssimme määränpää oli lin asema. Vaikka sotamme oli ohi, sen vaarat olivat yhä totta. Tiet ja tantereet olivat laajasti saksalaisten miinoittamia. Hehän katkeruuksissaan hävittivät melkein koko Lapin tiet, sillat ja rautatiesillat sekä paljon taloja ja sosiaalisia rakennuksia.

Tultiin eräälle joelle, johon saksat olivat kaataneet loputtomia ammuksiin ja panoslaatikoitaan. Meitä kotiutettavia oli koottu kuorma-auton lavalle, jossa tultiin lossilla tämän joen yli. Olisimme toivoneet vielä kyytiä, mutta auto teki tenän ja meni piippuun melkein heti. Ruvettiin tupakkatauolle. Selkäni takana oli alikessu, joka rupe-si siirtämään polkupyöräänsä. Hän ei heti tajunnut vaaraa alkaessaan panna pyöräänsä erästä kepakkoa vasten. Se olikin miinamerkki. Silloin tuli se paha räjäjäys. Tuhoisa hyppymiina lojautti niin pahasti, että alikessulta aukesi sisäelimet ja hän kaatui heti silleen. Monta miestä lensi nurin ja haavoittui. Sieltä kuului ääniä, kun ne pojat voevottelivat. Itse olin ollut alikessun edessä 3 m:n päässä ja jäin hölmönä seisomaan. Korpr Yliranta huusi minulle ihmetyksensä. Rupesimme sitomaan poikien haavoja, mutta kuin tilauksesta tuli kuorma-auto tuntureilta. Saimme sen avuksemme ja veimme pojat kyydillä Sodankylän kenttäsairaalaan. Olin Ylirannan kanssa mukana kuljetukses-

sa. Tultuamme KS:n pihalle huusin paarinkantajat paikalle tiedottaen, että auto oli täynnä pahasti haavoittuneita sotilaita. Seuraavana päivänä oli näistä pojistamme jo kumminni 3 kuollut siellä sairaalassa. Heistä yksi oli minulle läheinen, kiuruvetinen rintamakaveri "Salmen Viljo" eli Viljo Hyvärinen Osmangilta. Olin myös hänen sankarihautajaisissaan Kiuruveillä.

En itsekään selvinnyt ilman vammoja tuossa räjähdyksessä. Oikean vyötäröni puolella oli asetakkini ja manttelini lisäksi suojanani leipälaukku hihnassaan täynnä vanikkaa ja myös kypärä. Kypärääni vasten oli iskeytynyt sormenvarren kokoinen miinansirpale, joten kypärä oli suojannut minua. Mutta toinen sirpale oli syöksynyt haavoittavana vasempaan käsivarteeni, jonka kyynärtaipeen yläpuolelta tulvi veri. Tämä Sodankylässä marraskuulla 1944 miinansirpaleen tekemä haava jäi jotenkin pois sotilaspassistani, kun en malttanut jäädä kenttäsairaalaan. Siellä olisi tehty raportit sotavammastani.

Kun olin liian hidas sotainvaliditeetin anomiseen, olen siinä menettänyt paljon sotainvalidikorvauksia vuosikymmenten kuluessa. Kotiuduun armeijasta 19.11.1944 Lapin sodan sotainvalidina, vaikka en siis ole saanut virallista sotainvaliditunnusta. Olen tässä Laguksen kuoleman 43-vuotispäivän kunniaksi vähän muistellut vanhana korpraalina ja VM 2:n veteraanina sota-aikaani. Rintamerkeistäni keskimäinen on Laguksen risti, ja Pyhännän kotini seinällä on kenraalini kuva. Kun voi välillä vilkaista tuttuja piirteitä, on helpompi muistaa korkeaa esimiestä ja rintamakaveria, Mannerheim-ristin ritaria N:o 1. Sekin oli minulle yllätys, että "Laakus" myös kuoli varhain Lohjan kodissaan, jo 62-vuotiaana 15.7.1959.

Nykyisenä Pyhännän rintamaveteraanina olen ollut mukana vuosikymmeniä veteraanitapahtumissa ja myös seurakunnan veteraanikuorossa laulajana.

Karjalan evakkotyttöinä isänmaan palveluksessa

Pyhätäläistynyt ja rintamapalvelustunnuksen saanut

vanhaemäntä
Mirjam Autiola
Pyhäntä Ukonoja 15.7.2002

(kertoja † 3.9.2003)

Olen Pyhännän ortodoksievakkoja Soanlahdelta o.s. Torssonen. Isäni kaatui talvisodassa, kun olin 11-vuotias. Olimme evakossa talvisodan jälkeen Hankasalmella ja myöhemmin ruotsinkielisessä Vöyrin pitäjässä. Mieheni, mv ja res.korpr Kauko Autiola (kuoli 26.7.1991) oli vanhempineen Impilahden ortodoksievakkoja. Kaukokin palveli sotamiehenä jatkosodan rintamalla ja värvättyinä rajavartiostossa sotien jälkeen, kunnes tuli Pyhännän Autiolaan Heikki-isän avuksi ja isännäksi. Heikki-pappakin oli ollut talvisodassa. Elämäni ohjautui Pyhännälle Haapavedeltä. Lähin oma ortodoksinen kirkkomme on Kiuruvedellä. Meillä on ollut yhteyksiä myös Pyhännän luterilaiseen kirkkoon, kun olemme Pyhännän kirkonkylän pyhätäisiä.

Mieheni palveli mm. 6./JR 46:ssa, joskaan en muista kaikkia merkintöjä; sotilaspassissa ovat taistelupaikat Lempaala, Valkeasaari, Lotinapelto, Viipuri, Juustila, Myllysyry ja Tolvajärvi. Hän haavoittui 10.5.1943 Lempaalassa luodista leukaan ja olkapäähän. Kauko sai VM 2:n 1.6.-43 SotaS:ssa.

Minullakin on muistoissani sodanaikaiset tyttövuosieni kokemukset palveluksista, joihin sain osallistua, kun evakkojen keskinäinen avuntarve oli suuri. Monesti me karjalaiset olemme kyselleet, miksi ei saatu olla rakkaissa kodeissamme, Karjalan kunnilla ja mäenkukkuloilla, lapsuutemme kultaisten muistojen laulumailla. Hyvä on kuitenkin, että myöhemmin on koteja löytynyt meille karjalaisillekin muualta Suomesta, kuten Haapavedeltä, Pyhännältä ja muualtakin.

Sain nuorena kutsun Mikko Hartikaisen

pyynnöstä 15.7.1944 Soanlahden laivarantaan. Sinne menin samana päivänä. Karjaakin piti hoitaa ja kuljettaa Kannaksen suurena sotakesänä pois sodan alta. Rantaan tuotiin lammastaatikoita, joissa oli noin 4 lammasta kussakin. Siellä oli myös laatikoihin pakattuja sikoja ja kanoja. Tehtäväni oli merkitä muistiin eläimensä rantaan tuoneiden nimet. Kesti 4 päivää ennen kuin kaikki kyläläiset olivat tuoneet rantaan karjansa ja miehet siirtäneet ne proomuun. Yöllä 20.7.1944 tämä proomu lähti kohti Wärtsilän asemaa. Siellä asemamiehet purkivat laatikot ja laskivat lampaat vapaiksi umpivuunuun, johon sopi sata lammasta. Nyt oli tehtäväni ruokkia näitä eläimiä matkan aikana.

Kun juna seisoi asemilla, piti antaa karjalle vettä ja heiniä. Heiniä olikin tuotu määrättyille asemille, joilta niitä voi kantaa junavaunuun evakkokarjan syötäväksi. Matkasimme useita päiviä ennen kuin oltiin Tervajoen asemalla. Siellä odoteltiin autoa, jolla täytyi eläimet siirtää Vöyrille pieneen aitaukseen. Eläimiä täytyi tässäkin vaiheessa ruokkia, kun aitauksessa ei ollut ruokaa.

Pääsin 29.7.1944 etsimään kotijoukkoani. Löysin lähiomaiseni Dolamots-nimiseltä koululta Vöyristä. Olin ollut koululla 2 päivää, kun lähdin käymään siirtoväen toimistossa. Siellä sanottiin, että ne naiset, joilla ei ole pieniä lapsia, saavat lähteä takaisin.

Minulla ei ollut vielä lapsia; saatoin palata Karjalaan. Sain litterat 6.8.1944. Sinne oli lähdössä toisiakin tyttöjä. Seuraavana päivänä olimme jo matkustaneet Hartikanvaaraan. Siellä oli Mikko Hartikainen työnjohtajana. Leikkasimme ruista sirpillä. Naisten oli määrä leikata 10 kuhilasta päivässä. Kun saimme rukiit leikatuiksi, alkoi perunan nosto. Vanhanaikainen perunannostokone hajoitteli penkit ja työporukkamme keräsi perunat. Saatiin kerätyiksi kaikki kylän perunat. Sittenpä alettiin puida rukiita vanhanaikaisella puimakoneella. Tehtäväni oli sitoa säkinsuita. Laitoimme jyvät paperisäkkeihin. Jyviä tuli autokuormallinen ja samoin perunoita.

Kaikki kylän viljat ja perunat tuotiin Suomen puolelle. Asuttiin yhteismajoituksessa. Kaksi tyttöä keitti ruokaa. Saatiin aina viikoksi muonapaketti, jossa oli näkkileipää, teetä, vähän sokeria, Koskenlaskija -juustoa ja 21 tupakkaa, jotka miehet ostivat kilvan, ja oli pieni ruskea pussi, jossa vähän rahaa. Lopuksi asetuimme kuorma-auton lavalle, matkustimme Wärtsilän asemalle ja nousimme junaan. Sota oli loppunut ja rauha tullut. Tällainen on selvitys ja hyvin muistan. Toini ja Pentti Vuolteenaho muistavat kuulleen, kun vanhemmatkin ovat kertoneet. He ovat siksi todistajina.

Pyhännän uuden kunnanjohtajan Jouko Nissisen tervehdys

heinäkuun 5. päivänä 2010

Pyhännän veteraanimatrikkelin toinen osa valmistuu kuntamme 100-vuotisjuhlavuoden jälkitunnelmissa. Juhlavuoden aikana tehtiin vielä viimeiset ponnistelut materiaalin täydentämiseksi yhteistyössä kirjoittajan, kunnan ja LC-Pyhännän kanssa. Keräyksen tuloksena saatiin runsaasti henkilötietoja ja valokuvia täydentämään kirjan sisältöä.

Vuosi 2009, kuntamme ja seurakuntamme 100-vuotisjuhlavuosi, osoitti jälleen kerran kaikille meille, miten uhrautuvaa ja arvokasta työtä sotiemme veteraanit, sotainvalidit, rintamanaiset ja lotat ovat tehneet kotikuntansa eteen, ei pelkästään sodan aikana vaan sen jälkeenkin. Sodan

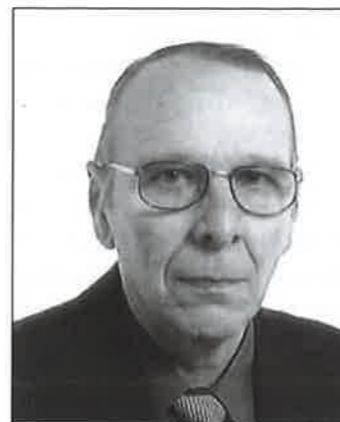
tuloksena pystyimme säilyttämään itsenäisyytemme ja jatkamaan maamme ja sen eri alueiden kehittämistä vapaassa isänmaassa. Niinpä mekin olemme saaneet tehdä työtä Pyhännän kunnan ja Pyhännän seurakunnan eteen omien päätöksiemme mukaisesti. Näin kotikuntamme ja kotiseurakuntamme pystyivät viettämään 100-vuotisjuhlavuottaan kiittolisina niille ihmisille ja sukupolville, jotka tekivät tämän mahdolliseksi.

Juhlavuosi oli tarpeellinen muistutus meille siitä, mihin tämän päivän hyvinvointimme perustuu. Voimme vilpittömästi myöntää, että meitä edeltävät sukupolvet ovat tehneet työnsä hyvin. Vaikeissa olosuhteissa, niin sodan aikana kuin sodan jälkeen, he ovat tehneet pienestä maalaiskunnasta pienen teollisen paikkakunnan, jonka merkitys ja asema ovat kokoa suurempia. Juhlavuosi oli siten kunnianosoitus menneiden sukupolvien työlle.

Tämä veteraanimatrikkelin toinen osa täydentää hyvin juhlavuoden historiallista sanomaa. Kirja kertoo niistä pyhäntäläisistä, jotka raskaina sodan vuosina tekivät kaikkensa sen puolesta, mitä isänmaan ja kotiseudun puolustaminen silloin heiltä vaati. Osa uhraisi henkensä, osa terveytensä maamme itsenäisyyden, vapauden ja rauhan puolesta. Tämä kirja on osa veteraanien perintöä, jota meidän tulee vaalia nyt ja tulevaisuudessa. Antoisia lukuhetkiä kaikille lukijoille!

Juhlapuhe itsenäisyyspäivänä 6.12.2001
Pyhännän seurakuntatalossa sotiemme
veteraanien ja sotainvalidien kirkkopyhään liittyen

ITSENÄISYYS 2001

Veijo Sydänmetsä
Teollisuusneuvos, PRT-Forest Oy:n
konserninjohtaja

Sotien jälkeinen aika, aina vuosisadan loppuun saakka, on ollut Suomelle voimakkaan taloudellisen kehityksen kautta. Max Jakobsonin mukaan Suomi oli viime vuosisadan "suuri Eurooppalainen, kansallinen, taloudellinen ja henkinen menestystarina". Suomi pystyi asuttamaan siirtolaisväestönsä. Se oli valtava saavutus. Muualla siihen ei yleensä pystytty. Jälleenrakennuskausi oli myös oma sitkeän päättävyyden ja tulevaisuuden uskon osoitus hävityn sodan jälkeen.

Suomi selvisi myöskin musertavan suurista sotakorvauksista. Se onnistui valtion ja teollisuuden yhteisponnistuksena, mutta samalla se loi vahvan teollisen perustan, joka mahdollisti myöhemmän hyvinvoinnin kehityksen tältä perustalta. Samalla Suomeen syntyi mittava valtiojohtoinen teollisuus, koska ainoastaan valtiolla oli sen luomiseen riittävät pääomat. Toki Suomessa oli myöskin vahvaa, joskin pääomaköyhää, yksityisyrittäjyyteen perustuvaa teollisuutta ja muuta yritystoimintaa sekä vahva osuustoimintaliike.

Tätä valtiokapitalismia ei voida näin jälkikäteenkään arvioida huonoksi hankkeeksi. Pääosa metalli- ja metsäteollisuuttamme on tämän, kansainvälisesti varsin harvinaisen ilmiön seurausta. Valtiokapitalismin aikana rakennettiin mm. Pohjois-Suomen metsäte-

ollisuus, voimateollisuus ja viimeisenä suurena hankkeena Rautaruukki. Valtiokapitalismin aika päättyi kuva-putkitehdas Valcon konkurssiin ja näin siirryttiin 70-luvulla moderniin markkinatalouteen. Valtiokapitalismin viimeisiä jäänteitä on myös vastikään eduskuntaa puhuttanut Kemira ja sen yksityistäminen.

Merkittävä talouspoliittinen linjaus oli EFTA -liittäjäjäsenyys, joka saavutettiin pitkien ja monivaiheisten ulkopoliittisten neuvottelujen jälkeen. Neuvottelujen, joiden pääpaino oli suhteissa Neuvostoliittoon ja joissa Tasavallan Presidentti Kekkonen pani koko ominaispainonsa peliin suhteessa epäilevään Neuvostojohdoton.

EU-jäsenyysneuvottelut olivat loogista jatkoa Suomen selkeästä asemoinnista osaksi yhdentyvää Eurooppaa sekä taloudellisesti että poliittisesti. Nämä neuvottelut saatiin käydä jo toisenlaisissa ulkopoliittisissa olosuhteissa. Neuvostoliiton hajottua Suomella ei ollut enää sellaista erityisasemaa Venäjän suhteissa, että se olisi vaikeuttanut neuvotteluja.

Viime vuosikymmenen talouskehityksen moottorina on ollut tietotekninen teollisuus ja aivan erityisesti entisen metsäteollisuusyhtiön, Nokian, hämmästyttävä nousu maailman suurimpien ja arvokkaimpien yritysten joukkoon vajaan kymmenessä vuodessa. Nokian kehitys on ollut huikaiseva menestystarina ja se myös aivan kuin kruunaa Suomen menestystarinan kansakuntana menneenä vuosisatana.

Myös ulkopoliittisesti sodanjälkeinen aika on ollut kiistämätön menestys. Hävityn sodan jälkeisistä valvontakomission ja punaisen Valpon ajois-

ta selvittiin, vaikka Neuvostoliiton painostus oli äärettömän kovaa. Sitä ulkopoliittista konseptia, jolla Suomi selvisi kylmän sodan vuosista, kutsutaan Paasikiven-Kekkonen linjaksi. Se oli vahvojen presidenttien luoma linja, jonka keskeisenä ajatuksena oli realiteettien tunnustaminen ja huomioiminen suhteessa suureen naapuriimme Neuvostoliittoon. Silti on loukkaavaa väittää, että kansakunta oli rähmällään. "Suomettuminen" oli tietoisesti valittu linja. Se oli tietynlaista viivytystaistelua ideologisen painostuksen alla.

Historiaa ei voida kirjoittaa uudelleen; ei voida tietää, mikä olisi ollut lopputulos toisenlaisella, vähemmän "suomettuneella" ulkopoliittikalla.

Suomen sodanjälkeisen ulkopoliittikan uudelleenarviointiin ei ole mitään aihetta. Lopputulos on vakuuttava: Suomi säilytti itsenäisyytensä vaikeissa olosuhteissa; siinä ei ole mitään hävettävää. Tätä tosiasiaa ei poista se, että uusi tieto on tuonut myös tuskallisella tavalla esille sen, että on ollut julki-suudelta piilossakin olevaa toimintaa. Isänmaallisuuden ja maanpetokellisuuden välinen raja oli noissa oloissa kuin veteen piirretty viiva. Mutta uusin tieto on myös kiistatta osoittanut sen, että kylmän sodan vuosikymmenet ovat olleet todellisia vaaran vuosia Suomelle alusta loppuun, paljon vaarallisempia kuin olemme tähän saakka uskoneetkaan. Painostus, jota Neuvostoliitto harjoitti, on ollut äärettömän kovaa. Se käy kiistatta selville mm. Juhani Suomen Kekkos-elämäkerrasta. Kylmän sodan lopputulos Suomen osalta nousee entistä suurempaan arvoon: me säilytimme itsenäisyytemme. Se, ja vain se on asia, joka meille todella merkitsee jotain.

Ehkä merkittävin askel Suomen

sodanjälkeisessä ulkopoliitikassa otettiin vajaan 10 vuotta sitten keväällä 1992, kun Suomi haki jäsenyyttä Euroopan Unioniin. Merkittävin sotilaspoliittinen päätös tehtiin samoihin aikoihin, kun Suomi päätti ostaa 64 Hornet -hävittäjää Yhdysvalloista. Ilmavoimista alkanut teknologinen ja operatiivinen kytkentä Atlantin liittoon sai sinettinsä, kun Suomesta 1994 tuli Naton rauhankumppani. Liittyminen Euroopan Unioniin oli välttämätön Suomen taloudellisten etujen turvaamiseksi, näin siitäkkin huolimatta, että se merkitsi maataloudelle ja maaseudulle suuria ongelmia.

Sama kehitys, ehkä hiukan hidastetulla aikataululla, olisi kuitenkin ollut edessä Unionin ulkopuolellakin. Vaikka taloudelliset tekijät olivatkin merkittävä syy Unioniin liittymisessä, niin talouttakin merkittävämpi syy oli kuitenkin turvallisuuspoliittinen. Ensikertaa sotiemme jälkeen Suomelle oli avautunut mahdollisuus asemoitua selkeästi osaksi läntistä Eurooppaa, siihen kulttuuriperintöön, johon henkisesti olemme aina kuuluneet. Suomi käytti hyväkseen tämän mahdollisuuden, joka vielä 15 vuotta sitten olisi vaikuttanut utopistiselta haaveelta. Tämä mahdollisuus avautui Suomelle Neuvostoliiton ulkopoliittikan täyskäännöksen myötä. Historiallista tässä tilanteessa oli myös se, että sekä Ruotsi että Suomi hylkäsivät tässä yhteydessä perinteisen ulkopoliittisen peruslinjansa eli puolueettomuuspolitiikkansa.

Paradoksaalista kyllä, Suomi yritti turhaan saada Neuvostoliiton tunnustusta puolueettomuudelleen koko kylmän sodan kauden ja kun se vihdoinkin lokakuussa 1989 saatiin presidentti Mihail Gorbatshevin vierailun yhteydessä, niin sille ei enää ollut käyttöä

muuttuneissa oloissa. Puolueettomuus sopi kylmän sodan asetelmiin, mutta ei enää tähän uuteen maailmanpoliittiseen tilanteeseen. Uuden turvallisuuspolitiikkamme ydin on sotilaallinen liittoutumattomuus ja itsenäinen uskotava puolustus.

Suomi on myös Naton rauhankumppani ja se liittyy Suomea yhä läheisemmin myös yhteiseen puolustusliittoon. Viime aikoina on myös esitetty varovaisia ja vähemmänkin varovaisia ehdotuksia Suomen liittymisestä Natoon. Sen sijaan en ole havainnut keskustelua puolustusliitto Naton tarpeellisuudesta ylipäätään uudessa maailmanpoliittisessä tilanteessa. Ketä vastaan Natoa tarvitaan? Mikä on se vastapuoli, jota vastaan liittoudutaan?

Poliittinen ja taloudellinen historia tarjoavat runsaasti esimerkkejä siitä, kuinka organisaatiot jatkavat olemassaoloaan, vaikka niiden alkuperäinen tarkoitus on ajat sitten lakannut olemasta. Ne etsivät itselleen uuden roolin. Näin näyttää käyneen myös puolustusliitto Natolle. Se on etsinyt itselleen uuden tehtävän: puolustusliitosta on tullut maailmanpoliisi ja se on ottanut entistä näkyvämmiin roolin kriisien hoidossa ohi YK:n. Afganistanin operaatiolle tosin hankittiin YK:n mandaatti, mutta esim. Kosovon operaatiossa ei näin menetely, vaan YK jäi sivustakatsojaksi. Tätähän mm. Presidentti Koivisto jyrkästi paheksui. YK:n ja Naton työnjaosta ja roolien täsmentämisestä onkin saatava jokin selkeys ennen Suomen mahdollista Naton jäsenyyttä.

Kun seuraa sinänsä oikeutettua Afganistanin operaatiota, YK:n olematon rooli herättää hämmennystä. Se ei ainakaan ole vahvistunut siitä. YK:n asemaa ja arvovaltaa on sysät-

ty syrjään aina Persianlahden sodasta saakka. Näin YK:sta on tehty varsin merkityksetön sivustakatsoja maailmanpolitiikan päänäyttämöillä. On suuri vaara siihen, että sen arvovalta rapautuu edelleen ja että yksi valtio ja siihen sidoksissa oleva sotilasliitto ottaa tehtäväkseen maailman turvallisuuden takaamisen.

Seuraavan puolustuspoliittisen selonteon 2004 yhteydessä joudutaan eduskunnassa ottamaan kantaa Nato-jäsenyyteen, joten keskustelu julkisuudessa tulee tämän asian tiimoilta jatkumaan vilkkaana, eikä ulkopoliittisen johdon taholta tätä keskustelua ole vihelletty poikki. Mm. puolustusministeri Jan-Erik Enestam on useassa yhteydessä ilmaissut myönteisen kantansa jäsenyyteen nähden. Sen sijaan puolustusvoimain komentaja on viestittänyt, että päätös mahdollisesta liittymisestä on puhtaasti poliittinen eivätkä sotilaat pyri vaikuttamaan siihen.

Jäsenyyden puolustajat hakevat Suomelle sotilaspoliittista turvalauseketta Naton artiklasta 5, jonka mukaan jonkin jäsenmaan joutuessa hyökkäyksen kohteeksi muiden jäsenmaiden velvollisuus on ryhtyä puolustamaan hyökkäyksen kohteeksi joutuvaa. Mitalilla on kuitenkin toinenkin puoli: jäsenenä Suomella olisi myös tämä sama velvollisuus muita jäsenmaita kohtaan. Artiklaa 5 on myös selitetty niin, että kukin jäsenmaa auttaa hyökkäyksen kohteeksi joutuvaa parhaaksi katsomallaan tavalla. Jos näin todella on, niin sehän samalla myös vesittäisi turvakuut. Nato-jäsenyydestä seuraa väistämättä se mahdollisuus, että suomalaiset joutuvat sotimaan jossain maan ääriässä meille vieraan asian puolesta.

Toistaiseksi Suomen kansan enem-

mistö näyttää kuitenkin olevan selkeästi Nato-jäsenyyttä vastaan. Suomen geopolitiittinen tilanne ei ole pohjimmiltaan mitenkään muuttunut sitten Tasavallan Presidentti J.K. Paasikiven päivien. Meillä on edelleenkin naapurina sotilaallinen suurvalta, joka tosin ei nykyjohdossaan muodosta Suomelle minkäänlaista uhkaa. Suomen ja Venäjän välit ovat ensi kerran itsenäisyytemme aikana normaalit hyvät naapuruussuhteet, eikä ole nähtävissä kehityskulkuja, joita vastaan tarvitsimme uusia turvallisuustakeita.

Historiallisista kokemuksistamme johtuen meidän on myös helppo asettua uuden liittoutumattomuusmääritteemme taakse, etenkin kun sen perusydin on itsenäinen uskottava puolustus.

Eduskunnassa parhaillaan käsiteltävässä oleva puolustusselonteko on herättänyt pelkoja, että Suomessa oltaisiin lupumassa periaatteesta, jonka mukaan koko valtakunnan aluetta puolustetaan ja puolustuksen selkärankana on asevelvollisuuden perustuva reserviarmeija. Puolustusvoimien uusi komentaja amiraali Juhani Kaskeala onkin tullut näyttävästi julkisuuteen kumoamaan näitä pelkoja; aluepuolustus ja asevelvollisuus tulevat edelleen olemaan maanpuolustuksemme kulmakivenä. Kehitys tosin näyttää väistämättä johtavan korkealla teknologialla aseistettuihin valmiusyksiköihin ja tarvitaan vähemmän perinteisiä kiväärimiehiä, mutta sitäkin enemmän uusia Nato-yhteensopivia ase- ja viestijärjestelmiä.

On sanottu, että World Trade Centerin terroristi-iskun jälkeen maailma ei ole enää entisensä. Ilmeisestikään tämä luonnehdinta ei ole yliampuva, vaan näin todella on. Tapahtuma on aikaansaanut Yhdysvaltojen kokoaman

liittoutuman massiivisen sotilasoperaation terroristien tuhoamiseksi Afganistanissa, eikä ole poissuljettu se mahdollisuus, että Irak on seuraava kohde. Nämä operaatiot ovat kuitenkin puhtaasti sotilaallisia ja sotia maailmanhistoria on täynnä, ei niiden osalta maailma ole muuttunut.

Ainutlaatuista tässä pelottavan tehokkaasti suoritettussa iskussa oli se, että se tapahtui juuri Yhdysvalloissa. Koskaan ennen ei Yhdysvaltojen maa-perälle ole vielä onnistuttu hyökkäämään. Kaiken huipuksi hyökkäys tuhosi sen kansallisen symbolin. Tapaus paljasti kaikessa alastomuudessaan sen, että avoin yhteiskunta on lähes suojaaton hyvin suunniteltujen terroristiskujen edessä. On pelottavaa todeta, että itsemurhaan valmiit henkilöt eivät tunne mitään kunnioitusta ihmishenkiä kohtaan. Tämä synnyttää pelkoja, mitä mahdollisesti vielä on odotettavissa tulevaisuudessa. Vaikka pernaruttokirjeet olivatkin ilmeisesti yksittäinen ja suunnittelematon tai huonosti suunniteltu seuraus pommi-iskuista, ne toivat esille biologisen sodankäynnin kauhistuttavat mahdollisuudet. Voimme vain kuvitella mitkä olisivat seuraukset, jos nämä operaatiot olisivat yhtä hyvin suunniteltuja kuin olivat lentokoneiskut. Vaikka bin Laden ja hänen ydinjoukkonsa epäilemättä tuhotaan, niin terrorismia ei kyetä täydellisesti tuhoamaan; se kumpuaa sovittamattomasta ristiriidasta kehittyneen maailman ja ns. toisen maailman välillä. Kaikessa alastomuudessaan tämä näkyy Israelin ja palestiinalaisten loputtomassa kosto-kierteessä.

Syyskuun 11. päivän tapahtumat ovat myös mullistaneet Venäjän ja lännen suhteet aivan uuteen vaiheeseen. Vaikka Venäjän johto varoitteli vielä

jokin aika sitten Yhdysvaltoja Naton laajenemisesta ja ohjuskilpihankkeesta, osin kylmän sodan äänenpainoin, Moskovassa asenne on muuttunut täysin New Yorkin terrori-iskujen jälkeen. Nyt puhutaan yhteisistä eduista, liittolaisuudesta ja yhteisestä taistelusta terrorismia vastaan. Muuttunutta kansainvälispoliittista ilmapiiriä pyritään näin hyödyntämään sekä Moskovassa että lännessä. Vanhoilla vihollisilla on nyt ensikertaa yhteinen vihollinen - kansainvälinen terrorismi. Tässäkin mielessä näyttää siltä, että maailma ei enää ole sama kuin se oli ennen syyskuun 11. päivän 2001 tapahtumia. Vaikka ajatus tuntuu täysin utopistiselta, väistämättä tulee mieleen mahdollisuus Venäjän jonkinasteisesta integroitumisesta Natoon.

EU:n sotilaskomitean puheenjohtaja kenraali Gustav Hägglund arvioi viikko sitten eräissä haastattelussa, että Venäjä muuttuu turvallisuuspoliittisesti osaksi länttä. Myös hänen mukaansa syyskuun 11. päivän tapahtumat muuttivat perustavasti maailman turvallisuuspoliittista tilannetta. Hägglundin mukaan on tärkeää, että olemme mukana länsimaiden puolustusyhteistyössä, mutta meidän ei välttämättä tarvitse liittyä Natoon.

Kylmän sodan asetelmista muutos tähän päivään on häkellyttävän suuri. On kuitenkin muistettava, että kylmän sodan asetelma syntyi poliittisten ideologioiden välisestä ristiriidasta ja se poistui kommunismin romahdettua. Tätä taustaa vasten kehitys on ollut ehkä hyvinkin looginen; me olemme vain asenteidemme kanssa vielä kylmän sodan juoksuhaudoissa.

Suomen kannalta lännen ja Venäjän lähentyminen merkitsee turvallisuuden

lisääntymistä. Ilmeisesti tämän viimeisen vuosikymmenen aikana ensikertaa itsenäisyytemme vaiheissa ei turvallisuuspolitiikka ole huolenaiheenamme, vaan saamme rauhassa olla rakentamassa isämaamme hyvinvointia.

Suomen sisäpoliittinen tilanne on ollut lähivuosikymmenet hyvin vakaa ja demokratia hyvin toimiva. Hallitukset ovat olleet laajapohjaisia enemmistöhallituksia, jotka ovat istuneet koko vaalikauden. Tämä on mahdollistanut pitkäjännitteisen talouspolitiikan ja osaltaan se on ollut vaikuttamassa hyvään taloudelliseen kehitykseen. Ehkä vielä suurempi huolenaihe tulevaisuutta koskien liittyykin kansakunnan henkisen perinnön murtumiseen. Tämä näkyy aivan erityisesti perheinstituution hajoamisena. Perhe on kuitenkin yhteiskunnan perussolu; jos perheet voivat huonosti, koko yhteiskunta voi huonosti. Avioero on enemmän sääntö kuin poikkeus ja avioliitto on korvanut avioliiton perhesiteen muotona. Parisuhteet kestävät lyhyen aikaa ja kumppanit vaihtuvat. Tässä vanhempien itsekkyydessä häviöitä ovat lapset. Lapsen henkiselle kasvulle on tärkeää tasapainoinen perhesuhde, äiti, isä ja sisarukset. Liian monelta tämän päivän lapselta puuttuvat nämä yksinkertaiset peruselementit. Se ei voi olla näkymättä häiriönä ja pahoinvointina.

Raamatun mukaan avioliitto on erottamaton ja elinikäinen liitto. Kun tästä Raamatun opetuksesta on laajasti luovuttu, seuraukset näkyvät. Me, sodanjälkeinen sukupolvi, olemme pääsääntöisesti saaneet elää oman lapsuutemme rikkaassa perhesuhteessa, mutta itsekkyydessään tämä sukupolvi ei anna samaa mahdollisuutta omille lapsilleen.

Hyvät kuulijat! Vietämme itsenäisyysjuhlaamme vapaassa maassa sen vapaina kansalaisina, osana vapaata Eurooppaa. Kansakunta ei koskaan voi osoittaa kylliksi kunnioitustaan niille sukupolville, jotka ovat tämän mahdollistaneet. Suomen itsenäisyyttä ei ole lahjoittanut meille kukaan, se on suomalaisten oman päättävyyden ja itsenäisyystahdon tulosta. Sodan lopputuloksessa, jossa itsenäisyytemme oli suurimmalla koetuksella, ei ollut mitään ansaitsematonta, ei mitään sattumanvaraista. Se oli sodanaikaisen sukupolven, eli Teidän, veteraanisukupolvi, taistelutahdon ja peräänantamattomuuden osoitus. Sen äärellä me, sodanjälkeiset sukupolvet, joudumme nöyrästi pyytämään itsellemme oikeaa isänmaallisuutta, ettemme hukkaisi tätä suunnattoman arvokasta perintöä.

Aina ajankohtainen on kristinopimme opetus isänmaasta: ”Jumala on antanut kansallemme yhteisen kodin, isänmaan. Hän on antanut kansallemme tehtävän ja johtanut sen vaiheita halki vuosisatojen. Jumalan lahjat ovat isiltä perityt hyvät tavat, kielemme ja sivistyksemme. Menneiltä polvilta saamamme kallis perintö on myös vapautteen perustuva yhteiskuntajärjestyksemme. Jumalan sana on vuosisatojen kuluessa opettanut kansaamme kunnioittamaan järjestystä, oikeutta ja jokaisen ihmisen koskemattomuutta sekä vastustamaan sekasortoa ja väkivaltaa”.

Me rakastamme tätä maata ja haluamme rakentaa sen hyvinvointia sekä säilyttää sen itsenäisenä myös tuleville sukupolville.

Rukous sovinnon ja rauhan puolesta

Perttu Kyllönen

Siikalatvan seurakunnan ja Pyhännän kappeliseurakunnan kappalainen

Taivaallinen Isämme, kiitämme sinua vapaasta isänmaasta Suomesta. Jumala, auta meitä tuntemaan isänmaamme kodiksi, jossa meidän on turvallista asua. Kiitämme sinua uhrilahjasta, joka on vapautemme hinnaksi annettu. Rukoilemme sodissa omaisensa menettäneiden puolesta. Siunaa sotiemme veteraaneja.

Rakas Taivaan Isä, anna kansallemme siunaus ja menestys. Pyydämme pyhää pelkoa nimeäsi kohtaan. Anna armosi ja totuutesi valoksemme, sillä vanhurskaus korottaa kansan, mutta synti on kansakunnan häpeä.

Rakas Jumala, rukoilemme koko maailman puolesta. Katso maailman puoleen, joka kaipaa rauhaa. Sinä näet, miten kriisit ja sodat repivät kansoja ja syöksevät ihmisiä hädän ja turvattomuuden valtaan. Sinä kuulet kärsivien ihmisten ja koko luomakunnan huokaukset. Auta kansoja ja niiden johtajia tekemään kaikkensa rauhan ja turvallisuuden kunniaksi. Anna apusi, että sorto väistyisi ja ihmisarvo pidettäisiin kaikkialla kunniaassa.

Rukoilemme sovinnon puolesta kansojen välille. Anna sinä sovinnon Jumala, joka Poikasi Jeesuksen uhrikuoleman kautta olet tehnyt sovinnon kanssamme, meille sovinnollista ja anteeksiantavaa mieltä toinen toistemme ja kansojen välille. Katkaise koston kierre, sillä sinun, Vanhurskas Jumala, on yksin kosto ja sinä maksat takaisin.

Kiitos, että Pojassasi, Rauhanruhtinaassa, olet kirkkaimmin ilmaissut rauhantahdoti maailmaamme kohtaan. Kiitos, että Kristuksessa näkyvä rakkauden ja anteeksi-antamuksen valta on väkevämpi kuin mikään muu ja kukistaa kerran kaikki pahan ja kuoleman voimat. Armon auringon alla johdata meidät kerran kotiin taivaaseen. Aamen.

Henkilöhakemisto kommentteineen

(Pyhännän veteraanikirja I ja II)

Luettelossa on veteraanikirjan yleisten tekstien, artikkelien ja kuvaliitteiden aakkosellinen nimihaakemisto (matrikkelitaulukko ja sen rintakuvat ovat toinen, tälle henkilöhakemistolle rinnakkainen kronologia niihin ei ole viittauksia tässä artikkelipuolen aakkoshakemistossa. Kokonaiskuva: lue molempia kronologisia aakkoshakemistoja rinnakkain toisiinsa vertaillen)

Aalto alik (litistä) I 222
Aaltonen korpr rj I 326
Adlercreutz Carl Johan, ev Suomen sodan huomattavimpia sotapäälliköitä (Siikajoki, Revonlahti), myöh. kenrm ym. II 21
Aflecht Fanni (kreivitär Ramsay) sank.v. I 82
Ahla vänr Helsingistä jjoht ts:n Kuhmassa II 100
Aho A. 9/ JR 11:n kpääll sank.v. I 84, 348
Aho Aino myöh. Turunen I 283
Aho Irja s Jussila I 165-166
Aho Martti ev 2-kert. Mannerheim-ristin ritari I 84
Ahonen Juhani Pudasjärveltä I 216-218
Ahonpää Aino I 154, 233, 408; II 56-57
Ahonpää Alfred ja Anna, Rapakkolan "Anni ja Reeti" II 141
Ahonpää Aliina II 153
Ahonpää Anna Liisa I 330
Ahonpää Antti vs:n vartm I 163
Ahonpää Antti Vilhelm sank.v. I 7, 107, 269
Ahonpää Erkki SIVL:n Pyhännän po:n pj, myös pitkään Pyhännän Rintama(mies)veteraanit ry:n johtok:ssa (22 v.) I 5, 106, 153-155, 323-324, 342, 391, 408, 416; II 23, 27, 45, 49, 55-56, 153
Ahonpää Heikki vs:n vartm II 153
Ahonpää Heimo Olavi sank.v. I 7, 150, 153, 269; II 138, 141
Ahonpää Kirsti k. myös Kesti I 53,
Ahonpää Lauri alik I 6, 14, 323-332, 342, 410-411; II 49, 85, 140-141, 336
Ahonpää Mikko lääk.ylik I 6, 13, 177-178, 184-185, 260, 290-293; II 46, 105, 138, 140-141
Ahonpää Mikko Einari alik sank.v. I 7, 153, 155, 253, 291, 313, 323-324, 342; II 105
Ahonpää Mirja myöh. Koskelo rint.lotta I 185; II 138-141
Ahonpää Niilo Vilhelm alik sank.v. I 7, 153, 155, 174-175, 191, 211, 249, 303-304, 323-324; II 31, 78, 128, 138
Ahonpää Reino Vilhemi sank.v. Viitamäestä NL:n sotavanki Keski-Kazakstanissa I 7, 30, 198, 257; II 98
Ahonpää Tauno (retkikuvassa) I 402
Ahonpää Tyyne s Eskola ja lapset Ahti, Teemu ja Alli I 324

Ahonpää Urho I 415
Ahonpää Veeti ja Onni I 323-324
Ahonpää Yrjö kaukpm. ja sotavanki II 138-141
Airas Pentti I 81
Airo Aksel Fredrik kenrltn, päämajoitusmestari, myöh. ye:n pääll I 82
Alahäivälä korpr sotainv. I 133
Ala-Ketola Annikki muon.lotta, rint.lotta myöh.Saraste ruustinna I 240, 244
Alapere Antti korpr pitäjäpoliisi, myöh. ylikonst I 26, 232; II 24
Alasalmi Heikki korpr Kestilästä myöh. ylik I 340
Aleksandr Jaroslavinp. Nevski (Nevalainen) II 16
Aleksanteri Suuri kuuluisa Makedonian kgas 300-lla eKr suurvalloittaja ja sotapäällikkö I 71
Aleksis Kiven päivä 10.10.2010, Pyhännän veter.matrikkelin II osan pääartikkelin ajoitus II 15
Alhonsaari Hermann Metsähall:n metsätekn II 101
Alpreti lienee Alfred Leiviskä Perukalta myöh. korpr II 69
p. Andreaan risti v. 1495 II 17
Antila Olavi kirjailija II 166
Anttila Hanna k. myös Kujala I 53
Anttila ltn kpääll 9/ JR 32 I 215
"Antti Valtava" (k. Patokoski) II 91
Anttonen ltn KKK:n pääll I 149
Arbelius Aino I 337, 410-411
Arbelius Erkki I 416; II 26, 45, 49
Arbelius Tilda I 233; II 57
Arbelius Vieno II 79-80, 82, 158
Arbelius Väinö alik sotainv. matr.tmk:n jäsen SIVL:n Pyhännän po:n ent. pj I 6, 124, 187, 193, 253, 290, 333-338, 385, 386, 390, 403-404, 407-411, 413, 415-416; II 14, 23, 27, 34, 46, 47, 49, 56, 100, 104, 126, 336
Arbelius Yrjö (vanhempi) II 78
Arbelius Yrjö korpr sotainv. II 24, 78-82, 158
Arffman Veikko Paavolasta sank.v. II 74, 96
Asikainen ltn (H:gistä) jjoht I 224
Autio Antti alik I 391, 416; II 26, 77, 335
Autio Hilma II 40
Autio Martta e Mäki I 47

Autio Reino alik sotainv. SIVL:n Pyhännän po:n ent.pj I 402, 407-408; II 23, 126, 154-1455
Autio Saimi e Saaranen s Marjomaa I 47, 232, 410
Autiola Heikki alik II 53, 170
Autiola Kauko korpr sotainv. II 53, 170
Autiola Mirjam s Torssonen rint.nainen; Autiolan perhe I 233, II 53, 57, 170-171, 335
Torssonen, Mirjam Autiolan s Torssosen isä, talvisodan sank.v. II 170
Berglund ltn kpääll I 229, 230-231
Bertsson metsänhoitajan rouva II 334
bin Laden Osama terroristijohtaja II 177
Björklund J. Johannes Suomen 1. kenttäpiispa v. 1941 alkaen I 112 (selvennys: kuvattaessa B. oli jo kenttäpiispa, oltuaan sitä ennen sotarovastina)
Blick kenrm 2D:n kom II 87, 90
Blomqvist Eliina e Myllylä rint.lotta I 34, 221-222, 226, 228, 316, 349
von Born Ernst vt. pääministeri I 5
Breitholtz B. P-kom sank.v. I 77
Bulatov venäl. ev Suomen sodan Revonlahden tst:ssa 27.4.1808 II 21
Carlson Hj. (Hjalmar) Pyhännän ja Ylikiimingin khra, alik kenttäpappi rov. I 6, 14, 51, 93, 95, 96, 98, 100, 103, 105, 158-160, 168-170, 176-178, 187, 198, 200, 221, 277, 295, 300, 316, 321, 323-324, 345, 374-375, 384, 400, 412; II 24, 83, 127-128, 147, 149-151
Carlson Karin khra rva, ruustinna I 98, 100, 159-160, 170, 176, 281, 300
Carlson Lauri khra poika I 170
Carlson Osvald khra poika rov kappal I 412
Cronstedt Johan Adam, ruots. kreivi ja Suomen sodassa Savon Pr:n pääll, uljaana tst:ssa Revonlahdella II 21
Dietl Eduard, saks. kenr Narvikin sankari 1940, AK:n kom Suomen Lapissa 1941, 20. Vuor.A:n kom 1942, Suomen ystävä I 69, 80; II 116-117
v. Döbeln Georg Carl, ruots. vapaaherra ja soturi, haav. vaikeasti Porrassalmen tst:ssa 13.6.1789, saavutti suurta mainetta esim. Siikajoen ym. Suomen sodan tst:ssa; aikansa merkittävimpiä ruots. sotapäälliköitä II 22
Edelmann Casimir kanttori I 5, 58
Erik (ruots. Erik), Ruotsin kuningas II 15
Eglsær saks. kenrl II 116
Ehnröoth Adolf jalkaväenkenr I 6, 14, 152, 323, 325-326, 328-332; II 117, 119, 167
Ekman T. hammaslääkäri, komennuskunnan kapteeni II 36
Eksylän Kalle (k. Luttinen Kalle) II 133

Eksylän Veeti (k. Luttinen Veeti) vaps ja heimosot II 72
Elfving Esko kkm Raahesta sank.v. I 383
Elokas Ossi kpääll I 164
Enestam Jan-Erik puolustusministeri II 176
Engelbrecht Erwin saks kenrl II 164-165
Ervamaa Mauri ltn myöh. maj I 235-236, 311; II 60-61
Eskelinen Anja k. Niskanen I 53; II 42
Eskola Eino eli "Kohtalon" Eino I 278
Eskola Erkki sotilaspoika II 152
Eskola Heimo Oskari sank.v. I 7, 269, 352, 354
Eskola Jussi eli "Kohtalon" Jussi I 278
Eskola Mari(a) eli "Kohtalon" Mari I 278-279
Eskola Olavi ltn, myöh. kapt kpääll I 132, 153-154, II 125
Eskola Olli II 43
Eskola Rauha myöh. Knuutinen I 51 (k. sivu 51, morsianten luettelo: su 27.7.41 vihit-tyjen morsianten sarjassa piti olla Rauha Eskola, mutta artikkelissa on Olga Piipponiemi, joka vihittiin Yrjönsä kanssa 23.9.-41. Toim. huom.); 176
Eskola Rauha k. myös Nissinen I 53
Eskola Tyyne myöh. Ahonpää I 324
Eskola Toivo Johannes sank.v. I 7, 179, 263, 290, 296, 298; II 113
Eskola Väinö P-Pohjanmaan Sotavet. piiristä I 125; II 335, 336
Eskola vänr jjoht I 192, 211-212
von Essen D. suojelusk. pääll v. 1919 I 45-46
von Essenin komppania, kevyt osasto II 99
"Ethel" sota-ajan naisopettaja Tavastkengän koululla (k. myös "Murre") I 273
Fagnäs Uno kenrm I 65-66, 68-73, 76-77, 80-83, 192
Fagnäs Torleif I 71
Fahlander kapt; F:n osasto kahakoi Pyhännällä venäl. joukkoja vastaan Suomen sodassa 1808-1809 II 21
von Falkenhorst Nicolaus saks. kenrev
Norjan miehitysjoukkojen ja pohjoisten saks.-suom. joukkojen kom. js:ssa I 66, 68-69, 78, 80
Feige - Kantalahden suunnan saks.kom. I 69
Fischer Willi ja Elfriede toimittajan vanhat baijerilaiset ev.lut uskonystävät Weid-hausenissa I 136
Gorbatshev Mihail Neuvostoliiton viim. presidentti II 175
Govorov Leonid armeijankenr Leningradin rintaman kom I 143-144
Gummerus lentokapt ja vesitaso I 201
Haankylä Mauno e Hentunen ltn, myöh. kapt pitkäaikainen III/ JR 11:n ups. I 177, 184; II 46

Haanpää Aili kirjailijan vaimo I 123
Haanpää Pentti kirjailija I 85, 123, 165, 187,
210, 238, 240; II 124, 126
Haanpää Urho alik Turusta sank.v. I 208
Haapala Veikko alik Pulkkilasta II 99
Haapalainen Aarne korpr I 26, 186; II 47, 336
Haapalainen Anna E I 53
Haapalainen Arvi I 213, 290
Haapalainen Helvi K I 53
Haapalainen Jaakko I 98
Haapalainen Kalle Pyhännän sijk:n paik.
päällikkö (Aarnen setä) 1926-1927 I 128,
186; II 22
Haapalainen Rauni II 57, 336
Haapalainen Urho sotilaspoika II 150
Haario Seppo maj Raahen sotilaspiiristä
I 406; II 126
Haataja Aada I 103
Haataja Aino myöh. Törmälä I 51, 53, 102
Haataja Anna myöh. Haataja-Knuutinen I 53
Haataja Anni myöh. Kantola I 47, 53
Haataja Arvo sank.v. I 7, 132, 138, 243, 266
Haataja Edvard, Pyhännän sijk:n ensimmäisen
esik:n jäsen, herastuomari I 189; II 22
Haataja Eeva myöh. Partanen rint.lotta ja
Lotta-Svärd Pyhännän viimeisen johtok.
jäsen 1944 I 51-53, 273; II 334
Haataja Einar ("Eino") sank.v. korpr
I 7, 254, 306-307
Haataja Elsa II 57
Haataja Elsi myöh. Kinnunen I 53
Haataja Erkki matr.tmk:n apujäsen I 10
Haataja Ester II 334
Haataja Esteri e Pennanen I 46, 53, 98, 176
Haataja Hilja myöh. Still I 47
Haataja Hilma s Mahosenaho rint.nainen II 57
Haataja likka vapsot I 51, 369
Haataja Jaakko maj P-kom I 64, 78, 178,
185, 259
Haataja Joeli ("Kosken Jojeli", "Joppe") jääk
rj pk-amp I 196, 240, 295, 298, 306-307,
313, 341, 390, 402-403; II 46, 102
Haataja Johannes jääk-kers I 222, 254, 294,
343, 345, 347; II 45, 63
Haataja Kalle (Kotilasta) alik I 61, 214-215,
243, 300, 307, 339, 341
Haataja Kalle Aukusti sank.v. I 7
Haataja Kerttu s Nissinen I 341
Haataja Lauri (Olavi) historian tutk.
I 5, 11, 28, 29, 60-86,
Haataja Lauri alik sank.v. I 7, 187, 192-194,
221, 243, 254, 292-293, 307, 320, 343;
II 32
Haataja Maria k.Turunen s Lahti I 53
Haataja Olli JR 53:ssa sotainv. II 86
Haataja Toini I 47, 53
Haataja Toivo majuri I 308

Haataja Vihtori ("Vikke") alik
I 248, 291, 341, 351
Haataja Viljo alik Piippolasta ts:n
sank.v. I 249
Haataja Väinö ("Väsä") korpr sotainv.
I 193, 196, 240, 242, 250, 341, 351
Haataja Yrjö ("Amerikan Yrjö", Autiomäen
Yrjö eli Järvenpään Yrjö) jääk Pyhännän
Rintama(mies)veteraanit ry:n johtok:ssa
14 v. I 46, 98, 176, 308, 313, 402, 406
(Leiviskä Antin vieressä oik.), 414;
II 26, 46, 147
Haataja Yrjö (Punaperän Järvelästä) sank.v.
korpr I 7, 193, 221, 258, 294; II 98-101
Haataja-Knuutinen Anna k. Haataja I 53
Haglund Runar Börje Oulun ruotsal.
lyseolainen; merkitty vs:ssa Oulun tapahtu-
mien yhteydessä Pyhännän vapsot:ien luet-
teloon, kotipaikka Pyhääntä/ Oulu. Ilmeisesti
khra Virkkusen Paavo-pojan ystäviä; he oli-
vat lyseolaisina samaa vuosikurssia ja osal-
listuivat vs:aan. Lyseolaisissa oli vapaaeht.
vapsot:eita. Ks. lähemmin matr:n osiosta.
Hakkarainen Eila I 40, 75, 414
Hakkarainen Urpo jjoht kapt I 5, 37-41, 75,
270-271, 414; II 43, 46
Halonen Eeva myöh. Järvelä I 46, 53
Halonen Erkki kapt P-kom myöh. evl I 248
Halonen Jaakko Temmeksellä
I 88-89; 271 (kuvassa)
Halonen P. lääk.ltn III/ JR 11:n lääkäri,
myöh. professori ja Urho Kekkonen 2. Iri I
290, 298; II 111
Halonen ts:ssa P-kom I 211
Halonen Ransu (Rotuli-Ransu) Haapavedeltä
I 263, 268, 270-271
Halonen V. I/ JR 32:n P-kom kapt sotainv.
I 74-76
Halsti Wolf H. (Rolf) evl JR 11:n kom sota-
historioitsija myöh. ev I 77, 82-84, 86, 207-
209, 266, 329, 349; II 29, 33, 43, 46, 92,
117, 119-121
Hammar Aappo pst-tkm myöh. korpr
Piippolasta Yrjö Arbeliuksen
rintamakaveri Kannaksella pst-tkm:nä
II 80-82
Hankonen Eero II 38
Hankonen Eino kers Piippolasta kkrj myöh.
ylik I 133
Hankonen Paavo kvääp Piippolasta myöh.
yliv I 240, 242
Hannula Anni myöh. Hovi I 54
Hannula J.O II 36
Hannula Joose ev sank.v. "Sinisen Pr:n"
kom II 130-131
Hannulan rykmentti torjumassa, kun 9. kesäk.
-44 alkoi vih:n suurhyökk. II 117

Harju Risto fysioterap. SIVL:n Pyhännän
po:n pj II 45, 56
Harmaala K:n tst-lähetti-au, siirtyi
RUK:hon I 207
Hartikainen Mikko II 170-171
Hartikka Olavi alik Pulkkilasta ts:n
sank.v. I 340
Hatara kapt Jääkk/ III/ JR 11:n kpääll
sank.v. II 91-92
Hatunen Paavo vääp Kärsämäeltä,
Otto Yliriskun tsttti I 407
Hautala Antero jääk sank.v. II 92-93
Havana Juho Pyhännältä venäläiset
polttivat hänen kotinsa kesällä 1586 II 19
Hedman(s)son Erkki ltn jjoht I 201, 204, 264,
299, 308; II 43, 88-89, 113-117, 122
Heikkilä kers Oulaisista II 124
Heikkinen Aino II 57
Heikkinen Antti vapsot II 131
Heikkinen Eeli vapsot ja heimosot; Petsamon
retkellä 1918 tai 1920; muutti lopulta
Kanadaan, perhe jäi Kestilään ja osittain
esim. Pyhännälle I 186; II 40-41
Heikkinen Heikki vs:n vartm I 165
Heikkinen Heimo stm sotainv. I 300, 355
ja kirjan etukannen alimm. kuva (Heimo
oik.p.)
Heikkinen Helvi myöh. Puurunen veter.matr.
tmk:n jäsen I 54
Heikkinen Martti tsttti Muhokselta I 154
Heikkinen pankinjoht. kpääll
Rovaniemeltä I 288
Heikkinen Reetrikki (Veeti) sotainv.
I 138-139, 200, 386
Heimonen kers I 229
Heino Arvi sos.terapeutti I 408
Heino Eino ltn myöh. maj (t. evl s. 340)
I 235, 340, 379
Heiskari Helli k. Suvanto s Sainila I 54
Heiskari Reino ylik sotainv. SIVL:n Limingan
po:n pj ja siht. I 184; II 24
Helanen Klas Robert e Helander Piippolan
tuomiokunnan "ukkotuomari" (asui
Haapavedellä) I 79
Helanen Vilho (edellisen p.) ltn Suur-Suomi-
aateen edustaja, Itä-Karjalan sotilas-
hallintoE:n valistus-pääll js:n aikana, AKS:n
pääll ja Viron vs:n heimosot I 79-80
Helavuori kapt 9/ III/ JR 11:n kpääll
Otto Yliriskun haav:n jälkeen I 347
Helin Adolf ltn jjoht Helsingistä
I 264-266, 299; II 43
Hellaakoski Aaro runoilija I 60
Helminen stm haavoittunut I 230
Hemilä Juhani II 49
Hemmi ltn sotilasohjaaja I 128-129
Hemmilä lääkm I 364

Hemmilä Aarne kk-r:n joht alik Oulaisista
sank.v. I 236, 382-383
"Hemmin Erkki" (= Laukka Erkki Koistilasta)
II 61
Henrik-piispa II 15
Hentilä Arvo kers I 130, 187; II 40
Hentilä Vieno I 54
Hentunen Mauno vänr myöh. Haankylä ltn III/
JR 11:n pitkäaik. upseeri I 177, 184, 196-
198, 201, 251, 254, 258, 262, 314;
II 43, 105
Herlitz Erik II 43
Hietalahti Mirjam myöh Pennanen
rint.lotta I 6, 234, 238-241, 243-244; II 57
Hilarin Santtu k. Mahosenaho Antti
Aleksanteri sank.v.
Hiltunen Aaro alik sotainv. Piippolasta, myöh.
kuoli Hyvinkäällä I 189, 211
Himmler Heinrich Hitlerin suojajoukon,
SS:n johtaja, myöh. koko Gestapon ylin joh-
taja (mm. vainosi juutalaisia) I 81-82
Hintta Esa Haapavedeltä sank.v. I 263
Hirstiö kk-jjoht vänr Pello-tukikohdan
korsukavereita (joulu -42) I 351
Hirvikoski Martti kapt II/ JR 25:n P-kom js:n
Karhumäen suunnassa I 222
Hirvonen Riitta Rauhan tervehdys -lehden
toimittaja I 223
Hirvonen vänr kapt Urpo Hakkaraisen
UK-kurssikaveri I 41
Hitler Adolf natsi-Saksan diktaattori I 28, 38,
66-69, 80, 86; II 33, (164), 165
Hjulberg Hannu airutpoika 6.12.1982 I 26
Hjulberg Tuulikki II 335
Holappa oulaistelainen sotainv. (Pennas-
Heikin ts:n aseveli sam. ryhmässä) I 236
"Homma-Kalle" (k. Leiviskä Kaarlo) II 134
Honkanen Reino kadettikapt js:n alkuvaiheen
2/ JP 1:n kpääll myöh. evl I 362
Honkasaari Toivo Siiranmäen sank.v. pkm
Lappajärveltä I 327
Honkimaa Sulo Oulaisista (kuvassa) I 137
Hovi Anni e Hannula I 54
Hovi Arvo opettaja sk-pääll:n sij. I 95,
128-130, 174, 273, 289, 318, 384;
II 40, 94, 334
Hovi Vieno I 54, 130
Huha Salli I 54
Huha Sylvi I 54
Huha Vilma myöh. Hukkanen I 54
Huikari Kalle Haapavedeltä
(ryhmäkuvassa) I 296
Hukkanen Aimo II 58
Hukkanen Aino (Reinon 1. puoliso; kuoli
kes. -41) II 64, 68
Hukkanen Antero II 68
Hukkanen Antti I 34-35, 242, 255

Hukkanen Laina I 34-35, 242, 255
 Hukkanen Pentti II 64
 Hukkanen Reino myöh. "Huitova Hukkanen"
 alik sotainv. I 43, 182, 193, 253, 290, 336,
 399; II 64-71
 Hukkanen Saimi (Reinon 2. puoliso) II 71
 Hukkanen Tyyne II 68
 Hukkanen Veikko yliv sotainv. Pyhännän
 Rintama(mies)veteraanit ry:n johtok:ssa I 7
 v. I 13, 34, 194, 292, 315, 321, 404, 407,
 413; II 23, 27, 46
 Hukkanen Ville (Köhisevästä) korpr I 34-35,
 215, 242, 255, 349; II 81
 Hukkanen Vilma I 54, 232
 Hulkko Annikki rint.lotta teologi I 101
 Huotari Lasse Kestilästä korpr (kuoli Lapin
 sodan aik. 20.3.45; Kestilän sankarihaut.)
 I 296
 Huotari Väinö lähetti-au Oulusta sank.v.
 I 265 (kuvassa), 317(kuvassa)
 Huovinen Aada retkikuvassa I 402
 Huovinen Arvi (pottuja noutamassa; sotilailla
 nälkä!) I 238
 Huovinen el.lääk.ups I 243
 Huovinen Juho Reetrikki (Veeti)
 sank.v. I 7, 30, 341; II 31
 Huovinen Olavi sank.v. I 7, 132, 138, 150,
 153, 209, 269, 349
 Huovinen Taimi II 57
 Hurnasti Elli I 42-44
 Hurnasti Mauno vänr jjoht myöh. kapt I 5, 11,
 42-44, 175, 184, 193, 198, 251, 320, 342;
 II 102-105
 Hurtig Erkki vänr jjoht myöh. ltn I 37, 184, 248,
 251, 320, 336, 342, 344, 346; II 43,105
 Hurtig Unto Yrjö Arbeliuksen rintamakavereita
 Pst-K:n kom.ryhmässä II 82
 Huttula Arttu Haapavedeltä I 263
 Huttunen ltn kpääll (Oulusta) Uhtuan
 suunnan sank.v. I 177, 198, 258-260, 263,
 294-295, 314
 Huttunen Veikko II 38
 Huuskonen Eino (Väinö Arbelius muisteli
 Einon taistelleen ts:n etulinjoilla Suomus-
 salmessa, mutta Einon kankortin mukaan
 hänellä oli ts:n tst-paikkana (Kuhmon)
 Löytövaara; toim. huom.) I 335, 342
 Huuskonen Vilho korpr Viljo Rajalan tstit
 sotainv. I 176, 342; II 24, 139
 Hynninen Jouko maj, myöh. kenrm
 Mannerheim-ristin ritari II 166
 Hynynen Inkeri I 344-345
 Hynynen Irma myöh. Partanen Pyhännän
 kirkonkylän lottosaston joht I 47

Hynynen Tauno alik ja sotainv. I 6, 90, 204,
 235, 237, 295, 311, 339-349, 351-353;
 II 27, 46, 60-61, 63, 75-76, 105, 116-117,
 148
 Hynynen Toimi sotainv I 333, 351, 353; II 24
 Hynynen Tyyne retkikuvassa I 402; II 334
 Hyppölä Eilo vartiokaveri Jämsästä II 86
 Hyry ltn II/ 9/ III/ JR 11:n jjoht (Pauli Lotvo-
 nen oli tässä j:ssa) II 156
 Hyvärinen Johannes alik ja sotainv. I 342;
 II 80, 86, 105 (tässä "Juhani" tarkoittaa
 Johannes H:ä)
 Hyvärinen Veikko Piippolasta myöh. ylik I 204
 Hyvärinen Viljo, "Salmen Viljo" sank.v.
 Kiuruveden Osmangilta II 169
 Hyvönen Anna Kaisa e Piipponniemi e Konola
 s Piipponniemi kaksinkert. soteleski, myöh.
 veter. leski I 13
 Hyvönen Eino Olavi sank.v. korpr I 7; II 80
 Hyvönen Juho "Hyvös-Jussi" vapsot I 6, 13,
 96, 98, 132, 156-161, 162-163, 169, 188,
 323; II 72
 Hyvönen Oskari sotilaspoika I 160, 169;
 II 150
 Hyvönen Osmo kirjailija I 258, 270; II 92-93
 Hyvönen Saimi I 160
 Hyvönen Tauno korpr pst-tykkiväkeä II 79-80
 Hyvönen Tilda s Meriläinen I 156, 159-161,
 169
 Hyvönen Veeti (Taunon isä) II 79
 Hyvönen Veikko alik Luotakosta I 132
 Hyvönen Väinö jääk ja korpr Ahokylän
 Syrjästä II 86, 90
 Hyytiäinen Viljo opettaja ja alik Pulkkilasta
 haav II 98-99
 Hyytiäinen Tauno Jyväskylän seuduilta, Väinö
 Myllylän ryhmästä Seesjärven Suurlahdessa
 I 226
 Hägglund Gustav kenr ent. puolustusvoimain
 komentaja II 177
 Hägglund Voldemar kenr I 82
 Häikiö Tyyne myöh. Jussila e Kandelin
 s Väisänen I 165-166
 Häkkinen Toivo maj, Mannerheim-ristin
 ritari II 156
 Hämäläinen Timo kivrj Maaselän rintaman
 js:ssa: Taito Ågren ja Viljo Piippo olivat
 ryhmässä I 226
 Härmä Helmi s Koistinen I 404
 Härmä Inkeri myöh. Rajala I 51, 175-176
 Härmä Väinö II 23
 Högfors Valo jääk Porista II 82-83
 Ignatius Hannes kenr vs:n päämajoitusmest.
 ja Oulun vapauttaja v. 1918 I 158
 Iinatti Mirja toimittaja
 I 225; II 45, 46, 49, 59, 132
 Iisakki Vähäpuheinen I 187, 210

Ikävälkö kokelas väliaik. 8/ III/ JR 11:n kpääll
 I 196-197, 293, 321-322
 Ilkka Jaakko muin. nuijapääll I 270
 Ilomäki evl, myöh. ev ; Ryhmä Ilomäki
 I 217; II 98
 Ilvesviita stm KKK/ II/ JR 53:n kronikan
 kokoaja I 142
 Impola Pentti kok/ vänr myöh. ltn muuan
 pyhätästenkin jjoht ja partionjoht
 Uhtuan asemasota-aikana I 197, 256;
 II 43, 143-145
 Iskala Juho ltn, Vilho Vartiaisen kpääll
 JP-hyökkäysten vaiheissa kes. -44 Kannak-
 sella sank.v. II 163
 Isojoki Lilja opettaja leirivierailija I 410
 Iso-Junno Ahti kers Pulkkilasta myöh. ltn,
 myöh. maj II 91 (ts: PrW Kuhmo, js: KKK/
 KevOs 5 (Fossi), 6/ JR 32, 2/ Er.P 20
 Uhtuan suunta, Kannas: torj.-tst:t Rajajoki-
 Viipurinlahti
 Issal eestiläinen alik I 396
 Itäpalo Eeva-Liisa II 335
 Ivan III Vasiljevitch, Venäjän tsaari II 17
 Ivan IV eli Iivana Julma, Venäjän tsaari II 18
 Jakkula Väinö II 42
 Jakobson Max diplomaatti, suurlähettiläs,
 UM:n tiedotuspääll, Suomen YK-edustaja
 turvallisuusneuvostossa ym. II 173
 Jalas Katri rintamalotta Haataja Eevan työ-
 määräyksen allekirjoittaja 2.9.44 I 52
 Janhonen Onni Kuhmoisista alik täydm
 Väinö Leiviskän lääkintär:ssä 290, 294, 296
 (kuvassa), 299 (kuvassa), 301
 Jansson Erkki Pyhäjoelta kok myöh. ltn jjoht
 sotainv Uhtuan suunnassa, Kenttjärven
 kenttävartiosta ja myöh. Kannaksella, 9/ III/
 JR 11:n kpääll Lapin sodassa I 201, 322,
 346; II 148, 157
 Jarva Hemmi (Mauno Hemminki) kk-kers
 Piippolan Leskelästä kk-1/2-jjoht I 133
 Jaskari Jussi jjoht Jyvälahden kenttävartiost-
 sa, teol. yo sank.v. I 114-115
 Jauhainen Helmi Kajaanista rint.lotta Lieksan
 KEK:ssa (muonitus) I 369
 Jauho Pekka akateemikko II 33
 Jermo Aake kirjailija I 328
 Jokelainen Kirsti s Korsulainen myöh.
 Tokola I 363
 Juhana III, Kustaa Vaasan poika, Suomen
 herttua ja myöh. myös Ruotsin kuningas
 II 18-19
 Jukkola J:n talo Lapin sodan Tornion
 suunnalla II 92
 Junila ltn 9/ JR 32:n kpääll urheilumies I 240
 Junnila Olavi II 43

Junno Enna Pyhännän srk:n diakoni
 veteraanileirin ryhmäkuvassa 1996 (Pyhätä
 ja Kärsämäki) I 411; II 335
 Junno Johannes Tavastkengän OK:n joht
 sotilasvirkailija, myöh. kers (ryhmäkuvassa)
 I 130
 Junno Topi ts:n 5/ II/ JR 25:n lääkm Pulkki-
 lasta nouti Römpsäkankaalla kaatuneen
 Niilo Laitisen ahkiolla pois hangesta tais-
 telussa (Kuhmon suunta) toisen lääkm:n
 kanssa II 100
 Juntunen Väinö Johannes korpr sank.v.
 I 9, 12-13 -Nämä Juntus-viitteet ovat mat-
 rikkelissamme erikoinen kuriositeetti ja tar-
 peeton kohta, koska tämä sankarivainaja
 ei ollut kirjoilla Pyhännän seurakunnassa/
 kunnassa, vaan hän oli Ristijärven srk:n
 Pyhännän kylästä kotoisin ja kaatui 4.7.1944
 Juustilassa. Ollessani kirjapainolla Oulussa
 matrikelimme I niteen painoonpanon val-
 misteluissa loppuvuodella 2002 sain ystä-
 viltä muutaman kännykkäviestin, että inter-
 net-tietojen mukaan myös Retsu Johannes
 ja Juntunen Väinö Johannes kuuluisivat
 Pyhännän sankarivainajiin ja heidät pitäisi
 lisätä heihin matrikelissa. Epäilin ilmoi-
 tusten perusteluja eikä minulla ollut heistä
 dokumentteja, mutta suostuin kirjapainossa
 paikan päällä lisäämään pikku viittaukset
 johdantoteksteihini. Seurauksena olivat ko-
 virheet. Pyhätänen Veikko Knuutinen (ollut
 sotilaspoijissa) myöhemmin kertoi allekir-
 joittaneelle muistavansa, että sankarivainaja
 Juntusen ruumis tuotiinkin js:n aikana ensin
 Pyhännän seurakuntaan sankarihautaus-
 varten, jolloin ihmetellen todettiin kaatu-
 neen olevankin Ristijärven srk:n Pyhännän
 kylän sankarivainaja, joka ei kuulu Pyhännän
 srk:ssa toteutettaviin viimeisiin palveluksiin.
 Asian selvittyä sankarivainajan kuljetus jat-
 kui Ristijärvelle. Myös jatkosodan alkukesä-
 nä 11.7.1941 kaatuneen salmilaisen evakon
 Johannes Retsun sankarihautaus toteu-
 tui omassa kotiseurakunnassa Salmessa,
 koska offensiivien jatkuessa siviiliväestökin
 alkoi vähitellen palata kotimaisemilleen eikä
 Retsukaan ollut kirjoilla Pyhännällä viralli-
 sesti, vaikka hänen on ilmoitettu asuneen
 täällä jonkin aikaa. Toimittajana minua har-
 mittaa, että sain ystävien kännykkäviestis-
 tä viesteistä harhaanjohtavia tietoja, joihin
 luotin liikaa, koska tutkimukseni alkuaiikoina
 minulla ei vielä ollut internetkulttuurin koke-
 muksia. Olen iloinen siitä, että maaherra
 Eino Siuruainen vihjaisi minulle tavates-
 samme, että matrikelin II niteen valmiste-
 luissa on hyvä myös korjata virheet. -Toim.
 huom.

Jussila Aappo ("Puutteen Aappo") I 97, 130, 169, 318-320
Jussila Antti vs:n vartm II 83
Jussila Heimo sank.v. jääk I 7, 132-134, 165; II 83-84
Jussila Hilja myöh. Lotvonen Lotta-Svärd Pyhännän viimeisen johtok. jäsen 1944 I 47, 51, 52, 131, 133, 141, 355; II 156-157, 334
Jussila Irja myöh. Aho I 165-166
Jussila Jussi (Juho; Törmälästä) I 162
Jussila Kerttu myöh. Lotvonen rint.lotta I 47, 50, 51, 133, 165, 273, 316, 355; II 39
Jussila Lempi Matti J:n 1. puoliso (kuoli huhtik. -47) I 163, 165
Jussila Matti vs:n vartm Oulu 1918 talvi- ja jatkosodan rint.mies I 6, 124, 162-167, 171, 225, 403, 409; II 83, 100 (vm viite: "jou-
lupukkipataljoonassa") ja varhain kuolleet lapset Eino, Rauha, Antero ja Eila I 164
Jussila Olli sankarivainajan, Viljo J:n, isä, joka teki Pyhännän kaikille sankarivainajille heidän leposijojaan kaunistavat valkoiset puuristit (ne olivat sankarihaudoillamme vielä Pyhännän srk:n 50-vuotisjuhlienkin aikoina, kunnes niiden tilalle tehtiin graniittiset tyy-
nylaatat) II 72, 84
Jussila Oskari e Kilpeläinen sotainv. I 291-292; II 23, 125
Jussila Taava sankarivainajan, Heimo J:n, äiti II 84
Jussila Tahvo eli Tapani vs:n vartm ja vapsot 1918 II 83
Jussila Toivo ratsumest P-kom, myöh. kapt I 82, 251
Jussila Tyyne M. e Häikiö e Kandelin s Väisänen Matti J:n 2. puoliso I 165-166, 403
Jussila Tyyne myöh. Leiviskä I 51; II 84-85
Jussila Valde jääk, tstlti korpr sotainv. JääkJ/III/JR 11:ssa I 50-51, 101, 165, 301; II 83-93, 134
Jussila Viljo Olavi sank.v. I 7, 131-133, 135, 165; II 84-85
Jussila Ville Tavastkengän Törmälästä vapsot ja ts:n stm apujoukoissa I 160, 162-163; II 72, 83-85, 131, 134
Juujärvi Hanna s Karppinen I 398-399
Juvonen Vilho ("Veuhu") Enonkoskelta Patokosken tstlti sank.v. I 180, 182, 206, 264-265, 299, 314
Juvonen Viljo muonittaja Viipurista, "Sainis-Villen" apul. I 180
Jylhä Albert ltn Heimo Viion jjoht Kannaksella II 76-77
Jylhä Yrjö upseeri, runoilija I 26, 61
Jännes Toini Sotilaskotiyhd:n pj sank.v. I 82

Järvelä Aimo Johannes sank.v. jääk I 7, 269, 358-359; II 164
Järvelä Anna Liisa pyhätästien js:n nimikkoK:n 1. vääpelin, pitäjänneuvos Antti Järvelän puoliso ja leski I 34-36; II 57
Järvelä Antti 6/II/ JR 25:n tal-au (ts); 8/ III/ JR 11:n kvääp. = 10/ III/ JR 11:n kvääp, 9/ JR 32:n kvääp (js) , myöh. yliv ja pitäjänneuvos I 10, 13, 32, 36, 53, 95, 124, 154, 160, 166, 178, 180, 187, 197, 200, 215, 238, 240, 242, 246, 248, 249, 251, 263, 294-295, 298, 314-315, 345, 349, 402-403; II 25-26, 44, 46, 47, 102, 111, 126, 128, 130, 135 (runsaat luott.tehtävät, ks. myös matr.)
Järvelä Eeva e Halonen I 46, 53
Järvelä Eino Pyhännän kansanhuollon sodanaik. johtaja, sjk:n esikunnan jäsen ja Lotta-Svärd Pyhännän 1. pj:n Rauha Järvelä s Kavanderin puoliso I 95, 128-130, 187; II 40, 334
Järvelä Rauha e Kavander Lotta-Svärd Pyhännän po:n 1. pj ja "opettajalotta" I 12, 46-47, 92-93, 129, 187; II 38
Järvelä Salli rint.lotta I 100
Järvelä Vilho Mikael ("Mikko") sank.v. jääk (mahd. ollut jonkin aikaa sotavankina-
kin II 104) I 7, 30; II 114, 164
Järvelä Ville, Pyhännän sjk:n ensimmäisen esik:n jäsen (häneltä kaatui 2 poikaa, Aimo ja "Mikko") I 359; II 22
Järvinen maj II 108
Järvisen osasto Tornion maihinnousussa II 120
Kaarle XII, Ruotsin sotaisa kuningas; Kaarle -kuninkaiden joukkoja kutsuttiin karoliiniarmeijaksi (nimitys juontuu kunin-
kaan ruotsal. Karl -nimestä ja sen lat. muo-
dosta Carolus (lausu "karooolus"; siitä karo-
liiniarmeija). Kaarle-nimisiä kuninkaita oli
montakin Ruotsi-Suomen suurvalta-ajalla.
Nykyinen Kaarle XVI Kustaa on perustus-
lain muutoksesta johtuen symbolinen val-
tion päämies, joka edustaa kuningaskunnan
yhtenäisyyttä, mutta käytännöllinen valta on
pääministerillä II 20
Kaikkonen Heikki SIVL:n Pohjois-Pohjanmaan piirin toim.ohj. I 404; II 47
Kaikkonen Martti sank.v. mestarihihtäjä vääp II 93
Kaila ev Raudun Ryhmän kom ts:ssa I 379
Kaimio Pentti eteläsuomal. Hevosenkengän sank.v. I 200
Kaipainen Anna II 96
Kaipainen Eeva (Repolasta) Lotta-Svärd Pyhännän viimeisen johtok. jäsen 1944 I 52

Kaipainen Elina myöh. Klaavu I 101-103, 129
Kaipainen Elli "opettajalotta" I 47, 100, 129
Kaipainen Frans ("Ransa") vapsot I 92
Kaipainen Hilla myöh. Pyysalo rint.lotta teologi ja "opettajalotta" I 47, 100-103, 129
Kaipainen Joel Väilän pappa, jolta kaatui 2 poikaa (Niilo ja Vilho) I 46-47, 92, 95, 99, 100, 172
Kaipainen Katri (=Kaisa-Mari) (em. sankari-
vainajien äiti, Väilän mummo) I 93, 95, 100, 103; II 95
Kaipainen Naimi myöh. Korsulainen Lotta-Svärd Pyhännän po:n 2. pj johtok.pj ja rint.lotta I 12, 46-53, 92-105, 129, 273-274; II 38, 334
Kaipainen Niilo sank.v. I 7, 94-100, 193-194, 214, 237, 253, 274-276, 290-291, 305, 320, 339, 342, 378, 382; II 60-61, 94, 105
Kaipainen Reino I 35, 95-96, 187, 248
Kaipainen Saimi ent. pikkulotta, myöh. Lotta-Svärd Pyhännän johtok. jäsen opetta-
ja, runoilija/kirjailija I 6, 47, 49, 51, 52, 93, 102-103, 129, 272-276; II 39, 50, 57, 334
Kaipainen Uuno korpr ja sotainv. I 101, 103; II 49, 73-77, 85, 94-96, 134
Kaipainen Vilho sank.v. I 7, 103-104, 275-276; II 94-95
Kaitera kk-alik Limingasta I 383
Kaivonen H. Vaasasta (kuva veteraanien tapaamisesta) I 271
Kajanderin malli I 27, 373, 387 (harv. muoto "Cajanderin m." ss 373 ja 387)
Kakkinen Juukasta Myllylän Väinön ryhmässä Rukajärven tst:n sank.v. I 216, 218
Kakko Einari ltn myöh. ev I 217, 218, 220
Kalaoja Väinö 6/ II/ JR 25:n kirjuri (ts) myöh. kestisten js:n K:n kirjuri I 249, 316
Kaleva Aino II 24
Kaleva Armas jääk sotainv. SIVL:n Pyhännän po:n 1. pj I 193, 213, 253, 290, 300, 336, 342, 390; II 24, 104
Kaleva Jussi (=Johan Henrik) sotainv. I 194, 253, 297, 342
Kallio Kyösti Tasavallan Presidentti I 61
Kalliokoski Toivo Haapajärveltä Toivo Kallio-
kosken sävelmä Aaro Vatasen lauluun "Sankarit vieraalla maalla", sov. Ossi Säily Kajaani I 6, 286-287
Kallioniemi Jouni kirjailija I 377
Kallionpää Marja s Suvala II 161
Kamula Antti sank.v. I 7; II 41
Kamula (Hannu) Ville I 130 (kuvassa vas.), 210
Kamula Heikki ("rakuuna Heikki") korpr I 190, 193, 195-196, 308
Kamula Lyyli II 57

Kamunen Antti Fredrik sank.v. I 7, 194, 254, 291, 305, 391; II 106
Kamunen Elma myöh. Tapio I 47
Kamunen Heli taiteilija, kirkkovaalituutettu; suunnitteli Pyhännän kirkkopihaan "Kaipuun liekki" -monumentin muualle haudattujen rakkaitten muistolle (Heli oli veteraanien matr.tmk:n kuntaedustajan, rajavart.mest. evp Urho Kamusen 2. puoliso, usein mukana veteraanien ja sotavammaisten sekä kaa-
tuneiden omaisten juhlissa ja itse sankari-
vainajan tytär Kuortaneelta I 416
Kamunen Otto Artturi sank.v. korpr I 7
Kamunen Sulo sotainv. I 153, 167, 352, 355, 409, 413 ja takakansi; II 124
Kamunen Tauno korpr sotainv. II 134
Kamunen Urho rajavart.mest evp SIVL:n Pyhännän po:n siht Pyhännän kunnan edus-
taja veter. matr.tmk:ssa I 11, 26, 415-416; II 14, 23, 34, 41, 55-57
Kangas Aini s Karppi II 40
Kangas Aino js:n 1. pyhätänen sotalleski (Johan Vilhelm eli "Ville" Kankaan leski) I 374-375
Kangas Antti II 40
Kangas Hilikka I 47
Kangas Jaakko Eemil sank.v. I 7, 269, 359
Kangas Johan II 40
Kangas Vilho = Johan Vilhelm ("Ville") sank.v. I 8, 184, 193, 213, 253, 290, 313, 336, 342, 372, 374-375, 390; II 104
Kangas Onni I 350-351; II 98
Kangas Tiina sankarivainajan, "Ville" Kankaan, sureva äiti I 375-376; II 40
Kangas Vappu I 376
Kangas Vilho II 40
Kangas Yrjö I 279, 350-351
Kangasjärvi korpr (rintamakaverien kuvassa) I 203
Kangasniemi Toivo kers Pauli Lotvosen rj 9/ III/ JR 11:n II j:ssa (ltn Hyryn j.) Uhtuan suunnalla II 156
Kangasniemi Väinö Pyhännän sjk:n 5. paik. päällikkö II 22
Kantela el.lääk.maj Tuhkalan K.Hev.S:n pääll I 243-244
Kantola Anni e Haataja I 47, 53
Kantola Olavi (Patokosken K:ssa) ja Lyyli (vaimo) Vihannista I 299; II 136 (kuva Olavista: metsän riistaa korsulle)
Karasmaa kapt III/ JR 11:n kom II 157
Karhunen Antero sank.v. alik kaukpm I 8, 135, 178, 221, 250, 256, 258, 294; II 42, 98, 100-101, 110
Karhunen Antero II 50
Karhunen Elsa e Lämsä Ahokylän lottasotaston joht I 47

Karhunen Hugo korpr I 193
Karhunen Juho ("Jussi") Periahosta II 153
Karhunen Kirsti II 42
Karhunen Mauno II 42, 50
Karhunen Onni Aukusti sank.v. I 8; II 63
Karikoski Maija II 38
Karikoski Olli II 38
Karikoski Pekka ts: vänr partj ja jjoht, ts:n lopulla pyhätysten yksikön kpääll:n sij, myöh. ltn kpääll I 304-305; II 38, 128
Karikoski Ulla s Järvelä II 44
Karioja Matti stm Kestilästä ts:n Kuhmon sank.v. I 304
Karjalainen Aili myöh. Turunen I 47
Karjalainen Aimo alik ja sotainv I 6, 107, 345, 350-357 ja kirjan etukannen alimm. kuva (Aimo käsi siteessä)
Karjalainen Hilikka I 49
Karjalainen Jaakko vs:n vartm lisalmen suunta I 350
Karjalainen Lahja I 353
Karjalainen Johannes (kk:n Väliilästä) I 215
Karjalainen Olavi ("Olli") sotainv. sota-vammoihinsa 5.7.45 kuollut pyhätänen, haudattu Pyhännän sankarivainajien kentälle II 85-86, 134
Karjalainen Rauha II 57
Karjalainen Saimi sairh Sotkamosta Lieksan KEK:ssa I 369
Karjalainen Senja myöh. Myllylä myöh. Pajunen rint.lotta I 49, 50, 95, 221, 295
Karjalainen Toivo sank.v. (Tavastkengän Pienelästä) I 8, 150, 269
Karjalainen Toivo Kaarlo (Heiskalasta) korpr I 147; II 86
Karjalainen Ulla myöh. Luoma I 47
Karjalainen Viljo poliisi I 350
Karjalainen "Ville" (= Vilho) Johannes pyhätänen vapsot, Raahen sk-piirin valitusohjaaja ja huoltopääll I 210
Karjalainen Väinö it-sodassa Santahaminassa I 350, 353
Karppinen Antti lääk-au alik ja sotainv. I 6, 197, 396-399; II 24, 27
Karppinen Eeva (Pulkkila) II 148
Karppinen Esko vanhaisäntä Perukalta I 289
Karppinen Helli ja tr Hanna myöh. Juujärvi I 398-399
Karppinen Johannes (Nokelan "Joppe") vaps ja vs:n sotainv. I 152, 186, 188, 234; II 40
Karppinen Matti Arvid (Nokelasta) viesti-au alik sank.v. I 8, 221, 257, 294-295; II 32
Karppinen Matti Vilhelmi (Arolasta) sank.v. I 8, 221, 399
Karppinen Tyyne myöh. Niiranen myöh. Ahonpää I 399

Karttunen Mervi Pyhännän seurakunnan viim. kirkkovaltuuston pj; Pyhännän kunnan vanhusuollon johtaja (koulutukseltaan myös diakonissa) II 14
Karttunen ts:n pyhätysten yksikön kvääp ylik I 248, 249
Kaskeala Juhani amiraali puolustusvoimain komentaja II 176
Kaskimies E. toimittaja (kirja Marskin päiväkäskyistä) II 165
Kasvi Pertti: Foto: kenr Ylirisku puhuu Pyhännän sankarivainajien nimilaattojen paljastukseen liittyneessä itsenäisyytemme 65-v.juhlassa Pyhännän srk-talossa 6.12.1982 (taustalla airueina v-o koulupojat Kai Lotvonen ja Hannu Hjulberg I 26
Kataja Annamajja Suomen lotista kootun kirjan tekijä I 371
Katajamäki Elli I 47
Katajamäki Maria ks. myöh. Knuutila I 46, 129; II 38
Katajamäki Toivo alik sotainv. I 132, 134, 155; II 73, 77, 86
Kauppinen Eerikki sank.v. I 8, 197, 256, 293, 321
Kauppinen Saku Kannaksen ts:n rj alik Pihtiputaalta I 340
Kautto Miina II 15
Kautto Raija ruustinna, Pyhännän uuden pappilan viimeinen "pappilanäiti" I 11, 402, 409-410; II 27; 38
Kautto Sulo khra emeritus rov. matr.tmk:n pj I 5-6, 10-14, 19, 32, 53, 123-124, 126-127, 166-167, 182, 376, 400, 402-416 ja takakansi; II 15-41, 38, 48, 50, 126-127, 148, 155, 157-158, 336
Kavander Ilmi myöh. Rinta "opettajalotta" I 47; II 38
Kavander Rauha ks. myöh. Järvelä "opettajalottana" I 12, 46-47, 92-93, 129, 187
Keittäjä-Kalle Haukiputaalta (kyllä tykistön pojat tietää ...) I 395
Kekkonen Urho Kaleva Tasavallan Presidentti I 173; II 26, 174
Kela Erkki seurapuhuja I 104
Kempainen Maria Leena ja Matti I 92, 202
Kempainen vänr pyhätysten K:n 4. j:n joht asemasodan lepovuoron ryhmäkuvassa Pikku-Eldangalla I 88, 199
Keravuori Aito P-kom maj II/ JR 53:n Kuuterselän torjunta-tst:issa 12.-14.6.1944, myöh. USA:n armeijan ev I 143-145, 147
Kervinen Heikki vs:n vartm ja ts:n huolto-stm I 164-165, 335; II 62
Kervinen Lilja myöh. Kumpulainen I 47, 53; II 45

Kervinen Siiri s Rytillä I 135, 178, 359, 361; II 62
Kervinen Veikko alik kenr Laguksen ps-jääkäreissä I 6, 135, 178, 358-361; II 26
Kervinen Vilma Pyhännän kirkonkylän kestikievarin emäntä, Heikin vaimo I 164
Keränen Anni ks. myöh. Myllylä Pyhännän veter.naisten pj I 47
Keränen Erkki, = Löytölän Erkki alik rj, myöh. ylik I 307; II 26
Keskinen Marja I 11
Keskinen Marjatta II 57
Keskitalo Erkki matr.tmk:n alkuvaiheen siht I 5, 20-21, 411-412; II 34, 47, 148
Keskitalo Toini e Knuutinen I 47
Kessel Juho inkeril. veteraani leirillämme 1996 (asui muutaman vuoden Pyhännällä) I 411; II 335
Kesti Antti (Majalasta) II 25, 27
Kesti Antti Saksan jääk, vapsot ja Viron vs:n heimosot, myöh. Hämeeseen muuttanut armeijan vakin. vääp ja ltn ym. I 10, 12, 172; II 30, 37
Kesti Antti Ensio (Pötkölästä) korpr ja sotainv. I 201; II 49
Kesti Eino II 49
Kesti Erkki (Saarelta) Jooseppi Kiiskisen rintama- ja korsukavereita I 203-204, 299-300, 313, 342, 402-403, 406-408; II 46, 113, 116, 126
Kesti Jaakko II 40
Kesti Johannes Hyvölänrannalta (Pojolasta) II 75, 133 ei ole sama kuin Ojapellon Johannes Kesti, joka oli tavastkenkäsiä.
Kesti Johannes ("Ojapellon Jussi") Tavastkengältä Kaarlo Leiviskän eno II 133
Kesti Kirsti e Ahonpää I 53
Kesti Matti Hentrikki sank.v. I 8, 184, 214, 253, 305, 320, 342, 390-391; II 105
Kesti Mauno ("seppä Manu") Saksan jääkäarin, Antti Kestin, isä I 172
Kesti Reino (Tavastkengältä) korpr Mustalammin asemasotavaihetta sivuviiteessä I 215, 308
Kesti Reeti alik Piippolan Kangaskylästä ts:n Raudun-Kämärän sank.v. siunattu kentälle jääneenä I 237
Kesti Sylvesteri vapsot I 152, 157, 160, 163, 187-188; II 40, 72
Kesti Taimi II 57
Kielenniva Kärsämäeltä Antti Piipon r:ssä (mahtoiko olla kyseessä tsilti, pkm ja korpr Onni Adolf K-n ks. Kärsämäen matr. s 337 alalaidan kuva ?) I 314
Kiimala Timo alik myöh. Tervo Timo ylil I 5, 87-91, 263, 270; II 113

Kiimalainen Kimmo II 33
Kiira ev II 80
Kiiskinen Aarne I 104, 129, 131
Kiiskinen Arvo I 129
Kiiskinen Eira I 104, 131
Kiiskinen Eljas ("Elias") vs:n vartm I 186
Kiiskinen Elna myöh. Polvinen I 47, 49
Kiiskinen Emilia (Emmi) s Leiviskä I 190, 197, 199, 203, 299
Kiiskinen Jooseppi ("Juska", "Juuso") ylik ja sotainv. Pyhännän Rintama(mies)veteraanit ry:n johtok:n jäsen 17 v. ; matr.tmk:n jäsen I 6, 90, 132, 139, 186-209, 211, 240, 294, 297, 299-300, 343, 352, 384, 407-411, 415-416 ja takakansi; II 26, 34, 45, 46, 49, 110, 113, 116, 120
Kiiskinen Kaisa I 129
Kiiskinen Lauri I 186
Kiiskinen Lauri (nuorempi) I 187, 189
Kiiskinen Mauno nimismies Kestilästä I 100
Kiiskinen Teodor, kers Pyhännän sjk:n paik. päällikkö ("Kurkelan Teukko") 1928-44 I 5, 12, 50, 128-131, 186-187, 189-190, 237, 319, 324, 384; II 22, 38, 40, 85, 101-102, 151; II 334 (tosin Teodorilla oli välillä käytännön vuoksi myös sijaisia)
Kiiskinen Veikko, herastuom. kers, Pyhännän rintama(mies)veteraanien pj 1995-2001 (7 v.), myös pitkään johtok:ssa (23 v.) matr. tmk:n jäsen I 5, 11, 27, 101, 104, 106, 124, 128-153, 187, 189, 201, 221, 324, 391, 402-403, 407-412, 415-416 ja takakansi; II 26, 34, 40, 45, 47, 49, 73, 86, 126, 135, 151
Kilpeläinen Nestori vs:n vartm I 165; II 72, 124
Kilpeläinen Oskari = myöh. Jussila sotainv. I 291-292
Kilpeläinen Sulo korpr Oulu II 123-124
Kinnunen Elsi e Haataja I 53, II 57
Kinnunen Martti ts:n kaasu-au Kinnulasta I 340
Kinnunen Matti heimosot Ahokylästä, Vienan retkellä vv. 1921-1922 I 12; II 31
Kinnunen Savosta, lääkm, sitoi Väinö Myllylän haavat 23.7.41 Omelian motin luona I 220
Kinnunen Veijo Pyhännän srk:n kanttori I 124, 223, 409, 416; II 77, 158
Kinnunen Veikko Suomussalmelta Kiiskis-Veikon r:ssä Hevoskengässä I 134
Kiviaho Toivo hevum ja kivm III/ 3Pr:n ts:ssa Kannaksella sotainv. I 339
Klaavu Anna-Liisa myöh. Koski I 96, 102
Klaavu Elina s Kaipainen I 101-103, 129
Klaavu Maria I 96
Klaavu Martti I 102, 210

Klaavu Sauli I 103
 Klaavu Veikko I 210
 Klass Salomon I 77
 Knuutila Erkki kers I 102, 128-129, 135, 187, 202, 319; II 334
 Knuutila Johannes (Nygårdin "Joppe") ylik ja sotainv. I 187, 189, 247, 303; II 98
 Knuutila Maria e Katajamäki Lotta-Svärd Pyhännän perustajajäsen ja 1. sihteeri I 46, 95, 129
 Knuutila Onni I 187
 Knuutila Rauha s Leiviskä, nyk. Sainila I 47
 Knuutinen Aarne tykistö-alik I 6, 393-395
 Knuutinen Aaro Akseli sank.v. I 8, 184, 193, 213, 253, 290, 313, 336, 342, 390; II 104
 Knuutinen Aili s Nuutinen rint.lotta Kiuruvedeltä I 394-395
 Knuutinen Anselm ("Ansu") palveli usein rintamakutsujen tuojana Viitamäelle ym. kylille I 350
 Knuutinen Arvo sotilaspoika (Veikon veli) II 150
 Knuutinen Eini I 41
 Knuutinen Eino sank.v. I 8, 107 (vrt.225-226), 119, 225-226 (vrt.107), 266
 Knuutinen Eino (Ensio, Villenp) sotainv I 172
 Knuutinen Ensio (Sattulasta) jääk-korpr ja sotainv. I 364
 Knuutinen Erkki (Kujansuusta) korpr ja sotainv. I 177; II 26, 79-80
 Knuutinen Erkki (Napulin Erkki) I 201
 Knuutinen Hilikka I 232, 402
 Knuutinen Janne II 334 Knuutinen Juho (= Janne, "Sattu-Janne") vs:n vartm, jääk, Pyhännän sjk:n esikunnan jäsen, ts:n apumies I 128-129, 187; II 71, 98
 Knuutinen Osmo veteraanien haastattelija I 157, 205
 Knuutinen Rauha s Eskola I 176
 Knuutinen Reino sotilaspoika II 150
 Knuutinen Sulo sotainv I 130
 Knuutinen Sylvester keisarivallan aikana vakin. väessä I 234
 Knuutinen Taimi II 57
 Knuutinen Toini myöh. Keskitalo I 47
 Knuutinen Toini I 107
 Knuutinen Toivo (Armas, Villen p.) sotainv. I 172
 Knuutinen Veikko (Ahokylän Kujansuusta) myöh. 90 %:n sotainv. I 43, 90, 176, 297; II 23, 27, 42, 103, 107, 114, 116, 122, 147
 Knuutinen Veikko (nuor., kirkolta) sotilaspoika I 124, 232; II 34, 149-150
 Knuutinen Venla I 41

Knuutinen Viljo (kuvassa oik. p.) oli sota-vuosina 58.SotaS:n ja Sv.L 9:n palvelukses-sa I 359
 Knuutinen Ville vs:n vartm, rajavart:n stm sekä ts:n apujoukoissa: sjk:n ja työK:n tehtäviä I 171-172
 Knuutinen Väinö sotainv. ja saksalaisten s-vanki I 41; II 24, 113
 Knuut Posse Viipurin linnan komentaja II 17
 Kohonen Yrjö (P:n past) : sotilaiden joulu-kirkko talviluonnossa I 224
 "Kohtalon Mari" = "Kohtalon äiti" Eskola Mari(a) I 278-279
 Koistinen Anni myöh. Pääkkö I 51, 176
 Koistinen Antti sank.v. I 8, 43, 254, 372; II 102, 105, 108, 147
 Koistinen Helmi myöh. Härmä H. I 404
 Koistinen Hilma s Kangas kotirintaman naisten näkökulmaa I 6, 232, 336, 372-377, 390, 408, 410
 Koistinen Samuli sot.inv. varapj I 214, 343, 372-377, 408, 410, 413 ja takakansi; II 23, 27, 46, 48, 102, 108, 147
 Koivisto Ensio ltn myöh. ye-ev I 328, 330-331
 Koivisto Mauno Tasavallan Presidentti II 175
 Koivuhuhta August krh-lti I 64, 397
 Koivuhuhta Veeti (Luotakosta) I 197-198, 215; II 42
 Koivuhuhta Darja s Kiriloff I 238
 Koivuhuhta Viljo I 238
 Koivula Reino jjoht Helsingistä I 248
 Koivumaa Ville paavolal. ryhmänj. I 108
 Koivusalo J. vänr 5/ JR 31:n kpäällä I 288-289
 Kokkila kapt I/ JR 31:n P-kom I 217
 Kokko alik Kuopiosta sank.v. I 236
 Kokko Niilo alik ja h. ryhmänsä I 90, 260, 264, 309-310; II 114, 116, 119(Niilon r.)
 Kokko Siiri s Karhunen II 39
 Kokkonen kk-alik Kuopiosta sank.v. I 382
 Komulainen Iikka sotainv. I 222; II 133
 Komulainen Paavo, Pyhännän sjk:n ensimmäisen esik:n jäsen II 22
 Konola Antti korpr pst-tykin amp. I 221, 222, 225, 403; II 79
 Konola Helvi e Turunen I 47; II 57
 Konola Hilja s Meriläinen I 375
 Konola Irma I 375
 Konola Johannes ("Jussi") sank.v. I 8, 194, 254, 291, 305, 375, 391; II 106
 Konola Lyydi ("Lyyti") I 375; II 57
 Konola Paavo korpr I 43; II 102
 Konola Pekka sank.v. I 8; II 31, 97
 Konola Senja myöh. Leiviskä I 374-375
 Kontio alik iso mies Ylivieskasta, monen pyhäntäsen miehen rj ts:ssa I 303, 305
 Konu Armas Patokosken tst-lti I 299

Kopra Toivo maj myöh. kenrltn II 131
 Korhonen Arvi kirjailija, tutkija I 61, 142, 258, 324; II 76
 Korhonen Heikki Rintama(mies)veteraanien Kainuun piirin edustaja I 413; II 336
 Korhonen Helmi I 347
 Korhonen Helvi I 51, 355 (kuvassa); II 39
 Korhonen Kusti Valtimolta Väinö Myllylän r:n miehiä I 216-219
 Korhonen Viljo Samuel sank.v. I 8, 269, 300, 347, 355; II 75-76, 85-86, 134
 Korhonen Ville I 165, 347
 Korkala, eräs Erkki Hedmanssonin joukkueen pojista 1944 Kivennavalla (pk?) I 308
 Korkala Samuel Temmekselä vartiokaveri I 325, 327
 Korpela, res.ltn Kuopiosta jjoht I 340
 Korpi-Jaakko kouluttaja ltn I 94
 Korpiemi Aino I 233
 Korsulainen Eeva myöh. Mahosenaho I 179, 223, 363
 Korsulainen Heikki II 336
 Korsulainen Kaarlo Kustaa sank.v. I 8, 104, 181, 269, 368; II 76, 86, 142, 144, 157
 Korsulainen Kaisa I 366
 Korsulainen Kalle II 144
 Korsulainen Kirsti myöh. Jokelainen myöh. Tokola I 363
 Korsulainen Mauno korpr, sotainv. SIVL:n Pyhännän po:n siht. ja ent. pj I 94, 98, 100, 105, 175, 343, 367-368; II 24, 45, 139, 334
 Korsulainen Naimi e Kaipainen veteraanien matr.tmk:n jäsen, Lotta-Svärd Pyhännän 2. pj ja sotainv. Mauno K:n puoliso I 5, 11, 46-48, 50-53, 92-105, 129, 273-274, 408, 410-411, 415; II 34, 45, 49, 123
 Korsulainen Niilo ylik I 367-368
 Korsulainen Raimo I 367
 Korsulainen Toivo alik sotainv. I 6, 124, 362-368, 402, 407-411, 413-416; II 25, 27, 34, 47, 49, 126, 336
 Korsulainen Valpuri ("Vappu") I 363-367, 410
 Koskelin Keijo sank.v. vänr, SS-upseeri Jääk/J III/ JR 11:n jjoht I 266; II 90-93
 Koskelo Mirja(m) s Ahonpää rint.lotta I 185; II 138-141
 Koskelo Pentti kertojan puoliso, myöh. sananpalvelija/ seurapuhuja, runojen ja Siionin laulujen tekijä (yhteyksiä myös Pyhännän srk:n suntio/ haudankaivaja/ tal.hoit. Samuel Lehtolaan, jolla oli paljon samoja tehtäviä) II 138-141
 Koskelo Sirkka II 138
 Koskenkangas Aaro Antti sank.v. pkm I 8, 43, 173, 184, 193-194, 254, 292, 320, 343; II 102, 107

Koskenkangas Heikki korpr sotainv. I 173, 339, 341, 378, 399; II 60, 100
 Koskenkangas Veikko Johannes sank.v. I 8, 269, 347; II 76, 86
 Koski Anna-Liisa s Klaavu I 96, 102
 Koski Heino välillä vihollisen vankina I 115
 Koski Paavo vänr jjoht sotainv. I 217, 218
 Koski-Laulaja Annikki lottana Tuhkalan K.Hev.S:ssa I 243
 Koskimaa Matti kirjailija, teos Tyrjän rykmentistä I 332
 Koskinen K., Pyhännän sjk:n ensimmäisen esik:n jäsen II 22
 Koskinen Erkki ltn ts:n alkuvaiheen kpäällä I 248, 303
 Koskinen kapt yhteysmies neuvottelu-kosketuksessa saksalaisiin Tornion Kyläjoella I 182
 Kosola Niilo (Vihtorin p.) kpäällä ja hevos-konsulentti, myöh. kansaned. ja maatalous-minist. I 356
 Kosonen Taito, tilasto- ja karttakopiolähete sota-arkistotiedoista, S.K:lle v. 1999 lähetetty, ks. matrikkelin Lähdeluettelon alkuosa: painamattomat lähteet II 28
 Kotimäki Allan Etelä-Suomesta, Jooseppi Kiiskisen ja Eino Myllylän partiokaveri Hevosenkengän asemasodan aikoihin I 197
 Kristian (tansk. Christian) II Tyranni, Tanskan kuningas (Hannun p.) hallitsi ennen Kustaa Vaasaa, mm. järjesti Tukholman verilöylyn, mutta Kustaa Vaasan johtama ruotsal. vapautusliike ja Tanskan aateli karkotti hänet II 17
 Kronqvist Eeva artikkelin kertoja II 21
 Krosby Hans-Peter norjalais-kanadalainen kirjailija aiheesta "Suomen valinta" I 68
 Kruck Herman painija, juutalainen aseveli ja Lauri Ahonpään vartiokaveri Adolf Ehrn-roothin kuulussa Tyrjän rykmentissä JR 7 inkeriläisalueella, Ohdan lohkolla syksyllä -43 I 325
 Kröger Johannes sotainv. Tavastkengältä I 292; II 24
 Kuikka -Jussi Tollo(n)joen vanha laukun-kantaja, tavastkenkästenkin tuttu II 66
 Kujala Hanna k. myös Anttila I 53
 Kulha Väinö Paavolasta I 263
 Kulnev venäl. ev, myöh. kenr Suomen sodassa 1808-1809 tunnettu jalomielisyydestään II 21
 Kumpulainen Eljas, Lammasojalta I 187, 210
 Kumpulainen Hermann (isä ja poika) I 187, 210
 Kumpulainen Hinni emäntä I 212
 Kumpulainen Jussi, Lammasojalta I 187

Kumpulainen Lauri, Lammasojalta ylik ja sotainv. I 6, 35, 187, 210-215, 259, 372, 403, 407; II 24, 49, 126, 155
Kumpulainen Lilja e Kervinen I 47
Kumpulainen Ville, viestin nuori täydennysmies I 119
Kupari Pekka Rintamamiesveteraanien Liiton edustaja I 125; II 336
Kupiainen "kapiainen" (vanhemp. ikäl.) I 358
Kupiainen oulaistelainen ts:n ltn Pohjan R:stä I 235-236, 380
Kurkela Antti korpr I 101, 378
Kurkela Eeva I 379
Kurkela Heikki (Heiskalasta) korpr I 209; II 73, 75, 77, 136
Kurkela Heikki (Mäkelästä) kers ja sotainv I 190, 195, 213-214, 378; II 24, 40, 102
Kurkela likka Summan soturi sotainv. I 6, 95, 235-236, 339-340, 378-384; II 60-63
Kurkela Johannes Perukan Pussilasta, vapsot, Pyhännän sjk:n 3. paik.päällikkö 1919-20 I 186; II 22
Kurkela Kaarlo II 49
Kurkela Kerttu e Leiviskä I 47, 411; II 49, 57
Kurkela Maria ("Maija") myöh. Leiviskä II 133-134 kertojan puoliso
Kurkela Miikko (Mäkelästä) I 378
Kurkela Olli sank.v. I 8, 269
Kurkela Pentti I 289
Kurkela Reino I 378
Kurkela Veikko Heiskalasta I 131; II 31
Kurkela Ville sank.v. Mäkelästä korpr I 8, 254, 378, 384; II 102
Kuronen Taavetti I 211
Kustaa Vaasa, Ruotsin kuningas II 17-18
Kuusi Matti "Tyrjän Matti" I 326
Kuusiston Manu Oulaisista I 236
Kuusisto KK-vänr Hämeestä jjoht I 182, 268
Kuussaari Eero heimosotaretkien tutkija ja kirjailija (ks. kirjallisuusluettelo) II 31
Kyllästinen aseveli Jyväskylästä, Kiestingin rintamalta palannut; Niilo Makkosen r:ssä I 308
Kyllönen Jussi I 374
Kyllönen Kaisa I 374-375
Kyllönen Kauko Hyvölänrannalta II 130
Kyllönen Perttu Siikalatvan srk:n ja Pyhännän kappelisrk:n kappalainen II 51, 179
Kyllönen Vilho vs:n sank.v. Pyhännän kirkonkylästä, haudattu Kuolajärven sank.hautoihin I 7, 12, 156-158, 162; II 30 (katso risti-riita kaatumisen päiväyksessä!)
Kytömaa ltn I 196-197
Kytömäki Eljas pastori KEK:n pääll I 369
Käkelä Erkki elämäkertoja Laguksesta II 166
Kärenlampi Elma e Knuutinen I 177; II 57

Kärenlampi Lauri ("Lassi") sank.v. Kestilästä I 177, 398
Kärenlampi Väinö I 165
Kärenlampi Toivo I 165
Kärkinen Mikko Kestilästä venäläiset polttivat kesällä 1586 hänen talonsa II 19
Kärkkäinen Eemeli I 234
Kärkkäinen ev I 202, 262
Köhisevän mummo, Hukkasen mummo Köhisevässä II 69
Köhisevän Ville k. Hukkanen Ville II 81
Könönen L. I 74, 76
Laakko Ales sotainv. Viitamäeltä I 176, 320; II 106
Laakko Ensio Tavastkengältä (sotavuosina niissä vaiheissa, jolloin taisteli rintamalla, hän oli kirj. Kestilässä, myöh. veter.vaiheissaan Rantsilassa ja siellä veter.kuorossa) II 85, 130-131
Laakko Johannes ("Joppe") sotainv I 184, 214, 390
Laakko Kauko Pudasjärveltä I 261-262
Laakkonen Aulis Maaningalta I 182, 203, 260, 266, 314
Laakkonen kers Karjalasta I 366
Laaksonen ltn jjoht sank.v. I 180, 184, 214, 251, 253, 305, 313, 320, 342; II 105
Laatikainen Taavetti I 83
Lagus Ruben ev myöh. kenrm I 6, 41, 146, 229, 358-362; II 83, 162-169
Lahti Maria k. Haataja M., Turunen M. I 53
Lahti Paavo alik Kestilästä myöh. kers sank.v. I 178, 205, 304
Lahti Susanna II 51
Lahti-Saloranta -pikakivääri suomalaiseseen pikakivääriin liitetty nimitys tekijätaustoineen II 132
Lahti Yrjö Kestilästä I 316
Laitinen Arvo SIVL:n Pohj.-Pohjanmaan ja VHS:n Raahan piiriedust. kouluneuvos I 409
Laitinen Niilo Johannes sank.v. Viitamäestä I 8, 249, 305; II 29, 31, 89-90
Laitinen Saara myöh. Turunen I 52, 102-103
Laitinen Tyyne e Luttinen I 47
Laitinen Väinö I 358, 402, 411, 416; II 26, 45, 77, 335
Lallukka Oiva kirjuri I 180, 299
Lankinen Pentti I 329-330
Lappalainen Heikki I 138
Lappalainen Pekka venäl. partio surmasi hänet v. 1584 Siikalatvalla Lamujärven rannalla II 19
Lasala Lauri I 134
Lassila Helge I 128, 186-187; II 38
Latvajärvi Eino korpr I 203
Laukka Aino I 51

Laukka Erkki (Koistilasta; myöh. "Hemmin Erkki") I 235, 237, 319, 339, 380, 382; II 61, 133
Laukka Heikki (Isolamujärven Viitaniemestä) I 345, 349; II 82, 112
Laukka likka I 198, 290
Laukka Johannes ("Jukka") II 133
Laukka Riitta myöh. Piippo I 49
Laukka Tyyne I 51
Laukka Vieno I 51
Laukka Ville sank.v. I 8, 51, 98, 170, 176, 194, 254, 291, 305, 320, 342, 391; II 106
Laukkanen Matti lääkm Kiuruvedeltä II 155
Launonen Arvo Paavolasta I 263
Laurentius Petri, Ruotsin arkipiispa II 18
Laurila ltn I 227-228
Lauttamus Niilo SS-mies, res.j:n joht myöh. sotakirjailija I 266
Lehtela vänr I 230
Lehtinen Urho II 24
Lehto Maija II 57
Lehto Maija Liisa I 232
Lehto Martta II 57
Lehtola Eino (I), korpr Pyhännän Rintama(mies)veteraanit ry:n (26v.) ja SIVL:n Pyhännän po:n pitkäaikaisin pj, veteraanien matr.tmk:n jäsen I 5, 10-11, 106-126, 377, 402, 404-405, 407-412, 415 ja takakansi; II 27, 34, 46, 47, 49, 56, 126
Lehtola Eino (II) I 116; II 25, 48
Lehtola Laina matr.tmk:n jäsen I 11, 110-113, 116, 124-125, 166, 233, 402, 408, 411, 415; II 14, 34, 47, 56-57, 335
Lehtola Samuel I 14, 106; II 26
Lehtoranta Antero kpm Turusta II 123
Leino Eino I 221 II 34, 9-10
Leinonen Hannes III/ JR 11:n kenttäpappi ja sotainv. myöh. Oulun hk:n piispa ja sittemmin emeritus I 11, 98-99, 177, 180, 251, 270, 305, 307, 342; II 32, 65, 66, 103, 110, 142, 144
Leinonen Hannu sairgant Kestilästä I 398
Leinonen Ilmari I 188
Leinonen Piippolasta I 237
Leinonen Tapio I 11-12
Leinonen Viljo vänr I 201
Leinonen Viljo 10/ JR 11:n hiihtomest. I 260 (ei 8.K:n, vaan 10.K:n)
Leiviskä Aino (Pentin vo) s Sainila I 47 asuvat Raahessa
Leiviskä Alfred I 189-190, 289, 302, 384; II 69
Leiviskä Anna s Sainila I 296-297, 299-300, 409; II 57
Leiviskä Anni (Alfredin vo) I 302
Leiviskä Annikki I 233; II 42

Leiviskä Antti (vanhempi), Pyhännän sjk:n 4. paik.pääll (v.t.) ja sjk:n ensimmäisen esik:n jäsen II 22
Leiviskä Antti (Rintalan A.) I 134, 196, 199, 242, 297, 308, 406-407; II 126
Leiviskä Arttu I 135, 189-192, 293
Leiviskä Ensio I 222, 235-237, 311, 339-340, 349, 378, 382, 404; II 26, 27, 49, 60-63, 86
Leiviskä Erkki I 165, 402, 403
Leiviskä Heikki Pyhännän sjk:n v.t. paik.päällikkö syksystä 1921 helmik. alkuun 1922 II 22
Leiviskä Helka (Johan Leiviskän 2. puoliso) I 410
Leiviskä Hilma II 57
Leiviskä Johan I 167, 407-410, 414; II 47, 125-126
Leiviskä Johannes sank.v. I 8, 30, 198, 257-258, 289, 292-294
Leiviskä Kalle (Kaarlo), "Homma-Kalle" Pyhännän Rintama(mies)veteraanit ry:n johtok:ssa 18 v. I 391, 409, 416; II 26, 45, 63, 77, 131-134, 335
Leiviskä Kerttu myöh. Kurkela I 47
Leiviskä Lauri II 61, 86
Leiviskä Maria ("Maija" s Kurkela) II 45, 133
Leiviskä Martta e Haataja s Haataja I 402 (retkikuvassa), 403
Leiviskä Paavo Ilmari sank.v. I 8, 175, 212, 236-237, 249, 305; II 31, 61, 100, 128
Leiviskä Pentti (Kalliosta) I 51, 133, 141; II 73, 75, 77
Leiviskä Rauha myöh. Knuutila, nyk. Sainila I 47
Leiviskä Reino sotilaspoika II 61-62, 150
Leiviskä Senja s Konola I 374-375; II 57
Leiviskä Toivo I 416; II 42
Leiviskä Tyyne s Jussila I 134, 297; II 57, 84-85
Leiviskä Veikko (Kallion V.) I 321
Leiviskä Väinö (vanh.; = likkalasta) I 197, 294
Leiviskä Väinö (Kuoppalasta) I 6, 90, 141, 179, 198, 203 (myös s:n yläkuvan 4. mies vas), 209, 288-310, 315, 322, 336, 342, 403, 409-410, 413-414, 416 ja takakansi; II 24, 46, 76, 107-108, 111, 115-116
Leiviskä Yrjö I 197, 200, 214, 406 (leirikuvasssa oik. Onni Suokkaan takana), 407; II 26, 126
Lenin V.I. I 246
Leppiahon Johannes (k. Väyrynen J.) II 81
Leppikangas Irma Pyhännän Rintamaveteraanit ry:n pj II 14, 45
Leppikangas Mauno Pyhännän Rintamaveteraanit ry:n siht II 14, 34 45
Leppikangas Yrjö ase-au Ylivieskasta II 82

Leppäkoski korpr I 144
 Leskinen Heino I 137
 Leskinen Veikko Kullervo Mannerheim-ristin ritari (nro 112) I 309-310 (valitettavasti sivun 309 alanurkkaan on tullut vahingossa etunimi Väinö; tässä p.o. Veikko Kullervo. Toim. huom.) II 119-120
 Lesonen Hannes jjoht:n tsthli II 92-93
 "Liisa pien" suomenkielinen vastine seuraavalle: I 308
 Lili Marlen saks. sotilaslaulu I 308; II 113
 Lindén Vilho jääk.maj myöh. evl I 235-236, 311-312, 316, 339, 379, 384; II 60-61
 Lindgren maj I 139
 Lindqvist Eeva I 47
 Lintula Esko I 110
 Lithovius Henrik, Limingan khra, lähetti kuninkaalle valituskirjeen pyytäen aseapua Pohjois-Pohjanmaan ihmisille venäläisten tuhovimman estämiseksi 1580-luvulla; vaikka oli tehty välirauha, polttopartiot kiersivät ja tuhosivat yhä pohjalaisten koteja Kemini, Limingan, Salon ja Pyhäjoen suurissa seurakunnissa II 19
 Lohvansuu, muuan sank.v. II 110
 Lotvonen Eeva e Pennanen I 47
 Lotvonen Hilja s Jussila I 47, 50, 52, 131, 133, 135, 137, 141, 164, 316, 355; II 57, 156-157
 Lotvonen Ilmari Kestilästä I 406 (alakuvassa J.Pääkön takana Väinö Alasalmesta oik.)
 Lotvonen Kai I 26
 Lotvonen Kerttu e Jussila I 47, 50, 165, 273, 316
 Lotvonen Pauli korpr sotainv. I 24-25, 50, 124, 131, 133, 135, 137, 141, 164, 201, 316, 355, 406-409, 411, 413, 416; II 25, 27, 56, 126, 156-158
 Louhenvuori Hiikka lääkintälotta I 383-384
 Loukusa Veikko I 203
 Luhtavaara Ulla opettaja leirivierailija I 410
 Lumme lääkäri II 102
 Luoma Ulla e Karjalainen I 47
 Luovi Uolevi I 142
 Lusikka Helvi I 125
 Lustig Pekka alik Pulkkilasta II 99
 Lusti Pekka Pulkkilasta rj II 97-98
 Luther Martti I 21, 22, 48, 95; II 18, 127
 Luttinen Aili II 133
 Luttinen Aino s Kärkkäinen I 300
 Luttinen Anni (Eksylän Anni) I 47
 Luttinen Antti sank.v. I 8; II 31
 Luttinen Eino I 374-375
 Luttinen Fredrik II 234
 Luttinen Heikki ("Pessarin Heikki") I 165
 Luttinen Heimo Piippolan Kangask:stä I 343
 Luttinen Hilja myöh. Savolainen I 47

Luttinen Jussi (Juho) vapaussoturi I 158, 350; II 40
 Luttinen Kalle (Eksylän Kalle) sotainv. II 45, 63, 133
 Luttinen Katri retkikuvassa I 402
 Luttinen Matti (vanhempi) I 409
 Luttinen Matti sank.v. I 8; II 31
 Luttinen Pekka Lamujärveltä venäläiset polttivat h. kotinsa Lamujärvellä kesällä 1586 II 19
 Luttinen Saimi I 158, 403
 Luttinen Sulo lääkm I 290-291, 336, 408-409; II 105
 Luttinen Tauno I 73
 Luttinen Tauno Fredrik sank.v. I 8, 228, 324; II 42
 Luttinen Teemu I 300
 Luttinen Toivo I 341, 345; II 104, 109
 Luttinen Tuomas Jokiperältä I 321, 374; II 24-25, 98, 109
 Luttinen Tyne myöh. Laitinen I 47, 49
 Luttinen Veeti "Eksylän Veeti" ("Verti"), vapsot ja heimosot Petsamon retki 1918 I 161; II 30-31, 72, 131
 Luttinen Vilho Johannes sank.v. (Pessarista) I 8, 119, 269; II 117
 Luttinen Ville, muuan toinen I 119
 Luukkonen Fanni I 50
 Lyytikäinen Viljo jjoht vänr, myöh. ltn I 41, 204-205, 264, 266-268; II 90
 Lång Hilikka e Moisanen I 99; II 114, 116
 Lähtevänoja Jussi ("Lonkan Jussi") I 165; II 124
 Lääkkö Uuno (kadetti)kapt myöh. maj I 235-236, 312, 380
 Lämsä Elsa myöh. Karhunen I 47
 Lämsä Kestilästä I 175
 Lämsä Pekka II 51
 Lämsä Yrjö II 42
 Madetoja Aino I 278
 Madetoja Anna-Liisa retkikuvassa I 402
 Madetoja Antti I 169
 Madetoja Eino Vilho sankarivainaja I 8, 107, 277-278, 281-282
 Madetoja Hanna I 277-282
 Madetoja Leevi toimistonhoitaja I 6, 277-282
 Madetoja Martti Johannes sank.v. I 8, 107, 132, 153, 277-278, 281-282; II 112
 Madetoja Veikko I 278-279
 Madetoja Yrjö I 277-282
 Mahosenaho Antti Aleksanteri eli "Hilarin Santtu" sankarivainaja I 8, 175-176, 197, 256, 293, 322
 Mahosenaho Aune s Pellikka II 57
 Mahosenaho Aune s Piippo I 363

Mahosenaho Eeva s Korsulainen I 179, 223, 363, 365, 410-411; II 57
 Mahosenaho Einari I 175-176, 242, 294, 345, 407-409, 413 ja takakansi; II 46
 Mahosenaho Einari Hiskias Heinäniemestä I 8; II 31, 97
 Mahosenaho Hannes I 341, 402
 Mahosenaho Hermann I 175-176, 292, 313
 Mahosenaho Juhani Pyhännän kunnanvaltuuston pj II 54
 Mahosenaho Kalle Pyhännän Rintama(mies)-veteraanit ry:n johtok:ssa 13 v. I 175-176, 179, 223, 227, 363, 365, 391, 408-411, 416; II 26, 56, 336
 Mahosenaho Olga (Tölpäästä s Piipponiemi) I 410; II 57
 Mahosenaho Saara I 190
 Mahosenaho Saimi I 408; II 57
 Mahosenaho Sulo I 175-176, 189, 240, 345
 Mahosenaho Viljo I 189
 Mahosenaho Väinö I 175-176, 190
 Mahosenaho Yrjö Ilmari (Hilarista), Pyhännän Rintama(mies)veteraanit ry:n johtok:ssa 19 v. I 175-176, 409-410, 414; II 26
 Mahosenaho Yrjö (Tölpään Y.) I 90, 344-346, 348, 352; II 105, 148
 Majlander Olavi I 154
 Makkonen Aino s Leiviskä II 52
 Makkonen Anna-Liisa ("Anni"), myöh. Tolonen I 47
 Makkonen Eliina I 233; II 57
 Makkonen Elsa I 51
 Makkonen Heikki sank.v. I 8, 221, 254, 314, 342-343; II 62-63, 102, 106
 Makkonen Heikki Viljam ("Ville") sotavanki II 139
 Makkonen Martta myöh. Junnonaho II 38
 Makkonen Matti Einari sank.v. I 8; II 31
 Makkonen Niilo ("Nikki") kers I 6, 90, 169, 189, 199, 201-202, 206, 209, 240, 303-310, 341, 344, 406 (istuu Ilmari Lotvosen takana oik.), 414; II 26, 46, 79, 86, 119, 122
 Makkonen Reeta Niilon äiti I 307
 Makkonen Reeti I 130
 Makkonen Risto, Pyhännän sjk:n ensimmäisen esik:n jäsen II 22, 83
 Makkonen Salli I 169; II 122
 Makkonen Urho I 412
 Makkonen Yrjö I 376, 407-408; II 23, 26, 27, 48, 58, 136
 Malinen Samuli II 49
 Malinen Toini II 49
 Malmberg Antti vänr myöh. ltn I 325-328, 332
 Malmberg Lauri I 50
 Malm Sulo A. ("Ukko-Malm") JR 11:n R-kom I 26, 64-65, 70, 72-74, 76-78, 252

Malmivaara Jukka (Juhani) maj P-kom I 6, 350, 353-357, myöh. evl ja piispa
 Malo-j:n joht I 236
 Mankolanaho Antti I 35, 200, 240, 242, 409
 Mankolanaho Erkki II 24
 Mankolanaho lines I 242
 Mankolanaho Juho (Johannes) I 165, 238; II 124
 Mannerheim C.G.E. Ylipäällikkö, Suomen Marsalkka, Tasavallan Presidentti I 24, 38, 46, 50, 61, 66, 68-69, 80, 82-83, 115, 156, 158, 163, 188, 222, 310, 326, 358, 385; II 30, 33, 36, 37, 65-66, 70, 112, 164-165
 Manninen Saimi e Pitkähöski I 47, 49
 Manninen Vieno e Pitkähöski I 47, 49
 Marin Esko Henriikki huutolaispoika Ahokylästä, jääk sank.v. I 8, 150, 182, 269; II 86, 90, 93, 134, 142, 145
 Maristo Jussi I 64, 76
 Marjakangas Pasi I 5, 15
 Marjomaa Antti (Vanhatalon A.) kirkolta, vanhempi kuin seuraava - e. o. o. ainakaan 2. msod
 Marjomaa Antti (sepän poika kirkolta) I 210, 222, 374
 Marjomaa Eino II 61
 Marjomaa Heimo Herman sank.vainaja I 8, 184, 194, 254, 292, 343
 Marjomaa Helli Vanhatalon vanhamummo II 161
 Marjomaat Vanhatalon väki II 61
 Marjomaa Johannes ("Marjo-Jussi") I 189, 193, 196, 203, 297, 300, 374; II 109, 111
 Marjomaa Saimi myöh. Saaränen myöh. Autio I 47
 Marjomaa Veikko (Vanhatalon V.) sotainv. I 345-346, 408; II 161
 Marjomaa Vilma s Virtala rint.lotta I 232-233, 408-411; II 49, 159-161, 334
 Markkanen Kalevi I 124, 166
 Marno maj 3D:n huoltoups I 180, 183; II 112, 117
 Martola kenrm 2D:n kom II 87
 Martti Luther II 18
 Marttinen Alpo K. I 67
 Massa Yrjö vänr ltn, myöh. kpääll ja kenttäpiispa I 236, 381-382; II 60-61, 63
 Matinaho Helmi I 232, 374-375, II 40
 Matinaho Matias II 40
 Mattila Martti mus.kapt II 126
 Maukonen tst-lähetti I 208-209
 Maunu Eerikinpoika II 16
 Maunu Särkilähti Turun piispa II 17
 Maunula Paavo SS-ups myöh. heränn.pappi, "Eldangan rovasti" I 37, 180, 207, 265-266, 270-271, 414; II 43, 90

Meriläinen Antti kers sk-pääll:n sij. sotainv.
I 50, 128, 131, 156, 186-187, 221-222,
228, 375, 384, 387; II 24, 334
Meriläinen Mikko Pyhännän sjk:n paik.päällik-
kö 1922-1926 I 128-129, 186; II 22
Meriläinen Rauha s Pennanen R. I 223, 245
Meriläinen Tilda I 156
Meripirtti Leo vänr myöh. ltn jjoht (Pato-
kosken K:n 2. j) Lietsaassa I 309;
II 86, 114, 119
Merisalo Heino Jääk:n joht II 87
Metsälä Tarmo II 28
Mettomäki ltn sank.v. Jääk/JR 11:n jjoht
sank.v. II 91
Miettilä Niilo Oulaisista (sitoi Yrjö Arbeliuksen
haavoja Heinjoen viivytytst:ssa 26.6.44
II 81-82
Miettinen Matti jääk Kuopiosta II 92
Miettinen Uuno I 219
Mikael Agricola, Turun piispa, Martti Lutherin
oppilas ja Suomen uskonpuhdistaja II 18
Mikkilä Maija II 43
Mikkonen Aino myöh. Piippo I 343
Mikkonen Eino I 153
Mikkonen Reetrikki ("Rikki") sank.v. I 8, 175,
254, 305-306, 343, 391; II 42, 105-106
Moilanen Aatu I 164
Moilanen Antti I 108
Moilanen kk-ampuja sank.v. I 218
Moilanen Reeti I 146
Moilanen Toivo Taivalkoskelta I 290, 296
Moisala Aappo Tavastkengältä rj, -jjoht II 128
Moisala Alarik = "Puron Rikki" I 321
Moisala Arvi sankarivainaja I 8, 176, 197,
256, 293, 321
Moisala Eino (Ruoste)purosta I 213, 222,
253, 290, 336, 414; II 24
Moisala Hilja s Nissinen I 341
Moisala Ilmari II 40
Moisala Johannes Purosta sotainv.
I 130, 339, 341, 387; II 23
Moisala Maija II 40
Moisala Marja-Leena Pyhännän kunnan veter.
asiamies II 14
Moisala Martti I 35
Moisala Matti Siirtolasta II 133
Moisala Väinö Perukan Siirtolasta I 203, 297;
II 128
Moisanen Aatu (vanhempi) II 97
Moisanen Aatu Onnin velipuoli "joulupukki-
pataljoonassa" II 100
Moisanen Lauri I 309-310; II 26, 85, 119
Moisanen Martta II 109, 114, 116
Moisanen Onni "rautaristin mies" I 43, 90,
164, 196, 209, 292, 295, 298-300, 307-
310, 320, 349; II 46, 97-122
Moisanen Pekka II 97

Molotov V.M. I 13, 22, 250-251, 350
Multamäki vänr (litistä) I 225
Murhu ltn I 366
Murole kapt kuhmolaisten P-kom ts:ssa II 98
Muroma, nuori kpm II 154-155
"Murre" muuan sota-ajan naisopettaja
Tavastkengän koululla I 273
Murto Hannes Pyhännän OK:n ent.joht. I 337
Murtomäki Einari I 416
Mutka Eero jääk sank.v. II 92-93
Mykkänen Juho Heikki ("Jussi") sank.v.
I 9, 215, 269; II 98, 109, 111, 118
Mykkänen Ville Hermannin ("Hemma",
"Hemmu") lääk. sank.v. I 9, 215, 269;
II 98, 100-101, 106, 111, 120
Myllykoski Sulo I 140
Myllylä Anni s Keränen veter.naist. pj I 6, 27,
47, 130, 216, 226, 231, 232, 411; II 24, 57
Myllylä Eino I 193, 195-197, 240, 308, 314,
345, 349; II 102
Myllylä Eliina I 51, 228, 316
Myllylä Elsa Lotta-Svärd Pyhännän perustaja-
jäsen myös viimeisen johtok. jäsen v. 1944
I 46, 52; II 38, 334
Myllylä Erkki I 174
Myllylä Johan(nes) I 128, 187, 192, 342;
II 334
Myllylä Jussi kk-r:n joht Piippolasta
I 214, 255
Myllylä Kerttu I 232-233, 402, 407-410; II 27
Myllylä Saimi II 57
Myllylä Senja e Karjalainen myöh. Pajunen
rint.lotta I 49, 50, 95, 221, 295
Myllylä Venla ("Ventla") I 95, 225
Myllylä Väinö sotainv. I 6, 13, 124, 130,
216-231, 409, 413, 416; II 26, 27, 49, 56,
77, 110, 133
Myllylä Yrjö Oskari tsllti-au alisot.ohj sank.v.
I 9, 187, 220-221, 231, 234-236, 254, 314,
339-340, 342-343, 378, 382; II 60-61
Myllyniemi Johannes ("Joppe") = Leppiahon
Johannes Pyhännän Juutisten Leppiperältä
(mm. sitoi haavoittuneita Kannaksella
peräänt.vaiheessa) II 81, 111
Mård Aune myöh. Puurunen A. I 363
Mård Ville I 104
Mäkelä Aarre myöh. Kailanpää kuoronj.
(mm. III/JR 11:n kvartetin j.) I 316
Mäki Anna II 43
Mäki Eino II 43, 150, 153
Mäki Feliks ("Veeles") sotainv. SIVL:n Pyhän-
nän po:n ent. pj ja siht I 90, 116, 124, 179,
180, 183, 203, 222, 240, 263-264, 298-
299, 301, 317, 319, 345, 348, 352-353,
357, 377, 407; II 27, 43, 44, 46, 48, 113
Mäki Juho (Mäki-Jussi) kanttori
I 264; II 43, 44

Mäki Laina II 43
Mäki Martta myöh. Autio I 47, II 34, 43, 153
Mäki Martta s Huttunen matr.tmk:n jäsen
I 233, 415 II 14, 49, 57
Mäki Sauli I 357
Mäkinen S. I 72, 77
Mäkipää Unto I 149
Mäläskä Aappo, Pyhännän sjk:n ensimmäisen
esik:n jäsen I 186; II 22
Mäläskä Antti alik sank.v. I 9, 43, 221, 254,
301, 321; II 102, 108
Mäläskä likka I 363-364
Mäläskä Matti I 101, 132
Mäläskä Tauno sotainv. I 187, 196, 307, 321,
364; II 24, 27, 102, 105, 108-109
Mäläskä Reeta I 321
Mäläskä Vilma II 334
Mäntymaa H. I 84
Märsy Veikko jääk Ylikiimingistä II 92
Määttä likka I 234
Määttä Matti I 234
Mönkkönen Tapio I 332
Mönkäre eteläpohjal. SS-mies I 266
Möttönen maj II 69
Nenonen Vilho P. tykistökenr I 149, 163
Niemelä V. stm I 203
Niemenmaa alik Kauhajoelta I 356
Niemeninen "yli-stm" Taivalkoskelta I 203
Nihtilä Valo K. I 82
Niilekselä Antti vapsot vs:n sank.v.
I 7, 12, 157, 161; II 30, 85
Niilekselä Antti (nuorempi) I 237
Niilekselä Aune I 161; II 57
Niilekselä Eino I 161
Niilekselä Toivo II 45, 63, 133
Niinikoski Jorma II 48, 335
Niinimaa Matti kpääll I 230
Niiranen Aarne Kestilän Rasinperältä sank.v.
korpr I 307
Niiranen Antti II 58
Niiranen Hilma leirin diakonia-avustaja I 410
Niiranen Johan Vilhelm sank.v. I 9, 254
Niiranen Reino ltn kpääll II 60
Niiranen Viljo II 26
Nikkinen Einari Limingasta I 236
Nikkinen Jaakko Einari sank.v. I 9, 43, 254;
II 102, 108
Nikolai II, tsaari II 35
Nikula ts:n P-kom I 380
Nikula maj I 74-75
Nikunen Pauli lääk. I 226
Niskanen Anja k. myös Eskelinen I 53
Niskanen Hannu kenttäpiispa I 5, 29-31
Nissinen Aune s Vartiainen II 128
Nissinen Eedit I 295; II 42

Nissinen Eino lisakki ("likka") sank.v. eli
"Koppelokankaan likka" I 9, 249, 305;
II 32, 100-101
Nissinen Herman vs:n vartm, herastuomari,
Kalle-sank.v:n isä I 295; II 151
Nissinen Jouko Pyhännän kunnanjohtaja
II 50, 172
Nissinen Juho Henriikki sank.v. I 9, 184, 194,
254, 292, 343
Nissinen Kalle Ensio sank.v. I 9; II 84
Nissinen Katri ("Kaisa") I 233
Nissinen Pentti sotilaspoika II 151-153
Nissinen Rauha k. myös Eskola I 53; II 42
Nissinen Reino I 90, 175, 295;
II 42, 98-99, 101
Nissinen Väinö Vilhelm sank.v. I 9, 12, 30;
II 29, 32
Nissinen Veikko II 142-146
Nissinen Viljo I 409, 414; II 46, 151
Norkola vänr I 37
Noroviita kpääll, ent. Nylund I 118, 122
Novikov-vakoojaupseeri I 81
Nummi Ruben maj III/JR 11:n P-kom I 139;
II 43, 86-87
Nurmela kapt P-kom I 248
Nurmi Heikki ltn kpääll myöh. kapt I 228-229
Nurmi Tapio P-adj I 230
Nurmisalo vänr I 164
Nygren Aarne I 169, 416; II 26, 45, 335
Nygren Impi I 169
Nygårdin Johannes ("Joppe") k. Knuutila II 98
Nykänen jjoht Kuhmon ts:ssa II 98
Nykänen (Vasse) Viljo maj II 58-59
Nylund myöh. Noroviita kpääll I 118, 122
Närhi Anni II 335
Ohtonen alik Kainuusta I 366
Ojakoski Paavo alik Piippolasta II 110
Ojakoski Topi Piippolasta II 103
Ojalehto alik 3D:n jääk:n eräs rj Muonion
tien suunnalla Ls:ssa -44 I 310
Ojalehto Hannu Tuiran seurakunnan khra,
tutkija teol.lis. vieraili veter.leirillämme
kesällä 1990 I 126
Ojantakanen Henrik Vilhelm sank.v.
I 9, 254; II 29
Ojapelto Oiva I 102, 274
Ojapelto Otto I 160, 186
Ojapelto Veeti Stefanus sank.v. lääk.alik I 9,
13, 102, 159, 221, 254, 281, 290-292, 301
Ojapelto "Heikki" = Vilho Henrik sank.v.
I 9, 13, 102, 159, 184, 254-255, 281, 289,
291, 301, 391-392
Ojapelto Väinö lisakki sank.v. I 9, 13, 102,
159, 249, 281, 301, 305; II 32
Olaste vänr jjoht I 354
Ollanketo Heikki Aunuksen retken heimosot
1919 I 12; II 31

Ollikainen Antti I 323
Ollikainen Mari ed. aviosta Ahonpää I 323
Orava Aaro ltn Pulkkilasta I 211; II 100
Oravainen Anna-Liisa II 61
Oravainen Lauri vänr myöh. ltn kk:n joht
= myöh. Limingan srk:n khra ja Oulun ev.lut.
srk:ien keskusrek. johtaja I 235-236, 382;
II 61
Oukka Alatorniolta I 236
Paakinaho Paavo kenttäpappi, myöh. Tuiran
srk:n I khra ja rov I 115, 308
Paakinaho stm I 340
Paakkonen Vilho kkr:n joht I 155
Paananen Eero vänr Pihtiputaalta I 217, 219
Paananen Valde pyhätästien js:n K:n kirjuri
I 34, 173, 180, 192, 253; II 102
Paasikivi J.K. (Juho Kusti) Tasavallan
Presidentti I 22, 53; II 176
Paasikiven-Kekkonen linja II 174
Paavali Juusten Turun piispa II 17-18
Pajari Aaro O. kenrm mm. 3D:n kom. 2-kert.
Mannerheim-ristin ritari I 39, 41, 66, 80-84,
90, 142-144, 207, 242, 267, 309-310;
II 80-81, 86, 90, 95, 115, 119, 167
Pajulinna v.ups II 43
Pajunen Senja e Myllylä s Karjalainen
rint.lotta I 49, 50, 95, 221, 295
Pakanen Hermanni keisarivallan aikana vakin.
väessä I 234
Palatsi Reino kadettivänr ts:n kpääll,
myöh. evl I 340
Pallari Ilmari evl I 222, 226
Palojärvi Greta I 82
Palojärvi V. I 77
Paloniemi Paavo Viljo Lyytikäisen lti I 268
Parkkinen Matti Tavastkengältä venäläiset
polttivat hänen kotitalonsa syksyllä 1585
II 19
Partanen Allan I 345, 348
Partanen Edvin Johannes sank.v. I 9, 235; II 43
Partanen Eemeli I 210, 407
Partanen Eeva e Haataja rint.lotta
I 6, 52-53, 273, 369-371
Partanen Helmi I 190, 300; II 43
Partanen Irma e Hynynen I 47, 232, 345, 348
Partanen Johannes Piippolan sjk-päällikkö,
kunnallisneuvos II 153
Partanen Johannes ("Jussi") kers I 260, 343,
345-348, 352; II 148
Partanen Jouko I 124; II 43
Partanen Juha I 190; II 43
Partanen Lyyli I 210
Partanen Niilo sotilaspoika II 150
Partanen Pentti sotilaspoika II 150
Partanen Reino II 43
Partanen Vieno myöh. Mälskä II 45, 63

Partanen Vilho, alik Pyhännän Rintama(mies)-
veteraanit ry:n siht. 1974-1982 (9v.) ja joh-
tok. jäsen 17 v. I 124, 189-190, 211, 300,
408, 411; II 25-26, 43, 47
Partanen Yrjö (Periojalta) I 215; II 150, 152
Parvio Martti I 115
Patokoski Antti ltn, myöh. kapt
10/ III/ JR 11:n kpääll I 11, 37, 75, 88,
90, 154, 179-182, 200-204, 206-209, 241,
262-266, 268-269, 271, 298-299, 301-302,
308-309, 315-317, 353, 357, 414; II 41, 43,
90-91, 93, 111, 113-114, 116-118, 136
Patokoski Pirjo I 75, 265, 271; II 41
Pehkonen Eino korpr ja sotainv I 174, 185,
189, 211, 239, 247, 252, 336, 355, 406-407
ja kirjan etukannen alimm. kuva (keskellä
Eino); II 46, 109, 126
Pehkonen Olavi I 235, 238, 339
Pehkonen Toivo sank.v. Paavolasta II 119
kaatui Lietsaaren taistelussa kesällä -44.
Pehkonen Veikko I 124
Pehkonen Vieno s Mahosenaho V. I 185,
239-240, 252; II 109
Peipon majatalo (Pyhännän kievari)
mm. Suomen sodan aikana 1808-1809
II 21
Pekkala Ahti II 335
Pekkala ltn sank.v. II 133
Pekkala Olli Piippolasta I 315
Pekkola Raimo litistä I 222
Pekuri vänr I 189, 192
Pekurinen Arndt I 73
Pelkonen tst-lti I 299
Pellikainen Hellevi s Koistinen H. I 373-375
Pelliikka Aino I 233
Pelliikka Eila I 301
Pelliikka Eino Fredrik I 9, 266
Pelliikka Ester I 411
Pelliikka Frans kruunun metsänvart.
II 127-128
Pelliikka Frans livari sank.v. "Itämäen Ransa"
I 9; II 32, 127-128
Pelliikka Fredrikki eli P. "Veeti" I 294; II 71
Pelliikka Heikki I 43, 240;
II 38, 46, 103, 127-128
Pelliikka Ilmari kapt P-kom myöh. maj
I 64, 185, 257
Pelliikka Lenna asevelipappi khra rov
I 103-105, 372
Pelliikka Lyyli (Heikin vaimo) II 128
Pelliikka Riitta SPR:n sair.hoit. I 278-279
Pelliikka Tapani Paavali ("Paavo") sank.v.
I 9, 269
Pelliikka Urho II 112
Pelliikka Uuno lisakki sank.v. Maaralasta
I 9, 132, 153-154, 266; II 112
Pelliikka Veeti k. P. Fredrikki I 294; II 110-111

Pelliikka Veikko Johannes sank.v.
I 9, 150, 269
Pelliikka Vilho I 301; II 85, 134
Pelliikka Väinö II 66, 71
Peltomaa Eino Piippolasta I 236
Peltomaa Kirsti I 47
Peltomaa ltn JääkJ/ II/ JR 11:n jjoht II 91-92
Peltomaa Tuure Jalmari sank.v. I 9; II 29,
104, 107, 133
Peltomaa Tyne I 47
Pennanen Eeva myöh. Lotvonen
I 47, 133, 355
Pennanen Esteri myöh. Haataja
I 46, 51, 53, 98, 176
Pennanen Heikki I 6, 165, 187, 234-244, 311,
339, 378, 382; II 49, 60-63, 126
Pennanen Matti ase-au matr.tmk:n jäsen
I 6, 11, 13, 90, 180, 187, 203, 237-238,
240-241, 245-271, 298-299, 308, 313, 316-
317, 355, 414-415; II 34, 46, 73, 90, 102
Pennanen Matti (vanhempi) I 187, 234, 245
Pennanen Mirjam e Hietalahti rint.lotta
I 6, 234, 238-239, 241, 243-244; II 57
Pennanen Pekka Kestilästä I 237
Pennanen Sylvester I 51, 223
Pennanen Vieno I 246, 260, 262,
264-265, 317
Pentikäinen Tauno kväap I 347
Periojan ("Perojan") Yrjö (k. Partanen Y.)
II 150
Pernu-Kipinä väap I 358
Pernu Pentti JääkJ:n joht ltn II 43, 87
Perttala Martti metsänhoit. kk-jjoht
I 235, 237, 382; II 61, 63
Pesonen Ahti Einari I 9,
Pesonen Edvin ("Eetvi"), Ilmin mies kompp:n
keittäjä II 111
Pesonen Paavo sotainv I 341, 402;
II 23, 27, 108
Pesonen stm Kuusamosta I 328-329
Petsalo Antero rovasti, isä Kiuruveden ortod.
seurakunnan kirkkoherra II 52-53
Pietari Suuri, Venäjän tsaari, jonka aikana
Venäjän keisarivalta alkoi merkittävästi
nousta. Pjotr I Aleksejevitch Suuri perusti
v. 1703 Pietarin kaupungin, taisteli mm.
Ruotsi-Suomea vastaan ja valloitti Suomen.
Alkoi isonvihan aika 1713-1721; Pietari-
tsaari käytti 1700-luvun alkuvuosina pak-
kotyöjoukoissaan myös Siikajokivarresta ja
Siikalatvalta otettuja vankeja II 21
Pietilä Eucen KEK:n väap I 369
Pihkakoski Lauri Kestilästä alik sot.inv. I 340
Piipponniemi Alfred "Reeti" I 257; II 58
Piipponniemi Katri II 57

Piipponniemi Olga I 51 (s:lla 51 olisi pitänyt
olla Eskola Rauha. Olga Pii- pponniemi oli
Yrjönsä morsian 23.9.-41. Toim. huom.)
Piipponniemi Uuno Valtter sank.v. I 9, 181,
193, 196, 200, 203, 206, 256, 269, 297,
300; II 107, 110-111, 116, 118
Piippo Aino e Mikkonen I 343
Piippo Antti kers pitkään Pyhännän Rintama-
(mies)veteraanit ry: johtok:ssa (22 v.)
I 6, 90, 124, 177-182, 203, 235, 237,
240, 259-260, 263-266, 268, 270, 311-
317, 336, 339, 378, 409-411 (s 411 näkyy
vähän toisten takaa), 413-414, 416 ja taka-
kansi; II 26, 45, 46, 49, 61, 73, 77, 102,
335 (Antti Piipon kertomuksessa (teoksen
osa I s 316 on kuva Uhtualta saapuneen
kotiseutukiertueen vierailusta Pyhännän sk-
talolla Tavastkengällä. Lotta Saimi Kaipaisen
omistamassa samanlaisessa valokuvassa
oli takana ajankohtaa todistava merkintä,
jonka mukaan tapahtuma oli laskiaistiistaina
17.2.1942. Toim. huomio)
Piippo Aune myöh. Mahosenaho A. I 363
Piippo Heikki I 314
Piippo likka I 173
Piippo Kauko alik Vieremän Nissilästä II 85
Piippo Onni Jänikselästä I 196, 308; II 110
Piippo Pentti I 315
Piippo Riitta e Laukka I 49
Piippo Riitta-Liisa ja Raimo II 146
Piippo Senja e Turunen I 47, 315
Piippo Toivo I 165, 237-238; II 142, 145-146
Piippo Juho Reetrikki ("Veeti") vs:n vartm
I 124, 163, 171, 350, 403
Piippo Veikko II 79
Piippo Viljo I 221, 225-227, 315; II 49
Piipponen-Piippo Daniel II 35
Piironen Toivo ja Veikko I 366
Pikkarainen Tatu Piippolasta (lieneekö
kuvassa vas?) I 373
Pikkarainen Väinö yliv Piippolasta I 296, 316
Pinohiiri alik ("korkonimi" erälle pioneeri-
alikesulle) I 203
Pirhonen Klaus I 77
Piri Erkki Siikalatvan srk:n khra lääninrov.
II 13-14, 50, 51
Pirinen Lauri Kiteeltä ja Loviisa-äiti I 366
Pirttima Haapavedeltä sank.v. II 100
Pirttisalo Antti I 158-159, 188
Pirttisalo Eino I 176, 215, 291, 311, 320,
339, 343, 382, 407, 410; II 27, 336
Pirttisalo Hanna II 57
Pirttisalo Jukka I 159
Pirttisalo Mauno I 159
Pirttisalo Senja II 57
Pirttisalo Toivo sotainv. I 222; II 24

Pitkäkangas Aimo "Peukalovoileipien" kirjailija Kärämäeltä, leirivierailija v.1996, veteraani; olihan Kärämäeltä muutamia muitakin veteraaniveljiä srk-sisären kanssa

Pitkäkoski Arvi sotainv. I 409-410 ja takakansi; II 23, 27, 47, 49, 336

Pitkäkoski Hilda ja Kaaperi I 294

Pitkäkoski Johannes sotainv. I 198, 294; II 24, 27

Pitkäkoski Reino sotainv. I 148, 198, 294, 306; II 98-101

Pitkäkoski Saimi myöh. Manninen I 47, 49

Pitkäkoski Taimi I 410

Pitkäkoski Toini II 57

Pitkäkoski Tyyne I 410; II 57

Pitkäkoski Veikko sotainv. I 198, 294, 306; II 23-24

Pitkäköski Vieno myöh. Manninen I 47, 49

Pitkänen Kaino kerhoneyv. II 62

Pitkänen Ludvig SILV:n Pyhännän po:n sihti I 125, 377, 404, 407-411, 413 ja takakansi; II 27, 46, 47, 48, 55, 126

Pitkänen Seija I 170

Piihola kapt I 139, 148 } (Monestako
Piihola kers I 144 } Piiholasta
Piihola ltn I 145 } kyse?)

Polvinen Elna e Kiiskinen I 47, 49

Poutiainen vänr I 35, 260

Puhakka Pekka Raahesta (Turistilla) II 116

Pulatov venäl. ev Suomen sodassa 1808-1809 II 22

Pulju Jaakko Ranualta II 85

Punttala ltn kk-pääll sank.v. II 144

Puolitaival Kyllikki sos.työntekijä I 410

Puroma Albert kenrltn I 146

Puurunen Aarne Kestilästä I 221, 294-295; II 109

Puurunen Aukusti korpr pk-amp, matr.tmk:n jäsen I 6, 10, 187, 215, 291, 319, 385-392, 402, 407-411, 414-415; II 26, 34, 44, 49, 100

Puurunen Aune s Mård Pyhännän srk:n diakonissa, ylik Tauno P:n leski I 363, 402, 407-408; II 27

Puurunen Eliina I 391; II 57

Puurunen Helvi s Heikkinen matr.tmk:n jäsen I 54, 233, 415; II 34, 49, 57

Puurunen Kusti vs:n vartm, Pyhännän sjk:n ensimmäisen esik:n jäsen I 385, II 22, 85

Puurunen Marjatta e Leiviskä I 302

Puurunen Olavi I 222, 291, 319, 322, 391; II 109

Puurunen Tauno ylik I 237-238, 241; II 26

Puurunen Veikko Haapavedeltä I 241, 296

Pyhtilä Kaarlo I 128; II 38

Pyhä Nikolaos II 53

Pykkänen lääkm I 326

Pynnönen Erkki Keski-Suomesta (Turistilla) II 116

Pysäys stm Nivalasta sank.v. I 340

Pyykkö Toivo Juuasta jjoht Pohjois-Karjalasta II 133

Pyykkö ylik I 209

Pyysalo Hilla s Kaipainen rint.lotta teologi Pyhännältä I 47, 100-103, 129

Pyysalo Risto teol.tri, Hillan puoliso I 104

Pääkkö Aappo Saaralasta I 187, 338, 407-408; II 26, 46, 97, 126, 155

Pääkkö Anni s Koistinen I 51, 176, 232, 344, 408, 410; II 147-148

Pääkkö Johannes I 188

Pääkkö Juhani Siikajokilatvan Reserviups. kerho ry:n alkujakson pj, myöh. res. kapt I 406

Pääkkö Piippolan Leskelästä I 138

Pääkkö Väinö ylik sotainv. I 13, 26, 90, 176, 320, 344-347, 352, 404; II 46, 98, 105-106, 147-148

Pölkky sairaankantaja I 288

Pönni Oiva (Ylämaalta) I 226-228, 230

Raappana Erkki ev myöh. kenrm I 65, 76, 80, 84; II 70, 99, 132-133

Rahikkala Veikko Kest:n Järvikylästä I 248

Rahko Artturi ("Arttu") II 84

Rainio ltn I 147

Rainio maj I 371

Raita Esko I 64

Raitio Väinö Helsingistä I 290, 296

Raittila Tapio I 124-125; II 336

Rajaharju Toivo ylik. Kauhajoelta I 244

Rajala Eino js:n alik vääp:n ja kirjurin tehtävissä Lonkassa, kers -42 (Pentti Haanpää mainitsee hänestä (ks. Haanpään kohta) I 238, 241

Rajala Inkeri s Härmä I. I 51, 175-176

Rajala Jussi, Pyhännän sjk:n ensimmäisen esik:n jäsen II 22

Rajala Kaarlo ("Kalle") sank.v. I 9, 174-177, 189, 197, 256, 293

Rajala Pauli II 44

Rajala Viljo jjoht, myöh. kvääp 10/ III/ JR 11:ssä (Antti Järvelän jälkeen) I 6, 13, 43, 90, 154, 174-183, 200-201, 203-204, 239, 263, 265, 298-299, 315, 346, 352, 404, 414; II 24, 44, 46, 47, 98, 102, 105, 111, 117, 147

Ramsay kreivitär (Aflecht Fanni) I 82

Ramsay-veljekset runon sank.vainajat I 281-282

Raninen Matti maj I 70, 74, 77; II 107

Rantalainen kers I 222

Ranto haavoittunut kärämäkinen I 198

Rasi Matti A i m o sank.v. I 9, 339, 341; II 32, 60

Rasi Vilho Pyhännän sjk:n paik.päällikkö (lyhytaik.) II 22

Rasila Osma ltn II 132

Raunio Ari I 63

Ravila ev I 143

Reichel Klaus II 33

Reinikainen Erkki ye-evl I 11

Reinikka Tauno alik Rantsilasta sank.v. I 235, 340, 379; II 61

Reinilä Yrjö kaupunkineuvos maj I 5, 10-11, 32-36, 166

Remes Kirsti II 57

Remes Reino II 167

Rendulic saks. kenrev II 117

Repola Eeva II 334

Retsu Johannes Salmin sank.v. I 9 katso tähänkin liittyvää oikaisua ja korjausta tämän henkilöhakemiston korpr Juntunen Väinö Johanneksen tapaukseen liitetystä tekstiselosteesta. Ks siis kohta Juntunen! -Toim huom. I 9, 12-13

Reunanen Erkki ltn kpääll myöh. maj I 330

von Ribbentrop Joachim I 22

Riipinen Hilja I 46

Rimpeläinen Aino e Jussila A. I 165

Rimpeläinen Eelu I 390-391

Rimpeläinen Ensio I 41

Rimpeläinen Olavi I 137-138, 165, 268; II 73, 77, 135-137

Rimpeläinen Oskari (Tavastkengän Tervolasta) I 222; II 40, 135

Rimpiläinen Olavi Oulun hiippakunnan piispa vieraili leirillämme (nytemmin piispa emeritus) I 125, 126, 166, 406

Rinta Ilmi e Kavander I 47

Rissanen Jouko I 13

Rissanen Juho II 44

Ristimaa Seija Haapaveden sotainv. po:n pj II 56

Roininen Kauko Pohjois-Karjalasta II 74, 96

Roivainen lines el.lääk.lotta Nilsiästä I 244

Rokan Antin malli sanonta Väinö Linnan Tuntemattomasta sotilaasta II 136

Ronkainen Lauri Veikko I 134, 140

Ronkainen Yrjö I 134, 140

Ropo Sulo I 229

Rossi kapt SS-ups. P-kom I 360

Rotuli-Ransu k. Halonen I 263, 268, 270

Rovio Niilo (salmilainen) I 203, 266-267, 270-271, 314, 316

Rublevski venäl. ps-D:n kom I 229

Runeberg J.L. I 281-282

Ruokanen kkm Ylitorniolta I 383

Ruoppa ltn I 180; II 43

Ruotsalainen maj P-kom II 90

Ruottinen Arvi Juukalta I 217, 219

Rutanen Taisto I 227

Ruuskanen Veikko sank.v. I 9, 100, 139, 154, 175, 179, 199, 212, 263, 297-298; II 29, 113

Ruutikainen-Svala Elli I 53, 129

Ryti Risto Tasavallan Presidentti I 26, 251-252; II 33, 65, 78

Rytilä Armas I 375

Rytilä Elvi lotta I 295

Rytilä Sulo sotilaspoika II 150

Rytilä Tauno sotilaspoika II 150

Rytilä Veeti = Fred kauppias I 279

Rytinen Eeva I 51

Rytinen Elvi I 51

Rytinen Väinö Johannes ts:n vammoihinsa pian välir:n aikana v. -40 kuollut pyhantänen sotainv. II 32

Räsänen Yrjö I 134

Räsänen Eino keittäjä I 180

Räsänen 12.(KKK)/ II/ JR 32:n kpääll I 240

Räsänen ylik I 235

Räty Eeva myöh. Viio I 47

Rönkä (Samuli) Heikki, Pyhännän Rintama- (mies)veteraanit ry:n johtok:ssa 12 v. sotainv I 202, 213; II 26

Rönkä Matti II 98

Rönkä Pauli ja Marjatta I 202

Rönn Jaakko Pyhännän srk:n kanttori I 124, 403, 408, 412 (urkujen ed.)

Ruotsalainen Johannes ("Jussi") Kamulan kylästä II 111

Saaranen Eino I 137-138

Saaranen Saimi myöh. Autio s Marjomaa I 47

Saaranen Samuli Heikki sank.v. "joulupukki-pataljoonasta" I 9, 164-165, 249; II 32, 100

Saaranen Ville sank.v. I 9, 43, 254; II 24, 97, 102, 104

Saarela Olli I 62

Saarento Martti artikkeli Kansa taisteli -lehdessä I 335

Saari Erkki sank.v. I 9, 173, 176, 195, 197, 256, 282, 293, 320-321; II 105

Saari Erkki Göteborg/ Ruotsi I 282

Saari Hilda s Valtonen ja lapset Heimo, Heikki, Matti, Martti ja Erkki I 282

Saari Martti Göteborg/ Ruotsi I 282

Saarikivi vänr II 80

Saario Lauri kpääll II 43, 73, 96

Saastamoinen Paavo, alik Pyhännän Rintama- (mies)veteraanit ry:n johtok:n sihteeri 5 v (1969-1973) II 25

Saastamoinen Simo I 124

Sainila Aada ja Ville I 289

Sainila Aino myöh. Leiviskä I 47

Sainila Anna myöh. Leiviskä I 300
Sainila Anna s Pesonen I 410; II 57
Sainila Erkki I 149
Sainila Helli k. Heiskari ja Suvanto H. I 54
Sainila Lauri I 125, 132-135, 137, 139-143,
148-149, 153, 187, 201, 402, 408-410;
II 86, 135
Sainila Olli I 410-411, 416; II 26, 45, 49, 58,
63, 80, 85-86, 134, 140, 336
Sainila Rauha e Knuutila s Leiviskä
I 47, 410-411; II 45, 57, 63, 80
Sainila Ville ("Sainis-Ville") pyhäntästen js:n
K:n muonamest. I 90, 172, 180, 187, 240;
II 102
Sakkiset Pyhännän Leiviskässä I 289
Salmi Samuel II 9-10, 335
Salminen Väinö I 66
Salo Jussi Pyhännän kunnanjohtaja II 54
Salolainen ylik I 227
Sandels Johan August, ruots. kreivi, ev ja
myöh. sotamarsalkka II 21
Saraste Torsti ltn myöh. ylil ja Rovaniemen
khra rov I 240, 244, 412
Sarkkinen ltn I 129
"Sattu-Janne" (k. Knuutinen Juho, = Janne)
Sattulasta Perukalta II 98
Saukkoriipi Kalle (Pellostaja) I 224
Savinen kapt P-kom I 360
Savola Vuonnisten lääkäri II 111
Savola vänr I 154
Savolainen Hilja e Lutinen I 47
Savolainen ltn I 201
Savolainen Taavi aluepäällikkö
I 128-129, 187, 210, 251
Schiff ylil saksal. Ylil S:n kolonnaosasto II 92
Seila Taito I 12, 53
Seppo Eino Piippolan ent. khra
I 177; II 153
Seppälä Elias I 124
Sepän perhe II 53
Siho Aarne I 143
Siilasvuo Ensio kapt, myöh. kenr ja YK-kenr
I 62; II 115-116, 123-124
Siilasvuo Hj. ev myöh. kenrltn I 23, 62,
64-67, 69-70, 72, 74, 76-78, 80-82, 84, 86,
191-192, 319, 386-387, 389; II 111, 115, 121
Siipola Raakel Pyhännän veter.naisten siht.
jatkoissa I 233
Sillanmäki Jouni vapaus- ja heimosotien
tutkija julkaisuja II 31
Silvennoinen jääk sank.v. II 93
Simelius Paavo kadettikapt P-kom sotainv.
myöh. maj I 341

Simelius Rainer ltn myöh. kapt 8/ III/ JR 11:n
1. kpääll I 5, 6, 11, 14, 43-44, 71, 132, 175,
178-181, 184, 193-196, 198, 200, 213-
215, 220, 230-231, 251, 254, 263, 290-
293, 295, 298, 301, 305, 307, 313-315,
320-321, 342-345; II 46, 62, 66, 102, 104,
107-109, 111
Simojoki Elias herännäispast. Kiuruvesi
sank.v. I 188, 247, 393; II 118
Simola N. I 84
Sippola Pekka Pyhännän khra 1971-1978
I 160
Sisto Mikko vänr myöh. kenrltn
I 311-312, 379-380; II 60, 63
Siuruainen Eino maaherra II 7-8, ks. myös
tämän henkilöhakemiston Juntunen Väinö
Johannesta koskevaa oheistekstiä, jossa
on viittaus maaherran (aiheelliseen) kom-
menttiin
Sivonen Aune, Pyhännän veteraaninaisten pj
(Anni Myllylän jälkeen) I 6, 232-233, 408;
II 27, 57
Sivonen Seppo I 6, 401
Skants Onni Vilhelm sank.v. I 9, 176, 184,
194, 254, 292, 342-343; II 107
Soini ltn, yksi Patokosken K:n jjoht:ista II 118
Soininen Pentti ltn jjoht I 268
Somersalo A. I 77
Sorvari Erkki, jääk Pyhännän Rintama(mies)-
veteraanit ry:n johtok. siht. 1983-2002
(20v.) I 230, 233, 391, 416; II 25-26
Stalin J.V. neuvostodiktattori I 13, 23, 28,
61, 77, 86, 143, 222-223, 227, 258, 325;
II 33, 139, 166-167
Stark jääk.ylil kpääll Sallan suunnalla 1918
I 156
Staufer saks. eläinlääk.ev I 243
Stenius Atta II 49
Still Hilja e Haataja H. I 47
Suokas Onni väep toimitusjoht. Kestilästä
I 406 (alakuvan oik. laidassa, Ilmari L:n oik.
p.)
Suomela Anna ("Anni") e Suvala s Marjomaa
I 411; II 49, 57
Suomi Juhani (Kekkos-elämäkerta) II 174
Suorsa Martti I 234
Surakka, sotilas Pohjois-Karjalasta I 117
Suutarinen Timo II 11-12
Suvala Anna ("Anni") myöh. Suomela II 161
Suvala Marja (Maria) myöh. Kallionpää II 161
Suvala Pekka (Petter) Salmista II 24, 161
Suvanto Helli k. Heiskari s Sainila H. I 54
Svinhufvud P.E. "Ukko-Pekka", Suomen
itsenäisyssenaatin pj ja Suomen kolmas
Tasavallan Presidentti I 385; II 35, 36
Sydänmetsä Veijo teollisuusneuvos,
konserninjohtaja II 27, 173-178

Sysiharju ltn 8/ III/ JR 11:n kpääll I 321
Säily Ossi Kajaanista I 6, 286-287
Tabell likka I 187, 210
Tahvanainen Aune I 126
Taipaleenmäki Lauri Kestilästä sank.v. I 398
Takalo-Eskola kk-r:n oulaistelainen I 268
Talonen alik jvarajoht II 93
Talvela Paavo kenrm myöh. jalkaväenkenr
I 65; II 164
Tammela Yrjö II 145-146
Tamminen Pertti kirjailija I 395
Tanner Väinö A. I 22
Tanskan Hannu-kuningas II 17
Tapanainen Hannes kapt myöh. maj
I 128, 187, 229-230
Tapio Elma e Kamunen I 47
Taskila Olavi I 107-108, 110
Taskila Ville ltn, myöh. kapt kpääll Tuirasta
I 178, 304; II 97-101, 104, 107-108
Taube Olavi kapt P-kom I 189, 211, 248, 303
Teivainen Hannele Pyhännän srk:n diakonissa
I 403, 408-410; II 27
Tenhunen Sakari I 76-77
Tervo Johannes, Antti Karppisen
serkku I 398
Tervo Timo e Kiimala agrol. ylil
I 5, 87-91, 263, 270; II 46
Tervola Johannes I 321
Tervola Tyyne II 57
Teuvan Tiltu (vih:n propagandisti) II 167
Tickert vänr ("Tikkeri", "Tikkerti")
I 199, 200, 214-215, 257
Tiesmaa Erkki I 77, 79, 85
Tiilikainen Kreetta I 411
Tiilikainen Pekka I 257
Tikka Jorma I 166
Tikkanen Erkki täydm Väinö Myllylän
kertom:ssa I 219
Tikkanen Kalle II 26
Tikkanen T. I 203
Tikkanen Taimi I 410-411; II 57
Tilander Heikki kenrl kommentti Kuhmon
taisteluiden merkityksestä II 32
Tilander ltn I 143-145, 148
Tiltu (vih:n propagandisti) I 102, 255, 326,
393; II 167
Tinkala Vilho Piippolan sank.v. I 191, 211
Tiri Matti Paavolasta I 263
Tissari Seppo kunnanjohtaja I 5, 15-17, 166,
173, 411-412; II 48, 49
Toikka Eila II 48
Toivanen Reino I 134, 140, 148
Toivonen kapt 11/ III/ JR 11:n kpääll II 144
Toivonen maj I 210
Toivonen Tuure I 40
Tokola Kirsti e Jokelainen s Korsulainen K.
I 363

Toljamo Onni kunnallisneuvos Rintamaveter.
liiton pj I 5, 10, 27-28, 173
Tolonen Anna-Liisa ("Anni") e Makkonen I 47
Tonteri Esko I 108
Topelius Sakari I 66
Torkkeli Knuutinpoika I 324
Torssonen Mirjam, myöh. Autiola II 170
Tst.Os. Hynninen JP 3 II 166
Tst.Os. Häkkinen JP 2 II 166
Tukkimäki Juho opettaja toinen Pyhännän
sjk:n ensimmäisistä paik.päälliköistä
I 186; II 22
Tulppo Toivo lääkm Haapavedeltä
I 290, 296, 300
Tuomaala stm sank.v. I 208
Tuomas-piispa II 15-16
Tuominen Ilmari Jämsästä rintamakaveri
II 114 (lähellä Eldankajärveä), 116 (Turistilla),
118
Tuominen Toivo I 384
Tuovinen ltn ja ltn Tuovisen K ts:n
I/ JR 25:stä I 304
Turpeinen Aku kers I 175, 214, 288,
341-343, 391, 407; II 46, 125-126
Turpeinen Reino Jaakko sank.v.
I 9, 175, 213, 254
Turpeinen Saima ("Saimi") retkikuvassa I 402
Turtola J. evl, kuoltuaan (!) ev I 70, 76-77,
177, 257-258, 307, 314; II 105, 110
Turuinen Pekka Tavastkengältä venäläiset
polttivat hänen talonsa kesällä 1586 II 19
Turunen Aarne ja Ilmi sekä Reeta-mummo
(Tavastkengän Kankaan mummo) I 289;
II 131
Turunen Ahti Henriikki sank.v. I 9, 257,
294-295; II 42, 130
Turunen Aili e Karjalainen I 47
Turunen Aimo matr.tmk:n jäsen, pitkään
Pyhännän Rintama(mies)veteraanit ry:n
johtok:ssa (21 v.) I 233, 391, 410, 415-416
II 14, 26, 34, 58-59, 85-86, 134
Turunen Aino s Aho I 283-284
Turunen Antti Väinö vs:n sank.v. I 7, 12, 157;
II 30, 72, 129
Turunen Bertta II 57
Turunen Eino jääk sot.inv. Tavastkengältä,
Kestilän sotainv. viimeinen pj II 129-131
Turunen Emma (Selkälän Yrjön vaimo) Ahtin
ja Einon äiti II 130
Turunen Harri, historiantutkija, kirjailija
I 166; II 22, 29
Turunen Hedvig ("Heta") s Marjomaa ja
lapset Heikki, Matti, Saimi ja Anni II 129
Turunen Heikki vs:n sank.v. I 7, 12, 157;
II 30, 72, 129
Turunen Helga II 57
Turunen Helvi myöh. Konola I 47

Turunen livari kirkonrakentaja
I 256, 283, 285, 293
Turunen Irja I 415
Turunen Jörkki (= Yrjö) mökkil. II 129
Turunen Manda II 59, 134
Turunen Maria k. Haataja s Lahti M. I 53
Turunen Matti suutari I 229; II 72
Turunen Matti (vs:n sank.v:n, Heikki T:n
poika I 339; II 129
Turunen Matti (nyk.) mv I 415
Turunen Paavo I 203 (myös sivun yläkuvan
oik. reunassa Paavo), 222, 300; II 111, 116,
128
Turunen Pentti I 228
Turunen Reeta = Alipään Makkolan isännän,
"Jussi" eli Juho Turusen, emäntä I 50, 97
Turunen Saara e Laitinen I 52, 102, 319, 410
Turunen Saimi s Pellikka ja Siviä-tytär II 129
Turunen Senja myöh. Piippo I 47
Turunen Siviä, k. Saimi (ylemp.) II 129
Turunen stm (tarkoittaako Paavoa?) I 203
Turunen Tauno sank.v. I 9, 249; II 32, 79
Turunen Uuno Pyhännän Rintama(mies)-
veteraanit ry:n johtok:ssa 12 v. I 141, 143,
391; II 26
Turunen Veeti I 6, 9, 30, 198, 256-258,
283-286, 293-294
Turunen Väinö I 100, 190, 198, 222, 294;
II 80
Turunen Yrjö (k. Jörkki) Tavastkenkä II 129
Turunen Yrjö nuorempi (Selkälän Yrjö,
Emman puoliso, Ahtin ja Einon isä) II 130
Turunen Yrjö väliaik. jjoht kers ("Junnun
Yrjö" tai "Junnon Yrjö") I 6, 102, 167, 195-
196, 222, 291, 293, 318-322, 386, 391,
397, 407-410, 414 ja takakansi;
II 27, 46, 49, 105-106, 155
Tuuli Markku II 14
Tuunanen kkr:n joht I 236
Tuuri Antti I 62
Tynkkynen ltn, myöh. kapt kpääll
II 79, 82
Tynkkynen Toivo I 325, 328
Tyrgils Knuutinpoika valtakunnanmarski
II 16
Tyrjän rykmentti (Ehrnrooth) II 167
Tölli Joonas II 51
Tönkyrä Einar ltn j.joht, myöh. kpääll ja kapt
sank.v. I 44, 64, 174, 211, 248, 255, 303;
II 98, 101, 112, 128
Törmälehto Taavi Mannerheim-ristin ritari
nro 41 I 24-25; II 156-157
Törmälä Aino II 57
Törmälä likka I 199
Törmälän Ville (k. Jussila Ville) II 134
Uimonen Yrjö kapt P-kom I 24, 64, 256
Uoti Unto II 162-163

Vaara Seppo I 199
Vahtera Edvin Kalervo sank.v. I 9; II 32
Vaismaa ts:n vänr ja jjoht, myöh. ltn
I 194, 248, 303-304
Valkama Aino I 48
Valkonen Mauri ltn I 77, 84; II 87, 107
Valkonen Pentti Pekka sank.v. Mannerheim-
ristin ritari jääk.maj P-kom I 37-38, 70, 73,
84, 182, 209, 268, 348; II 87, 93, 115-116,
118, 120, 145
Walldén Joel evl JR 11:n kom
myöh. ev I 79, 82
Wallden Werner maj -41 myöh. evl
I 346 (art:a koottaessa meillä oli rykm.-tason
tieto t.upseerista. Myöh. pyysin sota-ark.-
infon: W.W. ei ollut III/ JR 11:n P-kom, vaan
oli JR 11:ssä palvellessaan n. kuukauden I/
JR 11:n P-kom kesällä -42. Toim. huom.)
Wallenius Kurt I 156
Wallinmaa Yrjö I 82
Valsta vänr JääkJ/ I/ JR 11:n jjoht II 81-82
Valtakari vänr myöh. maj I 225, 229
Valtanen livari sk-ups, Pyhännän sjk:n paik.
päällikkö (lyhytaik. juuri ennen
Teodor Kiiskistä) II 22
Vannekoski Albert E. Pyhännän sjk:n
ensimmäinen paik.päällikkö I 12, 171, 186;
II 22
Vartiainen Juho (isä-Jussi) ja Vartiainen Kaisa
Johanna (äiti-Hanna) II 167
Vartiainen Liisa el.lääk.lotta Pertunmaalta
I 244
Vartiainen Olka II 166
Vartiainen Verner ("Veikko") Eliel sank.v.
I 9; II 32, 128
Vartiainen Vilho, Pyhännän Rintama(mies)-
veteraanit ry:n johtok:ssa 12 v. I 124, 407,
416; II 26, 47, 49, 77, 162-169
Varttinen kapt I 189, 192, 210-211
Varvikko Veli I 13, 232
Vatanen Aaro I 6, 284, 286-287
Vatanen Raili I 6, 283-286
Vatikainen 10/ III/ JR 11:n sank.v. Karjalan
poikia, kaatui Kivennavalla II 117
Weckman ltn I 230
Veijalainen Bertil II 42
Veijola Väinö I 77, 208
Veikkola Kalle Haapavedeltä I 263
Vesainen Pekka Iin ja Kiimingin kylän (nyk.
Ylikiiminki) kuulu sissipäällikkö, kokosi mie-
hiä kautta Pohjanmaan 1500-luvun lopulla
ja 1600-luvun alkuaikoina tehokkaiden vas-
taiskujen tekemiseen idän ja Vienan alueen
terrori-iskujen estämiseksi II 19
Wetterstrand maj II 58
Wetzer Martin jalkaväenkenr I 220
Videk eestil. el.lääk.ups I 243

Vierimaa Viljo kapt III/ JR 11:n kom
myöh. maj II 157
Viio Eeva s Rätty I 47, 161, 233; II 57
Viio Hannu Oulusta (Tavastkengältä) II 41
Viio (Viio) Heikki, Pyhännän sjk:n
ensimmäisen esik:n jäsen II 22, 30
Viio Heimo Pyhännän veteraanien matr.tmk:n
jäsen I 161, 300, 347, 415; II 26, 34, 45, 49,
72-77, 85, 94-96, 134
Viio Jahvi (Kusti Jahvetti) II 72, 74
Viio Kusti (Pulkila) vs:n sank.v II 72
Viio Matti Tapani vapsoit ja heimosot; Petsa-
mon retki v. 1918 I 161; II 31, 72, 131, 133
Viio Viljam (Viljo) vapsoit Pyhännältä, asui
sekä ennen että jälkeen vs:n Pyhännällä,
kunnes asui myös mm. Mikkelissä ja
Helsingissä II 30
Viio Yrjö Heikki, vs:n vammoihinsa pian vs:n
jälkeen kuollut pyhäntänen vapsoit II 30
Viitala Lenni "reuhake" Lyytikäisen 3.j:ssa
myöh. Lontoon olympialaisten kultamitali-
painija I 266; II 75
Viitanen Eeva I 410; II 57
Viitanen Niilo I 409
Vikström ltn myöh. kapt kpääll I 226
Wikström Leo ltn kpääll I 222-223
Willamo Oiva ev (myös Villamo)
I 156-157; II 103
Villanen kers I 364
Vilmi Lauri SIVL:n hallituksen edust. ja
Pohjois-Pohjanmaan piirin pj I 405
Virkkunen Paavo I 12, 157; II 36
Virkkunen Johan Vilhelm ("Ville") Pyhännän
srk:n 2. kirkkoherra I 156-157, 163;
II 22, 36, 129
Wirta Juha kapt, myöh. maj I 124, 406
Virtala Vilma myöh. Marjomaa II 161
Virtanen Anneli II 51
Virtanen Sirkka s Karjalainen S. I 352
Visuri Aappo Antin veli I 172
Visuri Anna Liisa ja Jaakko II 143
Visuri Antti I 6, 171-173
Visuri Eetu I 199, 200-201, 294-295, 297,
307-308; II 73, 76, 110-111, 113, 116-117,
142-144
Visuri Jaakko ja "Sohvia" II 142
Visuri Jalmari II 48
Visuri Martta, Aada, Antero, Jalmari ja Valde
I 172
Visuri Oulaisista kk-r:n joht I 237
Voionmaa Väinö I 68
Voipio Anni I 188
Von Essen kpääll Kuhmon ts:ssa Kev.os.
II 99
Vuokko Aksel Leonard evltn myöh. ev I 12,
24, 70-73, 76, 86, 128, 143, 174, 206, 247-
248; II 97-98, 101, 115-116, 128, 138, 147

Vuolteenaho Pentti ja Toini II 171
Vuorialho O. kapt kpääll II 43, 91
Vuotila Väinö Paavolasta I 263
Vähäsarja Ruukista (Turistilla) II 116
Väinölä Väinö (Iitistä) I 225
Väisänen kapt I 64
Väisänen kapt (Väinö Myllylän kertomuksessa
mainittu) myöh. maj I 229-230
Välimaa Kauko Kauhajoelta
I 203, 266, 314, 316
Vänrikki Stool I 310
Väre Vappu s Pehkonen V.
I 185, 239-240, 252; II 109
Västeråsin piispa II 16
Väyrynen Antti Onni I 9, 362-363
Väyrynen Johannes (Leppiahosta) oli oikealta
sukunimeltään Myllyniemi (Toim. huom.)
I 214; II 81
Yliranta korpr II 158-159
Ylirisku Otto kapt myöh. kenrltn I 5, 22-26,
76-77, 270, 347; II 47, 56, 144, 157
Ylä-Jussila Aune I 281-282; II 334
Ylä-Jussila Uolevi, kansakoulunopettaja,
talousneuvos, kapt, Pyhännän veteraanien
matr.tmk:n vara-pj I 5, 11, 12, 45-59, 281,
415; II 14, 21, 27, 29, 34
Ylönen Niilo I 75, 388-389
Ylönen Timo I 5, 11, 13, 18-19, 75, 388-389;
II 45, 55
Ylönen Valto (=Mikko Valdemar) kapt
III/ JR 11:n P-kom sank.v. I 18, 23, 24, 62,
64, 71-77, 176, 185, 193-196, 212-214
(s.212 maininta Suomussalmen aluepääll.
kapt Ylösen puheesta Kestilästä lähdön
yhteydessä on muistivirhe; hänet vaihdettiin
III/ JR 11:n johtoon vasta Suomussalmella
Parvavaarassa, rajan läheisyydessä
H-valmiusasemien alueella. Toim. huom.);
251, 253-255, 306-307, 321, 343, 388-389,
397; II 106-107, 109, 128
Yritys Onni jjoht ltn I 201, 264-266; II 115
Åberg Kaarlo jääk sank.v. II 92-93
Ågren Edvard I 95-96, 98, 169, 221, 225,
237-238, 323, 374-375
Ågren Elisabet I 98, 100
Ågren Raakel I 227, 233; II 57
Ågren Taito I 225-227, 229, 359, 403,
410-411, 416; II 26, 49, 56, 77
Äijälä Paavolasta I 216, 217, 220
Ääpäälä Niilo I 229

Lyhenteet

AK	armeijakunta
au	aliupseeri
D	divisioona (esim. 3D)
E	esikunta
EK	esikuntakomppania
elläk, EL	eläinlääkintä (esim. ellääkau)
ELK	eläinlääkintäkomppania
er	erillinen (esim. ErPstOs)
ErOsP	erillisosasto Petsamo
heimosot	heimosoturi
HevS	hevossairaala
HTK	henkilötäydennyskeskus
is	ilmasuojelu
it	ilmatorjunta (esim. ittykki)
j, J	joukkue (esim. jjoht)
jjoht	joukkueenjohtaja
JR	jalkaväkirykmentti
js	jatkosota
jv	jalkaväki (esim. JvKoulK)
JärjK	järjestelykeskus
jääk	jääkäri
k, K	komppania
KEK	kaatuneiden evakuoitikeskus
kiv	kivääri (esim. kivm)
kk	konekivääri (esim. kkm)
KKK	konekiväärikomppania
KoulK	koulutuskeskus
kp	konepistooli (esim. kpm)
kpääll	komppanianpäällikkö
kran	kranaatti
krh	kranaatinheitin (esim. krhm)
kss	kaasusuojelu
KTR	kenttätykistörykmentti
kv	kevyt (esim. KvOs)
lkp	liikekannallepano
lääk	lääkintä (esim. lääkm)
mk. (Kunniamerkeistä :)	kiekkosen kera <i>p. o. miekkosen ...</i>
os	osasto (esim. ErOs)
P	pataljoona (esim. ErP 15)

patladj	pataljoonan adjutanti
patr	patruuna (esim. patrkant)
pion	pioneeri (esim. PionP)
pk	pikakivääri (esim. pkm, pk-amp)
PM	Päämaja
po	paikallisosasto (esim. Pyhännän po)
PohR	Pohjan rykmentti
pp	polkupyörä (esim. PPP)
PrW	prikaati Vuokko (komentajan mukaan)
ps	panssari (esim. psjääk)
pst	panssarintorjunta
puh	puhelin (esim. puhm)
SIVL	Sotainvalidien Veljesliitto
sk, sjk	suojeluskunta
Skp	suojeluskuntapiiri
sotinv	sotainvalidi
spol	sotapoliisi (esim. SPoIK)
SS, SotaS	sotasairaala
stm	sotamies
sv	sotavanki (esim. Svleiri)
tal	talous (esim. talau)
tkm, tykm	tykkimies
ts	talvisota
tst	taistelu (esim. tstlti)
täyd	täydennys (esim. TäydP)
ups	upseeri
v, V	viesti (esim. VK)
vapsot	vapaussoturi
varh	varastonhoitaja
vj, vjoht	varajohtaja (esim. joukkvjoht)
vm	viestimies
Vm	vapaudenmitali (1. ja 2. luokan)
VP	viestipataljoona
VR	vapaudenristi (I-IV)
vs	vapaussota
vs:n vartm	vapaussodan vartiomies

PYHÄNNÄN SANKARIVAINAJAT

Vapaus sodan 1918 pyhäntäläiset sankarivainajat

KYLLÖNEN Vilho ("Vil-le"), työm., leski ja stm, vapaus soturi Pyhännän kirkonkylältä, * 21.3.1891 (Piippola) Pyhäntä, † kaatui 17.4.1918 Kuolajärven tst:ssa Kuivitsassa (Kuivitsalammella) saatuaan luodin reiteensä. Puoliso: Kyllönen

Josefiina s Kamunen Pyhännällä, * 30.11.1872 Piippola (Pyhäntä), † 6.4.1917 Pyhäntä. Äiti Tiina Kyllönen s 1864. -Kutsunta sotaväkeen Ouluun: määräys Sallan R:n Kuolajärven (= Sallan) P:aan, joka oli P-Pohjanmaan I JP, kompp. VIII, rintamajoukoissa lähtöryhmä 17. Eräässä Piippolan sjk:n luettelossa Ville Kyllönen mainittu Sallan rykmentin II pataljoonan II k:n I jääk:n sotilaaksi. Haud. 15.5.1918 Kuolajärven sank.hautaan. Merkitty myös Pyhännän sankarihau-doilla vs:n sankarivainajien muistopaateen ja seurakuntatalossa srk-salin seinälaattaan. Vilhon muistolle myönnetty VR IV. Samana päivänä 7.4.1918 samasta pataljoonasta kaatui Kuivitsalammen tst:ssa 24 miestä ja haav. 22. Virallisessa valtakunnallisessa Suomen sotaturmat -informaatiossa on kuolinpäiväksi merkitty em. 7.4.1918 Vilho Kyllösen kohdalla. Kuitenkin Pyhännän sank.haudoilla olevaan paateen on haluttu merkintä toisin: Ville kaatui sen mukaan 17.4.1918.

NIILEKSELÄ Antti, tal.p., kruununtorpparin p. stm, krenatööri ja vapaus soturi Tavastkengältä, * 20.3.1898 Piippola (Pyhäntä, Tavastkenkä), † kaatui pitkäperjantaina 29.3.1918 Epilän mäel-lä Tampereen valtaukses-sa, Pyhännän suojelus-

kunnan jäsen. I KrenatööriR:n 3.P = Oulun P. Rintamajoukoissa lähtöryhmä 36. Tst:t: Ikaalinen, Viljakkala, Kyröskoski, Mouhijärvi, Tampere. Haudattu Ylöjärven sank.hautaan; muistopatsaassa on hänenkin nimensä, ja myös Pyhännän kirkkopihalla vs:n sankari-

vainajien muistopaadessa ja seurakuntata-
lossa srk-salin seinälaatatassa. Antin muistolle myönnetty VR IV.

TURUNEN Antti Väinö, torppari, maataloustyöm. ja stm: krenatööri ja vapaus soturi Tavastkengältä, * 5.11.1896 Piippola (Pyhäntä, Tavastkenkä), † kaatui punaisten kiinniot-tamanavankina 19.3.1918 Kyröskoskella osallistut-tuaan Kyröskosken tais-

teluun. Puoliso: Turunen **Saima** s Pellikka, * 3.3.1891 Piippola (Pyhäntä), Viitamäeltä († 1920 Pyhäntä). Turuset muuttivat välil-lä 1916 Kärsämäelle ja palasivat kev. -18. Lapset: Heikki -16 († 16), Siviä -18 (muut-ti Suomenselälle -38). Antti meni vapaa-
eht. Oulun rintamakom.k:aan, sai Heikki-
veljen kanssa yhteisen kohtalon punaisten
kiduttamana ("rääkkääminen") ja teloitta-
mana. I KrenR:n 3.P = Oulun Pataljoona.
Rintamajoukoissa lähtöryhmä 36. Tst:t:
Ikaalinen, Viljakkala, Kyröskoski. Haud.
Hämeenkyröön. Nimi Pyhännän sankari-
haudoilla vs:n sank.vainajien paadessa ja
seurakuntatalossa srk-salin seinälaatatassa.
Muistolle myönnetty VR IV. Muistitiedoista
vrt. Heimo Viion artikkeli s 62. Kun Heikin (k.
seur.) lisäksi Anttikin kaatui, Tavastkengän
Niemelässä Reeta-äiti ja Jörkki- eli Yrjö-isä
kärsivät raskaan surun 2 poikansa mene-
tyksestä sank.vainajina. Tämä oli 1900-lu-
vun sodissa Pyhännän kohdalla ensimmäi-
nen 2 sank.vainajan kokemus saman per-
heen sisällä. Vastaavia kokemuksia tuli run-
saasti II maailmansodan aikana js:ssa pienen
Pyhännän osaksi.

TURUNEN Heikki, torppari, mäkitupalai-
nen, sekatyöm. kren-
atööri ja vapausso-
turi Tavastkengältä,
* 5.1.1886 Piippola
(Pyhäntä, Tavastkenkä), †
kaatui 19.3.1918 punais-
ten kiinniottamana van-
kina Kyröskoskella osal-

listuttuaan Kyröskosken taisteluun. Puoliso:
Turunen **Hedvig** ("Heta") s Marjomaa *
6.11.1887 Piippola (Pyhäntä?), myöhempi
Kamunen, † 36 Pyhäntä. Lapset: Heikki -09
(† Kemijärvi -90), Saimi -11 (Pulkkilaa -29),
Anna -13 (myöh. Rimpeläinen, muutti avios-
sa Kestilään -38), Elsa -15 (†16), Matti -17 (†
12.3.56 Salla). Vs 1918: Heikki Turunen liittyi
18.2.1918 vapaaehtoisesti Oulun rintamak.
kuntaan: 3.P/ I KrenR (Oulun P), rintama-
joukoissa lähtöryhmä 36. Hän kärsi nuorem-
man Antti-veljen kanssa punaisten vankina
kidutuksen ja teloituksen: "tullut räakkää-
mällä tapetuksi". Tst:t: Ikaalinen, Viljakkala,
Kyröskoski. Heikki haudattiin 1.5.1918
Pyhännän srk:n sankarihautaan, jonka van-
hemmassa muistopaadessa ja srk-salin sei-
nälaatatassa on myös näiden Turusen veljes-
ten nimet vs:n sank.vainajina. VR IV.

VIIO Yrjö Heikki, mv ja
poliisikonst., Viljamin
veli ja vapaus soturi
Pyhännän kirkonkyläs-
tä, * 28.2.1897 Pulkki-
lä, † 16.12.1919 Pyhäntä,
myös haud. ilmeisesti
Pyhännälle. Yrjökin kuu-
lui Vöyrin sotakoulun op-
pilaisiin ja Vöyrin kaar-

tiin, kuten vanhin veljensä Viljam, toimi ensin
Pyhännän sjk:ssa ja sitten joukkuepäällikkönä
Muhoksen Kylmälän sjk:ssa. Viljam-veljensä
tavoitiin Yrjökin osallistui Tampereen valtauks-
seen, jossa hän haavoittui ja sai keuhkovi-
an, kunnes jo pian vs:n jälkeen kuoli sairaa-
na Pyhännällä 22 vuoden iässä. Yrjö taisteli
vs:ssa Oulun KrenR:n III P:n 2.K:n mukana.
Tst:t: Kyröskoski, Mouhijärvi, Karkku, Tyrvää,
Tampere, Epilä, Viiala, Valkeakoski.

Talvisodan pyhäntäläiset sankarivainajat 1939 -1940

AHONPÄÄ Niilo Vilhelm,
maatyöm. ja alik Aho-
kylästä, * 25.8.1914
Pyhäntä, † kaatui 13.12.
1939 Kuhmon Korpi-
salmella Pirttimäessä.
Kkr:n joht, 2KKK/ II/ JR
25/ Pr W. Niilo oli koko
II maailmansodan 1. py-
häntäläinen sank.vaina-
ja. Haud. Pyhännän srk:n sank.haudoille,
kotikirkon etupihalle loppiaisena 6.1.1940.
Myöh. näille sijoille tultiin sotavuosina usein
sankarihautajaisiin.

HUOVINEN Juho
Reetrikki ("Veeti"), tilall.
ja stm Tavastkengältä,
*14.3.1905 Piippola
(Pyhäntä), † julistettu
kuolleeksi 14.9.1940.
Ts 1939: 5/ JR 40 stm.
Katosi Pelkosenniellä
17.12.1939 (kantakortin

mukaan) tai 18.12.1939 ("Vapautemme hin-
ta" -kirjan ja Pyhännän kirkonkirjan mukaan).
Viranom. merkinnöissä katoamispäiväs-
tä horjuvuutta, kuten muutamien muidenkin
Pelkosenniemen taistelijoiden kohdalla (tst-
tilanne oli välillä sekava). Puoliso: Huovinen
Sofia ("Viia") s Makkonen -04 Pyhäntä, †
2002 Haukipudas. Lapset aviosta: Bertta -27,
Paavo -29 († 84), Airi -32, Aimo - 33, Paula
-35, Taisto -36, Meeri -37 († 45), Irja -39.

KAMULA Antti, mök-
kil .p., työm. ja stm
Tavastkengältä, * 3.5.
1905 Piippola (Pyhäntä),
† kaatui 2/ I/ JR 40:n
tstltinä 19.12.1939
Pelkosenniellä oltua-
an samassa tst:ssa 18.-
19.12.39. Herastuomari
Veikko Kiiskinen muiste-
li Antin sanoneen 6.12.39 joissakin työseu-
roissa omasta aavistuksestaan, että hänel-
lä oli aamulla edessä lähtö sotaan semmoi-

selle reissulle, jolta hän ei selviä. Antti oli "ra-kuuna Heikin" vanhempi veli. Äiti oli raatari eli ompelija.

KONOLA Pekka, mv ja stm, jääk Viitamäen Suksikankaalta, * 19.5.1906 Piippola (Pyhäntä), † kaatui kranaatista 6/ II/ JR 40:ssä Joutsijärvellä 3.1.1940 huoltotien tuntu-massa. Puoliso: Konola **Kaisa** ("Katri") s Piipon-niemi -09 Pyhäntä, myöh. Piiponniemi, myöh. Hyvönen, † 1995 Pyhäjärvi, haudattu Pyhännän kirkkomaa-han. Lapset avioliitosta Pekka Konolan kanssa: Olavi - 33 († 94), Annikki -38. Ts 1939-40: Sallan suunta, Joutsijärvi 6/ II/ JR 40 eli "Nestor Tolvasen kuulu komppania". Konolan kaatumisesta ks. Arne Kaarlela, Talvisodassa Joutsijärvellä. Kansa taisteli 1/ 1975 ss 28-29. Khra Hjalmar Carlson toimitti sank.vainajille ruumiinsiunaukset Pyhännän kirkossa 14.2.1940, myös Pekka Konolalle.

LAITINEN Niilo Johannes, tal.p. työm. ja stm Viitamäen Korpelasta, * 25.9.1910 Pulkki-la, muutti Pyhäntälle ennen ts:aa 26.11.38, kaatui Kuhmossa 30.1.1940. 5/ JR 25. Puoliso: **Eila** s Parkkinen, kr.kat. pakolais- l. evakkosrk:sta s -20 Kiiminki, myöh. Laine 26.12.43 alkaen. Niilon ja Eilan lapsi: Laitinen Aimo -39 Pyhäntä. Niilo haudattu Pulkkilan sankari-hautoihin (sukua sieltä). Hänen nimensä on myös Pyhännän srk-talossa saliseinän lisä-laatasta, johon on merkitty 3 muualle haudattua Pyhännän seurakunnan sankarivainajaa. Nytemmin Eila Laine s Parkkinen asunut Riihimäen evl srk:ssa 18.12.51 alkaen miehensä kanssa. Puoliso Laine Uuno Armas s -14 Loppi, † 78 Riihimäki evl. Eila † 87 leskenä Riihimäki evl. Aimo Laitinen elää perheel-lisenä kirj Hyvinkää evl.

LEIVISKÄ Paavo Ilmari, mv, työm. ja stm Pyhännän kirkolta, * 26.10.1913 Kestilä, † kaatui vartiopai-kalleen ollessaan mottia vartioimassa Kuhmon Klemetissä 2.2.1940 6/ II/ JR 25:n tst:uissa kiv- ja pk-valioamp:na ja tark-ka-amp:na. Paavo oli ta-sokas kilpahihtäjä ja muuan khra Virkkusen

Tahvo-pojan kalakavereista. Tst:t 1939-40: Kuhmon suunta: Mämmelä, Pirttimäki, Sivakka ja Klemetti. Paavo kuului 7 vuotta Pyhännän sjk:aan.

LUTTINEN Antti, mök-kil. p., sekatyöm. ja stm Kamulankylästä, * 29.9.1902 Piippola (Pyhäntä), † kaatui 31.1.1940 Sallan Paikanselässä Märkjärvellä; meneh-tyi tst:ssa sydäninfarktiin ("Vapautemme hinta"-te-os: kaatui Märkjärvellä) 5/ JR 40:ssä. Puoliso: Luttinen **Saima** s Dahlgren, myöh. Turpeinen -13 Pyhäntä, † 97 Pyhäntä. Lapset: Reeta -34, Onni -39. Leski avioitui v. -41 metsätyöm. mv, alik Augusti Turpeisen kanssa, myöh. kers (k. hänen sa-rakkeestaan tuonnempana).

LUTTINEN Matti, mv, työm. ja stm Tavastkengältä, * 6.2.1916 Pyhäntä, † kaa-tui 28.1.1940 pk.amp:na Laatokan koillispuolella Korpiselän Vieksingissä. 2/PPP 7 (tai: 2/PPP 2; eril. merkinn. käsialojen epäselv.). Tst:t: Aittosilta, Ristisalmi, Kotisaari, Tolvajärvi, Ägläjärv, Viexinki. Lähin omainen Ville-isä. Matr.tmk:n jäsen Matti Pennanen muisteli kerrotun tä-män nuoremman kaimansa olleen rohkea soturi.

MAHOSENAHO Einari Hiskias, til.p., työm. ja stm Isolamujärven Heinäniemestä, myöh. Viitamäessä, * 30.9.1911 Pyhäntä, † kaatui 1.1.1940 kranaatista Sallan suunnan tst:uissa Joutsijärvellä. Kuorm. Kesk. S-vala 6.12.39. Myöh. 2KKK/ JR 40. Puoliso: Mahosenaho **Lempi** s Luttinen -15 Pyhäntä, † 97 leskenä Keminmaassa. Lapset: Arne -39 († 72 Kärsämäki), Tuulikki s 23.8.40. Äiti Lempi ja isä Einari odottivat toista vauvaa, mutta kesken odotuksen isän täytyi kaatua ts:ssa. Tytär syntyi Oulussa elokuussa. Perhe muutti Pyhännältä Kärsämäelle -46. Lempi-äiti muut-ti leskenä Kärsämäeltä Rovaniemelle v. -60, sittemmin muuallekin, viim. Keminmaahan.

MAKKONEN Matti Einari, "Makkolan Matti" (usein Juho Turusella renkinä), työm. ja jääk Tavastkengältä, * 18.1.1912 Pyhäntä. Hiissarin pikku mökin ottopoi-ka, "Hiissarin Matti". Hän oli Pohjanmaan JääkP:sta. Ts 1939: † kaatui (katosi) 18.12.1939 (päiväyksen var-haisin tieto) kpm:nä Pelkosenniemiellä (leh-tiutisten, Pohjolan skp:n Rovaniemen E:n, "Vapautemme hinta"-kirjan ja Pyhännän srk:n kuolleiden ja haudattujen kirjan, sankaripaaden ja muistolaattojen mukaan) tai 17.12.1939 (sot.kantakortin/ Tapaturmaviraston mukaan, kotijoukkojen E:n ja Pyhännän srk:n histo-riakirjan mukaan). Kolmas vaihtoehto: Joeli Haataja väitti, että Matti Makkonen kaatui vasta 19.12.-39. Vrt. esim. Antti Kamulan kaa-tumisen ajankohtaan. Muutamien soturikohta-loitten ajoitus on todella jonkin verran hor-juva Pelkosenniemen taistelun moniotteisisa vaiheissa ja kun yön ja päivän rajat hel-posti menivät kaamoksen ja pitkällisen tst:n pimeydessä sekaisin.

NISSINEN Eino Iisakki ("Iikka"), til.p., työm. ja stm Tavastkengältä, * 3.3.1916 Pyhäntä. Ts 1939-40: 5/ II/ JR 25 ajom Kuhmon suunta, † kaa-tui omassa suoja-pote-rossaan kranaatista pak-kaspäivänä 1.2.1940 Kuhmon tst:uissa Römp-säkankaalla. Tämä tapahtui Onni Moisanen suoja-poteron viereisessä suojamontussa hä-nen vas. puolellaan samana päivänä, jolloin myös Onnin poteron oik. puolella kaatui kra-naatista haapavetinen Pirttimaa.

NISSINEN Väinö Vilhelm, tal.p., autonkulj. ja korpr Ahokylän Kujanperästä, * 22.9.1912 Pyhäntä, julis-tettu kuolleeksi, Helsingin RO:n päätös 19.5.41: kuolinpäiväksi määrätty † 14.9.1940. Väinö katosi Kollaanjoen tst:ssa 12.3.1940 Laatokan pohj. puolella. Ts 1939-40: EK/ JR 69 autonkulj. Kirjassa "Vapautemme hinta" sot.arvoksi merkitty väärin stm. Pitää olla korpr. Väinö oli jo vähän ennen talvisotaa kuljetusalal-la Petsamossa ja jonkin aikaa siellä kirjoilla-kin. Katsottu Pyhännän sank.vainajaksi (kun Petsamo menetettiin Neuvostoliitolle), kuten

kirjassa "Vapautemme hinta". Ruumista ei löydetty. Väinön omaiset olivat Pyhäntällä. Siunattu p-olevana Pyhännän sank.hautaan. Korpr 34.

OJAPELTO Väinö Iisakki, mv ja stm Tavastkengältä, * 27.9.1916 Pyhäntä. Ts 1939-40: Kuhmon suun-ta, † kaatui 4.2.1940 Kuhmossa 5/ II/ JR 25:n valioluokan kpm:nä Lieksan tien suunnalla Eekau-Keckaun tst:uissa (tst-paikka nimetty Saksan jääkärien ent. tst:ujen muistoksi). Väinö kuului Pyhännän sjk:aan.

PELLIKKA Frans ("Ransa") livari, työm. ja stm Tavastkengän Itämäestä, "Itämäen Ransa", isänsä kaima, * 25.12.1911 Pyhäntä, † kaatui 17.1.1940 pk.amp:na partio-re-ten tst:ssa Ilomantsin Ontrasenvaarassa ("Ont-rovaarassa"). 3/ PPP 7. Tst:t: Aittojoki, Ägläjärv, Tolvajärvi, Ilomantsi.

RASI Matti Aimo, mv ja stm Pyhännän kirkon-kylästä, * 28.9.1917 Pyhäntä, † kaatui 24.2.1940 Pitkärannan tst:issa Laatokan pohj.puole-la lähellä Viipuria. Vakin. väessä Pohj. R:ssä 7.9.39 alkaen. Aimo oli kaatuessaan täysorpo, asui Suvalassa muutettuaan kotitalostaan Aholasta. Isä Juho Vilho ja äiti Tyyne Elsa Rasi olivat kuolleet jo aikaisemmin.

SAARANEN Samuli ("Samppa") Heikki, til. ja stm Viitamäen Maaralasta, * 11.9.1897 Piippola (Pyhäntä), † kuoli 10.3.1940 Sallan SotaS:ssa haavoihinsa, jotka oli saanut Kuhmon tst:uissa 5.3.40. Vänr Lauri Helariutan K = 1/ JR 65. Tst:t: Suomussalmi ja Kuhmo. Yli 40-vuotias Samppa kuului "joulu-pukkiP:aan". Sen tehtävä oli mennä aseisiin ja tuhota venäläisten korsuja Saunajärven pohj.puole-la. Venäl. Muurmanskin hiihtoP kohtasi tä-män jo vähän iäkkään tst-osaston, josta alkoi

sitten kaatua miehiä. Samassa joukko-osastossa olivat myös mm. Matti Jussila ja Onni Moisanen velipuoli Aatu Moisanen. Ks Onnin kertomus matr:n II osan s 100.

TURUNEN Tauno, mv ja stm Tavastkengältä, * 9.4.1919 Pyhäntä, † kuoli 11.3.1940 haavoit. tajuttomana klo 22.45 Kajaanissa 31.SotaS:ssa. Tauno ehti olla n. 2 viikkoa vakin. väessä, mutta lähti vap.eht. rintamalle helmi-maalisk. vaiheessa. Haav 10.3.40 Kuhmon Löytövaaran - Kuusijoen tst:uissa klo 14. Lehdessä julk. muistokirjoituksessa mainittiin: Tauno antoi henkensä tst:ssa "tuhatuotista vainolaista vastaan."

VAHTERA Edvin Kalervo, mv ja työm. Ahokylästä, myöh. Ojalankylästä, * 9.10.1915 Helsinki, † kaatui 2.3.1940 Tammissuolla Viipurin koillispuolella. Muutti Helsingistä Pyhäntään Ahokylään 15.9.1920 Peräähön viljelijä Sameli Madetrinvan sirarenpoikana. Myöhemmin ottopoikana ja poikamiesisäntänä Ojalankylän Sammalessa. Ts 1939-40: 7/ JR 67 tarkk`amp. Siunattu p-olevana Pyhäntään sank.hautaan. Haudattu ja siunattu kotiseutu Helsingin sank.hautoihin.

VARTIAINEN Verneri ("Veikko") Eliel, mv ja korpr Juutisista ja Tavastkengältä, * 14.8.1907 Kiuruvesi, † kaatui 18.12.1939 Pelkosenniemen tst:ssa. Puoliso: Vartiainen Hilja s Knuutinen, myöh. Pellikka -07 Pyhäntä († 81 Oulujoki). Lapset: Helli -31, Aune -33, Taimi -37. Ts 1939-40: Verneri oli "Nestor Tolvasen kuulussa K:ssa" 6/ II/ JR 40, ryhmän vjoht. Vartiainen sot.arvo kirjassa "Vapautemme hinta" on virheellisesti "stm". Pitää olla korpr. Verneri kuului Pyhäntään sjk:aan jo v:sta 1931 alkaen. Kauan kaivattu vainaja siunattiin kesällä 1940 Pyhäntään kotikirkon sankarihautaan (kuva Heikki Pellikan artikkelissa matr:n tämän II osan s 128).

Välirauhan aikana talvisodan vammoihin ja sairastumisiin Pyhäntällä kuollut:

RYTINEN Väinö Johannes, til.p., maa- ja metsätyöm., ts:n stm ja sotainvalidi Tavastkengän Perukan Humalniemestä, * 10.12.1918 Pyhäntä, † kuoli 3.3.1941 Pyhäntä ts:n vammoihin ja niihin liittyviin sairaus- ja kiputiloihin välir:n aikana. Vak. väkeen 9.1.1940, 19.1. alkaen jv-koulut:ssa. Ts 1940: 22.2.40: 9/ III/ JR 65 kivm. Haav. vaik. vih:n kiv. luodista läpi vas. käden Kuhmossa 25.2.40. Sair. haavoitt:n lisäseurauksena 26.2.40 Kuhmosssa. Hoito 32.SotaS:ssa 4.3.40-14.8.40 ja V/ 32.SotaS:ssa 16.8.-12.11.40. Vap. palv:sta sair.v. 20.11.1940. Elimistö ei kestänyt haav:een liittyn. sairaustilaa; Väinö kuoli ts:n vammoihinsa. Haudattu Pyhäntään srk:n sank.hautaan, vaikka hän ei kuollut sota-aikana, vaan välir:n aikana. Sisko Eeva kirjoitti liikuttavan lehtiartikkelin veljensä muistolle. Hän lähti itse rintamalotaksi myöh., kuten myös Elvi-sisko, ks. matr:n rintamalottien osasto.

Jatko- ja Lapin sodan pyhäntäläiset sankarivainajat 1941 – 1945

AHONPÄÄ Antti Vilhelm, työm. ja stm Ahokylästä, * 12.9.1923 Pyhäntä, † kuoli juhannuksena 24.6.1944 haavoit. B/24 KS:ssa Kyyrölässä. Haav. samana päivänä Kannaksen Kuparvaarassa kr.sirp. Js 1942-44: 7/ JR 11 kpm, 21.1.44 lähtien tarkka-amp. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Jyväskylä, Karjalan kannas.

AHONPÄÄ Heimo Olavi, mv, metsätyöm. ja stm Ahokylästä, * 23.6.1922 Pyhäntä, † kaatui Lapin sodassa tstlinä 7.10.1944 Torniossa (saksal. kk:n luotisuihkusta vatsaan). Js 1942-44: 12/ JR 11 tstli. Välillä hoidot Tukholman SotaS:ssa ja Kangasalan Pikonlinnan sairaalassa. Ls:ssa 1944 uusi rint.palvelu: jälleen 12/ JR 11 tstli. Tst:t: Länsi-Kannaksen VT-linja Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Sintola, Ihantala; Ls 44: Tornio lokak. alkupäivinä. Heimosta Mirja-siskon kertomus k. matr:n II osan ss 138, 141.

AHONPÄÄ Mikko Einari, mv, työm. ja alik Ahokylästä, * 12.7.1910 Pyhäntä, † kaatui 14.7.1941 Vuonisissa upseerin (kk-vänr:n) erehdyksestä johtun. vahingon:een. Puoliso: Ahonpää Tyynes Eskola -13 Pyhäntä, myöhempi Kamula, † 2006 Pyhäjärvi OL. Lapset: Ahti -36, Alli -40, Teemu Einari s 4.1.-42. Vak. palv. välir:n aikana. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kiv.rj Uhtuan suunta Vuonisiin asti. Haud. alustavasti Juntusrannan kenttäh.maahan. Valistusups:n lähettämässä kaat.ilmoituksessa Einarin sot. arvo virheellisesti stm; pitää olla alik. Hänen kaatumisestaan k. matr:n I osan s 291. Einari ja Tyynes odottivat 3. pienokaista, jota isä ei ehtinyt nähdä, koska kaatui sodassa. Vauva syntyi 5 kuukautta ja 21 päivää myöhemmin. Tyynen viim. vaiheista ks. rintamamies Hannu Ville Kamulan tekstikohta.

AHONPÄÄ Reino Vilhemi, työm. ja stm Viitamäeltä, * 24.8.1914 Pyhäntä, † kuollut 7.1.1942 Neuvostoliitossa Karagandan sv-leirillä (eem. kaupungista n. 40 km, Spasskin kylässä toiminut Spasso-Zavodskoin = Spasozavodskin sv-leiri, jolla moni Suomen sotilas kuoli tauteihin aliravitutena; "kuolemanleiri") Keski-Kazakstanissa n. 1000 km Uralilta kaakkoon, Moskovasta linnunt. lähes 2500 km tai teitse 3500 km kaakkoon. Ts 1939-40: 20 Tal.K/ 5620 suutari, kkm, kivm. Js 1941-42: II/ JR 12 kkm. Katosi Kiestingin motissa Kapustnajajoella: (joutui vih:n vangiksi) 24.8.1941 Kiestingissä (n. 30 km Kiestingin kauppalasta Louheen päin). Ks. sv-matrikkeli Alava-Frolov-Nikkilä, RUKIVER! Suomalaiset sotavangit Neuvostoliitossa. Helsinki 2002, ss 15,45,50, 57-58 ,60,317,321. Sv-matr:ssa Reinon syntymäpaikaksi merkitty väärin Kiestinki; pitää olla Pyhäntä! Tosin hänet vangittiin juuri 27-vuotissyntymäpäivänään Kiestingin alueella.

ESKOLA Heimo Oskari, työm. ja stm Ahokylästä, * 1.1.1922 Pyhäntä, † kaatui 23.6.1944 Kannaksen Ala-Noskualla. Js 1942-44: kk.pat. kant. ja kkm; 1KKK/ JR 11, 4/ I/ 11 Pr ja 4/ I/ JR 11. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Kiestinki-Ahvenlahti, Karjalan kannas. Siunaus Pyhäntään sank.hautaan 16.7.1944.

ESKOLA Toivo Johannes, mv ja stm Ahokylästä, * 18.12.1917 Pyhäntä, † 24.9.1942 kuoli haav. 31.SotaS:ssa Kajaanissa. Haav. vatsaan 23.9.42 vih:n väijytyksessä partiomatkalalla Kontokin ja Kostamon välillä. Js 1941-42: 8/ III/ JR 11 sair.kant. Tst:t: Vuoninen, Pistojoeki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan s., Kangasvaara, Uhtuan pohjoispuo-

li, Kontokki ja Kostamus Uhtualta etelä-lou-
naaseen. Siunaus Pyhännän sank.hautaan
11.10.42 Hj. Carlson.

HAATAJA Arvo, tal.p., mv
ja stm Tavastkengältä,
* 3.7.1922 Pyhantä,
† kaatui 22.4.1942
Uhtuan pohj. puolella
Hevosenkengän asema-
sodassa vih:n kp-suih-
kusta. Js 1942: 3 KKK/ III/
JR 11 kkm. Tst:t: Uhtuan
länsi- ja pohjoispuoli.

Ada ja Edvard Haatajan
perheessä Kotilassa oli kaksinkertainen su-
ru, 2 poikaa oli kaatunut sankarivainajina,
Lauri jo edell. vuonna. Arvon "huiskutus"
Hevosenkengästä, ks. matr:n I osan s 138.
Siunaus Pyhännän sank.hautaan 24.5.1942,
Hj. Carlson. Antti Piippo ja Viljo Rajala: "Kun
Tavastkengän Kotilan talon Haataja Kallelta
oli jo 2 veljeä kaatunut, hänet siirrettiin etulin-
jan hommista töpinän puolelle, ettei kolmas
veli niin herkästi kaatuisi".

HAATAJA Einari ("Eino"),
kastekirjassa **Einar**,
tal.p., mv, työm. ja
korpr Tavastkengältä,
* 10.4.1910 Pyhantä,
† kaatui 24.7.1941
Uhtuan Pistojoen linjalla
Korpijärven tst:ssa.
Puoliso: Haataja **Saima**
("Saimi") s Kaipainen -15
Pyhantä († 93 Pyhantä).

Lapsi: Eino s. 31.12.-41. Ts 1939-40: Pr W:ssa
Kuhmossa 6/ II/ JR 25 pk.amp.apul., pkm.
Korpr 11.4.40. Js 1941: 8/ III/ JR 11 pkm.
Tst:t: Uhtuan suunta Vuoninen, Pistojoen,
Korpijärvi. Haud. alustavasti Pistojoen sotilash.
maahan 27.7.1941. Einarilla ja Saimilla
oli menossa esikoislapsen odotusaika, kun
isä joutui uhraamaan henkensä pyhantäsille
ja kestisille raskaassa Korpijärven mottitaiste-
lussa. Eino-poika syntyi maailmaan isän kaa-
tumisesta 5 kuukautta ja 7 päivää myöhem-
min. Einar Haatajan vanhemmat: Mikko ja
Maria Haataja Tavastkengän Koskelta. Saimi
meni leskenä avioon vielä Einarin veljen
Väinö Haatajan kanssa ja lopulta eli tämän-
kin leskenä ennen omaa kuoloaan (ks. rintamies
Väinö H:n tekstikohta).

HAATAJA Kalle Aukusti,
mv ja stm Tavastkengältä,
* 23.3.1920 Pyhantä,
† kaatui 10.9.1942
Poventsassa Äänisen
koillispuolella Poventsan
ja Karhumäen välillä vas.
rintaan osuneesta kiv.
luodista. Js 1942: Järj.K
1, 10/ JR 25 kivm ym.

siirtoja, myös työpalv.joukot. Tst:t: Vienan
Karjala, Kriivijärvi - Poventsan suunta. Mikko
ja Maria Haatajan perheessä oli kesällä -41
kaatunut Einar-poika; nyt oli hänen nuoren
veljensä Kallen vuoro.

HAATAJA Lauri, tal.p.,
mv ja alik Tavastkengältä,
* 1.11.1916 Pyhantä,
† kaatui 24.7.1941
Uhtuan Pistojoen linjalla
Korpijärven tst:ssa.
Ts 1939-40: Kuhmo
2KKK/ JR 25/ Pr W
kkr:n joht. Js 1941: 8/
III/ JR 11 kiv.rj ja ijjoht

(upseereista puutetta). Tst:t: (ts:) Kuhmo,
Saunajärvi, (js:) Uhtuan suunta: Vuoninen,
Pistojoen, Korpijärvi. Kenttäpostissaan Lauri,
Tavastkengän nuorisoseuran esimies, Elvi-
siskolleen 18.7.41 pohti Pyhännän ja erityy-
sesti kotikylänsä Tavastkengän poikien run-
saita kaatumisia ja haavoittumisia. Alik 40.
Haud. alustavasti 27.7.41 Pistojoen sotilash.
maahan. Kun Laurikin kaatui pyhantästen
kannalta pahimm. paikassa Korpijärvellä, ko-
tikylän Yrjö Haataja (Järvenpään Yrjö) kertoi
Laurilla olleen lomapaperit taskussa. Hän ei
päässyt lomalle ankaran tst-tilanteen vuoksi.
Laurin vanhemmat: Edvard ja Ada Haataja
Tavastkengän Kotilasta.

HAATAJA Yrjö (Järvelän
Yrjö), mv ja metsätyöm.,
korpr Tavastkengältä, *
10.9.1916 Pyhantä, † kaa-
tui Kiestingin motin jäl-
keisenä aikana 11.9.1941
kiv.rj:na Kangasvaarassa.
Ts 1939-40: Kuhmo 5/ JR
25/ Pr W patr.kant., pkm.
Valio kiv.amp. Js 1941:

8/ III/ JR 11."Hyvä Pk.mies", kiv.rj. Tst:t:
(ts) Kuhmo, (js) Uhtuan suunta, Vuoninen,
Pistojoen, Korpijärvi, Kis-Kisjärvi, Kiestinki,
Kangasvaara. Osmo Hyvönen, Kiestingin
motti s 217. Yrjö oli ollut ts:ssa usein samoilla
partioreissuilla Onni Moisasen kanssa. Yrjön
veli Johannes kertoi Antti Piipolle sodassa,
että Yrjö oli todennut veljelleen tietävänsä
kohta kaatuvansa. "Kävi ne enteet."

HUOVINEN Olavi, mv
ja stm Tavastkengältä,
* 29.7.1922 Pyhantä,
† kaatui 6.10.1944
Alatornion Raumolla piis-
kатыkin kran:sta. Puoliso:
Huovinen **Hanna** s
Kanniainen, myöhempi
Pietilä, myöh. Kantola s
-23 Revonlahti, † 2006

Kuusamo. Olavin ja Hannan avioliitosta ei eh-
tynyt syntyä lapsia. Leski muutti Revonlahdelle
-45 ja solmi II avioliiton -46 revonlahdelaisen
Kauno N. Pietilän kanssa s -23 († 54) . II avi-
osta on lapsia. III avioliitto Niilo E. Kantolan
kanssa s 20 († 82 Kuusamo). Olavin sota-
polku: Js 1942-44 ja Lapin sota 1944 kkm:
3KKK/ III/ JR 11, 12/ JR 11. Tst:t: Uhtuan länsi-
puoli, Karjalan kannas: VT-linja Kivennapa,
Länsi-Kannas: Kivennapa-Muolaa-Heinjoki,
Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi (Sintola),
Ls 44: Tornio, Alatornion Raumo. K. matr:n I
osa ss 138, 349.

HYVÖNEN Eino
Olavi, työm. ja korpr
Rytiniemestä, * 29.7.1921
Pyhantä, † kaatui
24.2.1943 kpm:nä Uhtuan
Hevosenkengässä. Js
1941-43 kpm: 5/ JR 53,
1/ JR 53. Tst:t: Latvajärvi
- Kyläniemi, rautatien
ja Kangasvaaran puo-
lustus, Jelettijärvi, Uhtuan länsipuoli. Haav.
2.8.41 Kyläniemessä. Vm 2, -42. Vrt. tietoja
Einon kaatumisesta kantakortin mukaan (tä-
ssä edellä) ja esim. Yrjö Arbeliuksen haastat-
teluartikkelissa tämän matr:n II osan s 80.

JUSSILA Heimo, mv ja
jääk Tavastkengältä, *
14.1.1920 Pyhantä, † kaa-
tui 10.1.1942 Poventsan
Sungunniemessä rin-
taan tulleesta kran.
sirp:sta (tai kiv. luo-
dista). Vapaussoturi
Ville Jussilan poi-
ka ja Valden veli, kuu-
lui Pyhännän sijk:aan. Js 1941-42: KrhK/
JP 2/ Laguksen PsD, krh:n suuntaaja ja
krh:n tj-mies. Tst:t: Muunto, Kartokjärvi,
Palolahti, Leppäsyryjä, Käsnäselkä, Kolatsekä,
Kohtaselkä, Suurmäki, Tuulos, Aunus, Syväri,
Derevjanjoje, Uusiselkä, Äänislinna, Lumkusi,
Poventsan, Suurniemi. Vm 2. Heimon aseve-
li ja ystävä Arttu Rahko lähetti Heimon kuol-
tua Turun sairaalasta muistokirjeen Valde
Jussilalle 2.2.42. Arttu ja Heimo olivat ol-
leet tämän kaatumista edeltän. yönä pari-

vartiossa joka 2. tunti -40 °C:n pakkasessa.
Venäläiset nousivat maihin suurin joukoin
Äänisen kautta Poventsan ja Karhumäen vä-
lillä. Seurasi "Tapponiemen taistelu." Sank.
hautajaisista Pyhännällä 10.3.42 ks. matr:n I
osan s 133-134.

JUSSILA Viljo Olavi, mv
ja stm Tavastkengältä,
* 3.1.1920 Pyhantä,
† kaatui 3.9.1941 Itä-
Karjalassa Laatokan
pohj.puolella Prääsän
edustalla Säämäjärven
Kutismajoella. Tarkka-
ampujan räjähtävä luoti
osui vas. ohimoon. Viljo

oli "isänsä luottomies." Kantakortin mukaan
kaatumisen päiväs = 3.9. eikä 4.9., kuten
on yleisesti ilmoitettu. Js 1941: 3/ I/ JR 8,
1/ JR 8 kivm. JR 8 = "Tuntemattoman so-
tilaan rykmentti". Tst:t: Korpiselkä, Salmi ja
Itä-Karjala. Jussila kuului Pyhännän sijk:aan.
Haud. alustavasti Käsnäselän sotilash.maa-
han Salmissa lähellä Laatokkaa. Sank.hau-
tajaiset 24.3.42 Pyhännällä, k. matr:n I osan
ss 131 ja 135. Erillisestä nimilaaatasta sank.
hautojen nurmikentällä pitää korjata etunimi
Vilho muotoon "Viljo." Lottien johtok:n jäsen
Hilja Lotvonen s Jussila on Viljon sisko.

JÄRVELÄ Aimo
Johannes, mv ja stm
Kamulankylästä, * 19.10.
1925 Pyhantä, † kaatui
4.11.1944 Ivalossa saks.
miinaan, kuoli paareil-
le lääk.miesten sitoissa
haavoja. Js 1944: kivm 7/
Täyd.P 13 Kannas 9.4.44
alkaan. Sama yksikkö

Ls 44 kivm. Tst:t: Karjalan kannas; Ls 44:
Pudasjärvi, Ranua, Yliportimojärvi, Rovaniemi,
Sodankylä, Sattanen, Vuotso, Kaunisää,
Ivalo. Aimo oli Vilma ja Vilho Järvelän per-
heestä jo 2. sankarivainaja Mikaelin jälkeen.
Sank. haut. Pyhännällä 29.11.44.

JÄRVELÄ Vilho Mikael
("Mikko"), mv ja jääk
Kamulankylästä, * 29.9.
1918 Pyhantä, † kuo-
li (katosi) 25.7.1941
Tuuloksessa vakini. väen
2/ JP 3:n riveissä. Patalj:n
pastori totesi vanhemmil-
le lähettämässään surun-
valittelussa: "Poikanne

katosi Tuuloksen taistelussa. Hän on joko
kaatunut tai joutunut ryssän vangiksi". Tst:t:
Kilpivaara, Lehmivaara, Uuku, Jalovaara,

Lyskyjärvi, Ruhtinaanmäki, Uusikylä, Salmi, Käsnäselkä, Miirala, Räämäälä, Rajakontu, Vitele, Tuulos. Kuolinpäiväksi julistettu 25.7.1941 puol.ministeriön toimesta. Siunattu sodan kentälle jääneenä eli p-olevana Pyhännän sank.hautaan su 8.3.48. Järvelän veljesten kaatumisesta ks. myös matr:n II osan s 164. Onni Moisanen muisti, että talvella -43 tuli Mikosta jokin "ryssän radioviesti" naapurin rintaman puolelta. Järvelän Mikon katoamiskohtalon viime kuvio on yhä kateissa. Mikaelin vanhemmat Vilho ja Vilma Järvelä Kamulankylän Järvelästä.

KAIPAINEN Niilo, mv ja stm Tavastkengältä, * 9.10.1918 Pyhäntä, † kaatui 14.7.1941 kranaatista Uhtuan Vuonisissa 8/ III/ JR 11:n hyökätessä Vuonnisenjokilinjalla. Haudattu alustavasti Juntusrannan sotilash.maahan (k. matr:n I osan ss 98-99, 193-194, 290-291 ja II osan s 105). Ts 1939-40: 3KKK/ III/ 3 Pr kiv. valioamp. Kaipainen palveli kkm:nä Yrjö Massan em. KKK:ssa. Tst:t: (ts:) Nurmijärvi, Muolaanjärvi, Leipäsuu, Munasuo, Kiltee, Kämärä, Karisalmi, (js:) 1941 Uhtuan suunta, Vuoninen. Niilon vanhemmat: Joel ja Katri Kaipainen Tavastkengän Vävilästä.

KAIPAINEN Vilho, mv ja stm Tavastkengältä, * 8.2.1925 Pyhäntä, † kuoli 13.SotaS:ssa Kuusankoskella 3.7.1944 sairastuttuaan ja pyörryttäen kivm:nä vaikeaan aivokalvontulehdukseen sotilasmarsilla 5394:n eli 1/HTK 11:n lkp-joukoissa, joihin hän kuului 21.1.44 alkaen. Katri ja Joel Kaipaisen perheestä Tavastkengän Vävilästä oli js:ssa menetetty jo kaksi poikaa sankarivainajina.

KAMUNEN Antti Fredrik, työm. ja stm Tavastkengän Punaperän Ketolasta, * 6.5.1916 Pyhäntä, † kaatui 18.7.1941 Vuonisissa vih:n kran.keskit:ssä. Vakin. väessä välirauhahan aikana. Töissä usein renkinä Tavastkengän Leiviskässä, mistä tuli lähtö sotaan. Js 1941: III/ 11 Pr kivm. kpm. Tst:t: Uhtuan suunta Vuonisiin asti. Haud. alustav. Juntusrannan sotilash.maahan. Kotikylän tytö

tö valitti lehtiart:ssa Antin kaatuneen luodista, mutta hän kaatui kranaatti-iskussa. Leinonen, Moniaita .. s 24.

KAMUNEN Otto Artturi ("Arttu"), itsellinen työm. ja korpr Tavastkengän Perukalta, * 27.4.1920 Pyhäntä, † kuoli 5.11.1941 Alajärvellä sot.tapa-turmassa; käsikran. laukesi kädessä jäällä liukastumisen aikana kesken heiton. Lähin om. äiti Aliina. Ts 1940: ensin vak.palv. mm. KKK:ssa 10.2.40; 5.3.40 alkaen 6/ Er.P 37. Vakin. palv. jatkui välir. aikana. Js 1941: kantakort. ei mainintaa j.-osastosta, vain merkintä "kkm, vararyhmänjohtaja". Turma tapahtui lkp-joukoissa, joihin "Arttu" oli lähtenyt nuorena vapaaehtoisena. Sjk-päällikkö Kiiskinen oli antanut hänestä myönteisen kirjall. lausunnon. Khra Hj. Carlson toimitti ruumiinsiun:n Pyhännän sank.hautaan 19.12.1941 joulun alla.

KANGAS Jaakko Eemil, mv ja stm Pyhännän kirkonkylästä, * 9.8.1925 Pyhäntä, † kaatui 27.6.1944 kran:sta Heinjoen pohj.puolella, Antrean eteläpuolella. Js 1944: 7/ Täyd.P 13 8.4.44 alkaen kivm "Pikku Jaakko". Tst:t: Ino Seivästä 14.-18.6.44, Heinjoki 27.6.44.

KANGAS Johan Vilhelm ("Ville"), mv ja lentostm Kamulan Huuhmarpuron rannalta Autiosta, * 6.9.1915 Pyhäntä, † kaatui 10.7.1941 hyökkäyksessä Vuonnisissa Kursmajoen ylityksessä kran.keskityksessä saamiinsa vammoihin. Puoliso: Kangas **Aini** s Karppi myöhempi Niemilä -10 Muuruvesi, † leskenä mol. avioliitostaan Juankoskella (= ent. Muuruveden srk) 14.2.1994. Lapsi I avioliitosta Vilhelm Kankaan kanssa: Antti -38 Pyhäntä, † 68 Muuruvesi. Kran:n räjähtäessä Ville kaatui Lauri Kumpulaisen jaloille. Ts:n vuosi 1940: Koti-Hev.S 3 hev.hoit., kivm. Js 1941: Tst:t Uhtuan suunta, Vuoninen, Kursmajoki. Ville oli pyhäntästen js:n oman K:n eli 8/ III/ JR 11:n 1. pyhäntäl. kaatunut ja koko js:n 1. pyhäntäläinen sankarivainaja. Matti Pennanen, Väinö Arbeliuksen ja monien muiden samas-

sa tst-tilanteessa olleiden mukaan Ville kaatui iltamyöhällä jo ennen vrk:n vaihtumista 9.7. (vrt. virall. tieto 10.7.41). K. matr:n I osan ss 253, 336. Haud. alustavasti 14.7.41 Juntusrannan kenttäh.maahan (vrt. piispa Leinosen Moniaita muisteluksia ss 20, 23-24). Viljo Rajala: "Me mentiin alajuoksulta yli. Joukkueemme tuli jälkeen päin, ja se oli jo tapahtunut."

KARHUNEN Antero, mv ja metsätyöm. alik Ahokylästä, * 30.4.1916 Keitele, † kuoli 11.9.1941 haavoihinsa Kiestingissä A/ 12 KS:ssa. Puoliso: Karhunen **Kirsti** s Nissinen -22 Pyhäntä, elää leskenä lisalmessa. Lapsi: Mauno -41. Ts 1939-40: Pr.W:ssa Kuhmossa 5/ JR 25 kaukopartm. Js 1941: 8/ III/ JR 11, konepist.m. ja kiv.rj. Tst:t: (ts:) Kuhmo ja kaukopartiot, (js:) Vuoninen, Pistojoki, Korpijärvi, Kiskisjärvi ja Kangasvaara, missä haav. 9.9.41 kuolettavasti päähän tarkka-amp. luodista, tajuihinsa tulematta. K. matr:n I osa s 294 ja kuvista I osa ss 135 ja 178. Väinö Myllylä: "Ahokylän poika Antero oli lahjakas juoksija, olisi ollut lahjoja huippumaileriksi".

KARHUNEN Onni Aukusti, mv ja stm Ahokylästä, * 28.5.1901 Viitasaari, † kuoli 18.9.1941 Sallan KS:ssa Sallan tst:uissa pohjoisrintamalla saamiinsa haavoihin. Puoliso: kansak.opettajatar Karhunen **Elsa** e Lämsä -07 Kestilä, † 88 Oulainen, as. myöh. Oulaisissa, haud. Pyhännälle. Lapset Eero -35, Paavo -37. Onni-isä vakin. väessä välir. aikana. Js 1941: yksikkönä 5791 Sallan suunta, ajom; Onnin kpäällä ilmeisesti vänr U. Riikonen.

KARJALAINEN Toivo, mv ja stm Tavastkengältä, * 8.4.1925 Pyhäntä, † kaatui 5.10.1944 Alatorniolla kranaatista. Js 1944 ja Ls 1944: 6/ JR 53 kivm. Tst:t: Karjalan kannas: Noskuan-Vuoksen lohko ja Harjulan lohko; Ls -44: Tornio 3.-5.10.44. Kesällä -44 välillä hoidossa 5. ja 71. SotaS:ssa. Viljo Rajala: "Se oli tilanne, jossa eri K:n poikia tuli toiselta tieltä Aavasaksalta päin. Ne joutui ylittämään jokea. Sakemanni antoi kranaatti-

tulta. Siinä meni (kaatui) muutamia miehiä ja Pienelän Toivokin."

KARPPINEN Matti Arvid, kr.torpp.p. puuseppä ja viesti-alik Tavastkengältä, * 22.11.1902 Piippola (Pyhäntä), † kaatui Kiestingin motin jälkeisenä aikana 8.9.1941 Kiestingin-Louhen radalla (K:stä Louhen päin 20 km) samasta kran:sta Ahti Turusen kanssa (olivat JR 11:n eli 5026:n saman viestiyksikön miehiä, Ahti korpr ja Matti alik). Ts 1939-40: Pohjoisrintama Esik.K/ I/ JR 40 vm eli viestimies. Js 1941: ViestiK/ JR 11 viestiau. Tst:t: Pelkosenniemi, Savukoski, Sallan Saija, Säkkipjärvi; (js:) Latvajärvi, Vuoninen, Kis-Kisjärvi ja Kiestingin-Louhen rata. Alik 28.7.41. Pyhännän sank.hautojen gran.paadessa on vuosikymmeniä ollut virh. tieto "Nokelan Matin" sot.arvosta, korpr:n tilalle pitää panna merkintä alik. Paadesta luettuna virhe on siirtynyt myös matr:n I osan sivulle 8, ks. myös I osan ss 294-295. Matti oli vapausoturi Johannes Karppisen veli. Osmo Hyvösen kirjassa Kiestingin motti on Nokelan Matista tehty aivan rivimies "stm" s. 270 ! Nokelan Matti siunattiin Pyhännän kirkkomaan sankarihautaan samana päivänä kuin Yrjö Haataja.

KARPPINEN Matti Vilhelmi, työm. ja rakuuna-stm Tavastkengän Perukalta, * 27.11.1920 Pyhäntä, † kaatui 29.8.1944 Kannaksen Korpi-lammilla kranaatista, joka pahasti yllätti linjasta lepoon siirtyneet ja osui "Arolan Mattiin" lähellä räjähtäen. Puoliso: Karppinen **Aino** s Porkka, myöhempi Kuosmanen, s -21 Rantsila († 98 Turku, Turun Henrikin srk). Lapsi: Mirja -45 († 72). Arolan Matti odotti perheeseensä 1. lasta vaimonsa kanssa. Tyttö syntyi isän kesäistä kaatumista seuraavana vuonna 16.1.45 Oulussa. Matin sank.hautajaisista Pyhännällä, matr:n I osan s 399. Leski muutti -46 Rantsilaan, takaisin Pyhännälle 6.6.47 (kirkonkylän Heikkilä ja Takalo), v. -48 Kärämäelle, v. -64 Raisioon II avioliitossaan, josta syntyi 5 lasta) ja v. -64 edelleen Turun tmk-srk:aan.

KAUPPINEN Erikki, mökkil.p., työm. ja stm Tavastkengän Alipäästä, * 15.9.1908 Piippola (Pyhätä), † haav. luodista 3.8.1941 Kis-Kisjärvellä, kuoli pian matkalla KS:aan. Ts 1939-40: Pr W:ssa Kuhmossa 2KKK/JR 25 patr.kant., kivm.

Js 1941: 8/ III/ JR 11 kivm, tstli. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuoninen, Pistojoeki, Korpijärvi, Kiskisjärvi. Haud. alustavasti 4.8.41 Pistojoen sotilash.maahan.

KESTI Matti Hentrikki, mv, työm. ja stm Tavastkengältä, * 26.8.1918 Pyhätä, † kaatui 14.7.1941 Vuonisissa Aukusti Puurusen viereen. Myös Olavi Puurunen kertoi Matin kaatuneen viereensä: vih:n luoti läv. Matin kaulan.

Olisivatko Olavi ja Auku olleet peräti samassa kiv-r:ssä siinä Vuonisten tilanteessa; onhan se mahdollista. Ts 1939-40: 3KKK/ JR 64 kkm. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: (ts:) Suomussalmi, Raate, Pitkäranta; (js:) Uhtuan suunta, Vuoninen. Haud. alustavasti jo kaat. päivänä 14.7.41 Juntusrannan kenttäh.maahan. K. piispa Leinosen Moniaita .. ss 23-24.

KNUUTINEN Aaro Akseli, mvjastm Pyhännän kirkolta, * 31.7.1908 Kiuruvesi, † 10.7.1941 kuoli haavoihinsa Vuokkiniemessä, haavoituttuaan ed. iltana Vuonisissa Kursmajoen ylityksen yhteydessä vih:n kran.keskit:ssä. Puoliso: Knuutinen **Anna**

s Sipola, myöh. Heikkinen, * 06 Pulkkila, † 2001 Pyhätä. Lapset: Matti -32, Raili -39, Elina -41. Knuutinen kuului Pyhännän sjk:aan. Ts 1939-40: Kuhmo 6/ II / JR 25/ Pr W patr.kant., kivm. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kivm, tarkka-amp. Tst:t: (ts:) Kuhmo, (js:) Uhtuan suunta, Vuoninen, Kursmajoki. Piispa Leinosen muisteluksissa (s. 22) nimi virh. muodossa "Nuutinen", samoin virh. kuolinpäiväys, jossa on 3 vrk:n poikkeama (12.7.) sekä aiheeton oheismaininta, että "Armas Kaleva kuoli". Olihan Armas myöhemmin vielä kauppiaina Pyhännällä sotien jälkeen. Sodan oloissa sotilaspapin tilanne- ja kaatumisraportoinnit saattoivat täten joskus, poikkeuksellisesti, olla epätarkkoja, koska esim. hyökkäyssodan olot olivat monin tavoin vaihtelevia, välistä ai-

van vinhalla viilkeellä kiireesti eteneviä, joten tapahtumien sykkeen keskellä rustattuihin muistintapoihin saattoi tulla hieman epätarkkuuttakin.

KNUUTINEN Eino, mv ja stm Ahokylästä, * 27.6.1923 Pyhätä, † kuoli haavoih. 11.10.1942 Eldankajärvellä A/ 24 KS:ssa. Haav. 10.10.42 Turistikukkulalla. Js 1942: 7/ JR 11 kivm. Tst:t: 18.9.42 alk. Uhtuan länsipuoli, Turistikukkula. K.

Eino Lehtolan muistelus aseveljestään matr:n I osan s 107.

KOISTINEN Antti, mv ja stm Pyhännän Rytiniemestä, * 14.2.1908 Piippola (Pyhätä), † kaatui juoksuhaudassa toisten kanssa 24.7.1941 Uhtuan Pistojoeki-linjalla Korpijärven tst:ssa. Ts 1939-40: Kuhmo 2KKK/ II/ JR 25/ Pr W ajom ja

kivm. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: (ts:) Kuhmo, (js:) Vuoninen, Pistojoeki, Korpijärvi. Haud. alustavasti Pistojoen kenttäh.maahan. Samasta ryhmästä kaatui 4 miestä, kivr.joht alik Antti Mäläskä sekä kivm:t Ville Saarainen, Einar Nikkinen ja Antti Koistinen, joka huusi apua tuskissaan ennen vih:n pistimen lopullista iskua.

KONOLA Johannes ("Jussi"), mv ja stm Tavastkengältä, * 13.5.1908 Piippola (Pyhätä), † kaatui 18.7.1941 Vuonisissa Antti Kamusen kanssa samasta kranaatista vih:n kran.keskityksessä. Puoliso: Konola **Hilja** s

Meriläinen -10 Pyhätä, † kuoli sotaleskenä syks. -44 Pyhätä. Lapset: Irma -32, Kerttu -34, Arvo -38. Palvelus vakin. väessä välirauhan aikana. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: Uhtuan suunta Vuonnisiin asti. Haud. alustavasti Juntusrannan sotilash.maahan (k. Leinosen muistelukset s 24). Johanneksen sisko Senja muisteli Eino Myllylän kertomusta: "Konolan Jussi oli saanut kenttäpostissa paketin kotoaan Tavastkengän Saarelta. Pojat rupesivat sitten Vuonnisten kankaalla korvikkeen keittoon. Jussin kanssa olivat ainakin Ketolan mökin poika Kamus-Antti, minä Eino ja joku muu. Siihen iski yllättäen ve-

näläisen kranaattikeskitys. Paketti hajosi. Tuli kranuja. Miehet ryntäilivät hajalleen. Sitten Jussi ja Antti kaatuivat samasta kranusta perätysten."

KORHONEN Viljo Samuel, työm. ja stm Ahokylästä, myöh. Tavastkengältä, * 13.11.1924 Vieremä, † kuoli 4.7.1944 KS:ssa (tai jo matkalla sinne), haav. 3.7.44 Antreassa. Js 1943-44: E/ HTK 11, 3DE, Esik.K/ III/ JR 11, 11/ JR

11 kpm Karjalan kannaksella 2.10.43 alkaen. Tst:t: Kivennapa, Vihtananmäki, Muolaa, Antrea. Viljon kaatumista koskeva muistitieto ja virall. aikamerkinnot keskenään hieman ristiriit. K. matr:n I osan ss 300, 347 ja II osan s 76. Viljo kuului kestiläl. ltn Väinö Mäkelän joukkueeseen tstltinä.

KORSULAINEN Kaarlo Kustaa, työm. ja stm Ahokylästä, * 2.12.1924 Pyhätä, † kaatui 26.6.1944 Antreassa. Js 1943-44: Esik.K/III/JR11,11/JR 11 pk.amp. Tst:t: Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: Kivennapa, Vihtananmäki, Muolaa ja

Antrea. Kaarlosta aseveljenä ja sank.vainajana ks. matr:n II osan ss 144-145.

KOSKENKANGAS Aaro Antti, tal.p., työm. ja stm Tavastkengän Perukan Lummenevalta, * 29.7.1906 Piippola (Pyhätä), † kaatui 21.7.1941 Pistojoella sen ylityksessä kranaatin sirpaleen osumasta. Puoliso: Koskenkangas **Martta** e

Keränen s Karjalainen, myöh. Heikkinen -11 Säräisniemi, † 88 Pyhätä. Martalla lapsi ed. aviosta: Aila -31 Muhos. "Junnon Yrjö": "Piiskatykin ja kevyitten tuliaseiden tulittaessa joenylityspaikkaa Aaro sai osuman, liukastui, kaatui joen pohjaan ja häneltä pääsi jokin huuto". Haud. alustavasti Hevoslammen eli "Tammalammen" kenttäh.maahan. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kivm Uhtuan suunta, Vuoninen, Pistojoeki. Aaro lähetti Uhtuan suunnan hyökkäysvaiheessa kotiin Perukan Peltolaan 4 kirjettä, joissa hän puhutteli kauniisti Martta-puolisoa kaipaavin ajatuksin.

KOSKENKANGAS Veikko Johannes, työm. ja stm Tavastkengältä, * 15.10.1924 Pyhätä, † kuoli 5.7.1944 haavoih. 5156KS:ssa. Haav. 3.7.44 Antreassa. Js 1943-44 kivm. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannas: Kivennapa,

Vihtananmäki, Muolaa, Antrea. J-osastot 5393, 5000, Esik/ III/ JR 11, 11/ JR 11 (väliillä potil. 32.SotaS:ssa 15.3.-3.5.44). Heimo Viio: "Kaatumisen syy oli lyhyeksi jäänyt ominen kranu, josta 7 miestä haav. ja ainakin Viljo Korhonen kaatui 4.7. ja tämä Veikko päivää myöhemmin. Viljo ja Veikko kuuluivat kestiläl. ltn Väinö Mäkelän joukkueeseen ja olivat tämän tstljetä." Ks. Kestilän matr:n s 312 alalaidan kuva ltn Väinö Mäkelästä.

KURKELA Olli, mv ja stm Tavastkengältä, * 12.2.1924 Pyhätä, † kaatui 15.6.1944 (tai 13.6.1944, kantakort. muk.) Kannaksen Kivennavan Vihtananmäessä. Js 1943-44 kpm ja kivm 2/ Täyd.P 13, 41.SotaS (potilas tapaturman v.) ja

11/ JR 11. Tst:t: Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: Kivennapa, Vihtananmäki.

KURKELA Ville, mv ja korpr Tavastkengän Perukalta, * 28.10.1913 Pyhätä, † kaatui 24.7.1941 Uhtuan Pistojoeki-linjalla Korpijärven tst:ssa. Ts 1939-40: Kuhmo 6/ II/ JR 25/ Pr W, Tönkyrän K, jossa oli paljon pyhätäsiäkin.

Js 1941: pk.amp 8/ III/ JR 11:ssä, joka oli js:n alkuper. pyhätisten komppania. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuoninen, Pistojoeki, Korpijärvi. Haud. alustavasti Pistojoen kenttäh.maahan. Villekin harrasti laulua ja joskus esitti yksinlaulua jo siviilissäkin.

LAUKKA Vile, mv ja stm Tavastkengän Perukalta, * 6.6.1908 Piippola (Pyhantä), † kaatui 17.7.1941 H:ssä pienoisheittimen täysosumasta Vuonnissa Uhtuan suunnalla. 8/ III/ JR 11 kivm. Rintamallotta Tyyne Laukan veli. Vile oli H-aseissa aivan Yrjö Turusen lähellä. 3D:n matr:ssa kaat.paikka virheellisesti Vuokkiniemi, pitää olla Vuonninen. Haud. alustavasti Juntusrannan sotilash.maahan. Villen sank.hautajaisista Pyhännällä sunnuntaina 27.7.1941 ks. matr:n I osan s 170.

LEIVISKÄ Johannes, mv ja stm Tavastkengän Perukan Kuoppalasta, * 27.11.1905 Piippola (Pyhantä), † kaatui Kiestingin motissa 25.8.1941 Kiestingin-Louhen radalla Veturipuron tst:ssa saatuaan kran.sirpaleen hartioidensa. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: Vuoninen, Pistojoeki, Korpjärvi, Kiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan s., Veturipuro. Ruumista ei saatu pois radan penkalta. Leiviskän kaatumisesta ks. Väinö-veljen kuvaus matr:n I osan s 293: hän katsoo virall. raporteissa kuolinsyyksi mainitun luodin virheell. tiedoksi ja korostaa veljensä kaatuneen kran. sirpaleesta. Johannes siunattu sotakentälle jääneenä p-olevana Pyhännän sank. hautaan 19.5.1946 klo 12. Kantakortissa kaatumispaikka virheellisesti Kangasvaara, joka sijaitsee n. 2-3 km Veturipuron eteläpuolella.

LUTTINEN Tauno Fredrik, kauppa-apul. ja alik Tavastkengältä, * 9.4.1921 Pyhantä, † kaatui Rajaselässä 2.7.1944 Länsi-Syväriellä Aunuksen kannaksella pään/niskan läpi rintaan osuneesta kran.sirp:sta. Kirkonkirjoissa kaat.päivä 2.7., mutta kantakortin, lehtitiedotteen ja omaisten haut.ilmoituksen mukaan kaatumisaika oli 1.7.1944. Tauno kuului Pyhännän sjk:aan. Js 1941-44: tstti ja esik.kirjuri-au E/ JR 11, 2/ I/ JR 11, HTK/ III AK, 9 kpk, E/ SissiP 3, E/ I/ 11 Pr. Tst:t: Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Oinassalmi, Vuonninen, Pistojoeki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestinki, Aunuksen kannas, Länsi-Syväri,

Vitelejoki. Haav. Uhtualla 14.11.41 vas. kät., jalkoihi. ja silmiin. Hoito 32.SotaS:ssa. Vm 2.

LUTTINEN Vilho Johannes, työm. ja stm Isolamujärven Pessarista, * 23.1.1910 Pyhantä, † kuoli haavoihinsa 19.6.1944 A/24 KS:ssa. (kantakort. mukaan haav. 19.6., kuoli vasta 20.6. KS:ssa). Ts 1939-40: Kuhmo 2KKK/ JR 25/ Pr W tstlti. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 10/ JR 32 ja 9/ JR 32 tstti ja kss.mies 9/ JR 32. Tst:t: Vuoninen, Pistojoeki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestinki-Louhen radan s., Uhtuan pohjoisp., Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Muolaa, Heinjoki. Haav. ensin liev. jo Kiestingin-Louhen radalla. Vm 2. Onni Moisanen muisteli "Pessarin Villeä" ps.vaunujen amp:na, matr:n II osan s 117; tämä puoli ei tosin näy kantakortissa. Pessarin Ville oli korkonimeltään "verkkoukko", kun asui Iso-Lamujärven rannalla ja kalasteli usein.

MADETOJA Eino Vilho, työm. ja stm Pyhännän kirkonkylästä, * 12.11.1923 Pyhantä, † kaatui 11.8.1944 Tolvajärvellä Laatokan lähellä. Js 1942-44 kivm MaaRE ja os. 3579, kpm 2/ TäydP 4, HTK 3, siirto 17.D:aan, pk.amp. apul 3/ JR 22, kivm 2/ 20 Pr. Syväriin sillanpääas:n tst:t. Eino oli jo toinen Hanna ja Yrjö Madetojan perheen sank.vainaja Martin jälkeen. Isä-Yrjö oli käymässä heinätöissä Rajalassa Ahokylässä, kun suruviesti saapui. Ks. matr:n I osan s 277.

MADETOJA Martti Johannes, työm. ja stm Pyhännän kirkonkylästä, * 30.4.1922 Pyhantä, † kaatui 9.4.1942 tarkka-ampujan luodista Uhtuan pohjoisp. tst:issa Kis-Kisjärven vas. puol. Js 1942: 3KKK/ JR 11 kkm. Tst:t: Uhtuan länsi- ja pohjoisp. K. matr:n I osan ss 277-278, II s 112. Martti oli tullut talv. -42 täydennysm:nä Uhtuan rintamalle. Martin vanhemmat: Yrjö ja Hanna Madetoja Pyhännän kirkonkylästä.

MAHOSENAHO Antti Aleksanteri ("Santeri"; "Santtu"), tal.p., työm. ja stm Ahokylästä, * 12.4.1910 Pyhantä, † kaatui 2.8.1941 H:ssä kranaatista Kiiskisjoella Uhtuan suunnassa. Puoliso: Mahosenaho **Hilma** s Komulainen, myöhempi Niskanen -12 Kiuruvesi, † 95 Kiuruvesi. Lapset "Santun" ja Hilman aviosta: Heikki -37, Tyyne -41. Ts 1939-40: res. kaartilainen, 10.Tienkorj.K. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kp.amp. Tst:t: Uhtuan suunta: Vuoninen, Pistojoeki, Korpjärvi, Kiiskisjoki. "Santtu" virkoi kokki Ville Makkoselle aamulla 2.8.41, että tänään hän kaatuu (Väinö Arbelius sanoi matr.tmk:ssa 5.8.1996, että Ville oli hänelle kertonut tästä Santun tokaisemasta kommentista). Haud. alustavasti 6.8.41 Pistojoen kenttä.maahan. K. Moniainen .. s. 30. Viljo Rajala: "Santeri oli unessa saanut tiedon, että Hilarin Santun sota loppuu 2.8.41."

MAKKONEN Heikki, mv ja korpr Ahokylästä, * 27.9.1911 Pyhantä, † kaatui 24.7.1941 Uhtuan Pistojoen linjalla Korpjärven motti-tst:ssa. Puoliso: Makkonen **Aino** s Leiviskä -16 Kestilä, † kuoli leskenä Keski-Lahti v. -85. Lapset: Pentti -38 († 40), Kerttu -39 († 40). Leski muutti Kajaaniin v. -43 ja Lahteen -49. Ts 1939-40: Pr W:ssa Kuhmon tst:uissa E/ II/ JR 25 tstti, kss.mies. Js 1941: 8/ III/ JR 11 tstti. Tst:t: Uhtuan suunnan Vuonninen, Pistojoeki, Korpjärvi. Heikki ehti toimia jonkin aikaa kpäällä Simeliuksen lähettinä H-vaiheessa. Riski ja vanikka, mainio kiv.amp. Haud. alustavasti 27.7.41 Pistojoen kenttä.maahan.

MARIN Esko Henriikki, työm. ja stm Pyhännän Ahokylästä, * 27.1.1924 Pyhantä, † kaatui 1.10.1944 Tornion mlk:ssa saksalaisten pist.luodista (niskaan). Js 1943-44: E/ III/ JR 11 pkm ja kivm syksystä -43 alkaen. Muutti välillä Kestilään maalisk. -41, palasi Pyhännälle 21.1.43 Tavastkengän Anttomin alueelle; myöh. Ahokylässä. Tst:t: Uhtuan länsip., Länsi-Kannas, VT-linja Kivennapa-Muolaa-Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi.

Ls -44: Tornio. Marinin kaatumisesta, k. vääp Rajalan muistelus matr:n I osa s 182.

MARJOMAA Heimo Herman, mv, työm. ja stm Pyhännän kirkonkylän Mattilasta, * 14.12.1910 Pyhantä, † kaatui 21.7.1941 Pistojoen tst:ssa. Kert.harj. -39: tstti. Ts 1939-40: Kuhmo, res. kaartilainen. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan suunta, Vuonninen, Pistojoeki. Heimo oli renkinä Kamulankylän Nurkkalassa Eino Luttisella ennen sotaan joutumistaan.

MIKKONEN Reetrikki ("Rikki"), mv ja stm Ahokylästä, * 15.3.1907 Piippola (Pyhantä), † katosi 17.7.1941 Vuonnissa kuulovartiassa vaihdon aikana. Katoamispäivä julistettu myöh. kaatumispäiväksi. Puoliso: Mikkonen **Aino** s Kärkkäinen -07 Kiuruvesi, myöh. Piippo († 96 Pyhantä). Lapsi aviosta Reetrikin kanssa: Laina -38 († 2004). Ts 1939-40: "Rikki" oli kuulussa Nestor Tolvasen K:ssa 6/ II/ JR 40. Tst:t: Pelkosenniemi ja Savukoski -39, Joutsijärvi, Märkäjärvi ja Viipurinlahden Vilajoki -40. Js 1941: 8/ III/ JR 11 pkm Uhtuan suunnalla Vuonnisiin asti. "Rikki" joutui sota-kesän aikaan kuulovartiosta vart.vaihdon yhteydessä vih:n vanginsiepp:n uhriksi. Paljon myöhemmin eli vasta syksyllä, kun oli jo luntakin, hänen ruumiinsa saatiin sankarihautaukseen Pyhännälle, ks. vääp Rajalan muistelus, matr:n I osan s 175 ja toimittajan pääartikkelin kuva aiheesta. Alustavasti haudattu 25.9.41 Mustajärven sotilash.maahan.

MOISALA Arvi, til.p., työm. ja stm Tavastkengältä, * 12.7. 1918 Pyhantä, † kaatui 2.8.1941 Kis-Kisjoella vatsaan osun. luodista. Ts 1939-40: E/ III/ 3 Pr ajom. Tst:t: Nurmijärvi, Muolaa, Munasuo, Kilttee, Kämärä, Karisalmi. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: Vuoninen, Pistojoeki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi. Haud. alustav. 6.8.41 Pistojoen kenttä.maahan. Ks. kuvaus Arvin kaat:sta matr:n I osan s 321.

MYKKÄNEN Juho ("Jussi") Heikki, mv, kaartilais-stm Viitamäestä, * 8.5.1909 Pyhäntä, † kaatui 8.7.1944 Antrean Noskuan kylän eteläpuolella ja Onni Moisanen muistelun mukaan Kuparsaaressa. Ts 1939-40: Kuhmo 2 KKK/ JR 25 / Pr W kk.pat.kant. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 9/ JR 32, 11/ JR 53 kivm ja pkm. Tst:t: (ts:) Kuhmo, (js:) Vuonniinen, Pistojoeki, Korpiljärvi, Kiskisjärvi, Kiestinki, Uhtuan pohj.p., Karjalan kannas. Haav. 2.8.41 liev. Kiskisjärvellä luodista vas. käteen. Vm 2. Juhon vanhemmat: Herman ja Vilhelmiina Mykkänen Viitamäen kylästä.

MYKKÄNEN Ville Hermanni, mv ja stm Viitamäestä, * 1.2.1911 Pyhäntä, † kuoli 22.9.1944 kirkonkirjan mukaan (kantakortin mukaan 21.9.44) Lapin sodan aikana sotilasjunassa toisen sotilaan käden kautta (puukotus sydämeen). Puoliso: Mykkänen **Hilja** s Ryttilä, myöhempi Moisala, -13 Pyhäntä († 2002 Kempele). Lapset: Pentti -35, Raili -37, Kyösti -41. Ts 1939-40: Pr W:ssa Kuhmossa 5/ JR 25 sair.kant. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 10/ JR 32, 2/ Er.P 13 (sama kuin ed. yksikkö). 19.9.44 13.AVar.K:aan. Js:ssakin sair.kant. Tst: Vuonniinen, Pistojoeki, Korpiljärvi, Kis-Kisjärvi, Kiestingin-Louhen radan suunta, Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli, Kannas. Lääk.stm Mykkänen joutui vastuuttoman riehujan uhriksi, joka "luuli häntä erääksi muuksi". Hermann oli isänsä kaima, Herman ja Vilhelmiina Mykkänen perheessä jo toinen sank.vainaja Juhon jälkeen.

MYLLYLÄ Yrjö Oskari, mv, alik ja alisotilasohjaaja Tavastkengältä, * 23.4.1917 Pyhäntä, † kaatui 24.7.1941 Uhtuan Pistojoeki-linjalla Korpiljärven tst:ssa. Puoliso: mv, rintamalotta Myllylä **Senja** Margareeta s Karjalainen, myöh Pajunen, * 8.11.1921 Pyhäntä († 11.1.1982 Riihimäki; ks. lähemmin rintamalottien osasto). Yrjö kuului Pyhännän sjk:aan. Ts 1939-40: ½-joukk. joht ja kk-au 3KKK/ III/ 3Pr. Tst:t: Nurmijärvi, Muolaa, Leipäsuo (siellä jalat paltelt. 14.2.40), Munasuo, Kilttee. Js 1941: 8/

III/ JR 11 kpääll:n tstiti-au. Tst:t: Vuonniinen, Pistojoeki, Korpiljärvi. Yrjö oli kiv.valio. Alik 39. Vm 2. Haud. alustavasti Pistojoen kenttäh.maahan

MÄLÄSKÄ Antti, metsätyöm, alik ja kiv.rj Tavastkengältä, * 26.11.1916 Pyhäntä, † kaatui 24.7.1941 Uhtuan Pistojoeki-linjalla Korpiljärven tst:ssa. Ts 1939-40: alik Mäläskä tuli Pp.T.R:stä 10.12.39 SissiP 2:een. Kiv.rj. Tst:t: Kuukkausjoki. Js 1941: 8/ III/ JR 11 rj. Tst:t: Vuonniinen, Pistojoeki, Korpiljärvi. Haud. alustavasti 27.7.41 Pistojoen kenttäh.maahan. Kun alik Mäläskä kaatui Korpiljärven mottitst:ssa, hänen ryhmästään samalla kaatui 4 pyhännästä soturia.

NIIRANEN Johannes Vilhelm ("Ville"), työm. ja jääk Tavastkengältä, * 20.5.1912 Kiuruvesi, † kaatui 24.7.1941 luodista Uhtuan Pistojoeki-linjalla Korpiljärven mottitst:ssa. Puoliso: Niiranen **Vieno** s Hyvärinen -20 Pyhäntä, myöh. Arbelius, † 4.12.2002 Oulu, haud. Pyhännälle. Lapset tästä I aviosta: Rauha -38, Irja -39, Vilho -41 († 94). Ts 1939-40: Nestor Tolvasen kuulusa K:ssa 6/ II/ JR 40 kiv- ja kp-amp, ajom. Tst:t Pelkosenniemen suunta. Haav. 21.12.39 Pelkosenniemessä vas. käteen. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kpm. Tst:t: Uhtuan suunnan Vuonniinen, Pistojoeki, Korpiljärvi. Haud. alustav. 27.7.41 Pistojoen kenttäh.maahan.

NIKKINEN Jaakko Einari, työm. ja stm Tavastkengältä, * 19.5.1916 Kiuruvesi, † kaatui kranaatista 24.7.1941 Uhtuan Pistojoeki-linjalla Korpiljärven tst:ssa. Ts 1939-40: Kuhmo 6/ JR 25/ Pr W kivm, kaukopartm, kp.amp. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuonniinen, Pistojoeki, Korpiljärvi. Haud. alustav. 27.7.41 Pistojoen kenttäh.maahan. Kivm Einarin osa oli kaatua yht'aikaa saman ryhmän 3 muun aseveljen kanssa alik Antti Mäläskän kivr:ssä.

NISSINEN Juho ("Johannes") Henriikki, mv, työm. ja jääk Tavastkengältä, * 25.6.1909 Pyhäntä, † kaatui 21.7.1941 Uhtuan Pistojoen tst:ssa. Puoliso: Nissinen **Veera** s Joutsenkoski -20 Pyhäntä (myöh. Nikula). Veera-mummo leskenä Tampereella. Lapset Juhon ja Veeran aviosta: Terttu -39, Sirkka -41. Ts 1939-40: Kuhmo 2KKK/ JR 25/ Pr W kk-ajom ja kivm. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kivm Uhtuan suunta Vuonniinen, Pistojoeki. Juho oli Anna-Liisa ja Heikki Nissisen perheestä jo toinen sank.vainaja ts:ssa kaatuneen lisäksi jälkeen.

NISSINEN Kalle Ensio, mv ja jääk Ahokylän Rauhalasta, * 20.2.1920 Pyhäntä, † kaatui 14.7.1941 Loimolassa Laatokan pohj.puolella. Kantakortissa ei main. lkp:n jälkeisen joukkosaston nimestä. Kalle oli vakin. väen. jääkäreitä. Haud. alustavasti Korpiselän sank.h.maahan. Sankarihautaus ja siunaus Pyhännän sankarih.maahan 10.3.-42.

OJANTAKANEN Henrik ("Heikki") Vilhelm, työm. ja stm Viitamäen Saaralan alueelta, * 6.1.1903 Kestilä, muutti väilir. aikana Pyhännälle, † kaatui 24.7.1941 Uhtuan Pistojoeki-linjalla Korpiljärven tst:ssa kranaatista. Haud. 27.7.41 alustavasti Pistojoen kenttäh.maahan. Kulki Saaralan kortteeristaan Pääköiltä savotoissa. Kuului js:ssa joukkueeseen, jota johti aikaisemmin vänr Hurnasti. Ts 1940: 7/ JR 67 kivm, haav. 27.2.40 pommit:ssa Yläsäiniöllä Viipurin mlk:ssa. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: (ts:) Yläsomme ja Säiniö (=Yläsäiniö) 1940; (js:) Uhtuan suunta 1941: Vuonniinen, Pistojoeki, Korpiljärvi.

OJAPELTO Veeti Stefanus, tal.p., mv ja lääkäri-alik Tavastkengältä, * 3.3.1913 Pyhäntä, † kaatui 24.7.1941 Uhtuan Pistojoeki-linjalla Korpiljärven tst:ssa. Puoliso: Ojapelto **Kerttu** s Härmä, myöhempi Karjalainen, myöh. Haataja -18 Kestilä († 2001 Kestilä). Lapsi Veetin ja Kertun avioliitosta: Alpo s 28.6.41. Ts 1939-40: 20.Tal.K lääkäri. Js 1941: 8/ JR 11 lääkäri. Tst:t: Vuonniinen, Pistojoeki ja Korpiljärvi. Kiv. valio. Haud. 27.7.41 alustav. Pistojoen kenttäh.maahan. Veetistä k. matr:n I osa s 301.

OJAPELTO Vilho Henrik ("Heikki"), tal.p. mv ja stm Tavastkengältä, * 4.4.1914 Pyhäntä, † kuoli kranaatista saamiinsa haav. 25.7.1941 Juntusrannassa A/KS 17:ssä Suomussalmella. Haav. oli tapahtunut 21.7.41 Pistojoella. Haud. alustav. 26.7.41 Juntusrannan kenttäh.maahan. Vakim. palv:ssa väilir. aikana. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: Uhtuan suunta, Vuonniinen, Pistojoeki. Heikki oli Väinön ja Veetin jälkeen jo kolmas sank.vainaja Liisa ja likka Ojapellon perheestä Tavastkengällä. Tämä oli raskain perhekohtainen uhri isänmaan puolesta koko Pyhännän seurakunnassa ja kunnassa, k. matr:n I osan s 102. Heikin kaatumisesta matr:n I osan ss 391-392. Väinö Leiviskä oli Heikin kanssa uitossa Hyvölännannalla, kun heille tuli js:aan eli sen alussa "kesäsotaan" lähtö.

PARTANEN Edvin Johannes, työm. ja alik Pyhännältä, * 11.9.1917 Kiuruvesi, † kuoli aamulla klo 5.50 haavoihinsa 28.1.1943 66.SotaS:ssa Äänislinnassa (=nyk. Petroskoi). Vilho P:n veli. Haav. aamulla 18.1.43 klo 9 Krivillä luodista selkään. Kuului Pyhännän sjk:aan. Ts 1940: Pst. Tyk-os./ 3.Pr pst.tykm, tstiti. Js:n alkuaikat kiv.rj ja pst.rj Koul.K:issa, kohta taas rintamalla. Js 1942-43: B 570, 7/ 3.Pr pst.rj. Tst:t: (ts.) Rautu, Nurmijärvi, Muolaa, Munasuo, Kilttee, Kämärä, Tali; (js:) Itä-Karjalassa puolustus-tst:t Krivissä 29.3.-18.4.42, 24.5.-26.9.42, 11.-18.1.43. Korpr 40. Alik 11.5.40. K. alik Partanen pst-ryhmänsä kanssa ja 2. kuva

sank.hautauksesta, matr:n II osa, toimittajan pääart.

PELLIKKA Eino
Fredrik, metsätm ja tkm Kamulankylästä, * 12.7.1920 Pyhantä, † kuoli 23.8.1941 Suomussalmen A/ KS:ssa. Haav. 21.8.41 Malviaisen tien itäsuunn. Tykistössä Vienan Karjalassa 25.Tyk.K. Asui viim.

Ahokylässä Havukkanevalla. Haud. alustavasti Mustajärven kenttä.maahan. K. myös sisikon kertomuskirja: Helli Piippo, Kasvattityöntie, Hollola 1996 ss 7-8, 23.

PELLIKKA Tapani Paavali ("Paavo"), työm. ja stm Kamulankylästä, * 26.12.1918 Pyhantä, † kaatui 28.6.1944 Kannaksen Noskuanjärvellä. Ts 1940: jo vak. väessä kivm 2/ I SissiP/ V AK. Js 1941-44: suuntaaja, a-varas-

tomies, kkm: 5/ LinPsto Niemi, 155.K/ 17; 24 AVar K, 8/ JR 53. Tst:t: (ts:) Raatteen suunta 1940 (hihtopartiot); (js:) Uhtuan suunta: Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonninen, Pistojoeki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsipuoli; Karjalan kannas: Kuuterselkä, Kyyrölä, Heinjoki, Noskuan kylä. Paavo oli Einon jälkeen jo 2. sank.vainaja Sofia ja Fredrik Pellikan perheestä, k. Helli-siskon kertomuskirja ss 7-8, 13 ja 23.

PELLIKKA Uuno lisakki, työm. ja stm Maaralasta, * 12.2.1922 Pyhantä, † kuoli 31.5.1942 haavoitettiin Eldankajärven KS:ssa A/ 24.KS. Haav. 30.5.42 Uhtuan Hevosenkengän oikeanp. sakarassa ohimoon osuneesta luodista puiden pilkkomisen aika-

na. Kantakorttiedon mukaan Pellikka ei kaatunut 30.5.-42, kuten virallisesti on ilmoitettu, vaan haavoittui, ja seur. päivänä hän kuoli Eldangan KS:ssa. Js 1942: 15.1.42 alkaen 3D, pst.jääk, pst.m 23.1.42 alkaen Uhtuan länsipuol. Tst:t 3KKK/ JR 11:ssä. Vrt. Onni Moisanen muistelus matr:n II osan s 112. Uunon vanhemmat: Sameli ja Kaisa Maria Pellikka.

PELLIKKA Veikko
Johannes, mökkil. p. ja stm Ahokylästä, * 13.6.1924 Pyhantä, † kuoli Torniossa hukkueensa 5.10.1944 Tornionjokeen Lapin sodassa. Js 1942-44 ja Ls 44: 2/ JR 53 27.10.42 alkaen kivm.

Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannas: VT-linjalta (Sahalahti) 9.6.44 alkaen, viivytys Kivennapa - Muolaa - Heinjoki, torjunta Noskuan - Vuoksen lohko, puolustus Vuosalmi ja Ihantala; (Ls:) Tornion puolustus 3.-5.10.44. Vanhemmat: Pekka ja Reeta Pellikka. Leskiäiti Reeta oli vielä elossa ja kohtasi myös surun poikansa Veikon kaatumisesta.

PELTOMAA Tuure
Jalmari, työm. ja rajajääk Viitamäestä, * 27.4.1915 Pyhantä, † kaatui 6.8.1944 Rukajärven suunnan Tsirkka-Kemijoen Tahkokoskella. Ammunnoissa kiv.välilo. Ts 1939-40: Kuhmo 6/ JR 25/ Pr W patr.

kant. pkm. Jalat paleltuivat Kuhmossa; hoito SotaS:ssa 15.12.39 - 9.5.40. Js 1944: Rajavartioli. 1.4.44 alkaen: rajajääk ja osallist. kesäsotaan -44 pkm. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Rukajärven suunta: Tsirkka-Kemijoki Tahkokoski ym. Pyhännän sankarivainaja, mutta haudattu Oulun sank.hautoihin siellä asuneitten lähiomaisten (siskojen) toivomuksesta. K. "Oulun sankarivainajat 1918 - 1945" Oulun Sotaveteraanit ry. Jyväskylä 1987 s 54. Peltomaan nimi on myös Pyhännän srk:n sank.hautojen nurmikentän tynnylaatassa ja srk-salin seinustan erill. laatassa (muualle haudattujen Pyhännän sankarivainajien muistolaatta). Vanhemmat: isä Reeti ja äiti Kaisa Sofia ("Viia") Peltomaa olivat kuolleet jo vuosia ennen Tuuren kaatumista.

PESONEN Ahti Einari, mv ja stm Maaralasta, * 19.11.1921 Pyhantä, † kuoli 23.6.1944 Karisalmen taisteluisa saamiinsa haavoitettiin 31. KS:ssa Kajaanissa. Vakin. väessä ensin erik.koulutus kkm. Js 1942-44, kkm: Hoitoa

SotaS:ssa talvi 42; sairaus vas. polvessa; MaaRE 22.4.42 alkaen, 4/ JR 25 10.6.42 alkaen, hoitoa 32. SotaS 18.1.-24.3.43. Kkm

4/ Er.P 14/ 4 24.5.-23.6.44. Tst:t: Maaselkä, Leipäsuu, Summa. Haav. 23.6.44.

PIIPONNIEMI Uuno Valtter, til., metsätyöm. ja stm Viitamäeltä, * 13.8.1916 Kiuruvesi, † kuoli 31.7.1944 aseveli-ups:n vahingonl:een Vuoksen rannalla. Puoliso: Piipponniemi **Kaisa** ("Katri") e Konola s Piipponniemi -09 Pyhantä,

myöh. Hyvönen † 95 Pyhäjärvi, haud. Pyhännän kirkkomaahan. Lapset Uunon ja Kaisan avioliitosta: Mauno -43. Ts 1939-40: Kuhmo 8/ JR 25 kivm, kpm. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 10/ III/ JR 11 (edellisen u. nimike; 8.K = myöh. 10.K) part.kivm. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan suunta: Vuoninen, Pistojoeki, Korpjärvi, Kiskisjärvi, Kiestingin - Louhen radan suunta Kangasvaara, Uhtuan pohjoispuoli, Karjalan kannas: Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Antrea. Vm 2 -41.

RAJALA Kaarlo ("Kalle"), mv ja korpr Ahokylästä, * 29.1.1913 Pyhantä, † kuoli 2.8.1941 haavoitettiin Vuonisissa kiväärin lävistettyä vatsan t:st:ssa. Leikkisä ja reipasluontoinen Juho ja Kaisa Valpuri Rajalan poika. Haav. sam. päivänä hyökk:ssä

Kiiskisjoella, vietiin A/ 24 KS:aan. Haudattiin alustav. 3.8.41 Pistojoen khm:han. Väinö Leiviskä satoi Kallen vatsaa Mikon kanssa. Kalle kaatui samalla rämeellä Hevosenkengää kohti noustessa, missä Santerikin ja Rajalan veljesten kotoa tuotu hevonenkin kaatui. Kaarlo oli ampujana kiväärivalio. Ts 1939-40: Kuhmo 2KKK/ JR 25/ Pr W kk-amp. apul. Js 1941: 8/ III/ JR 11 korpr, kkm, kivm. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan suunta: Vuoninen, Pistojoeki, Korpjärvi, Kiskisjoeki.

RUUSKANEN Veikko, mv ja korpr Ahokylästä, * 18.3.1912 Iisalmi, † kaatui js:n aikana Kostamuksessa partio- retkellä 3.8.1942 vih:n väijytyksessä saamiinsa luotihaav. Puoliso: Ruuskanen **Aliina** s Kielaankangas, myöh.

Mars -14 Lappajärvi, † 54 Lappajärvi. Lapset I avioliitosta Veikko Ruuskanen kanssa: Elma -35, Eevi -37 († 38), Eevi -39, Eila -41. Ts 1939-40: 6/ II/ JR 25/ Pr W Kuhmo kivm. Korpr 40.

Js 1941-42: 8/ III/ JR 11. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan ja Kiestingin suunta, Kostamus. Sank.vainajamme Veikko Ruuskanen haud. lesken toivom:sta 16.8.1942 Lappajärven sank.hautaan. Väinö Leiviskän kertomus matr:n I osan s 298.

SAARANEN Ville, mv, suutari ja stm Viitamäestä, * 10.3.1902 Piippola (Pyhantä), † kaatui 24.7.1941 Uhtuan Pistojoeki-linjalla Korpjärven t:st:ssa. Puoliso: Saarinen **Saima** ("Saimi") s Marjomaa -12 Pyhantä, myöh. Autio, † 31.7.94 Pyhantä. Ts 1939-40: Esik.K/ JR 40 kivm. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: (ts:) Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi, Märkäjärvi, Viipurinlahden Säkkijärvi; (js:) Uhtuan suunta: Vuoninen, Pistojoeki, Korpjärvi. Villekin kuului alik Antti Mäläskän kivr:ään, josta 4 miestä kaatui luotisateen ja kran.keskit:n aikana.

SAARI Erkki, mv ja stm kaartil Tavastkengän Perukalta ja T-k:n Syrjälästä, * 30.3.1908 Piippola (Pyhantä), † kaatui luodista 2.8.1941 hyökkäyksessä Kiiskisjoella. Puoliso: Saari **Hilda** s Valtonen -07 Uukuniemi, † 18.4.1947 Pyhantä.

Lapset: Heimo -30, Heikki -31, Matti -36, Martti -38, Eetu Erkki -40. Ts 1939-40: PrW Kuhmo, pk.amp.apul. Js 1941: 8/ III/ JR 11 patr. kant. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan suunn. Vuoninen, Pistojoeki, Korpjärvi, Kiiskisjoeki. Ks Leinonen, Moniata .. s 30. "Junnon Yrjö": "Erkki oli vankka ja hiljainen, hänellä oli Korpjärvellä 9 päivää ennen kaatumistaan kova rysypaini erittäin ison "ryssän" kanssa, joka puri hänen peukaloaan ja etusormeaan." Erkki tunnettiin myös hyvästä lauluaanestään. Haud. alustavasti 9.8.41 Pistojoen sotilash.maahan.

SKANTS, Onni Vilhelm ("Ville"), työm. ja jääk Pyhännältä, * 17.2.1905 Pyhantä, † kaatui 21.7.1941 Pistojoen t:st:ssa. Ts 1939-40: Nestor Tolvasen kuulu kompp. 6/ II/ JR 40 pk.amp. apul. Js 1941: 8/ III/ JR 11 pkm. Tst:t:

Pelkosenniemi ja Savukoski 1939, Joutsijärvi,

Märkäjärvi ja Viipurinlahden Vilajoki 1940; Uhtuan suunta 1941: Vuoninen, Pistojoeki. Skants oli savotoissa kulkeva poikamies, kuului js:ssa Viljo Rajalan joukkueeseen. Haud. alustav. Hevoslammen khm:han 24.7.41. Lauri Kumpulainen korosti Villen olleen sodassa oikein rauhallinen.

TURPEINEN Reino
Jaakko, työm., mv ja stm Tavastkengän Juutisista, * 22.11.1910 Kiuruvesi, † kaatui 24.7.1941 Uhtuan Pistojoeki-linjalla Korpijärven tst:ssa kran:sta. Ts 1939-40: Kuhmo 2KKK/ JR 25/ PrW res. kaartil, patr.kant.,

kivm, pkm. Js 1941: 8/ III/ JR 11 patr.kant., pkm, kivm. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan suunta: Vuoninen, Pistojoeki, Korpijärvi. Reino oli Viljo Rajalan joukkueessa ennen Korpijärveä. Korsulaisen Mauno: "Hän liukastui tukin päältä ja molskahti Pistojokeen, mutta selvisi siitä jatkoon ja kaatui vasta Korpijärven tst:ssa". Samaa todisti myös Viljo Rajala. Haud. alustav. 27.7.41 Pistojoen khm:han.

TURUNEN Ahti Henriikki, seppä ja viestikorpr Tavastkengän Selkälästä, * 15.8.1919 Pyhäntä, † kaatui Kiestingin mottivaiheen jälkeisenä aikana 8.9.1941 Kiestingin radan suunnassa (20 km K:stä itään), sam. kran:sta kuin Nokelan

Matti eli alik Matti A. Karppinen. Ts 1940: Kuhmo 7.3.40 alkaen 2/ I/ JR 27 vm eli viestim. Js 1941: 5026 = III/ JR 11 viestikorpr. Tst:t: (ts:) Kuhmo 1940; Js 1941: Uhtuan suunta: Latvajärvi, Vuoninen, Kis-Kisjärvi, Kiestingin-Louhen r. suunta 21.7.- 8.9.41. Ks Eino Turusen kertomus veljensä Ahdin kaatumisesta tämän matr:n II osan s 130. Ahti oli seppä Toivo Piipon renki.

TURUNEN Veeti, mökkil.p. työm. ja stm Pyhännän Rytiniemestä, * 12.11.1911 Pyhäntä, † katosi 25.8.1941 Kiestingin motissa Veturipuron tst:ssa Kiestinki-Louhi -radan varressa. Katoamis päivä vahvistettu kuolinpäiväksi. Puoliso: Turunen **Aino** s Aho -20 Piippola († 40 Piippola). Lapset: Raili -38 († 2006),

Eeva -40 († 40). Veeti vakin. palv:ssa vä-lirauhan aik. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: Uhtuan suunta: Vuoninen, Pistojoeki, Korpijärvi, Kiiskisjärvi; Kiestingin-Louhen r. suunta. Sotakentälle jääneenä siunattu p-olevana Pyhännän sank.hautaan. Oikeuden päät:llä julistettu kuolleeksi. Railin muistelus isästä, ks. matr:n I osan ss 283-287 ja Raili Vatanen, Ikkuna eiliseen, Rannikon Lautupaino Oy 2006 ss 9, 12-15, 39, 90-92.

VÄYRYNEN Antti
Onni, työm. ja korpr Ahokylästä, * 17.5.1920 Pyhäntä, † 30.6.1944 räjähdysnet:ssa Ruskealan Ruisselässä Laatokan Karjalassa, Laatokan pohj.puolella. Js 1941-44: pst.tyk. varamies, savunh.mies,

pst.jääk: Er. pp.K/ 12 Pr, 1/ Kev. Os.3 (Pst. tyk.joukk.), E/ Kev. Os.3, Raja/ KKK/ JP 7, Esik.K/ Rj.P 7. Tst:t: Paanajärvi, Vuorijärvi, Ala-Vilmajoki, Alakurtti ym. (j.-os.- ja paikkamer:t ositt. epäselviä). Kuvia matr:n I osan s 363. Korpr 42.

Jatko- ja Lapin sodan jälkeen jo pian pyhättäsenä sotavammoihinsa kuollut rintamamies:

KARJALAINEN Tuomas Olavi ("Olli"), sekatyöm. stm ja sotinv Tavastkengältä, * 29.7.1924 Kestilä, † kuoli 5.7.1945 32.SotaS:ssa. Js 1943-44: 2.10.43 5393:een. 20.10.43 EsikK/ III/ JR 11 kivm. 24.2.-2.7.44 11/ JR 11 kivm. Tst:t: Uhtuan

pohj.puoli, Karjalan kannas: Kivennapa, Vihtananmäki, Muolaa, Antrea. Haav 23.6.44 Antrean tst:uissa niin vaikeasti, että sairastui vammoistaan syksyllä -44 sairaalassakin. Hoidettu SotaS:oissa. Sotavamma oli niin haitallinen, että Olavi menetti toisen kätensä. Vap. reserviin 30.11.1944. Sotavammaisuutensa ja siihen liittyneen vaikean tulehdustilansa kautta hän kuoli jo pian Lapin sodan jälkeen. Olavi Karjalaiselle on hankittu graniittinen muistolaatta Pyhännän kirkkomaalle sankarivainajien kanssa samalle nurmikentälle, vaikka häntä ei merkitty jo sotiemme aikana kuolleitten sankarivainajien yhteismonumenttiin. Erillinen tynnylaatta on Olavin kohdalla muistomerkki siitä, että hänkin on koko olemuksellaan sodan uhri. Ks. ryhmäkuva matr:n II osan s 134, Olavi takana oik.

Pyhännän osallistuminen jääkäri liikkeeseen, Pyhännän vapaussoturit, vapaussodan vartiomiehet, vapaussodan aikaiset sekä sen lähivuosien pyhättäset heimosoturit

KESTI Antti, sepän ja kr.torpparin poika, metsätyöm. Tavastkengän Sileäkankaalta, Pyhännän ainoa Saksan jääkäri, myöh.jääkäri luutn jatyönjoht. * 14.2.1892 Piippola (Pyhäntä), † 4.5.1971 Tampere. Puoliso: Kesti **Olga** Johanna Elisabet s

Nurro -20 († 55). Haudatut T:reelle. Lapset: Hilikka -21, Martti -22, Erkki -24, Urho -26, Eeva -28. -Jääk.kaus: Kuninkaall. Preussin JP 27. Saksan Jääkäriinä 22.1.1916 1.K, Misse-joen, Riianlahden ja Aa-joen tst:t. Siirto 3.4.1917 1.KKK:aan. Au 11.2.1918 = väap. Väapelinä Vaasaan 25.2.1918 osallistuakseen vapsot:na vs:aan. Vs 1918: rintamajoukot 39. 2/ II Savon P/ 2.Kren.R: jjoht. Tst:t: Viippola, Lyly, Korkeakoski, Moisio, Tampere, Vesilahti, eteneminen Koskelle (HI). Vs:n jälkeen palvelus 2.Kren.R:stä muodostetussa Viipurin VartioP:ssa 18 sekä Terijoen RjvartP:ssa 18. Evp 18. Harj.pääll. Kokemäen sjk:ssa. Osall. Viron vapaussotaan 1918-19 Ps-junaD:n suom. P:ssa, tst:t: Mustjoki, Mentzen (Möniste) ja Rosenhof (Vana Roosa). Muutto Pyhännältä 26.10.1919 Hämeenlinnaan. Ks. Pyhännän veter.matr:n I osan s 12.

AHONPÄÄ Antti, mv ja vapaussodan vartm. Ahokylästä, * 2.5.1895 Piippola (Pyhäntä), † 21.10.1979 Pyhäntä. Puoliso: Ahonpää **Vilhelmiina ("Miina")** s Heikkinen -05 lisalmi, † 84 Pyhäntä. Lapset: Arvo -25 († 98), Rauha -27,

Hilja -29, Linnea -31 († 31), Pentti -32 († 2003), Raimo -34 († 2000), Ilmi -38, Elina -42, Riitta -44, Niilo -49. -Antti kuului Pyhännän suojeluskuntaan (sjk) ja oli vs:n vartm 1918 lisalmen suunnalla. Ts:n apujoukoissa (EsikK/ Er.P 41 ajom), ei vars. rint.joukoissa.

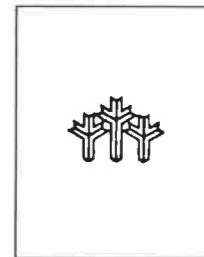
AHONPÄÄ Hannes Henrik ("Heikki"), mv, metsätyöm. ja vs:n vartm. Ahokylästä, * 26.5.1892 Piippola (Pyhäntä), † 28.3.1972 Pyhäntä. Puoliso: Ahonpää **Aliina** s Karjalainen s 1891 Piippola (Pyhäntä), † 1980 Pyhäntä. Lapset:

Aune -21 († 2004), Antti -23 († 44 sank.vain.), Eeva -25, Elma -27 († 2000), Unto -30 († 2006), Aili -36 († 93). -"Aholan Heikki" toimi vs:n aikana 1918 vart.palv:ssa lisalnessa.

HAATAJA likka, mv, stm vapsot Tavastkengältä, * 2.11.1894 Piippola (Pyhäntä), † 24.6.1967 Pyhäntä. I Puoliso: Haataja **Henriika** s Flygare s 1893 lisalmi, † 32 Pyhäntä. Lapset: Eeva -22 (rintamalotta † 27.11.2003 Lieksa), Olavi

-25 († 25), Anna -26, Eino -29, Heimo -31 († 31). II Puoliso: Haataja **Martta** s Haataja -06 Piippola (Pyhäntä), myöhempi Leiviskä, † 97 Pyhäntä. -Vs 1918: P-Pohjanmaan I JP. Rintamajoukot lähtöryhmä 37 etelään. Tst:t: Lempäälä (Tampereen lähistöä), Säiniön asema, Viipuri; vakin. väkeen 15.3.18-18.11.1918: 8/ Rajav.P/ III R.V.R. likka kuului Pyhännän sjk:aan 1918-20. Aikoi osallistua myös ts:aan: Jv.Koul.K 5 26.2.40, siirto 5/ Er.P 37:ään 12.3.40, ei eht. varsin. rintamalle. Vap. 7.4.1940 Ylipääll. päiväkäskyllä. I Vaimon kuoltua lähin omainen tytär Eeva Haataja (myöh. Partanen), josta tuli myöh. rintamalotta Lieksan KEK:n työhön. Vsmm.

HAGLUND Runar Börje, ruotsal. lyseolainen ja vapsot Oulun pohj. ruotsal. srk:sta (kokkolalaiset vanhemmat muuttaneet Oulusta Turun ruotsal. srk:aan 3.11.1922; isä Birger). Börje * 6.6.1902 Oulu, † 17.11.1950. Lyseon VII lk. Kotipaikka

Pyhantä/ Oulu; ei virallisesti kirj. Pyhännällä. Kuului Oulun sjk:aan 1917-19. Vs 1918: Komppania: Pietarsaaren tyk.kouluun lähetetyt. Rintamajoukot lähtör. 13. Vsmm 3 solj. ja ruusukk. Myöh. kaupak.koulu; muutti Oulusta ntonna Turkuun 13.6.1922. Osastopäällikkö. Vakin. palv:een -23 ja vakin. palv:een uudelleen 3.3.40 II Psto/ Tyk.Kk 1. RAuk väliir. aikana v. 40. Ts:n jälkeen H:gin Skp:ssä. Alik -42.

HEIKKINEN Antti, tal.p. työm. ja vapsot Tavastkengän Perukalta, *12.11.1894 Piippola (Pyhantä), † kuoli ntonna 3.7.1927 Pyhantä. Vs 1918: Sallan rykmentti, Kuolajärven P eli P-Pohjanmaan I JP, 4. kompp. Rintamajoukot ryhmä 38. Tst:t: Kuolajärvi = Salla, Kilisjärven taistelu. Vsmm.

HEIKKINEN Eeli, tal.p., työm, krenatööri ja vapsot (vs:n sanitääri) Tavastkengän Perukalta, * 3.3.1898 Piippola (Pyhantä), † 30.4.1950 Kanada (Reino-pojan ilm. muk.). Eeli muutti perheeseen -28 Kestilään ja itse Kanadaan -29. Virall. tieto Suomeen jälkijunassa: Eeli julistettu kuolleeksi ja kuolinajaksi määrätty 31.12.1990 (tai 13.12.1989?). Puoliso: Heikkinen **Lyyti** s Koponen -01 Kestilä († 94 Oulu, haud. Kestilä). Lapset: Helvi -21 († 2005 Pyhantä, veter.matr.tmk:n jäsen), Elsa -23, Teuvo -25, Reino -27, Laura -29. -Haav. vs:ssa liev. 19.3.1918 Kyröskoskella. Hoito Kauhajoella. Parantunut 20.4.1918. Eeli osallistui myös Petsamon retkeen. Antin veli, 3.P (= Oulun P)/ I KrenR. (Vap.soturi Nro 366). Rintamajoukot 36. "Eeli oli Petsamossa värvätynä sjk-poikana Suomea laajentamassa", muisteli Helvi Puurunen Pyhännän veteraanien matr.toimikunnan naisedustajana (veteraaninaisista) isäänsä.

HEIKKINEN Heikki, mv ja vs:n vartm, korpr Tavastkengän Perukalta, myöh. Pyhännän kirkonkylässä, * 21.12.1899 Piippola (Pyhantä), † 15.1.1976 Pyhantä. Puoliso: Heikkinen **Aino** s Kokko -18 Pyhantä, elää leskenä Pyhännällä.

Lapset: Paula -38, Esko -40, Paavo -43 († 90), Hilikka -45, Pentti -46, Lea -47, Esa -50, Juha -55, Jouni -56, Vesa -60. -Heikki oli vs:n vankien vartm:nä Oulun Raatinsaassa. Vakin. palv:een 1/ KJP 23.10.1919. LR (=Lapin Rajavartiostoon) 31.7.20. Vap. 13.4.21. Heikki oli Antin ja Eelin veli. Ts 1939-40: nv:n I lk ajom. PJP 28.12.39 Oulu, määrätty Kol/ Kev. Os. 13; 28.1.40 T-os 13:sta Kev.Os 13:een. Tst:issa ajom:nä. Vap. 25.4.40. Js 1941-42: I/ 12.K.Hev.S hevh Lonkassa. Vap. III AKE:n kirj. 12.5.1942. Korpr 42. Jsmm. Kolmen sodan veteraani. Lea kertoi 27.10.1998: isä Heikki oli vs:ssa yhtä matkaa Oulussa Antti Visurin ja Nestori Kilpeläisen kanssa vartm:nä sinne uitosta lähteneinä. Ainakin Antti ja Heikki olivat sam. lailla vartiossa.

HYVÖNEN Juho ("Jussi") Vilhelmi, asutustilallinen mv-metsätm, vapsot ja myöh. Pyhännän srk:n haudankaivaja Luotakosta ja Pyhännän kirkonkylässä * 11.8.1893 Piippola (Pyhantä), † 26.1.1984 Pyhantä. Puoliso: Hyvönen **Matilda** ("Tilda") s Meriläinen s 1898 Piippola (Pyhantä), † 4.4.1981 Pyhantä. Lapset: Vieno -18 († 2003), Helvi -20, Veikko -22 († 6.7.1990), Martta -25, Oskari -28 sot. poika(† 2009), Martti -30, Eino -33, Niilo -36, Ritva -39, Saimi -41. -Isä Juho oli työmies lähinnä kotipitäjässä. Vs 1918: joukkoihin 16.3.18, Sallan R:n rintamalle 20.3.1918 stm:ksi Lapin Rajavart.P:aan Kuolajärvelle, 4/ P-Pohjanmaan I JP kivm. Tst:t: Kuolajärvi Kuivitsa, Kilislampi, Venäjänkin puolella. Rintamajoukot lähtör. 38. Vap. Valk. armeijasta 5.10.-18 Sallassa siviiliin vanhemp. miehenä. Muistelus matr:n I osan ss 156-161. Jäsen Piippolan rintamamiesyhdsssä. "Jussi" kaivoi II m-sodan aikana n. 100 pyhantäselle sankarivainajalle leposijan kotikirkon edustan sankarihauta-alueelle.

JUSSILA Antti Yrjö, tal.p., Ville Jussilan (ks. seur.) veli Tavastkengältä, * 30.11.1900 Pulkki, meni vs:n vartm:ksi 1918 Ouluun. Amerikkaan 1923, † kuoli 18.11.1945 liikenneonnet. Kanadassa. Puoliso: Jussila **Martta** s Linna -10 Alahärmä († 90 Kanada). Lapsi: Kauko -31.

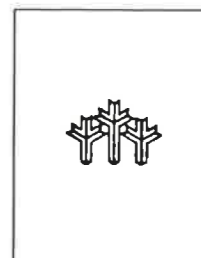
JUSSILA Juhon Vilhelm ("Ville"), tal.p. mv ja stm, vapsot Tavastkengältä, * 3.1.1894 Piippola (Pyhantä), † 23.1.1973 Pyhantä. Puoliso: Jussila **Kustaava** ("Taava") s Sainila * 5.6.1896 Piippola (Pyhantä), † 3.3.1977 Pyhantä. Lapset: Heimo -20 († sank.vain, kaatui js:ssa 10.1.42), Tyyne -22, Valde -24 († 2002 Tampere), Kalle -28 († 32), Kalle Jalmari -32, Urho -36 († 82), Teuvo -40. -Vs 1918: kivm Jussila taisteli vakim. väessä Pohjois-Suomen vs:ssa 1918 Sallan R:n Lapin II Rajavart.P:ssa eli Kuolajärven P:ssa, = P-Pohjanmaan I JP Rintamajoukot ryhmä 38. Tst:t: Kuolajärvi (= Salla), Kilislampi, Kilisjärven tst. Ts 1940: I lk:n nostom:nä ts:n apujoukoissa taisteluiden viim. päivinä: Suomenlahden rann.puolust. Viipurinlahdella: 5/ Er.P 37 kivm, ajom. Kot. 7.4.40. VR 1 tl.k., Vsmm, Vm 1, Tsmm, Sininen risti m.k. Jussila kuului Pyhännän sjk:aan, toimi sen esikunnan jäs:nä myös js:n aikana; ilmasuojelujoukot.

JUSSILA Matti, mv Tavastkengältä, vs:n vartm (Oulu), vankien vahti, stm.; asui myöh. Pyhännän kirkonkylän veter.talossa, * 19.5.1898 Piippola (Pulkki), † 6.5.1995 Pyhantä (sairalahoitossa lähes 97-vna Oulainen). I Puoliso: Jussila **Lempi** s Leinonen, * 6.1.1901 Piippola (Pyhantä), † 16.4.1947 Pyhantä. Lapset: Eino -21 († 39), Kerttu -23, myöh. Lotvonen † 47; rintamalotta), Rauha -24 († 41), Laina -26 († 40), Aino -28 († 65), Eila -31 († 43), Eino -40 († 41), Antero -42 († 42), Irja -44 myöh. Aho. Matin II Puoliso: Jussila **Tyyne** ("Tyyne") e Häikiö s Väisänen, * 2.2.1897 Liminka, † 31.3.1987 Pyhantä. -Vs 1918: vangvart Oulun Raatinsaari. Ts 1940: 8/ III/ JR 25 tkm, kivm Os. Ilomäki Kuhmo 17.2.40 alkaen. Js 1941-42: Maaselkä, Karhumäki; 12.K.Hev.S hevh Lonkka, 48 Km.K ajom. Kolmen sodan veteraani. Vap. 23.4.42. Tsmm, Jsmm, Sininen risti m.k. Matin perheen lapsista 6 kuoli jo sotavuosien aikana 1939-43 ja lisää myöhemmin. Vanhus kertoi n. raskaista suruajoista Pyhännän pappilassakin. Jussilan muistelus matr:n I osan ss 162-167.

JUSSILA Tahvo ("Tapani"), Ville J:n veli Tavastkengältä, tal.p. mv ja vs:n vartm (Oulu) ja vapsot, * 15.5.1890 Kiuruvesi, † 8.12.1951 Pyhantä. Puoliso: Jussila **Anna Liisa** s Kangas -02 Piippola (Pyhantä), † 82 Pyhantä. -Vs 1918: Vankien vahti, Oulu; vs:ssa myös vapsot: Komppania II, rintamajoukot lähtör. 25, Seinäjoelle komennetut. Tahvo Jussila antoi v. -47 virall. tunnustuksen isyydestään Oskari Kilpeläiseen nähden, joka sai uuden sukunimen Jussila. Ks. rintamamies Oskari J:n matkikelteksti.

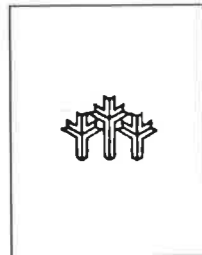
KAARLELA Johannes ("Juho"), kr.torpp. sekatyöm. ja vapsot Pyhännän Yli-Lamulta, * 7.4.1887 Piippola (Pyhantä, Lammun kylä, Uusitalo), † 2.4.1934 Piippola. Puoliso: Kaarlela **Anna Liisa** (Hermannin t. ja vapsot Herman Kaketin sisko) s Kaketti, myöh. Pirttisalo s 1889 Piippola (Pyhantä), † 14.11.1963 Viekijärvi. Lapset: Aarne -17 († 18), Helmi -20 Pyhantä, leskenä (sukunimi Vallius) Lieksassa. -Vs 1918: Komppania IV. Rintamajouk. lähtör. 30, Lapualle komennetut. Juho perheeseen kev. -20 Piippolaan. Leski Anna Liisa muutti -38 Kärsämäelle ja myöh. II avioliittonsa jälkeen leskenä Kärsämäeltä -58 Viekijärvelle. Tytär Helmi Haapavedelle -43 ja -46 Pielisjärvelle. Viekijärvi ja Pielisjärvi liitetty v. 1999 Lieksaan.

KAIPAINEN Frans ("Ransa"), tal.p. ja vapsot Tavastkengältä, * 10.11.1896 Piippola (Pyhantä), † 19.9.1977 Vuolijoki. Puoliso: Kaipainen **Kaisa** s Makkonen -02 Piippola (Pyhantä). Er -36, myöh. Juntunen myöh. Halonen † 88 Kajaani. Lapsi Fransin ja Kaisan aviosta: Irja -22, elää aviossa Mikkelissä. -Vs 1918: Komppania IV, siirto JP:aan, rintamajoukot: Tst:t: vs Karjalan kannaksella. "Ransa" perheeseen Kajaaniin 20.6.1934.

KAKETTI Herman, uudistilallisen tal.p., sekatyöm. ja vapsot Yli-Lamulta Nro 12:sta (vanhemmat kirkonkirjat: Niemelästä Lammun kylästä Nro 12; uusimmat kirkonkirjat: Lassilasta Yli-Lamulta Nro 19:stä), * 30.5.1887 Piippola (Pyhätä), † 21.10.1947 kuoli ntonna Pyhätä. Kompp. IV, rintamajoukoissa lähtör. 30, Lapualle komennetut.

KAMUNEN Eera, työm. ja vapsot Tavastkengältä, * 21.8.1892 Piippola (Pyhätä), † kuoli 18.5.1921 Pyhätä. Puoliso: Kamunen **Anna Liisa** s Koistila s 1898 Piippola (Pyhätä), myöh. Visuri † 65 Pyhätä. Lapsi: Sulo -22 († 89 Pyhätä). -Eeran Vs 1918: XIII P/ 5.Jääk.R. Tst:t: Kuokkala, Ollila. Vsmm. Leskenä Anna Liisa avioitui v. -27 Juho **Jaakko** Visurin kanssa, joka oli jäänyt I vaimosta leskeksi v. -16. Tästä II aviosta syntyi Sulo-pojalle sisar- ja velipuolia: Aino -26, Martti -28 († 28), Lempi -30, Taimi -32, Urho -40.

KANGAS Juho Jaakko, kr.torppari, mökkiläistyöm. krenatööri ja vapsot Pyhännän Yli-Lamulta, * 4.3.1871 Heinävesi, † 24.5.1938 Pyhätä. I Puoliso: Kangas **Liisa** s Leiviskä s 1868 Piippola (Pyhätä: Lammun kylästä kotitorppa: Hintankoski, kr.torpan tyttö), † 15 Pyhätä. II Puoliso: Kangas **Sofia** s Sivonen s 1887 Piippola (Pyhätä), † kuoli leskenä 63 Pyhätä. Lapset I aviosta: Maria 1894, Hilda 1896 (Amerikkaan -13), Anna 1898, Kustaava -01, Martta -03 (Amerikkaan -19), Johanna -06. Lapsia II aviosta: Eeva -16 (kuoli † 98 Heikki Viljam Makkosen leskenä), Olka -18, Edla -20, Lyydi -23, Jaakko Eemil (sank.vainaja) s 9.8.25, † kaatui 27.6.44 Antrean eteläpuol.). Isä-Jaakko oli vapaussoturi Nro 483 ja sjk:n jäsen. Rintamajoukot I r. 36. 3.P (= I Oulun P) / I KrenR.

KARJALAINEN Jaakko viljelijän p, vs:n varmt, til. ja metsätyönjoht. Tavastkengän Ahosta ja Pyhännän kirkonkylän Kelloharjusta, * 10.10.1892 Säräisniemi, † 29.4.1955 Pyhätä. Puoliso: Karjalainen **Sohvi** s Tikkanen s 1894 Pielavesi, myöh. Remes († 64 Pyhätä). Lapset: Viljo -13 pol.konst., Helvi -16, Heimo -20 († 25), Aimo s 27.6.23 († 10.2.1999 Varkaus, Espanjan matkalla), Väinö -26, Kauko -28. -Jaakko toimi samoin kuin "Veeti" eli Reetrikki Piippo vs:n varmt:nä v. 1918 lisalmen suunnalla.

KARJALAINEN Vilho ("Ville") Johannes, seminaarilainen, vapsot ja valistusohjaaja Ojalankylästä ja Kamulan kylästä, myöh. kansakopettaja Oulaisissa, * 12.10.1900 Piippola (Pyhätä), † 23.11.1974 Raahen. Puoliso: merkon. Karjalainen **Kaarina** s Ohimaa -22 Paavola, † leskenä -93 Raahen. Lapsi: Pekka -46 († 99). -Vilho vap.eht. 17-v:na vs-armeijaan, Oulun Vartiöväkeen 2.2.18. Kuului Pyhännän sjk:n perustajajäseniin ja hankki lisäjäseniä. Vs 1918: Kompp. II = 8.3.1918 Oulun läänin II vap.eht. rintamakom.kunta. Rint.joukot lähtör. 4. Tst:t: Ikaalinen, Kyröskoski, Mouhijärvi, Tampere, Karkku. Vsmm s.k. Tampereen vall. mm. Kesällä -18 vapautus Valk. arm:sta nuoruuden takia. Korpr 24. Raahen v. -28. Jatkoivat myös Pyhännältä muutettuaan toimia sjk:ssa eri seuduilla. S.V.R. 1 lk. mit. 1936. Raahen skp:n pitkäaik. val.ohjaaja (Valistus-Ville) 1925-29 ja 1930-35. Raahen skp:n vt.kansliapääll. 1.4.1935-31.1.38 ja Raahen skp:n vt.huoltopääll. 1.2.1938-1.1.1938. Virkavap. valistusohj:n toimesta 1.4.35 alkaen. Karjalainen osallistui asekatkentaankin Raahen sjk-piirissä sen 2. ye-ups:n kapt Osmo Vihman luutnanttipulaisena oulaistalaisen vänr varatuom. Martti Penttilän kanssa. Valv.komission tahdosta Vihma pidätettiin 26 kk:ksi (tuomio oli 10 kk), Penttilä 2 kk:ksi (tuomio 2 kk), Karjalainen 4 pv:ksi (tuomio oli 3 kk). As. Raahen jälkeen Paavola, Utajärvi, Oulainen ja jälleen Raahen.

KARJALAINEN Ville, torppari ja vs:n varmt Tavastkengän Pienelästä ja Nokelanperän Kiviojan asutusvilj.tilalta, * 20.6.1891 Piippola (Pyhätä), † 30.1.1970 Pyhätä. Puoliso: Karjalainen **Anna-Liisa** s Leiviskä -02 Piippola (Pyhätä, T-k:n Loukkulasta), muutti leskenä Ouluun v. -70 ja v. -90 Lappeenrantaan, † kuoli lesk. Lappeenrannassa v. -92. Lapset: Kerttu -28 († 30), Ferdinand -29 († 37), Vieno -31, Saimi -34 († 40), Veikko -36 († 90 Pyhätä), Helli -39 († 43), Teuvo -41, Saara -43, Altti -46 († 89 Pyhätä). -Isä-Villen Vs 1918: "Pienelän Ville" oli vs:n varmt. Kompp. II, kotijoukot 62.

KARPPINEN Johannes, kr.torpp.p. krenatööri ja vapsot, vs:n sotinv Tavastkengän Nokelasta, * 8.9.1898 Piippola (Pyhätä), † 29.12.1985 Kestilä. Puoliso: Karppinen **Henrika** s Vuotoniemi s 1898 Haapajärvi, † 1988 leskenä Kestilä. Lapset: Esko -28 († 2009), Anna-Liisa -30, Heino -31 († 2006), Toivo -34 († 2003), Lauri -36, Aune -37, Jenni -37. -Vs 1918: 3.P (I Oulun P) / I KrenR (vapsot Nro 320). Rintamajoukot lähtör. 36. Tst:t: Tampereen suunta Ikaalinen, Viljakkala, Kyröskoski. Haav. 20.3.-18 Kyröskoskella (läpiammuttu). Vsmm. Myöh. Johanneksen veli aik Matti Arvid Karppinen Nokelasta kaatui II m-sodassa 8.9.1941.

KATAJAMÄKI Iisakki, työm. mökk.p. ja vapsot Tavastkengältä, * 8.11.1892 Piippola (Pyhätä), † 12.1.1949 Pyhätä. Kompp. XI. Kotijoukot 71. Rm-joukot XI.

KATAJAMÄKI Juho, työm. mökk.p. ja vapsot Tavastkengältä, * 25.9.1888 Kestilä, † 28.12.1929. Kompp.: Pietars. tyk.kouluun lähetetyt. Kotijoukot 90. Rintamajoukot lähtör. 14.

KERVINEN Vilhelm Henrik ("Heikki"), mv ja vs:n varmt Pyhännän kirkonkylästä, * 2.10.1897 Piippola (Pyhätä), † 6.11.1969 Pyhätä. Puoliso: emäntä Kervinen **Vilma** s Koskela s 1889 Piippola (Pyhätä), † 63 Pyhätä. Lapset: Alli -22 († 34), Lilja -23 (myöh. Kumpulainen), Veikko -25 († 2007). Vs 1918: Äänisen ja Karhumäen suunta vs:n varmt. Ts 1939-40: Kuhmon suunnan huoltojoukot. Kahden sodan veteraani.

KESTI Sylvesteri, tal.p. mv, krenatööri ja vapsot Tavastkengältä, * 27.9.1893 Piippola (Pyhätä), † 21.6.1982 Pyhätä. Puoliso: Kesti **Lyyli** s Tervola s 1900 Pyhätä, † 83 Pyhätä. Lapset: Eino -23 († 2000). -"Sylvi" liittyi Pyhännän sjk:aan jo tammik. 1918 ja vannoni sk-valan Pyhännällä. Vs 1918: J-osasto Oulun sjk; krenatööri Kesti lähti tammi-helmik. vaihteessa vap.eht:sti vs-armeijaan, sij. Satakunnan rintamalle Hämeenkyrön tst:uihin I KrenR:n 3.P:aan eli I Oulun P:aan (vapsot Nro 357). Siinä oli muitakin Tavastkengän miehiä. Rint.joukot lähtör 36. Tst:t: Ikaalinen, Viljakkala, Lukalahti, Kyröskoski, Tampere, Karkku, Lempäälä. Kesti pääsi pakoon suojaan Kyröskoskella 19.3.1918 samasta tilanteesta, jossa Turusen veljekset joutuivat vangeiksi ja jossa punaiset surmasivat heidät myös genitaalisesti häpäisevän kidutuksen jälkeen. Kun Sylvesteriäkin koetettiin ahdistaa vangiksi, hän reagoi karulla kommentilla: "Ja perh ..., minä en rupea vangiksi." Näin vapaussoturiksi kertoi Osmo Knuutiselle ja tämän kirjan toimittajalle Tavastkengän Hautalassa samalla käynnillä, jolloin otin vapaussoturista dia-kuvan. Kestin vangitseminen ei onnistunut; hän selvisi jatkoon taisteluissa. Ks. matr:n I osan s 157. Vapautus Valk. armeijasta 29/VI.1918 Oulussa sair. takia. Sylvesteri osallistui Mannerheimin ja Valkoisen armeijan voitonparaatiin Helsingissä 16.5.1918 muutamien muiden pyhättästen kanssa. Vsmm. Tampereen mit. Piippolan rintamamiesyhdyt:n jäsen.

KIISKINEN Eljas, tal.p. mv ja vs:n vartm Tavastkengältä, * 17.5.1899 lisalmi (Vieremä), † 22.4.1983 Vieremä. Vs 1918: "vankien vahtimies" Oulussa, kuten useat muut Tavastkengältä. Vs:n jälkeen vv. 1928-1946 Kanadassa kaimosmiehenä, myöh. mv Vieremällä. Puoliso: Kiiskinen **Ester** e Kiiskinen s Kauppinen -08 lisalmi (Vieremä), † 2005 Vieremä. Lapsi: Lassi - 51 († 51).

KIISKINEN Matti, sekatyöm. ja vapsot Pyhännän Kamulankylästä kirkolta (tal. Antti Kiiskisen velli), * 2.7.1883 lisalmi, † 1.8.1959 Kauhajoki. Puoliso: Kiiskinen **Eeva** s Konola s 1898 Piippola (Pyh ?), † 1977 leskenä Kauhajoki. Vs 1918:

Kompp. IV. Rint.joukoissa lähtör. 30, Lapualle komennetut. Matti muutti ntonna Pyhännältä 2.1.1920 Haapajärvelle ja avioituneena sieltä v. -23 Amerikkaan. Puoliso ja perhe muutti sinne -24. Kiiskiset palasivat myöh. Suomeen; tarkemp. aikaa ei tied. (merk. vuosien 1931-40 H-järven srk:n kirkonk:ssa). Lapset: Katri -23 († 75 Kauhajoki), Kalevi -32 († 97 Kauhajoki). Matti perheineen muutti Haapajärveltä Kauhajoelle -58. Tytär Katri perheineen oli muuttanut sinne jo v. -50.

KIISKINEN Ville Teodor ("Teukko"), mv, vs:n vartm, myöh. kers ja Pyhännän suojeluskunnan paik.päällikkö, * 1.1.1898 lisalmi, † 21.10.1971 Pyhantä. Puoliso: Kiiskinen **Kaisa ("Katri")** s Jussila -03 Piippola (Pyhantä), † 66 Pyhantä. Lapset: Veikko -22 († 2005), Elna -24, Aarne -30 († 2008), Arvo -36, Raili -38, Lauri -41, Ritva -43. "Teukko" oli vak. p:ssa 1919 alkaen Tamp. R:ssä, kuului sjk:aan jo v:sta 1919 ja Pyh:n suojeluskunnan paik.pääll. 1.9.1928 alkaen. Ts 1940 nv:n I lk: 7.2.40 alkaen 4/ JvKoul.K 5 Oulainen taliväp, kompp. kirj ja kivm. Js 1941-42: Kiestingin suunta 15.6.41 II/ 12. K.Hev.S talli-au: Er. El.lääk.joukkue 28.11.41-19.5.42. Kot. 19.5.1942 Raahe. Vap. III AKE:n kirjeellä. Jälleen Pyhännän sjk:n paik.pääll. 1.6.42-6.11.44. Siirto 7.11.44 Pyh:n kotiutt.-tstoon. Sen pääll:nä Teodor jatkoi kotiutt:een 30.11.44

asti. Tsmm, Jsmm. Paik.päällikkö asui Tavastkengällä lähellä sjk-taloa, Suojalinnaa eli "Paukkulaa." Veikon muist:n mukaan isä "Teukko" oli jo nuorena vs:n vartiopalv:ssa Salmi-Mantsilassa, ts:n aikana hänen palveluksiinsa Oulaisissa kuuluivat myös Koul.K:n kirjurin tehtävät ja js:n Kiestingin suunnan tehtäviin HevS:n talli-au:na sisältyivät myös Kurkijärven ja Kuusamon alueet, ks. matr:n I osan ss 128-131,152.

KILPELÄINEN Nestori, mv ja vs:n vartm Tavastkengältä, * 29.6.1897 Kestilä, † 15.5.1984 leskenä Oulu. Puoliso: Kilpeläinen **Ada** e Leiviskä s Lämsä s 1892 Piippola (Pyhantä), † 79 Oulu. Tästä aviosta lapset: Sulo -23, Aune -25,

Martti -26 († 98), Tyyne -28 († 2004), Anna -30, Saimi -32 († 2001), Eino -33 († 2003), Hilma -37, Taisto -40. -Vs 1918: Nestori oli vs:n vankien vartm:nä Oulun Raatinsaassa. Js:n aikana Lonkassa hev jonkin aikaa.

KNUUTINEN Johan Vilhelm ("Ville"), kr. torppari Kirjavaniemestä, mv ja vs:n vartm Tavastkengältä, * 6.1.1896 Kiuruvesi, † 4.5. 1980 Pyhantä. I Puoliso: Knuutinen **Ada Matilda** s Skants -03 Piippola (Pyhantä), † 41. Er. -39.

Lapset: Eino -22 († 6.6.2001 Muhos), Toivo -25, Helvi -27, Reino -29, Elma -34, Immi -36. II Puoliso: Knuutinen **Anna** e Junnikkala s Kaarlenkaski -05 Nivala, † 96 Kemi. -Vs 1918: Kuts. -18. Vs:n vartm:nä lisalmen suunn. jo ennen vak. väkeen joutumista. 18.3.1918 III Rajav.R; vak. p:een Rajav:ssa 31.3.18. Res 31.3.1919. Nv:n I lk:aan -36. Ts:n aikana 22.2.40 alkaen JvKoul.K 5: Sjk:n rivim:nä 8.4.40 asti (kot.). Ts:n Työk:ssa Sallan ja Parkkinan (Petsamon) suunnalla Antti Visurin kanssa (ks. matr:n I osan s 172). Ville-vanhus eli viim. aikojaan Pyhännän Kirkkotien vanh. talossa pitäen yhteyttä Antti Visuriin veter. muistojen merkeissä.

KNUUTINEN Juhon ("Janne"), mv, jääk ja vs:n vartm Ahokylästä, ts:n (apujoukkojen) rintamamies Tavastkengän Perukan Sattulasta, * 10.7.1894 Piippola (Pyhantä), † 4.12.1973 Pyhantä. "Sattu-Janne" kuului Pyhännän sjk:aan

1936-40 ja sen esikuntaan. Puoliso: Knuutinen **Hilja** s Makkonen -01 lisalmi (Vieremä), † 80 Pyhantä. Lapset: Ensio -20 († 76), Impi -22 († 23), Onni -24 (kuurom.), Oiva -26 († 42), Rauha -29, Arvo -32 († 2000), Ilmi -33, Rauni -38, Hilma -41. -Vs:n vartm. Vak. palv:een 15.3.18 KSP:ssa (=Kajaanin SissiP). Ts 1940: nv:n I lk 26.2.40 jv-koul:een, 12.3.40 aseell. 5/ Er.P 37 (apujoukk.) kivm. Tst:t: Säkkijärvi, Ruotilankylä. Kot. 7.4.1940. 3D:n matr:ssa s 989 Juhon eli Jannen sukunimi virheellisesti Nuutinen, p.o. Knuutinen.

KNUUTINEN Reetrikki ("Veeti"), mv ja vapsot Ahokylästä, * 7.7.1896 Piippola (Pyhantä), † 19.11.1943 Pyhantä.

Puoliso: Knuutinen **Kaisa** s Komulainen, myöh. Kumpulainen s -07 Kiuruvesi, † 66 Kiuruvesi. Lapset: Toivo -28 († 28), Aune -29, Alma -31 († 33), Väinö -35, Eila -37, Veikko -39. -Vs:n aikana vak. palv:een 18.3.1918 Pohj.Jääk.P kivm. Ts 1940: 22.2.40 Jv.KoulK 5 Raahe. 8.3.40 apujoukkoihin 1/ Er.P 36. Kot. 6.4.1940 PM:n kirjeellä.

KOSKENKANGAS Juhon Jaakko, kr.torpp.p., asutustil., vapsot ja sotin Tavastkengältä, * synt. päivä er. sotilasasiakirjoissa virheellisesti 5.6.1895 Piippola (Pyhantä). Vrt: synt.päivä kirkonkirjoissa ja sankarilaatassa * 20.2.1895

Piippola (Pyhantä), † 20.12.1938 Pyhantä. Puoliso: Koskenkangas **Matilda ("Tilda")** s Peltomaa, myöh. Koivuuhuta myöh. Ojapelto, s 1900 Piippola (Pyhantä), kuoli † 17.1.1989 Pyhantä. Lapset aviosta Juhon kanssa: Veikko -24 (sank.v., † Antreassa saatuihin sotahaavoihin. 5.7.44 KS 5156:ssa), Anna -26, Matti -29 († 36), Toivo -31 († 44), Eino -34 († 87), Kirsti -37 († 44). -Vs 1918: Liittyi 5.3.1918 Pyhännän sjk:aan ennen rintamalle menoa, tuli vs-armeijaan 16.3.18 Oulun sjk:n kautta, vannoi samalla sjk-valan. Rintamalle Vaasan

JääkP:n 13.K:aan vara-rj:na: XIII P/ 5.Jääk.R. Tst:t: Kivennapa, Kuokkala. Haav. käteen Kuokkalassa 23.4.1918. Hoito J:kylässä ja Oulussa. Vap. Valk. arm:sta 23.6.1918 Oulussa raajarikkona sotavammojen takia. Juhon kuului Pyhännän sjk:aan vielä v.-33, erosi jatkossa raajarikk:n tähden. Vsmm soljella ja II lk mitali. Invaliidien liiton ja Piippolan rintam.yhdistyksen jäsen. Myös vapsot.-sotinv Juhon Jaakko Koskenkankaalle hankittiin oma muistolaatta Pyhännän sank.hautojen laattarivistöihin vaikean vaps:ssa haavoittumisen vuoksi. -Leski Matilda avioitui syks.-46 **Ville** Aukusti Koivuhuhdan kanssa (s. 1889 Pyhantä), joka oli jäänyt leskeksi talv. -46. Ville kuoli v. 1961. Matilda avioitui leskenä vielä vapsot Otto Ojapellon kanssa.

KOTISAARI Matti Vilppu, talokas ja vapsot Tavastkengältä, * 17.12. 1894 Piippola (Pyhantä), † 2.3.1949 Kestilä. I Puoliso: Kotisaari **Signe** s Kalaaja -02 Säränsieniemi, † 30 Kestilä. Lapset: Eeva -28, Liisa 30 († 30). Matti muutti perheineen

Kestilään -29. II Puoliso: Kotisaari **Eeva** s Heikkinen -05 Kestilä († 34 Kestilä). Lapset tästä aviosta: Seppo -31 († 34), Jorma -34. III Puoliso: Kotisaari **Aune** s Asikainen -13 Tornio († 99 Pulkkilä). Lapset aviosta Matin kanssa: Oiva -36, Veikko -38 († 79), Aino -40, Matti -41 († 42), Jukka -43 († 2001), Liisa -45, Kaija -48. -Vs 1918: 4.K/ P-Pohjanmaan I JP eli Kuolajärven P/ Sallan R. Tst:t: Kuolajärven suunta, Kilisjärvi. Rintamajoukot lähtör. 38. Vsmm. Matin komentajana oli Villamo.

KURKELA Johannes, asutustilall. mv, krenatööri ja vapsot Tavastkengän Perukalta, * 29.9.1898 Piippola (Pyhantä), † 6.8.1950 Pyhantä. I Puoliso: Kurkela **Kristiina** s Huuskonen s 1898 Kiuruvesi († 37 Pyhantä). Lapset: Toivo

-20 († 4.4.50 Oulu; mukana jo ts:ssa), Kerttu -23 († 24), Inkeri -27, Veikko -29, Paavo -31, Lauri -33. II Puoliso: Kurkela **Josefiina** e Kaikkonen s Valtanen s 1898 Säränsieniemi, † 72 Helsinki. Lapset tästä aviosta: Terttu -40 († 40), Sirkka -44. Leski muutti Laurin kanssa Vuosaari-Helsingin srk:aan 9.9.68. -Johannes liittyi Pyhännän suojeluskuntaan sitä perustettaessa tammik. -18 ja vannoi sjk-valan Oulussa. Vs 1918: vs-armeijaan tammihelmik. vaihteessa vap.eht:na rintamal-

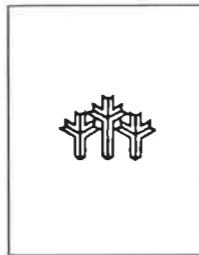
le Oulun sjk-joukkoihin, I KrenR:n I Oulun P:aan. Tst:t: Ikaalinen, Viljakkala, Lukalahti, Kyröskoski, Tampere, Karkku, Lempäälä. Osallistui Valkoisen armeijan voitonparatiin Helsingissä 16.5.1918. Vap. Valk. arm:sta 28.6.1918 Tampereella alaikäisenä. Vsmm ruusun ja soljen k. sekä TampMm. Kuului myös Piippolan rintamamiesyhdistykseen. Kurkela valittiin Vannekosken ja Tukkimäen jälkeen Pyhännän sjk:n paik.päälliköksi

LEIVISKÄ Erkki Leonard, mv, vapsot:n vartm ja II m.sodan stm Tavastkengän Hoikkalasta ja myöh. Kiviahosta, * 25.9.1899 Piippola (Pyhantä), † 15.1.1985 Pyhantä. I Puoliso: Leiviskä **Matilda** ("Tilda") s Piippo * 1897 Piippola (Pyhantä), † 8.2.1969 Pyhantä. Lapsi: Toivo -25 († 2002). II Puoliso: Leiviskä **Martta** e Haataja s Haataja * -06 Piippola (Pyhantä), † 97 Pyhantä. -Vs 1918: vartm, vankien vahti Oulu. Ts 1939-40: EK/ Kev. Os.13 hev, Pitkärannan tst:t. Js 1941-42: I/12.K.Hev.S hev. Tsmm, Jsmm. Kolmen sodan veteraani. Kot. Suomussalmella 12.5.1942. Martan aikana pari asui Tavastkengän keskustassa ja myöh. Pyhännän kirkonkylässä.

LEIVISKÄ Väinö Henrik, tal.p., nuori vapsot, mv ja myös II m.sodan stm (kivm) ja sotinv Tavastkengän Perukan liikkalasta, * 3.3.1903 Piippola (Pyhantä), † 29.10.1954. Matr.toimikunnan jäsenet Jooseppi Kiiskinen ja Aukusti Puurunen muistelivat hänen taistelleen myös vapsot:na. liikkalan Väinö täytti talvella v. 1918 vasta 15 vuotta. Arveltu olleen mukana Oulun taisteluissa. Ainakin oli vartm. Ts 1939-40: 2/ I/ JR 40 kivm. Tst:t: Pelkosenniemi, Savukoski, Viipurinlahden suunta: Säkkipjärvi. Js 1941-43: 8/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: Uhtuan suunta: Vuonninen, Pistojoeki, Korpipjärvi, Kiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan suunta, Kangasvaara. Haav. 10.9.41 Kangasvaara. Raa sp 3.8.42. Vap. 30.11.42 toistaiseksi. Kot.15.2.1943.

LUTTINEN Frans Vilhelm ("Ville"), työm. krenatööri ja vapsot Lamujoelta Pyhännältä Nro 482, * 13.9.1887 Piippola (Pyhantä), † leskenä 9.4.1945 Oulun tmk-srk:ssa. Puoliso: Luttinen **Ida** s Nissinen s 1883 Piippola (Pyhantä) † 42 Piippola. Lapset: Eeva -15 († 17), Viljo -17 († 91 Oulu Karjasilta), Aarne -20 († 35). -Isä Ville muutti perheineen Piippolasta Pyhännälle v. -17 ennen vapaussotaa. Mainittu v-soturien luettelossa 28-vuotiaaksi, oli reilut 2 v. vanhempi. Vs 1918: Rint.joukot lähtör. 36. I KrenR:n 3.P = Oulun P. Muutti v. -25 perheineen taas Piippolaan. Muutti leskenä Oulun tmk-srk:aan -43.

LUTTINEN Fredrik, työm. vapsot, * 1896, kotip. Pyhantä. Rint.joukot lähtör. 38. P-Pohjanmaan I JP = Kuolajärven P, 4.K Kuolajärvelle. Pyhännän seurakunnan vanhan tilattomain kirkonkirjan mukaan tällä kohtaa voisi olla kysymyksessä seuraava henkilö: Luttinen Matti Reeti *4.1.1896 Pyhantä. Puoliso Luttinen Tiina Maria s Hukkanen s. 1899 Kiuruvesi. Lapsi: Martta -21. Perhe muutti 18.2.23 Kiuruvedelle. Laajempi selvitys puuttuu.

LUTTINEN Juhon ("Jussi") Reetrikki, kr.torpp. p, til., jääk.vapsot ja sotinv Lamujoen Yli-Lamulta (Too-lila), * 7.2.1896 Piippola (Pyhantä), † 21.11.1963 Pyhantä. Puoliso: Luttinen **Saimi** s Jauhiainen s -12 Kiuruvesi, † 1.3.1987 Pyhantä. -Vakin. väessä 18.3.1918 KJP, kompp. keittiömest. Erik.koul. hev. Vs 1918: KKK/ Pohj-Pohjanmaan I JP. Sen 1.-3. K:n tst:t: Tampereen valtaus, Lempäälän ja Viipurin suunta. Haav. liev. 16.4. Lempäälässä: "Luttis-Jussi" oli vs:ssa molemmista kantapäistä läpiamuttu. Hoito Tampere. Ts 1940: 22.2.40 JvKouk 5 Raahe, keittiömest. Siirto 8.3.40: 1/ Er.P 36, nv. I lk:ssa ts:n apujoukkoihin. Kot. 6.4.1940. Työnjoht. Jussi Luttinen oli metsätyönjoht. savotoissa. Luttiset as. viimeksi Pyhännän kirkonkylässä. Kuten Aimo Karjalainen on artikkelissaan muistellut (ks. matr:n I osan s 350), vapsot "Jussi" Luttinen oli kirkonkylälle muutettuaan jonkinl. koti-

rintaman kyläpäällikkö. Muuttokirja v. 1916 Piippolasta Pyhännälle 12.11.1916: Itsellinen Juhon Reetrikki Tuomaanp. Luttinen s 9.2. (synt.p. on 7.2.) 1896 Piippola (Pyhantä), oli muuttanut v. 1916 ensin Pyhännältä Piippolaan ja nyt samana vuonna takaisin Pyhännälle poikamiehenä.

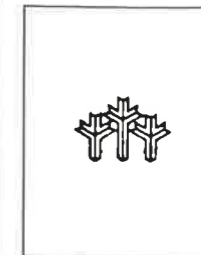

LUTTINEN Veeti, tal.p. pv, vapsot ja heimosot Tavastkengältä, * 17.3.1892 Piippola (Pyhantä), † 3.6.1954 Pyhantä. Puoliso: Luttinen **Stiina** s Kesti s 1895 Piippola (Pyhantä), † 71 Pyhantä. Lapset: Tauno -21 († sank.vain. 2.7.44 Rajaselässä), Kalle -22 († 4.10.93), Tyyne -24, Anna -26, Hilja -28, Aili -30, Saimi -32 († 41), Urho -35, Kauko -42. "Eksylän Veeti" kuului sjk:aan. P-Pohjanmaan I JP. Ks. mm. kuva: Veeti oli Matti Viion kanssa Oulussa pikakoulutuksessa vs:n aikana, siirto Tampereelle. Vs 1918: Tampereen suunnan tst:t. K. matr:n I osan s 161. Lisäksi vaikuttaa hyvin todennäköiseltä, että Veeti oli v. 1918 myös Petsamon heimoretkelä. Retken Lapin Jääkärien nimiluettelossa ilmennyt nimimuoto "Verti Luttinen. -Tal. poika, Pyhantä, s. 1891" tarkoittaa tätä samaa pyhantästä, vain syntymävuosi poikkeaa yhdellä vuodella. Muuta vastinehenkilöä ei ole mistään löytynyt. (-Kuten em. monista "Fredrik Luttinen, Reetrikki Luttinen, Veeti Luttinen, Verti Luttinen" -merkinnöistä nimiluetteloissa ilmenee, sotureiden tarkana varma henkilöidentifikaatio on välistä ottanut lujille, ja vieläkin näin jälkijunan aikaan hieman päätä huimaa!)

MADETOJA Antti, kr.torppari, mv-työm. ja vapsot, v:n 1918 vs:n sotinv Yli-Lamulta, * 9.7. 1895 Piippola (Pyhantä), † 6.8.1939 Pyhantä. Puoliso: Madetoja **Saimi** s Knuutinen s 1896 Kiuruvesi, † 73 Pyhantä. Antilla varhaisempi lapsi: Veikko Fredrik Heiskala (tunn. Antin p.) -17. Lapset Antin ja Saimin avioliitosta: Vieno -21 (myöh. sukun. Suutari), Impi -23 (myöh. Nygren, † 2000 Pyhantä), Tauno s 18.2.1925 († 16.6.1975 Raisio/ Göteborg), Arvo -27 († 91 Isolamujärven rannassa kotipolulla), Elma -30 (myöh. Hyvärinen), Toini -32 (myöh. Irpola), Helga -35 (myöh. Kalliomäki). -Antti kutsunnassa v. -18, vakin. palv:een 15.3.18 Oulun JääkP. Rint.joukot lähtör. 38. P-Pohjanmaan I

JP, taistelut pohjoisessa. 25.3.18 Lapin Rajav. Siirto 27.3.1918 Sallan R:n Kuolajärven P:aan. Vap. res:iin 16.4.1919. Nv:n I lk v. -35. Vs:ssa invalidisoituneen Antti M:n muistolle on nimilaatta Pyhännän kirkkopihassa sankarivainajien yht. nurmi- ja tyynylaatattentällä.

MARJOMAA Antti, mv ja vapsot Pyhännän Kamulankylän (= myöh. kirkonk.) Vanhatalosta, * 22.11.1887 Piippola (Pyhantä), † 8.4.1957 Pyhantä. Puoliso: Marjomaa **Lyydi** s Kiiskinen s 1890 Iisalmi, † 85 Pyhantä. Lapset: Impi -17, Lempi -19, lida -21, Toivo -23 († 68), Eino -24 († 88). Hanna -33. -Vs 1918: Kompp. IV. Rint.joukoissa lähtör. 30, Lapualle komennetut. Kuului sjk:aan.

MOISALA Eemeli, til. suutari ja vapsot Viitamäeltä, myöh. mv Kamulankylästä, * 7.11. 1891 Piippola (Pyhantä), † 9.8.1964 Pyhantä. I Puoliso: Moisala **Hilma** s Knuutinen s 1893 Kiuruvesi, † 1916 Pyhantä. Lapsi: Elma -15 († 28). II Puoliso: Moisala **Amanda** s Saaranen s 1892 Piippola (Pyhantä), † 48 Pyhantä. Lapsi: Reeti -20 († 12.11.89 Katrineholm, Ruotsi), Onni -21 († 6.3.81 Turku), Eino -24 († 20.6.92 Pyhäjoki), Hilja -26, Aune -27, Ilmari -29 († 2007), Elma -31, Hilma -33. -Vs 1918: Kompp. II Täyd.P, kotijoukot 62. Rmjoukot - (tieto puuttuu).

MOISANEN Janne (Aatamin p.), pientil. ja vapsot Viitamäeltä, * 16.3.1890 Piippola (Pyhantä), † 2.10.1978 Oulu. Puoliso: Moisanen **Reeta** s Mäläskä s 1891 Piippola (Pyhantä), † 1971 Oulu. Lapset: Veikko -18, † kuoli -85 PV:ssä Ruotsissa (Markaryd), Anna ("Anni") -20 (myöh. Ryyänen, † 92 kuoli Kemissä), Olavi -23 († 93 Kestilä), Ville -26 lokak. († 91 Kemi), Antti -28 (Oulussa), Katri -31 (myöh. Mällinen Kempeleessä), Vappu -33 (myöh. Alatalo Tyrnävällä). -Vs 1918: Kompp. II, rint. joukot lähtör. 25, Seinäjoelle komennetut. Moiseset muuttivat Temmekselle -53. Janne ja Reeta muuttivat -71 vielä Ouluun.

NISSINEN **Herman** vs:n vartm (kuvan piempi mies; oik.p. hänen vaimonsa Tiinan veli "Samppa" Piippo lähistöltä Vieremän Pirttimäestä, lisalmen pitäjän laitamilta). Herman oli til. ja herastuomari Ahokylässä (Rauhalan Hermannin), * 11.7.1891 lisalmi, † 17.4.1968 Pyhäntä. Puoliso: **Tiina** Nissinen s Piippo s 1897 lisalmi, † 35 Pyhäntä. Lapset: Taimi -18 († 2005 Oulu, teki pitkän palveluksen sair.hoitajana sodissa vammautuneille SotaS-potilaille kuten yleensäkin.); haud. Pyhännälle), Kalle Ensio jääk s 20.2.20, † sank.v., kaatui Loimolassa 14.7.41; Kirsti -22 (elää sank.vainajan, Antero Karhusen, leskenä lisalmessa), Viljo Armas s 28.3.24 († 15.5.89 Pyhäntä), Rauha -26 (muutti v. -52 Kiuruvedelle aviol:ssa Kumpulaisena), Pentti -28, Väinö -29 († 90 Pyhäntä), Eino -29 († 30), Heikki -31 († 77 Rantsila).

Seinäjoelle komennetut.

NÄRHI **Emil** ("Eemeli") Henrik, kr.torpparin p. ja vapsot Pyhännän kirkonkylän Kirjavaniemestä, * 30.8.1891 Viitasaari, kuoli ntonna † 4.7.1922 Pyhäntä. Toimi mm. Vanhatalon renkinä. Vs 1918: Kompp. II, Rint. joukoissa lähtör. 25,

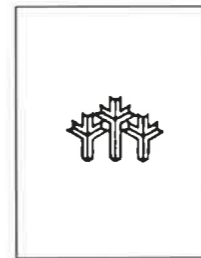
Ojapelto **Aina** s Lundberg -01 Pulkila, † 58

OJAPELTO **Otto** Yrjö, torppari, asutustilall. sekatyöm. ja vs:n sanitääri, alik Tavastkengältä, * 23.4.1896 Piippola (Pyhäntä), † 22.4.1978 Pyhäntä. I Puoliso: Ojapelto **Reeta** s Aho s 1897 Piippola (Pyhäntä), † 22 Pyhäntä. II Puoliso:

Piippola. Lapsi: Eila -25. Ojapelto asuivat väillä Piippolassa v:sta 55. III Puoliso: Ojapelto **Hilde** e Isola s Ahola s 1900 Haapavesi, † 61 Kärsämäki. IV Puoliso: Ojapelto **Matilda** ("Tilda") e Koivuhuhta e Koskenkangas s Peltomaa s 1900 Piippola (Pyhäntä), † 89 Pyhäntä (Tildalle Ojapelto oli 3. aviom.). -Vs 1918: 13.P/ 5.Jääk.R. Tst:t: Kuokkala, Ollila, Rajajoki. Vsmm. Ts: Viipurinlahti. Vrt: Vap.soturin henk.kortissa vs:n j-osastoksi merkitty P-Pohjanmaan 1.JääkP, 1.k. Varttuneempana Otto asui työm:nä ja hierojana Ahokylässä, muisteli olleensa vs:n "saniteettialikersantti." Viim. asuinp. oli Pulkilan Ojantakasen kunnalliskoti.

PELTOMAA **Eera** ("Erkki"), tal.p., maatyöm. ja vapsot Pyhännän Kamulankylästä, * 18.2.1891 Piippola (Pyhäntä), † 15.4.1953 Pyhäntä. Puoliso: Peltomaa **Anna** Stiina s Kaleva s 1883 Kiuruvesi, † 53 Pyhäntä. Pari eli viimeksi Kaartonnimisellä asutusv.tilalla Tavastkenkä Nro 72. -Vs 1918: Kompp. II. Rint.joukoissa lähtör. 25, Seinäjoelle komennetut.

PIIPONNIEMI **Otto** Eero, torpp.viljelijän p. ja vapsot Viitamäen Kivimäestä, * 12.2.1887 Kiuruvesi, † 2.3.1939 Pyhäntä. Puoliso: Piiponniemi **Reeta** s Pellikka s 1897 Piippola (Pyhäntä), myöh. Mällinen, † 51 Pyhäntä. Lapset Oton ja Reetan aviosta: Vieno -18, Kerttu -20, Viljo -22 († 37), Veikko Vilhelm s 6.6.26 († 5.5.99 Sotkamo), Eino -29, Pentti -37. -Vs 1918: Kompp. II Täyd.P.

PIIPPO Juhon **Reetrikki** ("Veeti"), metsätyöm. mv ja vs:n vartm Ahokylästä, * 6.8.1898 Piippola (Pyhäntä), † 2.4.1994 Pyhäntä. Vs 1918: vartm lisalmen suunnalla; mainittu myös VHS:n Pyhännän yhdysmies Antti Järvelän luettelossa 30.1.1980. Puoliso: Piippo **Sofia** ("Sohvi") s Pehkonen -03 lisalmi († 43 Pyhäntä). Lapset: Salme -26, Alma -29, Erkki -35. -Kuts. -19 nv II lk. Kuts. 15.3.40 A I. Saap. vakin. p:een 22.3.40 Jv.KouluK 5 kivm. Kot. 22.4.40, joten "Pitkä Veeti" sai vapautuksen II m.-sotaan

osallistumisesta. Asui leskenä Pyhännän Kirkkotien vanh.talossa.

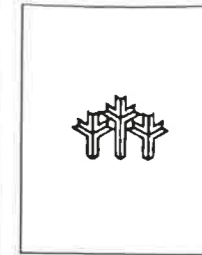
PIRTTISALO **Antti**, työm. mv ja vapsot (P-Pohjanmaan I JP) Pyhännän Yli-Lamulta ("Ylilammen kylästä"), * 10.6.1896 Piippola (Pyhäntä), † 15.11.1961 Pyhäntä. Vapaussoturin Sotilaspasissa synt.aika osittain virheellinen 8/II.1896 Pyhäntä Ylilammen kylä (sot.p:n liitteessä v:lta -41 oikea synt.aika). Puoliso: Pirttisalo **Anna** s Moisala -06 Piippola (Pyhäntä), † 45 Pyhäntä. Lapset: Vilhelmi -28 (myöh. Ruotsin kansalainen), Hilma -32, Aimo -33 († 83 kuoli Ruotsissa PV-väestössä), Mauno -35 († 89). -Vs 1918: vakin. p:een 16.3.18 Lapin Rajav.P:aan. Erik.koul. hev. Rint.joukot: lähtör. 38. Tst:t 1918: Kuolajärven eli Sallan suunta, Kuivitsa ja Kilislampi. Vap. 18.4.1919 res:iin. Ts 1940: I lk:n nostom. res. stm YH:iin 22.2.-7.4.40 9/Jv.KouluK 5 Raahe rivim. Kot. 9.3.1940 reumat:n v. Ei ts:n rintamalla. Tsmm osallistumisesta Jv-KouluK:n YH:iin ja rivim. palveluun. V:n 1938 suurparaatikuvassa vs:n 20-vuotism.juhlilla Helsingissä näkyy mm. Antti Pirttisalo, ks. matr:n I osan s 159.

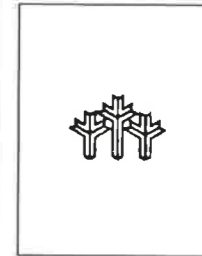
PIRTTISALO **Juho Vilho**, mökkil., palstatilall. ja vapsot Pyhännän Yli-Lamulta, * 23.3.1888 Piippola (Pyhäntä), † 18.2.1933 Pyhäntä. Puoliso: Pirttisalo **Olga** s Mahosenaho, myöh. Laukkanen -01 Piippola (Pyhäntä), † 81 Pyhäntä. Lapset: Aili -24, Kirsti -25, Ester -27, Hilja -29, Einar -31. -Vs 1918: Kompp. II. Rint.joukot lähtör. 25, Seinäjoelle komennetut.

PUURUNEN **Kusti**, mv ja vs:n vartm eli vankien vahti Tavastkengältä, * 15.3.1882 lisalmi, † 2.8.1952 Pyhäntä. Puoliso: Puurunen **Retriika** ("Riikka") s Nissinen s 1881 lisalmi, † 64 Pyhäntä. Lapset: Aarne -08 († 81 Kestilä), Aukusti -11 († 15.3.1997 Pyhäntä, veteraanien matr.tmk:n jäsen), Olavi -13 († 86), Kaarlo -15 († 52), Tauno -17 († 79). -Kusti keräsi vs:n aikana armeijalle ruokaa ym ja toimi vahtiväessä vs:n 1918 vartm:nä Oulussa. Vsmm.

SAINILA **Vilho**, mv ja vs:n vartm Tavastkengän Perukalta, * 1.10.1886 Piippola (Pyhäntä), † 18.8.1948 Pyhäntä. Puoliso: Sainila **Aada** s Leiviskä s 1894 Piippola (Pyhäntä), † 50 Pyhäntä. Lapset: Helmi -14 († 15), Eeva -17, Emmi -19, Anna -22 († 2005 Pyhäntä, Väinö Leiviskän vaimo), Laina -25, Aino -27 (Pentti Leiviskän vaimoksi -48), Saimi -29 († 2005 Oulunsalo, Sylvester Pennasen vaimo), Taimi -32, Mauno -37, Martta -37. -Vs 1918: Kompp. IV.

TERVOLA (myöh. TERVONEN) **Iikka**, kr.torpp.p. ja vapsot Tavastkengältä, * 7.12.1891 Piippola (Pyhäntä), † 25.5.1961 Kestilä. I Puoliso: Tervola (m. Tervonen) **Kaisa** Maria s Koskitalo s 1883 Kestilä, † 31 Kestilä. II Puoliso: Tervonen **Katri** s Saastamoinen -10 Kiuruvesi, † 88 Kestilä. Lapset II aviosta: Mirja -32, Ahti -34, Olavi -37, Veikko -38, Kirsti -41, Tellervo -44, Erkki -46, Marja -49, Eeva -52. -Vs 1918: Kompp. II. Rint.joukot lähtör. 25, Seinäjoelle komennetut. Iikka muutti Kestilään ntonna 30.5.1919, avioitui myöh.

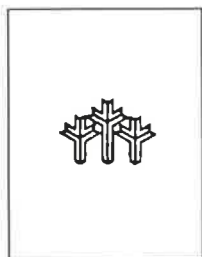

TUKKIMÄKI **Juho**, kansakoulunopettaja, Pyhännän sjk:n toinen paik.päällikkö ja vapsot (luettelossa) Pyhännän Uusitalosta Kamula Nro 5, * 25.3.1886 Nurmo, † 19.7.1922 Haapajärvi. Puoliso: Tukkimäki **Vieno** s Perälä s 1888 Alavus, † 21 Haapajärvi. Juho muutti Nurmosta Pyhännälle v. 1910, samalla Vieno Alavudelta Pyhännälle. Lapset: Kerttu -11, Helvi -13, Toivo -14, Esteri -15, Irja -17, Reino -20 († 22). Juho Tukkimäki oli Pyhännän kirkonkylän yläkansakoulun opettaja vv. 1909-1919. Tukkimäet muuttivat Haapajärvelle 30.5.1919. Juho ehti olla vielä muutaman vuoden Ylipään kansakoulun opettajana H-j. (Toimittajan tiedossa ei ole, oliko Tukkimäki taisteluissa, mutta hän ainakin teki suojeluskuntatyötä).

TURUNEN Matti, torpp.p. eli mökk.p. ja vs:n varm Tavastkengän Niemelästä, * 26.8.1889 Piippola (Pyhäntä), † 22.9.1964 Pyhäntä.

I Puoliso: Turunen **Emma** s Heikkinen s 1888 Piippola (Tavastkengän Perukalta Antin t.), † 14 Pyhäntä. II Puoliso: Turunen **Kaisa** s Knuutinen s 1898 Piippola (Pyhäntä, Ahokylä), † 41 Pyhäntä. Lapset: Toini -19 (myöh. Pitkäkoski, † 2008), Helvi -21 (myöh. Konola), Uuno -24 († 2004), Laina -29, Valde -31, Saimi -35 (myöh. Kilpeläinen), Hilikka -38 (myöh. Knuutinen). -Vs 1918: Kompp. II. Matti oli vs:n sankarivainajien Antti ja Heikki T:n veli. Vs:n 1918 vankien vahti Oulussa.

VANNEKOSKI Albert Eliel, telegrafisti, ylikonst. ja kansak.opettaja, * 7.7.1873 Savonlinna, † 22.2.1929 Kiuruvesi.

I Puoliso: kansak. opettajatar (Ahokylä) Vannekoski **Olga** s Aho s 1865 Oulu, † 23 Kiuruvesi; muuttivat Virolahdelta v. 1904 Pyhäntälle. Lapset: Signe s 1894 († 21), Sylvia s 1900, Olavi -02 († 31 Kiuruvesi), Helge -03, Aune -05, Solmu -08. II Puoliso: Vannekoski **Liisa** s Vartiainen -01 Kiuruvesi (leskenä Kempeleeseen -31). Tästä II aviosta lapsi: Kauko -25. -Albert oli sijaisopettajana Pyhäntään kirkonk. koululla v. 1918-19, myös Pyhäntään ensimmäinen sjk-päällikkö, joka värväsi Pyhäntään ja Ahokylän miehiä vs:aan. Vannekosket muuttivat Kiuruvedelle talv. -22 mukanaan I avioliitosta syntyneet 3 nuorinta lasta.

VIIO Matti Tapani, tal.p., mv ja vapsot Tavastkengältä, * 26.12.1888 Piippola (Pyhäntä), † 20.3.1956 Pyhäntä. I Puoliso: Viio **Lempi** s Rimpeläinen s 1894 Amerikka, † 15 Pyhäntä. Lapsi: Toivo -14 († 14). II Puoliso: Viio

Aliina s Koski s 1900 Amerikka, † 88 Pulkkila. Lapset: Jahvetti ("Jahvi") -21 († 98 Pulkkila), Heimo -23 (veteraanien matr.tmk:n jäsen, † 29.1.2008 Pyhäntä, Pulkkilan v-o:lla), Aarne -26, Hannu -31, Aada -33. -Vs 1918: Matti oli Pyhäntään sjk:n jäsenenä Tampereen valtaustaistelussa ja sen jälkeen Petsamon heimoretkellä Lapin Jääkäreissä, kuten myös

hänen vapaussotakaverinsa Veeti Luttinen Tavastkengältä. Retkikunnan taistelut käytiin 12.5.1918 Petsamon, Parkkinan ja Trofinan kylissä englantilaisia vastaan. Miesvoima ei riittänyt sillä erää heimosoturien senkertaisten vähyyden vuoksi. -Olisi hienoa tietää jotakin myös Eeli Heikkisen osuudesta Petsamon retkeen, mutta hänen nimeään en ole toimittajana löytänyt virall. luetteloista, vaikka olen kuullut suvun keskuudessa muistipuheita niistä Eelin vaiheista jo Helvi Puurusen s Heikkisen kautta, kun hän vielä eli ja kuului veteraanien matr.toimikuntaamme. Toim. huom.

VIIO Tyne Maria, neiti tal.t. rint.lotta, pol. konst. Heikki Viion tytär Pyhäntään kirkonkylästä, * 28.5.1899 Oulu, † kuollut 1930-luvulla Kanneljärvellä kadonneena. Vs 1918: Muonituspalv:ssa ensin vs:n tykistössä Turun

patterin keittäjänä. Osallistui vs:ssa myös Tampereen valloitukseen, kuten myös hänen kaksi veljeään, Vöyriin kaartilaiset Viljam ja Yrjö; Tyne palveli Tampereen suunnalla lottatyössä vs:n sanitäärinä. Neiti Viio muutti talv. 1920 Muhokselle ja palasi sieltä 1921 Pyhäntälle; muutti Pyhäntältä 4.3.-26 Jaakkiman Lumivaaraan, Laatokan luoteisnurkan pitäjään, joka on myöhemmin menetettyä Karjalaa. Viio toimi Lumivaaran kunnalliskodin johtajattarena ja muutti ntona Viipuriin 17.12.1929, mutta hänestä ei löydy merkintää ent. Viipurin ev.lut. maa- ja tmk-srk:n kirkonkirjoista eikä myöskään ent. Viipurin kaupungin ja mlk:n siv.rek:n vrk-kirjoista. Viipurin kaup.srk:n (= v:sta -25 tmk.srk) pääkirjat vuosilta 1849-1930 ja historiakirjat vv. 1900-1939 tuhoutuivat ts:n aikana: niistä ei ole tietoa saatavissa! Suvun tiedon mukaan Tyne kuoli 1930-luvulla Kanneljärvellä kadonneena. Hänet julistettiin kuolleeksi H:g:n Raatihuoneen 30.9.1983 antamassa kuulutuksessa, jonka määräaika umpeutui 13.4.1984.

VIIO Yrjö Heikki, mv, pol.konst. ja vapsot Pyhäntään kirkonkylästä, * 28.2.1897 Pulkkila, † 16.12.1919 Pyhäntällä. Vöyriin sotakoulun oppilas, Vöyriin kaarti. Pyhäntään sjk:n jäsen, jonkin aikaa myös Muhoksen Kylmälän sjk:n joukkuepääll. Vs 1918: Oulun KrenR:n III P:n

2.K. Tst:t: Kyröskoski, Mouhijärvi, Karkku, Tyrvää, Tampere, Epilä, Viiala, Valkeakoski. Yrjöstä ks. myös sankarivainajien osasto: hän näet kuoli vs:n 1918 vammoihinsa ja sodassa saamaansa keuhkotautiin Pyhäntällä post bellum eli pian sodan jälkeen v. 1919. Ks. kuva sankarivainajien osastoon liitettynä (vapaussodan vammoihin v. 1919 kuollut).

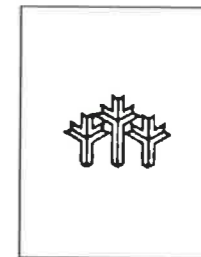

VIIRKKUNEN Paavo Juhana, yo, Pyhäntään khran J. Vilhelm Virkkusen vanhin poika, vs:n rj ja sotinv, myöh. nimismies ja asianajaja, * 11.3.1902 Piippola, † 19.11.1963 Oulu. Puoliso: vapsot, myöh. terveysisärisä Virkkunen **Saimi** s Karhumaa s 5.5.1900 Oulu, † 76 Oulu. Paavo kävi lyseota (VII I.) Oulussa. -Vs 1918: Komppania: Oulun läänin I Rintamakom.kunta, rjoht. Rint.joukot lähtöryhmä 1. Vs:ssa jo 15-vuotiaana alaikäisenä vapaaehtoisten lyseolaisten joukossa, ollen kirjoilla Pyhäntällä; joutui myös Tampereen lähistölle taisteluihin, haav. vakavasti tst:ssa 3.4.1918 Mouhijärven Häijään kylässä Satakunnan rintamalla. Tst:t: Oulu, Kemi, Tornio, Pirttijärvi, Ahlainen, Soudenniemi, Mouhijärvi, Karkku. Luoti tuli kaulaa myöten korvan takaa ja selästä ulos. Neiti **Saimi** Karhumaa oli vapsot:na lääk.lotta III vap.eht. Rint.kom.kunnassa ja myös sitomassa Tampereen valtauksen haavoittuneita. Lapset Paavon ja Saimin aviosta: Ukko -30, Airi -36, Vilhelm ("Vili") -43. Kuvassa pieni skannaus laajemm. aiheesta: neiti Saimi Karhumaa, myöh. Paavo Virkkusen puoliso, lähdössä Oulun vap.eht. komennuskunnan mukana vapaussotaan sair.hoitajaksi lääk.lottana.

VISURI Antti, mökk. p. metsätyö- ja "savottamies," vs:n vankien vahti, jääk, ts:n vankienvarti ja työkomppanian stm Tavastkengän Perukan Lummerämeeltä, * 3.4.1896 Piippola (Pyhäntä), † 5.3.1979 Pyhäntä. I Puoliso: Visuri **Johanna** ("Hanna") s Niilekselä s 1894 Piippola (Pyhäntä), † 28 Pyhäntä. Lapsi: Toivo -28 († 68). II Puoliso: Visuri **Martta** s Kiviaho -13 Pyhäntä, † 85 Pyhäntä. Lapset: Aada -34 (†

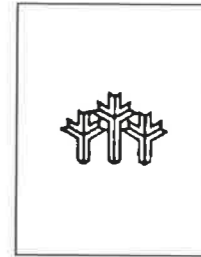
2003), Antero -36 († 2002), Aaro -39 († 40), Anna -41 († 41), Jalmari -43, Valde -45, Maire -47, Anelma -49 († 96), Hilikka -53, Sisko 54 († 94). -Vs 1918: Visuri oli vs:n varm Oulun Raatinsaarella. Vakin. väessä Vaasan jääk. Ts 1939-40: TyöK:ssa työhuolto ja kaatuneiden evakuointia Sallan ja Petsamon (eli Parkkinan) suunnalla, osittain myös ts:n venäl. vankien varm. Visurin muistelus matr:n I osan ss 171-173. Ks. myös kuva Tasavallan Presidentti Urho Kaleva Kekkonen ja Antti Visurin kohtaamisesta Pyhäntällä 18.10.1977, Lähteenkorva Pekka, Pekkarinen Jussi, Kirjeitä myllärilille ss 438-439. Keuruu 2000.

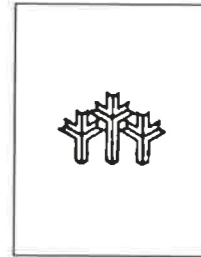
VÄYRYNEN Iikka, kr.torpp. metsänvart., työnjoht. ja vapsot Tavastkengän Itämaestä, * 8.12.1884 Piippola (Pyhäntä), † 22.11.1942 Turku. Puoliso: Väyrynen **Julia** s Heinonen s 1882 Keuruu, † leskenä -72 Turku. -Vs 1918: Kompp.

IV. Rint.joukot lähtör. 30, Lapualle komennettut. Pariskunta muutti Pyhäntältä Alatorniolle -27 ja sieltä vv. 1928-29 Turkuun. Viimeksi liian ammatti salvumies.

Petsamon retkelle 1918 osallistujat:

HEIKKINEN Eeli, katso edeltä vapaussotureista (sama).

LUTTINEN "Fredrik" = Veeti, tal.p. ja sotilas, * 1892 Piippola (Pyhäntä). Petsamon I retkikunta ja Petsamon taistelu 1918. Katso vapaussoturi Veeti Luttinen, joka on hyvin ilmeisesti sama mies.

Itä-Karjalan retkelle Viaan osallistuja 1921-22:

KINNUNEN Emil Matti, työm. ja pv, Ahokylän suutari ja stm Pyhännältä, Vianan retken heimosot v. 1921-22, * 17.7.1891 Viitasaari, † 10.7.1952 Pyhäntä. M. Viitasaarelta Pyhännälle 30.12.1920. Puoliso: Kinnunen **Reeta** e Koivuhuhta e Pellikka s

Kiviaho -04 Piippola (Pyhäntä), † 72 Pyhäntä (avioitui leskenä **Eino** Matti Koivuhuhdan kanssa -ks. Einoa koskeva rintamamiesteksti; vm. liitto päättyi eroon v. -61). Reeta halusi käyttää ent. nimeä Kinnunen. Lapset avioliitosta Matin kanssa: Aili -34, Eino -36, Otto -39, Paavo -42 († 45), Saimi -44, Toivo -47. Reeta-äidistä ks. myös hänen sankarivainaja-poikansa kohta: Pellikka Veikko Johannes.

Esimerkkeinä vielä vapaussodan/ heimosotaretkien jälkeen Pyhännälle muuttaneet vapaussoturit:

RYTKÖNEN Aukusti Aleksanteri, tal.p. Tavastkengältä ja krenatööri, vapsot, * 19.1.1899 Iisalmi, † 13.4.1929 Pyhäntä. Puoliso: Rytkönen **Selma** s Kamula -02 Piippola (Pyhäntä), myöh. Näpänkangas, Juho Eemelin vaimo

(ks. Kestilän veteraanien matr. s 318), † 83 Kestilä. Aleksanterin ja Selman aviosta lapsi: Aino -27 (Ouluun 15.1.47; Selmalla II aviossaan monta lasta, ks. em. kestisten veter. matr.). Aleksanteri R. muutti ensin Iisalmesta Kärsämäelle v. 1911. Hän oli vielä vs:n aikana Kärsämäen kirjoilla. Kärsämäen veter.matrikelissa "Mukana sodan myrskyissä 1918-1945" mainitaan Rytkönen Aukusti s. 1899 (1. etunimen mukaan) v:n 1918 vs:n alkuvaiheisiin liittyvän laajan miesjoukon Ouluun lähtemisen yhteydessä s 44. Jatkoista Rytkösen osalta on tiedossamme: II Kren.R:n I Jyväskylän Patl. Tst:t: Manninen, Tampere, Lempäälä. Vs:n jälkeen Rytkönen muutti 23.9.18 Kärsämäeltä Pyhännälle vanhempiensa kanssa. Johannes Kurkela pani myös Aleksanterin Pyhännän vapaussoturien luetteloon, koska tämä muutti jo syks. v. -18 Pyhännälle asettuen Tavastkengälle ja myöhemmin myös kuoli täällä. Sen jälkeen leskivaimo muutti lapsen kanssa 22.5.30 Pyhännältä Kestilään.

Aunuksen retkelle 1919 osallistuja:

OLLANKETO Heikki, asutustil. mv ja heimosot Piippolasta, myöh. Pyhännän Tavastkengältä, * 12.1.1891 Kärsämäki, † kuoli 44-v:nä 10.5.1935 Pyhännällä. I Puoliso: Ollanketo **Reeta** s Nie-melä s 1883 Kärsämäki, † 17 Piippola.

Lapsi: Juho -16 († 16). Ollankedet muuttivat Kärsämäeltä Piippolaan syks. -16. II Puoliso: Ollanketo **Hilja** s Peltomaa s 1895 Piippola (Pyhäntä), † 37 Pyhäntä. Muutto Piippolasta Pyhännän Tavastkengälle 27.4.21 Lapinkankaan Mattilaan. Lapset: Reino -20 sotinv († 31.3.1989 Oulun Oulujoki), Signe -21 († 2009 Oulu), Laina -24 († 27), Lauri 15.11.26 (†), Lempi -29 († 30), Anna -31 (myöh. Jaronen, † Oulu 70-luvulla), Arvi -34 (elää Oulussa). -Heikki heimosot Aunuksen retkellä Tuuloksen rintamalla v. 1919. Arvi muisteli tämän toimittajalle kännykässä viime Pertulin päivien jälkeen 2.9.2010, että vaikka Heikki-isä kuoli jo kev. 1935 hänen ollessaan vielä pikkupoika, myöhemmin puhuttiin Pyhännän miesporukoissa Heikistä jotenkin tunnettuna Aunuksen Karjalan vapauden puolesta taistelleena heimosoturina.

VIIO Viljam ("Viljo"), vapsot Pyhännän kirkonkylästä, * 28.3.1895 Pulkki, † 13.5.1962 Helsinki Johannes evl. Puoliso: Viio **Saima** s Larm s 1884. -Viljam oli Pyhännän sjk:n jäsen, tahtoi osallistua vs:aan, kuten saman poliisiperheen nuoremmat jäsenet, Viljon veli Yrjö ja sisko Tyyne. Viljam tosin muutti jo 25.8.1916 Sodankylän seurakuntaan lähes 500 km täältä pohjoiseen ja lähti sieltä palvelemaan valkoisen Suomen vapautusarmeijaa. Vs 1918: Ltn Viljasen 4.K Vöyrin Koulun P:ssa. Rint. joukoissa lähtöryhmä 8. "Viljo" oli Vöyrin sotakoulun joukoissa vs:n Hämeen rintaman tst:uissa Vaskivesi-Tampere -suunnalla ja sitten Täyd.P/ P-Pohj.R:ssä. Vs:ssa Viljasen joukot (4. ja 6.K) etenivät Näsijärven Aitolahden rantaa Lapinniemeen. KouluP:n komppanit kokoontuivat sinne Tampereen valtausta varten, joka aloitettiin 3.4.1918 klo 3. Vöyrin P kuului Hämeen ryhmässä Tampereen valtauksen A-lohkoon ja tämä hyökkäsi kaupegin pohjoiskulmaan. Maj Malmbergin A-lohkon H:ssä Lapinniemestä päin Vöyrin P oli etenemisen muodostelmassa ensimmäi-

senä ja sen kärjessä 4.K, joka joutui kaha-

koinnissaan tulitaisteluun palokunnantalon valtaamisessa. Tällöin 4.K:sta kaatui 5 poikaa 3.4. Tampereen punakapinalliset antautuivat 6.4.1918 klo 9.15. -Viljam Viio muutti vs:n jälkeen 19.6.1922 Sodankylästä vääpelinä takaisin Pyhännän srk:aan (merk. Pyhännän kirkonkirjaan 1.7.22), mutta muutto jatkui 8.1.1923 Pyhännältä Helsingin pohj. suomalais. srk:aan. "Viljo" tahtoi "kapinan" jälkeenkin jatkaa uraa armeijassa. Tämä jatkui myös talvisodan ja jatkosodan aikana. Viio toimi sotilasmestarina Mikkelin AutoP:ssa, palveli PM:n EsikP:ssa ja yleni luutnantiksi. Tästä hän kertoi humoristisesti: "Kun kellarissa tein vahingonlaukauksen, niin Mannerheim

sanoi, että väap Viioista tulee luutnantti". Ja niin Mikkelissä kävikin. Hän oli myös Ylipäällikkö C. G. E. Mannerheimille tuttu upseeri. VR 4 m.k. Mmsk. TampMm. SVR mit 2 ym. -Katajanokalla oli AutoP ja sieltä Viljami sai asunnon. Hän avioitui vuokraemäntänsä Saima Larmin kanssa ja adoptoi tämän lapset: Kurt-pojan ja Mirjam Doloris Dorothea -tyttären (myöh. Lindgren). Viljam kuoli kotonaan sydäninfarktiin ja on haudattu Kaartin hmaalle Hietaniemeen. Vieressä on hänen vaimonsa isän hauta, jossa lukee: Larm, Yrjön ristin ritari".

Pyhännän rintamamiehet II maailmansodassa (Talvisota, jatkosota ja Lapin sota)

AHO Erik ("Erkki"), mv/ kirvesm ja kivm Ahokylästä, * 24.1.1900 Piippola (Pyhäntä), † 23.5.1965 Jaala. Puoliso: Aho **Iida** s Mahosenaho -03 Piippola (Pyhäntä), † 77 Jaala. Lapset: Paavali ("Paavo") -26 († 95), Anni -28, Lauri -33, Maria ("Maija") -35, Selma -37, Erkki -39 († 62), Kerttu -40, Irja -42, Vilho -45. -Vakin. väkeen välir. aikana 22.3.40. Siirto 9.5.40 V AK, 9D kivm. Js 1941: 3/JvKouluK 15:n jälkeen siirto työ- ja vartiopalv:een 14.9.41-10.12.1941 SVL 19:ssä.

AHO Johan Paavali ("Paavo"), maa-/metsätyöm. ja stm Ahokylästä, * 22.6.1926 Pyhäntä, † 31.7.1995 Kajaani. Puoliso: Aho **Liisa** s Väänänen -29 Sonkajärvi, † 96 Kajaani. Lapset: Marjatta -61, Pentti -62, Tuula -65. -Aho teki sod. aik. nostom.palvelusta 23.2.-3.10.44: 5.5.44

E/ LeR 5, avustava rms. Kot. 3.10.1944. Vakin. väessä 2/ I/ KTR 1 js:n jälkeen. Jsmm. 1945 Pyhäntä Tavastkenkä. M. Kajaaniin -60.

AHONPÄÄ Aarne Henricki ("Heikki"), työm. ja stm Viitamäestä, * 16.5.1906 Piippola (Pyhäntä), † 27.12.1974 Vieremä. Puoliso: Ahonpää **Anja** e Lerssi s Hurskainen -20 Iisalmi. Lapset: Anneli -55, Marja-Liisa -56, Ilkka -59. Js 1941-44: HTK

H 2.8.41, 27.LK sair.kant. HTK/ 6D, 24.7.42 24.LK sair.kant. 11.2.43 Pesion SVL:iin, = sv-kurssi. 14.2.43 L:lle 95 S.vank.K vartm. Siirto 1.5.43 25.S.vank.K vartm. 9.3.44 23/ SVL 32 vartm. Tst:t: Vuorikylä, Uulantaivaara, Makiakuunvaara, Alakurtti, Voittojoki, Kaskivilmajoki, Alavilmajoki, Uhtuan suunta. Kot. 4.10.1944. Muutto Kiuruvedelle 50, Kiuruveden Remes Heinäperä 53.

AHONPÄÄ Erkki Antero, mv, metsuri, stm ja sotinv Ahokylästä, myöh. Pyhännän kirkonkylässä, * 6.7.1922 Pyhäntä, † 13.5.2006 Pyhäntä. Puoliso: Ahonpää **Aino** s Lämsä -27 Pyhäntä. Erkki Ahonpää toimi 2000-luvun alkuvuosina SIVL:n

Pyhännän po:n viimeisenä rintamatasoisena pj:na Eino Lehtolan kuoltua. Js 1942-44: pstm 3D, 12/ JR 11 kkm. Tst:t: Uhtuan länsipuoli. Haav. kr. sirpaleesta päähän Kivikkulalla 30.4.1943. Hoito SotaS:ssa. SVL 32:n vartm. Toisen SotaS-hoidon jälkeen SVJärj.leiri 2:n vartm. Kot. 30.11.1944. Vm 2, Jsmm. Pyhännän srk:n veter.kuoron jäsen. Ahonpään muistelus matr:n I osan ss 153-155.

AHONPÄÄ Lauri Johannes, myym.joht., kauppias ja alik Ahokylästä, myöh. Pyhännän kirkonkylässä, * 19.5.1924 Pyhäntä, † 6.11.2003 Siilinjärvi, haudaus Pyhäntä. Puoliso: Ahonpää **Anna Liisa** s Autio -26 Pulkila, † 95 Pyhäntä. Lapset:

Urho -49, Marja-Liisa -52. -Lauri Ahonpää teki ensin sodanaik. nm-palvelua pk-amp. apul:na; sitten pkm 1/ Täyd.K 1 ja 10/ JR 7, jossa jatkoi myös vakin. v:ssä: pkm ja tstit. Tst:t: Karjalan kannas, Inkerin Ohdan lohko, Siiranmäki, Vuosalmi. Haav. 16.6.44 Siiranmäessä tyk.keskit:ssä tajutt:ksi. SotaS-hoito. Syksyllä AUK ja paluu yks:öön. Vielä 1/ R 2 ja uusi jakso SotaS:ssa. Korpr 44. Muutto Rantsilaan -51 jne, myöh. takaisin Pyhännälle. Alik 68. Jsmm, Sininen risti m.k. Muistelus matr:n I osan ss 323-332.

AHONPÄÄ Mikko Alfred, metsuri ja lääk. ylik Ahokylästä, myöh. Pyhännän kirkonkylässä, * 29.9.1909 Pyhäntä, † 9.10.1992 Pyhäntä. Kivm, sair.kant ja lääku ts:n, js:n ja Ls:n aikana. Ts 1939-40: Kuhmon tst:t 2KKK/ JR 25/ PrW. Js

1941-44: 8/ III/ JR 11, 10/ JR 32 ja 2/ Er.P 13. Haav. 23.6.44 Jännesjärvellä, SotaS-hoito. Uusi jakso: 2/ Er.P 13 lääku. Tst:t: Uhtuan länsi- ja pohj.puoli, Karjalan kannas: Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Noskuan-Vuoksen lohko; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Kot. 26.11.1944. Vm 1, Vm 2, Tsmm, Jsmm. Muistelus matr:n I osan ss 184-185.

AHONPÄÄ Väinö Johannes, mv ja pion Lamu-joelta, * 25.11.1900 Piippola (Pyhäntä), † 9.6.1970 Pyhäntä. Puoliso: Ahonpää **Hilduri** s Kaketti s 1899 Piippola (Pyhäntä), † 1989 Pyhäntä. Lapset: Reino -20 († 35), Tauno -27 († 87),

Eino -29, Martti -32, Elina -39, Erkki -41, Vilho -41 († 42). Ts 1939-40: PionJ/ maj Perksalon JR 40, pion. Tst:t: Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi, Märkäjärvi, Säkkijärvi, Viipurinlahden Vilajoki. Js 1941-42: Lonkassa II/ 12.K.Hev.S ja I/ 12.K.Hev.S 15.6.41-12.5.42 hevh, ajom. Jsmm.

AHONPÄÄ Yrjö Einari, metsätyöm. ja stm Viitämäeltä, * 27.7.1911 Pyhäntä, † 3.10.1988 Ruotsin Smålandin Uppvidingessa (kunta), Åsedassa (paikkakunta; seurakunta). Puoliso: Ahonpää **Toini** s Ruotsalainen -24 Lapinlahti, † 2009 Uppvidinge, Åseda.

Lapset: Sirkka -47, Seppo -54 († 80). Ts 1939-40 Kuhmon tst:t: 2KKK/ JR 25 ajom. Js 1941: 8/ III/ JR 11 tstit. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuonninen, Pistojoeki, Korpijärvi, Kiiskijärvi. Haav. 1.8.41 Pistojoella. SotaS-hoito ja toip. loma. Jv-koulut:een 14.10.41. Vap. palv:sta 13.11.41 Raahe. Kev. -42 uusi jv-koulutus kivm. Av. 9 kivm 20.5.42. Kot. 30.11.1944 Raahe. Muutto Pyhännältä Kiuruvedelle -50, myöh. Ruotsiin.

AHONPÄÄ Yrjö Johannes, metsätyöm. ja stm Ahokylästä, * 27.11.1919 Pyhäntä, † 31.12.1987 Pyhäntä. Puoliso: Ahonpää **Mirjam ("Mirja")** s Karjalainen -20 Pyhäntä († 96 Pyhäntä). Er 62. Lapsi: Annikki -57. Js 1941-44: vakin. väessä ajom, ratsumies 1941-42 2/ HRR ja res:ssä (res alk. 3.4.42) 1943-44 sam. joukot kpm, myös kaukopartiom. Tst:t: Ilomantsi, Tolvajärvi, Ägläjärvi, Vegarus, Suojärvi, Onkamus, Lehtokylä, Pien-Sunajoki, Nimjärvi, Kivatsu, Sunajoki, Viiksjärvi, Lempaala, Vammelsuu, Ino. Katosi Inossa partiomatkalla 15.6.44. Joutui 13.7.44 Kämärältä sotavangiksi Volosovon SVL:lle Hatsinan piirin alueelle; myöh. Tsherepovetsin SVL:lle 600 km Moskovasta pohj. K. matr:n II osa,

Mirja-siskon muistelus ss 138-141. Vm 2, 28.8.41. Jsmm. Sotavanki Yrjön palautus 22.11.44. Karanteenileirillä 23.11.-13.12.44. Kot. 14.-15.12.1944. K. Alava-Frolov-Nikkilä, RUKIVER! Suomalaiset sotavangit Neuvostoliitossa. Helsinki 2002, ss 9-10, 15, 25, 31, 46, 57, 98-107, 317, 321.

ALAKOIVU Johan ("Juho") Fredrik, kelloseppä, mv ja stm Ojalankylästä ja Pyhännän kirkonkylästä, * 28.11.1900 Piippola (Pyhäntä), † 8.4.1974 Pyhäntä. Puoliso: Alakoivu **Kaisa ("Katri")** s Dahlgren -05 Piippola (Pyhäntä), † 99 Pyhäntä.

Pari asui myöh. Pyhännän kirkonkylällä. Lapsia: Kirsti -29, Rauha -30, Anna -41. Johan vakin. väessä ts:n jälkeen viestipuolella. Js 1941-42: 4/ JR 53 kivm. Tst:t: Kiestingistä itään ja Kangasvaara. Haav. 26.8.41 Kiestingin itäpuol. Paluu sairaalasta 29.9.41. Kot. 2.2.1942 Raahessa. Jsmm.

ALAKOIVU Paavo, maatyöm. ja stm Ojalankylästä, * 26.1.1907 Piippola (Pyhäntä), † 11.11.1984 Piippola. Välr. aikana nv:n kivm; samoin js:n aikana. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 kivm, var-m, aselaji huolto. Tst:t: Uhtuan suunta. Sair. Vuonnissa 12.7.41.

SotaS-hoito. Uusi jv-koulutus ja 26.9.41 alkaen EV 6 var-m. Syksy -44: 32.SotaS-potilas muutaman viikon. 2.10.44 EV 6 var-m. Kot. 24.11.1944.

ANTTILA Reino Jalmari, ylikjaups.kokPyhännältä, myöh. vänr; sot.mest, yliv, sotvirk ja asemestari, * 4.7.1915 Reijärvi, † 7.-8.12.1969 Mikkelin mlk ja maasrk. Haud. Mikkeli. Puoliso: Anttila **Lea** s Keskinen -17 Rantsila, † 2008 Kangasniemi (Lea oli pyhântäsen suojeluskuntamiehen Edvard Keskisen tr). Lapset: Taisto -43 († 62), Marja Terttu -44, Sinikka -49, Osmo 51 († 2002).

-Alik 36. Ts 1939-40: 9/ SPol.K hiihtopart. joht. ja jjoht. Tst:t: Kuhmo. Kers 40. Ylik 17.2.42 17D. Js 1941-44: Tst:t Hangon rintama, Varloi, Halvetselkä, Aunus, Syvärin sillanpään torj.tst:t, Äänislinna, Juksova, Karjalan kannas. Vm 1, -41. Vm 2, -40. Anttilat asuivat sotavuosina useita jaksoja Pyhännällä,

myös muilla paikkakunnilla Reinon monien armeijatehtävien myötä. Ensijakso oli muutto ylik:na Pyhännälle Huopalahdelta 8.3.42. II m. Pyhännälle Pulkkilasta perheellisenä 17.3.43. Kok 13.11.44. Tsmm, Jsmm. III muutto: Ups.kok Anttila muutti 5.12.44 perheineen Sääksmäeltä Pyhännälle. Vääp 49. Yliv 56. SVR M1 kr, 4.6.62. Sot.mest 63. Vänr 68.

ARBELIUS Erkki, mv, autonkulj. ja stm Ahokylästä, * 25.2.1926 Pyhäntä. Puoliso: Arbelius **Tilda** s Niskanen -24 Vieremä. Lapset: Sirpa -51, Seppo -53, Markku -57, Matti -57, Anna -59, Juha -66. Js 1944: nostom.ajan jälkeen rintamalla 5.5.44 alkaen: E/ LeR 5 ja 15.5.44 alkaen AutoK/ LeR 5:n laivue 30 autonkulj. Vak. väessä sama työ sotien jälkeen.

ARBELIUS Johan ("Jussi") Vilhelm, autonkulj., stm ja sotinv Ahokylästä, * 28.2.1921 Pyhäntä, † 5.5.2010 Oulu (Taukokankaan Veljes-koti). Js 1941-44: vakin. väen krh.m 1 Krh.K/ I/ JR 11, välillä SotaS:ssa (haav.v.) ; reservissä sam. tehtävät

1 Krh.K/ I/ JR 11, jälleen SotaS:ssa (haav.v.). Tst:t: 1941-44 Uhtuan suunnan Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Oinassalmi, Vuonninen, Ponkalahti, Pistojoeki, Korpijärvi, Kiestinki, Ahvenlahti, Kannaksen Kivennapa. Haav. 14.11.41 Uhtuan länsip. ja 12.6.44 Kivennavalla. Vm 1 -44, Vm 2 -42. Jsmm. SI-% kohosi 70:een. Asui viim. Oulussa.

ARBELIUS Väinö Albert, mv, autoilija, alik ja sotinv Ahokylästä, Pyhännän sotainvalidien ent. pj ja matr.tmk:n jäsen, myöh. as. Pyhännän kirkonkylässä, * 21.3.1914 Pyhäntä, † 12.1.2010 Pyhäntä. Puoliso: Arbelius **Aino** s Moilanen -18 Sotkamo († 2004 Pyhäntä).

Lapset: Riitta -41, Vappu -49, Helena -51, Pentti -54, Pekka -63. -Korpr -36. Ts 1939-40: E/ I/ KTR 9 autonkulj. ambul.- ja huoltoajat. Tst:t: Suomussalmi, Raate, Kuhmo. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 varusvar.hoitajan apul., kivm, tstit, myöh. huoltokulj. Haav. 9.7.41 Uhtuan Vuonnissa Kursmajoella. SotaS-hoidon jälkeen uusi jv- ja huoltokou-

lutus. Huollon autonkulj:ksi 2.11.41. Sama työ 17.2.44 alkaen myös 9/ 156. Kuljetukset EV 2, Säkkijärvi ja Viipurinlahti sekä Oulun liik.toimiston kautta. Tst:t: Uhtuan suunta: Vuoninen ja Kursmajoen ylitys Vuonisissa. Arbelius oli SIVL:n Pyhännän po:n 8. pj 4 vuoden ajan (Tuomas Luttisen jälkeen) vv. 1969-72 . Katso SIVL:n P-Pm:n piirin 30-v. julkaisu s 123. SI-% kohosi 35:een. Vm 2, Tsmm, Jsmm. Alik 68, veteraanien matr.tmk:n jäsen. SIVL:n suuri ansiomerkki. Muistelus matr:n I osan ss 333-338. Pyhännän srk:n veter.kuoron jäsen.

ARBELIUS Yrjö Einari, mv, ps.jääk, korpr ja sotinv Ahokylästä ja Lamujoelta. As. Oulussa leskenä.

* 10.12.1919 Pyhäntä. Puoliso: Arbelius **Vieno** e Niiranen s Hyvärinen -20 Pyhäntä, † 2002 Oulu, haud. Pyhännälle. Lapset:

Terttu -50 († 62), Ritva -52, Armi -53, Anne -58. -Vakin.väessä: Tyk.K/ II/ 11.Pr. 18.6.41: 14/ JR 35 tstiti, samoin res:ssä 15.2.42 alkaen. Kannaksella 8.4.44: 45.Tyk.K pst.tykm. Haav. Antrean Alanoskualla 26.6.44 pst.tyk. ampujana kr.sirpaleesta vas. jalkaan, selkään ja oik. keuhkoon. SotaS-hoito Vaasassa. Kot. Raahe 30.11.1944. Tst:t 1941-44: Sohjana, Kapustajoki, Kangasvaaran rautatien puolustus, Kiestingin-Louhen maantien km 23:n läpimurto-tst, Uhtuan suunta, Karjalan kannas: Kivennapa, Kanneljärvi, Muolaa, Heinjoki. Vm 1, -44, Vm 2, -41. Js mm. Asemas.aikana -42 JR 35:n hiihto- ja juoksumest.kisojen kunniakirjat. Korpr -68. Muistelus matr:n II osan ss 78-82.

AUTIO Antti Ilmari, vaaturi, kirvesm. ja alik Ojalankylästä (Nurkka) ja Pyhännän kirkonkylästä, * 10.12.1923 Pulkki, † 20.12.2008 Pyhäntä. Puoliso: Autio **Martta** s Mäki -21 Pyhäntä, † 86 Pyhäntä. Lapset: Terho -46, Tuula -48. Antti nuorena Pulkkilan sjk:n jäsen, muutti syks. -40 Pyhännälle kotiv. kanssa. Js 1943-44: Täyd.P 13 ja 2/ JR 53. AUK 44, 23.8.44 paluu yksikköön: kpm ja kiv.rj. Tst:t: Uhtuan suunta, Karjalan kannas; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Korpr 23.8.44. Alik myöh. Jsmm ja Sininen risti m.k. Pyhännän srk:n veter.kuoron jäsen.

AUTIO Eino Anselm, autonkulj. ja stm Lamujoen Ojalankylästä (Nurkka), * 9.7.1921 Pulkki, † 15.4. 2004 Kuhmo. Puoliso: Autio **Anna** s Hiitonen -22 Taivalkoski, leskenä Kuhmossa. Lapset: Mauri -48, Eero -56. -Eino muutti kotiv. kanssa Pulkkilasta Pyhännälle 19.11.40.

Vakin. p:een 23.2.44. Js 1944: Vakin. väessä II AK:n alueella peräänt.vaiheessa; 9.7.44 T-os./ HTK 8. 15.7.44 11.S.AutoK. 2.11.44 7.DE. 26.11.44 HTK 8. 4.12.44 siirto 1/ JR 5. Res 6.2.45 1/ JR 5. Jsmm. Kirj. Pulkki -45, Pyhäntä jälleen -46. Muutto Kuhmoon 50-luvulla.

AUTIO Kalle, metsätyöm., stm ja sotinv Pyhännän kirkonkylästä, * 22.12.1923 Kär-sämäki. Puoliso: Autio **Aili** s Lehtonen -25 Orimattila, † 2004 Helsinki. Js 1942-44: 23.10.42 HTK 11 kivm. 16.11.42 1/ JR 12 kivm. Tst:t: Äänisniemi,

Vienan kanava. Haav. 20.11.43 Vienan kanavalla. 15.12.43 54.SotaS potilas haav. v. Vakin. väestä res:iin 19.2.44 54.SotaS:ssa. Muutto Kär-sämäeltä Pyhännälle 2.6.44. Kot. 30.11.1944 54.SotaS. Jsmm. Hoidot 54.SotaS:ssa myös 1.12.44 - 21.6.45. Muutto 21.1.1962 Helsingin vanhankirkon srk:aan. Kalle nyttemmin leskenä Helsingin Vartiokylän srk:ssa.

AUTIO Toivo Johannes, autonkulj. ja korpr Lamujoen Ojalankylästä (Nurkka), * 27.3.1919 Pulkki, † 2.10.1990 Raahen Saloinen. Puoliso: Autio **Annikki** s Peltomaa -17 Saloinen, † 2003 Raahen Saloinen. Lapset: Kyösti -44, Helena -48, Matti

-52. -Toivo muutti Pyhännälle Pulkkilasta 19.11.40. -Vakin. väkeen alokkaana 15.2.40. Jv.koulutus; aselaji A/ Huolto/ kväl AutoK:oissa. EK/ 8.Pr. 18.6.41 72.AutoK autonkulj. 20.12.41 HuoltoK/ 9.Pr autonkulj. Sama jatk. res:ssä 15.2.42. 3.3.42 72.AutoK aut.kulj. Kot. 27.11.1944 Raahe. Tst:t Js 1941-44: Laatokan Karjala, Äänislinna, Aunus, Keski-Syväri, Länsi-Kannas; Ls 44: Tornio. Vm 2, -42. Jsmm. Sotien jälkeen asuin. Kuhmo ja Saloinen (Arkkukari). Korpr 68. Toivon osallist:sta sissitoimintaan ks. Pentti

H.Tikkanen "Kaukopartiosissit rautateillä" (Hämeenlinna 2001) ss 27-46 ja ryhmäkuva s 32: Toivo kolmas oikealta. Muutto takaisin Pulkkiin 17.12.42.

CARLSON Hjalmar, Pyhännän ja myöh. Ylikki-
mingin khra, kenttäpappi, alik ja rovas-ti, * 6.7.1897 Maaninka, † 15.11.1987 Oulu. Puoliso: Carlson **Karin** s Nyberg -04 Helsinki, † 85 Oulu. Lapset: Elvi -35, Lauri -37, Lilja -39,

Osvald -43. Hj.C. oli vs:n 1918 Valk. arm. hevosten rehuhoitaja juval. Vehmaanhovin pehtorina, myöh. HRR:n mv-töiden joht. ja sikalanh:n valvoja. Kävi khraan elok.-39 Suojelusk:n kenttäpappikurssin. Js 1941-42: Pyhännän sk:n paik.pääll:n sij. 1.7.41-31.5.42; Raahen Sk:n piiriE:n käskystä n.10 vrk:n kenttäpappikom:lla Uhtuan rintamalla Pyhännän K:n 8/ III/ JR 11:n tukik:ssa Hevoskengessä marrask. -41 Kiestingin kovien tst:jen jälkeä. SVR:n Ritarik:n 1. lk. jäsenmerkki. Sota-ajan Pyhännän kirkkoheran muistoista matr:n I osan ss 168-170.

ESKOLA Aimo Johannes, metsä-/rak.työm. ja korpr Ahokylästä, * 8.2.1924 Pyhäntä, † 3.10.1998 Pyhäntä. Nv:ssä 24.2.43 alkaen Täyd.P 13 kivm ja ajom, 10/ JR 53. Vakin. väkeen 1.1.44 ja res:iin 27.10.44 sam. yksikössä: 10/ JR 53 ajom. 1.11.44

alkaen 1/ JR 11 kivm. Kot. Raahe 21.11.1944. Korpr -68. Tst:t: Uhtuan suunta; Kannas: VT-linja, Kuuterselkä, Onkamonkangas, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Muolaankangas, Hotakka, Kämärä, Noskua, Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala, Harjun lohko; Ls 44 Tornio, Rovaniemi, Kittilä.

HAAPALAINEN Aarne Matti, autoil., työm. suntio ja korpr Pyhännän kirkolta, * 13.12.1916 Pyhäntä, † 27.10.1998 Pyhäntä. Puoliso: Haapalainen **Hilja** s Mahosenaho -16 Pyhäntä, † 73 Pyhäntä. Lapset: Leena -45 († 60), Matti -48. II Puoliso:

Rauni s Rautaoja -28 Nivala, leskenä Pyhännän kirkonkylässä. Ts 1939-40: ELK/ RPr:n hev.kulj:n autonkulj. Hoiti kerran myös Marskin hevosta. Väilrauh. aik. Petsamon

Nikkeli Oy:n autonkulj. Js 1941-44 autonkulj E/ Kev.Os. 3, HuoltoK/ 15 Pr ja Kol./ 15 Pr. Tst:t: Karjalan kannas, Laatokan luoteispuoli; Ls 44: Paanajärvi, Kelsinkäinen, Nenäpalo, Isoselänlaki, Tuorevaara, Nuottavaara, Voittojoki, Ala-Vilmajoki. Korpr 68. Jsmm.

HAAPALAINEN Edvard ("Eetu"), kauppias, hits.-
asent. ja stm Tavastkengältä, * 1.4.1917 Pyhäntä, † 16.7.2009 Vaasa. Puoliso: Haapalainen **Katri** s Karppi -23 Jaakkima († 2001 Vaasa). Lapset: Taisto -42, Taimi -45, Tenho -46, Arja -48,

Keijo -49, Seija -50, Anja -52, Sirkka-Liisa -53, Kaija-Helena -56, Jorma -57, Timo-Erik -59, Jari-Pekka -65. Ts 1939-40: 5/ JR 25 ja 4/ JR 25 tstiti. Haav. 4.2.40 luodista, siruja otsaan ja olkap. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 tstiti. Asemasota: HTK/ JR 101 kivm, Tykk/ JR 101 ase-au (kiv.valio) ja pst.tykm. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen suunta. Katosi Vansjärvellä venäläisten vangiksi 11.4.43 Pst.K/ JR 101:n vart.paikalta Malussa. Paluu sotavank:sta 22.11.44. SVL:t Sorokka (Belomorsk) ja Tsherepovets. Paluu NL:sta 23.11.44, Hangan karant.leiri. Kot. 14-15.12.1944 Raahe. Kirkonkirjassa: "Palannut 18.12.44." Ks. RUKIVER! Suomalaiset sotavangit Neuvostoliitossa. Helsinki 2002 ss 317-318, 331. Muutto Vaasaan -46.

HAAPALAINEN Eemil Arvid, autoilija, mv ja stm Pyhännän kirkonkylästä, * 17.7.1902 Piippola (Pyhäntä), † 26.4.1974 Pyhäntä. I Puoliso: Haapalainen **Matilda** s Muotkajärvi s 1896 Enontekiö († 37 Pyhäntä). Lapset: Urho -30 († 95), Kyösti -32

(† 2004), Veikko -33. II Puoliso: Haapalainen **Jenny** s Heiskala s 1897 Piippola (Pyhäntä), † 76 Pyhäntä. -Ts 1939-40: Tuk/ Osasto Perksalo, 3/ I/ JR 40 kivm. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 10/ JR 32 kivm. Tst:t: (ts:) Pelkosenniemi, Savukoski, Salla, Kotala, Viipurinlahden Vilajoki; (js:) Uhtuan suunta: Vuoninen, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan s., Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli. Haav. liev. Vuonisissa 9.7.41. Komenn. 27.11.41 KKK tai Lk.Kompp (merk. epäselvä). Vap. 14.2.42. Myöh. kulj.töitä. Tsmm, Jsmm. Kot. Oulu 3.10.1944.

HAATAJA Eino, metsätyöm. jääk ja kkm Tavastkengältä, * 28.12.1919 Pyhantä, † 10.6.1998 Ruovesi. Puoliso: Haataja **Helga** e Koivunen s Rajala -14 Keuruu († 95 Ruovesi). Er. -79. Lapset: Elvi -52, Helka -56. Js 1941-44: Toim. Esk./ RPR

kkm. Res:iin 4.4.42: Esik.esk./ RV kkm, 4/ JP 1 kkm; Rv.K/ Rv.Pr ja jälleen 4/ JP 1 kkm. Tst:t: Tulvojan suunta, Mainila, Lempäälä, Lahdenperä, Muurila, Ilomantsin suunta. Yksikkömerk. epäselv. käsial. Palv. päätt. 6.10.44 Raahe. Muutto Ruovedelle 50-luv.

HAATAJA Joeli, mv ja jääk Tavastkengältä, * 31.8.1900 Piippola (Pyhantä), † 23.9.1987 Pyhantä. Puoliso: Haataja **Esteri** s Vilmusenaho -13 Paavola, † 92 Pyhantä. Lapsi: Toimi -47 († 91). Ts 1939-40: 4/ JR 40, jääk ja kivr.joht. "Jojelilla" oli mat-

kassa ts:n pohjoissuunnalla Ville Makkonen Ahokylästä rintamakaverina. Tst:t: 1939 Pelkosenniemi ja Savukoski, 1940 Joutsijärvi, Märkäjärvi ja Viipurinlahden Vilajoki. Js 1941-42: nv. I lk:ssa 8/ III/ JR 11 ja 2/ JR 32 pk.amp ja kivm. Haav. liev. 24.7.41 Korpiljävällä kran. sirp. käsivart. ja lapaan. Hoito KS:ssa. Tst:t 1941-42: Vuoninen, Pistojoeki, Korpiljärvi, Uhtuan pohj.puoli. Jsmm. Vap. asemasodasta 10.2.42.

HAATAJA Johannes, mv, jääk ja kers Tavastkengältä, * 30.6.1911 Pyhantä, † 10.2.1958 Pyhantä. Puoliso: Haataja **Hilma** s Mahosenaho s 3.3.1918 Pyhantä, † 10.1.2007 Pyhantä, rintamanainen. Lapset: Simo -45, Liisa -46, Heikki -48,

Leena -52, Leevi -57 († 58). -Johanneksen Ts: Tst:t 1939-40 Kuhmossa 2KKK/ JR 25/ Pr W kss.mies ja (1.1.40) korpr. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 10/ JR 32 (muuttui 10.4.44: 2/ Er.P 13:ksi). Alik -42. Kers -44. Pk.amp, rj ja joukk.vjoht. Tst:t: Vuoninen, Pistojoeki, Korpiljärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin - Louhen rata, Kangasvaara, Uhtuan pohj.p; Karjalan kannas: Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Vm 1, -42, Vm 2, -40 ja -42. Kot. 26.11.1944. Hilma Mahosenaho toimi sotien aikana sekä Pyhännän kotirinta-

malla että Kiestingin vv. 1941-42 rintamapalveluksessa sotilaiden vaatehuollossa (pesula- ja paikkaustyö) yms sekä myös kaatun. huollossa (k. tämän matr:n II osan pyhantäisiä rintamanaisia koskeva myöh. osa).

HAATAJA Kalle, mv ja alik Tavastkengältä, * 3.7.1918 Pyhantä, † 27.11.1976 Pyhantä. Puoliso: Haataja **Kerttu** s Nissinen -19 Kestilä, † 92 Pyhantä. Lapset: Maija-Liisa -40, Annikki -43, Pekka -45, Lauri -47, Eero -52, Inkeri -58. Ts 1939-

40: 7/ III/ JR 64 kivm. Tst:t: Suomussalmi, Raate, Laatokan Karjalan Pitkäranta. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 kpm, (= myöh.) 10/ III/ JR 11 ajom, 11.KHev.S ja 12.KHev.S ajom eli hev. Tst:t: Uhtuan suunnan Vuoninen, Pistojoeki, Korpiljärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin - Louhen radan s., Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan - Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala; Lonkka, Oulu, joissa KHevS-palvelut liittyen myös Ls:aan 44. Ts: jalat paleltuiv. Pitkärannassa 14.1.40; SotaS-hoito. Kot. 30.11.1944 Raahe. Vm 2 x 2. Tsmm, Jsmm. Korpr 42, alik 68.

HAATAJA Kalle, mv, metsätyöm. ja stm Tavastkengältä, sotien jälk. Lapinlahdella, * 22.1.1922 Pyhantä, † 21.1.1960 Lapinlahti. Puoliso: soteleski Haataja **Katri** e Ollikainen s Kumpulainen -12 Lapinlahti († 68 Lapinlahti). Lapset Kallen ja Katrin aviosta: Kaarlo -47, Erkki -49. Js 1942-44: 2KKK/ JR 11, 8/ III/ JR 11 kkm. E/ JR 11 viestim. Tst:t: Uhtuan länsi- ja pohj. puoli; Ls 44 Tornio. Haav. Uhtuan suunn. 9.1.42, SotaS-hoito. Kot. 18.11.1944 Raahe.

HAATAJA Olli, maatyöm, stm ja sotinv Pyhännän srk:n pitkäaikainen 2. haudankaivaja Pyhännän kirkolta Jukolasta, * 30.11.1924 Pyhantä, † 15.1.1983 Pyhantä. Puoliso: Haataja **Katri** s Pikka -28 Nivala († 77 Pyhantä). Lapset: Mauno -52, Sirkka -53, Salme -55. -Olli Haataja teki sodanaik. nm-palvelusta v. -43 ja rintamalla myös vakin. väessä -44. Js 1943-44: 10/ JR 53 kivm, tarkk'amp. JR 1, tarkk'amp. Tst:t:

Uhtuan suunta ja Karjalan kannas: VT-linja, Kuutersekkä, Onkamankangas, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala, Harjulan lohko; Ls 44: Tornio. Haav. 10.10.44 Tornion Paakkolassa. SI-% 15. Hoidot SotaS:issa. Kot. 30.11.1944 Raahe. Jsmm.

HAATAJA Vihtori, kirves- ja sekatyöm. alik Tavastkengältä, * 10.11.1915 Pyhantä, † 1.12.1970 Vuolijoki. Puoliso: Haataja **Lida** s Peltomaa -25 Pyhantä, † 90 Vuolijoki. Lapset: Terttu -45, Eila -48, Matti -51, Pauli -52. Ts 1939-40: Kuhmo 6/ II/ JR 25 ajom. Korpr 11.4.40. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 ajom. 1.2.42 10/ JR 11 suutari. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan länsi- ja pohj.puoli, Karjalan kannas: Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala. Kot. Raahe 19.11.1944. Sotien jälk. muutto Vuolijoelle. Alik 68.

HAATAJA Väinö Mikael, mv ja korpr Tavastkengältä, * 22.12.1911 Pyhantä, † 1.12.1979 Pyhantä. Puoliso: Haataja **Saima** ("Saimi") e Haataja s Kaipainen -15 Pyhantä, † 93 Pyhantä. Lapset: Reijo -44, Vilma -47, Taimi -48, Heleena -51, Ulla -52, Helvi -54, Matti -61 († 61). Ts 1939-40: Kuhmon tst:t 2KKK/ JR 25 patr. kant. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 pst.ryhmän kivm. Haav. 13.7.41 KisKisjärvellä kran.sirpaleesta käteen, hoito SotaS:ssa. Jatkossa kivm ja tarkka-amp 10/ JR 32 ja pst.m 2/ Er.P 13, jossa jatkoi -44 kivm:nä ja lokak -44 Ls:n Torniossa, viimeksi 2/ JR 11. Uhtuan suunnan tst-paikkojen jälkeen Kannas ja Ls:n 44 Tornio. Korpr -68. Saimin I avioliitosta ks. sank.vainaja Einar Haatajan tekstikohta.

HAATAJA Yrjö, mv ja jääk Tavastkengältä, * 5.11.1907 Amerikka (Kanada), † 30.11.1992 Pyhantä. Puoliso: Haataja **Esteri** s Pennanen -12 Kiuruvesi, † 90 Pyhantä. Lapset: Pirkko -44, Paavo -45, Pasi -47, Benjami -49 († 99), Sakari -51, Ari -56, Arja -58 († 2005). -Res kivm 28.5.29. Ts 1940: 26.1.40 alkaen Onkamo 2/ JR 31 kivm. Tst:t: Salla, Onkamo, Selkälä, Atsinki. Js 1941-44: kivm 8/ III/ JR 11 ja 10/

JR 32 Uhtuan ja Kiestingin suunta. Tst:t: Vuoninen, Pistojoeki, Korpiljärvi, Kiiskisjärvi, Hevosenkentä, Kiestinki, Kangasvaara. Jatkossa PP-mekaanikko Vilppulassa ja ase-ouppilas. Tsmm, Jsmm. Kot. 20.11.1944. Esteri-vaimolle myönn. sota-ajan lottatyöstä Jsmm.

HEIKKINEN Heimo Olavi, näyttämöestari, stm ja sotinv Tavastkengän Perukalta, * 3.3.1924 Pyhantä, † 25.1.2010 Tampere. Puoliso: Heikkinen **Hilja** s Moisio * 23.7.1924 Ähtäri, † 22.6.2009 Tampere, rintamalotta. Aviosta lapsi: Esa -62.

-Heikkinen teki nostom.palvelua 27.10.42-31.12.43. 1.9.43 JR 11, 2.10.43 alkaen 10/ JR 11 kivm. Haav. 13.6.44 VT-linjalla Kivennavalla Lyytikäisen j:ssa kran.sirp:sta selkään hyökättäessä erääs. metsäsaarekkeeseen Siiranmäen suuntaan. Väinö Leiviskä ensin sitoi haavat ja toimitti Heimon Jsp:lle. Hoitoa SotaS:issa. Tst:t: Uhtua, Karjalan kannas Kivennapa, partioissa Kostamus-Jyväskylä. Kot. 13.11.1944 Raahe. Vm 2, Jsmm. Neiti Hilja Moisio toimi js:n aikana rintamalottana (viestilotta) sot.rad.sähköt:ssä Rovaniemellä 23.7.42-17.11.43 ja ViestiP 13:ssa 12.11.43-15.6.44 ja sai 18.2.1988 rintamapalv.tunnuksen, joskaan hänen vaiheensa eivät liity Pyhantään. Sotien jälkeen Heikkiset asuneet Tampereella.

HEIKKINEN Reetriki ("Veeti"), mv, työnjoht. ja stm Tavastkengän Perukalta, * 25.3.1905 Piippola (Pyhantä), † 21.12.1957 Pyhantä. I Puoliso: Heikkinen **Anni** s Mustonen -06 Kestilä († 41 Pyhantä). II Puoliso: Heikkinen **Martta** s Karjalainen -11 Säränsieniemi († 88 Pyhantä). Lapset: Mauno -33 († 34), Nanni -35, Leino -38, Mauno -41. II avioliitosta lapset: Veikko -45, Sulo -50, Enni -52, Hilka -54. Vak. väessä 4/ PPP 2. Ts 1939-40: Kev.Os.9/ JR 25 kivm. Tst:t Suomussalmi, Kuhmo. Js 1941-42 ja 1944: 8/ III/ JR 11, 9/ JR 32, 2/ I/ JR 32, kivm edellisissä. 8/ JR 56 patr. kant. Tst:t: Vuoninen, Pistojoeki, Korpiljärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan suunta, Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas Loimola. Haav. liev. Kangasvaarassa 10.9.41. Hoito SotaS:ssa; paluu yksikköön 10.10.41. Vap. välillä 1.4.42 palv:sta AKE:n kirj. Kot. 5.10.1944 Raahe.

HEIKKINEN Veikko Johannes, mv, kirvesm. ja stm Hyrynsalmelta, muutti 1.7.1944 Pyhännän kirkonkylälle, * 24.6.1916 Hyrynsalmi, † 24.2.1964 Pyhäntä. Puoliso: Heikkinen **Anna** e Knuutinen s Sipola s -06 Pulkkala († 2001 Pyhäntä). Lapsi vaimon II aviosta: Juhani -46 († 91). Ts 1939-40: Er.Krh.K/ Kinos, keittiöm. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 keittäjä. Helmik. 43: potilaana SotaS:issa. Väillä vartm- ja tkm. koulutusta ja palv. 4/ KTR 16 tkm. Tst:t: (ts:) Kuhmo, Saunajärvi; (js:) Vasovaara, Latvajärvi, Vuoninen, Pistojoiki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohj. puoli, Kiestinki, Ahvenlahti, Karjalan kannas: VT-linja, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Ihantala; Ls 44 Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Kot. 20.11.1944 Oulu. Vm 2, -44. Jsmm.

HEISKALA Veikko Fredrik (Madetoja, Antin p.), työmies, mv ja stm Pyhännän kirkonkylästä (Tienhaara), * 18.7.1917 Piippola, † 29.4.1971 Rantsila. Puoliso: Heiskala **Senja** s Piippo -11 Piippola, † 99 Rantsila. Lapset: Jussi -44 († 2010), Veikko -46 († 47), Elli -49, Pekka -51. -Vakin. väkeen -38 3/ Pohj.R. Res:iin -39 elok. Ts 1939-40: 9/ Pohj.R ajom, pst.m. Tst:t: Nurmijärvi, Muolaa, Nummi, Kämärä, Karisalmi. Js 1941-44: 36.Rajak kivm. SotaS:issa potil. loukk. v. Siirto 3.2.44 Järj.K 1 kivm. 12.2.44 3/ Er.Os.Pennanen kivm. Tst:t: Pietsujeff, Kalastajasaarento, Kaaptraivi, Kiriloff, Luton suunta. Ls 44: Kemän valtaus, Pohj.-Suomen vapaut.tst:t. Muutto ts:n loppupuolella 7.3.40 Kemistä takaisin Pyhännän kirkonkylään. Toinen muutto 21.2.43 Pyhännän kirkolta Piippolaan. Vm 2, 11.10.44. Kot. 25.11.1944 Raahe. Jsmm. Muutot 51 Kempele, 52 Rantsila Sipolank.

HEISKARI Reino Olavi, mv, ylik ja sotinv Limingasta, * 22.8.1912 Liminka, † 6.4.1976

Liminka. Puoliso: Heiskari **Helli** s Sainila, myöh. Suvanto -15 Pyhäntä, leskenä Limingassa. Asuivat sotavuosina Pyhännällä. Reino kuului sjk:aan. Helli-vaimo muonituslotta sjk:n harjoituksissa. Lapset: Seppo -39, Simo -43, Seija -45, Sulo -47, Sauli -50, Vesa -51, Ilkka -54. -Ts 1939-40: 1/ I/ JR 40 kers, kivi:n vjoht. Tst:t: Pelkosenniemi, Savukoski, Sallan Saija, Säkkijärvi, Viipurinlahden Vilaniemi. Js 1941-43: 8/ III/ JR 11 joukk. vjoht. Tst:t: Uhtuan suunta Vuokkiniemi, Vuonninen. Haav. 14.7.41 Vuonnisessa kran. sirpaleesta, vas. jalka 30 %:n sotainv. Hoidot SotaS:issa. Vap. toistais. 31.10.43. Vm 1, Vm 2, Vm 3, Jsmm. Kot. 15.6.1944 Oulun SotaS:sta Pyhännälle. Muutto Liminkaan -46. Reino toimi Sotainv. Veljesliiton Limingan po:n pj:na vv. 1956-58 ja vv. 1969-70 sekä siht:nä v. 1949, vv. 1953-54 ja vv. 1970-75. Ylik 68.

HENTILÄ Arvo Aukusti, Osuuskaupan joht. ja kers Pyhännän kirkonkylästä, * 25.3.1910 Revonlahti, † 12.10.1989 Kempele. I Puoliso: Hentilä **Vieno** s Valo s 1899 Laihia, † 70 Vihanti. Lapset: Anna-Maija -33. II Puoliso: Hentilä **Terttu** s Pikkarainen -29 Oulu, † 2008 Kempele. -Välirauhan aik. 20.4.-3.5.40 Esikk/ Jv.Koul.K. 5 väep. Js 1941-44: Esikk/ JR 11 kompp. kirj. Jv.Koul.K kirj. KrhK/ JR 26 kirj. Lin.P 15 kirj. 15.PrE kirj. 16.11.44 35.SotaS:n potilaana sair.v. Kot. Raahe 27.11.1944. Tst:t: Uhtuan suunta, Karhumäki, Louhen suunta, L-Syväri. Alik 43. Kers 68. Vm 2, Jsmm. Muutto sotien jälkeen Pulkkiilaan ja Vihantiin.

HONKALA Juho Jaakko Vihtori, sekatyöm. ja stm Pyhännän Kamulankylästä, * 13.11.1917 Vuolijoki, † 21.1.1978 Kiuruvesi. Vakin. väkeen kes. -42. Js 1942-44: HTK/ JR 101 kivm. 22.1.43 2/ Er.P 23 kivm. 17.6.43 2/ HTK/ JR 101 kivm. 24.10.43 Er.P 22 kivm. 14.8.44 60.SotaS potilas. 23.10.44 Järj.K 1. 28.10.44 HTK 8. 4.11.44 Tyk.K/ 19.Pr. 8.11.44 res, lom. toistais. Tst:t: Leppäjoella asemasodassa. Haav. 27.7.44 Tolvajärvi. Vm 2, -44. Kot. 25.3.1945 Raahe. Kirjoilla Pyhännällä syksyst -31 asti. Muutto 19.2.43 Kärsämäelle, v. -74 Kiuruvedelle.

HUKKANEN Reino, mv, kauppias, alik ja sotinv Tavast-kengän Perukalta, * 18.6.1907 Piippola (Pyhäntä), † 22.11.1988 Oulu. I Puoliso: Hukkanen **Aino** s Reinikka -06 Piippola (Pyhäntä), † 41 Pyhäntä. II Puoliso: Hukkanen **Saima** e Härkönen ("Saimin" ed. aviomies Eino Härkönen, Sotkamon srk:n sank.vainajia, kaatui Kuhmossa 13.2.40) s Saranen -14 Porvoo († 92 Oulu). Lapset: Terttu - 29, Taimi -31 († 2008), Tyyne (Annikki) -32, Antero -34, Aimo -36, Anja -43, Pentti -46, Reino ja Reijo -50, Pirjo -53, Sirpa -57. Nostom:nä sotaan: Js 1941-42: 8/ III/ JR 11 kpm. Haav. v. (ks. myöh.) SotaS-hoitoon ja sitten Raa skp:n kirjoille 22.7.41. Toinen jakso SotaS:aan 26.8.41 haav. v. Siirto 28.9.41 5/ JR 31 kpm. Rj:ksi 8/ JR 31 6.3.-9.7.42. Ylivieskan asemakom.kuntaan 5.8.-26.11.44 junapart-au. Tst:t: Uhtuan suunta Vuoninen ja Aittojoki, Rukajärven suunta Ontajoki. Haav. 9.7.41 (ei 10.7.) Vuonisen Kursmajoella kran.sirpaleista jalkoihin, kät. ja niskaan. Hoidot SotaS:issa. Alik 42, Vm 2 x 2. Jsmm. Kot. 26.11.1944. Reinon muistelus matr:n II osan ss 64-71. Rm-veteraanien Oulun johtok. jäsen (muuttanut Ouluun myöh. rauhan aikana).

HUKKANEN Veikko, autoilija, yliv ja sotinv Tavast-kengältä, * 9.2.1913 Pyhäntä, † 13.4.1994 Pyhäntä. Puoliso: Hukkanen **Vilma** s Huha -18 Temmes, † 22.3.2009 Pyhäntä. Lapset: Eero -41, Tarja -45, Esa -54, Eliisa -55, Heikki -57, Terho -60. -Vakin. väessä Veikko kiv.valio 34, kuului Pyhännän sjk:aan. Ts 1939-40: 6/ II/ JR 25 kiv.rj. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 joukk.varajoht. 30.7.1941 SotaS:n potilas haav.v. Kvääp 6.11.41 AutoK/ HuoltoKK Joukk.varaj. 25.7.42 2.Er.Auto-os. Autoj.joht. Tst:t: Vuoninen, Pistojoiki, Karjalan kannas 24.6.43 - 23.6.44; Ls 44: Pohjois-Suomen tst:t. Haav. vaikeasti 24.7.41 Pistojoiki-linjan Korpjärvellä. SI-10 % nousi 30 %:iin. Korpr 34. Alik 34. Kers 40. Vm 1, -41. Väep 26.7.41. Yliv 68. Kot. 25.11.1944. Jsmm.

HUKKANEN Ville, mv ja korpr Tavastkengältä, * 8.4.1910 Pyhäntä, † 29.1.1990 Pyhäntä. Puoliso: Hukkanen **Laina** s Kärkkäinen -11 Kiuruvesi, † 78 Pyhäntä. Lapset: Vilho -32 († 63), Yrjö -37 († 2005), Maija -42, Antti -45, Lauri -47. Ts 1939-40: 10.Tienkorj.K/ PionP vartm. Tst:t: Ilomantsi, Tolvajärvi. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 9/ JR 32 ja 1/ Er.P 13 kivm, ajom, tal.au:n apul., muonitt. ja tstti. Tst:t: Uhtuan länsi- ja pohj. puoli, Louhen rautatie, Kangasvaara, Karjalan kannas: Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Vm 2 -44. Korpr 68. Jsmm.

HUOVINEN Jaakko Arvid, mv ja stm Tavastkengältä, * 26.6.1907 Piippola (Pyhäntä), † 30.8.1985 Pyhäntä. Puoliso Huovinen **Aada** s Meriläinen -08 Piippola (Pyhäntä), † 91 Kestilä, haud. Pyhännälle. Lapset: Marja Liisa ("Maija") -30, Toivo -31 († 2009), Urho -34, Kaija -36, Leena -39, Vappu -43. -Ts 1939-40: 1/ I/ JR 40 ajom. Js 1941-42 ja 1944: 8/ III/ JR 11 kivm, ajom, 9/ JR 32 ja 2/ JR 32 ajom. 1.4.42 lom. toistais. II jakso kesä ja syksy -44: 1/ JR 1, Kol./ JR 1, I/ JR 1 esikk.(epäselv.) ajom, 2.11.44 2/ Er.P 20 kivm. Kot. 19.11.1944 Raahe. Tst:t: (ts:) Pelkosenniemi, Savukoski, Saija, Säkkijärven Häränpää, Viipurinlahden Vilajoki; (js:) Uhtuan länsipuoli Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan s., Kangasvaara, Uhtuan pohj. puoli, Viipurinlahti. Tsmm, Jsmm.

HUUSKONEN Eenok ("Eino") Heikki, pv-metsätyöm.jastm Ahokylästä, * 26.1.1910 Kiuruvesi, † 29.3.1956 Pyhäntä. Puoliso: Huuskonen **Anna ("Anni")** s Dahlgren -13 Pyhäntä († 63 Oulu). Lapset: Veikko -35, Siiri -39, Saimi -43, Mauno -49, Hilikka -52. -Vakin. väessä tkm ja hevm 30-luvun alussa. Ts 1939-40: ToimK/ 9DE ajom, kivm. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 ajom. 9/ JR 32 kivm, ajom, keittäjä. Siirto 6.S.Pol.K 21.11.42 vartm. 28.11.42-20.10.44 SvankK:issa L 94, 24 ja 26 vartm. HTK Lahti, Hev.V 7. Loukkaant. palv:ssa

22.10.41. Hoito KS:ssa, paluu 15.2.42. Tst:t: (ts:) Löytövaara, (js:) Vuonninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiskisjärvi, Kiestinki-Louhen radan suunta, Kangasvaara, Uhtuan länsi- ja pohj.puoli. Hev.V 7 lomaut. 29.11.1944 v:n 45 loppuun.

HUUSKONEN Vilho Antero, mv, kunnossapitomies, korpr ja sotinv Ahokylästä, * 10.6.1914 Kiuruvesi, † 26.5.1978 Oulu. Puoliso: Huuskonen **Vieno** s Piippo -20 Pyhäntä. Oulussa. Lapset: Terttu -41, Paavo -48. Vilho oli kiv.valio. Ts 1939-40: Kuhmo 2KKK/ JR 25/ Pr W tstiti. Js 1941-43: 8/ III/ JR 11 kivm. Vaikea haav. Pistojoiki-linjalla 24.7.41 Korpjärven mottitst:ssa. 29.11.41. potilaaksi 32.SotaS:aan. Sl-% 30. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuonninen, Pistojoiki, Korpjärvi. 24.1.42 Raa skpE. Vap. palv:sta 31.5.42 toistais. Kot. 15.6.1943 Raahe. Tsmm, Jsmm. Huuskoset muuttiv. Tuira -Ouluun v. -78.

HYNYNEN Tauno Henrik, alik mv, työm. ja sotinv Pyhännän kirkonkylästä, * 2.5.1917 Kiuruvesi, † 13.6.2003 Pyhäntä. Puoliso: Hynynen **Inkeri** s Karjalainen -28 Pyhäntä, † 90 Pyhäntä. Lapset: Pentti -48, Matti -49, Eero -51 († 59), Tuula -52, Leena -54, Risto -57, Raimo -58, Hannu -60. Ts 1939-40: korpr Kannaksella 9/ III/ 3.Pr kivm, tstiti. Tst:t: Nurmijärvi, Muolaa, Munasuo, Kämärä, Karisalmi. Js 1941-44 jjoht:n tstiti: 8/ III/ JR 11; välillä potil. SotaS:ssa; II/ JR 53, jälleen III/ JR 11; 9/ JR 11 rj. Alik 44. Tst:t: Vuoninen, Pistojoiki, Uhtuan pohj. p., Kannas: Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala. Ls 44: Tornio, Rovaniemi. Haav:t: Korpjärvi 24.7.41, Kiiskisjärvi 8.1.44 sair. Sotainv. Taunun muistelut matr:n I osan ss 339-349. Vm 1, -41. Vm 2, -40. Tsmm, Jsmm. Tauno oli kiv.valio. Kot 19.11.1944.

HYNYNEN Toimi Eemil, kirvesmies, stm ja sotinv Pyhännän kirkonkylästä, * 17.12.1912 Kiuruvesi, † 17.11.1968 Pyhäntä. Puoliso: Hynynen **Tynte** e Tavilampi s Heino -23 Jämsä. Lapset avioliitosta Toimin kanssa: Kullervo -54, Pekka -56.

Toimi oli pitkään Pyhännän sjk:n jäsen. Ts 1939-40: Nv:stä; sotapoliisi 9.SPol.K. Tst:t: Suomussalmen ja Kuhmon suunnan partio-tst:t. Js 1941-43: Mukaan nv:stä vap.eht. 5/ JR 32, 6/ JR 32, JR 11, Esik.K/ III/ JR 53 (tai: JR 32 kantak. muk.); kivm, kpm; myös ajom 27.7.42 (esik.tehtävien aik.). Tst:t js: Uhtuan länsi- ja pohj.puoli, Jyvälahden suunta, Ylä-Mustajärvi, Uhtuan pohj.p. Haav. 19.8.41 silmän yläp. Hoito KS 19.8.-3.9.41. Haav. myös 27.4.42 Ylä-Mustajärvellä. V. 1943 potilashoitoa jonkin verran ja toip.lomaa. Vap. Raahen skp:n E:n päätöksellä 31.5.43 sair.v. Hyv. palv:een 15.12.43, mutta u. palv.käskyä ei enää ann. Jsmm. Sl-% 20. Tyynen lapsi ed. aviosta Pertti -41 muutti -62 Jämsään.

HYVÄRINEN Johan ("Johannes") Vilhelm, mv ja alik Tavastkengältä (Nivala-niminen pirtti oli kiinni Kestilän rajassa), muutti sotien jälk. Kestilään, * 7.9.1916 Pyhäntä, † 19.9.1988 Kestilä. Puoliso: Hyvärinen **Elvi** s Mattila -22 Kestilä, † 2000 Kestilä. Lapset: Jouko -47, Tuula -48, Aarne -50, Antero -55, Rauni -59, Jari -64. Ts 1939-40: 3/ JP 3 kivm, tst:t: Joutselkä, Lintula, Tahaslampi, Väärämäki, Summa, Honkaniemi, Karhuvaara. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 kivm, hevm. Esik.K/ JR 11 hevm, ajom. III/ JR 11 postinkant 10.10.43 alkaen. Haav. 15.7.41 Vuonninen liev. (jos tämä viittaus tarkoittaa kk-vänrikin vahingonlaukauksesta sattunutta Hyvärisen haav:a olkapäähän, se tapahtui tarkemmin sanottuna jo illalla 14.7.41, Onni Moisanen muistelun mukaan). Hoito 32.SotaS:ssa. Tst:t: Uhtuan suunnan Vuoninen, Pistojoiki, Uhtuan pohj. puoli, Karjalan kannas: VT-linja, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala. Ls 44: Tornio, Laurila, Rovaniemi. Hoidot talv. -43 SotaS:issa. Korpr 44. Kot. 21.11.1944 Raahe. Alik 68. Vm 2 -42. Tsmm, Jsmm.

HYVÖNEN Eino Jooseppi, mv, työm. ja nostom Ahokylästä, * 5.5.1907 Kiuruvesi, † 25.3.1976 Pyhäntä. Puoliso: Hyvönen **Marke** s Väliaho -07 Muhos, † 78 Pyhäntä. Lapset: Paavo -45 († 69), Eila -46 († 2001), Reino -47, Pentti -50. -Jv-koulut:n jälkeen 20.6.1944 alkaen Linn.töissä 121 Työk:n rintamamies. Kot. 16.11.1944.

HYVÖNEN Matti, metsätyöm. taloil. ja stm Ojalankylästä ja Pyhännän kirkonkylästä, * 4.3.1906 Piippola (Pyhäntä), † 21.9.1968 Haapajärvi. I Puoliso: Hyvönen **Hildur** s Luttinen -01 Piippola (Pyhäntä), † 56 Pyhäntä. II Puoliso: Hyvönen **Vieno** e Koskela s Sorvala -14 Nivala, † 93 Haapajärvi. -Matti Pyhännän sjk:n jäsen 1922-30. Vakin. väessä -26 HRR ratsuri, res -27. Ts 1939-40: 2KKK/ JR 25 Pr W:n mukana ajom. Js 1941-42 ja 1944: 8/ III/ JR 11 ajom. 9/ JR 32 kivm. 3/ JR 32 pk.amp. apul. Lom. toist. 1.4.42. HTK/ Raa skp 22.6.44. 5/ Täyd.P 2 siirto. Esik.K/ JR 9 ajom. Tst:t: (ts:) Kuhmo, (js:) Uhtuan länsipuoli: Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiskisjärvi; Kiestingin-Louhen radan suunta, Kangasvaara; Uhtuan pohj.puoli. Kot. Raahe 6.10.1944. Kirjoilla -57 alkaen Haapajärvi.

HYVÖNEN Tauno Fredrik, edustaja ja korpr Kamulankylästä, * 26.7. 1918 Pyhäntä, † 3.7.1970 Tampere. I Puoliso: Hyvönen **Katri** s Kallio -16 Lapua, † 2004 Ylöjärvi. Er 68. Lapset: Aino -44, Helmi -46, Kirsti -48, Martti -53. II Puoliso: **Kerttu** e Ryyppö s Antikainen -25 Muolaa. Tauno vakim. väessä välir. aikana. Js 1942-44: 18.1.42 Tyk.K/ II/ 11.Pr vap. varusm. palv:sta. Res 19.1.42 14/ JR 53 ajom. Kot. tästä 18.11.1944. Tst:t 1942-44: Sohjana, Kapustajoki, Hangasvaara, Kiestinki, Louhi, Uhtua, Karjalan kannas: Kuuterselkä, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi, Ihantala, Ls 44: Tornio, Rovaniemi. Kittilä. Korpr 41. Vm 2, 42. Jsmm. Tauno oli Yrjö Arbeliuksen rintamakavereita. Hyvöset muuttivat -43 avioliitossa Lapualle, sieltä -56 Ylöjärvelle. Myöh. Tauno ja Kerttu muuttivat -69 Tampereelle.

HYVÖNEN Veikko Mikko, ent. maatyöm, koneenhoit. ja alik Pyhännän Luotakosta, Oulu, * 15.5. 1922 Pyhäntä, † 6.7.1990 Oulu (Pyhäntä). Puoliso: Hyvönen **Helga** s Koskenaho -20 Kestilä. Lapset: Anneli -46, Juhani -48, Sinikka -49, Pentti -51, Marita -58, Arja -62. Js 1942-44: pst.m, kkm. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannas; Ls

44: Tornio, Laurila, Rovaniemi. 12/ JR 11 (3 KKK/ III/ JR 11), 11/ JR 11, 12/ JR 11. Haav. tapaturm. Kivennavalla 16.6.44 juostessa vartiomontulta: oma kp lauk. lävistäen vas. ranteen. Kot. Raahessa 17.11.1944. Korpr 42. Alik 68.

HYVÖNEN Vilho Johannes, metsätyöm. mv ja stm Tavastkengältä ja Lamujoelta, sotien jälkeen as. Piippolan Lamulla, * 16.9. 1922 Vieremä, † 16.9.1992 Piippolan Lamulla. Puoliso: Hyvönen **Selma** s Koivuhuhta -24 Pyhäntä, leskenä Piippolassa. Lapset: Maija -45, Taimi -48, Tauno -50, Siiri -52, Mikko -54, Pekka -56 († 82), Reino -58, Teuvo -59, Timo -62. - Jv-koulutus -41 alkaen; Js 1942-44: 15.1.42 3D. Kkm yksiköissä: 2KKK/ JR 11, 7/ JR 11, 8/ III/ JR 11. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Kiestinki, Ahvenlahti, Jyvälahti, Kannas: Kivennapa, Muolaa, Rosvonkylä, Ihantala; Ls 44: Tornio, Paakkola, Rovaniemi, Meltaus. Kot. 18.11.1944. Jsmm.

HYVÖNEN Väinö Aukusti, sekatyöm./rak.-työm. ja korpr Tavastkengältä ja Ahokylästä, * 29.8.1924 Vieremä, † 22.3.1981 Pyhäsalmi. Puoliso: Hyvönen **Ilta** s Leselä -31 Iisalmi, leskenä Pyhäsalmissa. Lapset: Lauri -60, Markku -62, Jorma -65, Sisko -69, Anja -71. -Ensin sodanaik. nm-palv:ssa 8.3.-31.12.43. HTK 11, 3D, E/ JR 11 pk.amp.apul. Vakin. väkeen 1.1.44 E/ JR 11 pk.amp.apul. 27.10.44 I/ JR 11. Kot. 22.11.1944. Tst:t: Kannaksen VT-linja, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen linja, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornio, Laurila, Rovaniemi. Korpr 68.

HÄRMÄ Väinö Iisakki, mv, kers ja sotinv Ojalankylästä, * 14.9.1913 Kestilä, † 29.12.1981 Pyhäntä. Puoliso: Härmä **Helmi** s Koistinen -14 Pyhäntä, † 91 Pyhäntä. Lapset: Reijo -41, Leena -45, Eeva -47, Matti -50 († 79). Ts 1939-40: Pr W:ssa 6/ II/ JR 25 kivm. Korpr 39. Tst:t: Kuhmo, Saunajärvi. Muutto Pyhännälle ts:n lopulla 11.3.40 (mk tuli perille 15.3.). Js 1941-44 kiv.rj: 7/ JR 11; haav. Vuoninessa 14.7.41. Alik 41.

30% sotavamma. SI-% nousi 35:een. Hoidot SotaS:issa. HTK 12. Komennus 7.10.44 Sv.L 1:n vart.pääll:ksi. Kot. Raahessa 30.11.1944. Vm 1, Vm 2, Tsmm, Jsmm. Kers 68.

JOUTSENKOSKI Armas Johannes, sekatyöm. ja stm Ahokylästä, * 25.4.1924 Pyhäntä, † 26.7.1982 Kajaani. Puoliso: Joutsenkoski **Annikki** s Ahonpää -28 Pyhäntä, vahtimest. Lapset: Eero -48, Marja-Leena -49, Maire -52. Js 1943-44: pk.amp, kivm. Nm-palvelus 1942-43; myös vakin. väessä ja res:ssä 1944. 2/ Täyd.P 13, 7/ JR 11, 32.SotaS (sair.) ja 19.SotaS (haav.v.), I/ JR 11. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannas: Hiirona, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Kuparsaari (haav. 21.6.44 vas. käsiv.), Ls 44 Tornio (haav. 5.10.44 sääri). Kot. 16.2.1945 32.SotaS:sta. Muutto v. -65 Kajaaniin.

JUNNO Niilo Johannes ("Jussi"), kauppias, myym.hoit. "Junnon Jussi" ja sot.virkailija kers Tavastkengältä, * 15.3.1915 Piippola, † 14.3.1982 Oulu. I Puoliso: Junno **Maria** s Riskola -21 Piippola († 42 Piippola). Lapsi: Anna Liisa -41 Pyhäntä. -Vakin. palv:ssa -36 KKK/ Pohj. R. Rintamalle res:ssä: Ts 1939-40: E/ JR 64 puh.rj. Tst:t: (ts:) Suomussalmi, Raate, Pitkäranta. Js 1941-44: III/ JR 11 kirj. Tst:t: (js:) Vuonninen. Haav. 14.7.41 Vuonninen. Hoidot SotaS:issa. Toipumisen jälkeen kiv-rj:ksi Jv.Koul.Kiin ja 20.1.42 Suur-Sai skp:iin kirj:ksi ETp:ssä sekä ETp:n pääll:ksi. Myös Tsto IV:n tstop:ksi. Korpr 36. Alik 36. Kers 42. 26.6.42 Sa. sot.virk. Ylik 6.12.43. Vm 1, -41. Kot. 28.11.1944. Jsmm. Junnot muuttivat 20.6.-46 Pyhäntältä Pulkkiilaan. II Puoliso: Junno **Vieno** s Junttola -24 Pulkkiila († 2008 Oulu). Lapsi: Jukka -63. Junnot as. Kittilässä vv. 52-53, Sulkavalla 53-68, v. 68 aikaen Oulussa.

JUSSILA Oskari (ent. Kilpeläinen), mv, stm ja sotinv Tavastkengältä, * 23.8.1908 Piippola (Pyhäntä), † 9.3.1977 Pyhäntä. Puoliso: Jussila **Anna-Liisa** s Lämsä s 1898 Piippola (Pyhäntä), † 87 Pyhäntä. Lapset: Veikko -37, Arvo -39,

Erkki -40, Elsa -42, Jenni -44. -Vakin. väkeen välir. aikana. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: Uhtuan suunta, Vuonninen, Pistojoeki. Haav. vaik. Pistojoella 21.7.41 kr.sirp. oik.sääreen (sääri poikki) ja luodista oik. pakaraan. Hoito SotaS:issa. 3.11.41 lisalmeen toipilaana. SI-% 30 (SIVL:n PPM piirin 30-v. kirjassa oli vielä 20 %, s. 123). Raa.skp:n päällikkö vapautti 6.11.41 Oskarin asevelv:sta. Sota-aik. hänellä oli ent. sukunimi Kilpeläinen. Nimen muutokset -47.

JUSSILA Valde Einari, katkaisulaitosmies ja korpr Tavastkengältä, Tampere, * 20.8.1924 Pyhäntä, † 14.6.2002 Tampere. Puoliso: Jussila **Sisko** s Ekholm -32 Luopioinen. Lapset: Terho -60, Riitta -61, Päivi -66. Js 1943-44: loka-joulukuu -43 E/ JR 11 nostoväen kivm, vakin. väessä Jääk/ E/ JR 11 ja I/ JR 11 kivm ja tstlti. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannas: VT-linja, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornio, Laurila, Rovaniemi. Valde haav. Torniossa; haavat sidottiin ja hänet vietiin hoitoon Ruotsin puolelle. Kot. Raaha 29.11.1944. Jsmm, Vienan Risti, Riihan sodan Risti, Sininen risti m.k. Korpr 68. Jussilan muistelu matr:n II osan ss 83-93.

JÄRVELÄ Antti Johannes, pitäjänneuvos, mv, pankinjoht., pyhäntästen sota-ajan kvääp ja yliv Tavastkengältä, * 25.12.1910 Pyhäntä, † 8.5.1983 Pyhäntä. Puoliso: Järvelä **Anna Liisa** s Leiviskä -14 Pyhäntä, elää leskenä Pyhäntällä.. Lapset: Ulla -36, Antero -37, Eero -39, Anna-Liisa -41, Paavo -42, Leena -44, Sauli -46, Rauni -48, Ilmi -50. Järvelä kuului Pyhäntän sjk:aan. Alik -32. Ts 1939-40: 6/ II/ JR 25 tal-au / Pr W Kuhmo. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11:n eli pyhäntästen nimikkoK:n I kvääp, 9/ JR 32 tal-au ja kvääp, 1/ Er.P 13 kvääp. Tst:t: Kuhmo; Uhtuan suunnan Vuoninen, Pistojoeki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen r. suunta, Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: Noskuan-Vuoksen lohko; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Kers 40. Ylik 41. Väap 44. Kot. 25.11.1944. Yliv 68. Vm 1, Vm 2, Tsmm, Jsmm. Järvelä toimi myös VHS:n Raahen piirin Pyhäntän yhdysmiehenä. Maj Yrjö Reinilän kertomus Antin sotatietä matr:n I osan ss 32-36.

KAIPAINEN Heikki Olavi, mv, betonityöm. ja stm Tavastkengältä, myöh. Oulussa, * 14.2.1920 Pyhäntä, † 25.5.1963 Oulu. Puoliso: Kaipainen **Senja** s Eskelinen -20 Iisalmi, † 2006 Oulu. Lapset: Leena -45, Sakari -48, Vappu -50, Kaija -53. Js 1941-44: Kev.Os. 12, 3KKK/ JR 1 kkm, kk.pat.kant. Haav. 5.12.41 Lempaalanjärvellä ja 8.8.42 Lempaalassa. Hoito 35.SotaS:ssa. Välillä 12/ JR 1, sitten hoito 7.SotaS:ssa; yksikköön 23.4.44. Siirto 4/ Er.P 20:een 2.11.44. Tst:t: Kaukola, Räivälä, Pasurinkangas, Korpikyö, Lempaalanjärvi, Lempaala, Valkeasaari, Aleksandrovska, Uusikirkko, Iivanala, Viipurinlahti. Kot. 16.11.1944. Vm 2, -42.

KAIPAINEN Uno Ilmari, puuseppä ja korpr Tavastkengältä, sotien jälk. asui Jyväskylän Palokassa, * 24.7.1921 Pyhäntä, † 31.12.2001 Jyväskylä. I Puoliso: Kaipainen **Aino** s Sippari -28 Pyhäntä, † 57 Jyväskylän mlk. Lapset: Marja-Leena ja Aino -57. II Puoliso: Kaipainen **Anna** s Kanninen -37 Heinävesi. Lapset: Vappu -60, Esa -61, Mauri -62 († 96), Yrjö -63. Kaipainen kuului Pyhäntän sjk:aan. Js 1943-44: 9/ JR 11 kivm. Tst:t: Uhtuan suunta, erit. Horsman t-kohta ja Karjalan kannas; Vuosalmen tst:t; myös kenrm Pajarin joukoissa; Ls 44: Tornio, sak-salaisten motitus ja karkotus Rovaniemelle asti. Haav. 4.10.44 Torniossa kr.sirpaleesta selkään. Kot. 25.11.1944 Raaha. VR 4, Vm 2, Jsmm. Korpr 4.6.69. Sininen Risti m.k. Kaipaisen muistelu matr:n II osan ss 94-96.

KALEVA Johan ("Jussi") Henrik, ent. tilallinen, metsänhakk.m. ja stm Tavastkengältä, myöh. Pyhäntän kirkonkylästä, * 10.12.1912 Kiuruvesi, † 6.9.1979 Pyhäntä. Puoliso: Kaleva **Aili** Sofia e Heikkinen s Leiviskä s 1899 Kestilä, † 73 Pyhäntä. Lapset: Pentti -36, Impi -38, Vilhelm ("Vilho") -40. -Ts 1939-40: 2KKK/ JR 25/ Pr W ajom. Kuhmon tst:t. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 tstlti. Haav. päähän kran.sirpaleesta 25.8.41 Kiestingin-Louhen radan suunnalla. HTK/ III AK pk.amp: 10/ 11Pr, 10/ JR 11, JR 32, 1/ Er.P 20, kaikissa sama "sotatyö". Tst:t: Uhtuan suunta: Vuoninen,

Pistojoeki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Uhtuan pohj. puoli, Kiestingin-Louhen r. suunta, Rajajoki, Rantalohko, Viipurinlahti.

KALEVA Väinö Armas, ent. postinkulj., kauppias ja stm, jääk ja sotinv Pyhäntän kirkonkylästä, * 4.7.1908 Kiuruvesi, † 3.9.1964 Oulu. Puoliso: Kaleva **Aino** s Juntunen -07 Utajärvi., † kuoli leskenä Muhoksellä v. 92. Lapset: Jouko -26, Sanelma -31 (†), Mikko -39 († 83), Maria ("Maija") -41 († 2008). -Ts 1939-40: Oulun Sp. 24.12.39 8/ JR 67 kivm. PpK/ Kev.Os.13 2.3.40. Tst:t: Laatokan koillisp. Kot. 26.4.1940. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kivm. Haav. kran:sta Uhtuan Vuonnissa 9.7.1941 Kurzmanjoen ylitys-tst:ssa vatsaan ja laajemmin ruuan-sul.elimiin ym. Vap.10.12.1941. Kun perustettiin Sotainv. Veljesliiton Pyhäntän osasto sunn. 3.11.1942, perustavassa kokouksessa Suojeluskuntatalolla Tavastkengällä valittiin aseveli Armas Kaleva Pyhäntän kirkonkylästä Pyhäntän osaston ensimmäiseksi puheenjohtajaksi. Tätä tointa hän hoiti 4 vuoden ajan, vv. 1942-45. Pariskunta muutti Pyhäntältä Ouluun jouluk. -56.

KAMULA Arvi Fredrik, ent. mv ja stm Kamulan-kylästä, myöh. kaivosmies Vuolijoki, * 23.12.1924 Pyhäntä, † 21.9.1973 Vuolijoki. Puoliso: Kamula **Eeva**, myöh. Moilanen myöh. Pussin, s Mikkonen -25 Ristijärvi, † 2008 Kajaani (Vuolijoki). Lapset Arvin ja Eevan avioliitosta: Timo -54, Arto -58, Tuija -62. Arvi ensin sodanaik. nostom.palv:ssa v:n -43 loppuun. Vak. väkeen 1.1.44. E/ JR 11 kpm, 11/ JR 11 kivm, tstlti. Js 1943-44: Tst:t: Uhtuan pohj. puoli, Karjalan kannas: VT-linja, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Sintola; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä, Muonio, Ylä-Muonio. Kot. 22.11.1944 Raaha. Muutto 50-luv. Paltamoon ja Vuolijoen Otanmäkeen. Jsmm.

KAMULA Erkki, mv, metsänhakkaja ja stm Kamulankylästä, * 16.7.1921 Pyhäntä, † 17.10.1983 Pyhäntä. Puoliso: Kamula **Lyydi** s Kangas -23 Pyhäntä. Lapset: Antero -45, Väinö -49, Asko -50, Leo -51, Vesa -57, Pekka 62. -Vakin. väessä syks.

-41 alkaen. Js kkm:nä 1942-44 : 12/ III/ JR 33, 3KKK/ III/ 12.Pr. Haav. 23.6.44 Karhumäessä luodista rintaan. Hoidot SotaS:ssa. Res:iin 2.7.44. Järj.K 2, HTK/ 6DE. Jälleen 12/ III/ JR 33. Tst:t: Krivin lohko, Äänisniemi, Hiisjärvi, Poventsa, Karhumäki; Ls 44: Pohjois-Suomi: Portimo, Saarijärvi, Taipale, Rovaniemi. Kot. 21.11.1944 Raahes.

KAMULA Hannu Ville, mv ja stm Kamulankylästä ja myöh. lämmittäjä Ahokylässä, * 8.7.1897 Piippola (Pyhäntä), † 1.7.1966 Pyhäntä. I Puoliso: Kamula **Matilda** s Knuutinen s 1894 Piippola (Pyhäntä), † 1.8.1941 Pyhäntä. II Puoliso: Kamula

Työne e Ahonpää s Eskola -13 Pyhäntä (Työne jäi leskeksi I aviomiehensä alik Mikko **Einari** Ahonpään kaaduttua 14.7.41 Vuonnissa), † Villen leskenä 2006 Pyhäjärvi OL. Lapset Villen I avioliitosta: Helvi -18, Anna -19, Erkki -21 († 83), Reino -23 († 99), Arvi -24 († 73), Tauno -26 (s 15/11), Veikko -28, Väinö -30, Kerttu -32, Eino -34. Ts 1940: 17.2.40 J-os. Raahes, määr. HuoltoJ AAE. Siirto 10/ II/ TP:stä 27.2.40 1.HuoltoJ/ V AKE kuormaaja. Vap. 6.4.40. Js 1941-42: I/ 12.K.Hev.S hevh. Vap. 12.5.1942. Asui vaimon kanssa viimeksi koulun lämmittäjänä Ahokylässä.

KAMULA Heikki, metsätyöm. ja korpr Tavastkengältä, * 21.1.1910 Pyhäntä. † 24.3.1987 Pyhäntä. Ts 1939-40: 2KKK/ JR 25. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 10/ JR 32, 2/ Er.P 13 (= ed. yksikön nimike 10.4.44 alkaen) ja 4/ JR 11. Tehtävät:

pst-m, kivm, patr.kant ja kkm. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuoninen, Pistojoeki, Korpjärvi, Kiiskijärvi, Kiestingin - Louhen radan suunta, Kangasvaara, Uhtua, Karjalan kannas: Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornio, Rovaniemi. "Rakuuna-Heikki" haav. 25.8.41 Kiestingin-Louhen radalla; hoito

SotaS:ssa. Kot. Raahessa 19.11.1944. Korpr 68.

KAMULA Reino Vilho, rak.työm. ja stm Kamulankylästä, myöh. kirkonkylän Ukonojalla, *23.2.1923 Pyhäntä, † 25.10.1999 Pyhäntä. Js 1943-44: Täyd.P 4, Os.V ja 7/ JR 4 kivm. Tst:t: Laatokka, Ääninen, Seesjärvi. Kot. marrask. 1944 Raahes.

Jsmm.

KAMUNEN Heikki, mv ja stm Lamujoelta, * 17.9.1904 Piippola (Pyhäntä), † 14.3.1985 Pyhäntä. Puoliso: Kamunen **Anna** e Ruuskanen s Mahosenaho -05 Piippola (Pyhäntä), † 86 Pyhäntä. Lapset: Urho -34, Salme -35, Elvi -36, Taimi -39,

Toivo -41, Rauha Anneli -43 († 43), Rauha -44, Anja -46. Js 1941-44: 4/ II/ JR 11, III/ JR 32, II/ JR 44, III/ JR 44 kivm. Tst:t: Uhtuan pohj.- ja länsipuoli, Nietjärvi. Jsmm. Kot. 5.10.1944 Raahessa.

KAMUNEN Johannes, metsätyöm. ja korpr Tavastkengältä, * 23.2.1920 Pyhäntä, † 5.4.1970 Pyhäntä. Js 1941-44: 1/ Kev.Os.3 kivm ja ajom. Heinäk. -41 sai tärähdyksen kran. räjähdyksestä Nenäpalossa. 28.1.42 1/ RajaJP 7 ajom. Sama

reservissä. Sair. 2.7.42, hoito: 40.SotaS:n potilas. Paluu yksikköön. 30.5.43 2/ RajaJP 7 ajom. 5.4.44 32.SotaS potilas. Paluu yksikköön. 16.8.44 Kss.k ja pst.kurssi. Siirto 6.11.44 HTK 8 ja 13/ Täyd.P 11. Tst:t: Paanajärvi, Kelsinkäinen, Nenäpalo, Voittojoki, Alavilmajoki, Alakurtti. Kot. 23.11.1944 Raahes. Korpr 68. Jsmm.

KAMUNEN Sulo Henrikki, maa- ja metsätm, mv, stm ja Tavastkengältä, myöh. kirkonkylässä, * 19.1.1922 Pyhäntä, † 20.4.1989 Pyhäntä. Puoliso: Kamunen **Hilja** s Myllyniemi -30 Pyhäntä, † 93 Pyhäntä. Lapset: Tuula -49 († 94), Maija

-51, Saimi -59, Pekka -65. Js 1941-44, Ls 44

kkm: 4/ JR 11. Tst:t: Uhtuan ja Karjalan kannaksen suunnat, Tornio. Haav. Heinjoella 22.6.44. Hoito 44.SotaS:ssa, paluu yksikköön 2.10.44 kkm. Kot. 14.4.1945 Raahes. Jsmm.

KAMUNEN Tauno Heikki, maa- ja metsätm, myöh. kirvesm. ja korpr Tavastkengältä, sotaajan jälkeen Kajaanissa, * 24.11.1924 Pyhäntä, † 2.5.1996 Kajaani. Puoliso: Kamunen **Saimi** s Jokelainen -24. Lapset: Mirja -53, Seppo -54, Leila

-61. Js 1943-44: sodanaik. nostom.palvelus v. 1943. Sen lopulla siirto: 20.10.43 E/ JR 11 kivm. Tehtävä jatkui vakin. väessä ja sam. yksikössä 1.1.44 alkaen. 24.2.44: 11/ JR 11 kivm tstiti. Tst:t: Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: VT-linja Kivennapa, Vihtananmäki, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi; Ls 44 Pohjois-Suomi, Tornio. Viimeksi I/ JR 11. Haav. Torniossa 3.10.44 kran.sirpaleista kasvoihin. Hoito SotaS:oissa. Jsmm. Kot. 22.11.1944. Korpr 69.

KAMUNEN Väinö, rak.-mies ja stm Kamulankylästä, * 13.9.1917 Pyhäntä, † 15.6.1941 Pyhäntä. Vak. väkeen 4.1.39 3/ Pohj.R; 23.8.39 Esik.K/ Pohj.R. Kiv.valio. Ts 1939-40: E/ III/ 3.Pr ajom. Kot. 3.7.1940. Res 3.7.40.

KAMUNEN Yrjö, maa-työm. ja stm Pyhäntän Kamulankylästä, * 24.8.1907 Piippola (Pyhäntä), † 14.2.1952 Pyhäntä. Vak. väessä 8 kk vv. 27-28 1/ LR. Palv. nv:ssä välir. aik. v. -40 jv:n ajom E/ I/ JR 25. Js nv:ssä 1941-44: 15.6.41 8/ III/ JR 11 ajom. 2.2.42 9/ JR 32 ajom. 18.3.-1.4.42 2/ JR 32 kivm. 16.6.44 HTK/ Raa skpE apupalv. 27.6.44 1/ JR 1 siirto. 7.8.44 59.SotaS. 18.10.44 4/ HTK 12 apupalv. 5.11.44 Raa sp.E kot. Tst:t: Vuoninen, Pistojoeki, Korpivaara, Kis-kisjärvi, Kiestingin-Louhen radan suunta, Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli.

KANGAS Onni Vilho, autonkulj. ja stm Pyhäntän kirkonkylästä, * 3.7.1917 Pyhäntä, † 30.1.1981 Oulu. Puoliso: leipomotyönt. Kangas **Toini** s Kujala -20 Kestilä, nyk. Oulussa. -Onni vakin. väessä välir. aikana. Js 1941-44: 85.Pr AutoK au-

tonkulj. 5.11.41 JR 52 autonkulj. 20.4.42 85.Pr autonkulj. Raa skp 5.12.42. Siirto 1.6.43 1/ Er.P 23 kivm. 14.11.43 Er.P 23 kivm (10/ III/ JR 11). Tstiti 19.7.44 Er.P 23. Siirto 28.10.44: 11/ JR 56. Tst:t 41-44: Leppäjoki, Vansjoki, Maaselkä, Suurlahti, Liistepohja, Jänkäjärvi, Soutjärvi, Veskelys, Suojoki, Loimola. Lom. toist. 12.11.1944 Raa skp. Välirauhan aik. Onni K. toimi armeijan ja yhteiskunnan rahoituspalveluksessa: Petsamon ja Jäämeren tienreitiltä saatiin ulkomaisia tarvikkeita. Js:ssa Onni K toimi auto- ja kuljetusmiehenä, kivm ja tstitinä Karhumäen ym. suunnilla.

KANGAS Väinö Erkki, mv ja nostom./ kivm Tavastkengältä, * 26.1.1901 Piippola (Pyhäntä), † 10.1.1983 Pyhäntä (veter.talo). Puoliso: Kangas **Anna** ("Anni") s Knuutila -09 Pyhäntä, († 99 Pyhäntä veter.talo). Lapset: Elma -32 († 32),

Veikko -33, Aarre -35 († 2006), Kauko -38, Mauno ja Anna-Mari -42, Paavo -47. -Väinö vakin. väessä välir. aikana jv:n nostom:nä kivm. Js 1941-42: HTK/ VI AKE nm, kivm. Tst:t: Tsokkilan Kirvesjärvi, Nuosjärvi, Matkapuro, Solomanni-Kodoguba, Karhumäki. Kot. lo-mautus 6.2.1942 1.DE:n kirj.

KARHUNEN Hugo Selim, mv ja korpr Ahokylästä, * 27.11.1912 Viitasaari, † 4.2.1999 Pyhäntä. Puoliso: Karhunen **Anna** s Rajala -08 Piippola (Pyhäntä), † 87 Pyhäntä. Lapset: Raili -33, Lea -46. -Ts 1939-40: 2KKK/ JR 25 patr.kant. Js: 1941-44: 8/

III/ JR 11 pstm, I/ JR 12 ajom. Tst:t: Kuhmo; (js:) Vuonninen, Maaselkä, Kiestinki, Ihantala, Karhumäki; Ls 44: Pohjois-Suomen tst:t. Kot. 18.11.1944 Raahesta. Vm 2, Tsmm, Jsmm. Korpr 68.

KARHUNEN Toivo Johannes, autoilija ja alik Ahokylästä, muutti -46 Rovaniemelle, * 31.7.1919 Pyhätä, † 5.12.1980 Rovaniemi. Puoliso: Karhunen **Mirjam** s Grönberg -21 Taivas-salo. Lapset: Ulla-Maija -46, Juhani -49. Ts 1940: 24.2.40 4.Liik.K. Vakin. palv. jatk. välir. aik. talous- ja autojoukoissa. Js 1941-44 autonkulj.: E/ JR 4, sama sijoitus ja tehtävä myös res:ss. jatkaen, HuoltoK/ 15 Pr, Kol/ 15 Pr. Tst:t: Reinikkala, Kiiskinlahti, Vuoksenranta, Kämärä, Leipäsuo, Perkjärvi, Kaukjärvi, Uusikirkko, Vammelsuu, Ino, Selki, Paatene, Karjalan Maaselkä, Suurlahti, Syvärin Kuuttilahti. Korpr 41. Vm 2. Kot. 15.11.1944 Raahe. Jsmm. Alik 69.

KARJALAINEN Aimo Ilmari, metsäins., piiri-esim., alik ja sotinv Pyhännän kirkonkylästä, myöh. Pulkkilassa ja Varkaudessa, * 27.6.1923 Pyhätä, † 10.2.1999 Varkaus. Puoliso: Karjalainen **Eeva** s Syrjälä -23 Tytärsaari (Er.) Lapset: Sirkkaliisa -48, Maija -50, Juha -56, Pekka -65. Eeva-äiti sittemmin Raumalla. Js 1942-44: 4/ I/ JR 11 kkm. Haav 30.9.43 jalkaan kaverin vahingonl:sta. Hoito 41.SotaS:ssa. Tehtävät: kk-rj, 1/2.joht. Haav. 26.6.44 Heinjoen pohj. puol. Naskuanmäellä kr.sirp. vas. käsiv. Hoito SotaS:issa. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Kannas: Kivennapa, Heinjoki, Leipäsuo, Ihantala; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Meltaus. SI-vamma 20 %. Kot. 18.11.1944 Raahe. Korpr 42. Alik 44. Jsmm. Eeva-neiti oli ts:n iv- ja viestilotana sekä js:n viestissä radioasemalla ja eri keskuksissa. Aimo kuului Sotaveter.- ja Rintamam.veter. liittoon. Muistelut matr:n I osan ss 350 - 357.

KARJALAINEN Eino, tehdastyölä., korpr ja sotinv Tavastkengältä, Pyhännän sjk:n poikaos:ssa 3 vuotta, 4.8.41 muutti Helsinkiin, * 17.3.1917 Pyhätä, † 19.6.1959 Helsinki. Puoliso: Isola e Karjalainen **Saimi** s Isola -14 Kärämäki (†). Er v. -47. Aviosta lapsi: Tuulikki -42. -Vakin. väessä -38-39 EK/ Ilm.K Kauhava avust. lento-stm. Res:ssä rintamalle: Ts 1939-40: 15.Toim.K/ Kan. AE lhti. Tst:t ts: It-toiminta

sotat.alueella. Js 1941-44: 7/ JR 47, 3/ JR 47 kivm. Haav. 14.11.41 Aleksandrovkka. Kran. sirp:sta oik. alaleukal. murtuma; jälkikipuja. Hoito 54.SotaS:ssa. Väliillä Hel. skp:n lähettinä. 2 HTK/ Kotij. 26.9.43 ViestiKoulK 1 lhti. Kot. 4.10.1944 Hämeenlinna. Tst:t js: Nuijamaa, Kämärä, Summa, Terijoki, Rajajoki, Valkeasaari. Korpr 21.2.40. Vm 1, -42.

KARJALAINEN Frans ("Ransa"), metsänhakkuu. mv ja linnoitus-työm. Tavastkengältä, * 29.9.1906 Piippola (Pyhätä), † 15.9.1981 Piippola. Puoliso: Karjalainen **Anna** e Piippo s Tikkanen s 1899 Muhos († 64 Pyhätä). -Vakin. väessä välir.aikana. Js 1944: Kesällä 17.6.44 alkaen 121. Linn.K:ssa nm:nä rintamapalv:ssa. Kot. 20.11.1944.

KARJALAINEN Johannes, mv, suutari ja stm Pyhännän kirkonkylästä, * 17.5.1906 Piippola (Pyhätä), † 6.5.1964 Pyhätä. Puoliso: Karjalainen **Katri** s Kumpulainen -06 lialmi, † 91 Pyhätä. Lapset: Siiri -28 († 90), Helvi -30, Pauli -32, Hilikka -34, Kyösti -36, Veikko -41, Taisto -45. -Vakin. palv:een 9.6.26 3/ PPP 2, 27.8.26 3/ PPP 1. Väli:n aikana nostom jv:ssä, kivm. Js 1941-42 ja 1944: 8/ III/ JR 11 ajom. 9/ JR 32 räätäli. 9.3.-7.4.42 31.SotaS:ssa sair.v. 7/ II/ Järj.K 1, HTK/ III AK kivm. Vap. 2.5.42. U. vaiheet 22.6.44 alkaen 5/ Täyd.P 2 kivm. 3/ JR 9 keittäjä. 35.Pion.Kol. keittäjä. Tst:t: Vuoninen, Pistojoiki, Korpj järvi, Kiiskijärvi, Kiestingin-Louhen radan suunta, Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli, Loimolanjärvi. Jsmm. Kot. 11.10.1944 Raahe.

KARJALAINEN Toivo Kaarlo, mv ja korpr Tavastkengältä, * 30.6.1924 Pyhätä, † 16.7.1980 Pyhätä. Puoliso: Karjalainen **Rauha** s Knuutinen -29 Pyhätä. Lapset: Rauni -50, Kalle -53. Js 1943-44: 2/ Täyd.P 13, 3DE, E/ II/ JR 53 pk.apul ja pk.amp. E/ II/ JR 53 ja E/ JR 53, erik.koulutettu pk.amp. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannaksen VT-linja Kuuterselkä, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Harjulan lohko.

Sair. 2.8.44 Antreassa ja 28.9.44 Kellossa. Tapaturma 3.10.44; 26. SotaS:aan. Järj.K 21.10.44 pk.amp. Kot. 22.11.1944. Jsmm, korpr 68.

KARPPINEN Antti Alfred, mv, alik ja sotinv Tavastkengän Perukalta, * 8.2.1918 Pyhätä, † 26.12.1995 Pyhätä. Puoliso: Karppinen **Helli** s Leiviskä -20 Pyhätä, † 99 Pyhätä. Lapset: Kyllikki -42, Kauko -43, Jorma -45, Annikki -46, Marjatta -48, Lea -49, Hanna -51. Js 1941-42: 7/ JR 11 lääk-au (korpr). Tst:t: Uhtuan suunta: Vuoninen, Pistojoiki, Pinkojoki, Kiskisjärvi. Haav. 3.8.41 Kiskisjärven pohj.p. pikkuheittimen eli nakun kr.sirpaleesta vas. ohimoon, vas. lonkkaan ja kylkeen. Hoidot: Jsp, Vuonnisten KS ja Kajaanin SotaS (31.SotaS). Alik 26.10.41. Kot. 31.10.1942. Jsmm. 40 %:n sotainv. Matr:n I osassa Antin kertomus ss 396-399.

KARPPINEN Veeti, muurari ja stm Viitamäeltä ja myöh. Kamulankylästä, * 24.2.1901 Kestilä, † 21.12.1971 Pyhätä. Puoliso: Karppinen **Selma** s Laakko -05 Piippola (Pyhätä), † 70 Pyhätä. Lapset aviosta: Aili -35, Kalle -37, Eila -40, Aino -47 († 47). Muutossa Pyhännälle välir. aikana 13.9.40 tuli mukana myös Selman omalla nim. lapsi: Juho -22 († 46). -Veeti väessä 2KKK/ SJR hevum -21, res:iin -22. Ts 1939-40: Kotihev.Sair.3. Määr. 2KKK/ JR 64. Esik.K/ JvKoul.K.5 ajom. Muutto Kestilästä Pyhännälle välir. aikana 13.9.40. Js 1941-42: 8/ III/ JR 11 ajom. Tst:t js: Uhtuan ja Kiestingin suunta. Sair. 29.8.41 Kiestingin takana. Hoito syks. -41 VI/ 32.SotaS:ssa. Toip.loman jälkeen: 17.10.41-10.5.42 HTK/ III AK suutari. Vap. 12.5.1942.

KATAJAMÄKI Toivo Einar, työml., alik ja sotinv Tavastkengältä, * 19.2.1922 Pyhätä, † 7.8.1982 Piippola. Puoliso: Katajamäki **An-na** s Koskenkangas -26 Pyhätä, † kuoli 2007 Piippolan PV-väestö: Ruotsin Haaparanta. Lapset: Veikko -46, Matti -48 († 48). Js 1942-44: 3KKK/ JR 11 pst.m ja 12/ JR 11

kkm, III/ JR 11. Tst:t: Uhtuan länsipuoli; Ihantala; Ls 44: 6.10.44 Tornio. Haav. 17.2.42 Uhtuan suunnalla ja haav. 30.4.43. Hoidot 41.SotaS:ssa talv. -42 ja kev. -43. Korpr -42. Kot. 19.5.1945 Raahe. Alik 68. Asui perheineen viimeksi Piippolan Lamulla.

KAUPPINEN Iivari, maatyöm. ja nostom. Tavastkengän Mälaskästä ja Heikkilästä, * 12.6.1919 Pyhätä, † 25.6.1961 Pyhätä. Vakin. väkeen jv:ssä 10.6.44. Siirto 30.7.44 E/ Täyd.P 8. 2603:een 8.8.44. Siirto 9.8.44 31.LK:aan. 2.11.44 JR 1:een. 5.11.44 3/ Er.P 20. Vap. 16.11.44.

KAUPPINEN Johannes, sekatyöm. mv, korpr ja sotinv Tavastkengältä, * 1.8.1911 Pyhätä, † 31.8.1971 Kestilä. Puoliso: Kauppinen **Aino** s Kaikkonen -11 Kiuruvesi, † 91 Kestilä. Lapset: Alpo -42 († 98), Hilikka -46, Ritva -48, Taimi -49, Aimo -51, Asta -52, Leevi -54, Olavi -56. -Johannes nm:nä rintamalle: Js 1941-44: Js:n H-vaiheessa ja myös kes. -42 kirjoilla Pyhännällä; 8/ III/ JR 11 kivm. Haav. 9.7.41 Vuonisissa kran. räij. aivan edessä. Sirpaleita kaulaan ja vas. reiteen, vas. korvan taa pieni sirp. ja kuulovaurio; hetken taajuttomuus. Havaht. ei v. kävellä. Kaulasta ja reidestä 2. sirun poisto jo 24.KS:ssa. SotaS-hoito, toip.loma ja uusi JvKoul.K.vaihe. Em. 1. sotavammasta SI-% 10, myöh. lisää: 19.1.42 Kev.Psto 10 tkm. Haav. 26.4.42 Syvärillä: tkm Johannes astui miinaan. Hoidot SotaS:issa. Tst:t: Vuoninen, Kontupohja, Ilmaselkä, Lisma, Käppäselkä, Uunitsajoki, Karhumäki, Petkeljärvi, Kimjärvi, Karjalan kylä, Sarmatus, Pultsoila, Kolatsekä, Uomaa, Korpjärvi, Uuksujärvi. Kot. 18.11.1944 Raahe. Kauppiet muuttivat Kestilään 23.7.42 ja ovat asuneet sotien jälkeenkin siellä. Korpr 68.

KAUPPINEN Juho Heikki, työml., stm ja sotinv Ahokylän Takalosta, * 27.10.1917 Pulkkiila, † 1.8.1987 Pulkkiila. Puoliso: Kauppinen **Vieno** s Piippo -25 Pyhätä († 2008 Pulkkiila). Lapset: Taisto -44, Kalle -45, Seppo -47 († 55), Seija -49, Raimo -51, Pirkko -52, Anja -54, Aune

-56, Ritva -58, Tuula -59, Voitto -61. Ts 1939-40: Vakin. väessä 15.10.39 E/ III/ 3.Pr ajom. Tst:t ts: Nurmijärvi, Muolaa, Munasuo, Kilttee, Kämärä, Karisalmi. Res:ssä js:aan: Js 1941-44: KKK/ Kev.Os. 5 pst.pat.r.kant. Haav. 5.8.41 Kis-kisjoki oik. kyynärtaip. ja oik. käteen, johon tuli voimattomuus haav:n v. Hoidot b/ 24KS ja 21.SotaS:ssa. Toip.loma, toistais. vap. palv:sta Raa skp:n kirjoilla. Uusi jv-koul. jakso ja Järj.K 1 kivm. 10.3.42 1 DE kivm. Haav. 13.3.42 Lumpiossa. 14.3.42 1/ JR 35 kivm. 16.3.42 Karhumäki kivm. Hoitoa 3 eri SotaS:ssa haav.v. Järj.K 2. Siirto 8.7.42 5/ JR 56 kivm. Tst:t js: Vasovaara, Vuokkiniemi, Ajuanlahti, Poventsa, Hiisjärvi, Vuojärvi. Muutto Pulkkilasta Pyhännälle 9.8.44. Kot. 18.11.1944 Raahe. Jsmm. VTT:n päätös SI-%:sta 20.4.42: 45 %. Js:n jälkeen muutto Pulkkilaaan 13.3.45, takaisin Pyhännän Ahokylään kev. -47 ja Pulkkilaaan kev. -49.

KAUPPINEN Veikko, sekatyöm. ja korpr Tavastkengältä, * 16.2.1923 Pyhantä, † 23.1.1969 Vaala. Puoliso: Kauppinen **Helmi** e Remes s Väyrynen -18 Säräisniemi, † 93 leskenä Vaala. -Vakin. väessä jv-koul.vaiheessa sair. 15.7.42. Hoito

SotaS:issa; vap. palv:sta 31.8.42. Js 1944: Asemasotaa Kannaksella: Uusi kutsu 15.3.44 HTK 11. 28.3.44 Linn.suunn. kstoK 13 (merk. epäselvä). 12.4.44 sama k. ed. Lähetti. Kot. 18.11.1944 Raahe. Muutto v. -48 Säräisniemelle Jaalankylään. Säräisniemi liitetty Vaalan srk:aan 1.1.55. Korpr 68.

KERVINEN Veikko Ensio, mv ja alik Pyhännän kirkonkylästä, * 5.9.1925 Pyhantä, † 22.2.2007 Pyhantä. Puoliso: Kervinen **Siiri** s Ryttilä -22 Pyhantä, † 88 Pyhantä. Lapset: Heikki -47 († 49), Matti -49, Pentti -50. -Js 1944: Rossin P = JP 2

Laguksen ps-jääkäreissä. Tehtävät: rj ja väliaik. jjoht. Ls 44: JP 2 (kapt Savinen) Laguksen ps-jääkäreissä, tehtävät: rj, väliaik. jjoht, välillä kenr Laguksen tsltti. Tst:t: Karjalan kannas: Viipurin lähistöt, Heinjoki, Vuosalmi, Ylämaa, Ihantala, Antrea; Ls 44 Ranuanjoki, Ranua, Rovaniemi, Sodankylä, Vuotso, Ivalo, Kaamanen, Kaamasjoki. Veikko-veteraanin kertomus matr:n I osan ss 358-361.

KERÄNEN Erkki Hjalmar, mv, puuseppä ja ylik Tavastkengän Perukalta, * 19.11.1916 Pyhantä, † 30.4.1983 Pyhantä. Puoliso: **Tilda** s Knuutila -21 Pyhantä, † 90 Pyhantä. Lapset: Kauko -41, Pentti -44, Teuvo -49, Sauli -55. Keränen oli kiv.

valio. Ts 1939-40: Kuhmo 6/ II/ JR 25 kivr.joht. Js 1941-44: 8/ JR 32 kivr.joht. Haav. liev. kranaatista vas. kät. 21.7.41 Pistojoella. Hoito 17 KS:ssa ja 21.SotaS:ssa. 2/ JR 52, 5/ JR 10 kivr.joht. AlokasK/ JR 10 rjoht. 3/ JR 52 rj ja myöh. pp-mekaan. Kot. 19.11.1944 Raahe. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuonninen, Pistojoeki, Ontajoki, Länsi-Syväri, Karjalan kannas: Kivennapa, Sommee, Tali, Vuosalmi; Ls 44: Ylikiiminki, Vuotso. Jsmm. Ylik 68.

KESTI Aaprami Iisakki ("Iikka"), työm., korpr ja sotinv Tavastkengän Rajalasta, * 2.12.1923 Pyhantä, † 27.5.2000 Pyhantä. Js 1942-44 kivm: HTK/ MaaR, 14/ 12.Pr, 2/ JR 54 (sama kuin ed.), 2/ 21.Pr (= ent. 2/ JR 54), Tykk/ 21.Pr.

Tst:t: Krivi, Vienan kanava. Haav. käteen 3.7.44 Vienan kanavalla Vansjärvellä, SI-% 30. Hoito 32.SotaS:ssa -43 (sair.) ja em. haav:n vuoksi jaksoja vv. 44-45 SotavS:oissa. Kot. 30.11.1944. Korpr 68. Jsmm. SIL:n P-Pmaan piiriin 30-v.kirjan s 52 on Kestilän osastossa väärin liikan haav.aika. Oik. tieto ko. SI-kirjan Pyhännän os. s. 123, mutta sille sivulle on merkitty väärä syntymäpäivä. Po. Pyhantä. Iikka usein kertoi isä Antin († 25.4.62) palvelleen 3 vuotta Venäjän arm. ratsuväessä.

KESTI Antti, mv, stm ja sotinv Tavastkengän Majalasta, * 15.11.1923 Pyhantä, † 22.1.1993 Pyhantä. Puoliso: Kesti **Helvi** s Karjalainen -21 Vuolijoki († 90 Pyhantä). Vakin. p:een jv:ssä 17.1.42. Js 1942-44: 19.9.42 11. HTK. 3.10.42

2/ JR 12:n linjoille kivm:ksi tarkka-amp. koulut:n saaneena rintamam:nä asemasodan aikana. Sair. 18.11.42 palv:ssa j-os:ssa. Siirto 24.11.42: 31.SotaS:n potilaaksi sair. v. Siirto 23.6.43 19.SotaS:aan, missä hoito jatk. myös reserviin siirtymisen 17.2.44 jälkeen. 19.SotaS:n sair.tark.tmk:n päät:llä 28.6.44 ehdotettu vap:ksi palv:sta 1/2 v. ajaksi. Siirto

14.7.44 Raa skpE. Vap. palv. 31.10.1944 Raahe.

KESTI Antti Ensio, mv ja korpr Tavastkengältä, * 15.5.1922 Pyhantä, † 15.6.1998 Pyhantä. Puoliso: Kesti **Taimi** s Hukkanen -31 Pyhantä, † 2008 Pyhantä. Lapset: Jouko -54, Raija -55, Arja -56, Kari -58, Tapio -59, Rauno -60, Terttu -62,

Markku -63, Merja -65, Reijo -68, Anne -69. -Js 1942-44: 3KKK/ JR 11 pstm, kkm; III/ JR 11, Järj.K 2 ja HTK 1 pst.m. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Jyväskylä, Karjalan kannas: Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen linja, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornio, Laurila, Rovaniemi, Muonio. Haavoittumiset heinä-k. -43 Jyväskylä, elok.-44 Kannas. Kot. 19.11.1944 Raahe. Jsmm. Korpr 68.

KESTI Antti Henriikki ("Heikki"), mv ja korpr Tavastkengältä, * 10.4.1921 Pyhantä, † 22.5.1995 Pyhantä. Puoliso: Kesti **Anna Lyydi** e Laakko e Tuovila s Jokela -17 Taivalkoski, † 78 Kestilä. Vih. -64. Tästä aviosta ei lapsia. Lapset

Lyydin ed. avioliitoista: Taisto -41, Kauko -46, Alpo -47, Seppo -49, Alli -51, Veikko -52, Sisko -54, Esko -55, Lauri -58. Heikki oli myös veljensä liikan (Aaprami Iisakin) hohooja. Js 1941-44: HTK 11 kivm. Joukko-os. Niskala 5393. Oulun Kasarmikom.k., kivm. E/ Huoltokesk. apu- ja vartm. 17.Polt. os. varasto- ja kuorm.m. 3/ Täyd.P 3 kivm. 13.10.44 Arm. Pesula 1. Tst:t/ suunta: Oulu, Taivalkoski, Suomussalmi. Kot. 13.11.1944 Raahe. Jsmm. Korpr 68. Heikki asui välillä Kestilässä, palasi leskenä Tavastkengän Rajalaan -82.

KESTI Eino, mv, uitto/met-sätyöm. ja korpr Tavastkengältä, * 28.8.1923 Pyhantä, † 11.6.2000 Pyhantä. Puoliso: Kesti **Aune** s Komulainen -30 Pyhantä. Lapset: Pentti -49, Saimi -52, Kaija -54, Martti -60. Js 1942-44: Linn.RP, HKB työpalv.,

Raa skpE kivm, E/ HTK 1 kivm, 6/ JR 16 kivm, 2/ 19.Pr kivm. Tst:t: Metsäpirtti, Taipale, Aunus, Karjalan kannas; Ls 44: Kemi. Kot. 7.11.1944 Raahe. Jsmm. Korpr 68. Ks. Mirja

linatin haastatt. Eino veter.vaiheista Siikaj. laakso Nro 5: 19.1.1998 s 5.

KESTI Erkki, mv ja stm Tavastkengältä, * 15.12.1913 Pyhantä, † 29.12.1993 Pyhantä. Puoliso: Kesti **Sylvi** s Karjalainen -13 Vuolijoki, † 79 Pyhantä (OYS). Lapset: Esa -47, Hannu -50. Ts 1939-40: Kuhmo 6/ II/ JR 25/ Pr W kivm. Js 1941-

44: 8/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan länsi- ja pohj.puoli, Kiestingin suunnan Kangasvaara, Karjalan kannas: VT-linja, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi; Ls 44: Pohjois-Suomi. Haav. 8.9.41 liev. Kangasvaarassa. Hoito 40.SotaS:ssa. Sair. 25.10.44, hoito 57.SotaS. Kot. 12.11.1944.

KESTI Johan ("Johannes") Henrik, mv ja stm Tavastkengältä, * 15.6.1903 Piippola (Pyhantä), † 29.4.1950 Pyhantä. Puoliso: Kesti **Katariina** ("Katri") e Härkönen s Pitkälampi -18 Pyhantä, myöhempi Schroderus, † 2002 Vaala. Muutti leske-

nä 8.3.51 Säräisniemen Enonlahteen; ensin oli jäänyt leskeksi I miehestään työm. ja stm Otto Aleksanteri Härkösestä (s. 22.3.1915), joka kaatui 6.9.41 Kiestingissä Oulun tuomiok.srk:n sankarivainajana (Oulun sank. haudat 22. paikka/ 10. rivi). Katri-vaimo ehti jäädä jatkossa leskeksi myös II miehestään Johan Kestistä ja III miehestään Johannes Schroderuksesta (avioliitto vv. 1951-77), joka kuoli v. -77. -Johan Kesti vakin. väkeen -23 1KKK/ KSR. Loput vakin. p:sta välir. aikana: 1/ JR 25. Res:ssä rintamalle: Js 1941-44: Jv-koul.vaiheen jälkeen 26.7.41 5393. Vastasissitoimintaan Uhtuan suunnalla 4.8.41-9.2.42 (5593). 13.7.44 HTK/ Raa skp. 17.7.44 HTK/ Kotij. ajom. Kot. 5.10.1944 Raahe. Johannes ja Katri asuivat Tavastkengän Törmälänperän Palolassa.

KESTI Reino, mv ja korpr Tavastkengältä, * 12.1.1910 Pyhantä, † 4.5.1973 Pyhantä. Puoliso: Kesti **Kristiina** ("Kirsti") s Ahonpää -17 Pyhantä, † 2005 Kotka, haud. Pyhännälle. Lapset: Aino -42, Maija-Liisa -44, Aimo -47. Kesti kuu-

lui Pyhännän sjk:aan. Erinom. kiv.amp 2/ UUR 1932. Ts 1939-40: 20. Talk/ JR 25 varastom, kivm, pkm. Js 1941-44 kivm: 8/ III/ JR 11, 9/ JR 32, 5/ II/ JR 32, 10/ III/ JR 32. Sair. Kiiskisjärvellä 10.8.41, paluu yksikköön 28.10.41. Hoidot SotaS:oissa. Tst:t: (ts:) Karjalan kannas; (js:) Uhtuan suunta: Vuoninen, Pistojoiki, Vuokkiniemi, Korpjärvi, Kiestingin-Louhen radan s. Vap. 2.3.43 tois- tais. Kot. 15.12.1944 Raahe. Tsmm, Jsmm. Korpr 68.

KIISKINEN Jooseppi ("Juuso"), kauppias, mv ja ylik Tavastkengän Perukalta, * 16.2.1913 Iisalmi, † 23.9.2003 Pyhantä. Puoliso: Kiiskinen **Emilia** ("Emmi") s Leiviskä -16 Pyhantä, † 99 Pyhantä. Lapset: Paula -41, Tuula -42, Osmo -44, Pentti -47, Paavo -49 († 76), Jukka -50, Riitta -52, Ansa -53 († 53), Martta -56. Jooseppi oli kiv.valio ja Pyhännän sjk:n jäsen. Ts alik:na 1939-40: 2KKK/ JR 25 it-kr:n ja kr:n joht. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 = myöh. 10/ III/ JR 11 pst-rj, kiv-rj, jjoht. Kers 42. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan s., Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: VT-linja, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Ihantala; Ls 44 Tornio. Haav. 25.8.41 Kiestingin-Louhen radalla vas. polv., 7.10.44 Torniossa vas. käteen. Vm 2, -41. Jsmm. Ylik 68. Sininen risti m.k. Pyhännän veter.matr. tmk:n jäsen. Joosepin muistelus matr:n I osan ss 186-209. Ks. Jooseppi Kiiskisen pitkä marssi, Tapio Tuomo Juhani, kuvat Alahahti Pekka; VIIKKOKaleva 15.2.2003 s 42 ja In Memoriam Matka-aseveli Joosepin muistolle, Seppo Vaara Siikaj.laakso 13.11.2003 s 5.

KIISKINEN Veikko Ensio, mv, herastuom. ja Pyhännän Rintamaveteraanit ry:n "viimeisen juoksuhaudattasoinen pj", kers Tavastkengältä; myöh. kirkonkylässä, * 7.5.1922 Pyhantä, † 29. 3.2005 Pyhantä. Pyhännän sjk:n jäsen. Js 1942-44: 3KKK/ JR 11, Tst.Os. Metso/ JR 53, 8/ II/ JR 53, KKK/ II/ JR 53 kk.patr.kant, kk.joht, kk-jjoht:n tstlti, kpääll:n tstlti, kk-1/2:n joht, kkj:n vj. Tst:t: Uhtuan pohj.- ja länsipuoli, Jyväskylä, Karjalan kannas: VT-linja Kuuterselkä, Länsi-Kannaksen Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko,

Harjulan lohko; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Haav. kahdesti liev. Korpr 42. Alik 43. Vm 2, -44. Kot. 18.11.1944. Kers 68. Jsmm, Sininen risti m.k. Pyhännän veter.matr.tmk:n jäsen. Muistelus matr:n I osan ss 128-152. Veikko kuului Rintamaveter. Kainuun piirin hengell. tmk:aan ja Pyhännän srk:n veter. kuuroon.

KILPELÄINEN Sulo Leonard, ent. mv, maalari ja korpr Tavastkengältä, sotien jälkeen viimeksi Oulussa, * 27.9.1923 Pyhantä. Puoliso: Kilpeläinen **Katri** ("Kaisu") s Putala -25 Muhos, † 90 Oulu. Js 1942-44: HTK/ III AK ja 2/ JR 11, = Ensio Siilasvuon kompp. kivm. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannas; Ls 44: Tornio, Rovaniemi. Jsmm. Korpr 68. Sair. 26.6.44 2/ JR 11:ssä oik. jalkapohj. vaik. tulehdukseen. JSP:llä ja kolmessa eri SotaS:ssa 10.10.44 saakka. Kot.19.11.1944 Raahe. Jsmm. Kilpeläisen muistelus matr:n II osan ss 123-124.

KIVIAHO Antti Ilmari, metsuri-kirvesm. ja stm Ahokylästä, * 30.11.1907 Piippola (Pyhantä), † 8.5.1975 Pyhantä. Puoliso: Kiviaho **Katri** s Kouvalainen -08 Iisalmi, † 89 Pyhantä. Lapset: Anneli -39, Erkki -40, Lassi -42, Pekka -45, Rauha -48, Kirsti -50. Ts 1939-40: Kuhmo 2KKK/ JR 25/ Pr W kk.ajom. Js 1941-42 ja 1944: 8/ III/ JR 11 ajom, 9/ JR 32 ja 2/ JR 32 kivm. Vap. toistais. 1.4.42. 17.6.44 HTK/ Raa skpE kivm, 28.6.44 10/ JR 1 kivm, 2.11.44 2/ Er.P 20. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuoninen, Uhtuan länsi- ja pohj.puoli, Kiestingin-Louhen radan s., Kangasvaara, Karjalan kannas: Kivennapa, Muolaa, Noskuan-Vuoksen lohko, Viipurinlahti. Vm 2, -44. Kot. 16.11.1944 Raahe. Tsmm, Jsmm.

KIVIAHO Toivo Johannes, rak.mies/ tehdastyöl. ja stm Ahokylästä, muutti syks. -42 Helsinkiin, * 5.12.1916 Pyhantä, † 28.12.1981 Helsinki. I Puoliso: Kiviaho **Maire** s Gylden -12 Tuusula, † 81 Helsinki. Er 51. Toivon ja Mairen aviosta lapsi: Kaj -48 († 91). II Puoliso: Kiviaho **Tyynne** e

Hartemo e Virta -16 Nurmijärvi, † 78 Helsinki. Tästä aviosta lapsi: Kari -56 († 2006). Js 1941-44: 6K/ Os.K, 6/ Er.P 7 ja 2/ Er.P 7, pkm. Tst:t: Kuutamolahti, Porajärvi, Rukajärvi, Kiikasjärvi, Äänisen saaret, Nokeus, Lietmajärvi, Vansjärvi, Kyyssinvaara, Himolanjärvi. Haav. 25.9.41 Porajärvi ja 10.1.42 Äänislinna. Hoidot SotaS:oissa. 10.11.44 Helsingin skp. Kot. 13.1.1944.

KNUUTILA Erkki, mv ja kers Tavastkengän Perukalta, myöh. Tavastkengältä, * 24.11.1912 Pyhantä, † 13.12.1965 Pyhantä. Puoliso: Knuutila **Maria** s Katajamäki -10 Pyhantä, † 46 Pyhantä. Lapset: Maria Leena -38, Anni Reeta -41, Liisa Marjatta -46 († 46). -Erkki kuului Pyhännän sjk:aan ja oli kiv.valio. Alik 34. Kers 39. Ts 1939-40: 2KKK/ JR 25/ Pr W kk-1/2-jjoht. Kuhmo. Varpaat paleltuivat 4.2.40. Sair.hoito ja lomautus toistaiseksi 23.4.40. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 joukk. vjoht ja rj. Haav. vas. käsiv. 2.8.41 Kiiskisjärvi. Hoito 26.SotaS:ssa. Välillä jv-koul.tehtäviä Jv.Koul.K:iissa. 6D kesästä -42 alkaen. 6/ KTR 14 tal.au 15.11.44 asti. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Ääninen, Poventsa, Ihantala; Ls 44: Pohj.-Suomi. Kot. 19.11.1944 Raahe. Jsmm.

KNUUTILA Johannes, mv ja ylik Tavastkengän Perukalta, * 2.1.1911 Pyhantä, † 15.4.1966 Pyhantä. Puoliso: Knuutila **Aina** ("Aino") s Järvelä -06 Piippola (Pyhantä), † 58 Pyhantä. Lapset: Taimi -34, Jorma -37 († 38), Taisto -39, Lauri -41, Irma -43, Aimo -51. II Puoliso: Knuutila **Aino** e Kesti e Lindberg s Uhre -09 Pulkkiila, † 1988 Vaasa. Johannes kuului Pyhännän sjk:aan. Ts 1939-40 kers:na: Kuhmo JR 25, joukk. vjoht. Haav. oik. olkapäähän 8.12.39 Kuhmon Korpisalmella. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 joukk. vjoht. Haav. liev. Vuonisessa 15.7.41, hoito 32.SotaS:ssa. Välillä jv-koulutustehtäviä. Vap. Kotij. E:n kirjeellä 11.12.41. 16.7.42-23.4.43 2/ Lin.P 15 huolto-au. Hoito 40.SotaS:ssa (Kuusamo) 15.3.-31.3.43. Maatal.loman jälkeen: HuoltoK/ 15 Pr tal.au. Ylik 9.4.44. 11/ III/ 15 Pr joukk. vjohtaja 28.10.44. B I, kun haav:n jälk. oli oik.p. yläraaj. vaiv. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuoninen, Suvi-Suurijärven-Vaarakylän partiotst:t, Pisi, Tuulosjoki, Salmi, Karru viiv. tst:t, Kolitsalammen vastahyökkä-

ys, Mursulan rann.lohko, Ls 44: Kemin valtaus. Kot. 18.11.1944. Vm 1, Jsmm.

KNUUTILA Onni Oskari, mv ja stm Tavastkengän Perukalta, * 23.1.1919 Pyhantä, † 2.3.1949 Pyhantä. Puoliso: Knuutila **Rauha** s Leiviskä -24 Pyhantä. Lapset: Maija -46. Palv:een 10.6.44 alokkaana. Jv.koul.jakson jälkeen 30.7.44 E/ Täyd.P 8 huolto. 8.8.44 E/ 10D. 9.8.44 31.LK:aan. 2.11.44 JR 1. 5.11.44 3/ Er.P 20 huolto. Kot. 16.11.1944.

KNUUTINEN Aarne Immanuel, mv ja aik Viitamäen Akanmäestä, * 26.5.1919 Pyhantä. Puoliso: Knuutinen **Aili** Johanna s Nuutinen s 16.6.1922 Kiuruvesi, † 25.8.2004 Kiuruvesi. Lapset: Kaarina -58, Pekka -63. Aili toimi Kiuruvedellä kirj. ollessaan js:n lääkk.lottana 14.KS:ssa Suistamalla, Aunuksen kannaksen tyvässä (ks. tämän kirjan rintamanaisten osasto). Aarnen Js 1941-44: E/ II/ KTR 16, III/ KTR 16, E/ III/ KTR 16. SotaS 21, tyk.viestin puhm, puh.keskusm. Tst:t: Kiestinki, Kapustajoki, Kangasvaara, Lohivaara, Ahvenlahti, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: Kivennapa; Ls 44: Kemi, Rovaniemi, Muurola. Korpr 41. Kot. 24.11.1944. Vm 1, Vm 2. Alik 68. Muistelus matr:n I osan ss 393-395.

KNUUTINEN Eino Ensio, ent. kirvesm. ja stm Pyhännän kirkonkylästä, myöh. kauppias Muhoksella, * 12.2.1922 Pyhantä, † 6.6.2001 Muhos. Puoliso: Knuutinen **Aura** s Verkkoperä -22 Pulkkiila, leskenä Muhoksella. Lapset: Marja-Leena -50, Raili -53. Js 1942-44: 15.2.42 8D. 1KKK/ JR 45 kk.patr.kant, 8.3.42 3KKK/ JR 45 tähyyst. Potilasjakson jälkeen Järj.K 1, HTK 3 kkm. 4.6.43 3KKK/ JR 45 kkm. Res:iin 14.9.43. 15.9.43 3KKK/ JR 45. 22.9.44 Raa sp. Tst:t: Syvärin suunta. Haav: Eino sai kran.sirpaleita jalkaansa Syvärillä.

KNUUTINEN Erkki, mv, korpr ja sotinv Ahokylän Kujan-suusta, * 13.7.1911 Pyhäntä, † 25.3.1982 Pyhäntä. Er. Vakin. väessä 1932-33 3/ KTR 2 tkm (hp). Res -33. Ts 1939-40: 4/ II/ KTR 9 tkm. Tst:t Viipurinlahden Vilajoki. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 kivm. Haav. 25.8.41 kran,sirp. vatsaan Kiestingissä, syyskuulla alkaen hoitoa SotaS:issa 16.12.41 asti. Välillä jv-/ kivkoulutusta ja Järj.K 1. Yksikköön 3/ JR 11 (tai: 8/ JR 11) 22.1.42 kivm. 2.2.42 siirto 10/ JR 32 ja 24.3.42 6/ JR 32 kivm. 4/7 -42: 11/ JR 32 pk.amp. apul ja sam.yksikössä 17.1.43 pk.amp. Siirto 23.2.44 24.ELK hev. Tst:t, js: Uhtuan suunnan Vuoninen, Pistojoiki, Korpjäärvi, Kiskisjärvi, Kiestingin-Louhen rad. suunta, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas, Ls 44: Pohjois-Suomi. Kot. 24.11.1944. Vm 2, syysk. -41. Jsmm. Korpr 68.

KNUUTINEN Erkki Albert, autonkulj, ja stm Ahokylästä, * 13.2.1925 Pyhäntä, † 21.1.2003 Lahti. Puoliso: Knuutinen **Martta** s Partanen -24 lisalmi († 85 Lahti). Aviosta lapsi: Leena -55. Js 1943-44: "Napuli Erkki" teki sodanaik. nostom. palv:a 12.4.43-31.12.1944 pk.amp. apulaisena 5393:ssa, 5/ 3Pr:ssa ja 4/ JR 1:ssä 30.11.44 asti. Tst:t: Karjalan kannas: Kanneljärvi, Peippola, Summa, Tammissuo, Ventelä, Juustilankangas, Tienhaara. Vm 2, -44. Jsmm. Knuutinen oli vakin. väessä -45 sotien jälkeen. Muutto lisalmen maalaiskuntaan -49 ja Lahteen -56.

KNUUTINEN Jani Ilmari Ensio, mv, jääk ja korpr Tavastkengän Perukan Sattulasta, * 18.11.1920 Pyhäntä, † 7.4.1976 Paavola. Puoliso: Knuutinen **Eeva Maria** s Rytinen, emäntä ja rintamalot (ks. Pyhännän rintamalotot) s 5.4.1921 Pyhäntä, Tavastkengän Perukka, † leskenä 20.2.2002 Pattijoki. Lapset: Keijo ja Veli -48, Oiva -53, Ritva -54, Hilma -55, Pekka -58. -Ensio kuului Pyhännän sjk:aan. Js 1941-44: 1/ JP 1 tstiti. Haav. liev. 5.11.41 oik. jalkaan Kontupohjassa; v. -42 tarkka-amp.kursi, 7.5.43 1/ JR 1 tstiti. Hoito 4.2.44 alk. ja 12.2.44 alkaen SotaS:issa. Tstiti 1/ JP 1

30.3.- 27.10.44. Tst:t: Tolvajärvi, Suojärvi, Onkamus, Säämäjärvi, Mundjärvi, Kentjärvi, Kontupohja, Karhumäki, Tulvoja, Lempaala, Muurila, Rokkala, Ilajanjärvi, Lehmiavaara, Luovejoki. Sekä Vm 2 että Vm 1 jo lokak. -41. Kot. Raahe 30.10.1944. Jsmm. Knuutiset muuttivat -53 Paavolaan, as. Relletissä.

KNUUTINEN Markus, sekatyöm. pv ja nv:n linnoitus-stm Ahokylästä, * 11.2.1901 Piippola (Pyhäntä), † 28.4.1969 Pyhäntä. Puoliso: Knuutinen **Elviira ("Elvi")** s Pehkonen -16 Pyhäntä († 95 Pyhäntä). Lapset: Lauri -45, Riitta -50. Js 1941-44: Nostoväessä palvelen Markus toimi Reeti Makkosen työparina rintamalla linnoitustöissä, mm. Syvärillä saakka.

KNUUTINEN Sulo Valter, mv ja stm Kamulankylästä, * 15.1.1914 Pyhäntä, † 19.1.1965 Oulu; muutti sotien jälkeen Kestilään. I Puoliso: Knuutinen **Jenny ("Jenni")** e Karioja s Karpinen s 1900 Kestilä († 61 Kestilä). II Puoliso: Knuutinen **Emma** e Rantala s Tyvelä -06 Haukipudas, † 75 Oulu. Ts 1939-40: 2KKK/ JR 25/ Pr W Kuhmo kkm. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kivm. Potilas: haav. 5.8.41 Vuoninen. 21.10.41 Raa skpE. Tst:t: (ts:) Kuhmo 39-40, (js:) Uhtuan suunta, Vuoninen 41. Vap. 4.11.1941 toistaiseksi. Jsmm. Muutto Kestilään 10.2.44 ja v. -63 Ouluun.

KNUUTINEN Toivo Armas, * 22.4.1925 Pyhäntä, ospääll., res. stm.ja sotinv Puoliso: Knuutinen **Elsa** s Harju -30 Pudasjärvi. Lapset: Ritva -54, Sirpa -56, Jaana -62. Js 1943-44: Sodanaik. nostom.palvelusta 12.4.43 - 31.12.44 III AK: 3/ Täyd.P 13 pk.amp. apul. 32.SotaS potilas sair. v. Paluu yksikköön pk.amp. apul. Tst:t: Karjalan kannas. Haav. 20.6.44 Viipurin lähellä. Vas. käsi sotainv. 20 % vih:n luodin lävist. Karjalan kannaksella. 20.6.44 10.SotaS potilas haav. v. Palv. jatkui vakin. väessä v. -45 haavoittuneen hoidossa olona edelleen 10.SotaS:ssa ja KSS 1:ssä. Vm 2, 30.7.44. Jsmm. 1.8.45 Raa. sp. E vap. varusm. p:sta. Kot. 30.11.1945 Hki. As. Vantaa.

KNUUTINEN Veikko Aleksanteri, mv, alik ja sotinv Ahokylästä, * 12.9.1914 Pyhäntä, † 23.8.1992 Turku. I Puoliso: Knuutinen **Rauha** s Eskola -22 Pyhäntä, † 48 Pyhäntä. Lapset: Ulla -42, Urho -45. II Puoliso: Knuutinen **Anna** s Ryttilä, myöh. Luttinen -16 Pyhäntä, † 2004 Pyhäntä. Er. -52. Lapsi: Kalevi -50 († 50). III Puoliso: Knuutinen **Eeva-Liisa** e Kivelä s Pesonen -16 Pyhäntä, † 2003 leskenä Turku. Knuutinen oli kiv.valio. Ts 1939-40: 2KKK/ JR 25 vm Pr W:n mukana Kuhmossa. Korpr 1.1.40. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 rj. Tst:t: (ts:) Kuhmo, (js:) Uhtuan suunta Vuoninen, Pistojoiki, Korpjäärvi, Kiskisjärvi, Kiestinki-Louhen radan suunta, Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli. Haav. syysk. -43 Uhtua ja 20.11.43 Uhtuan pohj.p. SI-% 80 paheni myöh. 90 %:iin. Hoito 32.SotaS:ssa. Sotasokeus seurasi haavoittumista. VR 4, Vm 2, Tsmm. Kot. marr. -44 ja 28.2.1945 Raahe. Knuutiset muuttivat III aviossa syks. -69 Turkuun. Ks. myös kuva Turistikukkulalta tästä matr:n II osasta s 122.

KNUUTINEN Viljo Jalmar, ent. poliisi, autoilija, tehdasvart.pääll. ja stm Tavastkengän Juutisista, * 9.6.1922 Pyhäntä, † 1.8.2003 Ruukki. Puoliso: Knuutinen **Kerttu** s Väyrynen -26 Kestilä. Lapset: Marja-Liisa -48, Jorma -49, Päivi -53, Matti -58. Syks. -41 alkaneen jv-koulut:n jälkeen kom. 14.12.41 58.SotaS:n käyttöön. 31.7.42 Sv.Leiri 9 vartm. Res 14.9.43 Sv.L 9 vartm edelleen. Kot. 23.11.1944 Raahe. Jsmm. Kestilään -49. Myöh. as. Ruukissa.

KNUUTINEN Väinö Vilhelm, mv, viilari, varastonhoit. korpr, sotavanki ja sotinv Maaralan Mattilasta, * 3.7.1922 Pyhäntä, † 18.4.1976 Lahti. Puoliso: Knuutinen **Toini** e Karho s Virta -32 Hämeenlinna. -Vakin. väessä vv. 41-43 kk.amp. Js 1942-44: 14.1.42 3D. 23.1.42 3KKK/ JR 11 kk.amp. Sama jatk. res:ssä 14.9.43 alkaen. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, 3D:n tst:t Karjalan kannaksella: VT-linja Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi (Sintola), Ihantala, Ls 44: Tornio, Laurila, Rovaniemi. Haav. Ls:ssa 3.10.44 Torniossa.

Vaikeasti haavoittunut stm Väinö Knuutinen (Knuutila) joutui olemaan Norjassa saksalaisten sotavankina lähellä Narvikia. Sv-aika 3.10.44 - 12.6.45. Hoito 1.Sotav.S:ssa 13.6.45-1.1.46 ja 54.Sotav.S:ssa 2.1.46-26.8.47. Vakin. asuinp. 31.8.48 Pyhäntä Viitamäki, 25.11.49 Helsinki (Väinö oli muuttanut H:gin etel. suomalais. srk:aan v. -49), syks. -70 Hollola. Väinö oli tullut A I -kuntoisena sotilaana Ls:n jalkavammaiseksi: oli tullut mm. vas. polven jäykistymä ja vas. reiden ampumamurtuma ym. sotavammoja, joiden johdosta VTT totesi 27.8.46 hänen SI-asteekseen 100 %. Vap. kokon. asevelv:sta 29.9.52. Korpr 69. Ks. myös Alaperen Antin kohtaa tässä matr:ssa: hän oli LP:n konshtaapeli Oulun asemakom.kunnassa ja kuljetti heinäkuussa v. 1945 härkävaunussa saksalaisten sotavankeudesta palaavia suomalais. (kuten Väinöäkin) ja venäl. sotilaita ja saksalaisten mukaan sodassa lähteneitä suomalais. naisia Torniossa Ouluun ja saattoi heitä Hangon karanteenileirille. Väinö tosin oli juna-vaunuun kytketty liikuntakyvytön paaripoltilas, jolle Antti tilasi SotavS:n ambulanssin, jolla Väinö tuotiin härkävaunulta suoraan sotavammassaairaan hoitoon.

KOISTILA Matti Artturi, mv ja stm Tavastkengältä, * 27.10.1918 Pyhäntä, † 15.6.1948 Pyhäntä. Palv:een 10.6.44 alokaana. Jv-koul.jakson jälkeen 30.7.44 E/ Täyd.P 8, 8.8.44 E/ 10D. 9.8.44 31.LK:aan. 2.11.44 JR 1. 5.11.44 3/ Er.P 20. Kot. 16.11.1944.

KOISTILA Väinö Johannes, kr.torpp:n, asutus:til:n poika, itsellinen Tavastkengän Sileäkankaalta, myöh. tehdastyöl. pienvilj., korpr ja sotinv Limingassa, * 2.2.1913 Pyhäntä, † leskenä 6.6.1990 Liminka. Puoliso: Koistila **Vieno** s Paaso -15 Kestilä († 83 Liminka). Lapset: Seija -38, Eeva-Liisa -40 († 40), Eila -41, Hilikka -44, Ritva -46, Kari -48 (PV Ruotsi), Maija -50, Kalevi -51 († 55), Kauko -53 († 91), Keijo -57, Kalle -59, Kauno -62 (PV Ruotsi). -Vakin. väkeen -37: 3/ Pohj.R ja Esikk/ Pohj.R tarkka-amp. ja kivm. Kert.h. kev. -39 tarkka-amp. Res:ssä rintamalle: Ts 1939-40: 3/ I/ JR 40 pkm. Ts:n tst:t: Salla, Kotala, Viipurinlahden Vilajoki. Js 1941-44: SissiP 3 kivm. JR 53. JR 12. 76.KS:aan 16.10.43 tärhdyshämmän v. (kran.räjähdys

vammautti mm. kuuloa); 23.10.43 alkaen hoitoa SotaS:issa. VTT:n päätös: SI-% 30. Js:n tst:t: Kiestinki, Ahvenlahti. Kot. 30.11.1944 Raahe. Muutto Liminkaan 17.1.40 ts:n jatkutua 1 ½ kuukautta. Jsmm. Korpr 68.

KOISTINEN Sameli ("Samuli"), mv, kers ja sotinv Kamulankylästä, * 9.6.1912 Pyhäntä, † 14.5.1992 Pyhäntä. Puoliso: **Hilma** s Kangas -18 Pyhäntä, † 98 Pyhäntä. Lapset: Maija -35, Aino -38, Vappu -41, Elina -46, Eeva -48 († 48), Kyösti -49, Hellevi -57. Ts 1939-40: 2 KKK/ JR 25 kkm, et. mitt. au Pr. W:n mukana Kuhmossa. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 3/ JvKoulK. 19, 2/ Rj.P, KrhK/ 15 Pr. Tst: t: Vuoninen, Pistojoiki, Korpijärvi, Kiskisjärvi, Kiestinki-Louhen rata, Kangasvaara (haav. 9.9.41 luodista vas. käsivarteen; 32. SotaS); Syvärin sillanpää, Länsi-Aunus, Pilton, Piri, Vitele, Miinala, Rämälä, Tulema, Uusikylä, Uuksu, Pitkäranta, Uuksujärvi, Kemi 10.8.44. - Kiv valio, Vm 2 -41, Tsmm, Jsmm. Kers 68. SI-% 20. Hilman muistelus kotirintamanaisena matr:n I osan ss 372-377.

KOIVUHUHTA Eino Matti, sekatyöm ja stm Ahokylästä ja Lamujoelta, * 16.7.1919 Pyhäntä, † 30.5.1973 Pyhäntä (kuolin aika määrätty Einon katoamisen ja myöhemmän jo edesmenneenä löytämisen jälkeen). Puoliso: **Reeta** Kinnunen e Koivuhuhta e Pellikka s Kiviaho -04 Piippola (Pyhäntä). Er. -61, † 72 Pyhäntä. Ts 1940: 4.3.1940 9/ JR 9 (kivm?). Js 1941-44: 2/ LT psto 6, 5/ Linn.psto Niemi Lukkomies (3/ LT psto / KTR 16). 10.2.42 3/ R psto 16 tkm. Res: 15.2.42 3/ Rask. psto 16 tkm. Tst:t: (ts:) Kuhmo, Löytövaara, (js:) Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuoninen, Pistojoiki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsipuoli, Jyvälahti, Karjalan kannas: VT-linja, (Sahakylä, Vammeljärvi), Viipuri, Viipurin lahti. Kot. 11.11.1944 Raahe.

KOIVUHUHTA (e Dahlgren) Johannes **Aukusti**, mv, sekatyöm. ja korpr Ahokylästä, * 19.6.1911 Pyhäntä, † 13.7.1986 Pyhäntä. Puoliso: Koivuhuhta **Vilma** s Hyvölä -13 Kärsämäki, † 69 Pyhäntä. Lapset: Vilho -38, Onni -43, Helvi -53. Ts 1939-40: Kuhmo II/ JR 25/ Pr W sair.kant, lääkm, kivm. Js 1941-44 (krh-tjn yhdysm, krh-lä-hetti): Krh.J/ JR 11 ja Krh.J/ JR 32 tj-tähyst. Potilashoito 55.SotaS 3.3.42 - 5.4.42. Vap. p. 31.4.42 toistais. 15.10.43 Raa skpE kivm. HTK, Järj.K 1, HTK 11 (30.10.43). Krh.J/ JR 32 tj-m 4.11.43 (Krh.J/ Er.P 13). Tst:t: (ts:) Kuhmo, (js:) Vuoninen, Pistojoiki, Uhtuan länsi- ja pohj.puoli, Kiestinki-Louhen rata, Kangasvaara, Karjalan kannas: Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksen lohko, Ls 44: Pohjois-Suomi, Rovaniemi, Kittilä. Vm 2, -41. Kot. 24.11.1944. Jsmm. Sair. Uhtualla SI 10 %.

KOIVUHUHTA (e Dahlgren) **Veeti**, metsätyöm. ja stm Tavastkengän Juutisista, * 17.9.1909 Pyhäntä, † 19.3.1975 Pyhäntä. Puoliso: Koivuhuhta **Selma** s Koivuhuhta -14 Pyhäntä, † 99 Pyhäntä. Lapset: Eeva -38, Arvi -41, Ensio -44, Ulla -47, Eino -51, Marjo -54. Vakin. palv:een nostom:nä ositt. 30-luv. ja ts:n jälkeen. Nv:ssä myös js:aan: Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 ja 9/ JR 32 kivm, myöh. pk.amp. Haav. liev. 10.9.41 Kangasvaarassa. Palasi yksikköön SotaS:sta 20.11.41. Myöh. sair.hoitoa SotaS:ssa 28.5.43 alkaen. Vap. toipilaalle väliajaksi 17.9.43 alkaen. Tst:t: Vuoninen, Pistojoiki, Korpijärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin - Louhen radan s., Kangasvaara, Uhtuan länsi- ja pohj.puoli. Vm 2, Jsmm. Vap. palv:sta 14.4.44 Raa skpE. Kot. 16.10.1944 Raahe. Koivuhuhdat as. myös Ahokylässä ja Pyhännän kirkonkylässä. Veeti hanurikuvassa rintamalla ks. II s 42.

KOIVUHUHTA (e Dahlgren) **Veikko** Vilhelmi, mv, metsätyöm., stm ja sotinv Tavastkengän Juutisista, * 28.10.1921 Pyhäntä, † 25.5.1983 Pyhäntä. Puoliso: Koivuhuhta **Työne** s Hyvönen -33 Pyhäntä. Lapsi: Pirkko -57. Veikon vakin. palv. alkoi 1.9.41 jv-koulutuksella ja jatkui rinta-

malla. Js 1942-44: JR 33 patr.kant ja kk.amp. Kk.amp:n tehtävä jatk. res:ssä 31.8.43:sta eteenp. Tst:t: Karhumäki, Rukajärvi, Tolvajärvi. Haav. 25.7.1944 Tolvajärvi luod. vas. reiteen. Hoidot JSP:ssä, A/ 33.KS:ssa ja neljässä eri SotaS:ssa. Kot. 30.11.1944. Hoitoa jälleen SotaS:ssa 30.11.4 - 10.3.45. Toivo Korsulainen: "Veikon sotainv.vammat olivat vaikeat ja ne vaivasivat miestä savotoisakin." Vm 1 Veikon ollessa 7.SotaS:ssa 3.8.44.

KOIVUHUHTA (e Dahlgren) **Viljo** Erkki, mv, metsätyöm., stm ja sotinv Ahokylästä ja Kamulankylän Luotakosta Isolelamujärveltä, * 4.5.1916 Pyhäntä, † 4.6.2003 Pyhäntä. Puoliso: Koivuhuhta **Darja** s Kirilov -10 Suvanto, Vienan Karjalan Kiestingin Tuhkalasta, † 19.1.83 Pyhäntä. Avioli. -42, er -76. Lapset: Aino -42, Veikko -45, Veijo -50, Paavo -51. -Viljo oli hyvä pkm. Ts 1939-40: Lemetti. 19.Tal.K. JP 4 kivm. Haav. vatsalihaksiin, oik. käteen ja vas. sääriluuhun 29.2.40 Lemetissä. Hoito SotaS:ssa. Paluu yksikköön 3.3.40 kivm. Tst:t: Lemetti. Js 1941-44: II/ 12.KHev.S, I/ 12.KHev.S, II/ 12.KHev.S hev., III AKE/ HTK. Haav. Jelletissä järven suunn. 7.5.42 kiv. luod. oik. käteen. Hoito 32.SotaS:ssa. Paluu 11.7. HTK:een. Pk-amp 25.7.42 3/ Rj.P 8. Haav. 3.8.44 Tolvajärven et.puol. kran.sirp. oik. käteen. Hoito SotaS:oissa. Järj.K 2, HTK 8. 3/ Rj.P 8. Kot. 22.12.1944. Vm 1, Vm 2. Jsmm. Viljo asui viimeksi Pyhännän kirkonkylässä.

KOKKO Lauri Johannes, mv ja stm Ylilamulta, * 22.5.1912 Pyhäntä, † 21.9.1974 Teuva. Puoliso: Kokko **Aino** Kyllikki s Laitila -24 Teuva. Lapset: Tuula -52, Paula -54, Pekka -55, Raila -61. Molemmat sodat reserviläisenä: Ts 1939-40: 2KKK/ JR 25 Kuhmo tstlti. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 tstlti. Talv. -42 mm. sair.hoidossa SotaS:ssa ja toip.lomaa. Kev. -42 Raa skpE. Vap. palv. toistais. SkpE määr. vart. palv:een kev.-45. 16.6.44 I os./ HTK 8 vartm. 3.7.44 HuoltoK/ Rj.Pr. tstlti. Tst:t: (ts:) Kuhmo, (js:) Uhtuan suunta Vuoninen, Pistojoiki, Korpijärvi, Kiiskisjärvi, Kiestinki, Louhen radan suunta, Kangasvaara. Haav. toukok. 42 vas. silmä. Vm 2, 10.11.44. Kot. 30.11.1944 Raa sp. Jsmm. Muutto Teuvalle -51.

KOKKO Niilo Friidolf, til.p., putkityöm. ja kers Ylilamulta, myöh. pers Yhännän kirkonkylästä, * 16.9.1915 Pyhäntä, † 25.10.1993 Muhos. Puoliso: Kokko **Siiri** s Karhunen -07 Keitele, † 98 Muhos. Lapset: Anneli -44, Leena -46. Kokko oli kiv.valio. Hän osallistui ts:aan ja js:aan nostom:nä: Ts 1939-40: 9.SPol.K sotapol. Korpr 17.5.40. Tst:t: Suomussalmi, Kuhmo. Js 1941-44: III/ JR 11. Haav. 17.7.41 liev. Vuonnisissa. Haav. 24.7.41 9/ III/ JR 11:ssä, hoito 32.SotaS:ssa. Paluu III/ JR 11:een 23.10.41. Alik 11.2.42. Rintama-au-kurssi talv.-43. Paluu 16.3.43 yksikköön. Järj.K/ 3D 18.7.44 kivm, rjoht. Tst:t/ js: Uhtuan suunta: Vuoninen, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: Kivennapa, Muolaa, Antrea; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä, Muonio. Vm 2,-44. Kot. 21.11.1944. Kokot muuttivat -53 Muhokselle. Kers 68.

KOKKO Oiva **Lisakki**, seppä (laturi) ja stm Piippolasta ja Pyhännän Kamulankylästä (rajatapaus), * 12.4.1911 Piippola, † 8.10.1969 Oulainen. Puoliso: Kokko **Esteri** s Kangas -18 Pyhäntä, † 68 Oulainen. Lapset: Eino -48, Seppo -51, Kauno -53, Aimo -55. -Vakin. väkeen -32: 3/ KKR (Karjalan Kaartin Rykm.). Ts 1939-40: 9/ JR 67 tstlti ja patr.kant. Tst:t: Kannaksella Leipäsuu, Tammisuo, Viipurinlahti. Sair. 11.3.40, otettu sair.hoitoon; oli kirjoilla Piippola, mutta kotios. hänellä ja vaimolla Pyhäntä Kamulankylä. Ts:n pakkasissa iski vaikea nivelreumatismi ja hengenahd. Js 1941 ja -44: JR 11 tstlti 15.6.-21.7.41. Tst:t: Uhtuan suunta Pistojoelle asti. Sair. 8.7.41 Pistojoiki. 21.7.41 21.SotaS:aan. Vap. palv:sta 4.8.1941. Muutto Piippolasta asuen aluksi Pyhännän kirkonkylässä pappilan alueella kesäk. -43. Välillä Kokko Lisakki oli aputyöm:nä PM:n Linnoitusosastossa. Lopetti työn 26.1.44 sair. v. 30.1.44 67.SotaS:aan. Uusi palv.kutsu 22.8.44 E/ Raa skp. 27.8.44 HTK/ Kotij. 31.8.44 5.ELK rehumentari ja hevur. Kot. 1.12.1944. Jsmm. Sotien jälkeen muutto Oulaisiin pysyvästi -56.

KOMULAINEN Iikka Vilhelm, mv ja stm Tavastkengältä, * 25.8.1906 Piippola (Pyhantä), † 10.7.1958 Pyhantä. Puoliso: Komulainen **Kaisa ("Katri")** s Myllylä -03 Piippola (Pyhantä), † 83 Pyhantä. Lapset: Maija -29 († 89), Aili -33, Helga -38, Helvi -41. -Vakin. palv:een välir. aikana 22.3.40. 3/ JR 25 kivm, myöh. mm. 3Pst. tyk./ III/ 10Pr, pst.kivm. Res 25.11.40. Js 1941-42 ja 1944: 8/ III/ JR 11 kivm. Haav. Pistojoella 29.7.41, hoito 29.SotaS:ssa, sen j. toip.loma. 29.9.41 siirto 5/ JR 31:een ja 6.3.42 8/ JR 31:een kivm. Ikäluokka vap. 9.7.42. - U. vaihe: 7.7.44: 11/ JR 49 kivm. Haav. 11.7.44 Vuosalmella oik. jalkaan, hoito 6.SotaS:ssa. Järj.K 1, HTK 11; 21.9.44 11/ JR 49 kivm. Tst:t: Uhtuan suunta: Vuoninen, Pistojoki, Ontajoki; Karjalan kannas: Äyräpään sillanpääasema, Vuosalmi. Kot. 5.10.1944. Vm 2, -41.

KONOLA Antti Einari, mv ja korpr Tavastkengältä, * 29.4.1919 Pyhantä, † 23.5.1981 Pyhantä. Puoliso: Konola **Helvi** s Turunen -21 Pyhantä. Lapset: Aino -45, Marjatta -46, Anneli -48, Raimo -49, Saimi -51, Anna-Liisa -53, Heljä -55, Matti -57, Juha -62. Ts 1940: 4. PstTykK ps. jääk, pst.tykin amp Viipurinlahti 20.2.-13.3.40, Karjalan kannas, Karhumäki. Js 1942-44: 14.Tyk.K pst.tkm, pst. tyk.amp. Tst:t: Karjalan kannas, Karhumäki, Maaselän suunta, Laatokan Karjala. Kot. 24.11.1944. Vm 1, Jsmm. Korpr 68.

KONOLA Heimo Henrik, mv ja jääk Viitamäeltä, * 23.7.1901 Piippola (Pyhantä), † 7.9.1979 Pyhantä. Puoliso: Konola **Saima ("Saimi")** s Luttinen -01 Piippola (Pyhantä), † 82 Pyhantä. Lapset: Katri -25, Valpuri ("Vappu") -28 († 96), Esteri -31 († 35), Elvi -35, Vieno -38, Liisa -42. Ts 1939-40: 2/ KTP/ LR kivm. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: (ts:) Lemetti; (js:) Uhtuan suunta, Vuoninen, Pistojoki, Kiiskisjärvi. Haav. 13.8.41 käteen Kiiskisjärvellä. Hoito SotaS:oissa 22.8.-12.11.41. Kot. 22.11.1941.

KONOLA Iisakki Johannes, mv ja jääk.alik Viitamäeltä, * 21.11.1899 Piippola (Pyhantä), † 3.11.1975 Pyhantä. Puoliso: Konola **Aune** s Kokko -13 Pyhantä († 80 Pyhantä). Lapsi: Mauri -44. Ts 1939-40: 20. Km.K.= kuormastok., rehumest. Js 1941-42: I/ 12.K.HevS, var.joukk. rj. Tst:t: Syskyjärvi; Uhtuan suunta, Lonkka. Alik. -21. Kot. 12.5.1942 III AKE:n kirj.Raah. Vm 2, Tsmm, Jsmm.

KONOLA Otto Olavi, mv ja korpr Viitamäeltä, * 24.5.1908 Piippola (Pyhantä), † 21.11.1979 Pyhantä. Puoliso: Konola **Lea** s Kokko -10 Piippola, † 77 Pyhantä. Lapset: Raakel -34 († 35), Anja -36, Salli -38, Juhani -40, Raimo -41 († 2000), Kalervo -49, Pirkko -52. Ts 1939-40: nostom:nä JR 25:ssä kivm. Js nostom:nä 1941-44: 8/ III/ JR 11 kivm; 14.7.41 sair. Vuonnisessa, hoito SotaS:ssa; 12.K.HevS hev. ja suutari; 24.ELK hev., 12.K.HevS hev. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan suunta, Karjalan kannas; Ls 1944: Pohjois-Suomi 12.K.HevS. Kot. 29.11.1944. Korpr 68.

KONOLA Otto Vilhelm ("Ville"), mv ja stm Viitamäeltä, 7.2.1899 Piippola (Pyhantä), † 25.4.1976 Pyhantä (Pulkkilan kunnalliskoti). Vakin. väkeen -19: KJP. LR:oon -20. Res -21. Nv:n 1. lk 1.6.39. Ts stm 1939-40: Os. Olsoni. 8.1.40 Os. Palmqvist. 25.1.40 IV AK/ 84.Km.K:aan. Kot. 25.4.1940. Js 1941-42: hev. 15.6.41-12.5.42 I/ K.Hev.S. Vap. 12.5.1942 III AKE:n kirj.

KONOLA Paavo, mv ja korpr Viitamäeltä, * 28.4.1910 Pyhantä, † 21.9.1987 Pyhantä. Puoliso: Konola **Alma** s Ylitäli -09 Pyhantä, † 44 Pyhantä. Lapset: Kaarlo -35 († 35), Maija -36 († 37), Heikki -41 († 41), Pekka -43. Ts 1939-40: II/ KTR 2 tkm. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 32.SotaS, Lin.P 15, 3/ Lin.P 15, HuoltoK/ 15 Pr. Tehtävät: kivm, myöh. pst.m ja varas-

tom. Haav. liev. 25.8.41 Louhen radan suunn. Hoidon ja lisäkoul. jälk. linn.töitä ja huoltopalv. Tst:t: (ts:) Vilajoki ja Vironlahti; (js:) Vuoninen, Pistojoki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan suunta, Röhö. Kot. 14.11.1944 Raahe. Tsmm, Jsmm. Korpr 68.

KORHONEN Ville Anselm, metsätyöm. mv ja stm Ahokylästä, myöh. Tavastkengältä, * 22.4.1899 Iisalmi (Vieremä), † 27.12.1977 Pyhantä. Puoliso: Korhonen **Helmi** s Martikainen -03 Iisalmi (Vieremä), † 96 Pyhantä. Lapset: Helvi -23, Viljo -24, † 4.7.44 (sank.vain.), Väinö -28 († 89), Asta -31 († 71), Laina -34 († 35), Eila -36, Vilho -36 († 70), Salme -39, Pauli -41 († 41), Aimo -42, Seija -45 ja tyttövauva, joka syntyi ennen Salmea 27.1.-38 ja myös † kuoli sam. päivänä kastamatonna. Ts 1939-40: ajom EK/ Kev.Os 13, T-os 13 ajom. Kot. 25.4.1940. Js 1941-42: 15.6.41-12.5.42 I/ 12 K.Hev.S hev., ajom. Kot. 15.5.1942. Tst:t: (ts:) Karjalan kannas, (js:) Uhtuan suunta ja Louhi. Vap. III AKE:n kirjeellä.

KORPINIEMI Veikko Olavi, tehdastyöl. mv ja stm Lamujoen kylästä, * 23.5.1924 Pyhantä, nyk. Luleåssa. Puoliso: Korpinieki **Vieno** s Maarala -22 Piippola († 77 Luleå). Lapset: Tuija -51. Asemasodan aik. ensin nostom.palvelusta, sitten vakin. väessä. 4/ JR 53 kkm 2.10.43 alk. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannas 1944: Sahakylä, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan - Vuoksen lohko, Vuosalmi. Keng. seppä-au-kurssi. 8.2.45 4/ JR 2, KKK. Kot. 3.3.1945. Jsmm. Muutto Piippolan jälkeen Ruotsiin.

KORSULAINEN Mauno Hermann, kirvesm, kauppias, korpr ja sotinv Ahokylästä, myöh. kirkonkylässä, * 20.12.1911 Iisalmi, † 29.7.1966 Pyhantä. Puoliso: Korsulainen **Naemi ("Naimi")** Markareeta s Kaipainen, * 12.12.1915 Pyhantä, † 4.11.2006 Pyhantä (OYS). Naimi oli Pyhännän lottien pj 1937-44. Mauno kuului jonkin aikaa Kajaanin sja:aan. Ts 1939-40: Kaj.res.kesk, Tied.os.2 Kajaani

kivm. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 kivm. Haav. vaik. 24.7.41 Pistojoki-linjan Korpjärven tst:ssa räjähtäv. luodista oik. olkapäähän ja lapaluuhun; oik. käsi jäi jätteiden ja lihashen varaan. SI-% 40, 3.8.43 alkaen hoitoa SotaS:oissa. Tst:t: Vuoninen-Pistojoki ja Korpjärvi 1941. Vap. palv. 30.6.1944 Raahe. Korpr 14.11.40. Vm 2. Mauno Korsulainen toimi SILV:n Pyhännän po:n 6. pj:na v. 1961 (Samuel Lehtolan jälkeen) ja po:n sihteeri-nä 10 vuotta v. 1955-56 ja 1959-66. Haud. 6.8.1966 Pyhännän sank.h.maahan monien sotavammojen vuoksi. Ks. myös matr:n I osan s 105 ja matr:n II osan rint.naisten osasto.

KORSULAINEN Toivo Adam, mv-metsätyöm. jääk.-al.ik ja sotinv Ahokylästä, myöh. Pyhännän kirkonkylässä, * 7.8.1920 Pyhantä, † 21.8.2006 Pyhantä (Pulkkilan v-o). Puoliso: Korsulainen **Valpuri ("Vappu")** s Konola -28 Pyhantä, † 96 Pyhantä (OYS). Lapset: Ritva -50, Kaarlo -52, Maila -54, Esko -55, Risto -57, Hilikka -58, Alpo -60, Paula -62, Riitta -64, Irma -65, Minna -67, Satu -68, Annamari -70, Heikki -73. Js 1941-44: 18.6.41 2/ JP 1, H-suunta Korpiselkä, Ägljärvi, Suojjärvi, Petroskoi (Äänislinna). H:n alkumatkalla 27.8.41 polkumiinan kran. katkaisi vas. jalan sääriiluun. Hoito Vaasassa 27.SotaS:ssa. Talv. -42 uutta jv-koulutusta ja palv. Lahden skp:n ajom:nä. Kes. -42 kivm:ksi u. koulut:n kautta Syvärin rintamalle: JR 9 Os. Muhruun. 20.6.43 7/ JR 9. Tst:t: Vosnezenja eli Syvärinniska, Äänislinna, Loimola, Songerjärvi. Vm 2. Korpr 44. Kot. 12.11.1944. Jsmm. Alik 68. SI-% nousi 35:een."Korsu-Topin" muistelus matr:n I osan ss 362 - 368. Pyhännän veteraanimatr. tmk:n ja Pyhännän srk:n veter.kuoron jäsen. Pyhännän sotainv. lipunkantajana erityises-ti v. 1986 sekä valtakunnall. että alueellisis-sa juhlissa.

KOSKENKANGAS Antti, metsätyöm. mv ja korpr Pyhännän Kamulankylästä, * 18.2.1916 Pyhantä, † 6.9.1969 Kestilä. Puoliso: Koskenkangas **Impi** s Lappeteläinen -20 Kestilä, † 82 Kestilä. Lapset: Väinö -51, Anja -52, Heikki -53, Hannu -55, Marja-Leena -57, Paavo -59 († 2000). Vakin. väkeen -37 KKK/ Pohj. R. Res:ssä rintamalle: Ts 1939-40: 2KKK/ JR 25 mitt.

elinmies Kuhmo, PrW:n mukana. Js 1941-44: Krhj/ II/ JR 32 heitinm. Krhj/ I/ JR 32 tähyyst (tai: Krhj/ I/ JR 11 tähyyst; useissa vanh. kantak:eissa). 20.1.44 3/ Rj.P 7 kivm. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan länsi- ja pohj. puoli, Kotajärvi, Kivijärvi, Tolvajärvi, Ristijärvi, Karhujärvi. Kot. 26.11.1944 Raahe. Muutto v. -50 Kestilään. Jsmm. Korpr 68.

KOSKENKANGAS Heikki, metsätyöm., korpr ja sotinv Tavastkengältä, myöh. kirkonkylästä, * 24.6.1918 Pyhäntä, † 6.9.1995 Pyhäntä. Ts 1939-40: 3 KKK/ III/ JR 64 kkm. Tst:t: Suomussalmi, Pitkäranta. Haav. 3.2.40 Pitkärannassa vas.jal-kaan. Väilir. aikana hoitoa SotaS:ssa. Js 1942-44: Järj.K 2, 5701, 27.8.42 1/ Rj.P 7 kivm, myöh. ajom. 18.8.44 50.SotaS:ssa haav.v. Tst:t: Alakurtin varmistus, Uhtuan suunta, Kotajärvi, Kivijärvi, Tolvajärvi. Sairasjaksot korvattu ylim. palv:lla. Kot. 30.11.1944. Stm. Korpr 68. SIVL:n PPM:n piirin 30-v. kirjan s 123: SI-% 25.

KOTISAARI Veikko Reetrikki, mv ja stm Tavastkengältä, * 31.3.1899 Piippola (Pyhäntä), † 25.6.1982 Pyhäntä. I Puoliso: Kotisaari **Aukusta** e Hiltunen s Rantanen s 1886 Kiuruvesi († 34 Pyhäntä). II Puoliso: Kotisaari **Aina ("Aino")** s Peltomaa -16 Pyhäntä, † 97 Pyhäntä. Lapset 2. aviosta: Eino -35 († 2000), Mauno -37, Kyösti -40, Elma -42, Arvo -45, Eero -48, Seppo -50 († 81), Markku -52. Veikko oli res. matruusi. Ts:aan ja js:aan I lk:n nostom:nä: Ts 1939-40: 28.12.39 alkaen EK/ Kev.Os 13. Kot. 25.4.1940. Js 1941: 15.6.41 5237. 12.K.Hev.S hev. Lonkka. 24.6.41 31.SotaS potilas sair.v. ; 7.9.41 Jv.Koul.K 20. Vap. Porokylässä 14.11.41 Kot.joukk.E:n kirjeellä

KRÖGER Johannes, mv, työm., stm ja sotinv Tavastkengältä ja Aho-kylästä, * 3.2.1907 Piippola (Pyhäntä), † 27.4.1980 Pyhäntä. Puoliso: Kröger **Toini** s Ruuskanen -15 lisalmi, † 52 Pyhäntä. Lapset: Pirkko -39 († 40), Vilma -41, Jorma -45. Kröger kuului sjk:aan v. -30 alkaen. Ts 1939-40: Pr V:n mukana

Kuhmo 2KKK/ JR 25 patr.kant. Js 1941-42: 8/ III/ JR 11 kkm. Haav. 21.7.41 Pistojoen tst:ssa, SotaS:aan 23.7.41. HTK 11. 1.9.41 siirto 6/ JR 11 kivm. Loukkaant. 25.11.41 Korpjävällä. Talvi 42 osittain SotaS-potilas. Toip.loma 21.5.-31.10.42. Vap. toistais. Tarkast. 16.12.42; ei enää palv:een iän v. Jsmm. SIVL:n PPM:n piirin 30-v. kirjan s 123: SI-% 30.

KUMPULAINEN Lauri Petter, mv, ylik ja sotinv Pyhännän kirkonkylästä, * 4.2.1909 lisalmi, † 16.3.2002 lisalmi. Puoliso: Kumpulainen **Hinni** s Turpeinen -18 Kiuruvesi, † 2005 lisalmi. Haudatut Pyhännälle. Lapset: Lassi -41 († 2006), Pentti -43, Pirkko -44, Aku -46, Tapio -48, Väinö -50, Maija -51, Helka -55, Laina -58, Pekka 61. Lauri kauankin Pyhännän sjk:ssa. Ts 1939-40: PrW Kuhmo, 2KKK/ JR 25 kk-amp, pst-kiv.amp. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 9/ JR 32, 7/ JR 32 ja 7.2.-43 41.SotaS; kk-amp, tstlti, rj. Haav. 14.7.41 vas. käteen Uhtuan Vuonisissa (20 % SI), paluu yksikköön 15.9.41. Tst:t js:ssa 1941-43: Vuoninen, Uhtuan länsi- ja pohj. puoli. Vap. Raa skp.E 22.7.43. Korpr 39. Alik 41. Kers kev. 42. Ylik 68. Vm 1, Vm 2. Tsmm, Jsmm, Sininen risti m.k. SIVL:n PPM piirin 30-v.kirja s 123: Laurin SI-% 30. Lauri Kumpulainen toimi Sotainv. Pyhännän po:n 4. pj:na 4 vuotta vv. 1953-56 (Felix Mäen ollessa väilitauolla; Mäki jatkoi sitten taas myöhemmin). Muistelus veter. matr:n I osan ss 210-215.

KUMPULAINEN Veikko Ahti, autonasent. ja korpr Pyhännän kirkonkylästä, * 13.8.1920 Pyhäntä, † 2.12.1977 Urjala. Puoliso: Kumpulainen **Lilja** s Kervinen -23 Pyhäntä. Lapset: Mauno -46, Elvi -47, Raimo -48, Olavi -50, Anja -52, Pirjo -54, Seija -57, Pentti -60, Jukka -63, Mika -67. Muutto Koijärvelle 50-luv., myöh. Urjalaan. Vakin. väessä ts:n jälkeen; 29.8.1940 JP 1 pk.amp. Haav. 24.8.41 Säämäjärvellä. 25.8.41: 12.SotaS:aan. Uusi pk-koulutus ja siirto: Oulun sk:n VartK. Oulun skp:n suutariksi 14.11.41, Oulun sjk:n VartK:aan 23.2.-8.4.42. Res 5.5.42 suutariksi E/ AunRE:aan. HTK 3 -43. 20.4.44: 1/ 15 Pr kivm. 28.6.44 Vitelestä 68.SotaS:aan loukk. vuoksi. 8.8.44 lis. skp. Syks. EK/ II/ JR 4. Kot. 16.11.1944.

Tst:t 1941-44: Haapajärvi, Säämäjärvi, Länsi-Syväri, Sarmatus, Vitele, Uuksjärvi; Kouri, Lautiosaari. Vm 2 -41. Korpr 68.

KURKELA Antti, kauppias ja korpr Tavastkengän Perukalta, * 6.11.1921 Pyhäntä, † 1.9.1996 Oulu. Puoliso: Kurkela **Irja** s Kalaoja -25 Kestilä, leskenä Oulun Karjasillan srk:ssa. Kurkelat muuttivat -51 Haapavedelle, -52 Nivalaan ja Kestilään, myöh. -75 Pyhännältä Ouluun. -Vakin. palv:een syks. -41. Js: 3KKK/ III/ 12 Pr Syväri. Tst:t: Paatene Maaselän kannaksella Seesjärven länsipuol. Vakin. palv:n keskeytti sair. 24.1.42; hoitoa SotaS:oissa. 13.8.42 vap. palv:sta toistais. U. jakso vakin. väessä 16.6.43 alk. ja myöh. res:ssä: uuden jv-koulut:n kautta Jyväskylän, Kuopion, Asikkalan, Lappeenrannan, Taavetin ja Joensuun asemakom.kuntiin juna- ja asemapartm:ksi (sotpol:n erik.koulutus). Kot. 24.11.1944 Raahe. Jsmm. Korpr 68.

KURKELA Antti, mv ja lennoston tst.väl.huoltomies Tavastkengältä, * 4.6.1926 Pyhäntä, † 28.12.2009 Pyhäntä. Puoliso: Kurkela **Työne** s Kilpeläinen -28 Pyhäntä, † 2004 Pyhäntä. Lapset: Arto -59 († 82), Eero -61, Paavo -64. 23.2.-3.10.44 sodanaik. nostom.palvelus, josta 5.5.-19.8.44 E/ Le.R 5:ssä huoltopuolella (mm. Tst.väl.K 4 ja LeS.koulu) ja 19.8.44 alkaen Le.R 2:ssa sekä 21.8.-4.10.44 T.Le.Lv 16:ssa. Kot. Raahessa 6.10.1944. Vakin. palv. oli vuorossa -46.

KURKELA Heikki, mv, kers ja sotinv Tavastkengän Perukalta, * 13.8.1908 Piippola (Pyhäntä), † 27.7.1985 Pyhäntä. Puoliso: kerhonneuvoja Kurkela **Martta** s Jääskelä -20 Haapavesi, † 95 Pyhäntä. Lapset: Seppo -62. Ts 1939-40: Nestor Tolvasen kuulu K: 6/ II/ JR 40 pk.rj. Tst:t: 1939 Pelkosenniemi ja Savukoski, 1940 Joutsijärvi ja Märkäjärvi. Haav.19.1.40 Märkäjärvellä käteen. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 rj. 23.7.41 21.SotaS:n potil. haav. v. Paluu yksikköön 22.8.41. Vap. 22.12.41. Uusi jakso: 26.6.-14.11.44 9/ JR 25 jr.rj. Potilas

8.9.44 haav.v. 32.SotaS:ssa. Tst:t: 1941-44: Vuoninen, Pistojoen, Tali, Karisalmi. Alik 30. Kers 68. Jsmm. SIVL:n PPM piirin 30-v.kirjan s 123: Heikin SI-% 15.

KURKELA Heikki, mv ja korpr Tavastkengältä Heiskalasta, * 16.12.1922 Pyhäntä, † 19.4.1995 Pyhäntä. Js 1942-44: 14.1.42 3D; 3KKK/ JR 11 = 12/ JR 11 kkm. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannas: Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Sintola, Ihantala. Ls 44: Tornio, Laurila, Rovaniemi. Kot. 19.11.1944. Jsmm. Korpr 68.

KURKELA Iikka Arvid, seppä Tavastkengän Perukalta, Summan soturi ja sotinv, koti viimeksi Kannuksessa, * 20.9.1917 Pyhäntä, muutti Ouluun -46, † 28.9.1996 Kannus. I Puoliso: Kurkela **Nanni** s Sillanpää, myöhempi Havana -20 Liminka. Er -46. Lapset I aviosta: Pentti -42, Maire -44. II Puoliso: Kurkela **Eeva** s Eskola -21 Kannus. Lapset: Vuokko -46, Kaija Liisa -48, Anne-Marja -51, Tuula ja Ulla -55. Ts 1939-40: 3KKK/ III/ 3. Pr kkm. Tst:t: Nurmijärvi, Muolaanjärvi, Leipäsuu, Munasuon, Kiltee. Iikan muistelus matr:n I osan ss 378 -384. Haav. monin tavoin vakavasti Summan Munasuolla 16.-17.2.40.

KURKELA Kaarlo ("Kalle"), mv, sekatyöm ja rajajääk Tavastkengältä, * 9.5.1921 Pyhäntä, † 11.5.2006 Pyhäntä. Puoliso: Kurkela **Kerttu** s Leiviskä -21 Pyhäntä. Lapset: Pentti -46, Leena -48, Annikki -52, Maija-Liisa -54. Js 1941-44 kivm: 2/ JR 11, HTK 11, 2/ HTK/ III AK ja 3/ RjP 8. Tst:t: Uhtuan suunnan Latvajärvi, Vuokkiniemen erämaa, Kylmäniemi, Tolvajärven eteläpuoli. Haav. 1.8.41 Kylmäniemessä kran.sirpaleesta päähän. Hoito 26. SotaS:ssa. Vm 2. 1.4.43 jälkeen myös ajom. Jsmm. Kot. Raahessa 25.11.1944.

KURKELA Reino, mv, stm ja sotinv Tavastkengän Perukalta, * 15.2.1903 Piippola (Pyhäntä), † 30.7.1971 Pyhäntä. Puoliso: Kurkela **Aino** e Kurkela s Knuutila s 1.3.-09 Piippola, † 90 Pyhäntä. Lapset: Pauli -35, Meeri -37, Martti -38, Salme -39, Jenni -42, Oiva -43, Eino -45, Aino -45, Alma -47, Elsa -49, Mikko 51. Js 1941-44: 24.6.41 Raa skpE, 5061/ 9. JvKoulk-vaiheiden jälkeen 3.8.41 5393:een, kivm ja nostom. Haav. Kiestingissä 7.8.41. 32.SotaS 11.1.-3.5.42. Toip.lomaa kev 42. Siirto Raa skp:iin kot. varten. Vap. iän perust. 18.5.42. Tst:t: Kiestingin suunta. U. jakso: 14.7.44 HTK/ Raa skp. 15.7.44 60.SotaS, hev. 15.7.-30.9.44. Kot. 2.10.1944 Raahe. Vm 2.

KURKELA Toivo Johannes Kalervo, tal.p. sotinv ja kers Tavastkengän Perukalta ja Punaperältä, * 22.8.1920 Pyhäntä, † 4.4.1950 Oulu (Punkaharjun sotilassairaala). Puoliso: Kurkela **Katri** ("Kaija") e Väyrynen e Kurkela s Mikkonen -24 Liminka, † leskenä 2009 Oulu. Lapsi aviosta Toivon kanssa: Seppo -50. Toivo oli Johannes Kurkelan poika, muutti Ouluun -49. Katri oli viimein leski myös v. 60 solmimastaan 2. avioliitosta (2. mies Elja Väyrynen -24 Vuolijoki, † 88 Oulu). Toivon Js 1941-44: E/ HTK 11 esik.kirjuri. 1.9.41 Esik.K/ JR 11 esik.kirjuri. Res:ssä sama jatkui 23.1.42 alkaen. 20.4.42 I/ 11.Pr kirj.au. 22.8.42 Esik.K/ III AKE. 7.11.42 E/ HTK 11 kirj.au ja tal.au. 17.2.43 47. Kulj.E tsto au. 15.11.43 Huoltokesk. Esik.vääp. 25.12.43 7.Kulj.E siirto. Tst:t: Uhtuan pohj- ja länsipuoli, Kiestinki, Ahvenlahti, Karjalan Kannaksen peräänt.vaihe. Ls 44: Sotatoimet Pohj.-Suomessa. VTT:n päätös vahinkokorv.anomukseen 100 % ajalla 1.1.48-31.12.49. Kot. 30.11.1944 Raahe. Korpr 5.3.40. Alik 10.11.41. Kers 22.2.42.

KÄRENLAMPI Väinö Ilmari, mv ja jääk, stm Tavastkengältä, * 17.1.1899 Kestilä, † 25.6.1976 Pyhäntä. Puoliso: Kärenlampi **Anna** s Karppinen -01 Piippola (Pyhäntä), † 85 Pyhäntä. Lapset: Toivo -26, Ilmari -28 († 2004), Olavi -30, Pauli -31, Paavo -34 († 34), Annikki -38. Vieno

-40, Lauri -43, Esko -45 († 92). -Väinö vakin. palv:een v. -19 4/ KJP ja 18.2.20 KLR. Res -21. Muutto Pyhännälle -30. Rintamalle nv:n 1. lk:n stm:nä: Ts 1939-40: Laatokan pohjoisrann. suunta ja läheiset saaret, erityisesti Impilahti. 28.12.1939 Os. Olsoni. 8.1.40 Os. Palmqvist. 25.1.40: IV AK/ 84 Km.K:aan ajom. Js 1941-42: 15.6.41-12.5.42 I/ 12. K.Hev.S Lonkassa hev. Vap. 12.5.42 III AKE:n kirj. Jsmm.

KÄRKI Veikko Artturi ("Arttu"), kauppa-apul. Pyhännän kirkonkylän Hyttilästä, myöh. kunnansiht., merkon./toimistoht. ja ltn, * 4.10.1922 Pulkki, † 1.11.2003 leskenä Oulu Karjasilta. Puoliso: Kärki **Aune** s Simojoki -19 Pulkki, † 95 Oulu Karjasilta. Lapset: Poikalapsi -47 († 47), Airi -48, Hannu -52, Marja -55, Anna-Liisa -57, Arto -63. Js 1942-44: 3D. Tst:t: Uhtuan länsi- ja pohj.puoli, Keski-Kannaksen puolustus. Veikko Kärki muutti sotavuosien jälkeen kev. v. -46 Pyhännältä Pulkkiin, on asunut perheineen myöhemmin Siikajokilavain eri paikkakunnilla. V. -61 muutto Kestilästä Pyhäjärvelle (OL) ja 22.2.90 Oulun Tuiran srk:aan.

KÄRKKÄINEN Juhani Heikki, mv, metsätyöm ja korpr Ahokylästä, * 12.7.1909 Kiuruvesi, † 12.7.1997 Pyhäntä. Puoliso: Kärkkäinen **Jenny** s Penninkangas -17 Muhos, † 97 Pyhäntä. Jenny toimi sota-aikana 32.SotaS:n sairaala-apul:na, siivoojattarena. K. matr:n rintama-naisten osasto. Lapset: Matti -46, Toivo -47, Kaarina -49, Paavo -51. Heikki rintamalle res. jääk:nä. Ts 1939-40: Kuhmo Pr W:n mukana 2KKK/ JR 25 kk-ajom. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 ajom eli hev. 9/ JR 32 kivm ja kpm, 5/ JR 53 kivm. Tst:t: (js:) Uhtuan länsipuoli, Vuoninen, Pistojoen, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan suunta, Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: Kuuterselkä, Vuoksen lohko, Noskua, Harjalan lohko; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Vm 2, Tsmm, Jsmm. Kot. 24.11.1944 Raahe. Korpr 68. Kärkkäiset as. viimeksi Pyhännän kirkonkylässä.

LAAKKO Aleksis, ent. mv-työmies, stm ja sotinv Viitämäen Korpelasta, * 8.10.1907 Piippola (Pyhäntä), † 20.2.1947 Liminka. Nv:ssä 14.5.40 alkaen väilir. aikana kivm ja ajom. Res. nm:nä rintamalle: Js 1941-42: 15.6.41 8/ III/ JR 11 kivm. Haav. 14.7.41 Vuoninen. Sirp.murtuma värttinäluissa, hermohalvaus sekä haavoja oik. reidessä. Siirto 1.11.41 29.SotaS:aan potilaana haav.v. 32.SotaS:n pääll.lääk:n päätös Oulu 19.6.42: Stm Laakko Aleksis siirrettiin palv.kelp.lk:aan E 2 vuodeksi ja merkittiin 22.7.42 Raa skp:n kirjoihin kotiin lähetettävänä. VTT:n päätös 16.12.42: SI-% 15. Vap. palv. toistais. 31.1.1943. Hyv. apupalv:een 17.7.44, mutta tätä ei tarvinnut toteuttaa. Vaikka Aleksis oli epileptikko, hän oli joutunut rintamalle (!) ja haavoittui. Sotien jälkeen muutto Liminkaan -46, mutta hänet haud. Pyhännän kirkkomaahan 2.3.1947.

LAAKKO Johannes ("Hannes"), työm. muurari ja stm Viitämäen Korpelasta, * 27.7.1910 Pyhäntä, † 25.12.1977 Pyhäntä (Pulkkilan kunnalliskoti). Vak. väkeen v. -31 2KKK/ KKR, ToimJ/ KKR ajom. Res -32. Kert.h. kev. -39 patr.kant. Ts 1939: 20.Tal.K Lappeenranta ajom. Oli sotat.alueella muutaman viikon. Vap. sair. v. 23.11.39. Teki kivm:nä myöh. apupalvelusta JvKoulK 20:n jälkeen palveli myös Sortavalan skp:ssä syks. -43. Hoitoja 10.SotaS:ssa. Kot. 30.11.1944. Lopulta täysin vap. asevelv:sta sair. v. Rajatapaus: erään sotilaslääkärin mukaan stm Laakko ei ollut rintamalla, mutta sota-arkiston kantakortissa on sotilasviranomaisen lyömä "rintamamies"-leima.

LAAKKO Juhani ("Joppe"), mökkiläinen, muurari ja jääk Tavastkengältä, myöh. as. Pyhännän kirkonkylässä, * 23.11.1901 Kestilä, † 1.3.1985 Pyhäntä. Puoliso: Laakko **Lyydia** ("Lyyli") e Kamula s Turunen s 1886 Piippola (Pyhäntä), † 38 Pyhäntä. Lapsi: Ensio -25 († 2003 Rantsila; Ensio oli rintamallaolonsa vuosina kirjoilla Kestilässä). Isä Juhon sotapolku: Ts 1939-40: Nestor Tolvasen kuuluu komppania 6/ II/ JR 40 kpm. Js 1941-42 kpm: III/ JR 32, 2/

JR 32. Tst:t: (ts:) Pelkosenniemi ja Savukoski -39, Joutsijärvi, Märkäjärvi ja Viipurinlahden Vilajoki -40. Haav. 11.3.40 Vilajoella; (js:) Uhtuan pohj.puoli. Haav. Uhtualla -41. Kot. 10.2.1942 Raahe. Tsmm, Js mm.

LAITINEN Väinö, liikennöits. ja korpr Viitämäen Akanmäestä, myöh. Pyhännän kirkonkylässä, * 9.10.1925 Pyhäntä. Puoliso: Laitinen **Aino** s Koistinen -38 Pyhäntä. Er -88. Lapset: Jorma -61, Eija-Liisa -62, Anita -65. Laitinen teki sodan-aikeista nm-palvelua vv. 1943-44 ja palveli rintamalla myös vak. väessä. 7/ Täyd.P 13, 3/ Er.P 13, E/ Er.P 13, E/ I/ JR 1 ja 3/ JR 1 ajom. Tst:t: Karjalan kannas: Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Ino-Seivästö, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko; Ls 1944-45: Pohjois-Suomen tst:t: Tornio, Rovaniemi, Kittilä, Muonio, Karesuvanto, Lätäseno, Saarenpää, Mukkavaara, Pikkuvaara Ls:n rintamalla 27.4.45 asti. Jsmm, Lsmm. Res 16.12.1945. Korpr 68. Pyhännän srk:n veter. kuoron jäsen.

LAUKKA Erkki, mv ja alik Perukan Koistilasta, * 2.4.1918 Pyhäntä, † 12.4.1996 Kestilä. Puoliso: Laukka **Senni** s Sainila -17 Pyhäntä, † 87 Kestilä. Lapset: Maila -45, Markku -48, Merja -51, Merja -55, Marja-Leena -60. Ts 1939-40: 3KKK/ 3 Pr kivm, kpm, ajom. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 pk.apul.; 5/ JR 31, 2/ JR 31, 5/ JR 10, 2/ JR 52 kivm, kpm; 3/ Er.P 24 pkm. Tst:t: (ts) Nurmijärvi, Muolaanjärvi, Leipäsuu, Munasuo, Kiltee, Kämärä, Karisalmi; (js) Vuoninen, Ondajoki, Klyyssivaara, Ilomantsi, Nuokkijärvi. Haav. 12.7.41 Vuoninessa oik.p. hartiaan ja 21.12.43 vahingonl:sta 2/ JR 52:ssa. Hoidot SotaS:oissa. Korpr 42, kot. 14.11.1944 Raahe. Alik 68. Vm 1 -44, Vm 2 -41. Perheineen Kestilään -45.

LAUKKA Heikki, mv, koneurak. korpr ja sotinv Pyhännän Yli-Lamulta, viimeksi Tam-pereella, * 21.12.1922 Pyhäntä, † 24.6.2002 Tampere. Puoliso: Laukka **Sirkka** s Sopanen -19 Säeminki, kätilö. Lapset: Hiikka -48, Risto -50. Js 42-44:

3KKK/ JR 11, 12/ JR 11 kkm. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannas: Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Sintola; Ls 44 Tornio. Haav. 20.5.42 Uhtuan suunn. ja 6.10.44 Torniossa. Hoidot SotaS:oissa ja lisalmen Sotvapolla. Kot. 30.11.1944. Muutto perheineen Ylämaalle -50. Korpr 69.

LAUKKA Heikki, mv ja korpr Perukan Koistilasta, myöh. Kestilässä, * 15.5.1925 Pyhäntä, † 8.3.2008 Kestilä. Puoliso: Laukka **Lahja** s Kesti -24 Kestilä, †88 Kestilä. Lapset: Reijo -51, Hilikka -52, Raimo -54, Maire -56, Lauri -58. Syksystä -43 alk. Heikki oli sodanaik. nostom.-palv:ssa. Js 21.1.1944: kivm: 2/ Täyd.P 13, 1/ JP 2/ Os.Lagus. Tst:t: Vuosalmi; Ls 1944-45: Ylimaa, Vuotso, Laanila, Kaunispää, Ivalo, Inari. Vm 2. Jsmm. Vakin. väessä palv. jatkui ositt. sodan jälkeen. Korpr 68. Muutto Kestilään -52.

LAUKKA Iisakki ("Iikka"), työm. ja stm Perukan Koistilasta, * 10.1.1906 Piippola (Pyhäntä), † 2.6.1970 Rovaniemi (muutti sinne 1960-luv.). Haud. Pyhäntälle 13.6.70. Iikalla tytär Taimi -32 († 2006). Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 kivm Uhtuan ja Kiestingin s. Haav. 25.8.41 Kiestingissä ja 5.7.44 Uhtualla. Hoidot SotaS:ssa, viimeksi 32.SotaS:ssa. Ajom E/ III/ JR 32:ssa 18.2.42 alkaen ja E/ I/ JR 32:ssa 18.3.42 alk. sekä kivm 7/ 15.Pr:ssa 4.7.44 alk. Tst:t: Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan s., Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Uhtuan länsi- ja pohj.p. Kot. Raahessa 14.10.1944.

LAUKKA Johannes ("Jukka"), työnjoht. ja ylik Pyhäntän Yli-Lamulta, * 12.6.1920 Pyhäntä, † 20.2.1983 Kemijärvi. Puoliso: Laukka **Aune** s Autio -26 Kiuruvesi. Lapset: Esa -47, Esko -49 (†49), Pirjo -51, Esko -53, Seppo -56, Anne 60. Korpr Laukka alik:ksi 22.4.41 Vahv. PP-kompp:ssa. Js 1941-44: 6/ JR 10 komenn. rjoht. AUK 7.8.42 kk-linja. Paluu yksikköön 31.1.43 6/ JR 10. Kers 1.2.43; alkoiv. palka-

tut komenn:t 6/ JR 10:stä: 1.3.43 v.a. kers. toimeen 10.Pr, 28.6.44 Os.Lukkariseen: j. varaj. ja 26.7.44 jjoht. Siirto 4.9.44: 6/ JR 10 ja 17.11.44: 11/ JR 10 j.varaj. Tst:t: Lentiira, Suovukkajärvi, Lupasalmi, Klyysinvaara, liparanjoki, Kuutamolahti, Nurmijärvi, Porajärvi, Paatene, Suontelo, Särkijärvi, Ontajärvi, partio-tst Pieningan salolla. Vap. 3.12.1944 Raah. Vm 2, -43. Jsmm. Ylik 69. Laukka muutti Pyhäntältä aviossa Sallaan -48.

LEHTOLA Johan ("Jussi") Henrik, mv, nuohoo- ja korpr Pyhäntän Yli-Lamulta (Jokiperän Vätilästä), myöh. Kärsämäeltä, * 6.4.1909 Kärsämäki, Saviselkä, † 26.2.1989 Kärsämäki. Puoliso: Lehtola **Selma** s Partanen -08 Reisjärvi, † 82 Kärsämäki. Jussi kiv. valio. Ts 1939-40: Kev.os. 9/ JR 25 kivm. Js puuseppä, ajom, kivm 1941-44: 11/ JR 32, E/ JR 32, Er.P 13, 4/ JR 53. Ls 44 kivm: JR 53. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan suunta (haav. 14.7.41 Vuonnissa kp:sta rint. ja kät.; merk. epäselvä) ja Karjalan kannas: VT-linja Sahakylä, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi; Ls 44: Pohjois-Suomi, Etelä-Lappi: Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Kot. 21.11.1944 Raah. Tsmm, Jsmm. Sotien jälkeen muutto Lamujoelta Kärsämäen Saviselkään. Korpr 68.

LEHTOLA Samuel, metsätyöm., Pyhäntän srk:n suntio, alik ja sotinv kirkonkylästä, * 12.2.1913 Kärsämäki, † 28.11.1972 Pyhäntä. Puoliso: Lehtola **Aili** s Partanen -12 Pyhäntä, † 98 Pyhäntä. Lapset: Pauli -41 (†85), Elvi -44, Tuulikki -47, Liisa -49, Pentti -51, Soili -55. Ts 1939-40: 9/ JR 12 kivm. Js tstlti ja kompp. kirjuri 1941-44: KTR 18, HTK 9, 38.SotaS, 3/ TK 9, 14D. lom.K 2. Ls 1944: 16.SpolK. Tst:t: (ts:) Kannas, Koiviston saari, Viipurinlahti. Haav. 3.3.40 Viipurinlahden Turkinsaaressa; (js:) Osmajärvi Virrankapeik., Omelia, Pajonjärvi, Kuontijärven kannas, Rukajärvi. Ls 1944: Ontojoki. Korpr -44. Kot. 30.11.1944 Raah. Alik 68. Vm 2 -40. Lehtola oli SIVL:n Pyhäntän po:n 5. pj 2 vuoden ajan vv. 1959-60 ja siht. v. 1968. Muutti Ailin kanssa 10.7.41 Orimattilasta Pyhäntälle, joten js:n enimmäiset vaiheet ja Ls:n ajat Lehtola oli jo kirjoilla Pyhäntällä, minne elämäntyökin pääosin painottui.

LEIVISKÄ Alfred, mv ja korpr Tavastkengän Perukalta, myöh. leskenä kirkonkylässä, * 18.8.1911 Pyhäntä, † 19.9.1991 Pyhäntä. I Puoliso: Leiviskä **Anna** s Laukka -11 Pyhäntä, † 46 Pyhäntä. Lapset: Raakel -40, Selma -42 († 44), Riitta -43. II Puoliso: Leiviskä **Laina** s Laukka -13 Pyhäntä, † 78 Pyhäntä. Ts 1939-40: 2KKK/ JR 25 patr.kant. Js 1941-44 kivm, kpm, ajom: 8/ III/ JR 11, 9/ JR 32, 1/ Er.P 13. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuoninen, Uhtuan länsi- ja pohj.puoli, Karjalan kannas: Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko; Ls 44 Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Haav. 16.7.41 Vuoninen, palohaavat jalk. (18.7. SotaS:n potilaaksi, paluu yksikköön 19.11.41). Jsmm. Korpr 68. Kot. 25.11.1944 Raah.

LEIVISKÄ Antti Ensio, tiil. kirvesm., alik ja sotinv Pyhäntän kirkonkylästä, * 29.12.1918 Kestilä, † 1.7.1997 Pyhäntä. Puoliso: Leiviskä **Eeva** e Stenfors s Kaipainen -22 Pyhäntä, † 90 Pyhäntä. Lapset (äidin I aviosta): Eila -54, Aila -55. Ensio kuului Pyhäntän sjk:aan. Kiv. valio. Ts 1939-40: III/ 3.Pr tstlti. Vap. palv. 3.7.40. Js:aan palv.suhteessa P, värvätynä. Js 41-44: rajajääk ja iskuryhmämies. 11.6.41 11.RajaK. Siirto 31.7.-23.8.41: 4.SotaS, potilas haav. v. JR 26, 7/ JR 5. Korpr -42. Alik 19.6.42. JR-AUK syksy -42, rj-tehtäviä (myös Jv.Koul.K 29:ssä 8.3.-15.10.44). Tst:t: (ts:) Karjalan kannas: Nurmijärvi, Muolaa, Leipäsuu, Munasuo, Kiltte, Kämärä, Karisalmi; (js:) Hangon rintama, Viskajoki, Karhumäen valtaus; Ls 1944: Pohjois-Suomi. Haav. 24.7.41 Hangon merilohkolla vas. kyynärvar. SI-10%. Vm 1 (21.3.42), Vm 2, -41. Kot. 30.4.1945 Kolari. Jsmm. Sininen risti m.k. Er. rajav.palv:sta 31.5.45. Muistelus matr:n II osan ss 60-63.

LEIVISKÄ Antti Vilhelm, mv ja korpr Tavastkengältä, * 21.2.1915 Pyhäntä, † 10.7.1986 Pyhäntä. Puoliso: Leiviskä **Työne** s Jussila -22 Pyhäntä. Lapset: Matti -44 († 46), Pauli -46, Aimo -47, Heikki -49, Elsi -51, Sinikka ja Jouko -53, Ulla -55, Hanna ja Heimo -58. Kiv. valio. Ts

1939-40: TykkiK/ JR 15 ja 5KanK, pst.tkm ja pst.amp. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, kpm, tarkka-amp, myöh. yksikön räätäli kesä 42; E/ JR 11 ajom sy 42. Tst:t: (ts:) Summa (haav. Summassa 17.12.39 liev. otsaan), Munasuo, Näykki, Honkaniemi, Tammisuo; (js:) Uhtuan s. Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen rata (25.8.41 haav. liev.), SotaS; Karjalan kannas; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Ivalo. Kot. 18.11.1944 Raah. Jsmm. Korpr 68.

LEIVISKÄ Jaakko, mv ja kers Tavastkengältä, * 19.7.1920 Pyhäntä, † 26.7.1984 Pyhäntä. Puoliso: Leiviskä **Toini** s Karppinen -23 Kestilä. Lapset: Helvi -50, Esko -53, Aini -57, Hannu -56, Helli -59, Ari -60, Tapani -61, Juhani -65. Jääk 40. Js 1941-44: 1/ Kev.Os.3 kivm, 8.11.41 sama, kiv.rj. Haav. 10.1.42 Karkun kylä, hoito 27.SotaS (Vaasassa). 28.1.42 1/ RajaJP 7. 26.2.42 sama, rj. Sama palv. jatk. res:ssä 4.4.42: 1/ RajaJP 7, rj. Tst:t: Paanajärvi, Kelsinkäinen, Nenäpalo, Isonselänlaki, Uulantoinvaara, Tuorevaara ja Nuottavaara, Voittojoki, Alavilmajoki, Alakurtti 1942-43 (Sallasta itään), Uhtuan suunta 1943-44, myöh. Kotajärvi, Kivijärvi, Tolvajärvi, Ristijärvi ja Märkäjärvi. Kot. 28.11.1944.Raa Skp. Vm 1, 44. Vm 2, 43. Jsmm. Korpr 41. Alik 42. Kers 68.

LEIVISKÄ Johan ("Johannes") Henriikki, maa- ja metsätyöm. ja stm Tavastkengältä, myöh. Pyhäntän kirkolta, * 4.5.1915 Pyhäntä, † 7.3.2000 Oulunsalo. I Puoliso: Leiviskä **Vieno** s Leinonen -15 Vuolijoki, † 90 Pyhäntä. II Puoliso: Leiviskä **Helka** e Hentilä s Karppanen, myöh. Koskela, -23 Oulu, † 2010 Oulunsalo. Js 1944: 31.7.44 6/ Täyd.P 1, 6.8.44- 11.KHev.S, 27.10.44- 12.KHev.S hevhoit, kivm. Ls 1944: Tornio, länsirajan suunta, Kolari. Tehtävät kuten js:ssa. Kot. 29.11.1944. Leiviskän kertomus matr:n II osan ss 125-126.

LEIVISKÄ Kaarlo ("Kalle") Johan Henrikki, mv, muurari ja stm Tavastkengältä, myöh. Pyhännän kirkonkylässä, * 26.7.1922 Pyhäntä. Puoliso: Leiviskä **Maria** ("Maija") s Kurkela -30 Pyhäntä, † 2010 Pyhäntä. Lapset: Anja -49, Anneli

-51, Meeri -52, Kaisa -55, Risto -56, Markku -60. Js 1942-44: 6/ JR 10, 7/ JR 10 = ltn Osmo Rasilan komppania. Vakin. väessä ja rintamalla kivm ja pkm. Tst:t: Rukajärven suunta, Ontajärvi, Ontajoki 25.10.42-3.8.44, Ontrosenvaara 4-5.8.44, Ontajoki 6.8.-4.9.44. Kot. marr. 1944. Jsmm. Pyhännän srk:n veter.kuoron jäsen. Hänen muisteluksensa on matr:n II osan ss 132-134.

LEIVISKÄ Lauri Henrik, työm. mv ja stm Pyhännän Kamulankylästä kirkolta, * 8.8.1924 Kestilä, † 1.1.1961 Pyhäntä. -Vakin. väkeen -43. Suoritti sodanaik. nm-palvelusta 8.3.-31.12.43. 2.10.43 HTK 11 kivm. 19.10.43 3D. 20.10.43 E/ JR 11 kivm.

31.12.43 E/ JR 11 vap. III lk:n nm-palv:sta. Vakin. väessä palv. jatk. 1.1.44 E/ JR 11 kivm. 9.7.44 10/ JR 11 pkm. Tst:t js: Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Antrea, Vuosalmi, Ihantala, Ls 44: Tornio, Laurila, Rovaniemi. Kot. 22.11.1944 Raahe. Jsmm.

LEIVISKÄ Pentti Johannes, sekatyöm. ja stm Tavastkengältä, sotien jälkeen asunut Ruukissa, * 9.6.1922 Pyhäntä, † 28.4.2005 Raahe. Puoliso: Leiviskä **Aino** s Sainila -27 Pyhäntä, leskenä Ruukissa. Lapsi: Tuula -58. Js 1942-44:

14.1.41 3D. Siirto: 23.1.42 3KKK/ JR 11 kkm. Res.aikana jatkui sama tehtävä sam. yksikössä. Kot. 19.11.1944 Raahe. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, mm. Makkarakukkula, Karjalan kannas: Muolaa, Kivennapa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornio, Laurila, Rovaniemi. Jsmm.

LEIVISKÄ Teemu Olavi, mv ja korpr Tavastkengältä, * 15.2.1919 Pyhäntä, † 16.7.1978 Pyhäntä. Puoliso: Leiviskä **Senja** s Konola -21 Pyhäntä. Lapset: Paavo -45, Teuvo -49, Leena -51, Veijo -53, Liisa -56, Martti -57, Eeva -63. Ts 1939-

40: Aloitussyksikön merk. epäselvä, kkm. Väilir. aik. 5.Pr kkm. Js 1941-44: 5.Pr kkm. Haav. syksy 43 Rajajoki. 2.8.44 2/ Linn.P 4. Kkm ja ammusmies 15.2.40 - 13.11.44. Raa spE 16.11.44. Tst:t: Ts 1939-40: Säämäälä, Ojalampi, Kaskisaari, Heimijärvi, Portinhoikka, Hanhijoki, Rantakorpi, Lavala, Sommer; Js 1941-44: Hävälä, Pukalus, Viipurinlahti, Muurila, Kellomäki, Aleksandrovka, Rajajoki, Perä-Kuokkala, Merisuo, Kuuterselkä, Tali, Ihantala, Noisniemi eli Karjalan kannas monin paikoin. Vm 2, -44. Kot. 18.11.44. Korpr 68.

LEIVISKÄ Toivo Johannes, metsätyönjoht. ja stm Pyhännän kirkonkylästä, * 31.7.1925 Pyhäntä, † 27.11.2002 Pyhäntä. Puoliso: Leiviskä **Annikki** s Kangas -26 Pyhäntä. Lapset: Kauko -50, Kalevi -53 († 2008). Ensin sodanaik. nostom.palv:ssa

13.10.43 alkaen. 8.4.44 Täyd.P 13, 19.6.44 9/ JR 1. Jatko vakin. väessä sam. yksikössä 1.1.45 alkaen; 13.1.45: 6/ JR 7 kivm. Tst:t: Ino, Humaljoki, Viipurinlahti. Vap. 16.12.45. Jsmm.

Ks Leiviskä Väinö Henrik vanhempi, * 3.3.1903 Piippola (Pyhäntä) = liikkalan V. Haav. Kangasvaara 10.9.-41. Tämä liikkalan Väinö on kirjan vapaussotureita sisältävässä jaksossa. Hän oli mukana myös II maailmansodassa pyhäntästen joukossa Uhtuan suunnalla.

LEIVISKÄ Väinö Henrik, mv ja lääk.kers Tavastkengän Perukalta, myöh. as. Tavastkengällä ja Pyhännän kirkonkylässä, * 8.5.1916 Pyhäntä. Puoliso: Leiviskä **Anna** s Sainila -22 Pyhäntä, † 2005 Pyhäntä. Lapset: Helleni -46, Helena -49,

Taina -53, Aada -55. Alik -38. Ts 1939-40: 2/ Er.P 25, Er.P 18, 5/ JR 31 lääk-au. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, (24.5.43 haav. v. 32.SotaS:aan

ja 4.6.43 41.SotaS:aan), 10/ III/ JR 11 lääk-au. Tst:t: (ts:) Märkäjärvi; (js:) Uhtuan suunta: Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan s., Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: VT-linja Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornio, Laurila, Rovaniemi. Kers -43. Vm 1, -44. Vm 2, -41. Tsmm, Jsmm. Kot. 19.11.1944 Raahe. Muistelus matr:n I osan ss. 288-302.

LEIVISKÄ Yrjö Henrikki, mv ja korpr Tavastkengältä, * 8.10.1909 Pyhäntä, † 7.4.1991 Pyhäntä. Puoliso: Leiviskä **Hilma** e Tervola s Nisinen -18 Pyhäntä († 2010 Pyhäntä). Lapset: Alpo -48, Sauli -50, Leo -52. Ts 1939-40: Kuhmo 2KKK/

JR 25 patr.kant. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 pkm, 9/ JR 32 kivm, pkm, kompp.kirj sekä 10/ JR 53 kivm; välillä 10.SotaS. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan länsi- ja pohj.puoli, Vuoninen, Pistojoiki, Kiiskisjärvi, Kiestinki, Louhen suunta, Kangasvaara, Karjalan kannas: VT-linja, Kuuterselkä, Onkamankangas, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantalan-Harjulan lohko; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Kot. 20.11.1944. Vm 2, -42. Tsmm, Jsmm. Korpr 68.

LUTTINEN Antti Fredrik, mv-kirvesmies ja tkm Viitamäen Kivirannasta, * 31.12.1925 Pyhäntä, † 15.1.1979 Pohjan suom. srk:ssa, haud. Karjaalle. Js 1943-44: Luttinen teki sodanaik. nostom. palvelusta 13.10.1943-31.12.44 Jv.Koul.K 15:ssä

ja 55.SotaS:ssa (Kangasalalla), johon joutui potilaaksi jo 13.3.44 kivm:nä. Ls 1944-45: palv. jatkui myös 1.1.45 ja siitä eteenp. em. SotaS:ssa vakin. väessä. Siirto 13.1.45 HTK. 14.1.45 3DE Kouvola. 18.1.45 7/ JR 3 kivm. 23.3.45 1/ KTR 3 ajom, määr. 1.Ptriin. Antti puhui olleensa saksalaisia ajamassa. Väinö Laitinen muisteli, että Anttia hän ei kovin kauan tavannut, koska he olivat eri joukko-osastoissa. Luttinen oli vakin. väessä osittain sotien jälkeenkin: 4.8.-16.12.45 E/ I/ KTR 3 ajom:nä em. KTR:n Esik.Ptrissa Lappeenrannassa. Jsmm. Muutto Pohjan suom. srk:aan 2.3.72.

LUTTINEN Eino lisakki, autonkulj./ puuseppä, mv ja stm Kamulankylän Autiosta ja Nurkkalasta, * 24.8.1904 Piippola (Pyhäntä), † 13.10.1983 Pyhäntä. Puoliso: Luttinen **Emmy** ("Emmi") s Kattilakoski -01 Isojoki, † 78 Pyhäntä. Aviosta tytär: Elvi -39 († 42). Oli ennen II m.sotaa Kanadassa ("Toronto-Eino"). Vihitty siellä aviol. v. 35. Vakin. palv:een jv:ssä välir. aikana 22.3.40. 9.5.40 1KKK/ JR 25. Js 1941-43: 23.6.41 HTK Hyrynsalmi. 13.7.41 L-S. Rajatoimisto Oulu. Autonkulj 13.7.41-13.3.42 Oulun kulj.j:ssa. 13.3.42-28.4.42, 1.7.-25.7.42 ja 24.10.42-11.10.43 15.Er. Lin.RK:ssa. Väliajat Raa skpE:n kirjoilla. 12.10.43-31.7.43 Lin.RP 335:ssä. Lom. 31.7.43 PM:n kirj. Kot. 20.11.44. Vanhuksina as. viimeksi Kirkkotien Vanhustentalossa.

LUTTINEN Henrik ("Heikki"), mv ja lääk. väep. Yli-Lamulta Pessarista, * 20.12.1903 Piippola (Pyhäntä), † 23.12.1979 Laukaa. Puoliso: Luttinen **Elsa** s Palonen -05 Laukaa, † 81 Laukaa. Lapset: Lasse -32 ja varhaisempi Elsan tr Eeva

-27 (Heikki otti hänet nimelleen). Alik 24. Kers 33. Reservissä rintamalle: Ts 1939-40: Pohjoisrintama ja Viipurinlahti. 17.12.39 I RE. Väep. 15.1.40. 27.2.40 RRE. 25.3.40 11DE Lääk.tston väep. Js 1941-44: 15.6.41 1/ 12.K.Hev.S. Tal.hoit. (Sot.virkam. 17.8.41-). Siirto 8.4.42 JR 12 Rahastonhoit. 13.4.42 Lohilahti sair. 26.5.42 32.SotaS, potilas. 31.8.42 paluu rykm:iin Rah.hoit. Kot. 10.9.1942 JR 12:sta. Uusi jakso: 22.7.44 HTK/ Raa skp Lääk.au. 31.7.44 4/ Täyd.P 3 Lääk.au. 5.9.44 36.LK Lääk.au. Vm 2. Kot. 5.10.1944 Raahe. Jsmm. -Muutto 50-luvulla Pulkkiilaan, Padasjoelle ja Laukaaseen.

LUTTINEN Johan Vilhelm ("Ville"), tal.p. metsätyöm. ja korpr Viitamäen Kivirannasta, myöh. kirkonkylässä, * 22.7.1919 Pyhäntä, † 28.8.1981 Pyhäntä. Vakin. väkeen 15.2.40: Pp.Koul.K:n jälkeen väilir. aikana JR 67 ajom. Js

1941-44: 18.6.41 5/ JR 5 ajom. Res 15.2.42 5/ JR 5 ajom. 21.7.44 5/ JR 5 kivm. Tst:t: Sukallusjärvi, Säämäälä, Kananoja, Nuijamaa,

Ihantala, Tali, Säiniö, Villavaara, Ala-Patojärvi, Viitana, Suoju, Sunnu, Kontupohja, Maaselkä, Krivi, Perkjärvi, Leipäsuu, Piippola, Näätäla, Pulliila, Kavantniemi. Kot. 13.11.1944 Raahe. Korpr 68.

LUTTINEN Juho Jaakko, tal. ja jääk Viitämäen Kivirannasta, *15.12.1896 Piippola (Pyhäntä), † 14.9.1958 Pyhäntä. I Puoliso: Luttinen **Reeta** s Piipponniemi s 1897 Kiuruvesi, † 21 Pyhäntä. Lapset: Johan Vilhelm -19 († 28.8.81), Otto -20 († 20), Anna ("Anni") -21 (myöh. Rutanen, † 87 Karjaa). II Puoliso: Luttinen **Matilda** ("Tilda") s Luttinen s 1900 Piippola (Pyhäntä) † 73 Karjaa, haud. sinne leskenä. Lapset tästä II aviosta: Mikael ("Mikko") -24 († 36), Antti Fredrik -25 († 15.1.79 Pohjan suom srk), Heino -27 († Karjaa -71), Väinö -28 († 78 Tampere), Eetu -30 († 91 Sysmä), Martta -32 (myöh. Rivinoja, elää Perniössä), Alma -34 († 2009 Karjaa), Laina -36 (myöh. Lotvonen, elää Pulkkilassa), Teuvo -37 († 2004 Karjaa), Regina -39 (myöh. Komulainen, elää Kuhmossa), Bertta -41 (myöh. Ruotsalainen, elää Naantalissa), Tauno -43, Arvi -45 (elävät Karjaalla). -Juho vakin.väessä v. 1918 KJP (=Kaartin JP) jääk. Res -19. Nv:n I lk:aan v. -36. Ts 1940: osall. YH:iin ja Ikp-joukkoihin nv:ssä 22.2.-13.4.40 ajom:nä. Siirto 6.3.40 Toim.K./ Sotak.Keskus, ajom. Erik.koul. hev. Kot. 13.4.40. Tsmm.

LUTTINEN Juho Topias ("Topi"), autoilija, postinkulj. ja alik Pyhännän kirkonkylästä, * 20.6.1904 Piippola (Pyhäntä), † 11.3.1954 Pyhäntä. Puoliso: Luttinen **Katri** s Haapalainen -07 Piippola (Pyhäntä), † 94 Pyhäntä. Lapset: Aino -29, Pentti -31 († 67), Eeva -34, Valpuri ("Vappu") -37, Veikko -39, Maija -42, Tauno -44, Reino -47, Eero -49 († 2006), Pekka -51. Topi vakin. väessä 9/ III/ SJR jääk -24. Ts 1939-40: Nestor Tolvasen kuulussa K:ssa 6/ II/ JR 40 pk.amp. Tst:t: Pelkosenniemi ja Savukoski -39, Joutsijärvi, Märkäjärvi ja Viipurinlahden Vilajoki -40. Js 1941-42,44: 8/ III/ JR 11 kpm; rj 25.10.41 alkaen. 9/ JR 32 rj 1.2.-14.2.42. Vap. 14.2.42 3DE:n kirj. Tst:t: Uhtuan suunnan Vuonninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan suunta, Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli. Korpr 26.10.41. Alik 3.12.41. Vm 2. Heinäk. 44 HTK/

Raa skp.E autonkulj. 5.7.44 60.SotaS. Kot. 30.11.1944 Raahe. Jsmm.

LUTTINEN Kalle Eino, mv, stm ja sotinv Tavastkengältä, *17.8.1922 Pyhäntä, † 4.10.1993 Pyhäntä. Js 1942-44: E/ HTK 9 ja 7/ JR 10 kivm, kpm. Tst:t: 1942-44 Ontajoki. Haav. 23.9.43 Ontajoella käsikr. sirpaleesta. SI- % lievä 10. Hoito 38.SotaS:ssa. 5.3.44 Raa skp. Vap. palv. 31.5.1944 sair.v.

LUTTINEN Matti, seppä, mv ja jääk Viitämäestä, * 30.7.1907 Piippola (Pyhäntä), † 6.11.1991 Kiuruvesi. Puoliso: Luttinen **Tyynne** s Pääkkö -10 Kiuruvesi († 37 Pyhäntä). Lapset: Taimi -29, Hilja -31, Aimo -34 († 36), Anneli -37. II Puoliso: Luttinen **Kerttu** e Pääkkö s Tossavainen -17 Kiuruvesi, † 96 Kiuruvesi. -Vakin. väkeen 8.6.-27 8/ III/ Sav. Pr. Aseseppä. Nv II lk v. -28. Js 1941-44 nm:nä: 8/ III/ JR 11 kivm. Haav. 25.8.41 Kiestingin-Louhen rad. suunnalla; hoito 32.SotaS:ssa. 21.2.42-5.3.42 uusi jvkoul.jakso. 1.5.42 Linn.RP 212 vartm. 10.9.44 HTK 12, 28.9.44 3/ 21.Pr kivm; 4/ 21.Pr kivm ja aseseppä. Tst:t: Vuoninen, Pistojoiki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan pohj.puoli, Juntusranta, Vuoninen, Kiestingistä itään, Ilomantsi, Karhumäki, Naistenjärvi. RaaSkp 11.11.44. Kot. 13.11.1944 Raahe. Vakin. Asuinp. Kiuruvesi Näläntö -66 alkaen. Haud. Pyhännälle. Jsmm.

LUTTINEN Matti lisakki, autoil., jääk ja sotinv Ojalankylästä, * 14.5.1918 Pyhäntä, † 8.2.1963 Pyhäntä. Puoliso: Luttinen **Laura** s Nissinen -20 Piippola, † 2008 Pyhäntä. Lapset: Marja-Liisa -46, Aila -61. -Vakin. väessä 3.11.39 alkaen alok huoltojoukkojen AutoK:ssa. Väilir. aikana Kev. Os 11 (PPK/ 12.Pr). Res:ssä rintamalle: Js 1941-45: Kulj.Os./ Pohj.Skp ajom. 11.12.42 KKK/ HTK ajom. 20.1.43 KKK/ Er.P 23 ajom (10.4.44 alkaen 12/ JR 12). 4.9.43 E/ 21.Pr ajom. 28.6.44 12/ JR 12 kkm. 27.7.44 503 Er.K ajom. Tst:t: js: Vansjärvi, Hiisjärvi, Ihantala. Haav. 1.8.43 Vansjärvi (tai: Riikosjärvi): räjä. luoti vas. reiteen ja käteen. Hoito SotaS:ssa;

Ls 44: Pohjois-Suomen valtaus syks. -44. Raa Sp 20.11.44, lomaa 20.12 asti. Kot. 29.1.1945. Jsmm.

LUTTINEN Sulo, työm., hieroja, stm ja sotinv Tavastkengältä, * 31.1.1913 Pyhäntä, † 6.10.1988 Pyhäntä. Ts 1939-40: II/ JR 25 lääkm. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 10/ JR 11 ja Er.P 8 lääkm, sair.kant, ajom ja keittäjä. Tst:t: (ts:) Kuhmo, Saunavaara, Pirttivaara; (js:) Uhtuan suunta Vuoninen, jolla haav. 17.7.41 vas. sääreen, joutui useis. SotaS:oihin; Ls 44: Pohjois-Suomi. Viimeksi 2/ Er.P 8 ja Er.P 8 sair.kant, ajom ja keittäjä. Kot. 21.11.1944 Raahessa. Vm 2, -41. Asui viim. Pyhännän kirkonkylässä.

LUTTINEN Teemu Johannes, mv, kirvesm. ja korpr Ojalankylästä, myöh. Pyhännän kirkonkylässä, * 19.4.1910 Piippola, † 22.11.1976 Pyhäntä. Puoliso: Luttinen **Aino** s Kaarlela -20 Piippola. Lapset: Teuvo -43, Taimi -44, Reino -45, Timo -48, Esko -49 († 2003), Eero -51, Airi -54, Anja -56, Vuokko -58, Alpo -60. Teemu muutti Pyhännälle 13.8.42. Js 1943-44: I/ Itr 1 ja 78 Rask. ItPtri, rask.Ittkm. It-tst:t Kotkassa. Kot. 18.11.1944 Raahe. Jsmm. Korpr 68. Perheen koti Pyhännän kirkonkylässä asevelitalo "Kangasvaara" Seurant. 3 B.

LUTTINEN Tuomas, työnjoht. myym.hoit., korpr ja sotinv Ojalankylästä, * 20.8.1909 Pyhäntä, † 18.4.1978 Pyhäntä. Puoliso: **Rauha** Maria Aho -21 Piippola, muutti -69 Ouluun (Er -54). Lapset: Kaisu -44, Helvi -46, Alpo -47, Hannu -51. Tuomas kuului 7 vuotta Pyhännän sjk:aan. Vakin. väkeen väilir. aikana -40. Res:ssä rintamalle: Js 1941-43: 8/ III/ JR 11 kivm, hevpääll. Haav. 2.8.41 Kiiskisjärvi; amp.haava vas. olkavarressa, kyynärhermon vamma. Korpr 41. Hoito.Sotas:issa. Raa skp E 19.2.42, 28.2.42 vap. palv. toist. SI-% 30. Tst:t: Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi. Kot. 17.8.1943 Raahe. Jsmm. Tuomas Luttinen toimi SIVL:n Pyhännän po:n 7. pj:na vv. 1962-63 (Mauno Korsulaisen jälkeen).

LUTTINEN Väinö, mv ja stm Tavastkengältä, * 9.1.1914 Pyhäntä, † 3.1.1973 Pyhäntä. Puoliso: Luttinen **Siiri** s Kylmäaho -24 Kestilä, leskenä Piippolassa. Lapset: Matti -44 († 95), Markku -45, Marjatta -51, Esa -52, Ari -62. Ts 1939-40: I/ JR 40 kivm. Tst:t: Pelkosenniemen ja Sallan suunta. Kot. 8.2.1940 sair.v. Tsmm.

LUTTINEN Väinö Artturi, työm., stm ja sotinv Ahokylältä, myöh. Pyhännän kirkonkylästä, * 20.9.1912 Pyhäntä, † 18.8.1982 Pyhäntä. Puoliso: Luttinen **Anna** ("Anni") e Knuutinen s Ryttilä -16 Pyhäntä, † 2004 Pyhäntä. Väinö oli kiv.-ja kk.valio. Js 1944: 9/ 21.Pr (7/ JR 56) ja 9/ JR 56, kivm. Tst:t: Liusvaara, Teppana, Tiirivaara. Haav. Tiirivaarassa kran.sirp. 4.8.44. Hoito SotaS:oissa. Kot. 21.11.1944 Raahe. Jsmm.

LÄHTEVÄNOJA Juho ("Jussi") Ilmari, työm. ja stm Tavastkengältä, * 15.11.1902 Kestilä, † 13.10.1966 Pyhäntä (Kestilä). Puoliso: Lähtevänoja **Olga** s Karjalainen -09 Pyhäntä myöh. Mällinen († 93 Pyhäntä). Er. 53. Lapset: Arvi -30, Aino -40, Eino -41, Elsi -45. Jussi muutti kev. -39 Pyhännän srk:aan Tavastkengälle. Ts 1939-40: Nestor Tolvasen kuulussa K:ssa 6/ II/ JR 40 ajom (huolto). Js 1941-44: Huoltojoukot/ JR 11: 1/ 12.K.HevS hev. Uhtuan suunnan Lonkka 15.6.41-2.7.44; "Lonkan Jussi". Hoitojaksot SotaS:oissa sair.v. Tst:t: (ts:) Sallan suunta: Pelkosenniemi ja Savukoski 1939, Joutsijärvi, Märkäjärvi ja Viipurinlahden Vilajoki 1940; (js:) Uhtuan suunta, Lonkka. Kot. 3.7.1944 iän perusteella. Ks. Kest. veter.matr s 306.

LÄMSÄ Erkki Artturi, työmies ja stm Tavastkengältä ja Ahokylästä, * 3.6.1921 Pyhäntä, † 22.1.1991 Lempäälä. Puoliso: Lämsä **Aune** s Rönkä -22 Vieremä, † 2007 leskenä Lempäälässä. -Vakin. väessä rintamalle: Js 1942-44: 28.1.42 1KKK/ JR 33

ajom. 27.2.42 4/ 12.Pr ajom. 11.2.43 4/ JR 33 ajom. 2.9.43 palv. jatkui res:ssä: 4/ JR 33 ajom, kkm. 12.7.44 22.SotaS potilas sair. v. 21.7.44 Täyd.os./ HTK 8 ajom. 26.7.44 4/ JR 33 ajom. Tst:t: (js:) Krivi, Hiisjärvi, Poventsa, Karhumäki, Tolvajärvi, Hylkysyrjä, Ls 44: Kuluntalahti, Pohjois-Suomi, Sodankylä. Kot. 20.11.1944 4/ JR 33. Muutto Vesilahdelle -49 ja -51 Lempäälään.

MAARALA Mikko, mv, suutari ja stm Pyhännän Lamujoelta, * 27.12.1906 Piippola (Lamu), † 20.1.1971 Pyhäntä. Puoliso: Maarala **Aliina** s Dahlgren -09 Pyhäntä, † 84 Pyhäntä. Lapset: Ilmari -34, Pekka -38. Vakin. väessä vv. 27-28: 7/ SJR jääk. Res:ssä rintamalle: Ts 1939-40: 9.Tal.K suutari. Lom. 29.4.40. Tst:t: (ts:) LR:n alue ja Viipurin lahden lohko. Js 1941-42 ja 1944: 8/ III/ JR 11 suutari. 2.2.42 9/ JR 32 ajom. 19.3.42 2/ JR 32 tstiti. 1.4.42 2/ JR 32 vap. toist. Uusi vaihe: 22.6.44 HTK/ Raa skp E kivm. 9.7.44 Esikk/ JR 49 apupalv.m. Tst:t: (js:) Uhtua, Kiestinki, Karjalan kannas, Vuosalmi. Kot. 5.10.1944 Raahe. Jsmm.

MADETOJA Tauno Ilmari, mv, työm. ja stm Yli-Lamulta, * 18.2.1925 Pyhäntä, † 16.6.1975 Ruotsi: Göteborg. Puoliso: Madetoja **Mirjam** s Toivanen -30 Uukuniemi, leskenä Göteborgissa. Lapset: Arto -52, Eija -53, Pirjo -55, Anne -65. -Tauno palveli sodanaik. nm:nä 12.4.43-31.12.44. 20.10.43 E/ HTK 11 kivm. 30.6.44 11/ 3.Pr kivm. 10.10.44 HTK 4 kivm. 13.10.44 1/ Rj.R. 1/ Rj.R1 muutettu 1/ R 1:ksi kivm. 31.12.44 1/ R 1 vap. nv-palv:sta. Varusm. palv. alkoi 1.1.45 1/ R 1:ssä. Yksikkö muuttui 29.6.45 nimeltään 1/ R 6:ksi kivm. Res 1.8.45. Tst:t js: Kanneljärvi, Tammisuo, Tikkala. Muutto Turkuun -51, Raisioon 52, Ruotsiin -60. Palkattuna eli värvättyinä 16.2.47-15.2.48 laivastossa.

MAHOSENAHO Einari, metsätyöm. mv ja stm Ahokylästä, myöh. Tavastkengällä ja Pyhännän kirkonkylässä, * 22.12.1911 Pyhäntä, † 6.10.1988 Pyhäntä. Puoliso: Mahosenaho **Saimi** s Lämsä -24 Pyhäntä, † 2005 Pyhäntä. Lapset: Seppo -49, Sauli -51, Paavo -52, Eero -53 († 54), Risto -56. Einari vakin. väessä nostom. välir:n aikana ja js:ssa. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 kivm; 2.2.42: 2/ Er.P 13 = 10/ JR 32 kivm. Hoitojakso 21.SotaS:ssa osa kesästä -42 sair.v. 21.8.42 10/ JR 32 kivm. (yksikön nimi muuttui 10.4.44 2/ Er.P 13:ksi). Hoito 35.SotaS:ssa 19.-27.6.44 sair.v. 8.7.44 2/ Er.P 13 kivm. Tst:t: Uhtuan suunta: Vuoninen, Pistojoeki, Korpiljärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin - Louhen radan suunta, Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: Lintula, Kivennapa, Suulajärvi; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Kot. 26.11.1944 Oulaisissa. Jsmm.

MAHOSENAHO Juhon ("Hannes") Fredrik, mv ja stm Ojalankylästä, * 2.8.1903 Piippola (Pyhäntä), † 5.2.1980 Pyhäntä. Puoliso: Mahosenaho **Elsa** s Luttinen -01 (Piippola) Pyhäntä, † 74 Pyhäntä. Lapset: Viljo -30, Aarne -32, Arvo -34, Antero -37, Olavi -39, Kalevi -42 († 83), Maija -45. Ts 1939-40: Nestor Tolvasen kuulussa kompp:ssa 6/ II/ JR 40 tstiti, kivm. Js 1941-42: 8/ III/ JR 11 ja 10/ JR 32 kivm. Tst:t: (ts:) Pelkosenniemi 1939, Märkäjärvi ja Viipurinlahden Vilajoki 1940; (js:) Uhtuan suunta: Vuoninen, Pistojoeki, Korpiljärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan suunta, Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli. Haav. ts:ssa 18.12.39 Pelkosenniemiellä kran.sirpaleesta lavan alle. Toinen haav. lievä: js:n Kangasvaarassa 8.9.41. SotaS:sta paluu yksikk. 16.10.41. Vm 2,-40. Vap. 14.2.1942 3DE:n kirjeellä. Jsmm.

MAHOSENAHO Juhon **Hermann**i, mv ja metsätyöm., myöh. kauppias ja kers Ahokylästä, * 29.2.1908 Piippola (Pyhäntä), † 28.8.1991 Pyhäntä. Asui myös Tavastkengän Perukalla, sittemmin Pyhännän kirkonkylässä. Vakin. väes-

sä välirauhan aik. Alik 10.9.40. Js:ssa nv-mies: Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 9/ JR 32, 32.SotaS (sair. 19.5.42); vap. 11.6.42 Raa skp.E. U. jakso kesä 44: HTK/ Raa skp.E, 9/ JR 25 kiv.rj, ase-au. Tst:t: Vuoninen, Pistojoeki, Korpiljärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan s., Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli; Karjalan kannas: Tali, Kavantsaari, Ihantala. Kot. 14.11.1944 9/ JR 25:stä. Vm 2, Jsmm. Kers 68.

MAHOSENAHO Kalle Gideon, metsuri, mv, stm ja sotinv Ahokylästä, myöh. Pyhännän kirkonkylässä, * 23.7.1923 Pyhäntä, † 5.12.2006 Pyhäntä. Puoliso: Mahosenaho **Eeva** s Korsulainen -29 Pyhäntä, † 2003 Pyhäntä. Lapset: Arto -58, Keijo -64. Js 1942-44 pk.amp: E/ HTK 8, 13/ 12Pr, (yksik. nimi vaihtui myöh. seuraaviksi: 1/ JR 54, 1/ 21Pr. Tst:t: Maaselän kannas, Krivi, Vienan kanava, Leppäjoen lohko, Ilomantsi. Haav. 16.3.44 Krivi. Hoito SotaS:oissa. JärjK 2, HTK 8. Yksikköön taas pk.amp:ksi 8.10.44. 29.10.44 Os.Varis. 30.10.44 13/ Os.W. 6.11.44 21Pr, 7.11.44 1/ 21Pr. Kot. Raahe 11.11.1944. Vm 2.

MAHOSENAHO Sulo, metsätyöm. mv ja korpr Ahokylästä, * 23.8.1910 Pyhäntä, † 15.4.1987 Pyhäntä. Puoliso: Mahosenaho **Aune** s Pellikka -16 Pyhäntä. Lapset: Anja -37, Valde -38, Sulo -40, Juhani -44, Martti -49, Matti -52. Ts 1939-40: 2KKK/ JR 25 ajom. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, E/ JR 11, E/ JR 32 ajom. 29.11.42: E/ JR 32 lti. 10.4.44: E/ Er.P 17 toim.lti. Kot. Oulaisissa 24.11.1944. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuoninen, Pistojoeki, Uhtuan länsi- ja pohj.puoli, Kiestinki, Karjalan kannas: Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Tsmm, Jsmm. Korpr 68.

MAHOSENAHO Vilho ("Ville") Artturi, sekatyöm. mv ja stm Yli-Lamun Heinänimellä, * 16.1.1913 Pyhäntä, † 24.1.1981 Temmes. Puoliso: Mahosenaho **Maria** s Kiriloff -12 Pistojärvi Vienan Karjala († 30.6.94 Temmes). -Vakin. väkeen -35 KKK/ Pohj.R ja Toim.j/ Pohj.R. Res:ssä rintamalle: Ts 1939-40: Pr.W:n mukana Kuhmossa 2KKK/ JR 25 amp. apul. Js 1941-44: HTK 11, 2KKK/ JR 12 ajom ja kkm. Tst:t: (ts:) Kuhmo, (js:) Kiestingin-Louhen r. suunta, Lohijärvi, Ahvenlahti, Kiestinki, Röhö, Äänisniemi, Vienan kanava, Hiisjärvi, Ihantala; Ls 44: 29.10.44 4/ JR 33 Pohj.-Suomi. Kot. 18.11.1944 Raahe. Vm 2, -42. Jsmm. Muutto Pyhännältä Temmekselä -54.

MAHOSENAHO Väinö Vilhelm, mv-sekatyöm ja korpr Ahokylästä, * 4.5.1913 Pyhäntä, † 9.1.1970 Pyhäntä. Puoliso: Mahosenaho **Saara** s Arbelius -24 Pyhäntä, † 2009 Oulu, haud. Pyhännälle. Lapset: Jona -41 († 43), Esa -44, Siiri -46, Sirkka -47 († 48), Saara -50, Salli -53, Jouni -55, Ahti -60. Vakin. väessä Väinö oli kiv.valio. Ts 1939-40: Kuhmo 2KKK/ JR 25/ Pr W kss.mies. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 21.SotaS (haav. liev. Pistojoella 21.7.41), välillä Jv.Koul.K:issa ajom; TKK 1, E/ II/ KTR 1, 66.SotaS ja E/ II/ KTR 1, kaikissa ajom. 21.7.44 potil. 13.SotaS:aan ja 1.11.44 21.SotaS. Kot. 18.11.1944 Raahe. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuoninen, Pistojoeki; Karhumäki, Hiisjärvi, Vansjärvi, Maaselkä, Perkjärvi, Leipäsuo, Kämärä, Karisalmi, Ihantala. Vm 2, -43. Jsmm. Korpr 68.

MAHOSENAHO Yrjö Osvald, mv ja alik Isola-mujärven Tölpäästä, * 8.12.1914 Pyhäntä, † 18.10.1979 Pyhäntä. Puoliso: Mahosenaho **Olga** s Piipponiemi -16 Pyhäntä, † 2004 Pyhäntä. Lapset: Jorma -44, Marja Liisa -53. Ts 1939-40: Kuhmo 2KKK/ JR 25/ Pr W tstiti. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, II/ JR 53 ja 9/ III/ JR 11 tstiti sekä 9/ III/ JR 11 rj. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan suunnan Vuoninen, Pistojoeki, Korpiljärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin - Louhen ra-

dan s., Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: VT-linja, Kivennapa, Länsi-Kannas, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornio, Rovaniemi. Haav. liev. 25.8.41 Kiestingin-Louhen radan varr. Vm 1, -44. Vm 2, -42. Jsmm. Korpr 40. Alik 44. III/ JR 11:n tst-ryhmien amp.kisoissa ltn Erik Janssonin johtamassa tst.partiossa 378 osu- malla 16 tauluun sai I palk:n 15.8.44. Tod. Maj P. Valkonen.

MAKKONEN Aarne Hen- rikki, Oulun läänin vies- tiradio-ohjaaja, ent. yli- konst. ja viestikorpr Tavastkengältä, muutti Helsinkiin sotien jälkeen, v. -49 Ouluun, * 23.1.1925 Pyhäntä. Puoliso: Makkonen **Marjatta** s Kaivio -27 Ylikiiminki. Lapset: Liisa -55, Leena -57, Markku -62. Kuts. 5.4.43. -Aarne M. kuului Pyhännän sjk-poikiin Tavastkengällä; suoritti sodanaik. nm-pal- velusta 12.4.43-31.12.44. Viestirad.sähkött:n koulutus. 20.10.43 HTK 11 radm. 19.3.44 EK/ V II/ JR 14 radm. 10.4.44 EK/ Er.P 11/ 1 radm. Tst:t: Säämäjärvi, Suojärvi, Kotajärvi, Vuontela, Ägläjärvi, Tolvajärvi, Jessoila, Veskelys. Lisäksi rad.sähkött.komennus Uhtuan suunnan Alajärven kenttävariossa. Ls 44: Kemin rad.keskus ja Rovaniemellä Lapin Rjv. I lk:n sot.rad.sähköttäjänä rad. päiväystystä sotatoimialueella Kemin rad. kesk:ssa; 27.10.44 HTK radm. 6.11.44 I/ VP 14 radm. Palv. jatkui vakin. v:ssä 1.1.45 al- kaen: 4/ VR ja 19.3.45 6/ VR radm. Vap. va- kin. p:sta 6/ VR:stä 1.8.45 täysin palv. Korpr 68. Aarne Makkonen on Oulun sotaveteraa- nien jäsen.

MAKKONEN Aarne Os- kari, sekatyöm. ja korpr Tavastkengältä, * 8.10. 1918 Pyhäntä, † 23.9. 1979 Oulu. Vak. vä- keen 19.1.40. II/ TP/ PSR kivm. Kev.k/ 9D kivm. 30.3.40 Pp/ Kev.Os. 9 kivm. Js 1941-44: Jääk./ JR 10 tstlti. 3.11.41 I/ JR 10 tstlti. 19.1.42 sam. yksikössä res:iin: 20.1.42 I/ JR 10 tstlti. 1.2.42 alkaen hoitajak- soja SotaS:issa sair. v. 14.11.42 6/ Järj.K 1 kivm. 17.11.42 HTK 9. 17.3.43 I/ JR 10 kivm. Js:n tst:t: Tuulivaara, Repola, Virta, Munjärvi, Ontrosenvaara, Rukajärvi, Os. Majeivotkin (käsiala epäselvä) mukana Muurmannin ret- kellä kev. -42. 14.11.43 Jääk./ JR 10 kivm. 22.3.44 Kaukopart./ 14.D kivm. 8.5.44 Jääk.K / JR 10 kivm. Kot. 11.11.1944 Raahe. Korpr

68. Muutto Muhokselle -49, Kestilään -60, -62 Ouluun.

MAKKONEN Eino, työm., mv ja korpr Aho- kylästä, * 12.3.1909 Piip- pola (Pyhäntä), † 24.5. 1976 Pyhäntä. Puoliso Makkonen **Katri** s Pehko- nen -11 Iisalmi (Vieremä), † 76 Pyhäntä. Js 1941- 44: 8/ III/ JR 11, 4/ JR 12, 9/ JR 32, 5/ JR 32 ja 2/ Er.P 13, kivm, kpm ja pkm. Haav. 19.7.41 Vuonniinen (hoito SotaS) ja sairast. Kiestinki 8.12.43 (hoito 41.SotaS). Paluu 9.1.44 yk- sikköön: 10/ JR 32 pkm, 10.4.44 2/ Er.P 13 pkm. Tst:t: Vuonniinen, Uhtua, Karjalan kan- nas: Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Kot. 26.11.1944 Raahe. Vm 2. Jsmm. Korpr 68.

MAKKONEN Fredrik ("Reeti"), työm. ja linn. rak.m. Tavastkengältä, asui viimeksi Pyhännän kirkonkylässä, * 23.3. 1910 Pyhäntä, † 15.10. 1998 Pyhäntä. Ei suoritt. asevelv. Työlykkäys- määräys (TyL). Js 1943-44: Palvelus Linn. rak.P:issa Syvärillä: PM:n linn.osaston hen- kilökortisto: 7.8.1943-16.11.1944 Päämajan Linn.rak.P:ssa. SAK 3. Linn.r.p. 333. SAK 3. Linn.r.p. 113.

MAKKONEN Heikki Vilja- mi, ent. suutari, kirvesm. ja stm Tavastkengältä, * 8.6.1911 Pyhäntä, † 10.10.1965 Pyhäntä. Puoliso: Makkonen **Eeva** s Kangas -16 Pyhäntä, † 98 Pyhäntä. Lapset: Tilda -39, Urho ja Toivo -40, Kalle -46 († 2008), Pentti -48, Taimi -50, Teuvo -52, Veikko -54, Laila -55, Pauli -58. Js 1941-44: Er.P 11, 5835. -Tehtävä: kivm. Tst:t: Latvajärvi, Vuonniinen, Pistojoeki, Uhtua, Jessoila, Suojärvi. Joutui ven- näl. vangiksi 19.7.1944 kompanian ollessa motissa Aittojoella. Silloin vangiksi siepattiin myös kers Väinö Lumijärvi. Pyhännän kirkon- kirjaan on merkitty Heikistä: "Katosi 21.7.44 Ägläjärvellä". Tsherepovetshin sv-leiri. Ks. sotavankimatrikkeli RUKIVER! Suomalaiset sotavangit Neuvostoliitossa. Helsinki 2002 s. 391. Palautus kotimaahan 22.11.44. Kot. Hangon karanteenileirilä 29.11.1944.

MAKKONEN Johan Art- turi, työm. ja stm Py- hännän kirkonkyläs- tä ja Tavastkengältä, * 14.7.1907 Piippola (Pyhäntä), † 15.1.1944 Liminka. Puoliso: Makkonen **Saida** e Svenk s Våg s 1888 Liminka, † 48 Liminka. Vak. väkeen 1/ L. Rv. Res:iin -28. Ts 1939-40: 1/ I/ JR 40 kivm. Tst:t: Pelkosenniemi, Saija, Savukoski, Häränpäänniemi. Js 1941-42: KKK/ Sissi P 3 ajom. Haav. 23.7.41 Uhtuan suunn. kylkeen, hoitoon 26.SotaS 27.7.41. Tst:t: Uhtuan ja Kiestingin s. Vm 2, 22.8.41. 4.9.41 Raa sp. E. Kot. 31.3.1942. Aviopari Makkonen muutti Liminkaan 21.11.1942.

MAKKONEN Niilo Paa- vali, mv, kers ja sotinv Tavastkengältä, * 31.1.1916 Pyhäntä, † 10.5.2005 Pyhäntä. Puoliso: Makkonen **Salli** s Piippo -23 Pulkila, † 2001 Pyhäntä. Lapset: Anja -43, Sisko -45, Hilikka -47, Airi -48 († 2002), Alpo -50, Aaro -52, Lea -54, Juhani -55, Leena -58, Taina -62, Jaana -67. Ts 1939-40: Pr W:n mu- kana Kuhmossa 6/ II/ JR 25 kivm. Js 1941- 44 kivr.joht: 8/ III/ JR 11, kesä ja syksy -44 JääkK/ 3D. Tst:t: (ts) Kuhmo; (js) Uhtuan suunnan Vuonniinen, Pistojoeki, Korpjärvi, Uhtuan pohj.puoli, Kiestingin-Louhen rata, Karjalan kannas: Kivennapa, Muolaa, Antrea; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä, Muonio. Haav. liev. 24.7.41 Korpjärvellä ja 3.3.42 Hevosenkengässä. Sair. Kiestingin itäpuol. Hoito 40.SotaS:ssa. Kot. 21.11.1944 Raahe. Korpr 40. Alik 41. Kers 68. Vm 2, Jsmm. Niilon muistelus matr:n I osan ss 303-310.

MAKKONEN Urho Väinö, mv ja korpr Tavast- kengältä, * 15.4.1911 Pyhäntä, † 16.10.1995 Pyhäntä. Puoliso: Makkonen **Taimi** s Pikkarainen -13 Vaala, † 97 Pyhäntä. Lapset: Eeva -36 († 84), Maija -38 († 83), Elvi -42, Taisto -44, Toivo -46 († 83), Matti -47, Paavo -50, Raimo -52, Aimo -55. Urho M. oli res. kaartilainen, kiv. erin- om. Ts 1939-40: Pr W:n mukana Kuhmossa 5/ JR 25 kivm. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 pkm. Loukkaant. tapaturm. 10.8.41 Kiiskisjärven sotatoimissa. Väillä uusi jv-koulutus kivm. Suur.Saim. skp kivm.YR, sama. Järj.K 1,

HTK 11, 7/ JR 32, 3/ Er.P 20, 11/ JR 1 ja 1/ Er.P 20 kivm. Kot. 16.11.1944 Raahe. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuonniinen, Pistojoeki, Kiiskisjärvi, Karjalan kannas: Vammelsuu, Viipuri, Kivisilta, Viipurinlahti. Vm 2, -44. Tsmm, Jsmm. Korpr 68.

MAKKONEN Vilhelm ("Ville"), mv, stm ja sotinv Aho-kylästä, * 22.6.1905 Piippola (Pyhäntä), † 24.2. 1973 Pyhäntä. I Puoliso: Makkonen **Helga** s Jaakola -09 Piippola (Pyhäntä), † 40 Pyhäntä. II Puoliso: Makkonen **Anna** ("Anni") s Kärkkäinen -08 Kiuruvesi, † 80 Pyhäntä. Lapsi: Rauni -35. Ts 1939-40: Nestor Tolvasen kuulu komppania 6/ II/ JR 40 keittäjä, muonit- taja. Ville oli ts:ssa Joel Haatajan läheinen rin- tamakaveri, kuten "Jojeli" muisteli haastatte- luissa matr:n toimittajalle jo 1970:luvun lopul- la ennen matr.-projektin aikaa. Js 1941-43: III/ JR 11 kivm. Tst:t: Pelkosenniemi ja Savukoski 1939, Joutsijärvi, Märkäjärvi, Viipurinlahden Vilajoki ja Säkkijärvi 1940; (js:) Vuonniinen ja Kiestinki 1941. Haav. 11.9.41 Kiestingin itäpuolella. Hoidot 32.SotaS:ssa 17.9.41.- 18.6.42, 27.7.-2.10.42. Kot. Oulun SotaS:sta 15 %:n sotainv:na 1943. Tsmm, Jsmm.

MAKKONEN Yrjö, mv, autoil., työm., ylik ja sotinv Tavastkengältä. * 3.12.1918 Pyhäntä, † 19.7.1994 Pyhäntä. Puoliso: Makkonen **Elii- na** s Rajala -22 Pyhäntä. Lapset: Meeri -47 († 54), Tuulikki -50, Sirkka -51, Eeva -60. Korpraalina js:aan. Js 1941-44: 12.Poltto- ja voit.os. 10.7.41 Os.K. 11.7.41 2/ VHSP kpm. Vm 1, -41. 21.7.42 reservissä: 2/ VHSP rj. Alik 31.7.42. Tst:t: Kuutamolahti, Nurmesjärvi, Porajärvi, Semovaara, Juustjärvi, Jyvälahti, Kenttijärvi, Uhtuan suunta; Ls 44: Pohjois- Suomen tst:t: Kers 44. Kot. 21.11.1944 Raahe. Jsmm. Ylik 68.

MANKINEN Veli Pekka, myymälänhoit. ja stm Tavastkengältä, * 13.11. 1918 Säräisniemi, † 8.4.2001 Oulussa les- kenä. Puoliso: Mankinen **Aino** s Aho -20 Kemi, † 89 Oulu. Mankiset muut- tivat huhtik. -43 Kestilästä Pyhännälle. Pekan soti-

lasvaiheita: 30.7.44 Täyd.P 8, 8.8.44 Esikk/10DE vartm, 29.10.44 HTK 4. Siirto 5.11.44 Er.P 20. Jsmm. Muutot -48 Nilsisään, myöh. Raaheen, Säräisniemeen ja -59 Ouluun.

MANKOLANAHO Antti, mv ja jääk.korpr Tavastkengältä, myöh. Ahokylästä ym., viimeksi veteraanina kirkonkylässä, * 13.1.1910 Pyhäntä, † 15.8.2003 Pyhäntä. Puoliso: Mankolanaho **lina** ("lines") s Vinberg -14 Kiuruvesi († 95 Pyhäntä). Lapset: Erkki -38, Kaisa -40, Kalevi -43 († 65). Ts 1939-40: Pr.W:n mukana Kuhmassa 2KKK/ JR 25 patr.kant. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 ja 9/ JR 32 kivm. 9/ JR 32 ja E/ JR 32 ajom. 1/ Er.P 13 ajom. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan länsip. Vuonninen, Pistojoeki, Korpjäärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen r. suunta, Kangasvaara, Uhtuan pohj. puoli, Karjalan kannas: Lintula, Kivennapa, Suulajjärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko; Ls 44 Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Kot. 25.11.1944 Raahe. Korpr 68. Tsmm, Jsmm.

MANKOLANAHO Erkki, mv, korpr ja sotinv Tavastkengältä, * 28.11.1912 Pyhäntä, † 9.10.1986 Pyhäntä. Puoliso: Mankolanaho **Elvi** e Jauhiainen s Paaso, * 28.8.1908 Lumijoki, † 8.9.1998 Pyhäntä. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 kivm Uhtuan s. Kiiskisjärvi. Haav. jalkaan 2.8.41 Kiiskisjärvellä kran.sirp:sta. Hoidot SotaS:oissa. Hevm:nä Ylämyllyn komennusk:ssa 13.10.41 alk. Jalkavamma juna-tapaturmassa 16.4.43 Ylämyllyn varusk:ssa. Toinen jalka jouduttiin amputoimaan. Uudet hoidot SotaS:oissa. Korpr 42. Kot. 30.11.1944 Helsingin SotaS:sta. Sotavamma 50 %. Pyhännän sotainv. jäsen. VR m.k. Vm 2. Elvi sota-aikana lottatyössä (ks. rintamalottien jakso). Mankolanahot asuivat viimeksi Pyhännän kirkonkylässä.

MANKOLANAHO Juho Tapani, mv, maa- ja metsätyöm. ja stm Tavastkengältä, * 16.3.1903 Piippola (Pyhäntä), † 16.5.1969 Pyhäntä. Puoliso: Mankolanaho **Maria** "(Maikki)" s Haataja -09 Pyhäntä, † 76 Pyhäntä. Lapset: Yrjö -36

(† 78), Maria -39, Aino -52. Ts 1939-40: 3/ I/ JR 40 ajom. Os. Perksalossa ajom:nä Kuormasto II:n mukana. Tst:t: Pelkosenniemi ja Savukoski -39, Salla - Kotala ja Viipurinlahden Vilajoki -40. Js 1941-44: 1/ 12.K.Hev.S hev. 16.5.42 Raa skp, 18.5.42 vap. PM:n kirjeellä maatal. töihin. 1.7.42 - 2.7.44 12.K.Hev.S hev. Kot. iän perust. 3.7.1944 III AKE:n kirj. Jsmm.

MANKOLANAHO Matti, maatyöm. ja stm Tavastkengältä, * 11.6.1916 Pyhäntä, muutti Oulusta leskenä -67 Helsingin vanhan kirkon srk:aan, † kuoli siellä leskenä 3.8.1974. Puoliso: Mankolanaho **Lilja** e Kampman s Hekkala -10 Haukipudas, † 64 Haukipudas. -Vakin. palv:een -38 KKK/ Pohj.R. Välillä vap. sair:n v. Nostom:nä uudelleen vakin. väkeen 10.6.44. Jv-koulut:n jälkeen 31.7.44 E/ Täyd.P I, 5.8.-3.11.44 2.S.Pol.K sotapol. 4.11.44 JR 6. Kot. 13.11.1944 Raahe. Matti muutti -50 Kempeleeseen ja -53 Haukiputaalle ja leskenä -67 Helsinkiin.

MANNINEN Vilho, rikospoliisi, etsivä, rajajääk ja alik Pyhännältä, * 23.8.1905 Pylkönmäki, † 21.7.1952 Jyväskylä. Puoliso: Manninen **Helvi** s Pellikka -17 Pyhäntä, † leskenä 2002 Pomarkku. Lapset: Seppo -44, Terttu -45, Erkki -48. -HRR:n rakuuna, Rajavartiostoon 1928. Ollut Pylkönmäen sjk:ssa. Ts 1939-40: 1/ Er.P 10 pk.amp. Tst:t: Vuontelee, Aittojoki, Ägläjärvi, Tolvajärvi, Kollaanjoki. Js 1941-42: 10.6.41-11.7.42: 12.Rj.K/ Rj.P 1 kiv. rj. 3.7.42 12.Rj.K/ Rj.P 1 muuttui 1/ Rj.P 1:ksi. Tst:t: Kuparsaari, Lyykylä, Mannikkala, Kuolemajärvi as., Muurila, Lahdenperä. Puol. tst:t Lempaala 1941-42. Rajakorpr 31.1.41. Alik 10.7.42 (Rj.P 1). Vm 1, -40. Muutto Pyhännälle Kamulankylän Välilään rajajääk. korpr:na 26.7.41 Miehikkälästä ja Pyhännältä Jyväskylään 24.10.42 vaimon kanssa. Leski m. v. -78 Saarijärvelle ja myöh. Pomarkkuun.

MARJOMAA Antti Vilhelm, mv, rak.työm. ja korpr Pyhännän kirkonkylästä, * 1.12.1902 Piippola (Pyhäntä), † leskenä 3.11.1990 Lahti. Puoliso: Marjomaa **Elsa** s Sivonen -14 Pyhäntä († 81 Lahti). Lapsi: Pirkko -46. Ts 1939-40: 2KKK/ JR 40 kkm. Korpr 24.4.40. Js 1941-42 ja 1944: 8/ III/ JR 11 kivm, pkm. 9/ JR 32 kivm. 1/ JR 11 pkm ja kivm. Tst:t: (ts:) Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi, Märkäjärvi, Viipurinlahden Vilajoki; (js:) Uhtuan suunta: Vuoninen, Pistojoeki, Korpjäärvi, Kiiskisjärvi, Uhtuan pohj.puoli; Karjalan kannas, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornion valtaus. Sair.hoidot SotaS:oissa syks.-41. Haav. silmään Kiiskiskukkulalla lokak. -44, hoito V/ 5.SotaS:ssa. Kot. 26.10.1944 Raahe. Tsmm, Jsmm. Vm 2. Muutto Rantsilaan v. -49 ja Lahteen -64. Sotaveter.liiton jäsen.

MARJOMAA Johannes ("Marjo-Jussi"), työm/ rakennusm. ja korpr Pyhännältä, * 29.11.1915 Pyhäntä, † 21.12.2006 Nastola. Puoliso: Marjomaa **Meimi** s Peltomaa -21 Pyhäntä, † 2000 Nastola. Lapset: Raija -45, Mauno -48, Vieno -53, Maija -58. Ts 1939-40: 2KKK/ JR 25 patr.kant. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 kivm = myöh. 10/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan länsi- ja pohj.puoli, Karjalan kannas: Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen linja, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornio, Laurila, Rovaniemi. Haav. 2.8.41 Uhtualla luodista vas. käteen. Hoito 26.SotaS:ssa. Vm 2. Js mm. Kot. 19.11.1944. Sotien jälkeen muutto Piippolan kautta Nastolaan. Korpr 68.

MARJOMAA Toivo Antero, mv ja stm Kamulankylästä Pyhännän kirkolta, * 28.1.1923 Pyhäntä, † 6.5.1968 Pyhäntä. Varusmiehenä kivm, ase-laji huolto. Js:aan vakin. väessä: Js 1944: 27.1.44 2/ Er.P 7 kivm. Tst:t: Rukajärven suunta Lietmajärvi, Vansjärvi, Klyysinvaara. Kot. ja siirto reserviin 13.11.1944 Raahe. Jsmm.

MARJOMAA Veikko Ilmari, mv ja korpr Pyhännän kirkolta, * 13.7.1922 Pyhäntä, † 21.7.1999 Iisalmi. Puoliso: Terveysisär Marjomaa **Vilma** Susanna s Virtala s 2.11.1918 Maaninka, † 20.2.2004 Pyhäntä (Hoivakoti Pieni Pelakuu, Kempele). Lapset: Heikki -53, Pekka -54 († 2003), Helena -56, Ulla -58. Js kkm:nä 1942-44: 8/ III/ JR 11, 5/ JR 11, 30.SotaS, jälleen 8/ III/ JR 11. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Kiestinki, Ahvenlahti, Jyvälahti, Hiirelä, Metsäkylä, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Ihantala; Ls 44 Tornio, Paakkola, Rovaniemi, Meltaus. Sotavamma Jyvälahdessa 31.5.42, haav. Noskuan-Vuoksen loholla 30.6.44. Kot. 18.11.1944 Raahe. Jsmm. Korpr 68. Vilma oli sota-aikana rintamalotta, ks. artikkeli matr:n II osan ss 159-161.

MARJOMAA Veikko Ilmari, mv, stm ja sotinv Lamujoen kylästä, * 1.8.1922 Kestilä, † 21.5.2007 Pyhäntä. Varttui mummolassa Pyhännän Lamujoella. Js 1942-44: 3KKK/ JR 11 pst.kivm. Tst:t: Uhtua, Karjalan kannaksen VT-linja, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornio. Haav. Torniossa päähän saksal. kran:sta. Hoito ruots. SotaS:ssa. Sotainv. 10 %. Kot. marrask. lopulla 1944 Raahe. Jsmm. Marjomaa asui viimeksi kirkonkylässä. Ks. Mirja linatin haastattelu Veikon 75-v. merkeissä Siikajokilaakso 31.7.1997 s 5.

MARJOMAA Väinö Hermanni, mv ja korpr Pyhännän Lamujoelta (Yli-Lamu), * 9.2.1908 Piippola (Pyhäntä), † 10.11.1973 Pyhäntä. Kivm ja ajom vakin. väessä 1928-29. Kerth kev. 39 kk-ajom. Rintamalle res: Ts 1939-40: 2KKK/ JR 25 ajom. Js 1941-42 ja 1944: 8/ III/ JR 11 ajom. 2.2.42-7.7.42 9/ JR 32 kivm. Välillä vap. toistais. 16.6.44 Täyd.P 1 kivm. 28.6.44 10/ JR 1 kivm. 2.11.44 2/ Er.P 20 kivm. Kot. 16.11.1944. Tst:t: (ts:) Kuhmo, (js:) Uhtuan länsi- ja pohj.puoli ja Viipurinlahti. Korpr 68.

MARJOMAA Yrjö, työm. ja työpalv.m. Pyhännän Yli-Lamulta, * 24.4.1906 Piippola (Pyhätä), † 14.12.1961 Piippola. Muutto Piippolaan v. -33, Pyhännälle 28.4.1943, takaisin Piippolaan 10.11.44. -Vakin. väkeen 10.6.44. Jv-KoukK-

vaiheen jälkeen: Js 1944: 20.6.44 134. Työk työpalv.m. Työk Rovaniemi Kittilänt. 32. Kot. 17.11.1944 Raahe.

MATINAHO Matias Akse, ent. pientil., työnjoht. ja stm Kamulankylän Aution talon alueelta, * 18.8.1910 Töysä, † 25.5.1993 Salo-Uskela. Puoliso: Matinaho **Helmi** s Luttinen -10 Pyhätä, † 2006 Salo-Uskela. Lapset: Kyösti -40. Matias muutti

Vilppulasta Pyhännälle 23.1.-39. Avioli. 1939. Muutto Kestilään 5.7.41 ja takaisin Vilppulaan 31.1.45 Lapin sodan aikana. Matias kuului nuorena Kolhon sjk:aan. Vakin. väkeen v. 31 2/ TR. Kiv ja pk valio. Res 32. Ts 1939-40: Kev. kol./ JR 65 kivm, hevm. Tst:t: Suomussalmi, Raate, Kuhmo. Js 1941-44: JR 11 kivm, JR 32 pk.amp, II/ JR 32 kpm. 6.10.42 II/ JR 32 kiv. rj. Myöh. 2/ Er.P. 13 kivm. Tst:t: (js:) Uhtuan länsi- ja pohj.puoli, Karjalan kannas: Lintula, Kivennapa, Suulajärven ympäristö, Noskuan-Vuoksen lohko. Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä 3.10.-1.11.44. Kot. 21.11.1944 Raahe. Vm 2, -42. Muutto Pertteliin v. -47. Aviopari palasi Pyhännälle veteriäissä ja asui Kirkkotien vanh.talossa 10 vuotta 17.8.1981-23.3.1992. Muutto Salo-Uskelaan v. -92.

MERILÄINEN Antti, mv, jääk, sjk-kers ja sotinv Tavast-kengältä, * 15.12.1901 Piippola (Pyhätä), † 1.2.1983 Muhos. I Puoliso: Meriläinen

Anna s Vartiainen, myöh. Jäkälä -11 Pyhätä († 59 Pyhätä). Er 51, lapset tästä I aviosta äidin hoitoon: Elma -30 († 2008), Toivo -32 († 40), Veikko -34 († 2003), Helga -37 († 38) ja Helvi -37 († 38), Rauha -39 († 44), Vieno -41, Arvo -43, Tauno -45. II Puoliso: Meriläinen **Aili** e Suorsa s Mustikka -08 Utajärvi († 56 Muhos). III Puoliso: Meriläinen **Lyydia** ("Lyyti") e Isoniemi s Kovalainen s 1896 Säränsniemi († 88 Muhos). -Antti vakin. väestä (3/ SJR) res:iin -22. Pyhännän suojeluskuntaan jo

1918, sjk-kers ja rj 1923. Ts 1939: 3/ I/ JR 40: Tuk/ Os. Perksalo kivm. Tst: Pelkosenniemi. Haav. 18.12.1939 kaulaan ja mol. jalat paleltuivat ts:n pakkasessa haav:n yhteydessä Pelkosenniemellä. Vap. rintamalta 2.9.1940. Myöh. Pyhännällä edelleen sjk-au:na ja paik. pääll T. Kiiskisen sijaisena. Vm 2.

MIKKONEN Eino Aapeli, mv, työm. ja korpr Ahokylästä, * 16.4.1922 Pyhätä, † 25.3.1983 Pyhätä. Puoliso: Mikkonen **Elma** s Hyvönen -28 Iisalmi mlk. Lapset: Seija -49, Kalevi -50, Tuula -52, Veijo -55. Js 1941-44: 1KKK/ JR 11 kkm,

kk.patr.kant. Ls 1944: 1KKK/ JR 11 kk.patr.kant. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Kiestinki-Ahvenlahti, Karjalan kannas: VT-linja Länsi-Kannas, Kivennapa, Muolaa, Heinjokisuu, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornio. Haav. Kannaksella heinäk. 44. Kot. Torniossa 25.10.1944. Jsmm. Korpr 68.

MOISALA Einar Johannes, mv ja korpr Tavastkengän Perukalta, * 25.1.1914 Pyhätä, † 27.9.1982 Vieremä. Puoliso: Moisala **Aune** s Kumpulainen -13 Viere-mä, † 1994 Vieremä. Lapset: Matti -45, Mauno -47, Maire -49, Mikko -51.

Ts 1939-40: Esik/ JR 25 ja 8/ JR 25 kivm, ajom, muonitt. ja lähetti. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 kivm. Sair. Korpjärvi 27.7. Paluu sairaalasta 18.9.41. 7.9.41-28.7.44 hevm:n apuna A/ 24.KS:ssa. Em. ajasta muonittaja 9 kk. Siirto 28.7.44 3/ I/ JR 11 kivm 29.7.-15.8.44. Sair. Antreassa. Hoito 27.SotaS:ssa. Toim.K, lähetti/ EsikP/ YE 6.9.-23.11.44. Tst:t: Latvajärvi, Vuokkiniemi, Vuonniinen, Pistojoiki, Korpjärvi, Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannas: Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Rauhiala. Kot. Raahe 26.11.1944. Jsmm. Muutto Vieremälle 22.3.45.

MOISALA Eino Fredrik, kirvesmies, korpr ja sotinv Tavastkengältä, viimeksi Kempeleessä, * 13.9.1913 Pyhätä, † 12.11.1997 Kempele. Puoliso: Moisala **Hilja** e Mykkänen s Ryttilä -13 Pyhätä, † 2002 Kempele. Lapset: Hilikka

-55. Kp valioamp. Ts 1939-40: Kuhmo 2KKK/

JR 25 hevm. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 kpm. Tst:t: Uhtuan suunta Vuonniseen asti. Haav. vaik. Vuonnisessa 9.7.41. Hoito.SotaS:oissa 1.11.41 saakka. Myöh. apupalvelusta: Raa skp:n ja uuden jv-koul:n kautta siirto: 15.11.41 - 7.11.44 Sv.leiri 14 vartm. Kot. 26.11.1944 Raahe. Vm 2. Jsmm. Korpr 68.

MOISALA Eino Heikki, polttoleikkaaja, levysepä ja stm Kamulan kylästä ja Viitamäeltä, * 19.1.1924 Pyhätä, † 20.6.1992 Pyhäjoki. Puoliso: Moisala **Alma** s Pietilä -22 Pyhäjoki, leskenä Pyhäjoella. Lapset: Pirjo -48, Eino -50, Veli

-53. Js 1943-44: Nostom.palvelua vuosi 1943: 24.2.43 HTK 11. 28.9.43 5000 ja 1/ Täyd.P 13. 2.10.43 10/ III/ JR 11 kpm. 1.1.44 10/ III/ JR 11 kpm vakin v.een. 8.6.44 kivm samassa. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Länsi-Kannas, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornio. Kot. 30.11.1944 10/ III/ JR 11. Jsmm. Muutto sotien jälkeen -50 Raaheen, takaisin Pyhännälle (Viitamäelle) ja -52 Pyhäjoelle.

MOISALA Heikki Abram, työnjoht. piiriasiamies ja väep Tavastkengän Perukalta, * 19.6.1912 Pyhätä, † 17.1.1978 Haapajärvi. Puoliso: Moisala **Martta** s Rotonen -15 Vienan Karjalan Pistojärvi. Martta oli sotai-

aikana kirjoilla Karjalan pakolaisten kr.kat. srk:ssa, † 2004 Haapajärvi. Hän oli myös rintamapalveluksessa js:n aikana muonituslottana Vuokkiniemessä (ks. tämän matr:n rintamanaisten osasto). Lapset: Seppo -45, Eero -47, Aimo -48 († 48), Tapio -50, Marjatta -51, Esko -56 († 56). -Korpr 33. Alik 34. Rintamalle res:ssä: Ts 1939-40: 6/ II / JR 25 joukk. varajoht. Kers 39. Js 1941-44: 28.7.41 6.SPol.K joukk. varajoht. ja kenttäv.pääll. 20.9.41 IsK/ Os. Jyrävä jjoht. 21.11.41 Sv. järj.p. 2 ylivartija. 15.2.43 Komenn. AUK I jakso. 11.7.43 takaisin. 9.7.43 Jv.KoukK 26 komenn. n. 1 kk:ksi. 11.9.43 41.SotaS: potilas loukk. vuoksi. 27.9.43 6.SPolK. Tst:t: (ts:) Kuhmo, (js:) Uhtuan suunta; sotapol. Karjalan kannas. Kot. 28.11.1944 Raahe. Muutto Liminkaan ja Tyrnävälle 46, Haapajärvelle 48. Vm 1, -42. Vm 2, -40. Ylik 42. Jsmm. Väep 68.

MOISALA Heimo Artturi, mv ja ylik Tavastkengältä (Puron poikia); muutti Ouluun sotien jälkeen (kesällä -45), * 27.9.1920 Pyhätä, † 11.8.2007 Oulu. Puoliso: Moisala **Aino** s Säkkinen -20 Kuusamo, † 2008 Oulu. Lapset: Sirkka -43, Marja

Liisa -47, Kari -48, Risto -56. -Heimo vakin. väessä välir. aikana. Js 1941-44: 1/ Kev.Os. 3 kpm (ent. PPK/ 12 Pr.). 28.1.42 1/ RajaJP 7 ajom. R: 5.4.42 1/ RjP 7 ajom. 29.11.44. Tst:t: Paanajärvi, Kelsinkäinen, Voittojoki, Alavilmajoki, Alakurtti, Uhtuan suunta, Kotajärvi, Kivijärvi, Tolvajärvi, Ristijärvi, Märkäjärvi. Kot. 30.11.1944 Raahe. Kers 47. Ylik 68. Palkattu puolustusv. au 1.1.47-31.5.49 E/ KTR 1 keng.- ja kuorm.seppä vt.

MOISALA Johannes, tal.p., ent. sekatyöm., stm ja sotinv Tavastkengältä, myöh. talonmies Oulusta, * 30.4.1917 Pyhätä, † 5.2.2004 Oulu. Puoliso: Moisala **Hilja** e Kesti s Nissinen -20 Kestilä, † 2004 Oulu. Johanneksen vakin. palv. alkoi 7.9.39

Pohj.R:ssä. Ts 1939-40: 7/ III/ JR 64 kivm. Tst:t: Suomussalmi. Haav. Syskyjärvellä 15.1.1940: paleltuman kautta vas. jalkaterän menetys tst:ssa, etulinjan menon yhteydessä. Hoito 5.SotaS:ssa, jonka sair.tark. tmk:n päätöksellä 21.10.40 ehdotettu vapauttavaksi asevelv:sta. Vap. vakin. palv:sta 25.10.40. Siirto 17.6.44 HTK/ Kotij. AV 3 24.6.44. Kot. 14.10.1944 Raahe.

MOISALA Johan Reeti, ent. mv ja jääk Kamulankylästä, myöh. sotien jälk. asunut Ruotsissa, eläkel. ja Ruotsin kansalainen, * 10.7.1920 Pyhätä, † 12.11.1989 Katrineholm/ Ruotsi Södermanlandin lääni. Puoliso: Moisala **Hilma**

s Pesonen -26 Pyhätä. -Vakin. väkeen välir. aikana 4.4.1940. Js 1941-44 kivm: Kev. Os. 3 ja 1/ RajaJP 7, jossa myös Ls 44. Tst:t: Paanajärvi, Nenäpalo, Kelsinkäinen, Oulantovaara, Isonselän laki, Voittojoki, Alavilmajoki, Alakurtti, Uhtuan suunta, Kotajärvi, Kivijärvi, Tolvajärvi, Ristijärvi, Markojärvi, Kunevajärvi, missä 17.1.44 haav. käsivart. ja selkään. Kot. 25.11.1944 Raahe. Vm 2, -44. Kuulunut Ruotsissa jär-

jestöön Suomen Sotaveteraanit Oxelösund-Nyköpingin suomalaiset Sotaveteraanit. Finlands Krigsveteraner.

MOISALA Martti, metsätyöm. pv, kers ja sotin Tavastkengän Perukalta, * 21.7.1910 Pyhäntä, † 16.2.1986 Rantsila.

I Puoliso: Moisala **Rauha** s Lappeteläinen -16 lisalmi, † 48 Liminka. Lapset: Alpo -38, Ritva -39, Raija -41, Maire -44 († 54), Lauri -45 († 45); Aulis -47 (adopoitu Eino ja Rauha Kämäräiselle, † 2004). II Puoliso: Moisala **Eedith** e Oikarinen s Partanen -21 Ristijärvi, † 2005 Oulu. Lapset II aviosta: Kyllikki -49, Anna-Liisa -51, Markku -52, Hilikka -55, Erkki -56, Juha -58 († 59), Riitta -60. Perheen yhteydessä varttunut myös Eedithin varhaisemp. lapsia: Tyyne -39, Seppo -47 († 99 Etelä-Ruotsi). -Ts 1939-40: E/ II/ KTR 9 pston radm. Korpr 40. Js 1941-44: E/ JR 32, Krh/ II/ JR 32 puhm. Hoitoa 67.SotaS:ssa kes -44 haav.v. Krh/ Er.P 13 viesti-au. Tst:t: (ts:) Vilajoki, Soikkijärvi; (js:) Uhtuan Vuonninen, Pistojoeki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskua - Vuoksi; Ls 44: Tornio. (Martti heittäytyi Röytän satamalaiturille Stuka-syöksypommittajien iskiessä Bore 9 -laivaan, jossa oli tullut 500 hevosta ja paljon sotilaita. Vaarallinen tilanne mutta Martilla oli varjelus! Kuitenkin hänen kuulonsa vaurioitui.) Rovaniemi, Kittilä. Alik 44. Haav. Kuuterselässä 27.6.44: piiskatykin ammuksesta osumia oik. lonkkaan; kran.sirpaleita jäi jalkaan (koteloit.). Vm 1, -44. Vm 2, Vm 3. Kot. 24.11.1944 Oulainen. Kers 68. Asum. sotien jälkeen Temmeksellä, Limingassa ja Rantsilassa.

MOISALA Matti Viljami, sähköasent. ja ylik Tavastkengältä, * 12.9.1920 Pyhäntä, † 8.4.1979 Pielisjärvi (= nyk. Lieksa). Puoliso: Moisala **Helli** s Piironen -24 Pielisjärvi, † 2009 Lieksa. Lapset: Jorma -45, Jouko -48, Jouni -50. -Korpr 40.

Alik 40. Js 1941-44: II/ JR 10 rj. 7.3.42 22.SotaS, potilaana. Raa skp siirto 22.4.42. E/ Järj.K 2, rj. Os.D/ Järj.K 2, rj. E/ HTK 8, rj. 18/8 42 5/ JR 25 rj. 8/9 42: 32.SotaS potilaana. Paluu 26/12 -42 5/ JR 25 rj. Siirto Jv-koulK 25:een kiv.rj:ksi 3.4.43. Tst:t: Suoverkko, Lentiira, Vitsavaara, Lapasalmi,

Klyyssivaara, Jeparajoki, Kuutamolahti, Nurmesjärvi, Porajärvi, Paatene, Suonteko, Särkijärvi, Suurlahti, Ontajärvi, Rukajärvi. Vm 1 -42. Vm 2 -41. VR 4 12.1.43. Kers 18.4.44. Kot 17.11.1944. Ylik 69. Muutto Pielisjärvelle 7.4.45.

MOISALA Onni Eemeli, ent. metsätyöm., mv, tehdastyöl. ja stm Viitämäen Maaralasta, * 21.12.1921 Pyhäntä, † 6.3.1981 Turku, haud. Pyhännälle. Puoliso: Moisala **Hilja** s Saaranen -30 Kiuruvesi, † 2008 Pyhäntä. Lapset: Aino -51, Oiva -52, Ritva

-57. -Moisala kuului lisalmen sijk:aan. Js 1942-44: kkm, kk.tähyst, kk.patrkant 2KKK/ JR 33, 8/ 12Pr, 8/ JR 33. Tst:t: SissiPr:n tuhoaminen Seesjärven länsipuolella, Krivi, Hiisjärvi, Poventsa 3.4.-20.6.44, Porajärvi, Munjärvi, Varpakylä, Rosvalivaara, Ägläjärvi, Vuontele, Tolvajärvi; Ls 44: Pohj.-Suomi, Saarijärvi, Taipale. Kot. 20.11.1944.

MOISALA Veikko Paavali ("Paavo"), mv, maa-/metsätyöm. ja stm Tavastkengän Perukalta ja Pyhännän kirkonkylästä, * 5.5.1918 Pyhäntä, † 9.8.1963 Pyhäntä. Vakin. väessä ositt. ts:n ja välir. aikana. Rintamalle vakin. väestä: Js 1941-

44: HTK 11, kivm. 2/ SissiP 3 kivm. 29.12.41 JääkJ/ 1/ 15 Pr tarkka-amp. 2.2.42 1/ 15 Pr suutari. Sama jatkui res:ssä 28.1.43 alkaen: 1/ 15 Pr suutari. Jatko res: Vaat.K kivm, HTK 2 kivm, Os.V kivm, HTK 3 kivm, Esikk/ 8DE kivm. Tst:t: Kiestingin- Louhen radan suunta, Tulemajoki, Kivioja. Kot. 20.11.1944 Raahe. Paavo oli rintamalla kerran paiskautunut rajusti puunrunkoa vasten tykkätulen äkillisen paineen tempaamana (Jorma Moisala kertoi).

MOISALA Väinö, mv metsätyöm. ja stm Tavastkengältä ("Puron Väinö"), * 13.9.1915 Pyhäntä, † 4.8.1969 Pyhäntä. Vakin. väkeen kesälä -44. Jv-koul.keskusten jälkeen: Huolto 9.8.44 Täyd.P 11 kivm. 12.8.44 14.A.Var.K varm. Res

24.11.44. Kot. 26.11.1944. Jsmm.

MOISALA Väinö Mikael, til.p. mv, suutari ja res. ratsumies Tavastkengän Perukan Siirtolasta, * 3.1.1916 Pyhäntä, † 23.3.2004 Oulu. Oulussa VR:n veturitallien kirvesm. Puoliso: Moisala **Vieno** s Nevalainen -23 Kestilä, † 2008 Oulu.

Lapset: Raimo -42, Taisto -43, Paula -46, Sauli -47 († 53), Kari -53 († 2002), Jarmo -59. Kiv. valioamp. Ts 1939-40: Kuhmo; Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 ajom ja keittäjä. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan suunnan Vuoninen, Pistojoeki, Korpijärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin itäpuoli, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannaksen VT-linja Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornio, Laurila, Rovaniemi. Kot. 19.11.1944 Raahe. Muutto Pyhännältä Pattijoelle -48 ym. ja lopuksi Ouluun.

MOISÄNEN Aatami, metsätyöm. mv ja stm Viitämäen Koukkulasta, * 8.7.1895 Piippola (Pyhäntä), † 31.1.1976 Keminmaa. Puoliso: Moisänen **Josefiina** ("Fiinu") s Luttinen s 1895 Kärsämäki, † leskenä -85 Keminmaa. Muuttivat

Kemin maasrk:aan -69. Lapset: Lauri -22, Helmi -25, Veeti -28, Lyydi -34, Martti -38. Res:iin 2.1.1920. Nv I lk 1.6.35. Ts 1940: 12.3.1940: 6/ II/ JR 27 kivm "joulupukkipataljoonassa". Kot. 9.4.1940.

MOISÄNEN Lauri Eeti, mv ja stm Viitämäen Koukkulasta, * 4.2.1922 Pyhäntä. Puoliso: Moisänen **Tyyne** s Hyvärinen -23 Pyhäntä, † 84 Pyhäntä. Lapset: Pauli -55, Paula 58, Pirkko 60. Js 1943-44: HTK 11, 3D: JR 11, 10/ JR 11 kivm,

40.SotaS, JR 53, 18.7.44: JääkJ/ 3D kivm, 31.10.44: 1/ JR 1. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannas: Kivennapa, Muolaa, Antrea, Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä, Muonio. Vm 2, -44. Kot. 23.11.1944 Raahe. Jsmm.

MOISÄNEN Onni Vilhelm, metsätyöm., savottam., stm ja sotin Viitämäen Koukkulasta, * 13.9.1915 Pyhäntä, † 3.7.1998 Pyhäntä. Puoliso: Moisänen **Martta** s Tirronen -18 Pielisjärvi, † 2006 Pyhäntä. Lapsi: Hilikka -46.

Ts 1939-40: Kuhmo 5/ JR 25/ PrW kivm. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 ja (nimike muuttui:) 10/ III/ JR 11 kivm ja kpm, JärjK 1, JääkJ/ 3D. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan suunta: Vuonninen, Pistojoeki, Korpijärvi, Uhtuan pohj.puoli, Kiestinki, Karjalan kannas: Kivennapa, Muolaa, Antrea, Kuparsaari; Ls 44: Pohj.-Suomi, Tornio. Vm 2, -41. Saksan Rautaristi 2. lk, Tsmm, Jsmm. Haav:t Pistojoeki-linjan Korpijärvi 24.7.41, Hevosenkenkä 3.3.42 (kran. sirp. oik. reiteen, 3 pienempää oik. käden kynn.varteen), Tornio 6.10.44. Hoidot SotaS:oissa. SI-% 15. Kot. 22.11.1944 Raahe. Moiseset asuiv. myöh. Pyhännän kirkonkylässä. Onnin muistelus matr:n II osan ss 97-122.

MOISÄNEN Pekka, metsätyöm.jastm.Viitämäeltä ja myöh. Tavastkengältä, * 10.3.1904 Piippola (Pyhäntä), † 29.12.1973 Kiuruvesi. Puoliso: Moisänen **Veera** e Vartiainen s Knuutinen s 1898 Rantsila. Lapset: Vesa

-36, Väinö -40 († 40), Onni Ilmari -40. Vakin. väessä 20-luv. SJR:n jääkäri. Ts 1939-40: Nestor Tolvasen kuulussa K:ssa 6/ II/ JR 40 kivm. Tst:t: Pelkosenniemi ja Savukoski -39, Joutsijärvi, Märkäjärvi ja Viipurinlahden Vilajoki -40. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 pk.amp. apul. Haav. 21.7.41 Pistojoeki. 18.8.41 Os. Raive HTK T/ III AK. 20.8.41 2.Hall.K. 10.9.41 4/ JR 53 kivm. Syysk.41 tapaturm. haav. käteen. Paluu sairaalasta 17.10.41. Jälleen kivm 4/ JR 53:ssa. Kot. 2.2.1942. Uusi komennus: Raa skp:n HTK:n ajom 2.-13.7.44. 11/ JR ajom 13.7.-5.10.44. Tst:t js: Vuoninen, Pistojoeki, Kiestingin itäpuoli, Kangasvaara, Nietjärvi. Jsmm. Muutto Rantsilaan -49. Pekka muutti vielä leskenä Kiuruvedelle -68.

MOISANEN Veikko Johannes, koneenhoit. ja stm Viitamäen Siirtolasta, * 27.8.1918 Pyhäntä, † 5.4.1985 Markaryd, Ruotsi. Puoliso: Moisanen **Kaino** s Eerikkilä -30 Nivala, † 2004 Nivala. Lapset: Jorma -49, Raimo -52, Hannu -54, Kari -56, Pirjo -62. Js 1941-44: 15.2.42 8D. 21.2.42 1KKK/ JR 45 patr.kant. 8.3.42 2KKK/ JR 45 ajom. Res:iin 14.9.43 2KKK/ JR 45 ajom. Tst:t: Maaselkä, Laatokka-Syväri, Jandebo, Puskuselkä, Koivuselkä, Käsnäselkä, Peusanjoki, Lavajärvi, Katitsalampi, Impilahti, Koivuselkä. Kot.13.11.1944 Raahe. Jsmm. Asuinpaikat sotien jälkeen Nivala, Haapajärvi ja Kemi, kunnes tuli muutto Ruotsiin 30.9.1969. Leski muutti Nivalaan v. -88.

MOISANEN Yrjö Olavi, metsätyöm. autonkulj. ja korpr Viitamäeltä, * 4.8.1923 Pyhäntä, † 10.9.1993 Kestilä. Puoliso: Moisanen **Irja** s Tiikkaja -21 Kestilä, † 2008 Kestilä. Lapset: Reijo -51, Arto -59, Sirpa -61, Anne -63. Js 1943-44: Vakin. väessä: 9.4.43 Sv.leiri 6 vartm. 10.5.43 Sv.leiri 6 vartm:n perusk. 22.5.43 Sv.leiri 6 vartm. 15.8.43-19.1.44 Sv.leiri 14 vartm, koiram. Res: 20.1.44 Sv.leiri 14 koiram. 6.11.44 Sv.Järj.leiri 1. 10.11.44 8.SotaS potilas sair.v. Kot. 25.11.1944 Raahe. Jsmm. Korpr 68. Muutto Kestilään v. -52.

MYLLYLÄ Eino Henriikki, mv ja korpr Tavastkengältä, * 5.2.1910 Pyhäntä, † 19.3.1991 Pyhäntä. Puoliso: Myllylä **Saima** ("Saimi") s Konola -10 Pyhäntä, † 2005 Pyhäntä. Lapset: Pauli -33, Anja -35 († 2010), Aino -38, Anna-Liisa -40, Martta -41, Teuvo -43, Martti -48, Saimi -51, Esa -54. -Ts 1939-40: Kuhmo 2KKK/ JR 25 kk.amp.apul. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 10/ JR 32 pk.amp.apul., 10/ JR 32 kivm, 9/ JR 32 pstm, 1/ Er.P 13 ajom, kivm. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan suunta: Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestinki, Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä (ja Muonio). Kot. 25.11.1944 Oulainen. Tsmm, Jsmm. Korpr 68.

MYLLYLÄ Johan ("Johannes") Eemil, mv ja alik Tavastkengältä, * 2.6.1907 Piippola (Pyhäntä), † 19.3.1993 Oulu. Puoliso: Myllylä **Aili** s Hynynen -11 Kiuruvesi, † 96 leskenä Oulussa. Lapset: Gunnar -35, Margit -39. Ts 1939-40: Kuhmo 2KKK/ JR 25 tstit ja kiv.rj. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 2/ JR 32 (merk. epäselv), kivm ja kiv.rj. Vap. toistais. 1.4.42. U. jakso: 16.6.44 HTK/ Raa skp kivm, 28.6.44 5/ JR 58 kivm. Kot. 18.11.1944 Raahe. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuoninen, Kiestinki, Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas, Vilaniemi, Virolahti. Haav. oik. käteen 15.7.41 Vuonnisissa. Hoito 32.SotaS:ssa. Vm 2, Tsmm, Jsmm. Alik 8.10.44.

MYLLYLÄ Väinö Ilmari, mv, ylik ja sotinv Tavastkengältä, * 13.9.1919 Pyhäntä. Puoliso: Myllylä **Anna** ("Anni") s Keränen -29 Pyhäntä. Lapset: Timo -52, Tuula -53, Helena -54, Terttu -57 (†58), Sisko -59, Arto -66. Myllylä kuului Pyhännän sjk:aan. Kiv.valio. Js 1941-44: 2/ I/ JR 31, 1DE, 6/ JR 25 rj, joukk. vjoht, tstit-au. Tämä vaihe, 6/II/ JR 25, oli samassa kompaniassa Erkki Sorvarin kanssa. Pääliikkönä Rainer Simelius. Tst:t: Rukajärvi, Karhumäki, Voljärvi, Seesjärven Suurlahti, Kolvasjärvi, Repola, Omelia, Karjalan kannas, Kaukjärvi, Summa, Näykkijärvi, Karisalmi. Haav. 23.7.41 Repolassa (Omelia) kiv. luod. päähän ja 19.6.44 Summan Näykkijärvellä liev. vatsaan. Hoidot SotaS:oissa. SI-% 40. Kot. 16.11.1944. Alik 41. Kers 44. Ylik 68. Vm 2, -41. Jsmm. Sininen risti m.k. Anni-vaimo toimi Pyhännän veter.naisten pj:na ennen Aune Sivosta. Myllylä muuttivat veteraani-ässä Pyhännän kirkonkylälle. Väinön ja Annin muistelus matr:n I osan ss 216-231. Väinö on kuullut Pyhännän srk:n veter.kuoroon; hän on ollut rintamalla, kotona ja siviilissä laulava pyhäntänen, kuten Riitta Hirvonen artikkelissaan 24.10.1996 s 4 Rauhan tervehdyksessä mainitsi.

MYLLYNIEMI Antti, kr.torpp.p. metsätyöm, pv ja stm Ahokylästä ja Tavastkengältä, * 23.3.1902 Piippola (Pyhäntä), † 27.10.1954 Pyhäntä. Puoliso: Myllyniemi **Jenny** s Knuutinen -05 Piippola (Pyhäntä), † 64 Pyhäntä. Lapset: Tauno -27 († 57), Hilja -30 († 93), Pentti -32 († 2010), Väinö -34, Saimi -37, Paavo -43. Vakin. väkeen -22 PPP 3. Res:ssä rintamalle: Ts 1939-40: 3/ I/ JR 40 Tuk/ Os. Perksalo kpm. Tst:t: Pelkosenniemi, Pikku-Akanjoki, Savukoski, Salla - Kotala. 26.1.40 loukk. langetessa oik. polven; vaivaa pitemm. marssilla. Js 1941-42 ja 1944: 8/ III/ JR 11 ja 9/ JR 32 kivm. Sair. 2.8.41, hoito SS:ssa. Paluu 15.9.41. Sair. 16.9.41. Hoito SS:ssa. Paluu yksikk. 19.10.41. Vap. 14.2.42 3DE:n kirj. Uusi jakso 13.7.44 alkaen: HTK/ Raa skp. 1/ JR 11 kivm. 13. Liik.K liik. vartm. Tst:t: Vuoninen, Pistojoiki, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: Vuosalmi, Ihantala. Kot. Raahe 8.10.1944.

MYLLYNIEMI Johannes, mv ja stm Tavastkengältä ja Ahokylästä, * 16.11.1912 Pyhäntä, † 24.1.1949 Pyhäntä. Ts 1939-40: Kuhmo 2KKK/ JR 25 sair.kant. Js 1941-44: 10/ JR 11, 11/ JR 32 kivm. 3/ Er.P 13 sair.kant. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan länsi- ja pohj.puoli, Karjalan kannas: Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko; Ls 44: Tornio. Haav. 24.7.41 Uhtuan suunnan Pistojoiki-linjalla Korpjärven tst:ssa kiv. luod. oik. jalkaan ja 6.10.44 Torniossa. Hoito -41: 60.SotaS:ssa ja Iisalmen sotvapo:lla. Kot. 12.11.1944 Raahe. Vm 2, 20.8.41.

MYLLYNIEMI Yrjö, mv ja stm Tavastkengän Juutisista, * 23.3.1904 Piippola (Pyhäntä), † 14.5.1977 Pyhäntä. Puoliso: Myllyniemi **Hilja** s Tervola -01 Piippola (Pyhäntä), † 81 Pyhäntä. Lapset: Laina -27 († 2010), Anna Liisa -28, Vilho -30, Yrjö -32 († 70), Johan -34 († 93), Aino -36, Tyyne -38, Veikko -41 († 2004), Ritva -44. -Yrjö kuului Pyhännän sjk:aan. Ts 1939-40: Nestor Tolvasen kuulussa K:ssa 6/ II/ JR 40 patr.kant. Js 1941-42: 8/ III/ JR 11 kivm, pk.amp.apul. 9/ JR 32 (= 5092) kivm.

Vap. palv:sta 14.2.42 3DE:n kirj. U. jakso: 60.SotaS:n ajom 5.7.-30.9.44. Tst:t: (ts:) Pelkosenniemi ja Savukoski -39, Joutsijärvi, Märkäjärvi ja Viipurinlahden Vilajoki -40; (js:) Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestinki, Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli. Kot. 2.10.1944 Raahe. Vm 2, Tsmm, Jsmm.

MÅRD Reino Henrik, mv ja korpr Ahokylästä, * 13.12.1922 Pyhäntä, † 9.9.1988 Kuhmo. Puoliso: Mård **Hilda** s Piirainen -05 Kuhmoniemi, † 96 Kuhmo. Js 1942-44: 3KKK/ JR 11 kkm, tst:t: Uhtuan suunta. Haav. 16.3.42. Hoito 32.SotaS:ssa. Vap. sair. v. 20.4.42 Raa skp. 14.10.43 HTK/ Kotij. 22.11.43 Vii skp. 25.11.43 Sv.leiri 6 kivm. 1.12.43 Sv.järj.leiri 2. 18.12.43 HTK/ Kotij. 6.1.44 Tyk.AUK ajom. Kot. 28.11.1944 Raahe. Korpr 69. Jsmm. Muutto Kuhmoon -56.

MÄKI Eino, mv, kirvesmies ja stm (tykm) Pyhännän kirkonkylästä, * 18.5.1915 Pyhäntä, † 3.12.1975 Pyhäntä. Puoliso: Mäki **Martta** s Huttunen -22 Piippola, leskenä Pyhännän kirkonkylässä. Lapset: Taisto -41, Ritva -43, Marja-Liisa -45, Timo -48, Seija -50, Teuvo -51, Tarmo -58, Eeva -59, Tapio -65, Tiina -69. Einolla kutsunta syks. -43. 17.2.-20.7.44 3/ Kev.Psto 18 puhm. 29.7.-30.10.44 3/ Rask. Psto 30 tje:en puhm. Res:iin 7.10.44. Järj.K/ III AK. 3.11.44 19Pr. Tst:t js: Syvärin voimalaitos, Kinkijeva, Mäkriä, Vitele, Salmi, Pitkäranta, Juustila. Kot. 6.11.1944 Raahe. Jsmm. Martta kuului veteraaninaisena Pyhännän veteraanien matr.tmk:aan.

MÄKI Feliks Henrik, mv, korpr ja sotinv. Pyhännän kirkonkylästä, * 22.4.1913 Pyhäntä, † 12.6.1992 Pyhäntä. I Puoliso: Mäki **Eeva** s Leiviskä -18 Pyhäntä, † 45 Pyhäntä. II Puoliso: Mäki **Saimi** s Pirhonen -26 Kitee, † 89 Pyhäntä. Lapset: Sauli -45 (1.aviosta), Anja -50, Jorma -51, Aimo -54, Eila ja Esko -57, Anna-Liisa -59, Irja ja Juha -61, Vesa -63. Ts 1939-40: Kuhmo kk.amp. Js 1941-44 kivm, aseseppä ja tarkka-amp: 8/ III/ JR 11; haav. 24.7.41 Pistojoiki-

linjan Korpiljävellä mol. jalk. ja oik. käteen. 10.2.42 Järj.K 1; 5393/ 9 ja 8/ JR 11. Haav. päähän partioiretkellä Kostamuksessa 3.8.42, siirto 31.SotaS:aan. Toip.lomaa. 21.SotaS:aan ja lisälmen Sotvapo:lle. 10.11.42 jälleen 5393/ 9 ja 10/ JR 11 (= ent. 8/ III/ JR 11. Tst:t: (ts:) Kuhmo, (js:) Uhtuan Vuoninen, Pistojoiki, Korpiljärvi, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: Länsi-Kannas, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen linja, Vuosalmi; Ls 44: 10.K:n mukana Tornio, Rovaniemi. Haav. jalkaan astuessa miinaan 12.10.44 Rovaniemellä. Korpr 44. Vm 1 -42. Vm 2 -41, VR m.k., P-Vienan mr, Tsmm, Jsmm. Kot. 30.11.1944 Kemin SotaS:sta. Hoidettu sotavammassaairaloissa 1.12.44-13.3.47. SI- % nousi 90:een. Saatuaan tst:uissa sirpaleita tuli aseveljiltä nimitys "rautainen mies". Mäki lauloi sota-ajan rintamajuhlissa, myöh. veteraaninakin ja kuului Pyhännän srk:n veteraanikuoroon sen alkuaikoina. Hän toimi Sotainvalidien Veljesliiton Pyhännän po:n pj:na Armas Kalevan jälkeen v. 1946-47, 1952, vv. 1957-58, 1964-68 sekä sihteerinä vv. 1969-80.

MÄLÄSKÄ Iisakki ("Iiska"), ent. mv, vanginvart., korpr ja sotinv Tavastkengältä, muutti sotien jälkeen Säräisniemelle, joka kuuluu v:sta -55 Vaalan srk:aan, * 21.4.1920 Pyhäntä, † 25.3.1971 Vaala. Puoliso: Mäläskä **Vieno** s Partanen -17 Pyhäntä, † 2008 Oulu. Vieno eli leskenä Oulussa 6.3.1972 alkaen. Lapset: Unto -51, Tuomo -53, Pekka -57. Js 1941-44: 3/ JR 1 kivm. Tst:t: Tolvajärvi, Suojärvi, Omkamus, Säämäjärvi, Mundjärvi, Lempaala, Ilomantsi. Haav. vaikeasti 28.9.41 kiv. luodista. Hoidot SotaS:oissa. Vap. palv:sta 3.4.42. Pal. yksikköön 18.8.43. Lisähoitoja syks. -43 SotaS:oissa vaik. sotavamm. v. (alaleuan amp.murtuma, vieras esine solisluukuopassa). U. jakso: 11.11.43 3/ JP 1 kivm, ja myöh. välillä myös saman j.-os:n iskuos.kurssilla. Hoitoa 13. SotaS:ssa kev -44. Kot. Raahe 30.10.1944. Vm 2, 41. Jsmm. Korpr 68.

MÄLÄSKÄ Matti, maa- ja metsätyöm. ja stm Tavastkengältä, * 7.9.1922 Pyhäntä, † 23.10.46 Pyhäntä. Js 1942-44 3D: KrhK/ JR 11 tähyst, puhm. Tst:t: Uhtuan länsi- ja pohj.puoli, Jyvälahti, Karjalan kannas: Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-

Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornio, Raumo, Kyläjoki. Kot. 25.11.1944 Raahe.

MÄLÄSKÄ Olli Eemeli, maa- ja metsätyöm. ja tkm Tavastkengältä, * 29.7.1912 Pyhäntä, † 13.6.1981 Pyhäntä. Js 1944: 3/ Kev.Psto 24 tkm, ratsuri ja ajom. Sair. j.-os:ssa 16.9.44. Hoitoon 18.9.44 I/ 59.SotaS:aan sair.v. Tst:t: Syvärin voimailaitos, Vitele, Salmi, Pitkäranta, Ihantala. Kot. 8.11.1944 Raahe. Veteraani-iässä Eemeli asui viimeksi Pyhännän kirkonkylän vanh.talossa.

MÄLÄSKÄ Tauno Edvard, sekatyöm. ja TVH:n työnjoht., korpr ja sotinv Tavastkengältä, myöh. Pyhännän kirkonkylässä, * 18.3.1914 Pyhäntä, † 12.11.1999 Pyhäntä (Taukokangas, Oulainen). Puoliso: Mäläskä **Vilma** s Laukka -15 Pyhäntä, † 87 Pyhäntä. Lapset: Kalle -44 († 65), Juhani -48. Ts 1939-40: Aselaji huolto: 20.TalK varastom. Js 1941-42: 8/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: (ts:) Lappeenranta, Imatra; (js:) Vuoninen, Pistojoiki, Korpiljärvi. Haav. käteen Pistojoiki-linjalla Korpiljärven tst:ssa 24.7.1941. Hoito 26.SotaS:ssa. Vm 1,-41. Siirto 3.10.41 Raa skpE. Kotiutettu Raahe 31.5.1942. Tsmm, Jsmm. Korpr 68. SI-% 35, mutta kantak. mukaan 50 %. Vilma-vaimo toimi Lotta Svärd -yhdistyksessä Pyhännällä ja sai Jsmm:n.

MÄÄTÄ Heikki, maa-työm, mv ja stm Tavastkengältä, * 22.6.1913 Pyhäntä, † 17.4.1970 Kestilä. Muutti jouluk. 1959 Kestilän Hyvölänrannalle. Js 1944 nv-miehenä: Jv-koulut:n jälkeen 25.7.44 31.ELK. 30.7.44 E/ Täyd.P 8 kivm. 8.8.44 31.ELK kivm. Lkp:n aikana myös hev. Sair. jk-os:ssa 5.9.44. Hoitoa IX/ 35.SotaS potilas sair. v. Vap. 30.11.44. Hoidettu edelleen 35.SotaS:ssa 14.10.-30.11.44 ja IX/ 35.SotaS:ssa 30.11.44-13.1.45 sekä IX/ 35.SotaS:ssa 1.12.45-13.1.46 pitkälisten jalkavaiv. v.

NIILEKSELÄ Antti, työ-mies/ mv, kers ja sotinv Tavastkengän Perukalta, * 23.5.1918 Pyhäntä, † 4.4.1975 Forssa. I Puoliso: Niilekselä **Elvi** s Kuosku -22 Savukoski. Er -51. Lapset äidin hoitoon: Veli -42, Paula -45, Väinö -47, Esko -50. II Puoliso: Niilekselä **Olga** s Sinjoi -14 Salmi, kirj. Helsingin ort. srk:ssa († 64 Forssa). III Puoliso: Niilekselä **Aili** e Jokela s Jansson -20 Tammela († 84 Forssa). -Vakin. väkeen 4.1.39 3/ Pohj.R alok; kivm. Ts 1939-40: III/ 3.Pr ajom. Res 17.12.39. 31.1.40 Kämärässä haav. Hoito SotaS:ssa. 1.3.40 8/ 3.Pr tltti. Tst:t: Kämärä; Karisalmi 28.2.-13.3.40. Muutto Pyhännältä Ouluun väilir. aik. 30.7.40; Pelkosenniemen srk:aan (Savukoskelle) 11.3.41. Js 1941-44: 6/ JR 12 pk.amp. Haav. 3.8.41 Pistojärvi. SotaS-hoito. 25.9.41 Os.Vuopala kivm. 7.1.43 832.Is.K siirto Rj. 16.5.43 Kss.kurssi. Kom. oppilaskurssi. 31.5.43 832.Is.K Rj. 9.12.43 Erämaa-tst-kurssi. Kom. oppilaskurssi. 18.12.43 832 Is.K Rj. 24.1.44 Partis. takaa-ajok. Kom. oppilaskurssi. 30.1.44 832 Is.K Rj. Muutto Savukoskelta Forssan srk:aan v. -60.

NIILEKSELÄ Toivo Henrikki, mv ja korpr Tavastkengältä, * 20.8.1922 Kestilä, † 26.11.1982 Kajaani. Puoliso: Niilekselä **Elsa** s Sivonen -22 Pyhäntä, † 2007 Kajaani. Lapset: Aino ("Anu") -46, Matti -50, Eero -52, Hilikka -53, Eljas -59. -Js 1942-44: HTK 9. 25.10.42 7/ JR 10 kivm. Res:ssä sama jatkui. 30.7.44 7/ JR 10 pstm: ps.nyrkki. Tst:t: 1941-44: Ontajoki. Kot. 9.11.1944. Jsmm. Korpr 68.

NIIRANEN Antti, sekatyöm. kirvesm. ja alik Tavastkengältä, * 18.7.1911 Pyhäntä, † 24.4.1982 Oulu. Puoliso: kansakoulun vahtimest. ja keittäjä Niiranen **Aili** s Huovinen -10 Pyhäntä, † 2000 Pyhäntä. Er v. -49. Antti muutti Ouluun -47. Aviosta lapsi: Veikko -46. -Antti vakin. väessä tkm. Ts 1939-40: Kuhmo 2KKK/ JR 25 patr. kant. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 ja 10/ JR 42 kivm, uudell. 8/ III/ JR 11 kivm, 6/ JR 32 kivm. Vm 2, -42. Er.P 8 ajom (VHSP) = 1943-44 Vienan Heimos.P hev. Tst:t: Uhtuan länsi- ja pohj.puoli. Pohj.-Suomi syks. -44. Haav.

liev. 8.9.41 Kangasvaarassa. Korpr 43. Alik 68.

NIIRANEN Viljo Iisakki, mv ja stm Tavastkengän Perukalta, * 30.5.1915 Kestilä, muutti Pyhännälle lokak. -44, † 11.1.1976 Pyhäntä. Puoliso: **Tyyne** s Karppinen, myöh. Ahonpää -23 Pyhäntä, † 94 Pyhäntä. Lapset: Anja -42, Taisto -44, Matti -48 († 77), Jouko -52, Aimo -57. Ts 1939-40: 6/ II/ JR 25 kpm. Js 1941-44: 7/ III/ JR 11 kpm. Ls 44: 6/ II/ JR 11 kpm. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuoninen, Pistojoiki, Kiestinki, Hiirelä, Metsäkylä, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi, Ihantala; Ls 44: Tornio, Rovaniemi. Haav. -41 Pistojoella ja 13.11.41 Kiestingissä. Kot. 18.11.1944 Raahe. Tsmm, Jsmm.

NISKANEN Matti Olavi, mv ja stm Ahokylästä, * 2.6.1926 Vieremä, † 19.6.1982 Vieremä. Puoliso: Niskanen **Hanna** s Nissinen -18 Pyhäntä, † 71 Pyhäntä. Lapset: Anna-Liisa -52, Marja-Leena -54, Erkki -57. Olavi muutti Vieremältä Pyhännälle elok. -42. -Vakin. väkeen 23.2.44. Siirto 5.5.44: 8500 Le.R 5. 8.5.-3.10.44: PLe. Lv 6 avustm ja vartm. Kot. 7.10.1944 Raahe.

NISKANEN Tauno Iivari, seppä ja mv Ahokylästä, * 9.5.1920 Sonkajärvi, † 2.1.1973 Pyhäntä. Puoliso: Niskanen **Anja** s Eskelinen -25 Pyhäntä. -Vakin. väessä väilir. aikana alk. Tauno muutti kirjat Vieremältä Pyhännälle elok. -42. Js 1941-44: 1/ JR 6 kivm, 47.SotaS (haav.v.) ja II/ 47.SotaS, Järj.K 1, HTK 1, 1/ JR 6 kivm. Tst:t: Kyyrölä, Kivennapa, Suur-Koljola, Aleksandrovka, Valkeasaari, Heinjärvi, Tali. Haav. 22.6.44 Talissa. Vap. PM kirj. 1.11.44. Kot. 12.11.1944 Raa spE. 17.11.44 Pyhäntä Ahokylä. Muutto välillä Vieremälle -51.

NISSINEN Reino Aleksanteri, mv ja alik Ahokylästä, * 3.7.1915 Pyhäntä, † 28.6.1985 Pyhäntä. Puoliso: Nissinen **Eedit** s Heikkinen -21 Iisalmi. Lapset: Timo -47, Anja -49, Tuomo ja Anneli -53, Teuvo ja Arja -61. Ts 1939-40: Pr W:n mukana

Kuhmossa 5/ JR 25 ja 4/ JR 25 pkm. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 11.KHev.S, 12.KHev.S. Tehtävät: tstlti, ajom, talli-au:n apul ja hev. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Uhtuan länsi- ja pohj. puoli, Kiestingin-Louhen rata, Kangasvaara, Karjalan kannas: Länsi-Kannas, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala. Korpr 42. Vm 2, -42. Kot. 30.11.1944 Raahe. Tsmm, Jsmm. Alik 68.

NISSINEN Viljo Armas, mv ja korpr Ahokylästä, * 28.3.1924 Pyhäntä, † 15.5.1989 Pyhäntä. Puoliso: Nissinen **Katri** ("Kaisa") s Niskanen -35 Vieremä. Lapset: Jorma -54, Jouko -55, Esko ja Eeva -57, Kristiina -65. Nv-aika 1942-43 ja vak.

kin. väessä -44: Js 1943-44: HTK 11, 3D, 2/ Täyd.P 13, 10/ JR 11, 32.SotaS, 10/ JR 11. Tehtävät: kivm, pk.apul, pk.amp. apul. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannas: VT-linja Kivennapa, Vuosalmi, Ihantala. Ls 44: Tornio, Laurila, Rovaniemi. Haav 16.6.44 Kivennavalla oik. käteen. Raa sp.E 26.10.44. Res. 27.10.44. Kot. 19.11.1944. Jsmm. Korpr 68.

OJAPELTO Kalle, sekatyöm. mv ja jääk Tavastkengältä, * 29.8.1925 Pyhäntä, † 1.3.1975 Oulun Oulujoki. Puoliso: Ojapelto **Rauha** s Ponto -26 Kiiminki. Er -71. Aviosta lapsi: Eila -54 († 69). - Ojapelto teki ensin sodanaik. nm-palvelusta 13.10.43-31.12.44: Jv.Koul.K-vaiheen jälkeen 8.4.44 7/ Täyd.P 13 kivm. 18.7.44 Toim.K/PSDE kivm. 14.12.44 2/ JP 3 kivm. Vak. väkeen 1.1.45 2/ JP 3 kivm. Tst:t: Lapin sodassa pohjoisessa. Vap. ja res:iin 16.12.1945. Jsmm. Muutto Pyhäntältä Ouluun -52.

OJAPELTO Yrjö Matti, mv, kirvesmies ja korpr Tavastkengältä, * 1.6.1915 Pyhäntä, † 5.9.1998 Espoo (Kanta-Espoon srk). Puoliso: Ojapelto **Anna** s Kivijärvi -18 Piippola, elää leskenä Espoossa. Lapset: Hannele -48, Pirjo -51,

Raija -60. -Ts 1939-40: Pr.W Kuhmo 6/ JR 25 ajom. Js 1941-44: 8/ III/ JR 21 pion, lti, kivm. Haav. toiseen silmään kran.sirpaleesta 26.9.41 Kiestingissä (silman menetys), hoito 32.SotaS:ssa. Toip:n jälk. jvkoulutusta. 10.1.42 Toim.K/ EsikP/ Stal.E, pion. läh. Hoitoa 53.SotaS:ssa. Paluu yksikk. Loppuvuotta -43 osittain potil. 53.SotaS. 22.1.44 PionKoulK ajom ja 14.5.44 E/ sama, ajom. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan suunta, Kangasvaara. Kot. 18.11.1944 Raahe. Vm 2. Ojapelto muuttivat Helsinkiin -46, myöh. Espooseen. Korpr 68.

OLLANKETO Reino Johannes, sekatyöm, korpr ja sotinv Tavastkengältä, * 16.7.1920 Pyhäntä, † 31.3.1989 Oulun Oulujoki. Puoliso: Ollanketo **Helli** s Lotvonen -18 Utajärvi, † leskenä 2001 Oulun Oulujoki. Lapset: Tuula -46, Reijo -47 († 48),

Ritva -49. -Vakin. väessä ts:n jälkeen alkaen. Res 3.4.42. Js 1941-43: 16.6.41 1/ Kev.Os. 3 kivm. Tst:t: Kesä-heinäk. -41: Paanajärven kahakka, Kelsinkäinen, Nenäpalo, Isonselän laki, Uulantoinvaara; syksy ja alkutalvi -41 Voittojoki, Alavilmajoki, Kilistunturi, jonka takana haav. Reinolta paletuivat jalat ja kädet 4.12.41. Hoito B 27 KS:ssa ja 32.SotaS:ssa 27.11.42 asti. Raa skp 27.11.42. Korpr 68. 9.1.42 SI-% 70. Raa skp E:n päätös 31.3.43: vap. asev:sta suuren sotavamman vuoksi: päässä ampumamurtuma, molemm. jaloissa ja vas. käd. III ast. paletuma. Asuinp. 16.2.45 alkaen Oulu, myöh. Oulujoki.

PAANANEN Armas Valdemar ("Valde"), metsäteknikko ja alik Tavastkengältä, myöh. Pyhäntä kirkolta, * 14.2.1911 Viitasaari, † 20.11.1979 Kajaani (Pyhäntä). Puoliso: Paananen **Kerttu** s Piippo -21 Pyhäntä, † 86 Pyhäntä. Lapsi: Vesa

-42. Ts 1939-40: Kuhmo 2KKK/ JR 25 kirju-

ri. Korpr 11.4.40. Js 1941: 8/ III/ JR 11 kirj. 15.6.-3.10.41. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan suunta ja Kiestingistä itään. Tsmm, Jsmm. Metsähallitus lomautti Paanasen uittotöihin 4.10.41. Kot 20.11.1944. Alik 68.

PARTANEN Antti Vilhelm ("Vilho"), seppä, mv ja alik Pyhäntä kirkolta, * 11.7.1911 Kiuruvesi, † 7.3.1988 Pyhäntä. Puoliso: Partanen **Helmi** s Ojakoski -11 Piippola, † 80 Pyhäntä. Lapset: Mauno -39, Jouko -41 († 2000). Ts 1939-40: jää-

kärinä PrW:n mukana Kuhmossa: 2KKK/ JR 25 kkm. Korpr 11.4.40. Js 1941-44: 1/ 12 K.Hev.S, keng.seppä. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan suunta, Karjalan kannas; Ls 44: Pohjois-Suomi. 27.11.44 Raa sp.E. Kot. 29.11.1944. Alik 68. Jsmm.

PARTANEN Eemil, mv ja stm Pyhäntä kirkonkylästä, * 9.7.1902 Piippola (Pyhäntä), † 11.10.1990 Pyhäntä. Puoliso: Partanen **Lyyli** s Knutuinen -06 Kiuruvesi, † 89 Pyhäntä. Lapset: Elma -28, Niilo -29, Pentti -31, Paavo -33 († 96), Salme -37,

Teuvo -40, Aimo -49. -Js 1941-44: HTK/ III AK, 4.8.41 3/ JR 53 kivm. Haav. 10.8.41 Kiestingin suunnalla oik. jalkaan. Hoito 32.SotaS:ssa. 20.4.42 HTK/ III AK. Väillä vapautus 23.4.42 1897-1904 il:ien kotiutt. U. komennus: 14.7.-19.9.44 Esik/ II/ JR 11 ajom. Ls 44: 11.K.Hev.S hev. Tst:t: kivm ja ajom Tuoppajärvi, Kiestinki, Vuosalmi. Kot. 8.10.1944 Raahe. Jsmm.

PARTANEN Johannes, tilall. ja kers Pyhäntä kirkonkylästä, * 5.8.1914 Pyhäntä, † 3.9.1968 Pyhäntä. Puoliso: Partanen **Irma** s Hynynen -15 Kiuruvesi, † 89 Pyhäntä. Lapset: Allan -44, Aulis -46, Riitta -48, Pirjo -49, Arja -54. -Partanen kuuli

Pyhäntä s jk:aan ja oli kiv.valio. Alik -36. Ts 1939-40: Pr W Kuhmo 6/ II/ JR 25 rj, kss-au. Js 1941-44: III/ JR 11, II/ JR 53, 9/ JR 11 rj, joukk. vjoht. Kers 4.6.43. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Tetrivaara, Uhtuan länsipuoli, Kiestingin itäpuoli, Kangasvaara, Karjalan kannas: VT-linja Länsi-Kannas Kivennapa, Muolaa, Heinjoki,

Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornio, Rovaniemi. Haav. 11.9.41 Kiestingin itäp. Kangasvaarassa ja Ls:ssa 4.10.44 Tornion Kyläjoella. Vm 1, -41, Vm 2, -44. Kot. 26.11.1944 Raahe.

PARTANEN Reino Petter, mv, asemamies ja korpr Pyhäntä kirkonkylästä, Raahe, * 1.5.1920 Kiuruvesi, † 30.1.1982 Raahe. Puoliso: Partanen **Sirkka** s Soini -26 Raahe, † 90 Raahe. Lapset: Anneli -43, Seija -46, Hannu -48 († 95). - Reino

vak. väessä ts:n jälkeen: Tyk.K/ Rv.Pr, pst. tkm ja ps.jääk. Sama tehtävä jatkui js:n aikana res:ssäkin. Js 1941-44: 16.6.41 Tyk.Esk./ Rv.Pr. Syksy 43 lyhyt hoitajakso SotaS:issa. Lisätehtävä js:ssa ps.trakt. kulj. Tst:t 1941-44: Velliivaara, Ristisalmi, Aglajärvi, Vegarus, Kendjärvi, Sunnunjoki, Äänisenniemi, Lempaala, Kanneljoki, Viipurinlahti, Ilomantsi. Kot. 12.11.1944. Muutto Raaheen -45. Korpr 68.

PARTANEN Yrjö, mv ja stm Pyhäntä kirkonkylästä, * 7.3.1905 Piippola (Pyhäntä), † 8.11.1967 Pyhäntä. Puoliso: Partanen **Kustaava** ("Taava") s Karppinen -05 Pyhäntä, † 74 Pyhäntä. Ts 1939-40: Nestor Tolvasen kuulussa komppaniassa 6/ II/

JR 40 kivm. Tst:t: Pelkosenniemi ja Savukoski -39; Joutsijärvi, Märkäjärvi ja Viipurinlahden Vilajoki -40. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 ja 9/ JR 32 kivm; 2/ I/ JR 32 pk.amp; HTK/ Raa skpE, 5/ Täyd.P 2, Esik.K/ I/ JR 9 ajom. Tst:t: js: Vuoninen, Pistojoiki, Kiestinki, Uhtuan pohj. puoli, Louhen r. suunta, Uhtuan länsipuoli. Kot. 6.10.1944. Jsmm.

PEHKONEN Eino Viktor, mv-metsätyöm., korpr ja sotinv Ahokylästä, myöh. Pyhäntä kirkonkylässä, * 16.1.1912 Iisalmi, † 8.8.1996 Pyhäntä (Iisalmen veljeskoti ja kuntoutussairaala). Puoliso: Pehkonen **Vieno** s Mahosenaho -20

Pyhäntä, † 2000 Pyhäntä. Lapset: Vappu -51. -Ts 1939-40: 2KKK/ JR 25 tstlti. Ts:n alussa tapaturmainen sotavamma (jalka poikki) sotilaskuljetus-ka:n kaatuessa Kuhmossa 6.12.39. Hoito SotaS:ssa. Paluu yksikköön

1.4.40. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 kpm. Sair. Uhtuan länsip. Hoito 32.SotaS:ssa. Paluu yks:öön 10.10.41 kpm. Sair. Kangasvaarassa. hoito 32.SotaS:ssa. Siirto: 2.2.42 E/ JR 11 ajom, hevm. 24.7.43 11/ JR 32 kpm. Myöh. 3/ Er.P 13 tstlti. Haav. 22.6.44 Alanoskualla kran. sirp. oik. jalk. ja rintaan; hoito.SotaS:ssa. Korpr 22.11.44. Paluu 3/ Er.P 13 tstlti. Tst:t: (ts:) Kuhmo, (js:) Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuoninen, Pistojoiki, Korpijärvi, Kiiskisjärvi, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohj.puoli, Kiestingin-Louhen rata, Kangasvaara, Karjalan kannas: Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Muolaa-Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Kot. 25.11.1944 Raahe. Jsmm.

PEHKONEN Pekka Olavi, mv ja alik Ahokylästä, myöh. Vaalan Säräisniemellä, *18.12.1917 Pyhäntä, † 20.3.1981 Vaala, haud. Säräisniemen kirkkomaahan. Puoliso: Pehkonen **Aino** Katariina s Huotari -29 Säräisniemi. Lapset: Salme -46, Arja -49, Maire -56. -Ts 1939-40: 3KKK/ III/ 3.Pr kk.amp. Js 1941-44: II/ 12.K.Hev.S, I/ 12.K.Hev.S Lonkka hev. hevkulj. 41.SotaS talv. 43 potilasjakso. HTK 11 29.3.43, 5.6.43: 5/ JR 53 kivm, 9.4.44: 1/ Er.P 13 kpm. Vm:ssa myös komennus iskur.kursille 30.5.44. Kesä -44 osittain SotaS:oissa hoitajakso sekä Järj.K 1 ja HTK 1; paluu yksikköön 20.7. kpm. Tst:t: (ts:) Karjalan kannas: Nurmijärvi, Muolaanjärvi, Leipäsuo, Summa, Kiltee, Kämärä, Karisalmi; (js:) Uhtuan länsipuoli, Kiestinki, Karjalan kannas: Noskuan-Vuoksen lohko; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Korpr 43. Vm 2. Tsmm, Jsmm. Kot. 25.11.1944 Raahe. Sotien jälk. Säräisniemelle 20.12.45. Alik 68.

PEHKONEN Veikko Johannes, mv ja korpr Ahokylästä, * 23.2.1922 Pyhäntä, † 10.1.2004 Piippola. Puoliso: Ilorinne-Pehkonen **Olga** s Kyyrönen -21 Salmi. Js 1942-44 ja Ls 1944: 12/ JR 11 (3KKK/ JR 11) kkm. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannas; Tornio, Laurila, Rovaniemi. Kot. marrask. 1944. Jsmm. Korpr 68. Pyhännän srk:n veter.kuorossa sen alkuaikoina. Muutto -88 Piippolaan. Olga leskenä Piippolassa.

PELLIKKA Arvo Samuli, sekatyöm., stm ja sotinv Kamulan kylästä ja Viitamäeltä, myöh. asui Kuopiossa tmk.srk:n avust. vahtimestarina, *9.1.1920 Pyhäntä, † 13.2.1998 Kuopio. Puoliso: Pelliikka **Hilja** s Hassinen -13 Riistavesi, † 97 Kuopio.

Lapset: Ensio - 52. -Arvo vakin. väkeen välir. aikana. Kiv. valio. Vak. väessä rintamalle: Js 1941-44: 1/ JR 1 kpm. Tst:t: Haapajärvi, Louhivaara, Tolvajärvi, Aittojoki, Naistenjärvi, Ilomantsi, Tuupovaara, Suojärvi, Säämäjärvi, Onkamus. Haav. 28.8.41 Onkamossa kynnärvarteen. Vas. olkavarren sirp.haava, keski- ja kynnärhermon vioittuma; vas. käsi ositt. halv. Hoitoja SotaS:ssa. Vap. varusm. palv:sta 3.4.42. Hoidot jatk. Raa skp 8.5.42. Uutta jv-koulutusta. Siirto 12.5.42 25.KEK huoltom. 1.8.42 25.KEK huoltoryhmämies. Myöh. toimihenkilönä Kirk. 4/ PM:ssä, josta kot. 5.11.44. (Kirk. 4 oli PM:n alainen Järvenpäässä toimiva hankintakeskus, joka teki yleisiä kirkollisia hankintoja, kun 25.KEK:lla ei enää ollut kaatuneiden evakuoimistehtäviä niin laajasti sotavaiheen ollessa jo ohi ja edessä vain Lapin sodan loppujaksot; kenttäpiispa Hannu Niskanen selvitti tätä allekirjoittaneelle S.K:lle 24.11.2009 tiedusteluni johdosta). Vm 2.

PELLIKKA Fredrikki ("Veeti"), sekatyöm., mv ja korpr Tavastkengältä, aiemmin Tavastk:n Perukan Itämäestä, * 24.1.1907 Piippola (Pyhäntä), † 29.12.1974 Oulu. Puoliso: Pelliikka **Hilja** e Vartiainen s Knuutinen -07 Pyhäntä, † 81 Oulujoki.

Lapset tästä aviosta: Anja -44, Elma -45, Siiri -48, Teuvo -49. -Aloitti vakin. palvelusta 1/ LR:ssa jo v. -27, mutta vap. toistaiseksi sair. takia nostov. II lk:aan. Jatko palvelusta jv:ssä nv:n II lk:ssa välir. aikana kivm:nä ja ajom:nä. Res:iin 1.10.40. Js edelleen nv:ssä: Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 10/ JR 32 ja 2/ I/ JR 32 kpm. Välillä jo vap. 1.4.42. Uusi jakso 16.6.44 alkaen: Raa skpE kivm, 26.6.44 9/ JR 25 kivm. Tst:t: Vuonninen, Pistojoiki, Korpijärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen r. suunta, Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli; Karjalan kannas: Tali, Kavantsaari, Ihantala. Kot. 17.11.1944 Raahe. Vm 2, 18.9.41. Korpr 26.10.41. Jsmm.

PELLIKKA Heikki, pv, metsätyöm. ja korpr Tavastkengän Perukan Itämäestä ja T-k:n Nevallasta, myöh. Pyhännän kirkonkylästä, * 5.1.1909 Piippola (Pyhäntä), † 6.3.1991 Pyhäntä. Puoliso: Pelliikka **Lyyli** s Vartiainen -17 Pyhäntä

(† 85 Pyhäntä). Lapset: Salme -36, Irja -39, Anneli -44, Marjatta -48, Seija ja Sinikka -55. -Ts 1939-40: Kuhmo 6/ II/ JR 25/ Pr W kivm, vara-rj. Js 1941-44: 9/ III/ JR 11, 4/ JR 11 ja 10/ JR 32 kivm, 2/ Er.P 13 pstm, kivm. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan länsip, Vuoninen, Pistojoiki, Korpijärvi, Kiiskisjärvi, Louhen r. suunta, Kangasvaara, Uhtuan pohjoisp, Karjalan kannas: Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Js:n 2/Er.P 13:n kivm:nä haav. 22.6.44 liev. sirp:sta päähän Jännesjärvellä. Hoito 21.SotaS:ssa (Iisalmen SotaS). Kot. 26.11.1944 Oulainen. Tsmm, Jsmm. Korpr 69. Pelliikan muistelushaastattelu tämän matr:n I osan ss 127-128.

PELLIKKA Heimo, metsätyöm. mv ja stm Kamulan kylästä, * 17.3.1911 Pyhäntä, † 23.1.1964 Pyhäntä. Puoliso: Pelliikka **Lida** e Juurikka s Parkkinen -03 Oulu, † 96 Pyhäntä. Vak. palv:een v. -32 4/ KTR 2 tkm ja ratsuri; kss. Res 28.4.33.

Ts 1939-40: KTR 2, Shr. Ajom ja HevS:n lääkm. Js 1941-44: III/ JR 11 ajom; 9/ JR 32 kivm; sairashoitajakso 52.SotaS:ssa; Järj.K 2 ja HTK; loukkaant. 12.6.43, hoitoon 21.6.43 41.SotaS:ssa; 7/ JR 32 ja 9/ JR 32 kivm, 1/ Er.P 13, PionP 34, 11.K.HevS. Ls 44: 12.K.HevS. Tst:t: Uhtuan suunta: Vuoninen, Pistojoiki, Korpijärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan s., Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: puolustus ja viivytys-tst:t; Ls -44: Lonkka. Tehtävät: el.lääkm, ajom, kivm, hev. Kot. Raahe 29.11.1944. Tsmm, Jsmm.

PELLIKKA Vilho Einari, mv ja jääk Tavastkengältä, * 6.7.1924 Pyhäntä, † 27.12.1973 Pyhäntä. Puoliso: Pelliikka **Eila** e Lundberg s Ojapelto -25 Piippola. Lapset: Ilmi -42, Sisko -45, Marjatta -47, Maija -49, Vilho -51, Matti -53, Kyllikki -56, Jouko -58

(† 89), Helena -61, Tuula -63, Veli Tapio -65 († 65), Eija -69. -Js 1943-44: sodanaikaista nostom.palvelua v. 43; 5393, 23.10.43 5000 3D, 1/ RjP 7 = 24.10.43 kkm. 1.1.-26.11.44 sama yks. kk.amp. Res. 23.2.44. Tst:t: Uhtuan suunta, Kotajärvi, Kivijärvi, Tolvajärvi, Ristijärvi, Märkäjärvi. Kot. 26.11.1944 Raahe. Jsmm.

PELLIKKA Väinö Vilhelm, mv, työmies ja stm Tavastkengältä, * 18.12.1902 Piippola (Pyhäntä), † 5.3.1970 Kestilä. I Puoliso: Pelliikka **Matilda** ("Tilda") s Karjalainen -01 Säräisniemi († 43 Pyhäntä). Lapset: Helvi -22 († 22), Aili -22 († 23), Vilho (=Vilho Einari ks. edeltä) -24 († 73), Siiri -27 († 29), Kalevi -29 († 83), Pentti -31, Lilja -34, Raili -35, Sirkka -38 († 43), Liisa -40. II Puoliso: Pelliikka **Anna** e Korhonen s Kesti -09 Kestilä († 87 Kestilä). -Ts 1939-40: Tuk/ Osasto Perksalo, 3/ I/ JR 40 kivm. Tst:t: Pelkosenniemi, Märkäjärvi, Saija, Viipurinlahden Vilajoki. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11. Lievä haavoitt. 17.7.41 Vuonisissa oik. kät. Hoito Hyrynsalmen sair. Paluu yksikköön 25.7.41. 2.2.42: 10/ JR 32 kivm. 3DE:n kirj. vap. 14.2.42. V. -43 jäi leskeksi; lapsia kotona. Uusi jakso rintamalle 18.7.44 alkaen: 6/ JR 11 kivm, 19.9.44 alkaen 11.K.HevS hev. kulj. Tst:t js:ssa: Vuoninen, Uhtuan pohj.puoli, Vuosalmi. Kot. 8.10.1944 Raahe.

PELLIKKA Yrjö Johannes, mv, kr.torpp.p. ja stm Tavastkengältä Juutisista, * 10.9.1904 Piippola (Pyhäntä), † 12.2.1967 Pyhäntä. Puoliso: Pelliikka **Elsa** s Piippo s 1891 Piippola (Pyhäntä), † 66 Pyhäntä. Lapset: Toivo -26 († 91), Tauno

-28 († 91), Laina -30. -Yrjö vakin. palv:ssa jv:ssä välir. aikana. Js 1941-42: 8/ JR 53 kivm. Tst:t: Kiestingin valtaus, Kapustajoen tst. Haav. käteen 15.8.41 Kapustajoella Kurkijärvellä. Hoitoa 40.KS:ssa, 6.12.41 alkaen 32.SotaS:ssa. Siirto 1.2.42 HTK 5393:een. Vap. 6.3.1942 8/ JR 53:ssa DivJ:n käskyllä.

PELTOMAA Heikki, tilall./metsätyöm. suutari ja stm Tavastkengältä, myöh. Pyhännän kirkonkylästä, * 28.2.1897 Piippola (Pyhämäntä), † 15.2.1968 Liminka. -Vakin. väkeen Tam.R v. -19, res -20. Erik.koul. vehv. Ts 1940: 17.2.40 Raahe 10/ II/ TP. 27.2.40 1.HuoltoJ/ V AKE suutari. Kot. 6.4.1940. Js 1941-42: II/ 12.K.Hev.S ja I/ 12.K.Hev.S vehv Lonkka. Vap. 12.5.1942 III AKE:n kirj. Muutto Kestilään -53, Liminkaan -55.

PENNANEN Heikki Ee-nokki, mv ja ylik Tavastkengältä, * 3.1.1918 Pyhämäntä, † 1.3.2002 Pyhämäntä. Puoliso: rintamalotta Pennanen **Mirjam** s Hietalahti s 15.1.1919 Jurva, † kuoli leskenä 26.10.2010 Pyhämäntä. Lapset: Pauli -46 (†2006), Seppo -48, Sirpa -49, Ilkka -62. -Heikki kuului Pyhännän sjk:aan. Kiv. valio. Ts 1939-40: 3KKK/ 3.Pr kkm, kkr.joht. Alik 21.11.40. Js 1941-44: II/ 12.K.Hev.S ja I/ 12.K.Hev.S el.lääk.au, JR 32 kuorm.- ja el.lääk.au, 12/ JR 32 el.lääk.au. 31. SotaS 25.1.-11.2.44 potilas. Ls 1944: Pohj.-Suomi, el.lääk.au edelleen Lonkassa 12.K.Hev.S:ssa. Tst:t: (ts:) Karjalan kannas: Nurmijärvi, Muolaanjärvi, Leipäsuu, Munasuo, Kilttee, Kämärä, Karisalmi; (js:) Juntusranta, Vuoninen, Pistojoiki, Uhtuan länsi- ja pohj.puoli, Karjalan kannas, Kivennapa. Kers 14.5.42. Vm 2. Tsmm, Jsmm. Kot. 28.11.1944 Raa Skp. Ylik 68. Mirjam Pennanen oli sotien aikana el.lääk.lottana (ks. tämän matr:n rintamanaisten osasto). Hänellekin myönnettiin Vm 2. Heikin ja Mirjamin yhteinen muisteluartikkeli on matr:n I osan ss 234-244.

PENNANEN Matti Markus, kelloseppä ja ylik Tavastkengältä, * 23.1.1914 Pyhämäntä, † 13.10.2006 Oulu. Puoliso: Pennanen **Vieno** s Ryttilä -18 Pyhämäntä, † 2009 Oulu. Lapset: Alpo -43, Jouko -46, Terttu -49, Eero -50, Paavo -54 († 2005). Ts 1939-40: Kuhmo Pr W:n mukana 6/ II/ JR 25 ase-au. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 ase-au. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan s., Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli;

Karjalan kannas: VT-linja, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi, Vuosalmi, Ihantala. Ls 1944: tulo vuorolomalta K:aan, joka eteni Ounasjokiv. Patokoskelle asti. Vm 2, -41. Raa skp 31.10.44. Kot. 19.11.1944 Raahe. Alik 36. Kers 42. Ylik 68. Matti kuului Pyhännän sjk:aan. Sininen risti m.k. Pyhännän veter. matr.tmk:n jäsen. Pennaset muuttivat Pyhännältä sotien jälk., as. viimeksi pisimpään Oulussa. Matin muistelu matr:n I osan ss 245-271.

PENNANEN Sylvester Olavi, kelloseppä ja korpr Tavastkengältä, * 23.11.1921 Pyhämäntä, † 2.7.1982 Kempele. Puoliso: Pennanen **Saimi** s Sainila -29 Pyhämäntä, † 2005 Oulunsalo. Lapset: Vilma -48, Sauli -55, Annikki -58. Sylvesterillä myös varhaisempi, tunnustettu lapsi: Aulis Kesti -46. Pennanen kuului Pyhännän sjk:aan. Js 1942-44: 1KKK/ JR 33 tsilti. 4/ 12 Pr tsilti. 4/ JR 33 tsilti (nimenm.). 1.9.43 sama tehtävä res:ssä. 6.3.44 sama, komennus pst.lähtörj. kurssille. 14.3. sama yksikkö kkm. Tst:t: Krivi, Hiisjärvi, Poventsa, Karhumäki, Mäntyselkä, Hyrsylä, Krivatsu, Tshalkki, Suojärvi, Syväri, Vuontele, Ägläjärvi, Tolvajärvi, Hylkysyrjä; Ls 44: Pohjois-Suomen valtaus: Kuluntalahti-Sodankylä. Kot 20.11.1944 Raahe. Vm 2, -44. Jsmm. Muutto Kiuruvedelle -52. Korpr 68.

PESONEN Edvin Juhani, mv, metallityöl. ja korpr Viitämäen Maaralasta, * 9.3.1912 Pyhämäntä, † 16.12.1975 Eskilstuna. Puoliso: Pesonen **Ilmi** s Sillanpää -16 Isojoki, † 96 Pyhämäntä. Lapsi: Ilpo -48 († 2008 Pyhämäntä PV: Kloster församl. Ruotsi). Ts 1939-40: 2KKK/ JR 25 muonittaja, Pr W:n mukana Kuhmossa. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 muonittaja. 7.12.42: 10/ III/ JR 11 (nimenm.) ajom. Kes. -43 11/ JR 32 kivm. Sair. Uhtuan pohjoispuolella; hoito 32.SotaS:ssa loppuvuod. -43. Kivm 12.11.43: 11/ JR 32. Ajom 12.4.44: 3/ Er.P 13 (yksikön nimenm.). Tst:t: Uhtuan länsipuolen Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan suunta, Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli; Kannaksen Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Kot. 25.11.1944. Vm 2, -42. Korpr 68. Edvin muutti sotien jälk. muualle, asui viimeksi pv:ssä Ruotsin Eskilstunassa.

PESONEN Iisak ("Iikka"), metsätyöm. mv ja stm Viitämäen Maaralasta, * 30.9.1922 Pyhämäntä, † 25.10.1999 Pyhämäntä. Js 1942-44 ja Ls 1944 JR 11:n yksiköissä, pstm ja ajom: 3KKK/ III/ JR 11, Kol./ JR 11, 13.Krh.K/ JR 11. Tst:t: Uhtuan länsip. Karjalan kannas: Lintula, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksenlohko, Kuolismaa, Ihantala; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä. Pst. patr.kant. ja ajom. Jsmm. Kot. 24.11.1944 Raahe. Iisak asui myöh. Pyhännän kirkonkylässä.

PESONEN Martti Erkki, mv, kirjuri-au ja kvääp (kers) Viitämäen Maaralasta, myöh. Pyhännän kirkonkylässä, * 25.3.1920 Pyhämäntä, † 27.12.1997 Pyhämäntä (Kallion Hoitokoti, Rantsila). Väilir. aik. vak. väessä korpr:ksi, js:n ajaksi siirto Esik.K/ Er.Os. Pennanen kirjuri Luton suunnalle 10.6.41. Myös jatko t. tehtäv. ja alik:na 26.10.41 lähtien, res.au 4.4.42; kvääp yksikössään 15.9.44 alk. Tst:t 1941-44: Luton suunta; Ls -44: Kemin valtaus 7.-8.10.44 ym. Pohjois-Suomen vapauttamistst:t. Tehtävät js:ssa Esik.K/ Er.Os.P:n kirjuri-au ja kvääp. Esik.K:n väep Pesosella hyvä kuvas-to Luton suunnasta. Kot. 29.11.1944 Raahe. Kers 68.

PESONEN Paavo Lauri, mv, korpr ja sotinv Viitämäen Maaralasta, myöh. Pyhännän kirkolta, * 10.9.1918 Pyhämäntä, † 30.1.2000 Pyhämäntä. Ts 1939-40: 7/ JR 64 ja 6/ III/ JR 64 kivm ja kpm Suomussalmen kirkonk. Haav. 27.12.39 Suomussalmella kran. sirusta vas. kantap. Js 1941-43: 8/ III/ JR 11 kpm. Tst:t: (ts:) Suomussalmi; (js:) Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi. Haav. Korpjärven motti-tst:ssa Pistojoiki-linjalla 24.7.41 kiv.luoti mol. jalkoihin. Hoitoa useissa SotaS:issa. Vm 1 ja Vm 2 (60. SotaS:ssa), Tsmm, Jsmm. Kot. 31.8.1943 Raahe. SI-% nousi 30%:sta v. -86 50%:iin vaivojen pahetessa. Korpr 68.

PIIPONNIEMI Johan Alfred ("Reeti"), sekatyöm, pientilall. ja stm Viitämäeltä, * 11.8.1909 Kiuruvesi, † 16.7.1971 Pyhämäntä. Puoliso: Piipponniemi **Sylvia** s Huusko -15 Sotkamo, † 82 Pyhämäntä. Lapset: Kauko -39, Siiri -41, Terho -45 († 2001), Elina -48, Airi -49, Pentti -50 († 74), Sinikka -53, Armi -56, Taisto -58, Voitto -59, Hilma -62. -Js 1941-44 palvelus nostom:nä: 8/ III/ JR 11, 10/ JR 32 ja 6/ JR 32 kivm. 26.4.42 2/ VHSP ajom. 24.10.44 2/ Er.P 8 suutari. Kot. 21.11.1944 Raa sp E. Tst:t: Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan suunta, Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli. Ls 44: Pohjois-Suomi. Jsmm.

PIIPONNIEMI Paavo Eelis, metsätyöm, mv ja stm Viitämäeltä, * 17.5.1923 Pyhämäntä, † 15.8.1976 Pyhämäntä. Puoliso: Piipponniemi **Katri** s Konola -25 Pyhämäntä, † 2009 Pyhämäntä. Lapset: Seppo -48, Maija-Liisa -52, Simo -57, Mirja -60. Paavo kuului Pyhännän sjk:aan. Js 1942-44 kivm: 5393, 23.1.43 JR 12, 5791, 23.2.43 E/ I/ JR 12, myöh. Järj.K 1, HTK 1. Tst:t: Äänisniemi, Maaselän suunta, Vienan kanava, Karjalan kannas: Ihantalan ratk.taistelut; Ls 44: Pohjois-Suomen tst:t. Haav. selkään Ihantalassa 3.7.44 (kran.sirpale). Rintamalla vakim. väen stm:nä 18.1.44 saakka, rintamalla reserviläisenä 19.1.44-13.11.44, jolloin kot. Vm 2.

PIIPONNIEMI Toivo Feliks, mv, stm ja sotinv Viitämäeltä, * 6.7.1918 Pyhämäntä, † 18.2.1987 Pyhämäntä. Ts 1940: Er.P 15 Raate kivm. Js 1941-44 kivm, pst.m: 1/ JR 11, 1/ 11 Pr; 41. ja 32.SotaS; 1/ JR 11. Tst:t: Uhtuan suunta Vasovaara, Latvajärvi, Ponkalahti, Vuoninen, Pistojoiki, Jyvälahti, Korpjärvi, Uhtuan länsipuoli, Kiestinki, Ahvenlahti, Karjalan kannas: VT-linja, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi; Ls 44: Tornio. Haav. 23.9.41 Kiiskisjärvellä vas. käsivarteen, 17.1.44 Särnikankaalla kran.sirp. rintaan. Hoito em. SotaS:issa. Vm 2, -42. Kot. 19.11.1944 Raahe. 3D:n matr:ssa Suomen Rintamamiehet 1939-45 (Lieto 1980 s 354) on hieman vaurioitunut sotilaskuva Toivosta.

PIIPONNIEMI Veikko Vilhelm, metsätm. puh. asent. ja jääk Viitämäeltä, * 6.6.1926 Pyhäntä, † 5.5.1999 Sotkamo. Puoliso: Piipponniemi **Martta** s Kaakinen -27 Sotkamo, † 2006 Sotkamo. Er. 86. Aviosta lapset: Vuokko -50, Merja

-54, Ari -62 († 97). Sodanaik. nostom.palvelu 23.2.-5.10.44: jv-koulutuksen jälkeen 5.5.44 E/ LeR 5 avustava ja vartm. 8.5.44 PLeLv 6 avustava ja vartm. 5.10.44 nm.palv. päätyi. Nv:ssä palvelut rintamiamies vakin. väkeen -46. Sotien jälk. muutto Sotkamoon.

PIIPONNIEMI Yrjö, mv, maatyöm. ja korpr Viitämäeltä, * 19.6.1900 Kiuruvesi, † 14.4.1963 Pyhäntä. Puoliso: Piipponniemi **Iida** s Luttinen s 1888 Piippola (Pyhäntä), † 1955 Pyhäntä. Lapset: Meemi -20, Juho -22 († 22), Iida -22 († 23), Aino

-25, Yrjö -25 († 25), Lilja -26, Saimi -28, Helmi -30. -Vakin. väkeen 1920, pion. Res. pion -21. Ts 1939-40: 3/ I/ PionP 22 pion, 1/ PionP 15. Suomussalmen tst-lohkot: Haapavaara, Mustajoki, Kiannanniemi, Juntusranta. Väilir. aikana nv. I lk:aan. Js 1941-42: I/ 12.K.Hev.S hev. Vap. 12.5.1942 III AKE:n kirj. Jsmm. Korpr 42. Perhe asunut myös Lamulla ja Luotakossa.

PIIPPO Aarne Armas, sekatyöm, suutari ja rakuuna Ahokylästä, * 28.2.1912 Pyhäntä, † 5.1.1949 Vesilahti. Puoliso: Piippo **Hanna** s Määttä -06 Kuhmo, † 86 leskenä Tampere. Lapset: Seija -45, Irma -48. -Ts 1939-40: Tiekorj.K:ssa työ-

mies. Js 1941-44: II/ 12.K.Hev.S hev, HTK 1, 1/ URR suutari, 40.Vaat.K; välillä 13.7.44 Raa skp. Oli palvelut Lappeenrannassa rakuunana; sen jälkeen Kannakselle rintamalle 21.7.44 LinRPTV 3. Kot. 14.11.1944 Raahe. Aarne muutti -45 Vesilahdelle. Leski muutti -61 Lempäälään, -64 Tampereelle.

PIIPPO Antti Vilhelm, mv ja kers Ahokylästä, myöh. Pyhännän kirkolta, * 23.10.1917 Pyhäntä. Puoliso: Piippo **Impi** s Rajala -14 Pyhäntä († 2002 Pyhäntä). Lapset: Seija -43, Ritva -45 († 84), Reijo ja Raija -50. -Ts 1939-40: Esik.K/ 3.Pr

kivm ja viestirats. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, myöh. 10/ JR 11 (sama yks.) tstiti-au, kss-au. Tst:t: (ts:) Nurmijärvi, Muolaa, Leipäsuu, Kiltee, Kämärä, Karisalmi; (js:) Vuoninen, Uhtuan länsi- ja pohj.puoli, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan s., Kangasvaara, Kannas: Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen linja, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Laurila. Haav. 3.12.41. Sair. Kostamus 3.10.42. 32.SotaS:n hoito, 16.4.44 40.SotaS:n. Kot. Raahe 19.11.1944. Korpr 41. Alik 42. Kers 44. Vm 1, Vm 2, Tsmm, Jsmm. Pyhännän srk:n veter.kuoron jäsen. Antin muistelus matr:n I osan ss 311-317.

PIIPPO Eino Vilhelmi, hit-saajaja stm Tavastkengän Perukalta, * 31.8.1919 Pyhäntä, † 17.3.1995 Tampere. Puoliso: Piippo **Elina** s Saloppä -18 Kuorevesi, † 95 Tampere. -Ts 1940: JvKoulK 5:n kautta ehti rintamalinjoille: Kuhmo, Löytövaara.

Väilir. aikana komennuksella 11 Pr:ssa. Js 1941: 7/ JR 27. Tst:t: (ts:) Kuhmo, Löytövaara, (js:) Uhtuan suunta Latvajärvi, Vuokkiniemi, Kiiskisjärvi. Haav. 9.8.41 Kiiskisjärvellä: vaikea osuma pakaraan ja pohkeeseen. Vap. 13.10.41 sair.v. Vap. kokonaan sotapalv:sta 10.2.44. Vm 2. Aseseppä. Eino Piippo muutti Tampereelle v:n -43 lopulla.

PIIPPO Herman Aleksander, metsätyöm. ja stm Ahokylästä, * 19.3.1897 Iisalmi (Vieremä), † 1.8.1957 Viitasaari. Puoliso: Piippo **Sylvi** s Koljonen, * 1900 Viitasaari († 74 Viitasaari). Herman oli vakin. väessä ennen sotia. Hänen ei tarvinnut lähteä nostom:nä ts:aan. Js 1941-42: 15.6.41-12.5.42 Lonkassa I/ 12.K.Hev.S hev. Vap. 18.5.1942 III AK:n E:n kirjeellä. Muutto 22.7.44 Viitasaarelle.

PIIPPO Juho Petter, kr. torpp. mv ja stm Viitämäeltä, * 7.10.1898 Kiuruvesi, † 10.5.1966 Pyhäntä. Puoliso: Piippo **Johanna** ("Hanna") s Kaarakainen s 1898 Kiuruvesi, † 19.3.1965 Pyhäntä. Haudatut Kiuruvedelle. Muuttivat

huhtik. -25 Pyhännän Viitämäelle kruunun Kytö-nimiseen metsätorppaan. Ottopoika: Erkki e Erholtz -29 Kiuruvesi. Juho vakin. väkeen jv -19: PSR, res. -20. Ts 1939-40: 7.2.1940 7/ JR 25 kivm. Js 1941-42: 15.6.41-12.5.42: I/ 12.K.HevS Uhtuan suunnan Lonkka hev. Vap. III AKE:n kirj. Tst:t: (ts:) Kuhmon rintama, Löytövaara; (js:) Uhtuan suunta, Lonkka. Nv. I lk 1.6.1943.

PIIPPO Onni Iisakki, työnjoht. ja korpr Tavastkengältä, * 30.3.1917 Pyhäntä, † 17.6.1987 Oulainen. Puoliso: Piippo **Siiri** s Heikkilä -21 Rantsila, leskenä Oulaisissa. Ts 1939-40: vakin. väessä kivm. Tst:t: (ts:) Pitkäranta, Laatokan

koillispuoli. Js reserviläisenä 1941-44 kirjur: JR 11 ja 11/ JR 11. Tst:t: Raatteen suunta, Vuokkiniemi, Vuoninen, Uhtuan ja Kiestingin suunta; Karjalan kannas: Kivennapa, Ihantala, Ls 44: kivm, kp.amp Tornio. Haav. Torniossa. Korpr 68. Kot. 25.11.1944 Raahe. Jsmm.

PIIPPO Toivo Eevertti, seppä-mv ja ylik Tavastkengältä, * 3.5.1909 Rantsila, † 5.10.1979 Pyhäntä. Puoliso: Piippo **Riitta-Liisa** s Laukka -16 Pyhäntä, † 77 Pyhäntä. Lapset: Raimo -37 († 2002), Ilmari -39, Pekka -42, Sirkka -46, Annikki

-52. Muutto Pyhännälle ennen sotia. Sodissa aseseppä ja hev-kengittäjä. Ts 1939-40: alik, pion.rj, aseseppä JR 25:n Kuhmon tst:uissa, Itn Volasen kompp. Js 1941-44: II/ 12.K.HevS, J/ 2.ELK; I/ 2.ELK; 12.K.HevS; KTR 16; 1.Lin.Psto 6; 24.ELK; 12.K.HevS keng.seppä-au, sähkömoott. käyttäjä. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Kiestinki-Louhi, Uhtuan suunta Lonkka, Karjalan kannas. Kot. 20.11.1944. Vm 2 x 2, Tsmm, Jsmm. Kers 42. Ylik 68. Ks. korpr Veikko Nissisen muistelus Toivosta matr:n II osan ss 145-146.

PIIPPO Veikko, maa- ja metsätyöm. ja stm Ahokylästä, myöh. betonimies Kajaani, * 30.10.1919 Pyhäntä, † 3.8.2001 Kajaani. Puoliso: Piippo **Rauha** s Tikka -26 Suojärvi, † 84 Kajaani. Vak. väessä jv-koulut:ssa ts:n aikana ja

väilir. aikana, ei vielä rintamalla. Js 1941-44: 5.Pr, siirto JR 5/ 4D. Sair. Häsälässä heinäk.-41: potilaana 20.8.41 17.SotaS:aan. Määr. sair.kant:ksi 13.2.42 Mikkelissä 17.SotaS:ssa. Kot. 22.11.1944 Raahe. Muutto Kajaaniin -53.

PIIPPO Viljo Henriikki, mv ja stm Ahokylästä, * 15.3.1923 Pyhäntä, † 27.11.1996 Pyhäntä. Puoliso: Piippo **Senja** s Turunen -23 Pyhäntä, † 2001 Pyhäntä. Lapset: Mauno -46, Veijo -47, Salme -50, Pentti -52, Arja -55, Tuulikki -61

(† 61), Esko -65. -Js 1942-44: 5/ JR 25 pk.amp.apul. Sair. 28.6.44 Karisalmi, hoito 17.SotaS:ssa Äänislinnassa. Väillä myös apumiehenä SotaS:ssa. Myöh. hoitoja myös muissa SotaS:oissa. 24.11.44 Raa sp. Tst:t: Suurilahti, Seesjärvi, Karjalan kannas. Kot. 27.11.1944 Raahe. Jsmm. Viljonkin sotapalkku on esillä Väinö Myllylän artikkelissa matr:n I osan s. 225-227.

PIIPPO Väinö Arvid, pientil. metsätyöm ja nostomies Ahokylästä, * 28.7.1904 Piippola (Pyhäntä), † 22.11.1965 Pyhäntä. Puoliso: Piippo **Hilja** s Pellikka -06 Piippola (Pyhäntä), † 86 Pyhäntä. Lapset: Eino -30 († 2009), Kalevi -33 († 74), Eila -42 († 44), Eero -45 († 95). Js 1944: 15.6.1944 121. Työk. 10.9.44 4.Er. Lin.J. Linn. työ ja vart.palv. Kot. 21.11.1944.

PIRTTISALO Eino Iirikka, mv, alik ja sotinv Lamujoelta, * 4.4.1917 Pyhäntä, † 25.8.2005 Pyhäntä. Puoliso: Pirttialo **Hanna** s Lehtola -23 Kärsämäki, † 2003 Pyhäntä. Lapset: Mauri -46, Reijo -47, Teuvo -50, Rajja -51 († 56), Timo

-54, Eija -56, Markku -57, Merja -59, Rauno -60, Esko -62, Hannu -65. -Eino oli kiv. valio. Korpr 39. Ts 1939-40: 7/ III/ 3.Pr pk.amp. Tst:t: Nurmijärvi, Leipäsuu, Muolaa. Haav. 14.2.40 Leipäsuu vas. kät. liev. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 pk.amp. Haav. 17.7.41 liev. Vuoninen. Hoitoa SotaS:oissa. 7.12.41: 8/ III/ JR 11 kivm. Paluu yksikköön 18.12.41. Haav. liev. 13.1.42. Hoitoa SotaS:oissa tammi- ja helmik. 4.6.42 10/ III/ JR 11 ajom. Tst:t js:ssa: Vuoninen, Uhtuan pohj.puoli, Länsi-Kannas: VT-linja, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksen linja, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornio, Laurila, Rovaniemi. Kot.19.11.44 Raahe. Vm 1, -4.8.41. Jsmm. Alik 68. Ks. Mirja linatin kokoama Einon ja Hannan haastatt. Siikajokilaakso 11.4.1996 s 5.

PIRTTISALO Toivo Osvald, mv, sotinv ja korpr Lamujoelta, * 13.8.1914 Pyhäntä, † 21.3.1982 Pyhäntä. Puoliso: Pirttosalto **Katri** s Kaarlela -13 Pyhäntä, † 99 Pyhäntä. Lapset: Ossi -38, Maire -40, Eero -41, Seija -44, Toivo -48 († 2007), Maija

-49, Vesa -51. -Toivo-isä oli kiv. valio ja pk:ssa hyvä. Ts 1939-40: Pr W:n mukana Kuhmossa 6/ II/ JR 25 pkm. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 pk.amp, vartm. Haav. 21.7.41 Pistojoeki. 10 %:n sotainv. Haav. jälkeen jv-koulutusta, Jv.skp.VartioKompp. Vap. toist. 30.9.42. Raa skpE varastom 15.9.-1.11.43. Porin KO. Järj. partiom. 5.9.44 1/ VP 36 puh.mies. Tst:t: (ts:) Kuhmo, (js:) Vuoninen, Pistojoeki, Vuoksi. Kot. 4.11.1944 Raahe. Tsmm, Jsmm. Vm 2. Korpr 68.

PITKÄKOSKI Antti Johannes, raktyöm, mv, korpr ja sotinv Pyhännän kirkonkylästä, * 22.12.1913 Pyhäntä, † 2.6.1991 Pyhäntä. Puoliso: Pitkäkösken **Kerttu** s Heikkinen -22 Pyhäntä. Lapset: Aili -41, Olavi -43, Oiva -46, Sisko -49, Juhani -51, Unto -54.

Nostom:nä välir. ja js:n aikana. Js 1941-42: kivm 8/ III/ JR 11. Tst:t: Vuoninen, Pistojoeki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen rata. Haav. vaik. 25.8.41 Kiestingin-Louhen rad. suunnalla. Jalka-inval. ja 30 %:n SI-vamma paheni 40 %:iin. Hoito 32.SotaS:ssa Oulussa. Raa skp 27.6.42. Kot. ja vap. Raahe 31.10.1942 ja 16.12.1942 Raa skp:n E. Vm 1, Vm 2, Jsmm. Korpr 68.

PITKÄKOSKI Arvi Ensio, mv, korpr ja sotinv Tavastkengältä, * 4.8.1923 Pyhäntä, † 23.10.1998 Pyhäntä. Puoliso: Pitkäkösken **Taimi** s Manninen -27 Suomussalmi († 95 Pyhäntä). Lapset: Seija -47, Toini -49, Toivo -51, Aila -60, Anna-Liisa -62,

Vappu -64, Sisko -66. -Arvi oli Pyhännän sijk:n jäsen. Js 1942-44: stm HTK 11. 17.2.43 HTK/ 6D. 2/ JR 12 pkm. Haav. Vienan kanavalla 27.12.43. Hoitoja SotaS:ssa. Kev. -44 HTK 8 pkm 2/ JR 12. Haav. Ihantalassa 29.6.44 selk. ja oik. sääreen. Hoitoja SotaS:ssa. Raa skpE 8.9.44. Kot. 30.11.1944. Tehtävät: kivm, pkm. Tst:t: Äänisniemi, Vienan kanava, Hiisjärvi, Ihantalan suunta. SI-vamma 10 % paheni 35 %:iin. Jsmm. Korpr 68. Sinimeristi m.k. Pariskunta asui myöh. Pyhännän kirkonkylässä.

PITKÄKOSKI Juho, torpp., mäkitup.p. mv ja jääk Tavastkengän Aholasta, * 18.12.1896 Piippola (Pyhäntä), † 9.11.1969 Pyhäntä. Puoliso: Pitkäkösken **Reeta** s Knuutinen s 1892 Kiuruvesi, † 73 leskenä Pyhäntä. Lapset: Vieno

22, Arvi -23 († 98), Saima -25. Vakin. väkeen elok.27. pñä 1918 1/ KJP (Kaartin Jääk.P). Res -19. Nv. I lk. 1.6.36. Osallistui Nv:n I lk:n stm:nä YH:iin ja lkp:oon 22.2.-13.4.40. Erik. koul. ajom, hevvh. Siirto 6.3.-13.4.40 Toim.K/ Sotak.Keskus. Kot. 13.4.1940 Raahe.

PITKÄKOSKI Reino, mv-työm. stm ja sotinv Tavastkengältä, * 24.6.1911 Pyhäntä, † 27.11.1957 Pyhäntä. Puoliso: Pitkäkösken **Tyyne** s Kamunen -21 Pyhäntä († 2008 Pyhäntä). Lapset: Salme -46, Sauli -47 († 89). Ts 1939-40: Kuhmo 5/ JR 25

kivm/ Pr W:ssa. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 kivm. Haav. liev. 25.8.41 Kiestingin-Louhen radalla. Paluu yksikköön 27.11.41. Helmik. 2.42 alkaen 10/ JR 32 kivm. Pion 1.11.42-7.3.44 E/ JR 32, myöh. kivm 11/ JR 32 ja kivm 5/ JR 53. Vaikea haav. Noskualla 23.6.44: kran. räjähdys aih. myös aivovamman, SI-vamma heti 30 %. Hoito 54.SotaS:ssa 1.12.44-7.6.45. Lausunto palv:sta vap:sta lähetetty Raa skpE:lle 7.6.45. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuoninen, Pistojoeki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi,

Kiestigbin-Louhen r. suunta, Uhtuan pohj. puoli, Karjalan kannas: VT-linja Kuuterselkä, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko. Kot. 30.11.1944, pitkä SotaS-hoito sen jälkeen.

PITKÄKOSKI Veikko Artturi, mv, stm ja sotinv Tavastkengältä, * 9.1.1916 Pyhäntä, † 2.11.1981 Pyhäntä. Puoliso: Pitkäkösken **Toini** s Turunen -19 Pyhäntä, † 2008 Pyhäntä. Lapset: Pentti -44 († 2006), Veikko -48, Helvi -52, Lauri -57, Aila -60,

Irma -62, Taisto -66. -Vakin. väkeen v. -37 1/ Pohj.R. Pk.amp, kiv. valio. Res -38. Ts 1939-40: Kuhmo pk.amp 6/ II/ JR 25, Pr W:n mukana. Js 1941: 8/ III/ JR 11 pk.amp. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan suunta Vuoninen, Pistojoeki. Haav. 21.7.41 Pistojoella. SI-vamma paheni 70 %:iin, invaliditeetti vaikeutui myös siten, että oik. käsivarsi ei enää korjautunut; joud. poistamaan. Kot. Seinäjoelta -41. E/ Raa skp 24.10.41 vapautti Veikon täysin asevelv:sta. Vm 3, VR 4, Tsmm, Jsmm.

PUURUNEN Aukusti Henrik, mv, autoilija ja korpr Tavastkengältä, * 13.8.1911 lisalmi (Nissilä), † 15.3.1997 Pyhäntä. Puoliso: Puurunen **Eliina** s Turunen -18 Pyhäntä, † 2004 Pyhäntä. Lapset: Maija -36, Pentti -37 († 97), Paavo -39, Hanna

-41, Kaarlo -43, Jukka -45 († 47), Leena -49, Eeva -51, Elsa -54, Kaisa -56, Markku -57, Seppo -60, Vappu -61, Timo -64. Rakuuna Aukusti kuului Pyhännän sijk:aan. Ts 1939-40: Kev.Os./ JR 27 kkm, 3/ JR 27 pkm. Erinomainen pk.amp. Tst:t: Suomussalmi, Raate, Kuhmo. Haav. 7.2.40 Kuhmo. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 pkm. Tst:t: Uhtuan suunnan Vuoninen, Pistojoeki. Hoito 41. ja 55.SotaS:oissa sair.v.; 14.8.41 HTK 11. Myöh. Varikko I Viippula, arm. pyörävarastonhoit. Kev. -43 Raa skpE kivm ja sen jälk. Km V 1 varastom. Kot. 2.11.1944 Raahe. Jsmm. Korpr 68. Aukusti oli Pyhännän veter.matr. tmk:n jäsen. Hänen muistelunsa on matr:n I osan ss 385-392.

PUURUNEN Olavi, mv ja kers Tavastkengältä, * 19.6.1913 lisalmi (Nissilä), † 3.7.1986 Pyhäntä. Puoliso: Puurunen **Helvi** s Heikkinen -21 Pyhäntä, † 2005 Pyhäntä. Lapset: Martti -41, Meeri -43, Pirkko -46, Jouko -49. Alik Olavi kuului Pyhännän

sijk:aan. Ts 1939-40: 2KKK/ JR 40 kk.joht. Tst:t: Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi, Märkäjärvi, Viipurinlahden Vilajoki. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 kiv.rj. Haav. liev. Pistojoekilinjalalla 24.7.41 Korpjärven tst:ssa. Hoito 26.SotaS:ssa. Paluu yksikköön. Jv-KouluK 18 auto-rj marrask.-41. 15.11.41 7DE, 8.12.41 arm:n 28.Autokorjaamon autonasent. ja auto-rj. Kot. 20.11.1944 Raahe. Jsmm. Kers 68. Helvi kuului veter.naisten edust:na veter. matr.tmk:aan.

PUURUNEN Tauno Erkki, mv, metsät.joht. ja ylik Tavastkengältä, * 5.7.1917 lisalmi (Nissilä), † 22.4.1979 Pyhäntä.

I Puoliso: Puurunen **Tyyne** s Sainila -20 Pyhäntä († 55 Pyhäntä). Lapset: Eero -38, Eevi -40, Pauli -42, Toivo -45,

Sirkka -47, Irja -50 († 50), Irja -55. II Puoliso: Puurunen **Aune** s Märd -26 Pyhäntä. Lapset: Rauno -58, Jarmo -60. Tauno kuului sijk:aan. Ts 1939-40: Esikk/ II/ JR 40 auto-rj, kvääp ja kirjuri. Tst:t: Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi. Haav. käteen 4.1.40 Joutsijärvi. Js 1941-44: II/ 12.KHev.S autonkulj. ja tal.au. I/ 12.KHev.S tal.au ja kirj.au. 14.12.43 28AutoK kvääp. 16.11.44 1.AutoK. Kot.21.11.1944 Raa skp. Tst:t: Uhtuan ja Kiestingin suunta, Karjalan kannas. Ls 44: Pohjois-Suomi. Alik 39. Kers 42. Ylik 67. 2 x Vm 2. Tsmm. Jsmm. Lapin risti.

PÄÄKKÖ Aaprami ("Aappo") Aleksanteri, mv ja stm Viitämäestä ja Tavastkengältä, * 23.8.1907 Amerikka (USA), † 2.12.1987 Pyhäntä. I

Puoliso: Pääkkö **Olga** s Knuutila -16 Pyhäntä († 41 Pyhäntä). Lapset: Kaisa -38, Onni -39. II

Puoliso: Pääkkö **Reeta** s Makkonen -08 Pyhäntä, † 85 Pyhäntä. Lapset: Kalervo -43, Pentti -43 († 44), Meeri -45, Väinö -47, Juhani -49, Martti -51. Ts 1939-40: 6/ II / JR 40 ("Nestor Tolvasen kuulu komppania")

ajom, kivm. Tst:t: Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi, Märkäjärvi, Viipurinlahden Vilajoki. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 9/ JR 32, I/ JR 32 kivm ja tarkka-amp 1.4.42 asti. Tst:t: Uhtuan länsi- ja pohj.puoli: Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan s., Kangasvaara, Tervajoki. Kivm, ajom. II jakso: 16.6.44 - : HTK/ Raa skpE kivm. 27.6.44 I/ JR 1 ajom. 2.11.44 2/ ErP 20 kivm. Vm 2. Kot. 19.11.1944 Raahe. Tsmm. Jsmm.

PÄÄKKÖ Frans Viljami ("Vili"), mv, saha-/kui-vaamotyöm. ja korpr Viitamäestä, * 14.10.1908 Amerikka (USA), † 18.10.1971 Tyrnävä, Puoliso: Pääkkö **Saima** s Piirainen -12 Pyhäntä († 95 Tyrnävä). Lapset: Veikko -34 († 49), Eino -37, Katri -39 († 89), Siiri

-43, Kauko -47. Ts 1939-40: JR 25/ Pr W Kuhmo kivm. Js 1941-44: SissiP 3 kivm. Tst:t: (ts:) Kuhmo, (js:) Kiestinki, Uhtua, Karjalan kannas, Pohjois-Suomi. Kot. 1944 Liminka. Muutto -46 Temmekseen, myöh. Tyrnävälle.

PÄÄKKÖ Heimo Henrik ("Heikki"), maa- ja metsätyöm. ja korpr Pyhäntä, * 1.6.1906 Piippola (Pyhäntä), † Pudasjärvi 17.3.1964. Palasi Pyhäntälle -31 Pulkkilasta. Muutti Pudasjärvelle -48. Vakin. väkeen -26

2/ PPP 2. Ts 1939-40: I/ JR 40 ajom. Tst:t: Pelkosenniemi, Savujoski, Salla. Js 1941-44: E/ Kev.Os.5 hev. I/ JR 32 hev. Kot. 1.4.42. Uusi jakso 5.7.44: HTK/ Raa skpE vääp:n palv:een. 11.7.44 7/ JR 45 kivm. Kot. 4.10.1944 Raahe.

PÄÄKKÖ Väinö Henrik, mv, ylik ja sotinv Viitamäestä, * 21.12.1915 Pyhäntä, † 18.2.1982 Pyhäntä. Puoliso: Pääkkö **Anna ("Anni")** s Koistinen -17 Pyhäntä, † 2000 Pyhäntä. Alik Väinön sot.arvoksi v. -37. Ts 1939-40: 2KKK/ JR 25/ Pr W Kuhmo kiv.

joht. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 kiv.rj. Haav. liev. 25.8.41 Kiestingin-Louhen radan varr. Joukk.vj 30.10.41 alkaen. Kers 42. 11/ JR 53. Tst:t: (ts:) Kuhmo, (js:) Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen ra-

dan suunta, Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: haav. vaik. 25.6.44 Antreassa Heinjoella kran. sirpaleista mol. jalkoihin ja rintaan. Hoidot Kuusamon, Oulun, Loimaan ja Oulaisten SotaS:oisissa. VR 4 m.k., Vm 1 -43, Vm 2, Tsmm, Jsmm. Kot. 10.11.1944 Raahe. Ylik 68. SI-vamma virallisesti vain 10 %, vaikka oli vaikea. Annin muistelus matr:n II osan ss 147-148.

RAJALA Eino, mv, kers ja Pyhäntä kunnan esimies Ahokylästä, * 23.6.1906 Piippola (Pyhäntä), † 20.4.1973 Pyhäntä. Puoliso: Rajala **Laina** s Makkonen -07 Pyhäntä († 95 Pyhäntä). Lapset: Eila -37, Eeva -40, Anneli -52. Ts 1939-

40: 10 THK viestim ja kirjuri huoltojoukoissa, tienkorjK. Alik 40. Js 1941-44: I/ 12.KHevS vääp ja kirjuri, 12.E VarK EK-kirjuri ja viestim huoltojoukoissa. Tst:t: (ts:) Laatokan kannas, Korpiselkä, Tolvajärvi, (js:) Lonkan ja Hyrynsalmen suunta. Kers 42. Kot. 6.10.1944 Raahe. Vm 2. Tsmm, Jsmm.

RAJALA Viljo Edvard, mv, vääp ja sotinv Ahokylästä, * 14.2.1915 Pyhäntä, † 28.11.2006 lisalmi. Avioliitto 27.7.1941. Puoliso: Rajala **Inkeri** s Härmä -20 Liminka († 2002 lisalmi). Lapset: Jorma -43 († 94), Pauli

-46. Ts 1939-40: Kuhmo 6/ II/ JR 25/ Pr W kivm, pk-rj ja jjoht. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, myöh.= 10/ JR 11 tstiti-au, rj, jjoht; 1.2.42 alkaen ja jatkaen kvääp (kvääp Antti Järvelän siirrettyä Röhöön eri yksikköön). Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuoninen, Pistojoiki, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan suunta, Kangasvaara, Uhtua, Karjalan kannas: Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Kuparsaari, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornio, Laurila, Rovaniemi. Viljo Rajala haav. 8.9.41 Kangasvaarassa liev. tyk.kran.3 sirp:sta oik. jalkaan. Myös vas. käsivarteen ja oik. rintalihakseen sirp.vamma. Hoidot Oulun ja lisalmen SotaS:ssa. Alik 36. Kers 41. Ylik 42. Vääp 44. VR 4, Vm 1, Tsmm, Jsmm. Vääp Rajalan muistelus matr:n I osan ss 174-183.

RASI Vilho Johannes, mv ja alik Pyhäntä kirkonkylästä, * 11.1.1920 Pyhäntä, † 5.8.1991 Pyhäntä. Puoliso: Rasi **Martta** s Pahkanen -18 li, † 2006 Pyhäntä. Lapset: Maija -50, Matti -51, Mauno -54 († 57), Martti -56. Js 1941-44: Kev.Os.3/

12.Pr pst.tkm, Rj.P7 pst.tkm, E/ Rj.P7 samoin, 14.7.44 Tyk.K/ Rj.Pr. pst.tykinjoht. 5.11.44 E/ Rj.P7 pst.tkm. Kot. 30.11.1944 Raahe. Tst:t: Paanajärvi, Nenäpalo, Kelsinkäinen, Isoselän laki, Tuorevaara, Nuottavaara, Voittojoki, Alavilmajoki, Alakurtti, Uhtuan suunta, Tolvajärvi; Ls 44: Pohjois-Suomi. Korpr 43. Alik 68. Vm 2. Jsmm.

RIMPELÄINEN Aarne Olavi, mv ja stm Tavastkengältä, * 13.12.1922 Pyhäntä, † 16.11.1999 Lapinlahti, haud. Pyhäntälle. Puoliso: Rimpeläinen **Aino** s Jussila -28 Pyhäntä, † 65 Pyhäntä. Lapsi: Antero -47 († 2004). Rimpeläinen kuu-

lui Pyhäntä s jk:aan Tavastkengällä. Js 1942-44: 3D Uhtuan suunta: 3KKK/ JR 11 kkm, myöh. 3KKK/ JR 11 pst.m. Kot. 19.5.1945 Raahe. Tst:t: Uhtuan suunta, Hevosenkä, Karjalan kannas: Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Rovaniemi, Tornio. Jsmm, Sininen risti m.k. Asuinp. viimeksi Lapinlahti. Olavin rintamuistot: artikkeli tämän matr:n II osan ss 135-137. *Ks. korjaus s 137.*

RIMPELÄINEN Lauri Eino, mv, rakentaja ja korpr Tavastkengältä, * 6.10.1920 Pyhäntä, † 7.3.2007 Pyhäntä. Puoliso: Rimpeläinen **Lempi** s Visuri -30 Pyhäntä, † 71 Pyhäntä. Lapset: Sauli -49, Aimo -51 († 94 Ruotsi), Simo -52, Tapani -56 († 2009),

Risto -59, Annikki -61, Liisa -63, Tuula -68. Js 1941-44: 25.Tyk.K tstiti. Tyk.K/ JR 11 pst.tkm. Syksy -43 n.1 kk 32.SotaS:ssa potilaana. 22.10.43: 14/ JR 11 pst.tkm. Vm 2, 6.7.44. 24.7.44 Esikk/ JR 11. Erik.koul. pst.tkm ja panssarikauhemies. Korpr 23.10.44. Raa sp E 31.10.44. Tst:t: Uhtuan suunta: Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuoninen, Pistojoiki, Korpivaara, Tetriavaara, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornion maihinnoisuus, Rovaniemi. Kot. 18.11.1944 Raahe. Jsmm.

RIMPELÄINEN Oskar Anton, mv ja stm Tavastkengältä, * 20.7.1900 Kestilä, † 5.1.1970 Pyhäntä. I Puoliso: Rimpeläinen **Kerttu** s Sipo (Järvelä) s 1900 Pyhäntä, † 25 Pyhäntä. Lapset: Helga -20 († 2003), Olavi -22 († 99 Lapinlahti). II

Puoliso: Rimpeläinen **Liisa** s Tiinus s 1896 Inkeri, † leskenä -87 Pyhäjärvi OL. Lapsi: Sirkka-Liisa -31. -Vakin. väessä -20 alkaen 3/ 1.Pion.P pion. Res -21. Ts 1939-40: 12.12.39 3/ Pion.P 22. Tst:t: Suomussalmi, Haapavaara, Mustajoki, Kiannanniemi, Juntusranta. Nv. 1. Ik:aan ts:n jälkeen välir. aik. Js 1941: 15.6.41 8/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: Uhtuan länsip. suunta. Sairast. kesän -41 loppupuol. Hoito- ja toip.jakson jälkeen uutta jv-koulutusta. Loukkaant. 12.11.41 junaonnet:ssa, Oulu; hoito 32.SotaS:ssa 2.12.41 saakka. Toip. loma. Kot. 16.12.1941 Kotij. E:n kirj. Liisa-leski muutti -72 tyttärensä perheen luo OL:n Pyhäjärvelle.

RIMPELÄINEN Paavo Elo, mv ja jääk Tavastkengältä, * 26.8.1906 Kestilä, † 15.7.1962 Pyhäntä. Puoliso: Rimpeläinen **Tilda** s Leiviskä -09 Pyhäntä († leskenä -90 Pyhäntä). Lapset: Teuvo -29 († 94 PV/ Ruotsi), Kalervo -31

(† 2008), Arvo -33, Taisto -35 († 62), Lauri -38, Paavali ("Paavo") -39, Kalle -41 († 2003), Antti -47 († 97), Sisko -55. Vakin. väessä vv. 1926-27 9/ III/ S.JR. Pyhäntä s jk:n jäsenenä vuoden ajan. Res:ssä rintamalle: Ts 1939-40: Ps W:n mukana Kuhmossa 6/ II/ JR 25 kivm. Js 1941-42 ja 1944: 8/ III/ JR 11 ja 2/ JR 32 kivm. Sair. 5.9.41 Uhtuan pohj.puol. Vap. 1.4.42 toistais. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Vuoninen, Pistojoiki, Korpjärvi, Uhtuan pohj.puoli. Uusi jakso: 22.6.44 alkaen: HTK/ Raa skp E kivm. 5.7.44 60.SotaS:n apum. Kot. 6.10.1944 Raahe. Tsmm. Jsmm. -Huom: Elo Rimpeläisen sotatietä kosk. asiakirjojen joukosta (sota-arkistossa) löytyi elok. 23. päivältä 1941 vetoomuskirjelmä, joka oli toimitettu Eino Järvelän allekirjoituksella ja Pyhäntä kunnallislautakunnan sinetillä leimattuna sotilasviranomaisille. Teksti kuuluu: "Todistetaan, että Pyhäntä kunnan kunnallislautakunnan toimesta on Sotilasläänin komentajalta pyydetty, että loput Pyhäntä terveistä reserviläisistä siirrettäisiin vartio- tai huoltotehtäviin." Näin tapahtui esim. Elo Rimpeläiselle: hän sai olla toipumisensa jälkeen vapaana rinta-

majoukkojen tst-tehtävistä jo vanhemp. ikäluokkiin kuuluvana apupalvelun rauhallisemmissa toimissa.

RUOTSALAINEN Johannes ("Jussi"), sekatyöm. mv ja stm (komp:n keittäjä) Kamulankylän Mäntylästä, * 2.5.1904 Kiuruvesi, † 29.1.1969 Rantsila. Puoliso: Ruotsalainen **Helmi** s Piirainen -07 Piippola (Pyhäntä), † 94 Rantsila. Lapset: Kaisa -30 (= "Katri"), Hilja -32, Elsa -34, Johannes -37, Väinö -38, Jooseppi -40, Aune -41, Hannu -43, Paavo -43 († 45), Leena -45. -Vakin. väkeen v. -24 5/ II/ PSR. Res:ssä rintamalla: Ts 1939-40: Nestor Tolvasen kuulossa K:ssa 6/ II/ JR 40 patr.kant, myöh. keittäjä. Tst:t: Pelkosenniemi 1939. Sair. 2.1.-2.4.40. Kot. 25.4.40. Js 1941-42 ja 1944: 8/ III/ JR 11 ajom, 9/ JR 32 kivm. Vap. 3DE:n kirj. 14.2.42. Tst:t js: Vuoninen, Pistojoeki, Korpijärvi, Kiskisjärvi, Kiestinki, Uhtuan pohj. puoli. Uusi jakso 2.7.44 alkaen: HTK/ Raa skp 6. Kom. 5.7.44-30.9.44 60.SotaS:n auton apum. Kot. 2.10.1944. Muutto Rantsilan Sipolankylään 50-luvun puoliv.

RYTILÄ Antti, sekatyöm. ja hiiltäjä Pyhännän Kamulankylästä kirkolta, * 23.5.1905 Piippola (Pyhäntä), † 1.8.1967 Haapavesi. Puoliso: Ryttilä **Rauha** e Jokimäki s Myllykangas -07 Haapavesi, † 89 Haapavesi. Vakin. väessä ts:n jälkeen v. -40: JR 25 ajom, muonittaja, 10/ 10.Pr kivm. Js:n aikana 1941-43 Haapavedellä palv:ssa Pekkasen hiiltotyömaalla. Kot. 6.2.1943 ikänsä puolesta Oulun skp:ssä. Uusi vaihe alkoi 27.6.44: HTK/ Raa skp/ Kotij. Siirto 6.7.-1.10.44 8/ JR 56 pstm. Tst:t js: Karjalan kannas: Loimola 6.7.-19.9.44. Kot. 5.10.1944 Raahe. Muutto Utajärvelle -49, myöhemmin Ouluun ja Haapavedelle.

RYTILÄ Eino Johannes, mv ja it-ktm Kamulan kylän Haarainniemestä, veteraanivuosinaan Pyhännän kirkonkylässä, * 4.10.1920 Pyhäntä, † 28.12.2009 Pyhäntä. Vakin. väkeen lokak. 1943. 5.11.43 Koul.os./ 7.Rask. It.Ptri. Js 1944: 29.1.44 91.Rask. It.Ptri. Sodanaik. tehtävä

rask. it-ktm. Tst:t: It-taistelut Helsingissä. Kot. II/ It.R 3:sta 26.11.1944.

RÄTY Viljo Henrik Olavi, mv, autoil. ja alik Viitamäeltä, * 10.3.1915 Kiuruvesi, † 17.2.1977 Kiuruvesi. Puoliso: Rätty **Elvi** s Tikkanen -16 Kiuruvesi, † 99 Kiuruvesi. Er -69. Rädtyt muuttivat Kiuruvedeltä 15.9.42. Lapset: Erkki -41, Teuvo

-45 († 2001). Viljo kuului Kiuruveden sjk:aan. Kiv.valio. Vakin. väessä 1/ SJR jääk 37, korpr ja alik 38. Rintamalle res:ssä: Ts 1939-40: Esikk/ II/ JR 9 täh.au. 8.1.40 16.SotaS: potilas sair. v. Paluu yksikköön 27.1.40 Esikk/ II/ JR 39 täh.au. Tst:t: Uomaa, Lavajärvi, Ruhtinaanmäki, Koirinoja, Pyhäjärvi, Nietoja. Js 1941-44: 2.Er.Auto-os:n mukana Karjalan kannaksella. SissiP 2 autonkulj. Välillä 5.SotaS:n potilaana sair. v. Uusi jv-koulutusjakso. 15.10.41 lis. skp, Liik.tsto autonkulj. Lisää jv-koulutusta. 15.7.42 2.Er. Auto-os:n autonkulj. 30.4.43 sair. Kolkontaipaleessa. Hoito 20.SotaS:ssa ja Varkauden sotvapo:lla. 5.6.43 2.Er. Auto-os:n autonkulj. Ls 44: Pohj.-Suomi. Kot. 25.11.1944. Jsmm. Rädtyt muuttivat lokak. -48 Kiuruvedelle.

RÖNKÄ Matti, mv-sekatyöm Viitamäeltä, myöh. Tyrnävällä, * 1.8.1913 Kiuruvesi, † 17.5.1955 Tyrnävä. Puoliso: Rönkä **Anna** s Laakko -16 Pyhäntä, nykyisin Piirainen, elää Tyrnävällä. Matin ja Annan lapset: Maija Liisa -37, Rauha -41, Sirkka 45, Salli -49, Aarne -51, Irja -52. -Ts 1939-40: 2KKK/ JR 25 kk.amp.apul. Tst:t: Kuhmo, Suomussalmi. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 kivm, tarkk'amp. Haav. 24.7.41 Korpijärvi, hoitoa 32.SotaS:ssa haav. v. Välillä Raa skp:n kirjoilla, jv-koulutusta ja Raa skp: vap. sair. takia. Kev. -42 uudell. palv:een ja jv-koulut:een. Sv-leirien 12 ja 14 vartm. Muutto perheen kanssa Tyrnävälle -46.

RÖNKÄ Samuli Henrikki ("Heikki"), mv, kers ja sotinv Viitamäeltä, * 23.5.1908 Kiuruvesi, † 10.6.1981 Pyhäntä. Puoliso: Rönkä **Lida** s Pääkkö -08 Kiuruvesi, † 91 Pyhäntä. Lapset: Olga -33, Eino -35 († 98 Pulkkiila), Hilja -40, Siiri

-44, Pauli -51 († 2006). -Ts 1939-40: 1.KrhK/ JR 64 kivm, hevm. Tst:t: Suomussalmi, Uomaa, Raate. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: Uhtuan suunta Vuoninen: haav. 11.7.41 oik. lapaluun alle. Hoitoa SotaS:oissa. Siirto 30.7.41 Raa skp. Välillä jv-koulutusta ja HTK 2. Is.pp.J:ssa is-rjoht. 20.12.41-31.1.42 yksikön vääpeli. 185. Is.K:ssa rjoht, varus-au. Is-tehtävissä sotatoimialueella vih.tulen alla 31.1.42-4.9.44. Kot. 14.11.1944 Raahe. Korpr 30. Alik 4.12.41. Vm 2, -42. Jsmm. SI-% kohosi 10:stä 30:een. Kers 68.

SAARANEN Eino Vilhelm ("Ville"), mv, työmies, stm ja sotinv Pyhännän Kamulankylän Jokelasta, * 23.7.1904 Piippola (Pyhäntä), † 26.4.1970 Pyhäntä. Puoliso: Saarinen **Anna ("Anni")** s Marjomaa s 1900 Piippola (Pyhäntä).

Er 47. Lapset: Kalevi -27 († 95 tai 96), Eino -30, Saara -34, Johannes -39. Ts 1939-40: 6/ II/ JR 40 kivm, patr.kant, kuulossa Nestor Tolvasen K:ssa. Tst:t: Pelkosenniemi. Ville haav. Pelkosenniemen tst:iissa 18.12.-39: kran. räjähteistä vammoja hartioidin ja oik. lapaluun seutuun sekä hengenahdistusta. SI-% 10. Js 1941-42 ja 1944: 8/ III/ JR 11 ajom. Siirto 2.2.42 9/ JR 32 ajom. Tst:t: Uhtuan suunta: Vuoninen, Pistojoeki, Korpijärvi, Kiiskisjärvi, Kiestinki, Uhtuan pohj. puoli. Vap. 3DE:n kirjeellä 14.2.42. Uusi jakso 2.7.44 alkaen HTK/ Raa skp. 12.7.44 EK/ III/ JR 4 ajom. Erik.koul. pk.mies. Tst:t 12.7.-4.9.44 Impilahden Kaukojärvi. Kot. 4.10.1944 Raahe. Vm 2, Jsmm.

SAARANEN Elo Evald ("Valto"), metsätyöm, stm ja sotinv Viitamäen Purolasta, * 13.1.1923 Pyhäntä, † 24.10.1946 Pyhäntä. Vakin. palv:een jv:ssä 19.1.42. Js 1942-44: 23.10.42 5393 = HTK/ III AKE ja 17.2.43 HTK/ 6D; 21.2.43 5/ II/ JR 12 kivm. Sai vakin. v:ssä pst.kiv:n erikoiskoul:n. Tst:t 1943-1944: Äänisniemi, Vienen kanaava ja Hiisjärvi, kivm. Haav. 7.3.44 Poventsan suunnalla. Hoidot 22. ja 32.SotaS:iissa (32. SotaS 1.12.44-18.5.45). 19.11.44 6/ JR 12. Kot. 30.11.1944.

SAARANEN Otto Vilhelm, sekatyöm. ja stm Kamulankylästä ja Viitamäen Maaralasta, * 24.2.1913 Pyhäntä, † 3.3.1983 Pyhäntä. Vakin. palv:een jv:ssä välir. aikana 22.3.40, erik.koul. krh. ajaja. Res 6.3.41. Js 1941 ja 1943-44: 8/ III/ JR 11 kivm. Haav. 21.7.41 Pistojoella. Vap. toistais. 28.11.1941, 17.11.42 ja 15.4.43 Raahe. Uusi jakso: 15.10.43 alkaen: 29.10.43 Raa skp E, 30.10.43 11.HTK, 7.11.43 10/ JR 11, 22.1.44 Esikk/ III/ JR 11. 4.3.44 JR 11 kol. 16.3.44 Sot.S. 32:een. Siirto 1.4.44 JR 11 kol. Siirto 6.8.44 5071:een. Tst:t: Uhtuan suunta: Vuoninen, Pistojoeki, Karjalan kannaksen tst:t 10.6.44, Kuolismaa, Ihantala; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä 3.-30.10.44, ajom. Kot. 24.11.1944. Jsmm. Asui v. -52 alkaen välillä Oulussa. Ehtoovaiheissaan Otto Saarinen asui Pulkkilan vanhainkodissa.

SAARANEN Tauno Oiva Johannes, mv, metsätyöm ja sotinv Tavastkengältä ja Pyhännän kirkonkylästä, * 2.3.1911 Pulkkiila, † 10.3.1988 Pulkkiila. Puoliso: Saarinen **Siiri** s Huovinen -18 Pyhäntä, † 87 Pulkkiila. Lapset: Leevi -36, Heimo -41, Terttu -43, Leino -45 († 88), Taisto -47 († 94), Ritva -48, Elvi -50, Leo -50, Helena -52, Risto -54, Seppo -56, Esko -57 († 95), Tuula -59, Merja -62, Birgitta -63. -Vakin. väessä III/ RT 2 tkm. Ts 1939-40: 4/ JR 40 pk.amp, keittäjä. Tst:t: Pelkosenniemi ja Savukoski -39, Joutsijärvi, Märkäjärvi ja Viipurinlahden Vilajoki -40. Js 1941-44: 2/ JR 32 kivm. Haav. 14.9.41 Malviaisten-Röhön tienhaara. Hoito SotaS:iissa, uusi jv-koulutus ja sij.järjestely. 6/ JR 32 kivm, 9/ JR 32 kivm ja pkm, 6/ JR 11 kivm. Tst:t js: Uhtuan pohj.puoli, Länsi-Kannas: Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornio. Haav. myös Torniossa 2.10.44. Kot. 26.11.1944 Raahe. Sota tuotti Taunolle pommituksista tulleita vaurioita. Muutto perheineen Pulkkiilaan 28.8.45.

SAINILA Johan Vilhelm ("Ville"), ent. mv, raktm ja tehdastyöl., ylik Tavastkengän Perukalta, * 26.7.1913 Pyhäntä, † 16.11.2001 Tuusula.

I Puoliso: Sainila **Vieno** s Suorsa -17 Säräisniemi, † 52 Liminka. Lapset: Unto -39, Ulla -40, Sauli

-43, Erkki -45, Viljo -48 († 49), Helinä -49. II Puoliso: Sainila **Anna** e Ensola s Koivupiha -08 Impilahti (ort.), Helsingin ort. srk:n jäsen, † v. 95 Tuusula. Alik 35. Res. tal.- ja huolto-au -36. Ts 1939-40: JR 40 rj. Tst:t: Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi, Märkäjärvi, Viipurinlahden Vilajoki. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 tal.au. Kers 42. 10/ III/ JR 11 tal.au, joukk. vjoht, vs.kväöp. Tst:t: Uhtuan länsi- ja pohj.p., Kiestingin suunta, Kostamus; Karjalan kannas: Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen linja, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornio, Laurila, Rovaniemi. Vm 2, -42. Kot. 19.11.1944. Jsmm. Ylik 68. Muutto Liminkaan v. -47. I vaimon kuoltua muutto Kestilään v. 54 ja v. -71 Tuusulaan.

SAINILA Lauri, mv ja alik Tavastkengän Perukalta, * 23.6.1922 Pyhäntä, † 17.10.1996 Pyhäntä. Puoliso: Sainila **Anna** s Pesonen -24 Pyhäntä. Lapset: Mauri -47, Reijo -48, Anja -50, Airi -52, Pauli -55 († 2002). Lauri kuului Pyhännän sjk:aan.

Js 1942-44: 12/ JR 11 kk.pat.kant. Tst.os. Metso/ JR 53 kk.pat.kant., pst.m. 8/ II/ JR 53 pst.m. Kev -43 JR 32 au-kurssi. Paluu yksikköön. 7.1.44 sama yks., uusi tehtävä ijoht:n tstit ja rj. Tst:t: Uhtuan suunta, Jyväskylä, Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannas: VT-linja Kuuterselkä, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Harjulan lohko; Ls 44 Tornio; Rovaniemi, Kittilä. Korpr 42. Kot. 24.11.1944 Raahe. Jsmm. Alik 68. Sininen risti m.k. Pyhännän srk:n veter.kuorossa sen alkuaikoina.

SAINILA Olli, mv ja stm Tavastkengän Perukalta, * 30.11.1924 Pyhäntä. Puoliso: emäntä Sainila **Rauha** e Knuutila s Leiviskä -24 Pyhäntä. Aviosta lapset: Erkki -50, Timo -52, Aila -54, Irma -58. Rauhan ed. aviosta tytär: Maija -46. Sainila en-

sin sodanaik. nostom.palvelussa v. -43 kivm/ kpm. 3.D 23.10.43. Vakin. väkeen 1.1.44 3D kivm. Js 1944: VHSP kpm. 29.10.44 3/ Er.P 16. Tst:t: Uhtuan suunta, Röhö, Rötkepuro. Kot. 24.11.1944 Raahe. Jsmm.

SIVONEN Matti, mv ja stm Tavastkengältä, * 8.3.1906 Piippola (Pyhäntä), † 26.10.1981 Pyhäntä. Puoliso: **Aune** Maria Sivonen s Juntunen s 15.9.1923 Kiuruvesi, † 14.4.2009 Pyhäntä. Aune toimi pitkään Pyhännän veteraaninaisten viim.

pj:na. Lapset: Pentti -43, Teuvo -45, Helvi -47, Antero -50, Helena -53, Veli-Matti -58. Js 1941: JR 11 kivm ja pk.amp.apul. Tst:t: Uhtuan suunnan Vuoninen, Pistojoeki, Korpijärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan suunta, Uhtuan pohj.puoli. Kot. 23.12.1941. Jsmm.

SUVALA Petter ("Pekka"), mv, stm ja sotinv Pyhännän kirkonkylästä, * 23.6.1916 Salmi (Aunuksen Karjala), † 1.8.1962 Pyhäntä. Puoliso: Suvala **Anna ("Anni")** s Marjomaa, myöh. Suomela -17 Pyhäntä, † 25.8.2003 Pyhäntä. Lapset: Maria -42, Jouko -43 († 2007), Maire -45 († 2010), Meeri -48, Pirjo -51, Seija -53, Seppo -59. -Vakin. palv:een -38 1/ VR, res:iin -39. Js 1941-44: JR 58 keittiöm, kivm. SotaS 20.7.41. HTK 4.9.-5.11.41. Sai skp. I/ Järj.K 1. HTK/ Kom R 27.1.42. JR 58 2.7.42 Esik.K/ 2D. 7.1.43 Raivolän lomaustuskeskus. Tst:t: Rajatst: 30.6.-20.7.41; Karjalan kannas, keskilohko 27.1.42-. Haav. 20.7.41 rajatst:ssa. Haav. 12.6.44 Seppälä. Vas. kynnärvarren amp.vamma, värt.hieron vioittuma, sirp.vamma vas. pohje. SI-% 20. Hoidot 17.SotaS ja lisalmen Sotvapo 30.11.44-4.4.45. Kot. 30.11.1944. Pekka Suvala toimi Sotainv. Pyhännän po:n kolmantena pj:na (= Feliks Mäen jälkeen, ennen Feliksin pjoh-tajuuden myöhempiä lisävuosia) 4 vuotta vv. 1948-51 ja sihteerinä v. 1952. Annille myönnettiin v. -95 Lottamm ansiokkaista Lotta Svärd-toimista maanpuol.työssä ja v. 2003 kotirintamanaisen mitali sotavuosien aikaisesta palvelusta. SIVL:n Pyhännän osaston 30-vuotisjuhla pidettiin vuosikokouksen yhteydessä leskirouva Anni Suvalan kodissa 23.1.1972. Juhlissa olivat paikalla myös Pyhännän osaston perustajajäsenet Tauno Mäläskä ja Veikko Pitkälä. 30-vuotisjuhlan aikoihin Väinö Arbelius oli puheenjohtajana.

TERVOLA Johannes ("Jussi"), metsätyöm./ kirvesmies Tavastkengältä, * 8.2.1912 Pyhäntä, † 16.3.1947 Pyhäntä. Puoliso: Tervola **Hilma** s Nissinen -18 Pyhäntä, myöhempi Leiviskä († 2010 Pyhäntä). Vakin. väessä 30-luvun pv. Ts

1939-40: Pst.keskus pst.tkm, TykkiK/ JR 15 pst.tkm, 5KanK pst.tkm. Tst:t: Summa, Munasuo, Näykki, Tammisuo. Tervola sai ts:n paleltumista motissa pitkälle vaikuttaneen keuhkokuumeen. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 kivm. Haav. 2.8.41 Kiiskisjärvellä jalkaterään. Hoidot SotaS:ssa. 27.8.41 Raa skp:n kirjoilla. Siirto Sv.leiri 6:een 5.9.41 ja jv-koulutusjakso kpm. Jatko: 4/ JR 46 kkm, 19.Pr kkm, SotaS-hoitoa, paluu yksikköön = JR 46 kkm. 12.11.44 Raa spE. Kot. 14.11.1944. Tst:t js: Vuoninen, Pistojoeki, Korpijärvi, Kis-Kisjärvi, Rajajoki, Lempäälä, Lumisuo, Sakkola, Äyräpää, Vuosalmi. Hilma avioitui leskenä **Yrjö** Leiviskän kanssa, II aviosta 4 lasta, ks Yrjön tekstikohta.

TERVOLA Uuno Olavi, kirvesmies ja stm Tavastkengältä, * 4.11.1923 Pyhäntä, † 26.3.1988 Oulunsalo. Vakin. väessä -42 alkaen. Tarkka-amp. kurssi -42. Js 1942-44: 3/ Täyd.P 13 tarkka-amp. 3D tarkka-amp. 2/ Täyd.K.

5.4.43 5/ JR 11 kivm. 12.8.43 8/ JR 11 kkm. 20.10.43 - 10.2.44 7/ JR 11 kivm. Sama sij. ja tehtävä res:ssä 19.2.44 alkaen. Haav. Kannaksella 27.6.44 Heinjoki kran.sirp. Tst:t: Jyväskylä, Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannas: Hiirola, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki. Hoidot SotaS:ssa. Kot. Raahe 20.11.1944. Jsmm. Muutto sotien jälkeen Kestilään, Ouluun ja Oulunsaloon.

TUOHIMÄKI Herman Mikael, mv, maataloustyönjoht. (Leiviskän kartano), korpr ja sotinv Pyhännän kirkonkylässä, * 26.9.1910 Ähtäri, † 13.2.1987 Ähtäri. Puoliso: karjakko Tuohimäki **Martta** s Jokela -15 Kauhajoki; nuoripari muutti Forssas-ta Pyhännälle kesäkuussa -39 ja oli kirjoilla Pyhännällä talvisodan ja seuraavien yli 2 sotavuoden aikana. Vaimo Martta † 7.3.42 Pyhäntä (Ähtäri). Tuohimäki muutti

jälleen 30.3.42 Ähtäriin, minne puoliso haudattiin. II Puoliso v:sta -46 alkaen: Tuohimäki **Tatjana ("Taina")** s Jehkonen, * 29.1.1921 Suojärvi, † 2000 Ähtäri, oli rintamalotta monilla seuduilla, mutta hänen vaihteensa eivät ehtineet liittyä Pyhännän vuosin. Herman Tuohimäen Ts 1939-40: 4.TieK Kollaen suunta. Js 1941-44: JR 11, JR 35, JR 32, Er.P 13, JR 53. Tst:t: Uhtuan suunta, Munjärvi, Tsopina, Karhumäki, Maaselkä, Karjalan kannas; Ls 44: Tornio, Rovaniemi, Kittilä; ps-ktivm, kkm, vm. Haav. 28.6.44 Noskua vas. käsi ja jalka; SI-10 %. Vm 2. Kot. 18.11.1944 Oulu. Sotavet.liiton ja SIVL:n jäs. Tuohimäki muutti leskenä -42 Ähtäriin. II aviosta syntyivät lapset: Hannu -47, Arvi -50.

TURPEINEN Matti Augusti ("Aku"), mv, kers ja sotinv Ahokylästä, * 1.5.1909 Kiuruvesi, † 1.10.1994 Pyhäntä. Puoliso: Turpeinen **Saima** e Luttinen s Dahlgren -13 Pyhäntä, † 97 Pyhäntä. Lapset: Kalevi -43, Esko -45,

Marja-Liisa -48, Seppo -51, Eero -53, Seija -56. Alik -31. -Ts 1939-40: 2KKK/ JR 40 kkm, kk.amp. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11, 1/ 85 Rj.os., 9/ JR 32 kiv.rj. Haav. Pistojoeki heinä-k. -41, hoito 21.SotaS:ssa. Haav. 8.10.44 Tornio, hoito 29.SotaS:ssa. Kot. 30.11.1944 Raahe. Lisähoito 29.Sotav.S:ssa ja lisalmen sotvapo:lla 30.11.44-2.3.45. Vm 2, -42. Tst:t: (ts:) Pelkosenniemi ja Savukoski -39, Joutsijärvi, Märkäjärvi ja Viipurinlahden Vilajoki -40; (js:) Vuoninen, Pistojoeki, Kangasvaara, Pinkosalmi, Lohivaara, Uhtuan pohj.- ja länsipuoli, Karjalan kannas: VT-linja Kuuterselkä, Kivennapa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko; Ls 44 Tornio. SI-% 25. Tsmm, Jsmm. Kers 68.

TURUNEN Aimo Ilmari, mv, myym.hoit. ja alik Tavastkengän kylästä, * 16.8.1924 Pyhäntä. Puoliso: Turunen **Manda** s Heinioja -39 Kestilä. Lapset: Esa -63, Kari -64. Aimo kuului Pyhännän sjk:aan. Js 1943-44: Ensin sodanaj. nostom.

palv:ssa v. 43. 3D 23.10.43 kivm. VHSP:aan 12.11.43 kivm ja tstit. Vak. väessä alk. 1.1.44: Jääk./ VHSP tstit. Tstit myös Ls 44: 28.10.44 III/ JR 2., myöh. Krh/ III/ JR 2 ja 5/ II/ JR 2; res. 3.3.45. Tst:t: Uhtuan suunta partiot ja kenttäartiolinjat Uhtua-Röhö; partiotst:t Jääk.J/ Vienen HeimosotP (Nykäsen

Jääk.J tstit) myös vih:n puolella, kev./kesä -44 partiot Uhtuan eteläpuolen linjalla Suomussalmi-Vuokkiniemi-Kenttjärvi. Korpr 1.7.44. Ls 1944-45: tstit Pohjois-Suomi. Kot. Oulu 1945. Alik 68. Jsmm. Aimon muistelus Pyhännän veteraanien matr.tmk:n jäsenenä matr:n II osan ss 58-59, Aimon kuva kutsunasta ennen inttiä II osa s 134.

TURUNEN Eemeli, kirves-/ metsätyöm. ja korpr Pyhännän kirkonkylän Rytiniemestä ja Lamujen Ojalasta, * 7.2.1920 Pyhäntä, † 18.8.1990 Pulkki. Puoliso: Turunen **Eeva** s Ahonpää -25 Pyhäntä, † 2009 Siikalatva (Pulkki).

Lapset: Timo -52 († 2003). -Vakin. p:een jv:ssä 14.9.41. Js 1942-44: Oulun sjk:n VartK. 9.4.42 Järj.K 1. 4.6.42 13/ 3.Pr kivm. Sama sij. ja tehtävä res:ssä 14.9.43 alkaen. 27.10.44 8.SotaS potilas sair.v. 29.10.44 Järj.K 1. Myöh. sair.hoidot SotaS:ssa 13. ja 18. Tst:t: Krivi, Leppäjoki, Kannaksen puolustus, Inkilä, Römpötti, Rokkola, Tammisuo, Ventelä, Tienhaara. Vm 2, syksy 42. Kot. 24.11.1944 Raahe. Korpr 68. Välillä muutto Ouluun 70-luv.

TURUNEN Eino Ensio, kirvesmies, jääk ja sotinv Tavastkengän Selkälästä, * 2.4.1925 Pyhäntä. Puoliso: Turunen **Anni** s Karppinen -28 Kestilä. Lapset: Eero -49. Js Sinisen prikaatin jääk. joukkueessa Jääk/ I/ 3Pr. Tst:t: Salla, Karjalan kannas. Haav. 21.6.44 oik. polven yläpuolelle Talissa. SI-% 20. Vm 2. Muutto Kestilään -49. Eino Turunen toimi Kestilän sotainvalidien pj:na vv 1993-2008 (po:n loppuun asti, jolloin se liittyi SIVL:n Oulun po:oon) ja hänen kotinsa sijaitsee Hyvölänrannalla, hyvin lähellä Pyhännän Tavastkenkää ja entistä kotikontua. Eino oli Sotainvalidien Veljesliiton Pohjois-Pohjanmaan piirihallituksessa v. 1994. Hänen muisteluksensa rintamavuosit ja veteraanina on tässä matr:n II osassa ss 129-131.

TURUNEN Matti Osvald, vs:n sank.vainajan Heikki T:n poika, suutari, työm. ja stm Tavastkengältä, * 14.7.1917 Pyhäntä, † 12.3.1956 Salla. Vakin. väessä 1938-39 3/ Pohj.R. Res:ssä tuli lähö sotaan: Ts 1939-40: LR pk.amp. Tst:t 1939-

40 Petsamossa. Js 1941-44: 6/ JR 33 kivm. II/ 12 Pr !5.7.42 Jalk.Vaat. korj. Syksy -42 potil. 32.SotaS:ssa. 5.4.43 HTK 11. 15.5.43 27.Vaat.K. 20.6.43: 3/ JR 12 kivm. 9.12.43 Jääk.K 6D siirto. 18.4.44 3/ Er.P 16/ 6 kivm. Tst:t 1941-44: Killuntaivaara, Lehtokangas, Nurmitunturi, Nuottavaara, Voittojoki, Ala-Viilmajoki, Vienan kanava, Hiisjärvi. Yksikkö joutui Ihantalan ja Kaipolan välillä 29.-30.6.1944 matkalla kohti etulinjaa lentopommitukseen ja tyk-keskitykseen. Se oli ehkä Matin sotapolun vaikein kokemus. Vm 2, -44. Muutto naimatonna Kestilään 16.12.44.

TURUNEN Matti Väinö, mv, korpr ja sotinv Tavastkengältä * 12.2.1913 Pyhäntä, , † 3.1.1996 Pyhäntä. Puoliso: Turunen **Helga** s Rimpeläinen -20 Pyhäntä, † 2003 Pyhäntä. Lapset: Paavo -46, Aino -48, Martta -50, Tuukikki -51, Vappu -58, Helena -60. -Ts 1939-40: 2/ JR 40 kivm. Js 1941-44: 8/III/ JR 11 kivm, 40.SotaS (haav. v.). Vm 2-41. Tst:t: (ts.) Pelkosenniemi, Savukoski, Salla, Viipurinlahden Säkkijärvi; (js:) Vuoninen, Pistojoeki, Korpjärvi, Kis-Kisjärvi, Kiestinki-Louhi. Haav 25.8.41 Kiestingin tstit:ssa, vietiin 40.SotaS:aan. Sen jälk. vap. etulinjasta haav:n ja sair. v. Palv:een E- ja hev.puolella: Esikk/ III AK. 32.SotaS potil. Toip.loma. Jaksot jv-koulutusta ja Rv-koulutusta. Kot. 18.11.1944 Raahe. Jsmm. Korpr 68.

TURUNEN Paavo Aukusti, muurari ja korpr Ylilamulta, myöh. Pyhännän kirkonkylän Kantolasta, * 19.10.1913 Pyhäntä, † 13.8.1992 Pyhäntä. Puoliso: Turunen **Helvi** s Korpiniemi -19 Pyhäntä. Lapset: Raili -40, Eeva -41, Raimo -45, Reino -47, Timo -49, Tuula -51, Ulla -52, Anja -55, Pentti -56, Riitta -60, Raija -63. -Vakin. p:een -35 KKK/ Pohj.R. Kiv. ja kk. valio. Res 36. Ts 1939-40: Pr.W:n mukana Kuhmossa 6/ II/ JR 25 kivm. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 kivm,

10/ III/ JR 11 pst.m, Järj.K/ III AK, 6.11.44 Er.K/ III AKE. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtuan länsi- ja pohj.puoli, Kiestingin-Louhen rata, Karjalan kannaksen VT-linja Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala. Haav. 25.8.41 Kiestingin-Louhen radalla ja Kiestingissä 24.9.41. Hoidot SotaS:ssa (haav. ja sair.). Kot. 10.11.1944 Raahe. Jsmm. Korpr 68.

TURUNEN Pentti Olavi, myym.hoit. ja korpr Tavastkengältä, myöh. Pulkkilassa, * 30.12.1920 Pyhäntä, † 19.10.2004 Pulkki, sinne haudattu. Puoliso: Turunen **Helvi** s Keränen -23 Kestilä († 92 Pulkki). Lapset: Sirkka -48, Pekka -54, Juhani -58. Js 1942-44 ja Ls 44: Kev.os.3, 2/ Rj.P 7, 5367. Tst:t: Salla, Paanajärvi, Kelsinkäinen, Nenäpalo, Isoselänlaki, Alaviilmajoki, Alakurtin varmistus, Uhtuan suunta, Kivijärvi, Tuoppajärvi, Tolvajärvi, Ristijärvi, Savukoski. Kot. 25.11.1944.

TURUNEN Toivo livari, mv ja stm Pyhännän kirkonkylän Rytiniemestä, * 9.6.1923 Pyhäntä, † 16.9.1993 Pyhäntä. Puoliso: Turunen **Eila** s Ainasoja -30 Nivala, † 2001 Pyhäntä. Lapset: Teuvo -51, Kari -56, Veijo -61. Js 1944: 27.1.44

Er.P 7 puhm. Tst:t: Rukajärven suunta, Klyysivaaran suunta. Kot. 14.11.1944 Raahe. Jsmm.

TURUNEN Toivo Kalervo, maatalous- ja sekatyöm. mv ja stm Tavastkengältä ja Pyhännän kirkonkylästä, * 12.10.1922 Pyhäntä, † 13.10.1952 Pyhäntä. Puoliso: Turunen **Aili** s Karjalainen -26 Pyhäntä, † 14.6.2008 Vaasa, muutti leskenä Vaasaan -57

ja Vaasaan -96. Lapsi: Ulla -49. -Js 1942-44: vakin.väessä jv-koulut:n jälkeen 3/ Rj.P 8 ajom ja E/ Rj.P 8 ajom. Sama sij. ja tehtävä jatkui res:ssä 14.9.43 alkaen. Kot. Raahe 24.11.1944. Tst:t: Uhtuan suunta, Vuokkiniemi, Tolvajärvi. Haav. 19.2.42 Kis-Kiskukkulan suunnalla, sirp. vas. nilkkaan.

TURUNEN Uuno Ensio, mv, metsätyöm. ja stm Tavastkengältä, * 13.5.1924 Pyhäntä, † 9.9.2004 Pyhäntä. Puoliso: Turunen **Asta** s Korhonen -31 Pyhäntä († 71 Pyhäntä). Lapset: Lea -50, Leeni -52, Anja -54, Elsi -57, Hannu -58. -Js

1943-44: Täyd.P 13 Hyrynsalmi; syks. -43 Uhtuan Hevoskenkään: 19.10.43 JR 53, 1.11.43 5/ JR 5 kivm, kpm, kiv.rj. 6.10.44 12 PionV.9, vart- ja apum. 26.11.44 siviil. toistais. Kot. 30.11.1944 Raahe. Tst:t: Uhtuan suunta: Hevoskenkä, Kiiskijärvi; Karjalan kannas: Kuuterselkä, Noskua, Vuoksi, Ihantala. Jsmm.

TURUNEN Viljo, metsätyöm. kirvesm. ja lääk. korpr Ahokylästä, * 6.11.1920 Pyhäntä, † 5.12.1973 Pyhäntä. Vakin. väkeen välir. aikana. Js 1941-44: E/ Kev.Os. 3 ajom. KKK/ Rj.P 7 lääk. Res 4.4.42 sama sij. ja tehtävä. 1.8.42 lääk-au:n kursille. 28.9.42 yksikköön: lääk.au. 22.10.42 24.LK lääk.au. 26.11.42 Jyväskylä haav. omasta kp:sta, 28.11.42 32.SotaS potilas haav. v. 19.2.43 siirto LK. 3.12.43 41.SotaS potilas sair. v. 14.1.44 HTK 11. 28.6.44 siirto Rj.P 8. 24.11.44 Raahe sp, lom. v:n 1944 loppuun.

TURUNEN Yrjö Akseli, mv, kers ja sotinv Tavastkengältä, * 23.3.1915 Pyhäntä, † 24.1.2004 Pyhäntä. I Puoliso: Turunen **Hilkka** s Karjalainen -19 Pyhäntä († 44 Pyhäntä). Lapset: Toivo -40, Taisto -42 († 42). II Puoliso: Turunen **Saara** s Laitinen -14 Pyhäjärvi († 94 Pyhäntä).

Lapset: Matti -48, Veikko -49, Annikki -53, Lauri -55 († 76). -Yrjö kiv.valio. Ts 1939-40: Suomussalmi 1/ Lääk.K 15 lääk-alik. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 rj. Siirto 4/ JR 51 vara-rj. 5/ JR 30; 1.7.42 28.Autokorj. Siirto 2.9.44 6/ JR 9 rj. Tst:t: (ts:) Suomussalmi; (js:) Vuoninen, Pistojoeki, Korpjärvi, Kis-Kisjärvi, Syvärin lohko. Haav. 2.8.41 Kis-Kisjärvellä päähän (oma todistus; vrt. kantakortti ja sotpassi: käteen). Hoito 60.SotaS:ssa 7.8.41. Haav:n jälkeen kiv.rj:n tehtävät vaiht. väliaik. autohuoltoon. Kot. Raahe 12.11.1944. Alik -36. Kers -68. Jsmm. Kers Turusen muistelus matr:n I osan ss 318-322.

VEIJOLA Martti Johannes, metsätekn. ja kers Pyhännältä, * 6.12.1910 li, † 3.6.79 leskenä Oulu Karjasilta. I Puoliso: myym.hoit. Veijola **Kaisa** s Huovi -07 li. Er. v.-50. Lapsi: Marja Leena -37. Martti tuli Pyhännälle listä v. -37, vaimo Simosta v.

-37. II Puoliso: Veijola **Lempi** e Heikkinen e Karvonen s Määttä -15 Kuusamo, † 78 Oulu Karjasilta. Lapset: Markku -52, Pirjo -55, Anna-Liisa -58. -Vakin. väkeen v. -31 K/ MLE, E/ MLE puhm. -Rintamalla res:ssä: Ts 1939-40: EK/ JR 67 vm. 28.3.40 RUK kom. opp.; 29.6.40 EK/ JR 67 kom. päätt. vm. Tst:t: (ts:) Ylä-Somme, Mikkolanmäki, Säikiö, Karhusuo, Tomneinsuo, Mustamäki. Js 1941-44: 3.7.41 3/ JvKk 2 viesti-au. HTK ja EK/ JR 45. Siirto 20.11.41 Itä-Karjalan Metsäh.pii-ri. 15.9.43 951.l.s.K siirto rj. 7.7.44 961.l.s.K kiv.rj. Tst:t: (js:) Ylämaa, Tervajoki, Viipuri, Sommee, Kaislahti, Koivisto, Pyhäniemi, Käppäselkä, Karhumäki. Ls 44: Tornion valtaus 1.-3.10.44. Korpr 40. Alik 25.7.40. Kot. 14.11.1944. Jsmm. Sotien jälkeen Veijola muutti lin Olhavaan 24.8.45, sitten Tornioon, -51 Ouluun. Kers 68.

VIIO Heimo Viljami, autoilija, korpr Tavastkengän kylästä, * 3.12.1923 Pyhääntä, † 29.1.2008 Pyhääntä. Puoliso: kansakoulun ja perusk. opettajatar Viio **Eeva** s Rätty -30 Joensuu. Lapset: Helena -52, Matti -53. Heimo oli pyhääntäsen vapaussoturin Matti

Viion poika, kuului Pyhännän skj:aan. Js 1943-44: kivm, kpm ja tstlti 3D:ssa 29.6.43 alkaen. 11/ III/ JR 11. Muistoisa Horsman tukikohta Uhtuan päätien varressa Makkaran vierellä ja pohjoispuolella. Lepoa -43 joulun alla 32.SotaS. Kannaksen tst-muistot ltn Jylhän joukkueesta erityisesti Heinjoen järvikannakselta. Tst:t: Uhtuan pohjoispuoli, Karjalan kannas; Ls 1944: Tornio, Laurila, Rovaniemen koukkaus, Kittilä, Muonio. Kot. 22.11.1944 Raahe. Korpr 68. Jsmm. Sininen Risti m.k. Pyhännän veter. matr.tmk:n jäsen. Muistelut matr:n II osan ss 72-77.

VIIIO Kusti Jahvetti ("Jahvi"), mv ja stm Tavastkengältä, * 27.6.1921 Pyhääntä, † 13.3.1998 Pulkki. Puoliso: Viio **Rauha** Emilia s Laukka -23 Pyhääntä, † 2004 Oulu. Haudatut Pulkkiin. Ottolapsi Jaana Moilanen e Viio. Jahvi oli pyhääntäsen vapaussoturin Matti Viion poika, tuli välir:n aikana vakin. palv:een kev -41: 2/ I / 11.Pr ja I/ JR 11. Siirto 28.6.41 A.Var.K.12. Erik.koulut. a-varastomies; 3.7.44 Täyd.P.J. 29.10.44 3/ Er.P 25 kivm. 6.11.44 HTK 11. Kot. 9.11.1944. Jsmm. Muutto Pyhääntältä Ouluun -52.

VIRKKUNEN Antti, til.p. työmies ja korpr Tavastkengän Perukalta, * 27.10.1916 Pyhääntä, † 8.1.1991 Tuusula. Puoliso: Virkkunen **Helena** s Laurila -11 Metsäpirtti (ort.), † 95 leskenä Tuusula; vaimo kirj. ensin Palkealan kr.kat. srk:ssa,

sittemmin Tuusulassa Helsingin ortod. srk:n jäsenenä. Lapset: Raimo -45, Jukka -47, Marja Leena -50, Mirja -53. -Vakin. väkeen v. -38 3/ Pohj.R. Korpr 38. Res 19.3.39. Ts 1939-40: palv. työvelvollisena. Js 1942-44: 21.8.42 Raa skp E. 24.8.42 Linn.RP. HKB kompp.kirj/ varm. 29.4.43 Jv-koulutuksessa, 10.5.43 alkaen Kss-koulk:ssa ja kss-kurssi. 11.9.43 VHTK. 12.9.43 12.Kss.K kssm. Tst:t: Siiranmäki, Äyräpää, Vuosalmi. Vm 2. Kot. 20.11.1944 Raahe. Muutto v. -45 Lohjalle, v. -48 Tuusulaan.

VIRKKUNEN Johan Erkki, til.p, ent. metsätm, stm ja sotinv Tavastkengän Perukalta, myöh. konemies sekä työnjohtaja ja työnsuunn. * 12.7.1924 Pyhääntä, muuttanut Keravalle -49. Puoliso: Virkkunen **Vilma** s Hirvonen -25 Soanlahti,

† 86 Kerava. Lapsi: Mikko -54. Js 1943-45: Kivm. Kpm eli kp.amp. HTK 11, Tst:t: Jyväskylä 6/ JR 14; 6/ JR 11 Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannas: Ahijärvi, Kervola, Kivennapa, Kuuterselkä, Siiranmäki, Muolaa, Heinjoki, Noskuan lohko, Vuosalmi, Ihantala; Ls 44: Tornion mähinnousu. Haav.1.10.44 Tornio vas. olkapää. Vm 2, Jsmm. Pohjois-Vienan mr, Lsmm. SIVL:n kult. am, Rintamam. veter.liiton hop.mit. Teknisten liiton mit.,

Kauppakamarin kult. am 35 vuoden palv:sta Nokian tehtaalla. Vap. 25.SotaS:sta 18.1.45 ja kotiin Raahan kautta 1945. Sotainv. Keravan po:n johtok:ssa us. vuosia, Rintamam.liiton Keravan os:n perustajajäsen ja sen johtok:ssa us. vuosia. Yhteisk. tehtäviä Keravan Seudun Teknisten Nokian-Savion tehtaalla yhdysm:nä ja Keravan kaupungin nuorisoltk:ssa.

VISURI Eetu, metsätyöm, sekatyöm. ja alik Tavastkengältä, myöh. Tk:n Perukalta * 6.1.1913 Sotkamo, † 8.11.1983 Pyhääntä. -Pk hyvä, kiv. valio. Res 23.12.34. Ts 1939-40: Pr W:n mukana Kuhmossa 2KKK/ JR 25 amp.apul. Js 1941-44: 8/ III/ JR 11 ja 11/ JR 11 pk.amp. Tst:t: (ts:) Kuhmo;

(js:) Uhtuan suunnan Vuoninen, Pistojo, Korpijärvi, Kiiskisjärvi, Kiestingin-Louhen radan suunta, Kangasvaara, Uhtuan pohj.puoli, Karjalan kannas: VT-linja Kivennapa, Muolaa, Heinjoen järvikannas, Noskua, Vuoksen lohko, Vuosalmi; Ls 44: Tornion valtaus ja Tornion itäpuoli, Rovaniemen valtaus. Haav. liev. kätteen Kiestingin Kangasvaarassa 9.9.41. Vm 2, Tsmm, Jsmm. Korpr 11.9.42. Kot. 19.11.1944 Raahe. Alik 68. Veikko Nissisen (Hyvölännäntä) muistot Eetusta, k. matr:n II osan ss 142-144.

VÄYRYNEN Herman Alfred, metsätyönjoht. ja korpr Tavastkengältä, * 29.4.1904 Amerikka, † 3.7.1957 Oulu. Puoliso: alakansak. opettajatar Väyrynen **Anna** s Pura -08 Revonlahti, † leskenä 94 Oulu. Lapset: Jouko -32 († 2001), Anni

-36 (Australiassa), Tapio -38 († 2006), Lilja -39, Seija -41, Sirkka -46. -Vakin. väkeen v. -24: 3/ PPP 2. Res 25. Erinom. amp. Ts 1939-40: 8/ III/ JR 25 kirj ja kivm (res.vänr Paavo Kytökorven K:ssa). Tst:t: Kuhmo ja Löytövaara. Js 1941 ja -44: 15.6.41-26.11.41: Esik.K/ III/ JR 11:n kirj ja P:n kirj III/ JR 11:ssä. Tst:t: Uhtuan ja Kiestingin suunta. Korpr 28.7.41. Lomautus 26.11.41 metsätyönjoht. Lom. peruttu 13.8.44 PM:n kirj. Palv. 14.8.44 Raa skpE. Vap. 14.8.1944 asevelv:sta sair. v. Muutto Paavolaan v. -42, Ouluun -48.

ÅGREN Edvard Leander, lukkari eli kanttori ja SVK:n res. kaartilainen, * 18.3.1897 Siikajoki, † 1.2.1942 kuoli illalla Pyhännällä, kylmettyään päivän yhteisten, suurten sankarihautajaisten kanttorina Pyhännän kirkkomaalla.

Puoliso: Ågren **Elisabet** s Greus s 16.4.1895 Revonlahti, † 22.10.1958 Pyhääntä. Lapset: Tauno -21 († 89), Taito -23, Kauko -27 († 96 Lappeenranta), Erkki -32, Anna -33 († 2001 Lohja), Ulla -35, Arvo -37. -Ts 1940: nostoväessä saap. 17.2.40 PJP, siirto 23.2.-11.4.40 4/ KTP kivm. Js 1941: 15.6.-25.7.41 II/ 12.K.Hev.S keittiön apul. Siirto Kotijoukkoihin: Raahan skp.E. Vap. palv. toistais. 26.7.41. Vap. 15.11.1941 Kotij. E.

ÅGREN Taito Edvard, mv, korpr ja sotinv Lamujen kylästä. * 25.8.1923 Raahe. Puoliso: Ågren **Rakel** s Keskinen -21 Pyhääntä. Lapset: Sinikka -49 († 49), Hillevi -49 († 49), Tapani -50, Kalervo -52, Leena -58. -Js 1942-44: Vak .palv. alkoi

19.1.42. 26.9.42 5/ JR 25 pk.amp. 28.6.43 66.SotaS haav. v.; 10.1.44: 5/ JR 25 pk.mies. 20.2.44 res:iin, yksikkö ja tehtävä kuten edellä. 22.10.44 25. E VarK. Kot. 22.11.1944. Tst:t 1942-44: Suurilahti, Seesjärvi, Kaukjärvi, Summa, Ihantala, Karisalmi. Haav. juhann. 24.6.43 Suurilahdessa kran.sirp. oik. jalkaan, joutui em. SotaS:aan. Korpr 68. Js mm. Sotainv. suuri ansiomerkki. Taiton sotatien muistelu matr:n I osan ss 225-227. Ågren kuuluu Pyhännän seurak:n veter.kuoroon.

B-sarjaa:

ALAPERE Antti Aukusti, ent. mv ja korpr, pitäjäpöliisi, myöh. ylikonst. ja sotinv Pyhännän kirkonkylästä. * 3.3.1920 Paavola, † 27.5.1989 Pyhääntä. Puoliso: Alapere **Helli** s Järvelä -20 Haapajärvi. Lapset: Antti -40, Maija -43 († 2001),

Matti -47, Helvi -48, Risto -61, Reijo -64. Antti-isä perheineen muutti Pyhännälle maalisk. -46 Oulusta. -Ts 1939-40: Vap.eht. oppilaana 20.12.39 alkaen Oulun läänin liikkuvassa poliisien komennusk:ssa; Sotapol-K:n komen-

nuksilla Pohjois-Suomen sotatoimialueella ja samalla desanttien torjuntaan kuuluvissa hiihtopartioissa. Ts:n jälkeen lomautus asevelv:n suorittamiseen väli:n aikana sotapoliisiluonnosissa tehtävissä. Korpr 21.12.40. Erik.koulutus sota-ajan tehtäviin puh.mies. Js 1941-44: 16.6.41 V.joukk./ JR 12. Siirto 10.2.43 3/ JP 35. Tst:t: Kirakkalampi, Polkuvaara, Kelsinkäinen, Uulantaivaara, Alakurtti, Voittojoki, Alavilmajoki, Kiestingin suunnan Louhen maantien km 23:n läpimurto-tst:t, haav. v. -42 Kiestingissä; Lohivaaran valtaus, Lakijärven suunnan puolustus, (jonka aikana 31.3.42 vap. vakin. väestä res:iin; tst:t jatkuivat res:ssä): Äänisen rannan tst:t, Karhumäki, Maaselän puolustus, lhantalan tst:t 28.6.-4.9.44; Ls 44: Pohj.-Suomen tst:t syksy -44. Vm 2 -41. Vm 1. Alapere oli Lääninpoliisin konstaapelina palauttamassa kesällä -45 aikaisemmin ls:ssa saksalaisten sotavangeiksi joutuneita sotilaita ja myös saksalaisten puolelle lähteneitä naisia karanteenileirille ennen pääsyä siviiliin; ks. myös Väinö Knuutisen matr. kohtaa (palautus sotavankeudesta).

AUTIO Reino Johannes, mv, alik ja sotinv Viitamäeltä, myöh. Pyhännän kirkonkylästä, * 10.11.1912 Kiuruvesi, † 5.5.1988 Pyhäntä. Muutto Pyhännälle 7.6.-45. Puoliso: Autio **Saima** ("Saimi") e Saaranen s Marjoma -12 Pyhäntä († 31.7.

94 Pyhäntä) Saimi oli sank.vainaja Ville Saarasen leski, avioli. -45 Reinon kanssa. Reinon kiv. valio ja tark.amp. Ts 1939-40: 4/ II/ JR 39 kivm, pkm ja kpm. Tst:t Uomaa, Laatokan koillispuoli, Koirinoja. Js 1941-44: 1/ SissiP 2 kivm ja kpm. Haav. sirpaleesta vas. reiteen Krivillä 7.1.42. 29.KS, SotaS:t 17, 2 ja 21. Järj.K 1, E/ HTK 8, 3/ Rj.P 5, 12 Sot. Pol.K vartm, 5/ S.Pol.K kurssi. Rj.P 5 ajom 1.2.43 alkaen. Kot. 27.11.1944. SI-% 20. Tst:t Alalampi, Teponkylä, Hämekoski, Rytty, Jänisjoki, Tohmajoki, Kehusmäki, Helylä, Kostamus, Porajärvi, Jänkäjärvi, Soutjärvi, Semsvaara, Juustjärvi, Stolbova, Maaselkä, Krivi, Semsjärven lohko, Paatene, Ilomantsi, Juupujoki, Pölläjärvi, Hingurvaara, Liusvaara, Loimola. Pohjoisrintama -44. Aution muistelus matr:n II osan ss 154-155. Jääk 34, korpr 41, alik 68. Vm 1 -42, Vm 2 -41. Jsmm. Alik Reino Autio toimi SIVL:n Pyhännän po:n 9. pj:na (Väinö Arbeliuksen jälkeen) 3 vuoden ajan vv. 1973-75.

AUTIOLA Feodor Heikki (ortod.), mv ja alik Pyhännän kirkonkylästä, * 30.3.1897 Implihti, † 12.6.1987 Pyhäntä. Puoliso: Autiola **Helena** s Brotkin s 1895 Implihti, † 78 Pyhäntä. Lapset: Kauko -23 († 91), Helga -27, Eila -29, Elina -31,

Mikko -35. -Heikki kuului sjk:aan 1918-40 (Pitkärannan ja Uomaan sjk:t). Vak. väkeen v. -19 MK (merikompp.)/ RT 3 tkm. Res -20. Nv I lk. 1932. Ts 1939-40: 7.10.39-10.4.40 Esikk/ JR 62 kivm, 6/ II/ JR 62 kivm. Tst:t: Tali. Kivm ja apupalvm. Js 1941-42: 21.6.41 RO, 11.7.41 25. Taj varastomies Int. varustustalla. Kirkonkirj. sotavuosina Impilahden ja Pitkärannan kr.kat. srk, mv. Vap. 30.4.42 PM:n kirj. Korpr 23.3.42. Alik 16.4.42.

AUTIOLA Kauko (ortod.), mv, sotinv ja korpr Pyhännän kirkonkylästä, * 10.11.1923 Impihti, † 26.7.1991 Pyhäntä. Puoliso: Autiola **Mirjam** s Torssonen (ortod.) s 28.7.1928 Soanlahti, † 3.9.2003 Pyhäntä. Lapset: Matti -53, Raija

-57, Timo -73. -Js 1942-44: 6/ JR 46 ja 14/ 10. Pr (sama kuin ed.) kivm. Tst:t: Valkeasaari, Lempaala, Lotinanpelto, Viipuri, Juustila, Myllysyryjä, Tolvajärvi. Haav. 10.5.43 Lempaalassa luodista vas. leukaluuhun ja oik. olkapäähän. Vm 2 SotaS:ssa 1.6.43. Rajajääk:nä RajaP 3, R 1, Er.R. Värvättynä palveleminen päättyi 30.11.1945. Korpr 68.

HYVÖNEN Kalle, autonkulj., til. ja stm Viitamäen Suksikankaalta, * 19.12.1907 Piippola, muutti Piippolasta -48, † 25.10.1972 Kiuruvesi. I Puoliso: Hyvönen **Elsa** s Krankka -11 Kestilä († 44 Kestilä). Tr Irma -36. II Puoliso: Hyvönen **Kaisa** ("Katri")

e Piipponniemi e Konola s Piipponniemi s 28.1.1909 Piippola (Pyhäntä). "Katriilla" 2 Sururistiä edellisistä, ts:ssa ja js:ssa kaatun. puolisoista, Pekasta ja Uunosta. Katri † 95 Pyhäjärvi. Kallen ts 1939-40: JR 25 kkm. Js 1941-44: 2/ JR 11 kkm. Tst:t: (ts:) Kuhmo; (js:) Uhtua, Korpiselkä, Ilomantsi. Haav. 1.7.41 Salla. Tsmm, Jsmm. Kot. 24.11.1944 Raahe. Hyvöset muuttiv. Kiuruvedelle -53. Katri 3-kertais. leskenä haudattu Pyhännälle.

HÄRMÄ Jaakko Ilmari, työm., korpr ja sotinv Pyhännältä, * 6.12.1914 Kestilä, † 7.5.1976 Pyhäntä. Ts 1939-40: JR 25 kivm. Js 1941-44: 7/ III/ JR 11 kivm. Tst:t: (ts:) Kuhmo, Saunajärvi; (js:) Vuonninen, Pistojoeki, Pinkojoki, Kiiskisjärvi, Uhtua, Kiestinki. Haav.12.9.41 Kiestinki. Sotainv. 20 %. Vm 2. Kot. Raahe 3.11.1944. Muutto Pyhännälle -49.

KARHUNEN Veikko Filemon, myym.hoit. ja ylik Pyhännän Ahokylästä ja myöh. kirkonkylästä, * 5.11.1905 Viitasaari, † 6.3.1978 Vuolijoki. Puoliso: Karhunen **Siiri** s Tiitinen -23 Hankasalmi († 92 leskenä Vuolijoki). Lapset: Riitva -39, Tarmo -46, Varpu -52. -Veikko oli 17 vuotta Hankasalmen sjk:ssa, muutti v. -50 perheeseen Karttulasta Pyhännän Osuuskaupan tontille. -Vak.väessä SJR vv. -26-27, myös Auk. Ts 1939-40: Er.P 24 kirj ja tsitti. Tst:t Honkaniemi, Säiniö, Karhusuo, Tali ja Viipurinlahti. Js 1942-44: E/ 47.SotaS rahaston kirj, myöh. 19.SotaS:n sotvapo:n talh. Vap. 1.11.1944. Korpr 36. Alik 41. Kers 43. Ylik 44. Oikeutettu käyttämään sot.virkamiehen vänr. arvoa vastaavaa virkapukua. Jsmm. Muutto Vuolijoelle 5.8.55.

KILPELÄNAHO Heikki, metsänvart. työnjoht., korpr ja sotinv Tavastkengän Itä-mäestä, * 21.8.1906 Kestilä, muutti sotainv:nä perheeseen Kestilästä Pyhännälle 13.8.42, † 30.12.1950 Pyhäntä. Puoliso: Kilpelänaho **Eveliina** Niiranen -04 Piippola, † 91 Kestilä. Lapset: Laura -35, Ensio -27 († 72), Olavi -28 († 73), Matti -31 († 74), Kaarina -42. -Ts 1939-40: I/ JR 40 kivm. Tst:t: Pelkosenniemi, Salla ja kaakkoisrintaman Säkkijärvi. Js 1941: JR 11, JR 32, kpm. Tst:t: Uhtuan suunta Vuokkiniemi, Vuonninen, Pistojoeki. Haav. 25.7.41 Pistojoella. Vm 2. Leski muutti Kestilään 2.9.52. Puolisot haudatut Kestilään.

KORSULAINEN Niilo Sakari, mv ja ylik Ahokylästä, * 17.5.1913 Iisalmi, † 19.2.1955 Pyhäntä. Puoliso: Korsulainen **Olga** s Kassala, myöhempi Mahosenaho -12 Uhtua, Vienan Karjala, † 10.10.95 Pyhäntä. Lapset: Raimo -39, Jorma

-44 († 77). -Niilo asui vv. 1938-46 Kajaanissa, joten sota-ajat kuuluivat hänellä kajaanilaisena. Aselaji it, tehtävä kev.itkk:n joht. Ts 1939-40: IV/ KT-Pr. 1/2-joukk.joht. Js 1941-44: 262. It.KKK, 55. Kev. It.Ptri, 328. It.Ptri. Ls 44: 96. Rask.It.Ptri. Raskaan It.Tykin joht. Tst:t: (ts:) Suomussalmi, (js:) Rukajärvi, Mikkeli, (Ls:) Pohjois-Suomi. Muutto 8.1.46 perheeseen takaisin Pyhännälle. Kajaanin matrikkelisä sotilasarvo virheellisesti kers. Ylik:n arvon hän sai jo sota-aikana. Myös Niilon talvisota-aika 1/2-joukk.joht:na Suomussalmella IV/ KT-Pr:ssa on esillä Kainuun Sanomien Talvisota-numerossa ti 30.11.1999 s 14 Matti Haapavaaran artikkelissa, jossa on res. kapt Pentti Pekkalan haastattelu.

LAUKKANEN Petter Iisak, mv ja stm Viitamäeltä, * 26.2.1900 Kiuruvesi, † 17.8.1970 Pyhäntä. Puoliso: Laukkanen **Olga** e Pirttialo s Mahosenaho -01 Piippola (Pyhäntä), † 81 Pyhäntä. Tästä avioista lapsi: Maija Liisa -43. -Vakin. väkeen -21 1KKK/

I/ PSR. Res:ssä rintamalle: Ts 1940: JvKoul.K 6:n jälkeen 19K/ Os. Koskinen hevm. Tst:t: Karjalan kannas. Js 1941: 25.6.41 Oulun skp E, sitten vaiheet JvKoulK:issa kivm. 18.8.41 3/ JR 58. 21.11.41 III/ JR 58, 22.11.41 12/ JR 58 kivm. 22.11.-5.12.41 12/ JR 58:n KK-patr.kant:na. Kot. 5.12.1941. Iisak muutti Kiuruvedeltä Pyhännälle rintamavaiheittensa jälkeen 25.7.1942. Avioli. -43.

LEHTOLA Eino Olavi, myym.hoit. korpr ja sotinv Pyhännän kirkonkylästä, * 1.4.1923 Kärsämäki, † 11.8.2000 Pyhäntä (OYS). Puoliso: Lehtola **Laina** s Mäki -30 Pyhäntä. Lapset: Tuula -51 († 85), Raija -53, Seija -54. Eino kuului nuorena Kärsämäen sk:aan. Js 1942-44: 6/ JR 11 ja 6/ JR 14, kivm ja kpm, tark.amp. Tst:t: Uhtuan länsipuoli, Jyväskylä ja Karjalan kannas. Haav. tykinkran. sirpaleesta vas. sil-

mään 26.6.44 Heinjoella. Hoito 52.SotaS:ssa. Kot. 18.11.1944. Vm 2, Jsmm. Korpr 68. Pyhännän vss-pääll. ja vuosikymmeniä Pyhännän Rintama(mies)veteraanit ry:n 1. pj vv. 1965-94 ja SIVL:n Pyhännän po:n pj. Sotainvalidien Pyhännän po:n 10. pj:ksi hänet valittiin (Reino Aution jälkeen) v. 1976 alkaen. Pyhännän veteraanien matr.tmk:n ja Pyhännän srk:n veteraanikuoron jäsen. Lehtolan muistelus matr:n I osan ss 106-127.

LOTVONEN Pauli Antero, mv, korpr ja sotinv Tavastkengältä, myöh. Pyhännän kirkolla, * 10.1.1924 Kestilä, muutti Pyhännälle -47. Puoliso: Lotvonen **Hilja** s Jussila -24 Pyhantä. Lapset: Annikki -46, Veijo -48, Viljo -49 († 2006),

Jorma -51 († 2009), Arja -53, Markku -57. Js 1943-44: 2./ 9/ III/ JR 11. Ls 1944-45: 9/ III/ JR 11 ja Esik./ I/ JR 1 (kivm.) kpm ja ajom. Tst:t: Uhtuan länsip., Länsi-Kannas: Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskuan - Vuoksen lohko, Vuosalmi, Ihantala; Ls 1944 - 45: Tornio, Rovaniemi, Kittilä, Paljukkavaara, Enontekiö, Karesuanto, Lätäseno, Saarenpää, Makkaravaara (Mukkavaara), Pikkuvaara. Haav. 18.10.43 Uhtualla Saarisen kukkulan korsu-tst:ssa kran.sirp:ista ja kp:n osumista jalkoihin. sekä lasinsiruista kasv. (SI- 30 %). Vm 2 x 2. Jsmm. Kot. 3.3.1945 Raahe. Myös lotta Hiljalle myönnetty Jsmm. Lotvonen oli Mannerheim-ristin ritarin Nro 41, jääk Taavi Törmälehdon tst-pari kestisten K:ssa (k. kenn Yliriskun tervehdys matr:n I osan s 24). Paulin muistelus matr:n II osan ss 156-158 sis. myös viitteitä Törmälehdon kirjasta. Lotvonen on kuullut Pyhännän srk:n veter.kuuroon.

MAHOSENAHO Yrjö Ilmari, mv ja stm Aho kylästä, * 23.11.1914 Pyhantä, † 30.10.1993 Pyhantä. Puoliso: Mahosenaho **Olga** e Korsulainen s Kassala -12 Uhtua Vienen Karjala, † 95 Pyhantä. -Kp-valio. Palattuaan rintamalta Yrjö muutti Vieremältä takaisin Pyhännälle vasta tammi-kuussa -45 Ls:n vielä jatkuessa. Ts 1939-40: E/ 3.Pr ja 3/ 3.Pr pst-m. Js 1941-44: KKK/ JP 5 pst.kiv:n patr.kant, KKK/ Er.P 22 pst.tkm, 42.Tyk.K/ JR 101 pst.tkm. Tst:t: (ts:) Summa, Kämärä, Piippula, Tali; (js:) Tolvajärvi, Vegarus, Suojärvi, Ruvanmäki,

Olkkoila, Hornanniemi, Koikari, Kontupohja, Vansjärvi, Saravaara, Kuusjärvi, Juustjärvi, Soutajärvi, Miinavaara, Porajärvi, Liusvaara, Kuolismaa, Lutikkavaara, Sysmäjärvi. Lokak. 44 SotaS-hoitoja sair.v. Vm 2, -44. Jsmm. Kot. 24.11.1944.

MALINEN Samuli, opettaja ja yll Pyhännän kirkolta, * 8.8.1924 Pälkjärvi, † 25.11.2002 Pyhantä. I Puoliso: Malinen **Rauni** s Koivuniemi -22 Sievi, † 2008 Tampere. Er. Lapsi: Marja-Liisa ("Malisa" -48). II Puoliso: Malinen **Eeva** s Kyyrö -30 Mikkeli, † 73 Pyhantä. Er. III Puoliso: Malinen **Toini** s Pertunsalo -28 Haapajärvi, leskenä Pyhännän kirkonkylässä. "Sampan" jatkosota: Er.Ptri. 1.Pr. 3/ RaskPsto 28, I/ KTR 2. Tjm. Tst:t: Osta, Syvärinniska, Lemetti, Uuksujärvi, Loimola. Vm 2, Jsmm.

MIETTINEN Eero Olavi, mv ja kers Lamujoen kylästä, * 25.8.1918 Maaninka, † 4.7.1987 Pyhantä. I Puoliso: Miettinen **Anna** s Häiväläinen -21 Iisalmi († 61 Pyhantä). Perhe muutti Lapinlahdelta Pyhännälle -53. Lapset: Mirja -44, Jorma -46, Jouko -53, Arja -55. II Puoliso: Miettinen **Annikki** s Korte -39 Kaukola. Lapset vm. aviosta: Merja -64, Ari -66. Vakin. väessä 3/ SJR:n kpm 1.5.39 alkaen. Kiv.- ja kp.valio. Ts 1939-40: 21.12.39 (res:ssä) 3/ I/ 3.Pr kpm. Lom. 5.7.40. Tst:t: Summa, Kämärä, Piikkula ja Tali. Haav. Tali 9.3.40 kainaloon, käsivarteen ja kylkeen kran.sirp:sta. Korpr 8.8.41. Js 1941-44: 1/ JR 30 kpm. 8.8.41 kiv. rj. 11.6.42 alik. Js:n tst:t: Pälkjärvi, Harlu, Hautalampi, Pirttipohja, Karmalansalmi, Kirjavaltahti, Vahvinjärvi, Uutjärvi, Pyhäjärvi, Latva as., Uusiselkä, Ganrilovskaja, Gora, Sortavala, Aunuksen Karjala, Syvärin eteläpuoli, Karjalan kannas, Talin suunta. Kot. 16.11.1944. Kers 68.

MURTOMÄKI Matti Einaari, maatyöm, stm ja sotinv * 31.1.1922 Haapavesi, † 10.5.2006 Pyhantä. Puoliso: Murtomäki **Helmi** s Arola -21 Kestilä, † 2004 Pyhantä. Lapset: Marjatta -55, Tuula -57. Jatkosota kkm: KKK/ III/ JR 11, 12/ JR 56, Oulun SotaS.

Tst:t: Uhtuan länsipuoli ja Karjalan kannas: Loimola. Haav. Uhtuan Hevosenkengässä 11.6.42. Sotainv 25 %. Kot. Uhtualla 1944. Murtomäet asuivat vanhuudessaan viimeksi Pyhännän kirkonkylässä.

NYGREN Arne Armas, autoilija ja stm Pyhännän kirkonkylästä, * 10.1.1923 Helsinki, † 5.10.2008 Pyhantä. Puoliso: Nygren **Impi** s Madetoja -23 Pyhantä, † 2000 Pyhantä. Lapset: Armas -45, Veijo -47 (†96), Ari -50, Elise -52, Ilpo -55, Mirva -57, Arja -61, Anne -63. Js 1942-44: EK/ JR 61 ja E/ JR 13 pion. Tst:t: Syvärin sillanpääs. 20.9.42 - 20.6.44. Haav. 2.11.44 Tienhaara. Kot. 20.11.1944. Vm 2, -44. Jsmm. Muutto Pyhännälle Karjalohjalta -47. Arne kuului Pyhännän srk:n veter.kuuroon.

PITKÄNEN Ludvig Ilmari, työnjoht. mv, stm ja sotinv Lamujoelta, * 15.6.1921 Uukuniemi, † 15.9.2003 Pyhantä. Puoliso: Pitkänen **Aino** s Kontio -22 Haapajärvi. Lapset: Elvi -47, Pauli -49 († 51), Pauli -52, Timo -55, Liisa -57, Esa -66. Js 1941-42: JR 8, 13/ JR 60 kivm. Haav. Vieljärvi 11.9.41. Hoito III/ 53.SotaS:ssa, sotainv. 15 %. Vap. vakin. palv:sta sair. v. 30.4.1942. Muutto Uukuniemeltä -47 Pyhännän Yli-Lamulle. Pitkänen toimi pitkään Sotainvalidien Veljesliiton Pyhännän po:n sihteerinä. Hän palveli myös Sotainvalidien Veljesliiton Pohjois-Pohjanmaan piirihallituksen jäsenenä 1986-88. "Luksa" lauloi Pyhännän srk:n veteraanikuorossa sen alkuaikoina.

REMES Reino Antero, mv, metsätyöm. ja alik Viitamäen Nälännöstä ja Nurmiahosta, * 16.7.1911 Kiuruvesi, † 4.11.1974 Piippola. Muutto Kiuruvedeltä Pyhännälle helmik. -48. Puoliso: Remes **Kirsti** s Knuutinen -27 Pyhantä. Lapset: Inkeri -46, Aulis -49, Alpo -50 († 96), Ritva -52 († 54), Esko -54, Irmeli -59. Ts 1939-40: EK/ II/ JR 29 puh.mies. Js 1941-44: 17.6.41 3/ SissiP 2 kivm, keittäjä. 11.3.42 Itä-Karj. sot.hallinnon käyttöön. Tst:t: (ts:) Uomaa, Lavajärvi, Ruhtinaanmäki, Pyhäjärvi, Mitro, Nietoja, Koirinoja; (js:) Alalampi, Hämekoski,

Rytty, Tolmajoki, Helylä, Kostamus, Porajärvi, Jänkäjärvi, Soutjärvi, Semvaara, Juustjärvi, Stollaan kylä. Haav. 4.2.42 lentopommin sirpaleista. Kot. 12.11.1944. Jsmm. Alik 68. Perhe asunut sotien jälkeen pitkään Viitamäellä Nurmiahossa ja myöh. pitkään Piippolassa.

SAASTAMOINEN Paa-vo Heikki, mv ja alik Viitamäen Pilpanperältä, * 25.9.1915 Pielavesi, † 16.3.1974 Pyhantä. Puoliso: Saastamoinen **Tiina** s Laukkanen -12 Kiuruvesi, † 84 Pyhantä. Lapset: Eero -37, Marjatta -41, Teuvo -44 († 85), Lahja -50. Ts 1939-40: 4/ II/ JR 39 ajom. Js 1941-44: 3/ SissiP 2 kivm ja rj. 25.2.42 36.Torj.K muonittaja. 24.6.44 KKK/ III/ RJR 1 muon. 30.10.44 6/ RJR 1 siirto. Korpr 17.5.40. Tst:t: (ts:) Laatokan koillispuoli, (js:) Alalampi, Hämekoski, Rytty, Tohmajoki, Helylä, Kostamus, Porajärvi, Jänkäjärvi, Semsvaara, Soutjärvi, Juustjärvi, Stolbovankylä, Krivi, Maanselkä, Äänisjärven rann.puolustus 1942-44, Suoja-Jessoila viivytys-tst -44. Vm 2, 18.10.44. Kot. 27.11.1944 Jsmm. Alik 68. Muutto Pyhännälle Kiuruvedeltä -46.

SIIPOLA Eino Matias, mv ja stm Lamujoen kylästä, * 25.10.1923 Sievi, † 25.5.1965 Pyhantä. Puoliso: Siipola **Raakel** s Pirttialo -32 Pyhantä. Lapset: Eino -53 († 53 ?), Paula -56, Rauni -58, Riitta -61, Päivi -63. Jatkosota JR 29 kivm. Tst:t: Ilomäki, Värtsilä, Koirivaara, Mikkelijärvi, Homoravitsa, Kuutilahti, Vitele ja Salmi. Haav. jalkoihin Koivuselässä -44. Tsmm, Jsmm. Raakel toimi Pyhännän veter.naisten sihteerinä Vilma Marjomaan jälkeen eli viimeksi.

SIIPOLA Onni Armas, autoilija ja korpr Pyhännän kirkonkylästä, * 15.1.1922 Sievi. Puoliso: Siipola **Eliina** s Makkonen -23 Pihtipudas, † 2010 Pyhantä. Lapset: Veikko -45, Leena -47, Pirjo -52. Js 1942-44: Järj.K 1, HTK 8, 23.8.42 II/ JR 25 (Piikkirykmentti). Kivm. Krh.ammusmies. Tst:t: Karhumäki, Suurlahti, Maanselkä, Summa, Ihantala. Res:iin 21.3.44. JR 25 Krh. ammusmies. 10.9.44 potilas 12.SotaS sair. v.

23.10.44 Krh/ II/ JR 25 Krh.ammusmies. Kot. 24.11.1944. Jsmm.

SORVARI Erkki Johannes, taloudenh. ja jääk Maaralasta, myöh. Pyhännän kirkonkylässä, * 3.9.1922 Säkkijärvi, † 25.12.2001 Pyhäntä. Puoliso: Sorvari **Ester** s Brigatti -26 Impilahti ortod, † 98 Pyhäntä. Lapset: Vuokko -53, Marja -62. -Js

1941-44: jo 18-vuotiaana kesällä -41 Työk:ssa sotatoimialueella: Värtsilä, Soanlahti, Suistamo, Lemetti, Uomaa, Salmi, Vitele, Tuulos. 1942 Itä-Karjalaan: Jääk/ II/ JR 25. Tst:t: Karhumäen ja Maaselän lohko Voljärvi, Seesjärvi, Suurlahti, Kaukjärvi, Karjalan kannas: Summa, Karisalmi, Kavantsaari, Ihantala. Kot. 14.11.1944. Ylämaalta Pyhännälle sotien jälkeen; Lahteen -54; Pyhännälle -79. Sorvari oli perustamassa Lahden Rintamavet. po:a. Päijät-Hämeen piirin tal.hoit. muutamia vuosia. Pyhännän Rintamaveteraanit ry:n sihteerinä 1983-2002. Rintamavet. Kainuun piirin piirihallituksen jäsen. Rm.veter. sihteerinä junaili runsaita retkiä. Rm-veteraaniliiton kunniamerkki -85, Suomen Leijonan ansioristi -94, Suomen kuntaliiton kult. ansiomerkki -90.

TIKKANEN Kalle Heikki, mv ja stm Viitamäen kylästä, * 6.10.1924 Kiuruvesi, † 25.8.1985 Pyhäntä, muutti Kiuruvedeltä Pyhännälle -53. Puoliso: Tikkanen **Taimi** s Luttinen -29 Pyhäntä. Lapset: Jorma -53, Raili -55, Elvi -57, Merja -63,

Markku -71. Js 1943-44: Sodanaik. nostom. palv:ssa lokak. loppuun asti -43: Jv.koul:n ja 20.SotaS:n (potilas kesällä) jälkeen: 30.9.43 HTK/ 14D. 25.10.43 14/ JR 10 pst.tkm. Palv. jatkui vakin. väessä 1.1.44-7.11.44 14/ JR 10 pst.tkm. Tst:t: Aemasotaa Rukajärven suunnalla 1943-44. Kot. 7.11.1944. Jsmm.

VARTIAINEN Vilho Johannes, mv ja jääk. korpr Viitamäen kylästä, myöh. Pyhännän kirkolta, * 4.9.1919 Kiuruvesi, † 11.5.2005 Pyhäntä. Puoliso: Vartiainen **Oika** s Mykkänen -17 Pyhäntä, † 2006 Pyhäntä. Lapset: Pauli -46, Paula -47, Pasi -49, Benjami -51, Juho -54. Js 1941-44: Esikk/ JP 2, jääkärinä tstlti. Siirto: Esikk/ Os.

Lagus tstlti. JP 2 myös Tst.Os. Häkkisenä Aunuksen ja Syvärin suunnalla. Tst:t: Muuanto, Kartosjärvi, Leppäsyvä, Tulemajärvi, Palalahti, Suurmäki, Vitele, Tuulos, Tuuksi, Aunus, Syväri, Latva, Petroskoi (Äänislinna), Karhumäki, Poventsä, Karjalan kannas; Ls -44 Ryhmä Lagus: Ranua, Ylimaa, Sodankylä, Vuotso, Kaunispää. Haav. paluumarssin tauolla Sodankylässä marrask. -44: hyppymii-nan sirp. vas. käden kyynärtaip. yläpuolelle. Sl-%:t jäivät anomatta! Kot. 19.11.1944. Vm 2, Laguksen risti ym. Muutto Pyhännälle 1945. Pyhännän srk:n veter.kuoron jäsen. Artikkelit matr:n II osan ss 162-169.

VIITANEN Niilo Andreas, mv ja jääk Pulkkilasta, * 22.12.1907 Pulkki-lahti, † 11.3.1990 Pyhäntä. Puoliso: Viitanen **Eeva** s Keränen -15 Paltamo, elää leskenä Pyhännällä. Lapset: Vilho -37, Pentti -39 († 2002), Annikki -41, Aili -50, Marjatta -54. Js

1941-44: KKK/ Kev. os.5 pst.kivm. I/ JR 32, 6/ JR 58. 25.7.44 31.A.Var.K, varastom. Raa skp. 7.11.44. Tst:t: Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohj.puoli. Kot. 10.11.1944. Viitaset asuivat veter.-iässä Pyhännän kirkonkylässä.

YLÄ-JUSSILA Uolevi Kaleva, talousneuvos, kansakoulun opett. ja kapt Pyhännän kirkonkylästä, * 10.9.1914 Ähtäri, † kuollut leskenä 29.8.2010 Pyhäntä. Puoliso: kansakoulun opettajatar ja rintamalotta Ylä-Jussila **Aune** Loviisa s Väänänen

s 25.8.1915 Varpaisjärvi, † 22.7.1990 Pyhäntä. -Uolevi ennen sotia Raumalla sk-poikien joht. Vak. väessä RL:ssa. Vänr 38. Ts 1939-40: 8/ TJR, viestij.joht. 20 A.Var.K pääll. VR 4, 40. Js 1941-44: 20 A.Var.K pääll. Pr:n aseups. Tst-välinehuoltoups. Tst:t: Laatokan Karjala, Aunus, Lempaala, Karjalan kannas, Ilomantsi. Ltn 42. VR yllk 42. Kot. 9.11.1944. Ylii 56. Jsmm. Kapt 68. Aune ts:n aikana muonituslotta ja js:ssa toimistolotta. Hän sai VHS:n ansiom:n (k. matr:n rintamalottajakso). Ylä-Jussilat muuttiv. Varpaisjärveltä Pyhännälle lokak. -45. Ottolapsi Marja-Riitta Sakari s Eloranta s -48 Isojoki. Uolevi oli Sotavet.liiton jäsen ja Pyhännän veter.matr. tmk:n vara-pj. Hänen lotta-artikkelinsa on matr:n I osan ss 45-59. Ylä-Jussilat on haudattu Varpaisjärven kirkkomaahan.

Pyhännän keskeisiä kotirintamalottia (esimerkein)

JÄRVELÄ Rauha Lyyli Kyllikki s Kavander, kansak.opettajatar, muutti 12.9.1926 Haapavedeltä; Pyhännän lottien ensimmäinen pj vv. 1926-1937, Lotta Svärd-yhdistyksen Pyhännän osaston perustajajäsen, * 28.10.1902 Vaasa,

† 12.4.1937 Pyhäntä, haud. Pyhännälle. Puoliso: talokas ja metsänvart., Pyhännän kunnallisltk:n esimies ja Pyhännän suojeluskunnan esikunnan jäsen Järvelä **Eino** Vilhelm Tavastkengältä, * 8.8.1902 Pyhäntä, † 26.8.1989 Oulu. Pyhännän kansanhuollon sodanaik. esimies. Lapsi: Rauha Lotta Sisko -37, † 2009 Haapavesi. Einokin oli Uhtuan suunnan joukoissa (vm) rajalle asti, mutta hänet vapautettiin patl:n järjestelyissä Pyhännän kansanhuollon sodanajan johdotehtäviin. Eino-isä muutti II aviossa Ouluun

v. 1950. II Puoliso: meijerikkö Järvelä **Eeva** s Halonen -11 Utajärvi (Säräisniemi), † 77 Oulu. Lapset tästä II avioliitosta: Asta -40 († 87), Tapio -41, Aino -44, Mikko -46 († 46), Helena -47, Timo -49.

Lotta Svärd-yhdistyksen Pyhännän po:n pj:na opettaja Rauha Järvelä toimi myös Pyhännän suojeluskunnan laulukuoron johtajana. Pyhännän veteraanien matr.toimikunnan kertoman mukaan tässä sjk:n kuorossa olivat naisääninä mm. Naimi Kaipainen myöh. Korsulainen, Senja Karjalainen myöh. Myllylä, Hilikka Karjalainen, Marja Knuutila, Elsa Myllylä ja Eliina Myllylä myöh. Blomqvist, miesten tenoriäänit Eino Järvelä, Reino Kaipainen ja Jooseppi Kiiskinen, bassossa ainakin Juho Knuutinen eli "Sattu-Janne". Viittamme johtavien lottien ryhmäkuvaan v:ita 1938, ks. kuvallite tämän II osan s 38, "opettajalottien ryhmäkuvaan" I osan s UK. Ylä-Jussilan lotta-artikkelissa s 47 ja Naimi Korsulaisen lotta-artikkeliin I osan s 92 alk.

Pyhännän rintamalotat ja muut rintamanaiset

BLOMQVIST Vendla Eliina s Myllylä, tal.t. ja rintamalotta Tavastkengältä, * 25.6.1914 Pyhäntä, † 18.4.2006 Pyhäntä. Neiti Eliina Myllylä palveli lottana kotirintamalla (k. kuvat matr:n I osan ss 228 ja 316) ja myös rintamalottana js:n aika-

na 1.3.-30.9.1943 Lotta Svärd Raahan piirin Pyhännän po:sta lottakomennuksella muonituslottana Kemijärven aseman kanttiinissa sotatoimialueella muonittaen työvelvollisia. Rintamapalvelustunnus lähetetty rouva Blomqvistille Porvooseen v. 1981. Puoliso: Blomqvist **Valter**, * 7.1.1918 Porvoon maarsrk, † 1982 Porvoon ruots. tmk-srk:n pv:ssä. Lapset: Tuula -44, Roger -47, Ann-Maj -49, Ralf -56.

EERIKINHARJU Ilta Vieno Kaste s Viio * 27.12.1926 Helsinki, puutarhuri ja rintamalotta. Puoliso: Eerikinharju **Vilho** ("Vilhe") Abram, muurari-kirvesm. * 27.10.1926 Kiuruvesi, † 13.2.1997 Somero. Lapset: Helena -52, Sinikka -54, Jarmo

-56, Seppo -58, Risto -60. -Jäätyään II avioliitostaan leskeksi Viio Heikki -isä tarvitsi apua saatuaan jälleen tärkeitä tehtäviä Pyhännällä. Hän nouti Ilta-tyttärensä välirauhan tultua maaliskuussa v. -40 Pyhännälle. Tosin muutokirjoja Helsingistä ei hänestä ja tyttärestä ollut nyt tehty, koska Heikki oli jo täyttänyt 65 v. Ajan henkeä kuvaa sekin, että Ilta-tytär kävi rippikoulunsakin Pyhännällä lottapuvussa. Hän pääsi jo 17-vuotiaana Pyhännällä ollessaan lähtemään Lotta-Svärd Raahan piirin kautta lottatyöhön ja sai komennuksen Troitsankontuun, kenttäpostiosoite 2399/ 5 Syvärin luostari, missä oli iso toimintayksikkö: sairaala, vaatetushuolto, suutari, pesula, hammaslääkäri ym. Ilta toimi siellä toimis-

tolottana tammi-kesäkuun 1944. Isän loukattua jalkansa hän pyysi lottatyttärensä taas Pyhännälle: lta auttoi isää tehtävissä, jotka Heikki Viioilla oli silloin Pyhännän työvoimaja viljelyspäällikkönä, pyöräili isän asioilla pitäjässä ja toi tiedotuksia sotavangeille. Esim. Leiviskän kartanossa oli peltotöissä eräässä vaiheessa 3 sotavankia: yksi Siperiasta, yksi Moskovasta ja yksi Turkestanista (muslimi). lta muistelee, että Pyhännällä kohdeltiin sotavankeja ystävällisesti. Isän jalan parannuttua tytär sai syks. -44 komennuksen Oulaisten SotaS:aan, jossa oli paljon Lapin sodasta tulleita punatautipotilaita. lta elää nykyään leskenä Helsingissä.

HAATAJA Hilma Esteri s Mahosenaho, talonemäntä ja rintamanainen Tavastkengältä, ahokyläläisiä, * 3.3.1918 Pyhäntä, † 10.1.2007 Pyhäntä. Puoliso: Haataja **Johannes**, * 30.6.1911 Pyhäntä, † 10.2.1958 Pyhäntä. Sotilas- ja perhetiedot, k. Johanneksen rintamamiessivu. Neiti Mahosenaho oli 11 kk rintamanaisen työssä syyskesällä ja loppuvuodesta -41 toukokuulle -42 Kiestingin suunnan joukkojen Työk:ssa (17 LinKorjPaja/ Kiestinki): vaatehuollon pyykkäri, paikkaaja; osittain kaatun. huollossa. Esim. Yrjö Arbeliuksen todistuksen mukaan Hilma oli ollut myös Uhtuan suunnan Hevoslammella. Sisko halusi rintamalle, koska oma veli Aleksanteri ("Santtu") oli kaatunut 2.8.41. Hilma sai rintamapalv. tunnuksen v. 1979 ja myöhemmin kotirintamanaisen mitalin.

KAARTINEN Elvi Kyllikki s Rytinen, tal.t. ja rintamalotta Tavastkengän Perukan Humalniemestä, sairh ja Simon srk:n diakonissa, * 14.1.1924 Pyhäntä, asuinp. Kemissä, er. Lapset: Helena -53, Hannele -54, Anna-Kaija -65. Elvi oli sota-aikana kirj. Pyhännällä, muutto Kemiin -51. Rintamapalv.tunnus v. 1986. Elvi mukana sank.hautajaisissa Pyhännällä, ks. kuva matr:n I osan s 295 (sukunimi siinä hieinan epätarkasti). Talvella -43 sairaalaharj. Kalajoella. Neiti Rytiselle tuli rintamakomennus Lotta-Svärd Raahen piiristä Pyhännän po:sta Oulun SotS:n apusisareksi 26.7.43-23.9.44 (Suomen SPR:n apusisar, tunnus nro 1560). Vap. siviilitoimeen 26.8.43; 27.8.43-5.7.44 lin Kulkutautisairaala. Komennus

32.SotaS:aan 6.7.-23.9.1944, jonka jakson päättyessä sairaala lopetettiin. Sairaalaalotta Rytisellä, myöhempi Kaartinen, on Jsmm.

KNUUTINEN Eeva Maria s Rytinen, tal.t. ja rintamalotta Tavastkengän Perukan Humalniemestä, * 5.4.1921 Pyhäntä, † 20.2.2002 Pattijoki. Neiti Rytisen rintamapalvelus: komennus muonituslotaksi 1942-44 Lotta-Svärd Raahen piiriin Pyhännän po:sta Mustialan sv-leirille 27.10.1942. Leirin muutettua Hankoon palvelus Hangon sv-leirillä 20.3.1943 alkaen ja Hangon Rann.tyKR:ssä au-kerhon keittiöllä 3.9.43 alkaen js:n loppuun asti. Välillä myös 2 viikon komennus inkeriläisten väestönsiirtoleirille; siellä lottatoverina Irja Rangell. Jo Eevan mennessä ensimmäiselle komenn:lle lokak. v.-42 hänellä oli lottakaverina samalle sv-leirille komennettu naapurin tyttö Aino Laukka. Leskirouvana Eeva Knuutinen lähetti Reiletistä rintamapalvelustunnuksen saamista koskevan anomuksen. Rintamapalv.tunnus myönnettiin v 1987. Jsmm. Perhetiedot rintamamiessivulta, ks. Puoliso: mv Jani Ilmari **Ensio** Knuutinen (Juhon p.), * 18.11.1920 Pyhäntä, † 7.4.1976 Paavola.

KORSULAINEN Naemi ("Naimi") Markareeta s Kaipainen, tal.t. Pyhännän kirkolta ja Tavastkengältä, ompelija, muonitt. ja rintamalotta, Pyhännän lottien viimeinen (= II) pj 1937-1944, sotainvalidiin vaimo, * 12.12.1915 Pyhäntä, † 4.11.2006 Pyhäntä. Puoliso: Korsulainen **Mauno** Hermanni, kauppias ja sotainv. Ahokylästä * 20.12.1911 Pyhäntä, † 29.7.1966 Pyhäntä (k. rintamamiesten osasto). Korsulaiset asuivat kirkonkylässä. Neiti Kaipainen oli Pyhännän ja kotikylä Tavastkengän lottatyössä 16- ja 17-vuotiaasta v. -32 alkaen ja Pyhännän lottien pj 1937 alkaen; asemasodan aikana 6 kk osittain sotatoimialueella Kavantsaaren kartanossa ja työpalveluksessa Pajamäessä Naisten Työpalveluleirillä Antreassa helmikuusta heinäkuuhun 1942. Leiriä johti Naimin sisko, lotta- ja teologisisar Hilla Kaipainen myöh. Pyysalo. Naimi opasti leirin tyttöjä Noskuan koulun ja ympäristön kotien maatalous-/ siivous- ym. töihin, leirin maatalous- ja puutarhatyöhön Antreassa ja Viipurin seudulla ja osallistui sotilaiden vaatteiden pesu-

huoltoon Pullilanjärvellä sekä KEK:ssa kaatuneiden huoltoon. Rint.palv.tunnus v 1987; Karjalan risti, Jsmm, kotirintamanaisen mitali, Sininen risti m.k. ym. Pyhännän veteraanien matr.tmk:n jäsenenä muistelus kirjan I osan ss 92-105 (näky myös kotirintaman järjestö- ja väestökohteiden osuus lottien pj:n työssä). SIVL:n sotainvalidinaisten toiminnasta ks. jällempää jakso Uusia lisähuomioita.

LOTVONEN Kerttu Emilia s Jussila, rintamalotta ja emäntä Tavastkengältä, * 3.2.1923 Pyhäntä, † 12.12.1947 Pyhäntä. Puoliso 19.8.45 alkaen: mv Lotvonen Eetu **Ilmari**, * 18.1.1921 Kestilä. Aviosta lapsi: Reijo -46, jonka isä vei mukanaan Kestilään v. -47. Leskeksi jääneenä Ilmari-isä avioitui myöh. uudelleen. Neiti Kerttu Jussila oli välirauhan aikana linnoittajien muonituslottana Karjalan kannaksella uuden rajan läheisyydessä (mm. Miehikkälässä). Neiti Kerttu Jussila matr:n I osan kuvissa ss 133, 316, 355.

NISSINEN Taimi Eliina, sairaanhoitaja Ahokylästä, * 8.9.1918 Pyhäntä, † 23.8.2005 Oulu, haudattu vanhempiensa viereen Pyhännälle. Muutti Siilinjärvelle ntonna -41 ja ntonna Pyhännältä Ouluun 20.2.47; opiskeli jo sodan aikana ODL:lla diakonissan ja sairaanhoitajan töitä ja omistautui sairaanhoitolalle: hoiti sotavuosina Uuden-Kaarlepyyn SS:ssa sodan haavoittamia ja työskenteli sotien jälkeiset työelämänsä vuosikymmenet Oulun SS:ssa ja myös siviilipuolen sairaanhoitajana. Palvelustyö oli merkittävä, vaikka esim. Uusi-Kaarlepyy ei ollut varsinaista sotatoimialuetta. Taimin velli Kalle oli kaatunut 14.7.-41 Loimolassa Laatokan pohj.p.

PAJUNEN Senja Margareeta e Myllylä s Karjalainen, mv ja rintamalotta Tavastkengältä, * 8.11.1921 Pyhäntä, † 11.1.1982 Riihimäki. I Puoliso: mv alisotilasohj. Myllylä **Yrjö** Oskari Tavastkengältä, * 23.4.1917 Pyhäntä, kaatui 24.7.1941 Pistojoen linjan Korpijärvellä. Haud. Pyhännän sank.hautaan (k. kaatu-

neiden osasto). II Puoliso: mv Pajunen **Vilho** Aleksanteri, * 6.4.1924 Loppi, † 30.10.1968 Loppi. Senjakin haud. Lopelle. Hän toimi rintamalottana komenn:lla 10.10.1941 alkaen Jänisjärvellä, sitten Vitelessä Itä-Karjalan sp:n E:ssa ja Munjärven Alue-E:n emäntänä ja 19.1.1943-31.7.44 Kontupohjan Alue-E:n muonituslottana emännöiden. Hän antoi rintama- ja kotirintamaväelle myös hengen ravintoa esittäen yksinlaulua kotiseudun ja rintama-alueiden juhlissa Kannaksen Vitelessä, Kontupohjassa ym. paikoissa. "Tavastkengän satakieli". K. kuva matr:n I osan s 221. Senjan sodanaik. kunniamerkit, esim. sururisti Yrjö-puolison kaatumisen johdosta ja ansiomitali hyvästä palv:sta Itä-Karjalassa paloi-vat asuinrak:n palossa v. 1951. Rp-tunnus lähetetty v. 1979.

PARTANEN Eeva s Haataja, rintamalotta Tavastkengältä, * 3.10.1922 Pyhäntä, † 27.11.2003 Lieksa. Eevan muistelus Pyhännän veter.matr:n I osan ss 369-371. Neiti Eeva Haataja sota-aikana kirj. Pyhännällä, teki js:n rintamalottana 1.3.-30.9.1944 Lieksan KEK:ssa (4576 KEK 19) lähinnä toimistolotana työtä ym. palvelua. Puoliso: metsätyöjoht. Partanen **Veikko**, * 6.2.1915 Pielisjärvi († 10.12.77 Lieksa). Partaset asuneet Lieksassa. Jsmm. Eevan rp-tunnus v. 1982.

VIRTANEN Aino Eliisa s Laukka, tal.t., rintamalotta Tavastkengän Perukalta (virall. rp-tunnus jostakin syystä jäänyt hakematta) ja myöh. siivooja-talonnies, * 3.4.1915 Pyhäntä, † 16.1.1977 Karainen. Puoliso: muurari Virtanen **Niilo** Nikolai, -04 Mellilä, † 74 Pöytyä. Lapset: Seija -45, Satu -58. Neiti Aino Laukka lähti Lotta-Svärd Raahen piiriin Pyhännän po:sta rintamakomenn:lle muonituslotaksi Mustialan sv-leirille 27.10.1942 alkaen yhdessä kotikylä Tavastkengän lottakaveri Eeva Rytisen kanssa. Palvelus jatkui leirin Hankoon muuton jälkeen Hangon sv-leirillä 20.3.1943 alkaen. Tänä aikana Aino ja vanginvartija Niilo alkoivat seurustella ja myöh. heistä tuli aviopari.

ÅSTRÖM Vieno **Mirjami** ("Mirkku") s Laukka, rintamalotta, sairaala-apul. ja ompelija Tavastkengän Perukalta, myöh. Ruotsissa, * 28.3.1924 Pyhantä. Puoliso: mek. verastyönt. Åström **Ingemar**, * 4.10.1926 Pyske (lähellä Skellefteå), †

7.3.1992 Sundbyberg. Lapset: Helen -58, Iiris -61. Neiti Mirjami Laukka oli sotavuodet kirj. Pyhännällä. Hän sai Lotta-Svärd Raahen piirin Pyhännän po:sta komenn:n Karhumäen suunnalle toimistolotaksi 10 kuu-kaudeksi Selkin KS 27:ssä 27.9.1943 alkaen ja alkuvuodeksi 1944, tuli sieltä kotirintamalle kev.-44 ja sai pian komenn:n toimistotyöhön 60.SotaS:aan Oulaisiin. Laukka toimi tällä Oulaisten kunnalliskotiin sijoitetulla SotaS:n osastolla sen lakkautt:een asti. Lottatoveri Aino Heikkilä muisteli Oulaisista 15.11.1944 lähettämässään kirjeessä Mirjamin kanssa tehtyä toimistolottien yhteistyötä: "Yömyöhään uurastimme, kirjoitimme poistamisilmoituksia. Päivisin olimme hukkua paperiin ... Kiire oli suunnaton." Rp-tunnus lähetetty v. 1989 rouva Mirjam Åströmille Ruotsin Sundbybergiin.

Jatkossa pyhantäisiä rintamalottia, jotka joko omaksuivat pyhantäläisyyden pian sotien jälkeen tai jo pyhantäisinä vaikuttivat sota-aikana muualla:

AUTIOLA **Mirjam** s Torssonen (ortod.), talonemäntä ja rintamanainen Pyhännän kirkonkylästä, * 28.7.1928 Soanlahti, † 3.9.2003 Pyhantä. Puoliso: Autiola **Kauko** (ortod.) s 10.11.1923 Impilahti, † 26.7.1991 Pyhantä. Sotilas-, veteraani ja perhetiedot, ks. Kaukon rintamamiessivu. Karjalaisena evakkotyttönä neiti Mirjam Torssonen palveli kesällä 1944 Soanlahdesta tuotavan karjan evakuoinnissa ja huollossa sekä mukana tuotavan vilja- ja perunasadon elonkorjuussa Hartikanvaarassa ja kuljettamisessa junalla Suomeen. Hän sai sodan-aik. palveluksestaan rintamapalvelustunnuksen. Mirjamin muistelu, ks. matr:n II osan ss 170-171.

JÄRVELÄ **Salli** Katariina, rintamalotta Kamulan kylän Järvelästä, * 5.5.1914 Pyhantä, † 27.8. 2009 Helsinki. Hän oli samasta kodista Huhmarpuron rannalta, mistä kaksikin perheen poikaa, Sallin veljet Aimo ja Mikael olivat kaatuneet sankarivainajina, Mikael Tuuloksessa 25.7.41 (katosi) ja Aimo 4.11.44 Ivalossa (kaatui saksalaisten miinaan). Salli asui ja päivysti Suomenlinnan kasarmilla Helsingissä rintamapalvelusyksikö IPAK (=ilmapuol.aluekeskus) 15:ssä talvisodan aikana 17.10.39-3.4.40 IV-lottatyönsä vuoksi, jossa hänellä oli myös lottasiskoja palvelutovereina. Tämä työ ilmavalvonnan hyväksi oli suuriarvoista isänmaan puolestusta, kuten samalla myös viestilottina toimiminen puhelinkoodiviestejä vastaanottaessa. Komennus tuli omalta osastolta Lotta-Svärd Helsinki XVI. Salli oli ilmoittautunut kirjoille Helsinkiin sotavuosina. Lottaosaston pj oli kenraalin rouva Oesch. Salli Järvelä oli ammatiltaan konttoripäällikkö. Hän osallistui vanhuuteensa asti Helsingin lottaperinne- ja rintamanaisten toimintaan. Tsmm. Rint.palv. tunnus lähetetty 18.2.1985. Salli-lotta on haudattu Pyhännälle syksyllä 2009.

KNUUTINEN **Aili** Johanna s Nuutinen, rintamalotta Kiuruvedeltä, myöh. talonemäntä Pyhännän Akanmäestä, * 16.6.1922 Kiuruvesi, † 25.8.2004 Kiuruvesi. Puoliso: Knuutinen **Aarne** Immanuel, mv ja alik Akanmäestä, * 26.5.1919 Pyhantä. Veteraani- ja perhetiedot, ks. Aarne koskeva rintamamiessivu. Aarnen muistelu matr:n I osan ss 393-395. Neiti Aili Nuutinen oli js:n aikana lääk. lottana 14. KS:ssa Suistamolla, Aunuksen kannaksen tyvässä Laatokan pohjoispuolella (Jänisjärveltä kaakkoon) heinä-elok. vaihteesta 1944 sodan loppuun ja joukkojen kotiuttamiseen asti. Sodan loputtua työ jatkui Savonlinnassa. Rintamapalv.tunnus lähetetty 29.3.1983.

KOSKELO **Mirjam** Inkeri s Ahonpää Ahokylästä, * 16.7.1916 Pyhantä, rintamalotta, sairaala-apul. SotaS 31:n lottana Kajaanissa talvisodan ja js:n aikana (Sk. piiri Kajaani). Lotta Svärd muonitus. Puoliso: Koskelo **Pentti** -17

Vieremä († 97 Kajaani). Lapset: Sirkka-Liisa -37, Anna-Kaarina -41, Juhani -43, Eero -45, Jorma -48, Veli -50, Hannu -52, Raija -54, Timo -56 (†57), Tuomo -59. Mirjamin muistelu tämän matr:n II osan ss 138-141.

KÄRKKÄINEN **Jenny** Sofia e Mäkelä s Penninkangas, emäntä Ahokylästä, myöh. asui Pyhännän kirkonkylässä, * 5.5. 1917 Muhos, † 20.12.1997 Pyhantä. Puoliso: mv Kärkkäinen Juho **Heikki**, * 12.7.1909 Kiuruvesi, † 12.7.1997 Pyhantä, perhetiedot ks. Heikin rintamamiessivu. Neiti Penninkangas toimi sotavuosina sairaaloissa sair.apulaisena ja siivoojattarena, mm. Oulun SotaS:ssa (32.SotaS) 6.10.1941-30.6.1943. Rp-tunnus lähetetty hakijalle 22.1.1988. Jenny asui sotavuosien aikana Muhoksella.

LAUKKA **Tyney** Aliina, tal.t., rintamalotta Tavastkengän Perukalta, * 12.4.1913 Pyhantä, † 5.3.1999 Pyhantä. Neiti Laukka oli Lotta Svärd Raahen piirin rintamakomenn:lla Pyhännän po:sta 10.10.1941-15.7. 1943. Hän teki lottatyötä Jänisjärvellä 10.10.1941 alkaen, Viteleessä 16.10.41 alkaen Lotta Svärd Rajatoimistossa ja Kontupohjan alue-esikunnan muonavaraston hoitajana (muonan haku ja jako, varastotyö, kortiston hoito; myös toimistotyötä AK:ssa) 1942-15.7.1943. Yhdessä Senja Myllylän kanssa komennus ilmoitautua Jänisjärvelle 10.10.41. Sieltä he saivat 16.10. uuden kom:n Viteleeseen Itä-Karjalan sp:n E:aan, mistä Senja komennettiin Munjärven Alue-E:n emännäksi ja Tyney Kontupohjan Alue-E:aan. Tyney toimi siellä muonavaraston hoitajana. Tammik. -43 Senjakin pyysi Kontupohjaan; hänestä tuli emäntä sine 19.1.1943 alkaen. Sota-aikana Tyney oli muuttanut kirjoille Lappeenrantaan helmik. -38. Paluu Pyhännälle 11.8.-45. Hän asui Perukan kodissaan vanhassa Koistilassa ja

viimeksi kirkonkylässä. Rint.palv.tunnus v. 1981. Tsmm, Jsmm.

LAUKKANEN **Salli** e Hyvölä s Peltomaa, til. tytär ja myöh. rintamalotta Pyhännän Viitamäen Mikkolasta, * 14.4.1915 Pyhantä. Muutti n. 3-vuotiaana vanhempiensa Antti ja Liisa Peltomaan mukana Kärsämäen Saviselkään. I Puoliso: Hyvölä **August** mv ja stm, * 14.12.1903 Kärsämäki, † 19.6.1989 Kärsämäki. Salli toimi 1. avioliiton aikana (koti Saviselän Kantola) avionimellä Salli Hyvölä muonituslottana Syvärin suunnalla useita vuosia. Er. sotien jälkeen. II Puoliso: Laukkanen **Kalevi**, Kärsämäki, † 2004 Imatra. Salli elellyt viimeksi rintamalottaveteraanina ja leskenä Koivulan hoitokodissa Vuoksenniskalla.

MANKOLANAHO **Elvi** Johanna e Jauhiainen s Paaso, emäntä ja rintamalotta, * 28.8.1908 Lumijoki, † 8.9.1998 Pyhantä. Elvi oli sota-ajan lottatyössä 1939-1945 Oulun sjk.piirin ja komendanttiviraston siivoajana ja talonmiehenä sodan päättymiseen saakka. Er -46. Puoliso Elvin II aviossa -50: Mankolanaho **Erkki**, mv ja sotainv. Tavastkengältä, * 28.11.1912 Pyhantä, † 9.10.1986 Pyhantä, ks. myös hänen rintamamiessivultaan edempää. Mankolanahot asuivat Tavastkengällä, viimeksi Pyhännän kirkonkylässä. Rintamapalv.tunnus myönnetty 24.3.88. (Ohessa on skannaus henkilön 85-v.kuvasta lottakuvan kadottua!)

MANTILA **Kerttu** Maria s Marjomaa (Heikki ja Heta Marjomaan s Korpienimen tr), rintamalotta Pyhännältä, kumitehtaan työntekijä, myöh. talonemäntä Ylöjärvellä, * 18.3.1913 Pyhantä, † 25.10.1995 Ylöjärvi (TAYS). Puoliso: mv Lauri Mantila e Keskinen, * 4.8.1906 Ylöjärvi, † 26.4.1980 Ylöjärvi. Neiti Kerttu Marjomaa muutti Pyhännältä v. -31 Tampereelle. Hän toimi jatkosodan aikana muonituspuolen rintamalottana Karhumäellä. Toimi myöh. maatalon emäntänä Ylöjärvellä.

Mantila e Keskinen, * 4.8.1906 Ylöjärvi, † 26.4.1980 Ylöjärvi. Neiti Kerttu Marjomaa muutti Pyhännältä v. -31 Tampereelle. Hän toimi jatkosodan aikana muonituspuolen rintamalottana Karhumäellä. Toimi myöh. maatalon emäntänä Ylöjärvellä.

Mantila e Keskinen, * 4.8.1906 Ylöjärvi, † 26.4.1980 Ylöjärvi. Neiti Kerttu Marjomaa muutti Pyhännältä v. -31 Tampereelle. Hän toimi jatkosodan aikana muonituspuolen rintamalottana Karhumäellä. Toimi myöh. maatalon emäntänä Ylöjärvellä.

Mantila e Keskinen, * 4.8.1906 Ylöjärvi, † 26.4.1980 Ylöjärvi. Neiti Kerttu Marjomaa muutti Pyhännältä v. -31 Tampereelle. Hän toimi jatkosodan aikana muonituspuolen rintamalottana Karhumäellä. Toimi myöh. maatalon emäntänä Ylöjärvellä.

Mantila e Keskinen, * 4.8.1906 Ylöjärvi, † 26.4.1980 Ylöjärvi. Neiti Kerttu Marjomaa muutti Pyhännältä v. -31 Tampereelle. Hän toimi jatkosodan aikana muonituspuolen rintamalottana Karhumäellä. Toimi myöh. maatalon emäntänä Ylöjärvellä.

MARJOMAA Vilma Susanna s Virtala, terveyssisar ja rintamalotta, * 2.11.1918 Maaninka, † 20.2.2004 Pyhantä (Pieni Pelakuu, Kempele). Maaninkalainen neiti Virtala toimi sota-aikana sairaalalottana (lääkintälottana) sotatoimialueella

20.SotaS:ssa 22.6.1941 - 19.2.42, 32.KS:ssa 20.2. - 30.4.1942 ja 1.5.1942 - 12.12.42 ja 27.KS:ssa 16.11.1943 - 31.7.1944. Jsmm. Rouva Marjomaa lähetetty rintamapalv.tunnus v. 1978. Muistelus Vilman työstä jatkosodan aikana Kuopion sotasairaalassa ja rintamalottana (lääkintälottana) KS:ssa Syvärin suunnalla Pangostrovissa Pitmajärven rannalla, k. tämän matr:n II osan ss 159-161. Sotien jälkeen terveyssisar Vilma Marjomaa oli veter.naisten sihteerinä Pyhännällä ja keskeisesti myös sotainv.työssä; pyhantäläinen aviomies, mv ja sotainvalidi **Veikko** Ilmari Marjomaa, * 13.7.1922 Pyhantä, veter.- ja perhetiedot k. hänen rintamamiessivultaan.

MOISALA Martta s Rotonen, rintamalotta, * 20.10.1915 Vianan Karjalan Pistojärvi; sotien aikana kirjoilla Karjalan pakolaisten kr.kat.srk:ssa, † 21.1.2004 Haapajärvi. Asui Pyhännällä jo osan js:n ajasta? Puoliso: Moisala **Heikki** Abram,

työnjoht. piiriasiamies ja väep Tavastkengän Perukalta, * 19.6.1912 Pyhantä, † 17.1.1978 Haapajärvi. Martta toimi js:n aikana muonituslottana Uhtuan suunnan Vuokkiniemessä. Rintamapalvelustunus myönnettiin hänelle veter.tunnuslautakunnan kokouksessa 5.6.1980. Lapset ks. aviomiehen kohta rintamamiespalstalta.

PENNANEN Mirjam s Hietalahti, talonemäntä ja rintamalotta Tavastkengältä, * 15.1.1919 Jurva, † 26.10.2010 leskenä Pyhantä. Puoliso: mv ja ylik **Heikki** Eenokki Pennanen, * 3.1.1918 Pyhantä, † 1.3.2002 Pyhantä. Neiti Hietalahti toimi el.lääk.lottana marraskuulta -41 huhtikuulle -44 II/ 12KHev.S:ssa. Lokak.-41 oli el.lääk.kursseilla Kintaudessa. Marrask.-41 K.Hev.S 12:een Tuhkalaan haavoittuneiden hevosten el.lääkintään. Kun Kiestingin suunta jäi saksalaisille, tuli siirto sam. tehtä-

viin Uhtuan Lonkkaan ja sieltä helmik.-44 Kannaksen Kiviniemeen ja siviiliin huhtik. lopussa -44. Vm 2, -42. Rintamalotta Mirjam oli avioitunut Heikki Pennasen kanssa 27.12.43 asemasota-aikana, mutta hän muutti kirjat Jurvasta Pyhännälle vasta sotien jälkeen 31.8.-3.9.45. Mirjamille lähetett. rint.palv.tunnus 11.4.1980. Sotilas- ja perhetiedoista ks. rintamamiesten osasto.

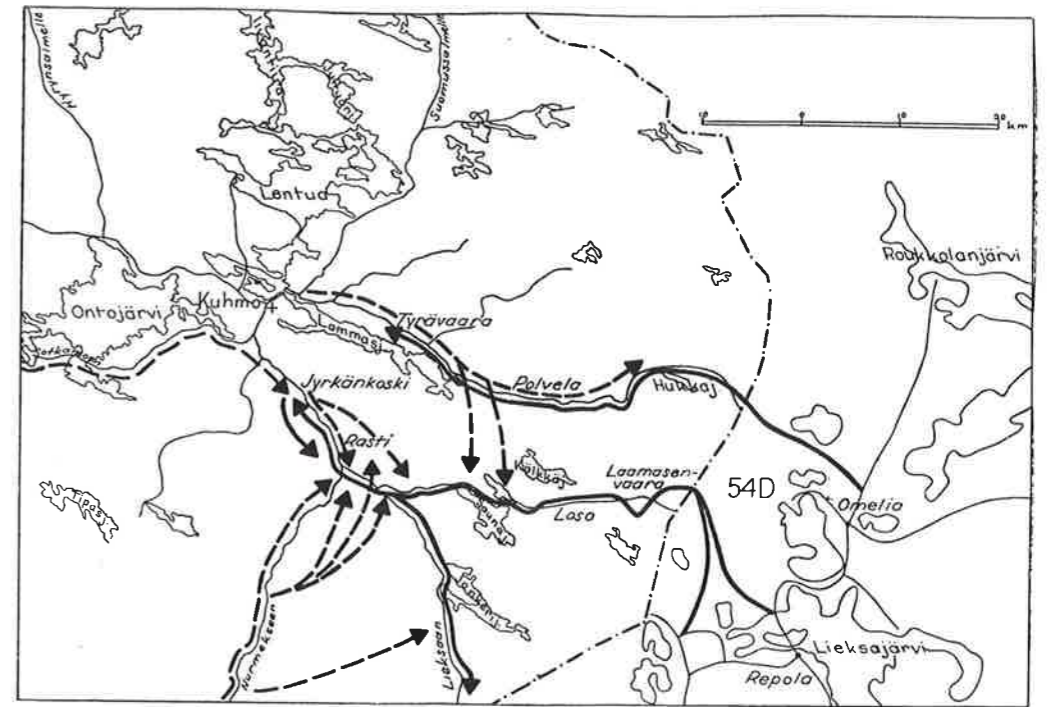

PYYSALO Hilla Maria s Kaipainen, lehtori, SMK, teologi ja rintamalotta Tavastkengältä, * 28.9.1912 Pyhantä, † 25.7.2002 Järvenpää. ANKS:n jäsen. Neiti Hilla Kaipainen oli js:n aik. kesäkuusta 1941 lähtien naisten vap.eht. työleirien palveluksessa: 1. Ilmajoella lastensiirtolassa 3 kk. 2. Suomussalmella naisten vap.eht. Vuokin työpalv.leirillä 3 kk. 3. Lopella Naisten työvalmiusliiton valmennusleirillä 6 kk. 4. Karjalan Antrean Pullilassa johtajana naisten työpalveluleirillä Pajanmäen kartanossa Viipurista 25 km länteen elokuusta 1942 kesäkuuhun 1944. Hilla oli sotien aikana kirj. mm. Pietarsaareissa ja Oulussa. Puoliso: teol. tri **Risto** Paavo Pyysalo, * 12.9.1915 Vehmaa, didaktiikan lehtori ja dosentti, † kuoli leskenä 23.10.2010 Järvenpää. Lapset: Sinikka -46, Tapani -47, Markku -49, Hannu -52, Liisa -53. Rp-tunnus lähetetty Hilla-rouvalle v. 1988. Puolisolla rint.sot.tunnus; hänelle on myönnetty Suomen Leijonan Ritarikunnan I lk. rit.merkki.

YLÄ-JUSSILA Aune Loviisa s Väänänen, kansakoulun opettajatar ja rintamalotta Pyhännältä, * 25.8.1915 Varpaisjärvi, † 22.7.1990 Pyhantä. Neiti Aune Väänänen oli muonitus- ja kanttiinilotta Pahlloisten linnoitus-työmaalla 13.2.1940 alkaen noin 2 kk ja muussa Lotta-Svärd -työssä 25 KEK/ VII AK:ssa (9615) n. 15.9.1941-5.3.1942. Aviol. 20.9.42. Rint.palv.tunnus lähetetty 27.5.1981. Tsmm. Jsmm. Puoliso: Talousneuvos, kansakoulunopettaja ja kapt **Uolevi** Kaleva Ylä-Jussila, * 10.9.1914 Ähtäri, † kuoli leskenä 29.8.2010 Pyhantä. Sotaveter. liiton jäsen. Veter.- ja perhetiedot, ks. U.K.ta koskeva veter.osasto.

Matrikkelin kertomusartikkelien kartat

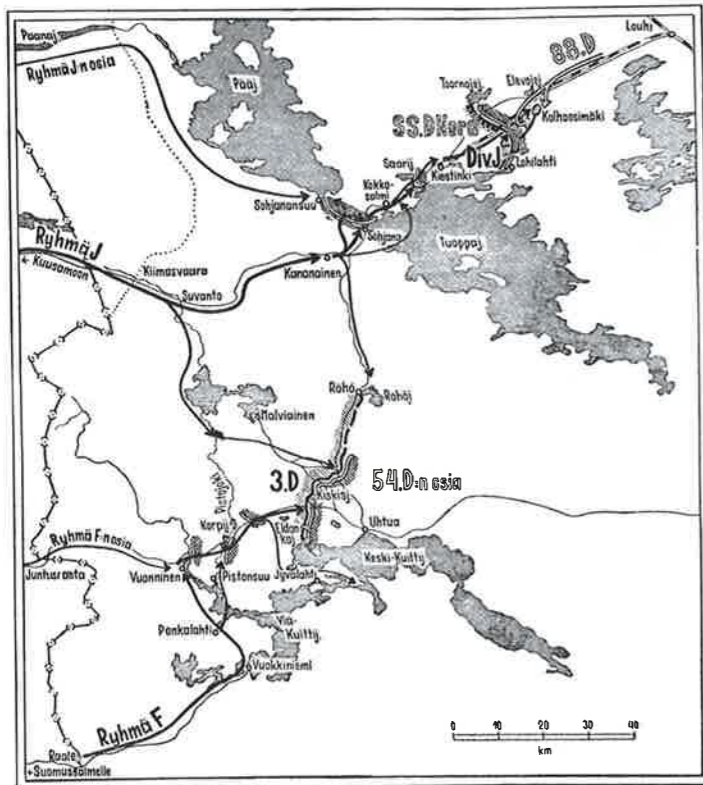
Talvisodan taistelut Kuhmon suunnalla. G. Mannerheim, Muistelmät. II osa s 195. Helsinki 1952.

Kenttäarmeijan ryhmitys kesäkuussa 1941 ennen hyökkäykseen siirtymistä.
 - - - - Venäläisten Suomea vastaan keskittämät sotavoimat.
 ■■■■■■ Saksalaiset joukot Pohjois-Suomessa.
 ———— Suomalaisen joukkojen ryhmitys.

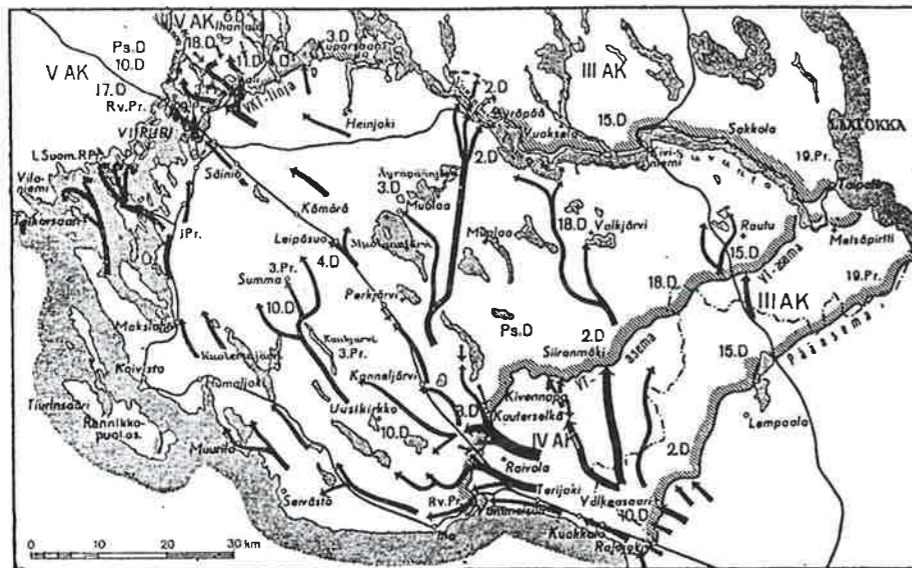
Kenttäarmeijan ryhmitys jatkosodan alussa 1941. G. Mannerheim, muistelmät. II osa. Helsinki 1952. s 325 ja Suomen Marsalkan Muistelmät. Helsinki 1954.

III AK:N TAISTELUT UHTUAN JA KIESTINGIN SUUNNILLA 1. 7.–26. 11. 1941

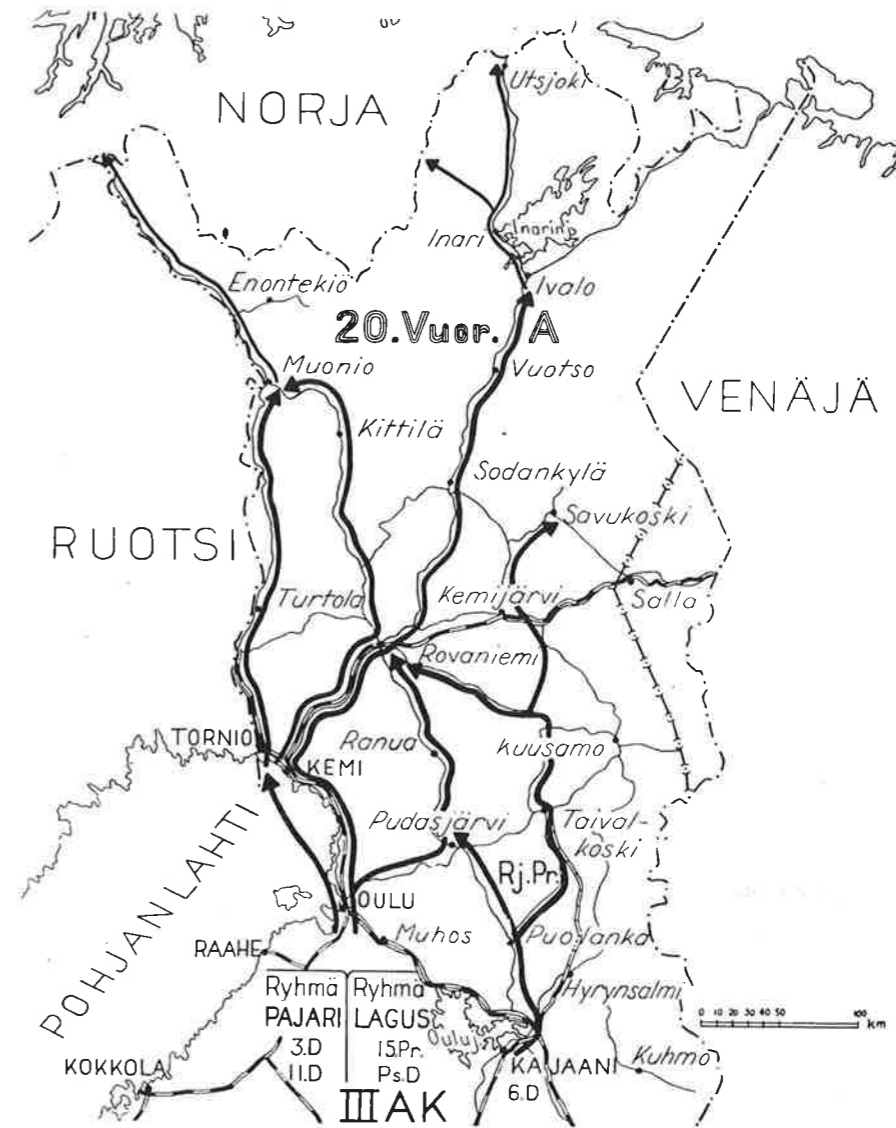

Lisäapuna mm. kartta Div.J:n taisteluista Kiestingin itäpuol. Kalajoja Väinön art:ssa "III/JR11 Kiestingissä", Kansa taisteli 8/1974 s 253.

Peruskuvio Uhtuan ja Kiestingin suuntien sotatoimista, 3.D:n matrikkeli sivulta 111.

Venäläisten suurhyökkäys Karjalan kannaksella 9.-30.6.1944. G.Mannerheim, muistelmat. II osa. Helsinki 1952 ss 444-445 ja Suomen Marsalkan Muistelmat. Helsinki 1954.

Lapin sodan toimet saksalaisia vastaan. G.Mannerheim, Muistelmat. II osa, s 490. Helsinki 1952.

Lähdeluettelo

Painamattomat lähteet

- Asevelvollisuusadressi v. 1901. I. Osa Suomen kansan alam. esityksestä asevelvollisuusasiassa. XVI osa: myös Piippola. -Suomen Kansallisarkisto, Helsinki.
- Asevelvollisuusadressi v. 1901. II. Jatkoa valtakirjaan asevelvollisuusasiaa koskevan alam. kirjelmän perille toimittamiseen. XVI osa: myös Piippola. -Suomen Kansallisarkisto, Helsinki.
- Autio Reino, Puhe Pyhännän sankarihaudoilla kaatuneiden muistopäivänä 16.5.1982. Pyhännän seurakunnan arkisto (Pyh.s.a.).
- Carlson Hjalmar, surunvalittelukirjeitä kaatuneitten pyhäntästen omaisille. - SK:n arkisto
- Haataja Arvo (sankarivainaja), Haataja Lauri (sankarivainaja) ja Haataja Kalle, Kenttäpostikirjeitä kotiin (Kotila) Tavastkengälle.
- Hatunen Paavo, Paavo Hatusen muistiinpanoja jatkosodasta. 1.-4. vihko. -Tapio Leinosen lievästi korjailten puhtaaksi kirjoittama syyskuussa 1994.
- Heikkinen Veeti (Freedrik) kenttäpostikirjeitä kotiin Pyhännälle. - Leena ja Veikko Heikkisen kotiarkisto. ^{5029:n}
- Järvelä A. ylik., ⁵⁰²⁶ vääpeli, 8. Kompp. aakkosellinen luettelo 19.12.41 (162 nimeä, joista vieläkin yli 70 pyhäntäsiä)
- Karppinen Matti Arvid, Jatkosodan taskupäiväkirja lkp:n ja sodan alkuvaiheen päivistä 16.6.1941- 5.9.1941 (ennen tekijän 8.9.1941 tapahtunutta kaatumista).
- Kautto Sulo, Puheet Pyhännän sankarihaudoilla Perttulinpäivien juhlasunnuntaina 24.8.1986 ja 23.8.1987. -Sulo Kauton arkisto, Pyhäntä./ Pyh.s.a.
- Keskitalo Erkki, Juhlapuhe Pyhännän kirkossa 6.12.1982 sankarilaattojen paljastuksen ja itsenäisyytemme 65-v.päivänä. -Pyh.s.a.
- Kiuru Eila, Suuri adressi. Esitelmä Suomen historian proseminaarissa 18.2. 1959. -Suomen Kansallisarkisto, Helsinki.
- Koskenkangas Aaro, kenttäpostikirjeet puoliso Martalle. - Veikko ja Leena Heikkisen kotiarkisto.
- Kosonen Taito, Kaatuneet: Talvi-, Jatko- ja Lapin sota. Itsenäisyydestämme suurimman "veron" maksaneet. Vähemmällä pääsee! -Tilasto- ja karttakopiolähetä Kuopio 21.9.1999 Sulo Kautolle; 10.3.1999 päiväystä sota-arkistotietojen koosteesta.

- Latvakoski Hannu ltn, Asekätkentäjuttu. Juhlaesitelmä Pyhännän seurakuntatalossa kansallisena veteraanipäivänä 27.4.2000. - Sulo Kauton arkisto, Pyhäntä.
- Lehtola Eino, Puheita Pyhännän sankarihaudoilla. -Eino Lehtolan arkisto, Pyhäntä./ Pyh.s.a.
- Lehtola Eino, Muistoja rintama-ajalta. -Eino Lehtolan arkisto, Pyhäntä.
- Leinonen Hannes, Sotilaspastorin kirje mv Joel Kaipaiselle Pyhännälle 19.7.41. -Naimi Kaipaisen arkisto.
- Leinonen Hannes, Sotilaspastorin kirje Neiti Nelly Kamuselle Pyhännälle 20.7.41 (Antti K:n kaatumisesta).
- (Hannes Leinosen surunvalittelukirjeitä laajemminkin). - SK:n arkisto
- Luettelo henkilöistä Oulun läänin Pyhännän kunnassa, jotka Suomen Senaatin päätöksen nojalla syyskuun 10. päivältä 1918 ovat oikeutetut saamaan 1918 vuoden Wapaussodan muistomitalin. Ehdotuksen allekirjoittanut Pyhännän suojeluskunnassa syyskuun 21. p:nä 1919 paik.pääll. Johan Kurkela. /Kunniamerkkivaliokunta: Luettelot muistomitalin saajista Suojeluskunn. N:o 102-142, kansio 9 ja sen sisässä Raahen piiri N:o 125-142, vihko 16. 1449/1.11.19 N:o 12J Oulun lääni Pyhäntä yht. 25. -Sota-arkisto, Helsinki.
- Materiaalitiedustelu veteraanimatrikkelin kokoamiseksi. -Ryhmäkirjeessä jokaiseen pyhäntäläiseen kotiin, helmikuu 1995 (kirjeen disp:n viim. kohta) s 8.
- Partanen Edvin (sankarivainaja) ja Partanen Reino, Kenttäpostikirjeet/kortit äiti Anna Mäelle Pyhännälle.
- Pohjois-Pohjanmaan vapaussoturit. Toim. Yrjö Ensio. Oulu 1997. Oulun Suojeluskuntapiirin henkilöluettelo eiokuu 1918. -Sota-arkisto, Helsinki.
- Rintamamiesveteraanien Pyhännän osaston pöytäkirjat 1970-1989 ja 1990-2004.
- Simelius Rainer kapt., Kiitoskirje kvääp Antti Järvelälle Pyhännälle Kotka 29.9.-78.
- Sisto M Kenraaliluutnantti, Pohjan Rykmentin suojajoukkopataljoona, III/ 3.Pr talvisodassa. Tutkielma 10.6.1972. -Ensio Leiviskän arkisto, Pyhäntä, ja Antti Piipon arkisto, Pyhäntä.
- Sotainvalidien Veljesliiton Pyhännän Alaosaston pöytäkirjat (mustakantinen vihko) 4.12.1942-22.2.1953 ja 1.5.1955-12.6.1955.

- Sotainvalidien Veljesliiton Pyhännän osaston pöytäkirjat 1955-2000 (isommat kansiot). Suuri adressi 1899/ Piippolan nimet. Mikrokoritti 257: Nide 26. Piippolan kunta-laisten adressi H.M. Keisari-Suuriruhtinaalle. -Suomen Kansallisarkisto, Helsinki.
- Vapaussodan ja Itsenäisyyden Raahen Alueen Perinneyhdistys ry:n asiakirjat v. 1990 alkaen. -Sulo Kauton arkisto, Pyhäntä.
- Vapaussoturien Huoltosäätiön Pyhännän po:n asiakirjat: 1. Yhdysmies Antti Järvelän antamat ajalta ennen vuotta 1983. 2. Yhdysmies Sulo Kauton ajalta v:sta 1983 eteenpäin. -Sulo Kauton arkisto, Pyhäntä.
- Vatanen Aaro, Kierros Vienan Karjalassa 9.-12.6.2000. Retkitutkielma värikuvoin. -Aaro ja Raii Vatasen arkisto, Piippola.
- Veteraanileirien asiapapereita 1984-1996 (liittyen Isolamujärven rannalla, Lamun majalla 13 kesänä pidettyihin virkistysleireihin). -Sulo Kauton arkisto.
- Virkkunen Ukko, Kirje rov. Sulo Kautolle 8.10.1998 Keravalta Paavo Virkkusen haavoittumisesta 3.4.1918 Mouhijärvellä ja liitelyhennelmä Paavon luokkatoverin, myöhemmän rov. Hannes (Kaarlo Johannes) Kauppinen sotapäiväkirjasta. -Sulo Kauton arkisto, Pyhäntä.
- Sotapäiväkirjoja (Sota-arkisto, Helsinki) seuraavasti:
II/ JR 25:n sotapäiväkirja (P 3565) 4.12.39-15.3.40.
6/ JR 25:n sotapäiväkirja (P 3568) 3.12.39-13.4.40.
5026:n (III/ JR 11) sotapäiväkirja 27.6.41-24.7.41.Kansio 99. Kirj. (käsiala) 25.7.41 kaatunut kapt Valto Ylönen.
5026:n (III/ JR 11) sotapäiväkirja 25.7.41-5.10.41.Kansio 100.
5026:n (III/ JR 11) sotapäiväkirja 5.10.41-22.6.42.Kansio 101.
5026:n (III/ JR 11) sotapäiväkirja 23.6.42-31.12.42.Kansio 102.
5026:n (III/ JR 11) sotapäiväkirja 1.1.43-18.4.43.Kansio 103.
5026:n (III/ JR 11) sotapäiväkirja 19.4.43-20.7.43.Kansio 104.
5026:n (III/ JR 11) sotapäiväkirja 21.7.43-31.12.43.Kansio 105.
5026:n (III/ JR 11) sotapäiväkirja 1.1.44-30.4.44.Kansio 106.
5026:n (III/ JR 11) sotapäiväkirja 1.5.44-31.7.44.Kansio 107.
5026:n (III/ JR 11) sotapäiväkirja liitteet 1-25/1944. Kirjek. 108.

- 5026:n (III/ JR 11) sotapäiväkirja 21.8.44-30.9.44.Kansio 109.
5029:n (10/ JR 11) sotapäiväkirja 1.1.42-31.12.42.Kansio 44.
5029:n (10/ JR 11) sotapäiväkirja 1.1.43-31.12.43.Kansio 45.
5029:n (10/ JR 11) sotapäiväkirja 16.7.43-6.7.44.Kansio 46.
5029:n (10/ JR 11) sotapäiväkirja 7.7.44-28.10.44.Kansio 47.
5029:n (10/ JR 11) sotapäiväkirja 1.1.44-31.7.44.Kansio 48.

Kirjallisuus 1

- Ahto Sampo, Talvisodan henki. Mielialoja Suomessa talvella 1939-1940. -Suomen Sotatieteellisen Seuran julkaisuja no 17. Juva 1989.
- Alava Teuvo-Frolov Dmitri-Nikkilä Reijo, Rukiver! Suomalaiset sotavangit Neuvostoliitossa. Helsinki 2002. (perusteos suomalaisista sotavangeista)
- Alhainen Hely (toim.), Isänmaa kutsui meitä - rintamanaiset kertovat sodan vuosista. Vammala 2003.
- Alhainen Hely (toim.), Kuvia ja kertomuksia sieltä jostakin - rintamanaiset muistelevat. Vammala 2004.
- Antila Olavi, Ratkaisun kesä 1944. Raisio 1992.
- Antila Olavi, Suomi suursodassa. Jyväskylä 1988.
- Appelsin Ulla: Adolf Ehrnrooth. Kenraalin vuosisata. Juva 2000.
- Ehrnrooth Adolf-Lehtonen Marja-Liisa, Kenraalin testamentti. Juva 1994.
- Eskola Eino-Heinänen Hannu, Kärsämäen seurakunnan historia I-II. Jyväskylä 1992.
- Finlands frihetskrig år 1918. -Kommittén för frihetskrigets historia. Helsingfors 1920.
- Haanpää Pentti, Kirjeitä kahdesta sodasta. Keuruu 1977 (teoksen kirjeissään kirjailija mainitsee alik Rajalan Pyhännältä Lonkan kylässä 12.K.Hev.S:n yhteydessä toimivana syksyn -41 tapahtumissa ja edelleen vielä talvella -43:kin. Viittaus tarkoittaa Eino Rajalaa (myöh).
- Haanpää Pentti, KOPISOTAA sekä ennen julkaisematon muistelman talvisodasta. Jälkisana Vesa Karonen. Kolmas painos. (1. painos oli 1940). Keuruu 1999.
- Haataja Lauri (toim.), Ja kuitenkin me voitimme. Sodan muisto ja perintö. Jyväskylä 1994.
- Haataja Lauri, Kun kansa kokosi itsensä. Suomalaisen talvisota. Keuruu 1989.

Haataja Lauri, Talvisotakirja. / Friman Paavo, Talvisotapostikortit. Jyväskylä 1999.

Haavikko Paavo, Suuri keinottelu. Pariisin maailmannäyttelystä Tarton rauhaan. Juva 1997 (myös originellia tutkimusnäkökulmaa).

Hakko Mirja (toim.), Naiset kertovat sodasta. 2. painos. Oulu 1988.

Halila Aimo, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia IV. Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi suuren Pohjan sodan ja isonvihan aikana 1700-1721. Kuusamo 1984.

Halila Aimo, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia V. Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi 1721-1775. Oulu 1954.

Halsti Wolf H., Kesäsota 1941. Suomen sota 1939-1945 (Toinen osa). Keuruu 1956.

Halsti Wolf H., Lapin sodassa. JR 11:n mukana Oulusta Kaaresuvantoon. Keuruu 1972.

Halsti Wolf H., Ratkaisu 1944. Suomen sota 1939-1945 (Kolmas osa). Keuruu 1957.

Hankonen Aino, Piippolan 200-vuotiaan kirkon ja seurakunnan vaiheita. Vaasa 1971.

Hannula J.O., Suomen vapaussodan historia. Porvoo 1934.

Havas Väinö, Runoja. Toim. Mirjami Kallio ja Paulo Rusava SRK. Jyväskylä 1998.

Heininen Simo-Heikkilä Markku, Suomen kirkkohistoria. Helsinki 1996.

Hersalo N.V., Suojeluskuntain historia I. Puolustustahtoinen kansa. Muinaisitsestä näisyydestä valtiolliseen riippumattomuuteen. Lahti 1955.

Hersalo N. V., Suojeluskuntain historia II. Puolustuskelpoinen kansa. Hätävarasta välttämättömyys. Vaasa 1962.

Hiltunen Mauno-Fors Vilkuja Janne, Siikajokilaakson historia I. Oulu 1996.

Huhtala, Svante J., Sodan moni-ilmeiset kasvot. Vaasa 1983.

Huikari Olavi-Huurre Matti-Matinolli Eero, Suur-Pyhäjoen historia. Vanhimmista ajoista 1860-luvulle. Kokkola 1969.

Huurre Matti, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia I. Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin esihistoria. Kuusamo 1983.

Hyvönen Osmo, Kiestingin motti. Sota Vienan Karjalassa kesällä 1941. Jyväskylä 1986.

Hyvönen Osmo, Tornio 1944. Jyväskylä 1991.

Ivalo Santeri, Juho Vesainen. Historiallinen romaani. Porvoo 1950.

Jankila Jaana, Sissisotaa kaukopartiassa. Osasto Marttinan partiokertomukset 1941-42. Hämeenlinna 2009.

Jatkosodan historia 1. -Sotatieteen Laitoksen julkaisuja XXV:1. Porvoo 1988.

Jatkosodan historia 3. -Sotatieteen Laitoksen julkaisuja XXV:3. Porvoo 1991.

Juntunen Kalle, Pohjois-Pohjanmaan piiri 1944-1994. Oulu 1994.

Jägarbataljonen 27. Redaktion Jaakko Suomala-Johannes Sundwall-Emerik Olson-Arno Jaatinen. I. Helsingfors 1919.

Jägerskiöld Stig, MANNERHEIM 1867-1951. Suom. Kalle Salo. Keuruu 1993.

Kadettiupseerit 1920-1970. Hämeenlinna 1971.

Kallioniemi Jouni, Naiset isänmaan asiassa 1939-1945. Veteraanikirjat. Jyväskylä 1995.

Kallioniemi Jouni, Suomalaiset isänmaan asiassa. Jyväskylä 1997.

Kallioniemi Timo, Prikaati K. Heimosoturit jatkosodassa. Jyväskylä 1992.

Karhunen Joppe, Taistelujen miehet. Mannerheim-ristin ritarien taisteluista ja vaiheista. Porvoo 1972.

Karhunen Veikko, Raateen tieltä kostamukseen. Rajajääkäripataljoona 8 jatkosodassa. Porvoo 1972.

Karhunen Veikko, Vienan sissit. Sissipataljoona 3 jatkosodassa 1941-1943. Porvoo 1976.

Karttimo Leo-Salminen K.E., Rannikolta Raateen tielle. Jyväskylä 1992.

Kataja Annamaija, Suomen lotat. Jyväskylä 1986.

Kauppinen Eino, PENTTI HAANPÄÄ I. Nuori Pentti Haanpää 1905-1930. Helsinki. (Kairanmaan kirjailijan elämän lisäksi Siikalatvain historiallista ja kirkkohistoriallista kuvausta).

Kekkonen Urho, Maan puolesta. Urho Kekkonen puheita ja kirjoituksia 1938-1955. Koonnut ja julkaissut Kustaa Vilkuja. Helsinki 1955.

Kekkonen Urho, Puheita ja kirjoituksia I. Puheita vuosilta 1936-1956. Tapiola 1967.

Keskipesteenä PIIPPOLA. Kotiseutukirja. Toim. Pentti Anttila. Raahe 2000.

Kivakka Niilo, Kymmenen yhtä vastaan. Kuhmon taistelut 1939-40. Porvoo 1977.

Kodin, uskonnon ja isänmaan puolesta. Rantsilan miehet ja naiset Isänmaan asiassa 1918, 1939-1940 ja 1941-1945. Ylivieska 1994.

Kohtalomme vuodet. Piippolan sotaveteraanikirja 1918, 1939-45. Ylivieska 1993.

Koponen Paavo, Karjalan kirkkokummut. Sulkava 1999.

Korhonen Arvi, Viisi sodan vuotta. Suomi toisen maailmansodan myrskyissä. Porvoo 1973.

Koskimaa Matti, Tyrjän rykmentti. Porvoo 1996.

Kun isänmaa kutsui. Paavola - Revonlahti. Ylivieska 1994 (veteraanimatrikkeli)

Kuussaari Eero, Heimosodat 1918-1922. Osa I. Taistelu Petsamosta. 1939.

Kuussaari Eero, Vapustaistelujen teillä. Sotahistoriallinen katsaus Suomen rajantakaisilla heimoalueilla 1900-luvun alkupuoliskolla käytyihin sotatoimiin. Loviisa 1957.

Lappajärven sotaveteraanit -kirja. Seinäjoki 1985.

Lappalainen Jussi T., Itsenäisen Suomen synty. Jyväskylä 1985.

Lappalainen Niilo, Kuuterselkäkin murtui. Juva 1993.

Leinonen Hannes, Moniaita muisteluksia I. -Documenta historica septentrionalia 3. Jyväskylä 1989.

Leinonen Hannes, Moniaita muisteluksia II. -Documenta historica septentrionalia 3. Jyväskylä 1989.

LOTTA SVÄRD hakuteos. Pohjois-Suomi. Toim. Taito Seila. Hämeenlinna 1976.

Lumiala Veli, Rukajärven rautaportteilla. Jyväskylä 1964.

Luukko Armas, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia II. Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin keskiaika sekä 1500-luku. Oulu 1954.

Malmivaara Väinö, Hän haavoittaa ja parantaa. Paimenkirje Oulun hiippakunnan seurakunnalle ja papistolle. Helsinki 1945.

Mannermaa J.A., Kansa ja kirkko sotakautena. Oulun hiippakunnan papiston loka-kuu 6-9 p. 1942 pidettävälle synodaalikooukselle. Oulu 1942.

Manninen Ohto, Kansannoususta armeijaksi. Asevelvollisuuden toimeenpano ja siihen suhtautuminen valkoisessa Suomessa kevättalvella 1918. -Historiallisia tutkimuksia 95. Julkaissut Suomen Historiallinen Seura. Forssa 1974.

Meri Veijo, Suomen marsalkka C.G. Mannerheim. Juva 1990.

Meriö Rauno - Bengts Antti, Vienan, kiusattu unelmien maa. Hämeenlinna 1991.

Metsälä Tarmo, Isänmaan puolesta. Suomalaisten taistelujen tiet ja tappiot 1939-1945. Jyväskylä 2002.

Muistamme sankarit seudun tään. Sotiemme muistoja ja Kestilän veteraanien matrikkeli vuosilta 1917-18, 1939-45. Jyväskylä 1995.

Mukana sodan myrskyissä 1918-1945. Kärsämäen sotaveteraanimatrikkeli. Toim. Liisa Rentola. Raahe 1995.

Nevakivi Jukka, Muurmannin legioona. Suomalaiset ja liittoutuneiden interventio Pohjois-Venäjälle 1918-1919. Helsinki 1970.

Nevakivi Jukka professori, 40 vuotta Lapin sodasta. -Eripainos sanomalehti Kalevan 2.9.-3.11.1984 julkaisemasta 10-osaisesta artikkelisarjasta. Oulu 1984.

Nygård Toivo - Rantatupa Heikki - Toivanen Pekka - Viita Ossi, Raahen tienoon historia II. Raahen kaupungin ja Salon pitäjän eli Saloisten, Pattijoen ja Vihannin historia isonvihan jälkeen 1860-luvulle. Jyväskylä 1995.

Oulu ja oululaiset sodissa 1918 ja 1939-1945. Oulun veteraanikirja. Toim. Kankainen Janne, Rauhala Panu-Pekka, Vahtola Jouko. Oulu 2002.

Palaste Onni, Suomussalmen sankarit. Hämeenlinna 1979.

Palaste Onni, Talvisodan ääniä. Hämeenlinna 1980.

Pentzin Leino, Vapautussodan muistoja. Oulu 1918.

PERINNEALBUMI. Pohjois-Pohjanmaa 2. Kuopio 1985.

P.E.Svinhufvud 1861-1936. Utgiven av Festkommittén för P.E. Svinhufvuds 75-årsdag. Helsingfors 1936.

PIIPPOLAN KIRJA II. Oulu 1979.

Pihkala Isto-Kivioja Timo, Juuret Inkerissä. Hämeenlinna 1998.

Porvali Seppo, Talvisodan sankarit. 105 kunnian päivää - 105 legendaa. Pariisi 2004.

PUHTAIN ASEIN. Suomen Marsalkan päiväkirja vuosilta 1918-44. Toim. Einari Kaskimies. Helsinki 1970.

Puolesta hengen ja heimon ja maan. Kajaanilaisten sotavuodet 1939-1945 sanoin ja kuvin. Jyväskylä 2001.

Pyhätä Pro Patria 2002. -Julk. Lc Pyhännän kalenteritoimikunta/Jouko Rissanen, Veli Varvikko, Raimo Luhtavaara & Pyhännän veteraanien matrikkeli-toimikunta/ Sulo Kautto.

Raikkala Hannes, Suojeluskuntain historia III. Kamppaileva kansa. Määrätietoista rakennustyötä rauhanvuosina 1930-1939 sekä sotavuodet 1939-1944. Vaasa 1964.

Rintala Paavo, Napapiirin äänet. Salla-Kiestinki 1941. Tapiola 1969.

Rintala Paavo, Sodan ja rauhan äänet. Helsinki 1967.

Rintala Paavo, Sotilaiden äänet Kannaksen läpimurtotaisteluista 1944 (Yleisradion ääniarkistosta koottu). -Helsinki 1966.

Risto Ryti. Muistokirja Suomen tasavallan viidennestä presidentistä. Helsinki 1956.

Runeberg J. L., Vänrikki Stoolin tarinat. Suomentanut Paavo Cajander. Helsinki 1958.

Runeberg J. L., Vänrikki Stoolin tarinat. Suomentanut O. Manninen. Juva 1987.

Ruutikainen-Svala Elli, Kuullos Pyhä Vala. Raahan Suojeluskuntapiiri 1917-1944. Ylivieska 1996.

Sadeniemi Salme - Saarenheimo Kerttu - Palme Toini - Vuorjoki Elsa, Yhteinen tulikoe. Naisten kertomaa vuosilta 1939-44. Kolmas painos. Keuruu 1979. (sis. mm. Hilma Koistisen artikkelin)

Santavuori Apoo, Muistoja Kannakselta ja Viipurista. Keuruu 1963.

Seppä Väinö, Väyrynen sotakoulu 1918. -Sotahistoriallisen Tutkimuslaitoksen julkaisuja XI. Helsinki 1960.

Seppälä Risto, Veljeä ei jätetä. Työn ja rakentamisen vuosikymmenet. Sotainvalidien Veljesliitto 1940-1990. Keuruu 1990.

Siilasvuo Hj., Kuhmo talvisodassa. Helsinki 1944.

Siilasvuo Hj., Suomussalmen taistelut. Helsinki 1940.

Sotainvalidien Veljesliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri 30 vuotta. Oulu 1974.

Sotainvalidien Veljesliiton Pohjois-Pohjanmaan piiri 40 vuotta. Oulu 1985.

Suomen historia 1. Kivikausi. Pronssikausi. Rautakausi. Espoo 1984.

Suomen historia 2. Keski-aika. Uuden ajan alku. Espoo 1985.

Suomen historia 3. Suurvalta-aika. Espoo 1985.

Suomen historia 4. Vapauden aika. Kustavilainen aika. Espoo 1986.

Suomen historia 5. Kansallisen heräämisen aika. Espoo 1986.

Suomen jääkärien elämäkerrasto 1975. Julkaisija Jääkäriliitto r.y. -Sotatieteen Laitoksen julkaisuja XIV. Vaasa 1975.

Suomen sota 1941-1945. -Sotahistoriallisen Tutkimuslaitoksen sotahistoriallisen toimiston julkaisuja IX 5. Toim. em. tutkimuslaitoksen sotahistoriallinen toimisto. 5.osa. Helsinki 1954.

Suomen sota 1941-1945. -Sotahistoriallisen Tutkimuslaitoksen sotahistoriallisen toimiston julkaisuja IX. Toim. em. tutkimuslaitoksen sotahistoriallinen toimisto. 9.osa. Kuopio 1960.

Suomen vapaussota I. Toim. Kai Donner -Th. Svedlin -Heikki Nurmio. Valmistelut ja esihistoria. Jyväskylä 1930.

Suomen vapaussota IV. Toim. Kai Donner -Th. Svedlin -Heikki Nurmio. Aika valkoisten yleisen hyökkäyksen alkuun. Jyväskylä 1924.

Suomi sodassa. Talvi- ja jatkosodan tärkeät päivät. Helsinki 1983. Keuruu 1982.

Talvisodan historia 1. Suomi joutuu talvi-sotaan. -Sotatieteen Laitoksen julkaisuja XVI:1. Toinen painos. Porvoo 1978.

Talvisodan historia 2. Sotatoimet Karjalan kannaksella. -Sotatieteen Laitoksen julkaisuja XVI:2. Porvoo 1978.

Talvisodan historia 3. Sotatoimet Laatokan ja Jäämeren välillä. -Sotatieteen Laitoksen julkaisuja XVI:3. Toinen painos. Porvoo 1980.

Talvisodan historia 4. Sodasta rauhaan, puolustushaarat ja eräät erityisalut. -Sotatieteen Laitoksen julkaisuja XVI:4. Toinen painos. Porvoo 1981.

Talvisota. Sataviisi taistelujen päivää. Toim. Esa Anttala. Hämeenlinna 1975.

Tamminen Pertti, Vienan tykit. Oulu 1987.

TAVASTKENKÄ. Toimituskunta Maria Leena Kempainen-Sisko Mäkelä-Jouko Piippo. Kannus 1993.

Toivanen Pekka - Forss Aulis, Raahan tienoon historia I. Salon emäpitäjän ja Raahan kaupungin historia esihistoriasta isonvihan loppuun. Jyväskylä 1990.

Tuntematon sota. Uusia ja yllättäviä tapahtumia talvi- ja jatkosodan vuosilta. Helsinki 1991. Porto, Portugal 1991.

Tuomisto Antero, Sotiemme muistomerkit. Jyväskylä 1990.

Tuomisto Tero, Rintamaveteraanien puolesta. Viisitoista vuotta etujärjestötoimintaa 1964-1979. Lieto 1979.

Tuomisto Tero, Veteraanin arkea ja juhlaa. Rintamamiesveteraanien Liiton 20-vuotis-juhlaulkaisu. Turenki 1984.

Turunen Harri, Kaikki isänmaan puolesta. Raahan suojeluskunta- ja sotilaspriirin historia. Raahe 1999.

Tuuri Antti, Rukajärven linja. Keuruu 1992.

TÄSSÄ AUTTOI HERRA. Sodan sukupolvi kertoo. Toim. Toivo Määttä SRK. Jyväskylä 1995.

TÄÄLTÄ JOSTAKIN. Suomen kenttäarmeijan runoja. Toim. Olavi Paavolainen. Porvoo 1943.

Törmälehto Taavi, Marskin ritarin tilitys. Vammala 2001.

Vahtola Jouko, Nuorukaisten sota. Suomen sotaretki Aunukseen 1919. Keuruu 1997.

Vahtola Jouko, Suomi suureksi - Viena vapaaksi. Valkoisen Suomen pyrkimykset Itä-Karjalan valtaamiseksi vuonna 1918. -Studia historica septentrionalia 17. Jyväskylä 1988.

VAPAUTEMME HINTA. Sodan 1939-1940 sankarivainajat. (Talvisodan 1939-40 muistojulkaisu). Suomen Kuvalehti. Helsinki 1941.

Vapautemme vartiossa. Kuvateos suojeluskuntajärjestöstä vv. 1917-1944. Toim. Julius Lagus, Tauno Karilas ja Hannes Raikkala. Vaasa 1967.

Vatanen Aaro, Sinikellojen soitto. Runoja. Ylivieska 1995.

Viljanen Paavo, Väinö Havas, hengen ja miekan mies. Porvoo 1943.

Vilmusenaho Risto, Siikajokilaakson historia II 1860-1960. Oulu 1984.

Virrankoski Pentti, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin historia III. Pohjois-Pohjanmaa ja Lappi 1600-luvulla. Oulu 1973.

Voipio Anni, SUOMEN MARSALKKA. Elämäkerta. Porvoo 1951.

Vuorio Anelma, Raatteen pataljoona. I/JR 11:n vaiheita jatkosodan ensimmäisen kauden aikana. Toinen painos. Hämeenlinna 1973.

Yhdessä vaikeina vuosina. Pulkkilan veteraanit 1918, 1939-1945. Toim. Pekka Lämsä. Ylivieska 1995.

Yhteinen tulikoe. Naisten kertomaa vuosilta 1939-44. Keuruu 1978 ja 1979.

Ylä-Jussila U.K., PYHÄNTÄ (art.). -Teoksessa KOTISEUTUNI. Keski-Pohjanmaa - Pohjois-Pohjanmaa - Kainuu. Malmö 1969.

Lehdistö (artikkelit, esitelmät, laulut, runot ym.)

Aapa Uula, Pelkosenniemen taistelu 16.-18.12.1939. - Kansa taisteli 12/1981 ss 400-402.

Frondelius Anni, Veteraaneja juhliittiin Pyhännällä. Pyhännän veteraanien marssi Sulo Kautto, av. Eino Lehtola. (Alustava muoto ja ensiesitys veteraanikuoron kanssa). -Siikajokilaakso 3.5.1988 s 7.

Kaarlela Aarne, Talvisodan Joutsijärvellä. - Kansa taisteli 1/1975 ss 28-34 (mm. Pekka Konolan kaatumisesta ja h. tuntemistaan enteistä)

Kiimalainen Kimmo, Historiankirjoitus pitää kutinsa. (Saksalaistutkija : Nykyinen käsitys Saksan ja Suomen yhteistyöstä on oikea). -Kaleva 5.12.2006 s 13.

Laukkanen Anneli (AL), Veteraanien työn tärkeys tunnustetaan. -Siikajokilaakso 23.5.2001 s 5.

Hakkarainen Urpo, Parempi kaatua Kannaksen hiekkaan kuin ... -Kansa taisteli 10/1972 ss 312-320.

Heikkilä Markku, Kun punaisen Suomen sydän murtui. -Kaleva 10.4.1999.

Hovi Arvo, Hajapiirtoja Pyhännän suojeluskunnan vaiheista. -Kuormarenki 10/1937 ss 267-269.

Hyvönen Osmo, Tuskien huoltotie (kertomus Louhen suunnan Kiestingin motin huoltoyhteyden vaikeuksista) elokuulla -41. - Kansa taisteli 8/1983 ss 266-269.

Iinatti Mirja, Elämän sävelet soivat veteraanikuoron laulussa. -Siikajokilaakso 25.1.2001.

Iinatti Mirja, "Elämää pitää katsoa oikein silmin", (Evakotyttö kotiutui Pyhännälle; Mirjam Autiolan haastattelu) -Siikajokilaakso 20.6.2002 s 8

Iinatti Mirja, (Ikä painaa veteraaneja) Nuoria tarvitaan toiminnan tueksi. -Siikajokilaakso 4.3.2002 s 5.

Iinatti Mirja, Monenlaista aikaa on eletty (50 vuotta yhtä matkaa. Eino ja Hanna Pirttisalonen haastattelu). -Siikajokilaakso 14.11.2002 s 5.

Iinatti Mirja, "Työn iloa on aina piisannut". (Veikko Marjomaa 75vuotta). -Siikajokilaakso 31.7.1997 s 5, sisältää myös sotamuistoja.

Iinatti Mirja, Veteraanikirjaan kaivataan kuvia. -Siikajokilaakso 2.9.1996.

Iinatti Mirja, Veteraanimatrikkelille rahaa Pyhännällä. -Siikajokilaakso 17.9.2001.

Iinatti Mirja, Väinö Myllylä sota-ajan muistoissa. Hauskaa olla pitää - ei nokkaa niskan puolelle. -Siikajokilaakso 5.12.2001 ss 8-9.

Jauho Pekka (akateemikko), Suomen suhde Saksaan jatkosodan aikana. -Kaleva 23.3.2005 s 2.

Kalaoja Väinö, III/ JR 11 Kiestingissä. -Kansa taisteli 8/1974 ss 252-256.

Karvonen Kyösti, Katastrofi nostatti talvisodan hengen. -Kaleva 2.1.2005 s 2.

Kasvi Pertti, Asevelihenki eli Pyhännällä (III/ JR 11:n juhlat). -Iisalmen Sanomat 4.8.1986.

Kauhanen Jouni lehtori, Siikajokilaaksossa Suomen sodan käänne keväällä 1808. -Siikajokilaakso 7.4.2008 ss 8-9.

Kautto Sulo, Matti Jussila in memoriam.
-Siikajokilaakso 1.6.1995 s 6.

Kautto Sulo, Nyt kysytään kestävyysme-
sisäistä katetta. (Tervehdys kaatuneitten
muistomerkkien täydennysprojektin aikaan).
-Veteraanin Joulu 1992 s 116.

Kautto Sulo, Pyhännän veteraanimatrikkelin
valmistuu.
-Mieliäpitäjä/ Siikajokilaakso 28.3.2002.

Kautto Sulo, Vetoamus ja kiitos veteraanin- ja
sotainvalidiväelle.
-Siikajokilaakso 14.8.1995.

Kilponen Rauni, Korpijärvellä oli murheen
paikka. (Yhtenä päivänä kaatui 13 pyhäntä-
läistä). -Liitto, itsenäisyytemme 70-vuotis-
päivän juhlanumero 6.12.1987.

Kilponen Rauni, Pyhännän veteraanit joulu-
tunnelmissa. -Siikajokilaakso 21.12.1989.

Kilponen Rauni, Pyhännän veteraanit
virkistysleirillä. (Mm. Pyhännän veteraanin-
marssin ensimmäisestä puhallinorkesteri-
esityksestä). -Siikajokilaakso 28.6.1989.

Kilponen Rauni, Veteraanimatrikkelin alulle
myös Pyhännällä.
-Siikajokilaakso 2.2.1995.

Knuutila Marjaana, Talvisota oli kansallinen
ja hengellinen herätys.
-Rauhan tervehdys 30.11.1989.

Knuutila Marjaana, Yhteinen hätä yhdisti
kansan. Talvisodan alkamisesta 50 vuotta.
-Rauhan tervehdys 30.11.1989.

Krapu I., Rinnakkaiselo - Pyhännän rintama-
miesveteraanien vahvuus. -Veteraanin Joulu
1990. Rintamamiesveteraanien Oulun piiri-
yhdistys ry:n ja Oulun Rintamamiesveteraanit
ry:n julkaisu ss 142-144.

Kyllönen Tauno J., Haaveesta totta. Lamun
virkistysmajan syntyhistoriaa.
-Sotainvalidi 6/1977 ss 16-17.

Latvakuntien sotainvalidit Pyhännällä.
-Iisalmen Sanomat 5.10.1986 ja
Siikajokilaakso 9.10.1986.

Laukkanen Anneli, (Hengellisen työn virike-
päivä Piippolassa) Veteraaniväen keski-ikä
lähentelee 85 vuotta.
-Siikajokilaakso 27.9.2004 s 5.

Laukkanen Anneli, Siika-Pyhäjokialueiden
veteraanit kokoontuivat kesäjuhlaansa.
-Siikajokilaakso 7.8.2003 s 5.

Laukkanen Esko huk (eläkeopettaja Oulu),
Vapaussodan olemuksen kieltäminen on
häpeä. -Kaleva 5.4.2008 s 38.

Lehtola Eino, Ensimmäinen kosketus.
-Kansa taisteli 1/1975 ss 8-10.

Leiripäätös Pyhännällä. -Liitto 27.6.1986.

Lillberg Arto, RISTO RYTI, kriisiaikojen
presidentti, kansanvallan sijaiskärsijä.
-Sotainvalidi 6/1994 s 13.

Lottaosasto: + Lotta Svärd P.O. puheen-
johtaja Rauha Järvelä (in memoriam).
-Kuormarenki 5/ 1937 s 133.

Mannermaa Seppo, Kotiseutuhenkeä
kunnioitettiin Pyhännän Perttulissa.
-Kaleva 25.8.1986.

Mehtomaa Pirkko, (pääkirjoitus) Sodan
muistot. - Siikajokilaakso 18.11.2002
(Pyhännän veteraanikirja I:n johdosta).

Muistoseppele Pyhännän veteraaneilta.
-Iisalmen sanomat 29.1.1983. (Käynnistä
vapaussodan sankarivainajien paadella;
VHS:n perättäisten yhdysmiesten viimeinen
yhteinen käynti tällä paikalla).

Nevakivi Jukka, Elämää karhun naapurina.
-Kaleva 4.3.2007.

Nevakivi Jukka, Kiista sodan päämääristä
heinäkuussa 1941. (mainitaan miekantoppi-
päiväkäsken koetelleen moraalia).
-Kaleva 10.7.2001.

Nevakivi Jukka (poliitt. historian emeritus-
professori), Miehitysuhkan varjossa 1944.
-Kaleva 29.9.2004.

Nevakivi Jukka, Neuvostomarsalkkojen
vaatimus MIEHITYS 1944.
-Suomen Kuvalehti nro 42/ 22.10.1999.

Nevakivi Jukka, Sota koillisrajalla 1918.
-Kaleva 26.4.2008.

Onnistunut asevelijuhla Kestilässä.
- Liitto 3.8.1982. (Artikkelissa iso valokuva,
jonka etualalla Pyhännän veteraanit mars-
sivat päiväjuhlaan Kestilän keskuskoululle).
(Foto: Ahti Karvonen)

Pakkanen Susanna, Raskaat muistot
yhdistävät. (Veteraanien leirijuhla, kunnia-
vieraana Oulun hiippakunnan piispa Olavi
Rimpiläinen). -Siikajokilaakso 11.7.1991.

Perksalo Armas, Kiertue sekin (JR 40:n
"kiertuematkat" Talvisodan aikana). - Kansa
taisteli 2/1966 ss 50-54.

Pitkänen Weijo, Liittoutumattomuus on juuri
nyt viisautta. -Kaleva 16.4.2007.

Pohjois-Pohjanmaan SOTAVETERAANI 1992.
Julk. Pohjois-Pohjanmaan Sotaveteraanipiiri
ry. Oulu 1992.

Pyhännän veteraanien marssi (alustavasti
julkaistuna) ja kuvatiedote vuosittaisista (v.
1984 alkaen) kesän veteraanileireistä Lamun
majalla. -Veteraanin Joulu 1988 s 126.

Pyhännän veteraanien matrikelitoimikunta,
Pyhäntäläiset! -Siikajokilaakso 7.5.1998 ja
Seutukunnat 20.5.1998.

Pyhäntäläisten pataljoona kokoontui
asevelijuhlaan. Oma lippu vihittiin.
-Liitto 5.8.1986.

Pääkirjoitukset: Sota, joka kannattaa muistaa.
-Kaleva 13.3.2010.

Raunio Ari, Partisaanien toiminta Suomessa
oli poikkeavaa. (Mainitaan partisaanien
tuhoamisretkien olleen v. 1941 viikkaimmat
Vienassa 3.D:n alueella, mikä edellytti vasta-
sissitoimintaa). -Kaleva 4.2.1999.

Rissanen Juho (JR), Feliks Mäki lauloi
sota-aikana herrojen viihdykkeeksi.
-Siikajokilaakso 4.1.1979 N:o 1 s 3

Rissanen Juho, Oulun Raatinsaaren
tapahtumat jäivät mieleen. 95-vuotias Matti
Jussila Pyhännällä. - Kaleva 19.5.1993 s 26

Saarento Martti, Etulinjan pataljoonan JSp:lla.
-Kansa taisteli 4/1986 ss 130-132.

Schroderus Heikki, "Keittiöpossun"
kokemuksia Uhtuan suunnan tappeluksista.
-Kansa taisteli 5/1969 ss 155-157.

Schroderus Heikki, Uhtuan suunta.
- Kansa taisteli 5/1969 ss 155-156.

Sillanmäki Jouni, Näkökohtia suomalaisten
osuudesta Viron vapaussotaan
(Sotahist. Aikakauskirja 22, 2003 s 37ss.

Sillanmäki Jouni, Pohjois-pohjalaisista Viron
vapaussodassa 1918-1920,
Pohjan Poika 2/ 2001 s 4.

Sotainvalidit juhlassa Siikajokilatvoilla/
Pohjois-Pohjanmaa.
-Sotainvalidi 6/1986 s 35.

Simula Matti, Kenttäpiispa Hannu Niskanen,
Kristityllä on oikeus puolustautua.
-Reserviläinen 8/ 2005 s 10 (kenttäpiispan
haastattelu).

Tapanainen H., Raahan sk.-piirin V alue.
-Kuormarenki N:o 10/1937 ss 266-267.

Tikkanen T.T., Maihinnoisuus Tornion Röyhtään
syksyllä 1944. -Sotaveteraani 7/1990 s 24.

Tilander Heikki kenraaliluutnantti, Kuhmon
taisteluilla suuri merkitys sotahistoriassa.
-Kaleva 11.8.2003.

Tuominen Jorma, Aseveliliike syntyi talvi-
sodan hengestä.
-Sotaveteraani 4/2000 ss 34-35.

Törmälä Ilkka, Taas "Uhtuan suunnalla".
-Siikajokilaakso 9.1.1995.

Vatanen Aaro, Ihmeelliset ovat Jumalan tiet.
Jumalan työ eräässä perheessä.
-Päivämies 1.12.1982 s 13 (kertomus mm.
Veeti Turusen rintamaoloissa kokemasta
Jumalan armosta, elävän uskon saamisesta
ja armon vastaanottamiseen kehottavasta
esimerkistä).

Vatanen Aaro, Neljä päivää Vienan Karjalassa.
I ja II osa.
-Siikajokilaakso 26.10. ja 30.10.2000.

Vatanen Raili, Sotaorpo. Perhepeili.
-Päivämies 29.11.2000.

Veteraanien juhlaa Pyhännällä (III/ JR 11:n
eli JR 11:n III pataljoonan asevelijuhlat).
-Siikajokilaakso 7.8.1986.

Veteraanipäivä Pyhännällä. (Pyhännän
veteraanien marssin ensiesityksestä ja kan-
sallisen veteraanipäivän juhlasta).
-Liitto 29.4.1988.

Veteraanit kesäleirillä Pyhännällä.
-Iisalmen Sanomat 26.6.1986.

Vierimaa Viljo, Sakut karkasivat Rovaniemeltä.
- Kansa taisteli 11/1982 ss 384-386.
(Kartalta näkyy Halstin JR 11:n koukkaus
Rovaniemen ympäri lokak. -44, jolloin JR:n
kynnet eivät pitäneet Rovaniemen motin
takana).

Vilmusenaho Risto, Pulkkilan taistelu.
(Esillä Siikajokilatva ja Siikajokilaakso sota-
näyttämönä Suomen sodan aikana 1808).
-Siikajokilaakso 30.6.1986.

Virtanen Anneli, Yhdessä veteraanien
perinnön puolesta.
- Sotainvalidi 5/ 2010 s 30.

Ylä-Jussila U.K., Tervehdys Pyhännän
sotainvalideille (runo v.1985).
-Sotainvalidi 6/1986 s 35.

Uusia lisähuomioita

- Matrikkelin johdantovaiheen tutkimuksessa Vapaussodan ja heimosotaretkien sotilasluettelot ovat osittain vaillinaisia ja epätarkkoja, joten on mahdollista etteivät aivan kaikki mukana olijat ole päässeet esille.
- Pyhännän suojeluskunnan toiminnan kukoistuksen klassisina vuosina sen esikuntaan kuuluivat paikallispäällikkö Teodor Kiiskinen, opettaja Arvo Hovi ja muina jäseninä Eino Järvelä, Erkki Knuutila, Janne Knuutinen ja Johan Myllylä. V. 1937 valmistunut suojeluskunnan toimitalo Suojalinna eli ”Paukkula” vihittiin juhannuksena 1937. Toimitaloon kuului myös lottakahvila. Sota-ajan evakoita otettiin vastaan Suojalinnassa, varsinkin 1939 tuli paljon evakoita Hyrynsalmelta ja jonkin verran muiltakin paikkakunnilta eri vuosina. Lotat auttoivat evakoita monin palveluksin ja heitä sijoitettiin taloihin eri kylille. Sotapojille lähtevät rintamapostilähetykset huollettiin ja pakattiin Suojalinnassa. Suojeluskuntapäällikön sijaisina toimivat sotavuosina Antti Meriläinen ja Arvo Hovi.
- Pyhännän Lotta-Svärd -paikallisosaston johtokunta v. 1943 oli seuraava: pj Naimi Kaipainen (myöh. Korsulainen), Elsa Myllylä, Eeva Haataja, Ester Haataja, Eeva Repola, Hilja Jussila (myöh. Lotvonen) ja Saimi Kaipainen. Kuormareiki -lehden alkuvuoden -43 numerossa on sydämellisiä tervehdyksiä asemasodan rintamalla palveluksessa oleville Pyhännän sotapojille. Lottasisaret toivottavat kaivatun rauhapäivän lähestymistä pitkäaikaisten sotakärsimysten keskellä olevalle Suomen kansalle ja uutta valoisaa tulevaisuutta. ”Jumala antakoon Teille runsaasti voimia, kestävyyttä ja rohkeata tulevaisuuden uskoa. Hyvää jatkoa alkaneelle vuodelle toivottaen Pyhännän lotat”.
- II maailmansodan rintamamiesten luettelossa on mainittu myös eri numeroisten sotavankileirien vanginvartijoita. Tiedossamme on, että aivan kaikkien vankileirien palvelus ei ole ollut viralliseen rintamatunnukseen oikeuttavaa. Ajankuvan vuoksi on matrikkeliin otettu mukaan muutamia tällaisiakin tapauksia.
- Virallisten sotainvaliditapausten läpivedossa kautta matrikkelin voi olla jonkin verran virheitä, koska kaikkien SI-tapausten virallisia dokumentteja ei välttämättä ole tiedossamme.
- Naimi Korsulainen on kertonut 11.10.2000 matrikkelin toimittajalle, että Maunon ja Naimin asuessa kirkonkylän Tiehaaran kohdalla ison kaupparakennuksen vintillä 1950-luvun loppupuolella perustettiin Pyhännän Sotainvalidien naisjaosto. Silloin alkuvaiheessa siihen kuuluivat Aune Ylä-Jussila, Vilma Marjomaa, Tyne Hynynen, Vilma Mäläskä, metsänhoitajan rouva Bertsson ja Naimi Korsulainen. Kun Naimin puoliso Mauno kuoli 1966, SI-naisten toiminta alkoi toistaiseksi hiipua. SIVL:n Pyhännän osaston johtokunnassa 22.2.1981 päätettiin herättää Sotainvalidien naisjaosto uudelleen henkiin ja asiaa hoitamaan valtuutettiin Vilma Marjomaa. 1980- ja 1990-luvuilla ja siitä eteenpäin veteraaninaisten ja SI-naisten toiminta alkoi edetä melkoisesti yhteispelillä, koska väkeä oli vähemmän. Tämä vuorostaan liittyi siihen, että myös miesten toiminnassa kaikki veteraanijärjestöt alkoivat melko lailla puhaltaa yhteen hiileen. Pyhännän rintamamiesten, sotain-

validien, veteraani- ja sotainvalidinaisten sekä seurakunnan kesäleireillä oli myös sotaveteraaniliiton virallinen edustus, ja näin erityisesti 20.7.1990, jolloin paikalla oli Sotaveteraaniliiton Pohjois-Pohjanmaan piirin edustaja Oulusta Väinö Eskola (Oulun pj 1995-99). Retkiä järjestettäessä veteraanit ja sotainvalidit sekä naisjaostot lähtivät yhtenä porukkana retkeilemään aina kun se oli mahdollista.

- Matrikkelin painatuksen alkaessa joulukuun alkupuolella 2010 alkuperäisistä Pyhännän rintamamielistä on vielä elossa 10 henkeä kotipaikkakunnalla, 7 alkuperäistä Pyhännän rintamamiestä muilla paikkakunnilla ja 3 alkuperäistä Pyhännän rintamalottaa muilla paikkakunnilla (heistä 1 Ruotsissa), eli yhteensä 20 henkeä. Lisänä on vielä elossa 2 sotien jälkeen Pyhännälle asettunutta rintamamiestä ja muutama ennen sotia jo muualle muuttanutta pyhäsentäläistä rintamalottaa. Edelleenkin on vielä elossa useita Pyhännällä tai muualla asuvia pyhäsentäisiä kotirintamalottia ja veteraanien leskiä/puolisioita.
- Matrikkelin kokonaisuus on kiteytynyt teokseksi, jossa on esillä noin 70 pyhäsentäläistä henkilötapausta Vapaussodan taistelijoina tai vartiomiehinä, noin 490 pyhäsentäläistä taistelijaa II maailmansodasta eli vähän yli 550 pyhäsentäistä isänmaanpuolustajaa 1900-luvun kaikista sodista. Näissä taisteluissa on menetetty kaatuneina tai sodan vammoihin menehtyneinä Vapaussodan vaiheista 5 pyhäsentäläistä, Talvisodan jaksolta 20 pyhäsentäläistä, sekä Jatkosodan ja Lapinsodan ajalta 81 pyhäsentäläistä eli yhteensä 106 henkeä.
- Sotien jälkeen Pyhännälle asettuneista veteraaneista on teoksessamme lisäesimerkeinä 27 rintamamiestä, jotka on täten saatu edustamaan pyhäsentäläisyyttä. Vaikka Pyhännän rintamamielistä enimmät ovat kuuluneet Rintamaveteraaniliittoon, matrikkelissa on mukana myös Sotaveteraaniliittoon kuuluneita pyhäsentäisiä, joista useimmat ovat muualle muuttaneita, mutta heidänkin joukossaan on vastaavasti myös Rintamaveteraaniliiton jäseniä.
- Alkuperäisiä pyhäsentäläisiä rintamalottia on saatu esille 13 henkeä ja sotien jälkeen Pyhännälle on asettunut muualta tulleita rintamalottia 14 henkeä.
- Viimeaikoina Pohjanmaan jokivarsilla on koottu retkiväkeä laajoilta alueilta. Esimerkiksi 4.7.2003 Pyhännältäkin lähti ikääntyneiden retkeläisten joukko Kärsämäelle Siika-Pyhäjokialueen veteraanien kristillis-isänmaalliseen kesäjuhlaan. Juhlassa saarnasi piispa Samuel Salmi ja liturgian toimitti rovasti Jorma Niinikoski. Maaherra Ahti Pekkala piti juhlapuheen. Sankarihaudoilla käynnin lisäksi oli runsasta musiikkiohjelmaa. Pyhännältä olivat mukana Mirjam Autiola, Laina Lehtola, Kalle Leiviskä, Juho Kessel, Anni Närhi, Antti Autio, Aarne Nygren, Antti Piippo, Väinö Laitinen ja diakoni Enna Junno. Juhlan Sarpaset -kuorossa lauloivat myös pyhäsentäiset Tuulikki Hjulberg ja Eeva-Liisa Itäpalo. Myös 2000-luvun myöhempinä vuosina on saatu kokoontua Pohjanmaan jokivarsien laajempien alueitten yhteisiin kristillis-isänmaallisiin veteraanijuhliin, kun sotiemme veteraanien joukko yhä enemmän lähestyy kutsua viimeiseen iltahuutoon. Tässäkään vaiheessa kaveria ei jätetä.

Kesän 1990 veteraanileiri Pyhännän Isolamujärvellä Lamun majalla oli seitsemännen leirikesän tapahtuma. Kuva 20.7.1990 on kirjassa 20-v.muiston merkeissä. Leirillä oli useita tervehdyksiä. Pekka Kupari Oulusta toi Rintamaveteraaniliiton Oulun piirin tervehdyksen ja Väinö Eskola Oulusta (kuvassa. ed. oik.) esitti Sotaveter.liiton Pohjois-Pohjanmaan piirin tervehdyksen. Vas. leirin maanpuolustusjuhlan juhlapuhuja, Kainuun Pr:n kapt Tapio Raittila, jonka mukana oli sotilassoittokunta; hänestä oik. Rintamaveter.liiton Kainuun piirin hengell. toimikunnan pj Heikki Korhonen, joka toi hengellisen tervehdyksen. Taustalla Pyhännän veteraaneista v-o mm. Väinö Arbelius, Eino Pirttialo, Olli Sainila, Arvi Pitkääkoski, Lauri Ahonpää, Toivo Korsulainen, jonka pojista Heikki on Kainuun Pr:n kummipoikiin kuuluva, Kalle Mahosenaho sekä veteraani Aarne Haapalaisen puoliso Rauni.
-Foto: Sulo Kautto.